5615

ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΝ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΝ

ΜΑΥΡΗ ΒΙΒΛΟΣ

ΔΙΩΓΜΩΝ ΚΑΙ ΜΑΡΤΥΡΙΩΝ

ΤΟΥ

ΕΝ ΤΟΥΡΚΙΑ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ

(1914-1918)

SIGMANOGLIO

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ
ΕΚ ΤΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ

1919

ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΝ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΝ

ΜΑΥΡΗ ΒΙΒΛΟΣ

ΔΙΩΓΜΩΝ ΚΑΙ ΜΑΡΤΥΡΙΩΝ

ΤΟΥ

ΕΝ ΤΟΥΡΚΙΑ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ

(1914-1918)

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ

ΕΚ ΤΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ

1919

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

ΥΠΕΡ

ΤΩΝ ΜΕΤΑΤΟΠΙΣΘΕΝΤΩΝ ΕΛΛΗΝ. ΠΑΘΗΜΑΤΩΝ

Σεβασμιώτατε,

Ἡ ἡμετέρα Ἐπιτροπὴ ὑποβάλλει τῇ Ὑμετέρᾳ Σεβασμιότητι ὅτι ἡ ἐκ τοῦ Πανοσιολ. Ἀρχιγραμματέως τῆς Ἱ. Συνόδου ἀρχιμ. κ. Διονυσίου Μηνᾶ καὶ τῶν ἀξιοτίμων κ.κ. Στ. Καραθεοδωρῆ καὶ Μ. Θεοτοκᾶ καταρτισθεῖσα εἰδικὴ Ἐπιτροπεία πρὸς σύνταξιν Μαύρης Βίβλου τῶν διωγμῶν καὶ τῶν μαρτυρίων τοῦ ἐν Τουρκίᾳ Ἑλληνισμοῦ ἀπεπεράτωσε τὴν ἀνατεθεῖσαν αὐτῇ ἐντολήν, τῇ συνεργασίᾳ τοῦ Ὑπογραμματέως τῆς Ἱ. Συνόδου ἱερολ. κ. Γερμανοῦ Ἀθανασιάδου. Ἐκδίδουσα δὲ νῦν τύποις, ἑλληνιστὶ καὶ γαλλιστί, τὴν Βίβλον ταύτην, συνιαγεῖσαν ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἐν τοῖς Πατριαρχείοις ἐπισήμων ἐγγράφων προσφέρει αὐτὴν τῷ πεπολιτισμένῳ κόσμῳ, ὅστις τόσον φιλάνθρωπον ἐνδιαφέρον ἐπεδείξατο ὑπὲρ τῶν παθόντων ἀδελφῶν ἡμῶν.

Ἐπὶ τούτοις διατελῶ τῆς ὑμετέρας Σεβασμιότητος

ἀγαπητὸς ἐν Χριστῷ ἀδελφὸς

Ὁ πρόεδρος τῆς Ἐπιτροπῆς

† Ὁ Αἴνου ΙΩΑΚΕΙΜ

Ἐν Πέραν τῇ 12 Ἀπριλίου 1919.

Τῷ Σεβασμιωτάτῳ
Ἀναπληρωτῇ Τοποτηρητῇ
τοῦ Οἰκουμεν. Θρόνου
Μητροπολίτῃ Καισαρείας
κ. ΝΙΚΟΛΑΩ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Τὸ σύνολον τῶν αἰσθημάτων, ἰδεῶν, ἀρχῶν καὶ πεποιθήσεων ἐθνους τινὸς καταρτίζει τὸν χαρακτῆρα, ἀποκρυσταλλώνει τὴν νοοτροπίαν καὶ διακρίνει ἐν γένει τὸν ψυχολογικὸν αὐτοῦ βίον, πᾶσα δὲ καθόλου τοιαύτη ἢ τοιαύτη ἐκδήλωσις τῆς ὑπάρξεως αὐτοῦ εἶνε κατ' εὐθεῖαν ἀνάλογος πρὸς τὴν ἀποκρυσταλλωθεῖσαν ἤδη νοοτροπίαν καὶ τὸν καταρτισθέντα χαρακτῆρα καὶ ἀποτελεῖ ἁπλοῦν ἀντικατόπτρισμα τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς ἐθνικῆς ψυχῆς. «Ἡ ζωὴ καὶ πᾶσαι αἱ ἐκδηλώσεις τοῦ πολιτισμοῦ λαοῦ τινος, λέγει ὁ Gustave le Bon, εἶνε ἁπλῆ ἀνταύγεια τῆς ψυχῆς αὐτοῦ, εἶναι αἱ ὁραταὶ γραμμαὶ πράγματός τινος ἀοράτου μέν, πλὴν πραγματικοῦ. Τὰ ἐξωτερικὰ γεγονότα δὲν εἶνε ἢ ἡ ἐξωτερικὴ ἐπιφάνεια τῆς ἐσωτερικῆς ὑποδείξεως, ἡ ὁποία καθορίζει αὐτά».

Τοῦτο ἀποτελεῖ λόγον σοβαρὸν καὶ ἀποχρῶντα ὥστε νὰ καθίσταται ἀπολύτως ἀδύνατος πᾶσα οὐσιώδης μεταβολὴ καὶ πᾶσα αἰσθητὴ ἀλλοίωσις τοῦ ἐθνικοῦ χαρακτῆρος καὶ τῆς ἐθνικῆς νοοτροπίας. Ἐὰν δὲ οὕτως ἢ ἄλλως ἤθελεν ἐπέλθῃ καὶ παρατηρηθῇ ποιά τις μεταβολή, αὕτη θὰ ἀφορᾷ πάντως ὄχι τὸ ἐσωτερικὸν ἀλλὰ τὸ ἐξωτερικὸν τῆς ἐθνικῆς ψυχῆς, ὄχι τὸν χαρακτῆρα καὶ τὴν ἐσωτερικὴν φύσιν τοῦ ἔθνους ἀλλὰ μόνον τὰ μέσα καὶ τὸν

τρόπον τῆς ἐκδηλώσεως αὐτῆς. Μία ὅμως τοιαύτη μεταβολὴ εἶνε ὅλως ἀσήμαντος.

Τὴν ἀλήθειαν τῶν ἀνωτέρω σκέψεων διαβλέπομεν καὶ ἐν τῷ τουρκισμῷ. Ὁ τουρκισμὸς ἀποτελεῖ ἔθνος διαπνεόμενον ὑπὸ ὡρισμένων πεποιθήσεων καὶ ἀρχῶν καὶ ἔχον ἰδίαν ἰδεολογίαν καὶ αἰσθηματολογίαν. Οἱ πρωτοπορήσαντες ἐν τῇ θρησκευτικῇ καὶ τῇ πολιτικῇ αὐτοῦ ἱστορίᾳ, δι' ὅσων ἐσκέφθησαν καὶ ἐκήρυξαν καὶ ἔπραξαν, διεχάραξαν εἰς αὐτὸν βαθύτατα τὸν τρόπον τοῦ σκέπτεσθαι καὶ ἐνεργεῖν, καθώρισαν τὸν βαθμὸν καὶ τὸ εἶδος τῆς ἠθικῆς διαπλάσεως καὶ πολιτικοκοινωνικῆς μορφώσεως τῶν τούρκων καὶ ὑπέδειξαν εἰς αὐτοὺς τὰ μέσα τῆς περαιτέρω διαγωγῆς καὶ πολιτείας αὐτῶν. Οἱ τελευταῖοι δὲ οὗτοι, πιστοὶ θεματοφύλακες τῶν ὅσα παρέλαβον, ἐξηκολούθησαν διὰ μέσου τῶν αἰώνων κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον σκεπτόμενοι καὶ ἐνεργοῦντες καὶ τοιουτοτρόπως κατηρτίσθη ὁ ψυχολογικὸς βίος καὶ ἀπεκρυσταλλώθη ἡ νοοτροπία καὶ ὁ χαρακτὴρ τοῦ τουρκικοῦ ἔθνους. Ὁλόκληρος οὗτος ὁ ψυχολογικὸς βίος δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ μεταβληθῇ καὶ μάλιστα τόσον ἀποτόμως, ὅσον ἐφαντάσθησάν τινες, καὶ ἐντὸς ἐλαχίστου χρονικοῦ διαστήματος, διότι ἀποτελεῖ τὴν ψυχὴν τοῦ τουρκικοῦ ἔθνους καὶ ἐπομένως μένει κατ' οὐσίαν ἀμετάβλητος. Ἀποδεικνύεται τοῦτο ἐναργέστατα ἐκ τῶν κατὰ καιροὺς γενομένων ἐγκεντρίσεων καὶ ἐμβολιασμῶν — ὑπὸ τὸ ὄνομα «**μεταρρυθμίσεις**» ἐν τῇ τουρκικῇ ἱστορίᾳ ἀναφερομένων —, τοὺς ὁποίους ὑπὸ τὸ κράτος τῆς βίας καὶ τὴν πίεσιν τῶν Εὐρωπαϊκῶν Δυνάμεων ἐξηναγκάζετο ἡ Τουρκία νὰ ἀποδεχθῇ ὑπισχνουμένη ἑκάστοτε τὴν εἰσαγωγὴν μεταρρυθμίσεων καὶ τὴν πρόσκλησιν ξένων διοργανωτῶν. Δὲν παρήρχετο ὅμως ὀλίγον διάστημα καὶ αἱ τόσον πανδήμως

διακηρυττόμεναι ὑποσχέσεις αὐτῆς ἐλησμονοῦντο. Ἦτο ἡ ἐπικράτησις μιᾶς ἀληθείας, ἡ ὁποία πρὸς στιγμὴν παρεωρᾶτο: ὅτι δηλ. ἔθνος τι δὲν δύναται νὰ καταφύγῃ εἰς ἄλλα πρότυπα καὶ ζητήσῃ ξένους διοργανωτάς, ἐφ' ὅσον δὲν κατέχει ἐν ἑαυτῷ τὰς ἀπαιτουμένας ἱκανότητας πρὸς ἀπομίμησιν τῶν προβαλλομένων προτύπων καὶ ἐφαρμογὴν τῶν διοργανουμένων σχεδίων. Ἀλλ' ἦτο κυρίως καὶ ἡ ἀντίδρασις, τὴν ὁποίαν ὁ χαρακτὴρ καὶ ὁ καθόλου ψυχολογικὸς βίος τοῦ τούρκου ἀντέτασσεν εἰς τὸ ζήτημα τοῦτο τῆς εἰσαγωγῆς καὶ ἐφαρμογῆς μεταρρυθμίσεων, προτιμῶντος μᾶλλον νὰ καταστραφῇ παρὰ νὰ ὑποστῇ μεταβολήν, τὴν ὁποίαν ἐδικαιολόγει καὶ ἀπῄτει ὁ πολιτισμὸς καὶ ἡ πρόοδος.

Ἡ τελευταία μάλιστα ἀπόπειρα εἰς τοιαύτας μεταρρυθμίσεις, ἡ γενομένη διὰ τῆς ὑπὸ τῶν Νεοτούρκων ἀναστηλώσεως τοῦ Συντάγματος (1908), ἀπέδειξεν ὅτι δὲν εἶνε εὔκολον πρᾶγμα νὰ μεταβάλῃ τις ὡρισμένην ψυχολογίαν καὶ νοοτροπίαν λαοῦ, τὰς ὁποίας καὶ θρησκεία καὶ παραδόσεις καὶ ἀγῶνες βαρεῖς καὶ πολλάκις αἱματηροὶ καὶ χρόνος καὶ τὰ πάντα ἐσφυρηλάτησαν, ἐστερέωσαν καὶ καθιέρωσαν. Οἱ Νεότουρκοι, εὐθαρσεῖς καὶ γνήσιοι ἀντιπρόσωποι τῆς τουρκικῆς ψυχολογίας καὶ νοοτροπίας καὶ ἐμπεποτισμένοι τὰς ἀρχὰς τοῦ Νιτζεϊσμοῦ, εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἀπεκάλυψαν τί ἐννοοῦσιν ὑπὸ τὸ ἀναστηλωθὲν σύνταγμα καὶ τί ὑποκρύπτουσιν ὑπὸ τὰς κατὰ κόρον καὶ ὅλως ἀναξίως κηρυσσομένας ὑπ' αὐτῶν εὐγενεῖς ἀρχὰς τῆς ἰσότητος, τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς ἀδελφοποιήσεως. Ῥίψαντες κάτω τὴν προσωπίδα ὡμολόγησαν παρρησίᾳ ὅτι τὸ πρόγραμμα αὐτῶν ἀπέβλεπεν εἰς τὴν βαθμιαίαν ἐξόντωσιν τῶν μὴ μουσουλμανικῶν στοιχείων καὶ εἰς τὴν ἵδρυσιν ἔπειτα καὶ στερέωσιν καθαρῶς τουρκικοῦ κράτους. Ἦτο ἡ φωνὴ τῆς τουρκικῆς αὐτῶν ψυχῆς, καὶ τὴν φωνὴν ταύτην ἦτο ἀδύνατον νὰ καταπνίξωσιν. Ἦτο ἡ ἐκδήλωσις τοῦ τουρκικοῦ αὐτῶν χαρα-

κτῆρος καὶ τὸν χαρακτῆρα τοῦτον δὲν ἠδύναντο νὰ περιφρονήσωσι. Καὶ τὸ σύνταγμα λοιπὸν ἀπέτυχε, διότι ὡς πολιτικὴ μεταρρύθμισις ἀπέβλεπε μόνον εἰς μεταβολήν τινα τῶν ἐξωτερικῶν τύπων καὶ δὲν ἤπτετο αὐτῆς ταύτης τῆς ἐθνικῆς ψυχῆς τοῦ τουρκισμοῦ.

Ἐν τῷ μεταξὺ ὅμως ὑπῆρξαν μεγάλα τὰ μαρτύρια, ὅσα ὑπέστησαν τὰ ὑπὸ τὸν τουρκικὸν ζυγὸν ἐπὶ αἰῶνας ὁλοκλήρους ζήσαντα μὴ μουσουλμανικὰ στοιχεῖα καὶ ἀπέβησαν φοβεραὶ δι' αὐτὰ αἱ πιέσεις μιᾶς τοιαύτης νοοτροπίας καὶ ψυχολογίας τοῦ τουρκισμοῦ. Ἰδιαζόντως δὲ τὸ μαρτυρολόγιον τοὺ ἑλληνικοῦ ἔθνους, ἀρξάμενον ἀπὸ τῆς πτώσεως τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας καὶ ἐξακολουθῆσαν ἀδιακόπως μέχρι τῶν ἡμερῶν ἡμῶν, ὑπῆρξεν ὅλως ἀφάνταστον. Αἱ φρικαλέαι σκηναί, αἱ ὁποῖαι διεδραματίσθησαν κατὰ τὰς τρεῖς πρώτας ἡμέρας τῆς ἁλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἦσαν τὸ σκληρὸν προοίμιον τῆς μαύρης καὶ τραγικῆς ἱστορίας τοῦ ἐν Τουρκίᾳ Ἑλληνισμοῦ. Τὸ ἑλληνικὸν αἷμα ἔρρευσε πλειστάκις ποταμηδὸν, ἡ τιμὴ τῆς Ἑλληνίδος παρεβιάσθη ἀσυστόλως, ἡ θρησκεία τοῦ Ἕλληνος περιεφρονήθη, ἡ ἐθνικὴ καὶ ἀτομικὴ αὐτοῦ περιουσία ἐδηώθη καὶ ἐληστεύθη. Καὶ ἡ κατάστασις αὕτη διήρκεσε μέχρι τῆς ἀναστηλώσεως τοῦ συντάγματος, ὁπότε οἱ Νεότουρκοι γνωρίζοντες ὅτι οἱ ἐν Τουρκίᾳ Ἕλληνες ἀποτελοῦσι τὴν μᾶλλον προηγμένην καὶ ἐκπολιτιστικὴν ἐθνότητα, πρὸς ἣν δυσκόλως ἠδύναντο νὰ συναγωνισθῶσι καὶ φοβούμενοι ἑπομένως τὴν μεγάλην αὐτῆς ἐπιρροὴν καὶ ἐπίδρασιν, ἤρξαντο καὶ αὐτοὶ εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς στρεφόμενοι ἐναντίον αὐτῆς. Ἐδημιουργήθη ἐν πρώτοις καθ' ὅλην τὴν αὐτοκρατορίαν ἀτμόσφαιρα μίσους καὶ περιφρονήσεως πρὸς τὸ ἑλληνικὸν στοιχεῖον, συνέπεια τοῦ ὁποίου ὑπῆρξεν ἡ παραβίασις τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ καὶ δὴ καὶ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ καθεστῶτος τοῦ Οἰκουμ. Πατριαρχείου, ἡ

καταστρατήγησις καὶ ἡ αὐθαίρετος ἑρμηνεία καὶ ἐφαρμογὴ τοῦ περὶ βουλευτικῶν ἐκλογῶν νόμου, ἡ ἐπιβολὴ καταναγκαστικῶν φόρων καὶ εἰσφορῶν, ὁ ἀφοπλισμὸς τῶν Ἑλλήνων καὶ ὁ ἐξοπλισμὸς τῶν τούρκων, ὁ καταρτισμὸς τουρκικῶν συμμοριῶν, ὁ θρησκευτικὸς προσηλυτισμὸς πρὸς παραπλάνησιν καὶ ἐξισλάμισιν τῶν ἁπλουστέρων, ἡ ἀμείλικτος ἐφαρμογὴ ἐμπορικοῦ ἀποκλεισμοῦ καὶ ἡ ἐπίσημος διακήρυξις σεισαχθείας, δηλ. ἡ ἀπαγόρευσις ὅπως οἱ τοῦρκοι πληρώνωσιν οἱανδήποτε πρὸς τοὺς χριστιανοὺς ὀφειλὴν αὐτῶν.

Ὁ ἐπισυμβὰς βαλκανικὸς πόλεμος παρέσχεν εἰς τοὺς Νεοτούρκους καὶ καθόλου εἰς τὸ τουρκικὸν ἔθνος τὴν ἐπιζητουμένην εὐκαιρίαν ὅπως ἐπεκτείνωσι τὸν κατὰ τῶν Ἑλλήνων διωγμόν. Τὰ ἐκ λαζῶν, κιρκασίων καὶ ἀράβων ἐθελοντικὰ τάγματα ἠρήμωσαν τὴν Α. Θράκην ἰδίως, καὶ αἱ χρηματικαὶ ἀφαιμάξεις ἀφῆρεσαν καὶ τὴν τελευταίαν οἰκονομικὴν ἰκμάδα τῶν Ἑλλήνων τῆς αὐτοκρατορίας καὶ ὡσεὶ μὴ ἤρκουν ταῦτα πάντα ἐπηκολούθησε τῷ 1914 καταναγκαστικὸς διωγμός. Καὶ ἐφηρμόσθη τότε σατανικώτατον σχέδιον ἀγρίου διωγμοῦ καὶ ἐξετοπίσθησαν ἠβηδὸν ὁλόκληροι ἑλληνικοὶ πληθυσμοὶ τῆς Θράκης καὶ τῶν παραλίων τῆς Μ. Ἀσίας ἀνερχόμενοι εἰς 284172 ψυχῶν. Πλεῖστοι τῶν κατοίκων ἐφονεύθησαν, πολλαὶ γυναῖκες καὶ νεάνιδες παρεβιάσθησαν, οἰκίαι καὶ κτήματα ἐπυρπολήθησαν ἢ κατεσχέθησαν ὑπὸ τούρκων μεταναστῶν, ὁλόκληροι κιναὶ περιουσίαι διηρπάγησαν.

Τὸ κακὸν ἐκορυφώθη κατὰ τὸν παγκόσμιον πόλεμον, ὅτε πλεῖσται ἑλληνικαὶ ἐπαρχίαι τῆς αὐτοκρατορίας ἐκλονίσθησαν ἐκ θεμελίων ἢ καὶ ἐντελῶς κατεστράφησαν. Εἶνε ἀνεκδιήγητα τὰ δεινοπαθήματα, τὰ ὁποῖα ὑπέστησαν οἱ ἐκδιωχθέντες ἐκ τῶν ἑστιῶν αὐτῶν Ἕλληνες. Διεσκορπίζοντο οἱ δυστυχεῖς οὗτοι εἰς χωρία καθαρῶς

τουρκικά· ἠμποδίζετο εἰς αὐτοὺς ἡ ἐκ μέρους τῶν Πατριαρχείων διανομὴ βοηθημάτων, ἐστεροῦντο ἐκκλησιῶν καὶ ἱερέων καὶ πάσης καθόλου ἀπὸ τῆς θρησκείας ἀπορρεούσης παραμυθίας καὶ ἐξηναγκάζοντο διὰ τοιούτων καὶ ἄλλων μέσων εἰς ἐξισλάμισιν. Τοιουτοτρόπως δὲ πληθυσμὸς ὁμογενὴς ἐκ 490063 ψυχῶν, διασπαρεὶς ἀνὰ τὰ ὄρη, τὰς χαράδρας καὶ τὰ τουρκικὰ χωρία, ὑπέστη ἐν τοῖς πλείστοις τὸν ἐξ ἀσιτίας, τοῦ ψύχους καὶ τῶν στερήσεων ἐν γένει θάνατον.

Τοιαύτη ὑπῆρξεν ἡ φρικώδης τραγωδία τοῦ ἐν Τουρκίᾳ Ἑλληνισμοῦ ἀπὸ τοῦ βαλκανικοῦ κυρίως πολέμου καὶ ἐφεξῆς, καὶ τῆς τραγωδίας ταύτης τὴν Μαύρην Βίβλον, περιγράφουσαν διὰ ζοφερῶν χρωμάτων τὰ μαρτύρια, τὰ βάσανα καὶ τοὺς διωγμοὺς τοῦ ὁμογενοῦς στοιχείου, παραδίδει τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον εἰς τὸν ἔλεγχον καὶ τὴν κρίσιν τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου μετὰ τῆς σαφοῦς καὶ ρητῆς δηλώσεως ὅτι, χωρὶς οὐδὲν νὰ διαστρέψῃ, οὔτε νὰ ἐπινοήσῃ, οὔτε νὰ μεγαλοποιήσῃ, ἀντιγράφει ἁπλούστατα μίαν εἰκόνα, τὴν ὁποίαν τουρκικὴ κυβέρνησις καὶ τουρκικὸς λαὸς ἀπαισίως ζωγραφίσαντες προέβαλον ἔπειτα ἐν περιόπτῳ θέσει τῆς ἐρυθρᾶς τοῦ ἔθνους αὐτῶν πινακοθήκης. Οἱ ἀναγνώσοντες τὰς κατωτέρω σελίδας τῆς παρούσης Μαύρης Βίβλου θέλουσι συνομολογήσῃ μίαν ἀληθειαν, ὅτι λαὸς ἐμπνεόμενος ὑπὸ τοιούτων ἀγρίων ἐνστίκτων καὶ ἔχων χαρακτῆρα ἀπαίσιον δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ διανοίξῃ εἰς ἑαυτὸν τὴν ὁδὸν τῆς προόδου, πολὺ δὲ ὀλιγώτερον νὰ ἀποβῇ εἰς τοὺς ἄλλους διδάσκαλος καὶ ἀρχηγός.

ΜΕΡΟΣ Α'.

ΟΙ ΔΙΩΓΜΟΙ ΚΑΙ ΤΑ ΜΑΡΤΥΡΙΑ

ΤΟΥ ΕΝ ΘΡΑΚΗ

ΟΜΟΓΕΝΟΥΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ

Α΄.

ΕΠΑΡΧΙΑ ΑΔΡΙΑΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

Ἡ ἐπαρχία αὕτη περιλαμβάνουσα 52 κοινότητας καὶ πληθυσμὸν 51196 ψυχῶν ὑπέστη τὰς φρικαλεότητας τοῦ Βαλκανικοῦ πολέμου καὶ τοῦ ἀγρίου διωγμοῦ τοῦ 1914, ὡς καὶ τὰς σκληρὰς συνεπείας τῆς τουρκοβουλγαρικῆς συμμαχίας (κατὰ Σεπτέμβριον 1915). Πᾶν ὅ,τι ἠδύνατο νὰ θίξῃ τὴν θρησκευτικὴν καὶ ἐθνικὴν φιλοτιμίαν τοῦ ὀρθοδόξου ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ τῆς πόλεως καὶ τῆς ἐπαρχίας Ἀδριανουπόλεως, ἀνηλεεῖς δαρμοί, ἀδικαιολόγητοι συλλήψεις καὶ φυλακίσεις φιλησύχων προκρίτων γενόμεναι κυρίως χάριν ἀργυρολογίας, διαρπαγαὶ περιουσιῶν, βάνανσος κατάσχεσις καὶ ἐπίταξις οἴκων καὶ καταστημάτων καὶ βιαία ἐν αὐτοῖς, κατακτητικῷ δῆθεν δικαιώματι, ἐγκατάστασις στρατοῦ, ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα ἦσαν ὡς τόσα μέσα, τὰ ὁποῖα ἡ βουλγαρικὴ κατοχὴ ἐφεῦρε πρὸς ἐξόντωσιν τοῦ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ταύτῃ ἑλληνικοῦ στοιχείου, συνυπουργούντων εἰς τοῦτο καὶ αὐτῶν τῶν ἀνωτάτων κυβερνητικῶν ὑπαλλήλων. Κατὰ τὴν γενομένην δὲ ἀνακατάληψιν τῆς Α. Θράκης καὶ τῆς Ἀδριανουπόλεως (Ἰούλιος 1913), ὁ ἑλληνικὸς πληθυσμὸς καὶ μάλιστα ὁ τῆς ὑπαίθρου χώρας ἐδοκιμάσθη σκληρῶς ὑποστὰς παντοίας κακώσεις ἐκ μέρους

τουρκικῶν ἀτάκτων σωμάτων καὶ περιοίκων χωρικῶν, μὴ ἐξαιρουμένου καὶ αὐτοῦ τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ. Κατὰ Μάρτιον τοῦ 1914 ἤρξατο καὶ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ταύτῃ ὁ ἀμείλικτος διωγμός, ὅστις ὑπὸ τὰ ὄμματα καὶ τὰς ἀμέσους διαταγὰς καὶ ἐμπνεύσεις αὐτοῦ τοῦ νομάρχου Ἀδριανουπόλεως Χατζῆ Ἀδὴλ βέη διοργανωθεὶς, ὑπὸ κυβερνητικῶν δὲ ὑπαλλήλων διευθυνόμενος καὶ ὑπὸ σμήνους καὶ ἄλλων καὶ ἰδίως ἀποτροπαίων ἀθιγγάνων καὶ ἀγρίων τουρκαλβανῶν ἐφαρμοζόμενος ἐξηνάγκαζε τοὺς ὁμογενεῖς πληθυσμοὺς ὅπως βίᾳ μεταναστεύωσιν.

Α'. ΔΙΩΓΜΟΣ ΠΡΟ ΤΟΥ 1914 ΚΑΙ ΚΑΤ' ΑΥΤΟ

Λον) Τμῆμα Ἀδριανουπόλεως.

1 Καρὰ - Γιουσούφ. Κατὰ τὸν διωγμὸν ἐντὸς τῶν οἰκιῶν αὐτῶν οἱ Τοῦρκοι ἐφόνευσαν τὸν Κωνσταντῖνον Ἀθανασίου, τὸν Ἠλίαν Καλούδη καὶ τοὺς ἀδελφοὺς Γεώργιον καὶ Βασίλειον Πέτρου. Οἱ κάτοικοι τοῦ χωρίου τούτου κατέφυγον εἰς Ἑλλάδα, πλὴν ὀλίγων οἰκογενειῶν παραμεινασῶν ἐν Ἀδριανουπόλει.

2 Μουσούλ - μπεϊλή. Κατὰ τὴν ἀνακατάληψιν τοῦρκοι στρατιῶται ἐφόνευσαν ὀκτὼ χωρικοὺς καὶ ἔκαυσαν τὸν Ἀπόστολον Γεωργίου. Οἱ κάτοικοι ἐξαναγκασθέντες κατέφυγον εἰς Βουλγαρίαν.

3 Δεμὶρ-Χανλή. Οἱ κάτοικοι ἀπηλάθησαν καὶ κατέφυγον εἰς Ἑλλάδα καί τινες εἰς Βουλγαρίαν. Εἰς τὸ χωρίον ἐγκαθιδρύθησαν πρόσφυγες τοῦρκοι ἐξ Ὀρτάκιοϊ τῆς Δ. Θρᾴκης.

4 Ὀρταξή. Κατὰ τὴν ἐπίθεσιν τὰ ἄτακτα τουρκικὰ σώματα ἐφόνευσαν τὸν Ἀναστάσιον Παντελῆ. Αἱ εἰς τοὺς ἕλληνας γενόμεναι ζημίαι ὑπὸ τῶν βουλγάρων καὶ τῶν Τούρκων εἶναι μέγισται. Τὸ χωρίον κατέφυγεν εἰς Ἑλλάδα πλὴν 65 οἰκογενειῶν παραμεινασῶν ἐν Ἀδριανουπόλει. Τὸ χωρίον ἐξεχωρήθη εἰς Τούρκους πρόσφυγας ἐκ τῆς Δ. Θρᾴκης.

5 Ἀρναούτ-κιόϊ. Τὸ χωρίον τοῦτο κατεστράφη κατὰ τὸν πρῶτον βαλκανικὸν πόλεμον ὡς εὑρισκόμενον παρὰ τῷ ὁμωνύμῳ ὀχυρώματι. Οἱ κάτοικοι κατέφυγον εἰς Ἀδριανούπολιν. Ἐν αὐτῷ ἐφονεύθη ὁ Γιαννάκης Ἀποστόλου.

6 Χηδὶρ-ἀγά. Οἱ τοῦρκοι ἐν τῷ χωρίῳ τούτῳ ἐκτὸς ἄλλων κακώσεων ἔκαυσαν ἐπὶ τῆς πυρᾶς ζῶντας τὸν Πέτρον Τρίγκαν καὶ τὸν Ἄγγελον Ἠλτσίου καὶ μίαν γυναῖκα. Τὸ χωρίον μετὰ τὴν ἀνακατάληψιν ἀπηλάθη εἰς Βουλγαρίαν.

7 Χάβαρις. Τὸ χωρίον κατὰ τὸν πρῶτον βαλκανικὸν πόλεμον εὑρεθὲν μεταξὺ δύο πυρῶν καὶ κείμενον πρὸ τῶν συρματοπλέκτων κατεστράφη τέλεον. Οἱ κάτοικοι ἐξεδιώχθησαν εἰς Βουλγαρίαν.

Βον) Τμῆμα Χαψσᾶς.

8 Χαψσᾶ. Κατὰ τὴν προέλασιν τῶν τούρκων οἱ κάτοικοι ὑπέστησαν πολλὰς βιαιοπραγίας. Ὁ ἀρχιερατικὸς ἐπίτροπος παπᾶ Ἀναστάσιος καὶ ὁ διδάσκαλος τοῦ χωρίου ἐβασανίσθησαν φρικωδῶς, ἐσφάγη δὲ καὶ ὁ Κωνσταντῖνος Ἰωάννου. Περὶ τοὺς 20 δαρέντες ἀνηλεῶς ἐφυλακίσθησαν, ἐξ αὐτῶν δὲ ἐξ τῇ 18 Σεπτεμβρίου 1913 ἀπηγχονίσθησαν ἐν Ἀδριανουπόλει, κατόπιν συκοφαντιῶν τῶν τούρκων συνοίκων. Κατὰ Ὀκτώβριον τοῦ 1914 ἐξεδιώχθη τὸ χωρίον, τὸ πλεῖστον τῶν κατοίκων κατέφυγεν εἰς Ἑλλάδα, τὸ δὲ ὑπολειφθὲν διεσκορπίσθη ἀνὰ τὴν Ἀδριανούπολιν.

9 Χάσκιοϊ. Κατὰ τὴν ἀνακατάληψιν ἐφονεύθησαν ὁ Ἠλίας Ἰωάννου καὶ Γεώργιος Ἠλιάσκου. Ἐκ τῶν ὁμογενῶν κατοίκων ἀπηλάθησαν ἄλλοι εἰς Βουλγαρίαν καὶ ἄλλοι εἰς Ἑλλάδα.

10 Ἀμπαλάρ. Τὸ χωρίον τοῦτο κατέφυγεν εἰς Ἑλλάδα. Αἱ ἐξακριβωθεῖσαι ζημίαι εἶνε ὑπέρογκοι. Τὸ χωρίον παρεδόθη εἰς πρόσφυγας τούρκους ἐκ Βουλγαρίας.

11 Ὄλ-παδᾶ. Τὸ χωρίον, ἅμα τῇ ἀνακαταλήψει ὑπὸ τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ, ἀπηλάθη εἰς Βουλγαρίαν, ἐξ ἧς πολλοὶ κατώρθωσαν νὰ καταφύγωσιν εἰς Ἑλλάδα.

12 Ὀσμανλῆ. Ἅμα τῇ ἀνακαταλήψει ἀπηλάθη εἰς Βουλγαρίαν, ἀφοῦ προηγουμένως ἐλήφθησαν περὶ τὰς 4 χ. λιρῶν ἐκ τῶν κατοίκων. Ἐκ τῆς Βουλγαρίας πολλοὶ διεσώθησαν εἰς Ἑλλάδα. Κατὰ τὴν ἀνακατάληψιν ἔλαβον χώραν φόνοι καὶ ἀτιμώσεις.

13 Γκερδελί. Κατὰ τοῦ χωρίου τούτου αἱ ἐπιθέσεις ἤρξαντο τῇ ἡμέρᾳ τοῦ Πάσχα (6 Ἀπριλίου), διὰ πυροβολισμῶν καὶ βιαιοτήτων ἀνηκούστων, ὅτε ἐφονεύθησαν ὁ Δημήτριος Ἀθανασίου καὶ ὁ Ἰωάννης Γεωργίου. Ἅπαν τὸ χωρίον ἀπηλάθη καὶ κατέφυγεν εἰς Ἑλλάδα, πλὴν οἰκογενειῶν τινων καταφυγουσῶν εἰς τὸ παρὰ τὸ Βαβά-ἐσκῆ χωρίον Καράχαληλ τῆς ἐπαρχίας 40 Ἐκκλησιῶν.

14 Χεϊμπελέρ. Κατὰ τὴν ἀνακατάληψιν ἐφονεύθησαν 3, ἀφοῦ δὲ ἀφηρέθησαν παρὰ τῶν κατοίκων περὶ τὰς 1500 λιρῶν ἀπηλάθησαν εἰς Βουλγαρίαν.

15 Μοδούλδζα. Κατὰ τὴν ἀνακατάληψιν ἐφονεύθησαν 10 καὶ πάντες ὑπέστησαν φοβερὰς κακώσεις ἐκδιωχθέντες εἰς Βουλγαρίαν. Ἐν τῷ χωρίῳ ἐγκατεστάθησαν τοῦρκοι ἀθίγγανοι.

Γον) Τμῆμα Βαβᾶ-Ἐσκί.

16 Βαβᾶ-Ἐσκί. Συνεπείᾳ τῆς ἀφορήτου καταστάσεως μέρος τῶν κατοίκων κατέφυγεν εἰς Ἑλλάδα, εἰς δὲ τὰς οἰκίας αὐτῶν ἡ τουρκικὴ Κυβέρνησις ἐγκατέστησεν ἐντοπίους τούρκους. Καὶ ἐνταῦθα ἁρπαγαὶ καὶ ἀφαιμάξεις χρηματικαὶ ἔλαβον χώραν εἰς εὐρεῖαν κλίμακα.

17 Ἀλεπλῆ. Τὸ χωρίον τοῦτο εἶναι ἐκ τῶν πρώτων δεινῶς παθόντων. Κατὰ τὴν ὑποχώρησιν τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ (εἰς τὸν Βαλκανικὸν πόλεμον) ἐκάησαν 250 οἰκίαι καὶ ἐφονεύθησαν ὑπὸ Τούρκων 109 χωρικοὶ διαφόρου φύλου καὶ ἡλικίας. Ἐπυρπολήθησαν σιτηρά, 40 χιλ. κοιλά, ἔπιπλα ἀξίας 2 χιλ. λιρ. ὁ δὲ στρατὸς ἀφήρεσε 50 ζεύγη βοῶν μετὰ τῶν ἁμαξῶν καὶ ἤρπασε 2 χιλ. πρόβατα. Ἐπὶ βουλγαροκρατίας ἀνῳκοδομήθη τὸ χωρίον ὑπὸ τῶν χωρικῶν, ὁπότε κατὰ τὸν διωγμὸν ἐξεδιώχθη ἅπαν τὸ χωρίον καταφυγὸν εἰς Ἑλλάδα. Κατὰ τὴν περίοδον ταύτην ἐσφάγησαν ὑπὸ Τούρκων ὁ Στέφανος Γρίβας καὶ ἡ Φωτεινὴ Δημητρίου.

18 Κουμπουρλάρ. Κατελήφθη ὑπὸ τούρκων προσφύγων ἐκ τῆς Δ. Θράκης, τῶν χριστιανῶν καταφυγόντων εἰς Ἑλλάδα. Ἐν τῷ χωρίῳ τούτῳ ἐφιλοτιμήθησαν στρατὸς καὶ βασιμποζοῦκοι νὰ ὑπερβῶσιν ἀλλήλους κατὰ τὴν ἁρπαγὴν καὶ τὴν βιαιότητα. Ἐν αὐτῷ ἐφονεύθησαν 4 ἄνδρες ὑπὸ τῶν βασιμποζούκων.

19 Γενὶ κιοϊ. Τὴν αὐτὴν τύχην ὑπέστη καὶ τὸ χωρίον τοῦτο, τὸ ὁποῖον μετὰ τὴν ἐκδίωξιν τῶν κατοίκων εἰς Ἑλλάδα παρεδόθη εἰς τούρκους πρόσφυγας τῆς Δ. Θράκης.

20 Δογάνδζα. Σήμερον κατοικεῖται ὑπὸ προσφύγων Τούρκων τῆς περιφερείας Ὀρτάκιοϊ, αἱ δὲ πρώην κατοικοῦσαι ἐν αὐτῷ 101 οἰκογένειαι κατέφυγον εἰς Ἑλλάδα. Ἡ ἐκκλησία καὶ τὸ σχολεῖον τοῦ χωρίου τούτου εἶχον ἤδη καῇ

κατὰ τὴν ὑποχώρησιν τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ, ὁπότε καὶ ἐσφάγησαν 3 ἄνδρες, 2 γυναῖκες καὶ 4 παιδία. Τότε εἶχε διαρπαγῇ ὑπὸ τούτου καὶ ὑπὸ βασιμποζούκων τὸ πλεῖστον τῆς κινητῆς περιουσίας (18 χιλ. κοιλὰ σιτηρά, 2800 πρόβατα, 382 κτήνη καὶ τὰ λοιπά).

21 Ναδιρλί. Τῇ 4 Ἀπριλίου 1914 οἱ περίοικοι τοῦρκοι ἐπετέθησαν κατ' αὐτοῦ καὶ ἐφόνευσαν τὸν Θεοδόσιον Ἀλεξίου, τὸν Γεώργ. Θευδώρου καὶ Δημήτρ. Γεωργίου καὶ ἄλλους τινὰς ἔξωθεν τοῦ χωρίου. Ἀφήρεσαν βίᾳ παρὰ τῶν χωρικῶν 310 λίρας διὰ χρέος δῆθεν πρὸς τὴν Γεωργικὴν Τράπεζαν καὶ 50 λίρας διὰ φόρον ὁδοποιΐας, ἐξαναγκάζοντες συγχρόνως αὐτοὺς ὅπως ὑπὸ τὸ μαστίγιον ἐργάζωνται εἰς κατασκευὴν δρόμων. Ἐν γένει αἱ κακώσεις καὶ οἱ δαρμοὶ ἀπερίγραπτοι, ἐφ' ᾧ τὸ χωρίον κακῶς ἔχον καὶ ὠθούμενον ἐξεπατρίσθη εἰς Ἑλλάδα, ἐγκατέστησε δὲ ἐν αὐτῷ ἡ Κυβέρνησις τούρκους ἐκ τοῦ παρακειμένου χωρίου Τσιφλιλί.

22 Ἰμὰμ παζάρ. Τῇ 6 Ἀπριλίου 1914 ἐγένετο ἡ διὰ πυροβολισμοῦ ἐπίθεσις κατ' αὐτοῦ ἀκολουθουμένη ὑπὸ ἁρπαγῶν, κλοπῶν καὶ φόνων. Οἱ βασιβοζοῦκοι ἔσφαξαν τὸν Ἀθανάσιον Ἀναστασίου καὶ τὸν Γεώργιον Γρόση, ὁ δὲ Δημήτριος Εὐαγγέλου ἀπέθανεν ἐκ τοῦ τρόμου. Ἅπαν τὸ χωρίον μετηνάστευσεν εἰς Ἑλλάδα καὶ κατελήφθη ὑπὸ τῶν περιοίκων τούρκων.

23 Κούλελι. Οἱ ἡμίσεις ἀπηλάθησαν εἰς Βουλγαρίαν οἱ δὲ λοιποὶ κατέφυγον ὅπου ἕκαστος ἠδυνήθη.

Δον) Τμῆμα Λουλὲ-Βουργάζ.

24. Λουλὲ-Βουργάς. Ὀλίγον μετὰ τὴν ἀνακατάληψιν τῆς Θράκης ὑπὸ τῶν Τούρκων, ἔξω τῆς κωμοπόλεως, ἐσφάγησαν δύο ἐκ Ραιδεστοῦ καὶ εἷς ἐκ Τουργοὺτ βέη. Τῇ 3ῃ Ἀπριλίου 1915 συλληφθεὶς ὁ Γεώργιος Τζίμιτρας ἐδάρη ἀνηλεῶς, ἀφηρέθησαν δὲ ἀπ' αὐτοῦ 360 λίραι, ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ κυβερνητικοῦ ταμίου Τζομπάνογλου καὶ τοῦ ἐπιθεωρητοῦ τῆς δεκάτης Ἀπτουρραχμὰν βέη. Τῇ 4ῃ Ἀπριλίου ἰ. ἔ. ἐσφάγη ὁ πρόκριτος Θεόδωρος Κοτζάμπασης καὶ ἐφυλακίσθησαν οἱ δύο αὐτοῦ υἱοί. Τῇ 11ῃ Ἀπριλίου ἠπειλήθησαν οἱ πρόκριτοι Ζαχαρίας Κυριαζίδης καὶ Ἰωάννης Ἰγνατιάδης νὰ φύγωσι, διότι θὰ φονευθῶσι. Τῇ 27ῃ Ἀπριλίου ἐγένετο συστηματικὴ ἐπίθεσις κατὰ τῆς πόλεως· πυκνότατοι πυροβολισμοὶ ὑπ' ἀξιωματικῶν, κυβερνητικῶν ὑπαλλήλων καὶ βασιμποζούκων ἠκούοντο καθ' ἑκάστην. Τῇ 3ῃ Ἰουλίου ἐσφάγη ὁ Χρυσοβέργης, ἡλικίας 35 ἐτῶν. Τῇ 6ῃ Ἰουλίου ἐπληγώθη ὁ Βεργούλης Σφαντζίκης. Τῇ 27ῃ Ἰουλίου ἠπειλήθη τὴν ζωὴν ὁ Κωνσταντῖνος Κυριαζίδης ὑπὸ τοῦ Σουλτὰν ἐφέντη. Οὕτως αἱ αἱ ἀπειλαί, οἱ δαρμοί, αἱ ἁρπαγαὶ ἐλάμβανον χώραν καθ' ἑκάστην καὶ ἐκ τούτων προῆλθεν ὁ ἐκπατρισμὸς πολλῶν οἰκογενειῶν, ὧν τὰς οἰκίας, τοὺς ἀγροὺς καὶ πᾶσαν, τὴν περιουσίαν κατέλαβεν ἡ Κυβέρνησις καὶ παρέδωκεν εἰς μουσουλμάνους πρόσφυγας.

25 Ἀϊβαλῆ. Ὁ ὑποχωρῶν τουρκικὸς στρατὸς (1912) ἐφόνευσε πολλοὺς κατοίκους, ἐν οἷς καὶ τὸν ὀγδοηκοντούτη Π" Λάζαρον. Κατὰ τὸ 1914 ἐτέθησαν εἰς ἐφαρμογὴν αἱ αὐταὶ μέθοδοι πρὸς ἐκφοβισμὸν τοῦ χωρίου τούτου. Τῇ 4ῃ Φεβρουαρίου ἐσφάγη ὁ Καραγιαννάκης Γεώργιος, καίτοι δὲ ἡ Κυβέρνησις ἐγνώριζε τὸν δράστην, ὅμως συνέλαβεν πάντας τοὺς προκρίτους, δῆθεν πρὸς ἀνάκρισιν καὶ εἶτα διὰ τοῦ ἐκ

Λουλὲ Βουργὰζ Γιουσοὺφ βέη, τοῦ Δζουρμῆ ἐφέντη, διευθυντοῦ τοῦ κτηματολογίου, τοῦ Ὀσμὰν ἐφένδη, ἀρχηγοῦ τῆς χωροφυλακῆς καὶ τοῦ Ἀδὲμ ἐφένδη, δημοσίου εἰσπράκτορος, καὶ διὰ χωροφυλάκων καὶ βασιμποζούκων ἠνάγκασεν ἅπαν τὸ χωρίον εἰς ἐκπατρισμόν, ὅπερ ὑπὸ ὀδυνηρὰς συνθήκας ἀπῆλθε κατὰ Μάρτιον 1914 εἰς Ἑλλάδα. Οἰκίαι, ἀγροί, ἔπιπλα καὶ πᾶσα ἐν γένει ἡ περιουσία τῶν χωρικῶν παρεδόθη εἰς μουσουλμάνους πρόσφυγας τῆς ἑλληνικῆς καὶ σερβικῆς Μακεδονίας.

26. Τουργοὺτ βέη. Τῇ 30 Μαρτίου ἐπολιορκήθη ὑπὸ ἀτάκτων καὶ ἐντοπίων τούρκων. Τῇ 31 Μαρτίου ἐδάρη ὁ ἱερεὺς τοῦ χωρίου Παπᾶ Γιαννάκης. Ἀπὸ τῆς 1—5 Ἀπριλίου παρεβιάζοντο τακτικῶς καὶ διηρπάζοντο αἱ οἰκίαι, τῇ 7 Ἀπριλίου ἐβεβηλώθη ἡ ἐκκλησία. Συνεπείᾳ τούτων, τὸ χωρίον μετηνάστευσεν εἰς Ἑλλάδα.

Β΄. ΤΑ ΕΙΣ ΒΟΥΛΓΑΡΙΑΝ ΠΕΡΙΕΛΘΟΝΤΑ ΧΩΡΙΑ

Δυνάμει τῆς τελευταίας τουρκοβουλγαρικῆς συνεννοήσεως παρεχωρήθησαν τῇ Βουλγαρίᾳ τὰ ἐκεῖθεν τοῦ Ἔβρου κείμενα 19 χωρία τῆς Ἀδριανουπόλεως, κατοικούμενα ὑπὸ ἀμιγοῦς ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ.

1 Σκούταρι. Ἐν αὐτῷ ἐτοποθετήθησαν ἐγκαίρως ὑπὸ τῆς τουρκικῆς Κυβερνήσεως 40 οἰκογένειαι τούρκων ἐξ Ὀσμὰν Παζὰρ τῆς παλαιᾶς Βουλγαρίας, καταληφθεισῶν ἰσαρίθμων οἰκιῶν πρὸς ἐγκατάστασιν αὐτῶν. Τὸ χωρίον τοῦτο ὑπέστη τὰ πάνδεινα κατὰ τὴν ἀνακατάληψιν, ὁπότε ἐφο-

νεύθησαν ὁ Γεώργιος Ἀναστασίου καὶ ὁ Σωτήριος Ἀθανασίου.

2 Πασᾶ-μαχαλέ. Κατὰ τὴν ἀνακατάληψιν ἐκακώθησαν καὶ ἐδάρησαν ἀνηλεῶς ὁ Παναγιώτης Ἀγγέλου, ὁ Σαράντης Γεωργίου, ὁ Χρῆστος Ἀθανασίου, ὁ Παναγιώτης Κωνσταντίνου, ὁ Ἀπόστολος Θεοχάρους καὶ ὁ Ἀθανάσιος Κωνσταντίνου. Τὸ Σχολεῖον καὶ ἡ Ἐκκλησία εἶχον μεταβληθῇ ὑπὸ τῶν τούρκων εἰς σταύλους.

3 Μιχαλίτσι. Ἐν τῷ χωρίῳ τούτῳ κατὰ τὴν ἀνακατάληψιν ἐλαβον χώραν φόνοι, ἀτιμώσεις καὶ πᾶν εἶδος βιαιότητος.

4 Φίκελι. Καὶ οἱ ἕλληνες τοῦ χωρίου τούτου ἀπήλαυσαν τῶν ἀγαθῶν τῆς τουρκικῆς ἀνακαταλήψεως στερηθέντες τῶν πάντων.

5 Δημητρίκιοϊ. Κατὰ τὴν ἀνακατάληψιν αὐτοῦ ἡρπάγησαν 500 πρόβατα, 1500 κοιλὰ κριθῆς, πρὸς δὲ ὑπεχρεώθησαν οἱ χωρικοὶ νὰ παρέχωσι καθ' ἑκάστην 3 χιλ. ὀκ. ἄρτου. Ὁ δὲ ἀρχηγὸς τοῦ ἐκεῖ στρατιωτικοῦ σταθμοῦ Χουσεὶν ἐφέντης καὶ ὁ ἀλβανὸς Μουσᾶς ἀπέσπασαν παρὰ τῶν χωρικῶν 500 λίρας ἐξαναγκάσαντες συγχρόνως αὐτοὺς, ἵνα κτίσωσι παρὰ τὸ χωρίον ἰδίαις δαπάναις στρατῶνα ἀξίας 800 λιρῶν, μεταχειρισθέντες πρὸς τοῦτο τὸ διὰ τὴν ἀνέγερσιν τοῦ σχολείου προωρισμένον ὑλικόν.

6 Καράμπαγ. Κατὰ τὴν ἀνακατάληψιν ὑπέστη καὶ τὸ χωρίον τοῦτο τὰς συνήθεις βιαιότητας, ἐφονεύθη δὲ καὶ ὁ Μαργαρίτης Ἀγγέλου.

7 Γιαλιά. Καὶ ἐνταῦθα ἔλαβον χώραν αἱ συνήθεις βιαιότητες καὶ ἁρπαγαί.

8 Μπάρα. Καὶ ἐνταῦθα ἐσημειώθησαν ζημίαι ἰδίως εἰς ζωοκλοπάς.

9 Μπές-τεπέ. Αἱ εἰς τὸ χωρίον τοῦτο γενόμεναι ζη-

μίαι κατὰ τὴν ἀνακατάληψιν εἶνε μεγάλαι. Τὸ σχολεῖον εἶχε μεταβληθῇ εἰς σταῦλον.

10 Κουμαρλί. Κατὰ τὴν ἀνακατάληψιν ἐφονεύθησαν ὁ Χρῆστος Ἰωάννου, ὁ Πέτρος Γκαλίπης, ὁ Ἰορδάνης Εὐαγγέλου καὶ ὁ Ἰωάννης Κωνσταντίνου. Οἱ δαρμοὶ εἶχον ἐπιταθῇ, αἱ δέ ζημίαι ἀνῆλθον εἰς μέγα ποσόν.

11 Σαρίγερ. Αἱ εἰς τὸ χωρίον τοῦτο γενόμεναι ζημίαι ὑπολογίζονται εἰς ἀρκετὰ στρογγύλον ποσόν.

12 Μπεκτέσιδες. Κατὰ τὴν ἀνακατάληψιν ἐκτὸς τῶν ζημιῶν εἰς σιτηρά, ζῶα κλπ. ἐληστεύθη καὶ ἡ ἐκκλησία μέχρι καὶ αὐτῶν τῶν ἀφιερωμάτων.

13 Ρίζια. Τὸ χωρίον τοῦτο κατεστράφη τελέων κατὰ τὴν ἐπανάληψιν τοῦ βαλκανικοῦ πολέμου. Οἰκίαι, σχολεῖον καὶ ἐκκλησία ἐκάησαν ἢ ἀνεσκάφησαν ἐκ θεμελίων. Τοῦρκοι κομιταδζῆδες συλλαβόντες τὸν μουχτάρην τοῦ χωρίου Κωνσταντῖνον, ἀφοῦ ἐβασάνισαν αὐτὸν ποικιλοτρόπως, ἐκριζώσαντες τοὺς ὀδόντας αὐτοῦ ἔρριψαν αὐτὸν ἐντὸς φρέατος. 16 οἰκογένειαι ἀπῆλθον εἰς Ἑλλάδα κατόπιν ἐπανειλημμένων ἐπιθέσεων τῶν περιοίκων τούρκων, κατὰ Φεβρουάριον τοῦ 1914.

14 Τσορέκ-κιοϊ. Τὸ λαμπρὸν καὶ πλούσιον τοῦτο χωρίον, εὐρεθὲν κατὰ τὸν βαλκανικὸν πόλεμον μεταξὺ δύο πυρῶν, ὑπέστη τὰ πάνδεινα. Οἱ κάτοικοι ἐκδιωχθέντες γυμνοὶ διεσκορπίσθησαν τῇδε κἀκεῖσε πλανώμενοι· ἐσφάγησαν πολλοί· περιυβρίσθησαν γυναῖκες καὶ κοράσια, 25 δὲ κάτοικοι ἐρρίφθησαν εἰς τὸν Ἔβρον ἐκ μέρους τῶν ὑποχωρούντων Βουλγάρων. Μετὰ τὸν βαλκανικὸν πόλεμον τὸ χωρίον ἀνεκτίσθη, ἀλλὰ κατὰ τὴν ἀνακατάληψιν ἐδοκιμάσθη καὶ αὖθις ὑπὸ τῶν ἐπελαυνόντων, ὁπότε καὶ ἐφονεύθησαν ὁ Γρηγόριος Σωτηρίου ὁ Γιαννάκης Νικολάου καὶ ὁ Κωνσταντῖνος Δημητρίου.

15 Δεμιρδέσιον. Τὸ χωρίον τοῦτο ἐδοκιμάσθη μεγά-

λως κατὰ τὴν ἀνακατάληψιν ὑπὸ ἀράβων στρατιωτῶν. Φόνοι, ἀτιμώσεις κορασίων καὶ πᾶν εἶδος βιαιότητος ἔλαβον χώραν ἐν αὐτῷ. Κατὰ Μάρτιον 1914 κάτοικοί τινες μετηνάστευσαν εἰς Ἑλλάδα.

16 Βοδνοχώριον. Κατὰ τὴν ἀνακατάληψιν ἐφονεύθησαν ὁ Δημήτριος Βάσογλους, ὁ Ἀπόστολος Ἀντωνίου καὶ ὁ Ἰωάννης Νικολάου. Τοῦρκοι ἐξ Ἀχήρκιοϊ ἀπήγαγον τὴν θυγατέρα καὶ τὴν νύμφην τοῦ Εὐαγγέλου Χατζῆ Νικολάου.

17 Καραγάτσιον. Καὶ τοῦτο ἐδοκιμάσθη μεγάλως κατὰ τὴν ἀνακατάληψιν ὑπό τε τῶν ἐπελαυνόντων τούρκων καὶ τῶν ὑποχωρούντων βουλγάρων, οἵτινες κατὰ τὴν τελευταίαν ἡμέραν τῆς ὑποχωρήσεως αὐτῶν συλλαβόντες 45 κατοίκους καὶ δέσαντες αὐτοὺς ἀνὰ δύο ἔρριψαν εἰς τὸν ποταμόν καὶ ἀπέπνιξαν, ἑνὸς μόνου σωθέντος, τοῦ ἐκ Κιγικίου Παντελῆ.

18 Μουσταφᾶ-Παδᾶ. Καὶ ἐν τῇ κωμοπόλει ταύτῃ ἤθει ἑλληνικὴ κοινότης διατηροῦσα λαμπρὰν ἐκκλησίαν καὶ σχολεῖα. Κατὰ τὸν πόλεμον ἐδοκιμάσθη καὶ αὕτη.

19 Μαράσια. Τὸ χωρίον τοῦτο κατεστράφη τέλεον κατὰ τὸν Βαλκανικὸν πόλεμον.

***

Ἐν τῇ πόλει τῆς **Ἀδριανουπόλεως**, τῇ ἕδρᾳ τῆς ἐπαρχίας, τὸ ἑλληνικὸν στοιχεῖον, ἐκτὸς ὑλικῶν ζημιῶν ἐξ ἐπιτάξεων καὶ ἐμποδίων πρὸς ἐμπορίαν, ἐδοκιμάσθη μεγάλως ὑπὸ πυρκαϊᾶς μετὰ τὴν ἀνακατάληψιν ἐκραγείσης καὶ καθ' ἣν ἐκάησαν ὁλόκληροι ἑλληνικαὶ συνοικίαι, τέσσαρες ναοὶ καὶ μία ἀστικὴ σχολή, ἀναρριπιζόντων τὸ

πῦρ δι' εὐφλέκτων ὑλῶν αὐτῶν τῶν κυβερνητικῶν ὀργάνων, τῶν πρὸς κατάσβεσιν δῆθεν σπευσάντων. Χαρακτηριστικὴ δὲ ἦν ἡ ἄστοργος ἀδιαφορία τῶν ἀρχῶν πρὸς τοὺς παθόντας ἐκ τῆς πυρκαϊᾶς, διὸ καὶ πολλοὶ ἠναγκάσθησαν νὰ ζητήσωσι πόρον ζωῆς ἀλλαχοῦ.

Β'.

ΕΠΑΡΧΙΑ

ΣΑΡΑΝΤΑ—ΕΚΚΛΗΣΙΩΝ

Πρώτη σχεδὸν ἡ ἐπαρχία αὕτη, ἀριθμοῦσα 12 κοινότητας καὶ πληθυσμὸν 25,427 ψυχῶν, ἐδέχθη τὰ πλήγματα τοῦ βουλγαρικοῦ πέλματος καὶ πρώτη αὕτη ἠσθάνθη τοὺς ἀπαισίους βαρβαρισμοὺς τῆς βουλγαρικῆς διοικήσεως. Διὰ τοῦτο ὅτε διεδόθη ἡ ἀνακατάληψις τῆς Θράκης ὑπὸ τῶν Τούρκων, ἅπας ὁ ὁμογενὴς πληθυσμὸς τῆς ἐπαρχίας μετ' ἀνακουφίσεως ἀνέμενε τὴν τουρκικὴν διοίκησιν. Ἀλλ' ἠπατήθη οἰκτρῶς. ὀρδαὶ στρατολογηθεῖσαι ἐκ τῆς τελευταίας κοινωνικῆς ὑποστάθμης καὶ κατακλύσασαι καὶ τὴν ἐπαρχίαν ταύτην, προέβαινον εἰς πᾶν εἶδος βιαιότητος καὶ κακουργίας ὑπὸ τὰ ὄμματα τῶν ἀρχηγῶν τοῦ τακτικοῦ στρατοῦ ἐπιχαιρόντων ἐπὶ τοῖς γενομένοις. Ἀργότερον δὲ καὶ αὐτὴ ἡ ἐπισήμως

καὶ ὁριστικῶς ἐγκατασταθεῖσα πολιτικὴ διοίκησις ἐπεδίωξε κατὰ τρόπον σαφῆ καὶ προεσχεδιασμένον τὴν κατ' ἄτομα καὶ καθ' ὁμάδας ἐξόντωσιν τοῦ ἑλληνικοῦ στοιχείου, μέχρις οὗ λαβοῦσα ἀνὰ χεῖρας τὸ μαστίγιον καὶ τὴν μάχαιραν ἤρξατο τῆς ἀπηνοῦς ἐκδιώξεως τῶν ἑλληνικῶν κοινοτήτων.

1 Κουρούδερε. Τῇ 25 Μαρτίου 1913 ἀπηλάθησαν κάτοικοί τινες εἰς Βουλγαρίαν καὶ μεταξὺ ἄλλων ὁ ἀρχιερατικὸς ἐπίτροπος Γεώργιος Διονυσίου μετὰ τῆς οἰκογενείας αὐτοῦ. Τῇ 27 τοῦ αὐτοῦ μηνὸς ἄτακτα στίφη ὡπλισμένων τούρκων εἰσελθόντα εἰς τὸ χωρίον ἀπεγύμνωσαν καθ' ὁλοκληρίαν τὰς γυναῖκας πρὸς ἐκφοβισμὸν τῶν κατοίκων καὶ ἠτίμασαν πολλὰς ἐξ αὐτῶν. Τὸ χωρίον ἐτρομοκρατήθη διακοπείσης ἐπί τινας ἡμέρας τῆς συγκοινωνίας αὐτοῦ μετὰ τῶν γειτνιαζόντων χωρίων. Τῇ 1ῃ Ἀπριλίου ἐφονεύθησαν ὑπὸ τούρκων μεταξὺ Σκοποῦ καὶ Κουρούδερε ὁ Γεώργιος Διογένους, ὁ Χρῆστος Στυλιανοῦ καὶ ὁ Νικόλαος Χρήστου. Αὐθημερὸν δὲ ἐλεηλατήθη τὸ χωρίον οἱ δὲ χριστιανοὶ φοβηθέντες κατέφυγον εἰς τὰ ὄρη. Τῇ 5 Ἀπριλίου ἐξηναγκάσθη νὰ ἐκπατρισθῇ.

2 Κογιούνδερε καὶ

3 Εὐκάρυον. Ἀμφότερα τὰ χωρία ταῦτα μετὰ πολλὰ δεινοπαθήματα ἐξεπατρίσθησαν κατ' Ἀπρίλιον τοῦ 1914.

4 Γιανδζικλάρ. Περὶ τὰ τέλη Μαρτίου πολυάριθμοι τοῦρκοι πρόσφυγες καὶ κάτοικοι παρακειμένων χωρίων, ἔνοπλοι καὶ ροπαλοφόροι, ἐξηνάγκασαν τοὺς κατοίκους εἰς ἐκπατρισμόν.

5 Σκοπός. Ἡ κωμόπολις αὕτη ἅμα τῇ ἀνακαταλήψει τῆς Θράκης ἐδοκιμάσθη δεινῶς. Τῇ 17 Ἰουλίου 1913 τουρκικὸς στρατὸς καὶ τοῦρκοι μετανάσται διήρπασαν τὰ ζῶα, τὰ γεννήματα, τὰ ἔπιπλα καὶ τὰς ἁμάξας τῶν κατοίκων. Τῇ 9ῃ Μαρτίου 1914 ἐσφάγη ὑπὸ τούρκων παρὰ τὸ χωρίον Κουρούδερε ὁ Γεώργιος Λαμπῆ Χαλβαδζῆς, μικρέμπορος καὶ

τῇ 13 τοῦ αὐτοῦ μηνὸς ὁ μουδίρης τῆς κωμοπόλεως Μουνὶρ βέης ἐξηνάγκαζε τοὺς κατοίκους ὅπως πληρώσωσι βαρεῖς φόρους ὑπὲρ τοῦ τουρκικοῦ στόλου, ἐγκαταστάσεως τηλεφώνου, ἐπιπλώσεως σταθμοῦ χωροφυλακῆς, συστάσεως δημαρχιακοῦ κήπου καὶ ἐπιδιορθώσεως ὁδῶν. Τῇ 24 Ἀπριλίου ἰ. ἔ. ἄνευ αἰτίας συλληφθέντες ἀπεστάλησαν καὶ ἐρρίφθησαν εἰς τὰς φυλακὰς Ἀδριανουπόλεως ἑπτὰ τῶν προκρίτων (Σῖμος Σιμόπουλος, Ἀρχιμήδης Οἰκονομίδης, Γιαννάκος Ἠλιόγλους, Εὐρυπίδης Χαδζῆ Ἀνέστη, Λεωνίδας Κιραδζόγλους, Ἀλέξανδρος Τζαχίλης καὶ Πολυχρόνης Σκιουγενῆς). Τῇ 21 7)βρίου ἰ. ἔ. ἐπεβλήθη τῇ κοινότητι καταναγκαστικὸς ἔρανος ἐκ 1000 λιρῶν ὑπὲρ τῆς Ἐρυθρᾶς Ἡμισελήνου καὶ τῆς Ἐθνικῆς ἀμύνης.

Τῇ 5ῃ 7)βρίου 1915 ἡ κωμόπολις εὑρέθη πολιορκημένη ὑπὸ χωροφυλάκων καὶ 200 ἄλλων τούρκων, διατελούντων ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ πρό τινος καιροῦ ἀρχηγοῦ τῆς χωροφυλακῆς Νικομηδείας Γιουσοὺφ βέη. Ἡ ἐκ τῆς κωμοπόλεως ἔξοδος ἀπηγορεύθη αὐστηρῶς, ἐδόθησαν δὲ διαταγαὶ ὅπως οἱ κάτοικοι ὦσιν ἕτοιμοι πρὸς ἀναχώρησιν. Τὴν ἐπιοῦσαν ὁ διδάσκαλος Σῖμος Σιμόπουλος συλληφθεὶς ἀπάγεται ὑπὸ δύο τούρκων προσφύγων, ἐν Σκοπῷ ἐγκατεστημένων, καὶ ἐπινεύσει τῶν ἀρχῶν σφάζεται ὡς ἀρνίον εἰς ἀπόστασιν ἑνὸς τετάρτου τῆς ὥρας, ἔξω τῆς κωμοπόλεως, ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τῆς ἀγούσης εἰς Γένναν. Τὸν ἀτυχῆ διδάσκαλον ἐπακολουθεῖ ὁ ἱερεὺς Παπᾶ Κυριάκος Κωνσταντόπουλος ἐγκλεισθεὶς αὐθημερὸν εἰς ὑπόγειον καὶ νοσηρὰν φυλακήν, ἐν ᾗ ἐκρατήθη ἐπὶ πέντε ἡμέρας ἄνευ τροφῆς καὶ ὕδατος ὑποστὰς μαρτυρικώτατα τὰ ἀπερίγραπτα τῆς βαρβαρότητος βασανιστήρια. Ἐπὶ πέντε ἡμέρας ὠργίαζον κυριολεκτικῶς οἵτε ἐπίσημοι καὶ οἱ ἰδιῶται τοῦρκοι εἰς βάρος τῶν δυστυχῶν κατοίκων διαπράξαντες πᾶν εἶδος βασανισμοῦ καὶ ἀποσπάσαντες ποσὸν πλέον τῶν τριῶν χιλ. λιρῶν. Τῇ 10ῃ Σεπτεμβρίου ἰ. ἔ. ἡ κωμόπολις ἐκδιώκεται, προσκαλοῦνται δὲ ὀνομαστὶ καὶ κρατοῦνται ὁ Ἀριστόδημος Κωνσταντόπουλος (διδάσκαλος),

ὁ Ζαφείριος Ζαφειριάδης (φαρμακοποιός), ὁ Θεόδωρος Κοκκάλας (ἔμπορος), ὁ Πελοπίδας Βαβιδζανίδης (διδάσκαλος) καὶ ὁ φυλακισθεὶς Παπᾶ Κυριάκος. Πάντες οὗτοι ἔσχον τὴν τύχην τοῦ ταλαιπώρου Σιμοπούλου, μετὰ μόνης τῆς φρικώδους διαφορᾶς ὅτι ἐτάφησαν ζῶντες, ἀφοῦ προηγουμένως ἐξηναγκάσθησαν ὑπὸ τῆς κακούργου σπείρας ὅπως οἱ ἴδιοι ὀρύξωσι τοὺς τάφους αὐτῶν. Ἡ ἐκδιωχθεῖσα κωμόπολις ἀφίκετο εἰς Ἡράκλειαν τῆς Προποντίδος, ἔνθα ὁ μουδίρης Ριζᾶ βέης ἀπεγύμνου καὶ ἐφορολόγει αὐτοὺς κατὰ τρόπον ἀπάνθρωπον. Μετὰ δύο περίπου μηνῶν διαμονὴν ἐν Ἡρακλείᾳ, Σουλτὰν Τσιφλικίῳ καὶ Ὁμούρδζᾳ, ἐπετράπη εἰς τοὺς παραμείναντας ὅπως μεταβῶσι καὶ διαχειμάσωσιν εἰς Τυρολόην, ἐνῷ πολλοὶ ἄλλοι ὀλίγον πρότερον ἐξαναγκασθέντες διεπεραιώθησαν εἰς τὴν ἀντίπεραν ἀσιατικὴν ὄχθην.

6 Σκεπαστός. Οἱ τοῦρκοι διέπραττον πᾶν ὅ,τι ἠδύνατο νὰ συντελέσῃ εἰς τὴν ἀποθάρρυνσιν τῶν κατοίκων. Οἱ ἀνηλεεῖς δαρμοὶ καὶ αἱ συνεχεῖς διαρπαγαὶ ἦσαν εἰς τὴν ἡμερησίαν διάταξιν. Κατὰ Μάρτιον τοῦ 1914 ἐλθόντες ἐκ Σαρακίνης καὶ τῶν περιχώρων 500 περίπου τοῦρκοι Μακεδόνες περιεκύκλωσαν τὴν κωμόπολιν ζητοῦντες τὴν ἄμεσον μετανάστευσιν τῶν κατοίκων. Πρὸ πάντων δὲ ὑπάλληλοι τῆς γεωργικῆς Τραπέζης ἔπαιζον ρόλον ἐπονειδιστον πωλοῦντες διάφορα ἀντικείμενα τῶν χριστιανῶν εἰς Τούρκους. Κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ 1914 ὁ μουδίρης Σαρακίνης Ταχσὶν βέης εἰσέπραξε βίᾳ ἀπό γεωργῶν περίπου 40 χιλ. ὀκ. δημητριακῶν, τὰ ὁποῖα δι' ἁμαξῶν σταλέντα εἰς Βιζύην διενεμήθησαν εἰς τούρκους πρόσφυγας. Ἀπὸ τῆς ἀνακαταλήψεως μέχρι τοῦ διωγμοῦ τῆς κωμοπόλεως ἐδολοφονήθησαν ἀγριώτατα ἀνὰ τοὺς ἀγροὺς 14 ἄτομα, ὁ δὲ Δημήτριος Ι. Λογοθετίδης ἐδολοφονήθη ἐν πλήρει μεσημβρίᾳ, ἐν αὐτῇ τῇ Βιζύῃ, ἕδρᾳ ὑποδιοικητοῦ. Κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ 1915 οἱ κάτοικοι ἀπογυμνωθέντες τῶν περιουσιῶν αὐτῶν καὶ ἐκδιωχθέντες ἀφίκοντο μετὰ τετραήμερον ὁδοιπορίαν

εἰς Ἡράκλειαν, ὁπόθεν πλεῖστοι διεπεραιώθησαν δι' ἀκατίων καὶ λέμβων εἰς τὴν ἀσιατικὴν παραλίαν ἐγκατασταθέντες εἰς τὰς περιφερείας Βαλῆ κεσὲρ καὶ Ἀδᾶ παζάρ.

7 Σκόπελος. Καὶ ἡ κωμόπολις αὕτη ἤδη ἀπὸ τῆς ἀνακαταλήψεως τῶν μερῶν ἐκείνων ὑφίστατο τὰ πάνδεινα ἐκ μέρους τῶν προσφύγων μουσουλμάνων εἰς βαθμὸν, ὥστε νὰ σκέπτηται τὸν ἐκπατρισμὸν αὐτῆς. Ἡ κατάστασις αὕτη ἐπεδεινώθη ἀργότερον, ὅτε καὶ ἐξηναγκάσθη νὰ ὑποστῇ τὴν τύχην τῶν ἄλλων κοινοτήτων ἐκδιωχθεῖσα κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ 1915.

8 Πέτρα. Παρόμοια συνέβησαν καὶ ἐνταῦθα. Κατὰ Μάρτιον τοῦ 1914 τοῦρκοι πρόσφυγες περικυκλώσαντες τὸ χωρίον ἐπίεζον τοὺς κατοίκους πρὸς μετανάστευσιν. Κατ' Ἀπρίλιον ἰ. ἔ. ὑπάλληλοι τῆς Γεωργικῆς Τραπέζης κατέσχον πάντα καθόλου τὰ ζῶα τῶν κατοίκων. Κατὰ Σ)βριον τοῦ 1915 τὸ χωρίον διεσκορπίσθη.

Ἀλλὰ καὶ αἱ παραμείνασαι κοινότητες τῆς ἐπαρχίας ἐδοκίμασαν ἐπίσης ὅσα ἡ τυραννικὴ καὶ ἀπάνθρωπος διοίκησις τοῦ τουρκαλβανοῦ διοικητοῦ Σαράντα Ἐκκλησιῶν Χαϊδὰρ βέη ἠδύνατο νὰ ἐφεύρῃ καὶ διὰ τῶν ὀργάνων αὐτοῦ θέσῃ εἰς ἐφαρμογήν. Ἐξησκεῖτο μία ἀδιάκοπος καὶ συστηματικὴ τρομοκρατία ἐπὶ τῶν ὁμογενῶν τούτων κοινοτήτων, ὡς ἐκ θαύματος διαφυγουσῶν τὸν τέλειον καὶ ὁριστικὸν ἐκπατρισμόν. Ἐν **Σαράντα Ἐκκλησίαις** διῆλθον ἡμέρας τρόμου κατὰ τὸν χρόνον τῆς ὑποχωρήσεως τῶν Βουλγάρων καὶ τῆς ἐπανόδου τῶν τούρκων, ὅτε ἠπειλεῖτο γενικὴ σφαγὴ ὑπὸ τῶν πρώτων, διεπράττοντο δὲ πολλαὶ διαρπαγαὶ καὶ βιαιότητες ἐκ μέρους τῶν δευτέρων. Ἀργότερον πλεῖστοι μουσουλμάνοι πρόσφυγες ἐπανελθόντες καὶ εὑρόντες τὰς οἰκίας αὐτῶν κατεδαφισθείσας ὑπὸ τῶν βουλγάρων κατέσχον οἰκειοποιηθέντες τὰς οἰκίας τῶν ἡμετέρων, τῆς ἐπιτοπίου ἀρχῆς ἀπαθῶς θεωμένης ταῦτα. Ἡ πόλις Σαράντα Ἐκκλησιῶν, κατὰ τὸ διάστημα τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ

πολέμου, ὑπῆρξε σοβαρὸς στόχος τῆς Νεοτουρκικῆς πολιτικῆς, ἐπιζητούσης παντὶ τρόπῳ τὴν διάλυσιν αὐτῆς.

Ἐν **Γέννᾳ** τῇ 18 Μαρτίου 1914 ἐγκατεστάθησαν 350 οἰκογένειαι τούρκων προσφύγων παντοιοτρόπως πιεζόντων τοὺς ἡμετέρους· τῇ 4 Ἀπριλίου ἰ. ἔ. οἱ ἁρμόδιοι κυβερνητικοὶ ὑπάλληλοι ἐζήτουν ἐντὸς 24 ὡρῶν τὴν καταβολὴν τῶν πρὸς τὸ Κράτος χρεῶν τῶν κατοίκων, οἱ δὲ ὑπάλληλοι τῆς Γεωργικῆς Τραπέζης ἐζήτουν 1700 λίρας, ἐξ ὧν 800 ὤφειλον οἱ μεταναστεύσαντες Βούλγαροι. Τὸ παρὰ τὴν κωμόπολιν ἐκκλησίδιον τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς συληθὲν ἐβεβηλώθη. Ὁ Κωνσταντῖνος Μιχαὴλ ἀπηλάθη οἰκογενειακῶς. Τῇ 8 Μαΐου ἰ. ἔ. τοῦρκοι πρόσφυγες ἐφόνευσαν ἐν τῇ κωμοπόλει τὸν Ἀθανάσιον Πεϊτζῆν, τῇ δὲ 8 τοῦ αὐτοῦ μηνὸς τὸν Ἰωάννην Κεφάλαν μεταξὺ Γέννας καὶ Βουνὰρ-Χισάρ.

Ἐν γένει ἡ κωμόπολις αὕτη ἐτρομοκρατήθη ὅλως ἰδιαιτέρως, προκηρύξεις δὲ φέρουσαι τὴν ἐπιγραφήν: «**Ὁ Πρόεδρος τοῦ Κομιτάτου**» ἐρρίπτοντο συχνάκις εἰς πολλὰς οἰκίας. Μία τῶν προκηρύξεων τούτων ἔλεγεν: «Ἡ σηκώνεσθε καὶ φεύγετε ἀπ' ἐδῶ, ἢ ὅλους σᾶς σφάζομεν. Μέχρι τέλους μιᾶς ἑβδομάδος νὰ μὴ ἴδωμεν κανένα ἀπὸ σᾶς. Ἂν κατὰ τὴν ἐπιστροφήν μας σᾶς ἐπανεύρωμεν, θὰ σᾶς κάμωμεν κακόν. Αὐτὸ πρέπει νὰ τὸ ἐννοήσητε». Αἱ προκηρύξεις αὗται ἔφερον ὡς σῆμα τὴν ἡμισέληνον, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἀνεγινώσκοντο αἱ λέξεις «Παδισαχήμ τσὸκ Γιασᾶ» (=Ζήτω ὁ αὐτοκράτωρ μας).

Βουνὰρ-Χισάρ. Τῇ 1 Ἀπριλίου 1914 διηρπάγησαν πάντα τά κτήνη ὑπὸ τουρκαλβανῶν· τῇ 11 τοῦ αὐτοῦ μηνὸς, διαταγῇ τοῦ μουδίρου, οἱ κάτοικοι ἐδάρησαν καὶ ἐκακοποιήθησαν ὡς μὴ θέλοντες νὰ δεχθῶσι τούρκους πρόσφυγας.

Ἡ κοινότης **Καρὰ-Χαλήλ**, κατόπιν ἀγρίας καὶ ἐνόπλου ἐπιθέσεως τούρκων περιοίκων μεταναστεύσασα διε-

σκορπίσθη ἀνὰ τὰς Σαράντα Ἐκκλησίας, μόλις δὲ καὶ μετὰ βίας κατωρθώθη ἀργότερον ἡ παλινόστησις αὐτῆς.

Γ'.

ΕΠΑΡΧΙΑ ΔΙΔΥΜΟΤΕΙΧΟΥ

Ἡ ἐπαρχία αὕτη περιλαμβάνουσα 53 ἐν ὅλῳ κοινότητας καὶ ὁμογενῆ πληθυσμὸν 51136, διῆλθεν ὅλας τὰς φάσεις τοῦ βαλκανικοῦ πολέμου ὑποστᾶσα πολλὰς βιαιότητας, κακώσεις, ἁρπαγὰς καὶ λεηλασίας ἐκ μέρους τῶν κομιτατζήδων βουλγάρων, τοῦ τακτικοῦ βουλγαρικοῦ στρατοῦ, τοῦ ὑποχωροῦντος τουρκικοῦ τοιούτου καὶ τοῦ ἀνακαταλαβόντος καὶ πάλιν μέρος τῆς ἐπαρχίας τουρκικοῦ στρατοῦ. Ἰδίως τὸ ἐκ Λαζῶν ἐθελοντῶν τάγμα κατὰ τὴν ὑποχώρησιν αὐτοῦ ἐλεηλάτησε καὶ κατέστρεψε τὰ χωρία Τατάρκιοϊ, Καρασακλῆ, Καράκασιμ, Βουλγάρκιοϊ, Ἐσκίκιοϊ καὶ Κορνοφωλεάν καὶ ἄλλα καὶ πυρπολῆσαν κατὰ τὸ ἥμισυ τὴν ἐν τῷ τελευταίῳ τούτῳ χωρίῳ ἱερὰν μονὴν τῶν Ἰβήρων κατεκρεούργησε τὸν ἡγούμενον αὐτῆς ἱερομ. Πορφύριον ὡς καὶ ἕτερόν τινα μοναχὸν, ὀνόματι Νεόφυτον.

Κατὰ τὴν ἀνακατάληψιν ἡ αὐτὴ τύχη καὶ χείρων ἀνέμενε

τὴν ἐπαρχίαν. Ἐν πᾶσι τοῖς χωρίοις διενηργοῦντο ποικίλης φύσεως πιέσεις καὶ βιαιοπραγίαι, ἐγκαταστάσεις μουσουλμάνων ἐντὸς χριστιανικῶν οἰκιῶν, καταλήψεις ἀγρῶν καὶ μωρεοκήπων, ἀγγαρεῖαι πρὸς κατασκευὴν δημοσίων δρόμων καὶ καλλιέργειαν τῶν διὰ τοὺς τούρκους πρόσφυγας προσριστθέντων μερῶν, κλοπαὶ ζώων κλπ.

Ἀλλὰ καὶ φόνοι δὲν ἐσπάνιζον. Περὶ τὰ τέλη Μαρτίου τοῦ 1914 τοῦρκοι ἐκ τῶν ἐν τῷ ἐκκενωθέντι βουλγαρικῷ χωρίῳ Καρά κλησε ἐγκατεστημένων τοιούτων εἰσελθόντες εἰς τὸ ἐν Τσαουσλῆ παντοπωλεῖον τοῦ Δημητρίου Κατσίκα, ἐπλήγωσαν βαρέως αὐτὸν, ἐφόνευσαν τὸν συγγενῆ αὐτοῦ Σταῦρον Νεράνδζη καὶ ἐπυροβόλησαν τρὶς, ἀλλ' ἀνεπιτυχῶς, κατὰ τοῦ ἱερέως τοῦ χωρίου Παπᾶ Χριστοφόρου. Τῇ 31 Μαρτίου ἰ. ἔ. ἐφονεύθη ἐν Τοκμάκιοϊ ὑπὸ τούρκων προσφύγων ὁ 17ετὴς νεανίας Δημήτριος Ἰωάννου. Περὶ τὰ μέσα Ἀπριλίου ἰ. ἔ. ἐσφάγησαν ὑπὸ τούρκων ἐν Κουφοβούνῳ ὁ μουχτάρης τοῦ χωρίου Ἀδάμ καὶ ὁ ἐκ Διδυμοτείχου κουρεὺς Χρῆστος, τὰ δὲ τέκνα τοῦ πρώτου, ἡλικίας 20—22 ἐτῶν, ἁπαχθέντα ὑπὸ τῶν αὐτῶν κακούργων ἐφονεύθησαν, καὶ τοῦ μὲν ἑνὸς ἐκόπη διὰ μαχαίρας ὁ λαιμὸς, τοῦ δ' ἑτέρου διετρύθη ἡ κοιλία, ἀμφοτέρων δὲ τὰ πτώματα, σεσηπότα ἤδη, εὑρέθησαν τῇ 23 Ἀπριλίου ἰ. ἔ. παρὰ τὸ ὡς ἄνω χωρίον, ἐν τῇ θέσει Κούμια.

Τὰ χωρία Ἰμβλινδίνιον, Σκουρτοχῶρι, Τσομπανλὶ καὶ Κουφόβουνο ἐπιέσθησαν καὶ ἐλεηλατήθησαν κατὰ τρόπον ἀφάνταστον. Εἰς τὸ τέως καταστραφὲν Ἀζατλὶ, τὸ ἡμίκαυστον Καρακασὴμ καὶ τὸ πολλὰ παθὸν Τατάρκιοϊ ἀπεστάλησαν πρόσφυγες Πομάκοι καὶ Ἀλβανοὶ πρὸς ἐγκατάστασιν. Ἕνεκα τούτου οἱ ὁμογενεῖς κάτοικοι τῶν χωρίων τούτων, τοῦ χωρίου Καπουτζῆ καὶ μέγα μέρος τῆς κωμοπόλεως Κιουπλῆ μετηνάστευσαν εἰς Ἑλλάδα μέσον Δεδεάγατς. Τὸ αὐτὸ ἔπραξε καὶ ἡ πολυπαθὴς Μαδρίτσα καὶ

σχεδὸν πάντα τὰ εἰς τὴν Βουλγαρίαν παραχωρηθέντα ἑλληνικὰ χωρία τῆς ἐπαρχίας.

Διὰ τῆς ὑπογραφῆς τῆς τουρκοβουλγαρικῆς συνθήκης πάντα τὰ ἐκεῖθεν τοῦ Ἔβρου, ὡς καὶ τὰ παρὰ τὴν ἀριστερὰν αὐτοῦ ὄχθην τέσσαρα ἕτερα χωρία (Κιουπλῆ, Ψαθάδες, Ζαλουφάκη καὶ Κουστῆ) παρεχωρήθησαν εἰς τὴν Βουλγαρίαν, ἡ δὲ τύχη αὐτῶν καὶ τὸ κατάντημα ὑπῆρξεν οἰκτρὸν ἀπὸ πάσης ἀπόψεως. Τὸ τμῆμα Σουφλίου ἐντελῶς ἐξεκενώθη, τὸ δὲ τμῆμα Διδυμοτείχου ἐν πολλοῖς ἐρημώθη, τῶν ἐκκλησιῶν καὶ σχολῶν καταληφθεισῶν ὑπὸ τῆς βουλγαρικῆς Κυβερνήσεως, τῶν δὲ ὑπολειφθέντων ὀλίγων ὁμογενῶν πιεζομένων παντοιοτρόπως εἰς ἀπάρνησιν τοῦ ἐθνισμοῦ αὐτῶν.

Τὰ ἐντεῦθεν τοῦ Ἔβρου καὶ ἐπὶ τουρκικοῦ ἐδάφους ὑπολειφθέντα χωρία τῆς ἐπαρχίας εἶναι 16 τὸν ἀριθμόν.

Λον) Τὰ ἐκδιωχθέντα χωρία πρὸ τοῦ 1914.

---

1 Μέγα Ζαλούφι. Τὸ χωρίον τοῦτο ὑπέστη πολλὰς κακώσεις κατὰ τὴν ἀνακατάληψιν, ὁπότε ἐφονεύθησαν ὑπὸ τῶν ἐπελαυνόντων περὶ τοὺς 130· τὰ 5]6 σχεδὸν τοῦ χωρίου ἐξαναγκασθέντα μετηνάστευσαν εἰς Βουλγαρίαν.

2 Ἀδλάνι. Τὰ 4]5 τοῦ χωρίου κατέφυγον εἰς Ἑλλάδα καὶ Βουλγαρίαν.

3 Σαραπλάρ, 4 Καράκασμι καὶ

5 Ἀζατλῆ. Ἐκδιωχθέντα κατέφυγον εἰς Βουλγαρίαν. Κατὰ τὴν ἀνακατάληψιν ἐφονεύθησαν 70 κάτοικοι Ἀζατλῆ.

Βον) Τὰ μετατοπισθέντα κατὰ τὸν Εὐρωπαϊκὸν πόλεμον χωρία.

Καράϊλε, Κοῦρτι, Καράμδζα, Πασᾶ Γενιδζέ, Λουλῆ, Γιαοὺπ, Τσαλῆ, Ἐσκίκιοϊ, Καβακλῆ, Τσιφλικάκι καὶ Δογανδζῆ. Τὰ χωρία ταῦτα ὑπαγόμενα εἰς τὴν ὑποδιοίκησιν Μακρᾶς Γεφύρας, ἐξετοπίσθησαν ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ 1915 διασκορπισθέντα ἀνὰ τὴν ὑποδιοίκησιν Μαλγάρων.

ISMANOGLIO

Δ'.

ΕΠΑΡΧΙΑ ΑΙΝΟΥ

Ἡ ἐπαρχία αὕτη, ἀπαρτιζομένη ἐκ δύο τμημάτων: Αἴνου καὶ Δεδὲ ἀγάτς, περιλαμβάνει 17 κοινότητας καὶ πληθυσμὸν 10057 ὁμογενῶν. Αἱ ἐκ τοῦ Βαλκανικοῦ πολέμου ἀνωμαλίαι ἐδημιούργησαν ἐν αὐτῇ κατάστασιν ἀπὸ πάσης ἀπόψεως ἀξιοθρήνητον. Ἐπὶ ἔτος καὶ πλέον ὁ ὁμογενὴς πληθυσμὸς τῆς ἐπαρχίας, βαστάσας ἄνω τῶν πέντε κυριαρχίας (τουρκικὴν, τὴν τῶν κομιτατζήδων, βουλγαρικήν, ἑλληνικήν, αὐτονομικήν, καὶ πάλιν βουλγαρικὴν διὰ τὸ τμῆμα Δεδὲ ἀγὰτς καὶ τουρκικὴν διὰ τὸ τῆς Αἴνου) ἐδοκίμασε πολλὰς πικρίας καὶ ἐπάλαισε πρὸς διάσωσιν τῆς ζωῆς καὶ τῆς τιμῆς αὐτοῦ.

Ἡ συστηματικὴ μισελληνικὴ δρᾶσις καὶ ἐνέργεια τῆς βουλγαρικῆς κατοχῆς καὶ ἰδίως τῆς ἀνακατοχῆς ὑπῆρξε τοιαύτη, ὥστε νὰ ἐπιφέρῃ ἐντὸς ὡρισμένου χρόνου τὸν παντελῆ ἐθνικὸν μαρασμόν. Ἀλλὰ καὶ ἡ ἐξασκηθεῖσα ὑπὸ τῶν βουλγάρων τρομοκρατία δὲν καθυστέρησε. Λόγοι γεωγραφικοί, στρατιωτικοὶ καὶ ἐθνολογικοὶ συνηγοροῦντες ὑπὲρ τῆς διατηρήσεως τῆς ἐπικαίρου ταύτης ἐπαρχίας εἰς ὡρισμένον ὅμιλον, ἀπεμάκρυναν πρὸς στιγμὴν τοὺς βουλγάρους ἀπὸ τῆς ἐν αὐτῇ κυριαρχίας· ἀλλ' ὅτε, βουλῇ καὶ ἐπινεύσει τῶν ἰσχυρῶν τῆς γῆς, ἐπέτυχον οἱ βούλγαροι ὅπως πατήσωσι καὶ πάλιν τὸν πόδα αὐτῶν ἐπὶ τῆς πόλεως Δεδὲ-ἀγάτς,

τότε δὴ τότε ἐξεδηλώθη ὁ φανατισμὸς αὐτῶν ἐναντίον παντὸς ὅ,τι ἑλληνικοῦ καὶ αἱ βιαιότητες καὶ φρικαλεότητες αὐτῶν διενηργοῦντο ἐν ὅλῃ τῇ εἰδεχθεῖ ὄψει καὶ ἐξελίξει. Τὰ ὅσια καὶ ἱερὰ παρεβιάσθησαν, τὰ σχολεῖα ἐκλείσθησαν, τὰ καταστήματα ἐληλατήθησαν, τὸ ἐμπόριον ἐμαράνθη, πᾶσα καθόλου οἰκονομικὴ ζωὴ ἐξέλιπε καί, ὡς κορύφωμα τῶν βουλγαρισμῶν τούτων, ἐπεκηρύσσετο ἡ κεφαλὴ τοῦ Μητροπολίτου Αἴνου Ἰωακείμ, αὐτοῦ τούτου τοῦ διασώσαντος κατὰ τὴν αὐτονομικὴν ἐποχὴν πολλὰς χιλιάδας βουλγάρων ἐκ τῆς μουσουλμανικῆς ἀντεκδικήσεως.

Ἤδη ἡ πόλις καὶ τὸ τμῆμα Δεδὲ ἀγὰτς εἶνε παντελῶς ἔρημον κατοίκων ὁμογενῶν, πάντων οὕτως ἢ ἄλλως ἐξαναγκασθέντων ὅπως μεταναστεύσωσιν εἰς Ἑλλάδα. Εἶναι ἀληθὲς ὅτι ἡ καταστροφὴ τοῦ τμήματος τούτου ἤρξατο κατὰ τὴν ὑποχώρησιν τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ, ὁπότε ἡ στρατιὰ τοῦ Γιαβὲρ πασᾶ ἔκαυσε τὸ χωρίον Ρουμδζοῦκι διασκορπίσασα τοὺς κατοίκους αὐτοῦ, ἐληλάτησε δὲ καὶ τὴν ἀγορὰν Σερρῶν φονεύσασα συγχρόνως καὶ πολλούς. Συνεπληρώθη ὅμως ἡ καταστροφὴ αὕτη ἐπὶ τῆς βουλγαροκρατίας.

Κατὰ τὴν ἀνακατάληψιν τῆς Θράκης τὸ μικρὸν τῆς Αἴνου τμῆμα ὑπέστη πολλὰς βιαιότητας καὶ κακώσεις ἐκ μέρους τῶν τούρκων. Πολλοὶ τῶν κατοίκων ἐδάρησαν ἀνηλεῶς, ἕτεροι ὅλως ἀδίκως ἐρρίφθησαν εἰς τὰς φυλακὰς ἀποφυλακισθέντες μόνον κατόπιν δραστηρίων ἐνεργειῶν τῆς Μητροπόλεως, πάντες δ' ἠγγαρεύοντο μέχρι βαθμοῦ ἀφορήτου. Ἀργότερον δὲ ὁ ἄγριος τοῦ διωγμοῦ ἄνεμος ἤρξατο νὰ πνέῃ καὶ εἰς ὁλόκληρον τὸ τμῆμα.

Αον) Διωγμὸς τοῦ 1914.

Ι Ἀχῆρ-κιοϊ. Εἰς τὸ χωρίον τοῦτο κατὰ τὴν ἀνακατάληψιν ἐσημειώθησαν δύο φόνοι. Κατὰ τὸ 1914 ὑπῆρξαν τρεῖς ἀλλεπαλλήλους ἐπιθέσεις ἐκ μέρους τουρκικῶν συμ-

μοριῶν ἐλεηλατήθη ἀπογυμνωθὲν τελείως. Ἐκ τῶν κακουχιῶν ἀπέθανον πέντε· οἱ λοιποὶ ἐγκαταλείψαντες τὸ χωρίον κατέφυγον κατ' ἀρχὰς εἰς τὸ χωρίον Καρπουζλῆ καὶ ἔπειτα ἐκεῖθεν ἀπηλάθησαν βιαίως εἰς Ἑλλάδα (13 Ἰουνίου 1914), ἀφοῦ προηγουμένως ἐν αὐτῇ τῇ ἀποβάθρᾳ καὶ ὑπὸ τὰ ὄμματα τῶν χωροφυλάκων ἐδάρησαν καὶ ὑπεχρεώθησαν νὰ παραδώσωσιν εἰς τοὺς ἐκ Καβάλλας λεμβούχους καὶ τελωνοφύλακας ὅσας οἰκονομίας εἶχον.

2 Τσελεμπῆ. 3 Κεμερλή. 5 Ἀρβανίτες. Κατὰ τὰς ἡμέρας τοῦ Πάσχα (Ἀπρίλιος 1914) οἱ κάτοικοι τῶν χωρίων τούτων πολιορκηθέντες ὑπὸ τουρκικῶν συμμοριῶν καὶ διὰ δαρμῶν καὶ πυροβολισμῶν ἐξαναγκασθέντες εἰς ἐκπατρισμὸν, ἀφίκοντο εἰς Αἶνον ὁπόθεν γυμνοὶ καὶ τῶν πάντων ἐστερημένοι ἐξεδιώκοντο εἰς Ἑλλάδα. Τὸν ἐκπατρισμὸν τῶν κατοίκων τούτων συνυπέστη καὶ ὁ ἡγούμενος τῆς Πατριαρχικῆς Μονῆς Ἁγ. Ἀθανασίου Τσαντῆρι ἱερομ. Ἰωακεὶμ Καλούδης δαρεὶς ἐπανειλημμένως καὶ ἀνηλεῶς. Ἐκ τοῦ χωρίου Κεμερλὶ ἀπηγχονίσθη ὁ Κωνσταντῖνος Ἰωάννου.

5 Δουκιένι. Μετὰ παρατεταμένην πολιορκίαν καὶ λῃστευσιν καθ' ὁδὸν ἀπηλάθη τῆς πατρίου γῆς διὰ τῆς αὐτῆς καὶ τὰ προηγούμενα χωρία ὁδοῦ. Ἐν τῷ χωρίῳ τούτῳ κατεκρεουργήθησαν τέσσαρες ὁμογενεῖς: Ζαφείριος Ζαφειριάδης, Νικόλαος Ζαφειριάδης, Ἄγγελος Ζαφειριάδης καὶ ὁ ἐργάτης αὐτῶν Ἀθανάσιος.

6 Ἁγίασμα. Τὸ χωρίον πολιορκηθὲν ἐπιέσθη πρὸς καταβολὴν λύτρων. Ὁ ἱερεὺς ἰδίως τοῦ χωρίου ἐξηναγκάσθη νὰ πληρώσῃ χρήματα εἰς τοὺς ἐπιδρομεῖς, οἵτινες ἀπερχόμενοι ἀπήγαγον δύο θυγατέρας τοῦ ἐκ τῶν κατοίκων Στεφανάκη μετὰ τῆς διδασκαλίσσης τοῦ χωρίου, αἵτινες ἀφέθησαν ἐλεύθεραι μόνον μετὰ τὴν καταβολὴν 200 λιρῶν. Τὸ χωρίον κατόπιν ἐπανειλημμένων ἐπιθέσεων καὶ λεηλασιῶν ἐξηναγκάσθη νὰ μεταναστεύσῃ εἰς Ἑλλάδα.

7 Κόζκορη. Διὰ τοὺς αὐτοὺς λόγους ἐξηναγκάσθη νὰ ἐκπατρισθῇ καὶ τὸ χωρίον τοῦτο, τὸ ὁποῖον κατελήφθη ὑπὸ τούρκων προσφύγων, ὡς συνέβη καὶ διὰ τὰ λοιπὰ χωρία.

Βον) Μετατοπίσεις κατὰ τὸν Εὐρωπαϊκὸν πόλεμον.

8 Ἀμυγδαλιά καὶ

9 Μαΐστρος. Τὰ χωρία ταῦτα καὶ πρὸ τῆς κυβερνητικῇ διαταγῇ μετατοπίσεως αὐτῶν, ἠναγκάσθησαν νὰ καταφύγωσιν εἰς τὰς μονὰς Σκαλωτῆς καὶ ἁγίου Παντελεήμονος φεύγοντα τὰς κακώσεις καὶ τὰς διαρπαγὰς τῶν τούρκων. Ἐπανακάμψαντα ἀργότερον εἰς τὰ ἴδια, ἐξεκενώθησαν κατὰ Ἀπρίλιον 1915 ἐντὸς τριῶν ὡρῶν καὶ ἐγκατεστάθησαν, τὸ μὲν πρῶτον εἰς Μπεσαΐτ, τὸ δὲ δεύτερον εἰς Καστρίτσα. Ἐκ Μαΐστρου ἐφονεύθησαν οἱ δύο βουκόλοι τοῦ Ἀχιλλέως Νιώτη, Χρῆστος καὶ Μποζίκος καὶ ἐξ Ἀμυγδαλιᾶς ἕτεροι δύο.

10 Αἶνος. Ἡ πόλις αὕτη, ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως ἤδη τοῦ βαλκανικοῦ καὶ κατόπιν τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ πολέμου, ἐπέσυρεν ὅλως ἰδιαιτέρως τὴν μῆνιν τῶν τε κυβερνητικῶν ὑπαλλήλων καὶ τῶν συνοίκων τούρκων ἐπιζητούντων τὴν ἐκεῖθεν ἀπομάκρυνσιν τῶν ἡμετέρων. Τὸ σχέδιον τοῦτο ματαιωθὲν τότε ἐπέτυχε περὶ τὰ τέλη Αὐγούστου 1915, ὅτε ἐξεκενώθη ἡ Αἶνος, τῶν κατοίκων αὐτῆς μετατοπισθέντων εἰς Μάλγαρα. Δέκα πέντε ἐκ τῶν 17 ἐκκλησιῶν καὶ παρεκκλησίων καταστράφησαν, ἡ βιβλιοθήκη τῆς σχολῆς περιλαμβάνουσα 1900 τόμους διηρπάγη, ἡ μονὴ τῆς Σκαλωτῆς ἐπυρπολήθη, αἱ δὲ μοναὶ ἁγίου Παντελεήμονος καὶ Τσαντῆρι κατεδαφίσθησαν.

Καὶ τοιουτοτρόπως καὶ ἡ ἐπαρχία αὕτη δὲν διέφυγε τὴν καταστροφὴν, τὴν ὁποίαν αὐτὴ αὕτη ἡ ἐπίσημος κυβέρνη-

σις καὶ ἐφαντάσθη καὶ ἐπήνεγκεν. Τοῦτο δὲν ἀποτελεῖ πλέον μυστικὸν διὰ τὸ δημόσιον καθόλου, ἀφοῦ πολλοὶ τοῦρκοι ρητῶς ἐδήλωσαν ὅτι πᾶσα λεηλασία καὶ διαρπαγὴ διαπράττεται κατὰ διαταγὴν κυβερνητικὴν, κατέθηκε δὲ σχετικὰ καὶ ὁ ἀρχιαστυνόμος Λίνου Γιουσούφ Ζιᾶ βέης. Τὴν κατάθεσιν ταύτην, ὑποβληθεῖσαν δι' ἐκθέσεως εἰς τὸν ἐν Καλλιπόλει Γάλλον Πρόξενον, παραθέτομεν αὐτολεξεὶ ὡς λίαν ἀποκαλυπτικήν.

«Πρὸς τὴν Αὐτοῦ Ἐξοχότητα,

τὸν ἐν Καλλιπόλει Πρόξενον τῆς Γαλλίας

«Ὁ ὑποφαινόμενος ἀρχιαστυνόμος Αἴνου, συλληφθεὶς συνεπείᾳ συκοφαντιῶν τοῦ ὑποδιοικητοῦ Λίνου καὶ μεταφερθεὶς ὑπὸ συνοδείαν χωροφυλάκων δίκην κακούργου εἰς Καλλίπολιν, κατώρθωσα νὰ καταφύγω εἰς τὸ ἐκεῖ Αὐστριακὸν Προξενεῖον, ὅπως σώσω τὴν ἀπειλουμένην ζωήν μου.

»Ἔχων ὑπ' ὄψει μου ὅτι ἀντιπροσωπεύετε Κράτος Μ. Δυνάμεως, προστάτιδος τῶν Ἀλβανῶν, ἔχω δι' ἐλπίδος ὅτι θὰ εὐαρεστηθῆτε νὰ ἐνεργήσητε τὰ δέοντα. Ἡ σύλληψίς μου ὀφείλεται εἰς προσωπικοὺς λόγους τοῦ καϊμακάμη, ὁ ὁποῖος θέλων νὰ μὲ ἐκδικηθῇ διὰ τὴν εὐσυνείδητον στάσιν μου, μὲ κατηγόρησεν ὡς δῆθεν ἁρπάσαντα χρήματα παρὰ διαφόρων προσώπων. Μετὰ τὴν εἰς τὸ Αὐστριακὸν Προξενεῖον καταφυγήν μου, ὁ Διοικητὴς Καλλιπόλεως ἀπέστειλε τὸν διευθυντὴν τῆς ἀστυνομίας, ὅπως μὲ καταπείσῃ νὰ μεταβῶ εἰς τὸ Διοικητήριον, ἀλλ' ἐγὼ μὴ δυνηθεὶς νὰ συγκρατηθῶ, ἐπὶ παρουσίᾳ ὅλων εἶπον, ὅτι ἀπό τινος καιροῦ εἰς βάρος τῶν χριστιανῶν διαπράττονται καταπιέσεις καὶ λεηλασίαι, ὅτι ὁλόκληρα χωρία ἐξαναγκάζονται εἰς ἐκπατρισμὸν τῇ ὑποκινήσει καὶ γνώσει καὶ συμπράξει τῆς παρούσης Κυβερνήσεως, ὅτι τοῦτο εἶνε γνωστὸν εἰς ὅλους. Ἐθεώρησα δὲ ἐπάναγκες ὅπως ἐκθέσω ἐν περιλήψει τὰ ἐν Λίνῳ λαβόντα χώραν γεγονότα.

»Εἰς Αἶνον μετέβην τῇ 9 Μαΐου 1914· μόλις μὲ εἶδεν ὁ καϊμακάμης, μέ εἶπεν: Οἱ ἐνταῦθα Ρωμαῖοι εἶνε ἑλληνόφρονες· χρειάζεται προσοχή. Ἐν τούτοις ἐγώ, καθὰ ἐξηκρίβωσα κατὰ τὴν βουλγαρικὴν κατοχήν, οἱ χριστιανοὶ προεφύλαξαν τοὺς μουσουλμάνους. Μετά τινας ἡμέρας ὁ καϊμακάμης κατήρτισε συμμορίας, αἱ ὁποῖαι περιερχόμεναι τὰ χωρία διήρπασαν τὰ ζῷα καὶ χρήματα τῶν χωρικῶν καὶ ἐξηνάγκαζον αὐτοὺς εἰς μετανάστευσιν.

Πανταχόθεν ὑποβάλλονται ἀναφοραὶ καὶ παράπονα πρὸς τὸν καϊμακάμην, ἀλλ' οὗτος μένει ἀπαθὴς καὶ εἰς οὐδὲν μέτρον προβαίνει. Ἐφρόντισε μόνον νὰ στείλῃ πρό τινων ἡμερῶν τὸν μουλαζίμην τῆς χωροφυλακῆς. Οὗτος δὲ μεταβὰς συνωμίλησε μετὰ τῶν συμμοριτῶν καὶ συστήσας εἰς αὐτοὺς περισσοτέραν δρᾶσιν, ἐπέστρεψεν εἰς Αἶνον. Τοὺς κατοίκους τοῦ χωρίου Κοτζᾶ Ἀλῆ αὐτοπροσώπως ἐπεβίβασε διὰ τῆς βίας εἰς ἀκάτια ἀπὸ τὸ μέρος Δραγοδίνα καὶ ἀπέστειλεν εἰς Σαμοθράκην, ἐκράτησε δὲ τὰ τὰς ἁμάξας καὶ τὰ ζῶα αὐτῶν. Ἐνῷ ἅπασα ἡ περιφέρεια Λίνου ἐλεηλατεῖτο καὶ οἱ κάτοικοι ἐξεδιώκοντο, ὁ καϊμακάμης ἀπέστειλε ψευδῆ τηλεγραφήματα εἰς τὴν διοίκησιν, εἰς τὴν Νομαρχίαν καὶ εἰς τὴν πολιτικὴν ἐπιθεωρητείαν, δι' ὧν διεβεβαίου ὅτι ἡ τάξις ἀπεκατεστάθη, ὅτι ἁπανταχοῦ ἐπικρατεῖ ἡσυχία, ὅτι οὐδὲν ἐπεισόδιον συνέβη, μόνον δὲ οἱ κάτοικοι τοῦ χωρίου Κοτζᾶ Ἀλῆ κρυφίως ἔφυγον, καὶ δὲν ἠδυνήθημεν νὰ τοὺς ἴδωμεν. Κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν εἶχεν ἔλθῃ εἰς τὸ χωρίον Κὴζ Καποῦ τῆς Κεσσάνης ὁ μουτεσαρίφης. Μόλις ὁ καϊμακάμης ἔλαβεν εἴδησιν, ἦλθεν ἐσπευσμένως εἰς συνάντησιν τοῦ μουτεσαρίφου, λαβὼν δὲ ὁδηγίας ἐπέστρεψεν. Εἰς δὲ τοὺς ἀπομείναντας κατοίκους τοῦ Κοτζᾶ Ἀλῆ εἶπε: φύγετε ἀμέσως νὰ μὴ σᾶς ἴδῃ ὁ μουτεσαρίφης· ὁ δὲ διοικητὴς ἐθεώρησε περιττὸν νὰ ἔλθῃ εἰς Αἶνον, ὡσὰν νὰ μὴ συνέβαινε τίποτε·

Ἐκ Κεσσάνης 20, ἐξ Ὑψάλων 50 καί τινες ἐξ Αἴνου ἀπηλάθησαν, ἐνῷ εἶχον προηγουμένως ἀμνηστευθῇ· ἐπίσης ἀπηλάθησαν καὶ οἱ κάτοικοι Τσελεμπήκιοϊ. Ὁ καϊμακάμης ἐσφετερίσθη καὶ τὸν ἵππον τοῦ ἐκ Κεσσάνης ἀπελαθέντος Ἀθ. Κερασώτη. Ἐξ ὅσων γνωρίζω ὁ καϊμακάμης ἔλαβεν ἀρκετὰ ποσὰ παρὰ τῶν συμμοριτῶν. Ἐν Αἴνῳ ὑπῆρχεν Ἑλληνοθωμανός τις Ὀδυσσεὺς ὀνόματι, ὁ ὁποῖος ἐπροστάτευσε πολὺ τοὺς μουσουλμάνους, διαρκούσης τῆς κατοχῆς τῶν Βουλγάρων, καὶ μεγάλας προσπαθείας κατέβαλεν ὅπως ἐνθαρρύνῃ τοὺς χριστιανούς, συμβουλεύσας αὐτοὺς νὰ μεταβῶσιν εἰς τὰ χωρία των. Ὁ καϊμακάμης ἐζήτει ἀφορμὴν νὰ τὸν ἐξώσῃ. Ἡμέραν τινὰ μετέβησαν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ κ. Ὀδυσσέως δύο κοράσια, τῶν ὁποίων οἱ γονεῖς εἶχον προστατευθῇ ὑπ' αὐτοῦ κατὰ τὴν κατοχὴν τῶν Βουλγάρων. Λαβὼν εἴδησιν ὁ καϊμακάμης ἐξήγειρε τοὺς μουσουλμάνους, οἵτινες συναθροισθέντες προέβησαν εἰς διαδηλώσεις, ὁ δὲ κ. Ὀδυσσεὺς συλληφθεὶς ἐφυλακίσθη, τὴν δὲ ἐπαύριον ἀπηλάθη. Τὴν κατάστασιν ταύτην ἀντελήφθη καὶ ὁ ἀπεσταλμένος τοῦ Πατριαρχείου κ. Ἰωακείμ, εἰς τὸν ὁποῖον δὲν ἐπετράπη νὰ μεταβῇ εἰς τὸ χωρίον Κοτζᾶ Ἀλῆ καὶ ἴδῃ τὴν καταστραφεῖσαν Ἐκκλησίαν. Ἐκ μέρους τοῦ λαοῦ καὶ τοῦ ἀρχιερατικοῦ ἐπιτρόπου εἶχον δοθῇ περὶ τὰ δέκα τηλεγραφήματα περὶ διαφόρων ζητημάτων, ἀλλ' ὁ καϊμακάμης ἠμπόδισε τὴν ἀποστολὴν αὐτῶν.

Ἐσχάτως ἐστάλη ἀπόσπασμα χωροφυλακῆς, τὸ ὁποῖον κατώρθωσε νὰ διασκορπίσῃ τοὺς συμμορίτας, οἱ δὲ χριστιανοὶ ἐνθαρρυνθέντες ἀπεφάσισαν νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς τὰς οἰκίας των. Ὁ καϊμακάμης μαθὼν τοῦτο μετέβη ἀμέσως παρὰ τῷ ἀρχηγῷ τῆς χωροφυλακῆς καὶ συνωμίλησεν ἰδιαιτέρως μετ' αὐτοῦ· ἀποτέλεσμα τῆς συνεντεύξεως ταύτης ὑπῆρξεν, ὅτι αἱ συμμορίαι ἤρχισαν πάλιν νὰ δρῶσι. Ὁ λαὸς καὶ ὁ ἀρχιερατικὸς Ἐπίτροπος παρεπονοῦντο, ἀλλ' ὁ καϊμακάμης οὐδεμίαν προσοχὴν ἐδιδε. Πρὶν ἢ ἐγὼ ἔλθω εἰς Αἶνον, εἶχον

φθάσει ἀπὸ τὰ Ὕψαλα 12 πτωχοί, οἱ ὁποῖοι μετέβησαν πρὸς εὕρεσιν ἐργασίας, διέμενον δὲ εἰς ἓν μοναστήριον· ὁ καϊμακάμης διέταξε νὰ γίνωσιν ἔρευναι εἰς τὴν Μονήν, εὑρέθη δὲ δῆθεν ἓν ὅπλον Γκρᾶ, τὸ ὁποῖον μετὰ τῶν ἐξαρτημάτων του ἦτο ὑποβολιμαῖον, διὰ νὰ τοὺς ἐνοχοποιήσῃ. Οὗτοι συλληφθέντες ἀπεστάλησαν εἰς Ὕψαλα, ἐκεῖθεν πάλιν μετεφέρθησαν εἰς Αἶνον καὶ ἀκόμη εἶνε φυλακισμένοι καὶ ὑφίστανται πλείστας κακώσεις. Προκειμένου περὶ χρημάτων, ὁ καϊμακάμης ἔδιδε διαταγὰς νὰ προσκαλῆται ὁ δεῖνα ἢ ὁ δεῖνα καὶ νὰ ζητῆται παρ' αὐτοῦ ἔρανος πρὸς ἀνέγερσιν τοῦ τοῦ ὑπὸ τῶν Βουλγάρων καταστραφέντος τεμένους, ὁ μὴ δίδων δὲ ἠπειλεῖτο, ὅτι θὰ ἀπελαθῇ. Τὰ διδόμενα χρήματα μένουσι σήμερον παρὰ τῷ καϊμακάμῃ. Ἐσχάτως ἐδόθησαν αὐστηραὶ διαταγαί, συνεπείᾳ τῶν ὁποίων ὁ καϊμακάμης εὑρεθεὶς εἰς δύσκολον θέσιν καὶ προσπαθῶν νὰ σώσῃ ἑαυτόν, προσάπτει εἰς ἐμὲ ψευδεῖς κατηγορίας. Λύτη εἶνε ἡ κατάστασις τῆς Νεοτουρκικῆς Κυβερνήσεως, ἡ ὁποία ἐξηπάτησε τὴν Γαλλίαν καὶ ἔλαβε χρήματα διὰ νὰ ἐφαρμόσῃ δῆθεν μεταρρυθμίσεις. Ὑπάρχουν καὶ πλεῖστα ἄλλα γεγονότα τρομακτικά, τὰ ὁποῖα ἐλησμόνησα. Ἐὰν σταλῇ μία μικτὴ Ἐπιτροπή, εἶμαι ἕτοιμος νὰ τὰ ἀποδείξω ὅλα. Τὸ ζήτημα εἶνε φύσεως πολιτικῆς, ἐπίτηδες δὲ ἀναμιγνύουσι χρήματα καὶ λοιπὰ διὰ νὰ μὲ συλλάβουν καὶ μὲ φονεύσωσιν εἰς τὰς φιλακάς.

«Παρακαλῶ ὅπως ἐνεργήσητε τὰ δέοντα πρὸς σωτηρίαν μου.

Τῇ 24 Μαΐου 1914, ἐν τῷ Αὐστριακῷ Προξενείῳ

ΓΙΟΥΣΟΥΦ ΖΙΑΣ»

Ἀλλὰ καὶ ὁ τουρκικὸς λαὸς τῆς ἐκκλησιαστικῆς ταύτης περιφερείας δὲν καθυστερησεν. Ἐκδηλῶν καὶ οὗτος τὴν εὐγνωμοσύνην αὐτοῦ ἀνθ' ἧς παρὰ τοῦ Μητροπολί-

του Λίνου ἠξιώθη προστασίας ἀπέναντι τῶν βουλγάρων ἐπετέθη λάβρως κατὰ παντὸς ὁμογενοῦς μὴ διστάσας νὰ συλήσῃ ἀναφανδὸν καὶ τὰ ἐκ τῆς βουλγαρικῆς διαρπαγῆς διασωθέντα ὀλίγα ἔπιπλα καὶ σκεύη τῆς Μητροπόλεως. Ἡ τοιαύτη ὅμως ἀσύστολος διαγωγὴ τῶν τούρκων ἐλησμόνει τὸ γεγονὸς ὅτι ἡ κεντρικὴ Κυβέρνησις διὰ τεσκερὲ τοῦ ὑπουργείου τῆς Δικαιοσύνης ὑπὸ ἡμερ. 1 Ἰουλίου 1329) 1913 εἶχεν ἐκφράσῃ τῷ σεβασμιωτάτῳ Μητροπολίτῃ Λίνου τὰς εὐχαριστίας καὶ τὴν ἐκτίμησιν αὐτῆς δι' ἣν ἐπεδείξατο οὗτος φιλανθρωπίαν καὶ αὐτοθυσίαν πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς ζωῆς, τῆς τιμῆς καὶ τῆς περιουσίας τῶν τε κυβερνητικῶν ὑπαλλήλων καὶ 1000 μουσουλμάνων καταφυγόντων εἰς αὐτόν, καὶ ἀργότερον εἶχε τιμήσῃ αὐτὸν καὶ διὰ τῆς ἀπονομῆς ἀνωτέρου παρασήμου.

Ε'.

ΕΠΑΡΧΙΑ ΤΥΡΟΛΟΗΣ

Καὶ ἡ ἐπαρχία αὕτη, ἀριθμοῦσα κοινότητας 18 καὶ πληθυσμὸν 16735 ψυχῶν, ὑπέστη τὰς συνεπείας τοῦ πρώτου βαλκανικοῦ πολέμου καὶ ἐπὶ μῆνάς τινας βουλγαροκρατηθεῖσα εἶδε διαλυομένας 10 ἐπαύλεις (τσιφλίκια), τῶν ὁποίων οἱ κάτοικοι, καίπερ ἀποτελοῦντες ἀμιγῆ ἑλληνικὸν πληθυσμόν, ἐξηναγκάσθησαν ὑπὸ τῆς βουλγαρικῆς κατοχῆς ὅπως μεταναστεύσωσιν εἰς Βουλγαρίαν. Ἡ ἀνακατάληψις τῆς Θράκης ἐπεδείνωσε τὴν θέσιν τῶν ἐναπομεινασῶν κοινοτήτων. Κυβερνητικοὶ ὑπάλληλοι, ἀκολουθοῦντες τὸ χαραχθὲν νεοτουρκικὸν πρόγραμμα, ἐπεδίωκον εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς τὴν διάλυσιν τῆς ἐκκλησιαστικῆς ταύτης περιφερείας. Ἐν τῇ ὑπαίθρῳ χώρᾳ οὐδεμία ἀσφάλεια ὑπῆρχεν, οἱ δὲ χριστιανοὶ τρομοκρατούμενοι δὲν ἠδύναντο ὅπως ἐπιδοθῶσιν εἰς τὴν καλλιέργειαν τῶν ἀγρῶν καὶ ἰδίως εἰς τὴν κατασκευὴν ἀνθράκων. Αἱ ἀγγαρεῖαι ἀφ' ἑτέρου δὲν ἐλειπον καὶ σχεδὸν πασῶν τῶν κοινοτήτων οἱ κάτοικοι ἐξηναγκάζοντο ὅπως κόπτωσι ξύλα καὶ κομίζωσι λίθους πρὸς ἀνοικοδόμησιν τῶν ὑπὸ τῶν βουλγάρων κρημνισθέντων δημοσίων κτιρίων καὶ τῶν καταστραφεισῶν τουρκικῶν οἰκιῶν. Ἀλλὰ καὶ ἀλλεπάλληλοι καταναγκαστικοὶ φόροι καὶ ἄλλοι καὶ ἰδίως πρὸς ἐγκατάστασιν τηλεφώνων μεταξὺ

Τυρολόης καὶ τῶν περιχώρων, καθίστων προβληματικὸν τὸν βίον τῶν ἐκεῖ χριστιανῶν.

Τυρολόη. Κατὰ Ὀκτώβριον 1913 διενηργήθη κατ' οἶκον αὐστηρὰ ἔρευνα, καθ' ἣν οἱ ἐπὶ τούτῳ ὁρισθέντες ὑπάλληλοι παραλαμβάνοντες πᾶν ὅ,τι εἰς ἔπιπλα οἰκιακά, σκεύη, ἐνδύματα καὶ λοιπὰ ἀντικείμενα εὗρισκον εἰς διπλοῦν, παρέδιδον αὐτὰ εἰς τοὺς τούρκους συνοίκους.

Τὰ κοινοτικὰ σχολεῖα καταληφθέντα μετεβλήθησαν εἰς στρατιωτικὰ γραφεῖα, καίτοι ὑπῆρχον στρατῶνες καὶ πολλὰ ἄλλα δημόσια καὶ ἰδιωτικὰ κτίρια λίαν κατάλληλα διὰ τὰς ἀνάγκας τοῦ στρατοῦ. Ὁ φανατισμὸς τῶν τούρκων ἐναντίον τοῦ ὁμογενοῦς στοιχείου ὑπῆρξε πρωτοφανὴς, καίπερ περιορισθεὶς κατ' ἀρχὰς εἰς ὕβρεις καὶ προπηλακίσεις κατὰ τῶν ἱερῶν καὶ ὁσίων ἡμῶν· ἀργότερον ὅμως ὁ φανατισμὸς οὗτος ἐξεδηλώθη εἰς σφοδρὸν ἐμπορικὸν ἀποκλεισμὸν διαρκέσαντα ἐπ' ἀρκετὸν καὶ συντελέσαντα εἰς τὸν μαρασμὸν πάσης κινήσεως οἰκονομικῆς καὶ ἐμπορικῆς ἐν τῇ ἐκεῖ ἀγορᾷ καὶ τοῖς πέριξ. Κατόπιν τούτου καὶ μάλιστα κατόπιν τῆς κυβερνητικῆς ἀποφάσεως περὶ ἀπαλλοτριώσεως τῶν πέριξ τσιφλικίων καὶ ἐγκαταστάσεως ἐκεῖ τούρκων προσφύγων, πολλοὶ τῶν κατοίκων Τυρολόης μὴ δυνάμενοι ὅπως εὕρωσι πόρον ζωῆς ἤρξαντο κατὰ μικρὰ διαλείμματα μεταναστεύοντες εἰς Ἑλλάδα.

Στράνδζα. Περὶ τὰ τέλη Μαρτίου 1914 ἐλθόντες εἰς Στράνδζαν ὑπὲρ τοὺς ἑκατὸν Κιρκάσιοι καὶ ἄλλοι τοῦρκοι μετέδωκαν εἰς τοὺς κατοίκους φόβον καὶ τρόμον διαλαλοῦντες ὅτι λίαν προσεχῶς θὰ ἐκκενωθῇ ἡ Στράνδζα καὶ θὰ ἀπελαθῶσιν οὗτοι κακῶς.

Κατὰ τὴν Μ. Ἑβδομάδα συνέβησαν ζωοκλοπαί, διαρπαγαὶ καὶ πυρπολήσεις περιουσιῶν, δαρμοὶ ἀνηλεεῖς, ἐξ ὧν ἀπέθανον πληγωθέντες καὶ διὰ μαχαίρας πέντε ἐργάται τοῦ ξυλεμπόρου Ντιρεκλῆ. Τὴν ἑσπέραν τοῦ Μ. Σαβ-

βάτου ἡ ἐκεῖ ἀστυνομία καὶ ἡ χωροφυλακὴ προσκαλέσασαι τοὺς δημογέροντας διέταξαν αὐτοὺς ὅπως ἐκκενώσωσιν ἀμέσως τὰς οἰκίας πρὸς ἐγκατάστασιν τούρκων προσφύγων. Τὴν Δευτέραν τοῦ Πάσχα ἤρξατο ἡ ἐκκένωσις τῆς κωμοπόλεως ὑπὸ συνθήκας λίαν ὀδυνηράς, καθὰ περιγράφει ταύτην μάρτυς αὐτήκοος καὶ αὐτόπτης, ἡ δεσποινὶς Ἀσπασία Κωνσταντινίδου, ὑπὸ ἡμερομ. 14 Ἀπριλίου 1914:

«Τὴν Δευτέραν τοῦ Πάσχα κατὰ τὰς 10 τῆς πρωΐας ὁ δεκανεὺς μετὰ τῶν χωροφυλάκων, ἔχοντες τὰς σπάθας γυμνὰς καὶ κρατοῦντες μάστιγας μετέβησαν εἰς τὴν ἀγοράν καὶ διὰ γρόνθων καὶ λακτισμάτων ἠνάγκασαν τοὺς χωρικούς νὰ κλείσουν τὰ καταστήματά των καὶ αὐτοὺς ἔτι τοὺς φούρνους καὶ τοὺς διέτασσον νὰ φύγωσιν αἱ ἑκατὸν πεντήκοντα οἰκογένειαι τὴν ἐπαύριον καὶ αἱ λοιπαὶ τὴν μεθεπομένην· Ὅτε δὲ εἷς ἐκ τῶν νέων τοὺς ἠρώτησε: «καὶ διατὶ νὰ φύγωμεν» ἐξυλοκοπήθη ὁ δυστυχὴς ἀνηλεῶς. Κατόπιν διήρχοντο τὰς συνοικίας μετὰ Ὀθωμανῶν προσφύγων, οἵτινες ἐλιθοβόλουν τὰς χριστιανικὰς οἰκίας καὶ ἔλεγον· «ἢ θὰ φύγετε, ἢ θὰ περάσετε ἀπὸ τὸ σπαθί, χοῖροι ἄπιστοι». Ὅλαι αἱ ὁδοὶ ἐγέμισαν ἀπὸ τοὺς τούρκους πρόσφυγας, οἱ ὁποῖοι ἥρπαζον ὄρνιθας, ζῶα, καὶ ἄλλα τρόφιμα ἀπὸ τὰ καταστήματα· Τὴν τρίτην προσεκλήθησαν οἱ δημογέροντες εἰς τὴν ἀστυνομίαν, ὁ δὲ δεκανεὺς τοὺς εἶπε· «λοιπὸν αὔριον νὰ δώσετε τὰς 800 λίρας σας ποῦ ἔχετε διὰ τὰς βρύσσας»· ἐπειδὴ δὲ οἱ δημογέροντες ἀπήντησαν ὅτι τὰς ἔχωσι καταθέσει εἰς τὴν Τράπεζαν ἐν Κωνσταντινουπόλει, τότε ὁ δεκανεὺς, ἀφοῦ τοὺς ἐμαστίγωσεν, ἠρεύνησε τὰ θυλάκιά των καὶ ἀφήρεσε τὰ ὡρολόγιά των καὶ πᾶν ὅ,τι εἶχον καὶ παρέδωκεν αὐτοὺς εἰς τοὺς χωροφύλακας. Οἱ χωροφύλακες ἀφοῦ ἀφήρεσαν τὰ φορέματά των τοὺς ἔρριψαν εἰς τὴν φυλακὴν καὶ ἀπὸ τὰ παράθυρα τοὺς προσέβαλλον μὲ

λίθους καὶ ἀκαθαρσίας. Κατόπιν ὁ δεκανεὺς στέλλει χωροφύλακας εἰς τὰς οἰκίας των καὶ ζητεῖ 20 λίρας πρὸς ἀπελευθέρωσίν των. Αἱ τάλαιναι γυναῖκες των ἔδωκαν ἀνὰ 5—7 λίρας ἑκάστη, καὶ οὕτω ἀπελυσαν αὐτοὺς εἰς τὰς 2 μετὰ τὸ μεσονύκτιον καὶ τοὺς ἔστειλαν εἰς τὰς οἰκίας των ἐν συνοδείᾳ χωροφυλάκων . . . . Τὴν Τετάρτην εἰς τὰς 5 ἤκουσαν φωνὰς γυναικῶν καὶ ἔμαθον ὅτι ὁ δεκανεύς Ἰσμαὴλ, ἁράπης, μὲ γυμνὴν τὴν σπάθην καὶ μεθ' ἑκατὸν προσφύγων μουσουλμάνων εἰσήρχετο εἰς τὰς οἰκίας καὶ ἐξυλοκόπουν τοὺς ἄνδρας ἀποκαλοῦντες αὐτούς χοίρους καὶ ἀπίστους. Λίψνης βλέπομεν καὶ τὰς ἀμάξας τῶν προσφύγων εἰς τὰς θύρας τῶν χωρικῶν. . . . Ἔμπροσθεν τῶν οἰκιῶν ὑπῆρχον ἀνὰ 10 πρόσφυγες, μία ἅμαξα μετὰ τοῦ ὁδηγοῦ, ὅστις ἐκ τῶν προτέρων ἀπήτει 4 λίρας ὡς προπληρωμήν.

Σημειωτέον ὅτι οἱ ἐν λόγῳ πρόσφυγες, εἰσήρχοντο εἰς τὰς οἰκίας καὶ ἥρπαζον φορέματα καὶ ἄλλα χρειώδη, τὰ ὁποῖα ἐκράτουν διὰ τῶν ἑαυτῶν των καὶ μᾶς ἐλιθοβόλουν ἀπὸ τῶν παραθύρων τῶν οἰκιῶν, τὰς ὁποίας εἶχον ἤδη καταλάβει. Ὅλη δὲ ἡ συνοδεία ἀπετελεῖτο ἀπὸ 250 ἁμάξας χωρικῶν, ἀκολουθουμένας ἀπὸ 500 ἁμάξας προσφύγων. Μετὰ ἀρκετὴν ὁδοιπορίαν βλέπομεν ἐρχομένους πρὸς ἡμᾶς 6 χωροφύλακας καὶ περὶ τοὺς 150 ἱππεῖς, οἵτινες συνέλαβον τοὺς ἰδίους δημογέροντας καὶ τοὺς ὡδήγουν εἰς τὴν ἀστυνομίαν, ἵνα ὑπογράψωσι καὶ πληρώσωσιν ἐκ νέου φόρον ἐπιτηδεύματος. Τότε τὸ θέαμα ὑπῆρξε φρικτόν. Ἀφοῦ τοὺς ἐξυλοκόπουν καὶ τοὺς ἔσυρον ὡς κτήνη, τοὺς ἠνάγκασαν φοβίζοντες αὐτοὺς διὰ τοῦ πολυκρότου, νὰ ὑπογράψωσιν ὅτι αὐτοὶ ἤθελον, ἀφοῦ δὲ συνώδευσαν αὐτοὺς μέχρι τῶν ἁμαξῶν, ἠνάγκασαν αὐτοὺς νὰ πληρώσωσιν ἐκ νέου 10 λίρας οἱ τρεῖς, οἱ δὲ λοιποὶ ἀπὸ 3—5 λίρας. Εἷς χωρικὸς, ὁ Δημήτριος Γεωργῆς, ἐπειδὴ ἐχρεώστει φόρον

διὰ τὰ ζῶά του τὸν ἔσυρον πρὸς τὰς φυλακάς· ὁ δωδεκαετὴς υἱός του Ἀπόστολος κλαίων ἀκολουθεῖ τὸν πατέρα του ἵνα τὸν σώσῃ. Οἱ χωροφύλακες ζητοῦσιν ὡς λύτρα 17 λίρας, ἀλλ' ὁ δυστυχὴς μὴ ἔχων πλέον οὐδὲ ὀβολόν «ἰδού τὴν ζωήν μου» λέγει προτείνων τὸ στῆθός του. Οἱ ἀπάνθρωποι ὅμως λησταὶ τῷ λέγουσιν· «ὄχι δὲν ἔχομεν διαταγὴν νὰ φονεύσωμεν, μόνον χρήματα ζητοῦμεν» καὶ τὸν ἐξυλοκόπησαν εἰς τοιοῦτον βαθμὸν, ὥστε ὁ δυστυχὴς ἐλιποθύμησεν· ὅταν συνῆλθεν, εὑρέθη εἰς τὸν δρόμον γυμνός, ὁ δὲ χωροφύλαξ τῷ λέγει «φύγε καὶ ὁ υἱός σου θὰ πληρώσῃ τὸ χρέος σου» καὶ ὁ μικρὸς Ἀπόστολος ἀφέθη εἰς τὰς χεῖρας τῶν αἱμοβόρων αὐτῶν τεράτων. Ὁποία τύχη ἀνέμενε τὸ δυστυχές πλάσμα!

Μετὰ ὁδοιπορίαν δύο ὡρῶν, φθάσαντες εἰς ρεῦμα ἀρκετὰ βαθὺ καὶ στενόν, βλέπομεν τὸν δεκανέα Ἰσμαήλ, μετά τινων ὁμοθρήσκων του προσφύγων, καὶ ἐκάθηντο ὁμοῦ. Ὅταν μᾶς ἀντελήφθησαν, διέταξαν τὸν ἁμαξοδηγὸν νὰ σταματήσῃ, ἀφοῦ δὲ ἔσυρον τὰς γυναῖκας ἐκ τῶν ἁμαξῶν τὰς ἐκακοποίουν θηριωδῶς. Ἔσχιζαν ὧτα διὰ νὰ λάβωσι τὰ ἐνώτια, ἠνάγκαζον αὐτὰς νὰ ἐκδύωνται καὶ ἁπέσπων τὰς ἀλύσεις, τὰς ὁποίας ἔφερον εἰς τὸν λαιμόν των, μὲ τόσην δύναμιν, ὥστε μιᾶς κόρης ὁ τράχηλος ἐσχίσθη καὶ ἤρχισε τὸ αἷμα νὰ ῥέῃ ποταμηδόν. Ἐτρύβων τὰς κόμας τῶν κορασίων, αἱ περισσότεραι τῶν ὁποίων ἔμενον εἰς τὰς χεῖράς των. Ἀπὸ μίαν χήραν ἁπέσπασαν κοσμήματα ἀξίας ἑκατὸν πεντήκοντα λιρῶν. Ἀπὸ τὴν σύζυγον τοῦ ταμείου τῆς Ἐκκλησίας ἁπέσπασαν δώδεκα μετοχὰς Ἑλληνικὰς, καὶ δύο ὁμολογίας διακοσίων λιρῶν. Ἡ δυστυχὴς γυνὴ τὰ εἶχε κεκρυμμένα ἐντὸς τῶν σπαργάνων τοῦ μικροῦ της ἡλικίας τεσσαράκοντα ἡμερῶν, ἔτι δὲ καὶ κοσμήματα ἀξίας πεντήκοντα λιρῶν, τὰ ὁποῖα ἡ ὑπηρέτριά της ἔφερε μεθ' ἑαυτῆς. Ἐπὶ τέλους ἔφθασε καὶ ἡ ἰδική μου σειρά καὶ οὕτως ἐγένοντο κάτοχοι τῶν 17 λιρῶν, ἃς ἔφερον μετ' ἐμοῦ.

Ἀπὸ μίαν γραῖαν, ἁπέσπασαν τὴν ἀργυρᾶν εἰκόνα τοῦ

Ἁγίου Γεωργίου, τὴν ὁποίαν ἔφερεν ἐπὶ τοῦ στήθους της. Ἐν γένει δὲ δὲν ἀφῆκαν ἄνδρας, γυναῖκας, νέους, γέροντας, παιδία τὰ ὁποῖα νὰ μὴ ἐρεννήσωσι. Περὶ τὴν ἑσπέραν ἐφθάσαμεν εἰς μίαν κοιλάδα, καθ' ὃν δὲ χρόνον οἱ ἀστυνόμοι ἠρεύνων τὰ ἄτομα, οἱ πρόσφυγες ἥρπαζον τὰ δέματα ἀπὸ τῶν ἁμαξῶν. Ἀπὸ τῆς ἁμάξης, ἧς ἐπεβαίνομεν, ἥρπασαν τὰς στρωμνὰς, τὴν ραπτομηχανὴν καὶ τὰ ἐνδύματα μιᾶς ὀρφανῆς κόρης, ἔτι δὲ τὰς τροφάς μας, τοὺς ἄρτους καὶ τὸ μικρὸν κάνιστρον τὸ περιέχον τὰ ὀλίγα ἰατρικὰ, ἄτινα κατωρθώσαμεν νὰ λάβωμεν μεθ' ἡμῶν. Τὴν ἑσπέραν καὶ καθ' ὅλην τὴν νύκτα, εἴχομεν καταληφθῇ ἀπὸ μέγαν φόβον, ἀλλ' οὐδὲν ἐπεισόδιον ἔλαβε χώραν. Τὴν Πέμπτην κατὰ τὰς 5 τῆς πρωΐας ἐξεκινήσαμεν, τὴν δὲ ἅην μεταμεσημβρινὴν εἰς χωροφύλαξ μετὰ 20 προσφύγων ἠρεύνησαν καὶ πάλιν τοὺς ἄνδρας καὶ ἀπέσπασαν περὶ τὰ ἑκατὸν πεντήκοντα γρόσια. Οἱ ἄνδρες ἦσαν διατεθειμένοι νὰ ἀντισταθῶσιν, ἀλλὰ δὲν τὸ κατώρθωσαν, διότι οἱ ἀμαξοδηγοὶ ἦσαν ἐκ τῶν προσφύγων καὶ ὁ καθεὶς εἶχε μεθ' ἑαυτοῦ ἀνὰ ἕνα ἢ δύο φίλους καλῶς ὡπλισμένους, ἐὰν δὲ ἐσφύριζον στρατιὰ ὁλόκληρος προσφύγων ἐξήρχετο ἐκ τῶν πεδιάδων. Τὴν νύκτα τῆς Πέμπτης κατεκλίθημεν ἐπὶ τῶν χωμάτων χωρὶς καλύμματα. Τὴν Παρασκευὴν εἰς τὰς 11 τῆς πρωΐας, οἱ δύο χωροφύλακες, οἵτινες τὴν προηγουμένην ἡμέραν μᾶς ἐγύμνωσαν εἶπον ὅτι ἐπειδὴ ἐπροστάτευσαν τοὺς κατοίκους Στράντζης καὶ τοὺς ὡδήγησαν σώους καὶ ἀβλαβεῖς μέχρι τῶν προθύρων Ἡρακλείας, πρέπει ὡς ἀνταμοιβὴν νὰ πληρώσῃ ἑκάστη ἅμαξα ἀνὰ πέντε γρόσια. Ἀφοῦ λοιπὸν ἐφθάσαμεν εἰς τὴν λίμνην ἐκεῖ μᾶς ἐσταμάτησαν καὶ ἔλαβον ἀνὰ πέντε γρόσια ἐξ ἑκάστης ἁμάξης, ὅσοι δὲ δὲν ἠδύναντο νὰ πληρώσωσιν ἔδιδον τὰ μεγαλείτερα δέματα. Ἐκτὸς τούτου ὁ χωροφύλαξ Ἡρακλείας ἔλαβεν 1 γρόσιον ἐξ ἑκάστης οἰκογενείας. Φθάσαντες εἰς τὰ σύνορα Ἡρακλείας ἐπεβίβασαν διακοσίας οἰκογενείας ἐπὶ τοῦ ἀτμοπλοίου «Μαρκέλλα», τὰ δὲ περισσότερα δέματα ἔλαβον οἱ χωροφύλακες Ἡρακλείας καὶ τὰ ἔκρυψαν εἰς ἓν μωαμεθανικὸν καφενεῖον. Τὰς διακοσίας πεντήκοντα χωρικὰς ἁμάξας ἠγόραζον δῆθεν οἱ πρόσφυγες μὲ ἀποδείξεις τῆς ἀστυνομίας· οὕτως ζῷα ἀξίας εἰκοσιπέντε λιρῶν, ἠγόραζον ἀντὶ ἓξ μόνον, τὴν δὲ ἅμαξαν ἀντὶ δύο μόνον λιρῶν. Ἀφοῦ δὲ τοὺς ἠνάγκαζον νὰ ὑπογράφωσι καὶ χρεωστικά τοὺς ἔλεγον κατόπιν «εἰς σὲ χρήματα δὲν χρειάζονται, δῶσέ τα διὰ τὸν στόλον μας». Ἡ τιμὴ τοῦ εἰσιτηρίου ἐπὶ τοῦ ἀτμοπλοίου ἦτο πεντήκοντα ἓξ γρόσια.

Ἐντὸς τῶν λέμβων ὀθωμανοὶ λεμβοῦχοι διέπραξαν πλείστας ὅσας θηριωδίας. Ἀπήτουν χρήματα πρὸ τοῦ ἐπιβιβασθῶσι, ὅτε ἐπλησίαζον εἰς τὸ ἀτμόπλοιον «Λέανδρος» τότε ἄφινον τὰς κώπας καὶ ἠρεύνων τὰ θυλάκια ὅλων ζητοῦντες χρήματα, μὴ εὑρίσκοντες δὲ πλέον τοιαῦτα ἥρπαζον δέματα».

3 Ἀσκός, 4 Καραδζάκιοϊ καὶ

5 Βελιγράδιον. Τοῦρκοι Λαζοί, ἄγριοι τὴν ὄψιν καὶ ὡπλισμένοι μέχρις ὀδόντων, περιήρχοντο τὰ χωρία ταῦτα διαρπάζοντες, λῃστεύοντες καὶ τρομοκρατοῦντες, τῶν ἐπιτοπίων κυβερνητικῶν ἀρχῶν προφασιζομένων ὅτι ἀδυνατοῦσιν ὅπως πράξωσί τι. Μετὰ δὲ τὴν ἐκκένωσιν τῆς Στράνδζας ἤρξατο ἡ μετανάστευσις τῶν ὡς ἄνω χωρίων. Τῇ 11 Ἀπριλίου 1914 οἱ κάτοικοι Ἀσκοῦ τρομοκρατούμενοι συνεχῶς κατέφυγον εἰς Καραδζάκιοϊ καὶ ἐκεῖθεν ἐκδιωχθέντες ὑπὸ τοῦ μουδίρου ὡδηγήθησαν εἰς Σηλύβριαν. Τὴν αὐτὴν ὁδὸν συνηκολούθησαν ἀμέσως καὶ οἱ κάτοικοι Καραδζάκιοϊ καὶ Βελιγραδίου. Κατόπιν πολλῶν προτροπῶν καὶ νουθεσιῶν ἐπέστρεψαν εἰς τὰ ἴδια ἀρκεταὶ οἰκογένειαι τῶν δύο τελευταίων τούτων χωρίων, οἱ δὲ κάτοικοι Ἀσκοῦ μετὰ τῶν λοιπῶν οἰκογενειῶν ἀπῆλθον εἰς Ἑλλάδα.

ISMANO

6 Κερμένιον. Κατὰ τὰς ἀρχὰς Ἀπριλίου 1914 τὸ χωρίον τοῦτο κατεκλύσθη ὑπὸ ἑκατοντάδος μουσουλμάνων προσφύγων, τοῦρκοι δὲ ὑπὸ τὴν ἰδιότητα γραμματέων τοῦ ὑπουργοῦ τῶν ἐσωτερικῶν Ταλαὰτ παρουσιασθέντες προέτρεπον τοὺς κατοίκους ὅπως μεταναστεύσωσιν ἀφίνοντες συγχρόνως τὴν Ἐκκλησίαν ἡμιτελῆ, διότι προσεχῶς θὰ μετεβάλλετο εἰς τέμενος. Ἀργότερον ἐγκατεστάθησαν ὁριστικῶς 60 οἰκογένειαι τούρκων προσφύγων εἰς πολλὰς στενοχωρίας καὶ πιέσεις καθ' ἑκάστην προβαίνουσαι ἐναντίον τῶν ἡμετέρων καὶ αὐτὴν τὴν ζωὴν αὐτῶν ἀπειλοῦσαι. Οὕτω τῇ 9ῃ Ἀπριλίου ἐφονεύθη ὁ ποιμὴν Γεώργιος Παράσχου, τῇ δὲ 1ῃ Ἰουνίου ἐφονεύθη ὁ ποιμὴν ὡσαύτως Βλαδέης Χρήστου Τάνταρας. Οἱ ὡς ἄνω τοῦρκοι μετανάσται ἐτρέφοντο δαπάναις τῶν ἡμετέρων, οἵτινες μὴ δυνάμενοι νὰ ἐξέλθωσιν εἰς τοὺς ἀγροὺς αὐτῶν πρὸς ἐργασίαν ἤρξαντο νὰ αἰσθάνωνται τὰ πρῶτα συμπτώματα τῆς πείνης. Περὶ τὰ τέλη Ὀκτωβρίου τοῦ 1914 ἐξηναγκάσθησαν εἰς ἐκπατρισμὸν ἐκδιωχθέντες εἰς Ἑλλάδα.

ΣΤ'.

ΕΠΑΡΧΙΑ ΒΙΖΥΗΣ

Ἡ ἐπαρχία αὕτη, ἀριθμοῦσα 25 κοινότητας καὶ πληθυσμὸν 28,783 ψυχῶν, εἶνε ἐκ τῶν μᾶλλον καὶ δὴ ἀπὸ τοῦ 1912 δοκιμασθεισῶν. Ἐκτὸς τῶν ἄλλων φοβερῶν ζημιῶν, τὰς ὁποίας ἡ βουλγαροκρατία ἐπήνεγκεν εἰς τὴν ἐπαρχίαν ταύτην καὶ αἱ ὁποῖαι συνίστανται εἰς τὴν ἐπίταξιν ξώων, εἰς τὴν ἁρπαγὴν γεννημάτων, εἰς τὴν πυρπόλησιν τῆς Μητροπόλεως μετὰ τῶν ἐν αὐτῇ ἐπίπλων, σκευῶν καὶ βιβλίων, κατὰ τὴν ὑποχώρησιν τῶν τούρκων καὶ τὴν ὑπ' αὐτῶν ἀνακατάληψιν τῆς Θράκης ἐκάησαν 6 ἐκκλησίαι, 1 σχολή, 624 οἰκίαι καὶ ἐργαστήρια καὶ ἐφονεύθησαν 186 κάτοικοι διαφόρων κοινοτήτων. Ἤρξαντο ἔπειτα λεηλασίαι καὶ διαρπαγαὶ ἐκ μέρους καὶ αὐτῶν ἀκόμη τῶν κυβερνητικῶν ὀργάνων, τὰ ὁποῖα ὑπὸ τὴν πρόφασιν τῆς ἐκζητήσεως τῶν ὑπὸ τῶν ὁμογενῶν δῆθεν κλαπέντων τουρκικῶν πραγμάτων ἐσφετερίζοντο αὐθαιρέτως τὰς περιουσίας τῶν χριστιανῶν.

Διωγμὸς τοῦ 1914.

Σιγὰ καὶ κατ' ὀλίγον ἤρξατο ἡ κατὰ τρόπον ἄγριον καὶ αὐστηρὸν ἐφαρμογὴ τοῦ νεοτουρκικοῦ προγράμματος. Ἐν

πρώτοις ἐφηρμόσθη ἀπόλυτος ἐμπορικὸς ἀποκλεισμός, ἀπαγορευθείσης αὐστηρῶς πάσης ἐπικοινωνίας μεταξὺ τῶν χωρίων τῶν ἐξ ὑποδιοικήσεων, οὕτως ὥστε οἱ κάτοικοι διετέλουν εἰς διαρκῆ ἀγωνίαν ὡς ἐκ τῆς παντελοῦς ἀγνοίας τῶν διατρεχόντων. Τὸν ἀποκλεισμὸν διεδέχθησαν ἡ πολιορκία τῶν χωρίων ἐκ μέρους τουρκαλβανικῶν συμμοριῶν, συνεχεῖς πυροβολισμοί, νυκτεριναὶ ἐπιθέσεις, ἁρπαγαὶ ζῴων, δαρμοί, ἀπειλαί, ἔξωσις ἐκ τῶν οἰκιῶν καὶ τῶν καταστημάτων καὶ ἡ ἐγκατάστασις τούρκων μεταναστῶν. Τὸ πρόγραμμα τοῦτο ἐφαρμοζόμενον ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ ὑποδιοικητοῦ Βιζύης Ἐγιοὺπ Σαμπρῆ, (ἐκδότου τῶν ἄλλοτε ἐν Θεσσαλονίκῃ καὶ Μοναστηρίῳ ἐκδιδομένων σωβινιστικῶν φύλλων «Τόπ», «Σιλάχ» καὶ «Σουγκιού»), ὑπὸ τὴν ἄμεσον ἀρχηγίαν τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Χουσρὲφ βέη, καὶ τὴν συνεργασίαν τοῦ ἐκ Μηδείας Γιασάρη, ἐσκόπει τὸν ἐξαναγκασμὸν τῶν ὁμογενῶν πρῶτον τῆς ἐπαρχίας ταύτης, ἔπειτα καὶ τῶν παρακειμένων ἐπαρχιῶν εἰς ἐκπατρισμόν.

Καὶ ὁ σκοπὸς οὗτος ἐπέτυχε. Ἡ κοινότης Μαγκριώτισσα, κατόπιν συνεχῶν ἐπιθέσεων καὶ δολοφονικῶν ἀποπειρῶν ἐναντίον ἡμετέρων, κατόπιν λεηλασιῶν καὶ ἐπιτηδείων εἰσηγήσεων ἐξηναγκάσθη ὅπως δώσῃ πρώτη τὸ σύνθημα τῆς μεταναστεύσεως, καὶ τῇ 17ῃ Μαρτίου 1914 ἐξεπατρίζετο. Τὴν αὐτὴν τύχην ὑπέστησαν ἐκπατρισθεῖσαι ἀλληλοδιαδόχως αἱ κοινότητες: Χασβουγᾶ, Μουσελίμ, Τοπτσίκιοϊ, Σαράϊον, Καβάκιον, Γιοβαλή, Ἅγιος Γεώργιος, Τσακλί, Ἅγιος Ἰωάννης, Τσόγκαρα, Κρυόνερον (κατὰ μῆνα Μάρτιον).

Οἱ πλείους τῶν ἐκπατριζομένων χριστιανῶν ὁδηγηθέντες εἰς Ἡράκλειαν ἐπεβιβάσθησαν πλοίων διὰ τὴν Ἑλλάδα. Ἡ περιοχὴ τῆς ὡς ἄνω κωμοπόλεως εἶχε φιλοξενήσει ἐπί τινα χρόνον πολλοὺς ἐξορίστους τῆς νεοτουρκικῆς θηριωδίας καὶ εἰς τὰς φάραγγας αὐτῆς εἶχον ἀντιλαλήσει οἱ στό-

νοι καὶ οἱ στεναγμοὶ αὐτῶν. Ἠκούσθησαν ἐκεῖ ἱερεῖς, πρόκριτοι καὶ μουχταροδημογέροντες τῶν ἐκδιωκομένων κοινοτήτων διηγούμενοι ἐνώπιον τοῦ μουδίρη καὶ τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς χωροφυλακῆς Ἡρακλείας τὰ ἀτελεύτητα αὐτῶν δεινοπαθήματα καὶ τὸ μαρτύριον, ρητῶς ἀναφέροντες ὅτι ὑποδιοικηταί, μουδῖραι, χωροφύλακες καὶ φεδαῆδες διήρπασαν τὴν περιουσίαν αὐτῶν καὶ ἐξεδίωξαν αὐτοὺς τῶν χωρίων αὐτῶν καὶ ὅτι μόνον πρὸ τοῦ κινδύνου τῆς ζωῆς ἀναγκάζονται ὅπως ἐγκαταλείψωσι τὴν πατρίδα αὐτῶν, ἣν ἀπὸ τοσούτων αἰώνων οἰκοῦσι καὶ ὅτι ἐὰν ἡ Κυβέρνησις, ἡ ἀρνηθεῖσα αὐτοῖς τὴν ζητηθεῖσαν προστασίαν, ἐγγυᾶται αὐτοῖς ἀσφάλειαν, εἶνε πρόθυμοι ὅπως ἐπανακάμψωσιν εἰς τὰ ἴδια.

Ἡ δήλωσις αὕτη, εἰς ἣν ἄλλως πάντες οἱ ἐκπατριζόμενοι πασῶν τῶν ἐπαρχιῶν ἐγκαίρως εἶχον προβῇ, δὲν ἐλήφθη ὑπ' ὄψιν καὶ οἱ δυστυχεῖς πρόσφυγες τῶν χωρίων Ἁγίου Ἰωάννου, Σεραΐου, Καβακίου, Τσακλή, Ἁγίου Γεωργίου καὶ Τσόγκαρα ἐξηναγκάζοντο ὅπως ἐπιβιβασθῶσι τοῦ ἀτμοπλοίου καὶ ἀναχωρήσωσι. Τότε συνέβησαν σκηναὶ σπαραξικάρδιοι. Ἀφ' ἑνὸς ἠρνοῦντο οἱ χριστιανοί, ἀφ' ἑτέρου οἱ χωροφύλακες διὰ τῶν ἀκτηρίδων τῶν ὅπλων αὐτῶν, μαστίγων καὶ ξύλων συνώθουν αὐτοὺς πρὸς τὴν παραλίαν. Μητέρες ἀλλόφρονες, φέρουσαι ἐν ἀγκάλαις τὰ νήπια καὶ ἀρτιγέννητα αὐτῶν, καὶ παρθένοι λυσίκομοι κατεδιώκοντο ἀγρίως ὑπὸ τῶν διωκτῶν. Ἡ ἐκ τῶν μεταναστῶν γραῖα ἀδελφὴ τοῦ ἱερέως τοῦ χωρίου Σεραΐου, διολισθήσασα διὰ μέσου τῶν χωροφυλάκων, ἀνήγγειλε τῇ Μητροπόλει ὅτι ρίπτονται τὰ γυναικόπαιδα καὶ αἱ ἀποσκευαὶ αὐτῶν ἐκ τῶν ἁμαξῶν, ὅτι ἐξαναγκάζονται πρὸς ἐπιβίβασιν καὶ ὅτι οἱ πρόσφυγες παρακαλοῦσι τοὺς ἐν Ἡρακλείᾳ ἀδελφοὺς χριστιανοὺς ὅπως σπεύσωσιν ἐπὶ τόπου καὶ **σβέσωσι διὰ χριστιανικῆς χειρὸς** τοὐλάχιστον τὰς γυναῖκας καὶ τὰς παρθένους,

διότι ἤρξαντο οἱ χωροφύλακες ἀτιμάζοντες αὐτάς, εἰς πίστωσιν δὲ τῶν λεγομένων ἐπέδειξε καὶ τὴν συνοδεύουσαν δεκατετραέτιδα ἐγγονὴν αὐτῆς, φέρουσαν προφανῆ τὰ στίγματα τοῦ βιασμοῦ.

Ὑπὸ τὰς αὐτὰς καὶ χείρους συνθήκας ἐξεδιώχθησαν καὶ αἱ κοινότητες Ἀκσιδζίμιον, Ὀργαί, Μήδεια, Γ̓ιάτρος, τὸ πλεῖστον τῆς Βιζύης, Μεσσήνη, Ἀχμὲτ βέη (κατὰ μῆνα Ἀπρίλιον), Σαρακήνα (κατὰ Μάϊον) καὶ Τσιφλίκ̓οϊ (κατὰ Σεπτέμβριον).

Μετατοπίσεις κατὰ τὸ 1915.

Ἀλλὰ τὸ κακὸν δὲν εἶχε σταματήσῃ. Ἔπρεπε καὶ αἱ ὑπoληφθεῖσαι κοινότητες διαφυγοῦσαι τότε τὸν ἐκπατρισμόν, ὅπως ἀργὰ ἢ γρήγορα διαλυθῶσι. Τὰ ἐξοντωτικὰ μέσα ἐτέθησαν εἰς ἐφαρμογήν· προσετέθη μάλιστα καὶ ὁ αὐστηρὸς περιορισμὸς τοῦ Μητροπολίτου Βιζύης Ἀνθίμου ἐν Σαμακοβίῳ ἵνα παύσῃ πᾶσα ἐπικοινωνία ποιμένος καὶ ποιμνίου καὶ ἐκλίπῃ πᾶσα ἐνδεχομένη ἠθικὴ ἀναθάρρυνσις τοῦ δευτέρου ἐκ τῶν συμβουλῶν καὶ τῆς διδασκαλίας τοῦ πρώτου. Ἐν πάσει ὅμως περιπτώσει ἐκπατρισμὸς δὲν εἶχεν εἰσέτι ἐπιβληθῇ.

Τῇ 20 Αὐγούστου 1915 ὁ νομάρχης Ἀδριανουπόλεως Χατζῆ Ἀδὴλ βέης ἐπιστρέφων ἐκ Σαμακόβου ὑπέστη ἐπίθεσιν ληστρικῆς συμμορίας, ἥτις ἐφόνευσε τὸν ἑνδεκαετῆ αὐτοῦ υἱὸν πληγώσασα συγχρόνως καὶ τὸν ὁδηγὸν τοῦ αὐτοκινήτου. Τοῦ φόνου τούτου σκοπίμως ἀποδοθέντος εἰς τοὺς ἐναπομείναντας φιλησύχους ὁμογενεῖς, ἐπανήρξατο ὁ διωγμὸς εὑρὼν ἐν τῷ πρόσωπῳ τοῦ μισέλληνος ὑποδιοικητοῦ Σαμακόβου Χαμδῆ βέη τὸν ἄνθρωπον αὐτοῦ. Τῇ 5 Σεπτεμβρίου ἰ. ἔ. ὁ ἐν λόγῳ ὑποδιοικητὴς ἐκτελῶν διαταγὰς τοῦ Χατζῆ

Ἀδὴλ συνέλαβε 40 ἐκ τῶν προκρίτων ὁμογενῶν Σαμακόβου, Τρουλ̓ᾶς καὶ Ἁγ. Στεφάνου, τοὺς ὁποίους ἐφυλάκισεν ὡς δῆθεν ὑποτρέφοντας ἑλληνικὰς συμμορίας. Ἐπὶ μίαν ἑβδομάδα ὑπέβαλε τὰ θύματά του εἰς μαστιγώσεις καὶ διαφόρους ἀνηκούστους βασάνους, ἵνα ὁμολογήσωσι τὴν δῆθεν ἐνοχήν των εἰς ὅ,τι ὁ Χαμδῆς ἤθελε.

Μετὰ μίαν ἑβδομάδα ἀπεφυλάκισεν αὐτοὺς καὶ ἀφοῦ διῄρεσεν εἰς δύο ὁμάδας, 22 μὲν ἐξ αὐτῶν παρέδωκεν εἰς χωροφύλακας ἵνα ὁδηγήσωσιν αὐτοὺς εἰς Σαράντα Ἐκκλησίας καὶ ἐκεῖθεν εἰς Ἀδριανούπολιν, τοὺς δὲ ὑπολοίπους 18 παρέδωκεν εἰς τοὺς πολυαρίθμους φεδαῆδες, τοὺς ὁποίους ἔστειλεν ὁ Χαδζῆ Ἀδήλ, ἵνα ἐξαναγκάσωσι τοὺς κατοίκους εἰς ἐκπατρισμόν. Ἡ πρώτη ὁμὰς ὡδηγήθη ὑπὸ χωροφυλάκων εἰς Σαράντα Ἐκκλησίας καὶ ἐκεῖθεν εἰς Ἀδριανούπολιν· ἡ δευτέρα ὅμως, ἡ ἐκ 18 ὁμογενῶν ἀποτελουμένη, ὡδηγήθη ὑπὸ τῶν φεδαήδων εἰς μονόωρον ἀπὸ Σαμακόβου ἀπόστασιν, ὅπου ἔφθασε καὶ ὁ Χαμδῆς συνοδευόμενος ὑπὸ δύο ἀστυνόμων Ἰλιὰζ καὶ Ἀχμὲτ ἐφένδη, τοῦ γραμματέως τοῦ Χατζῆ Ἀχμὲτ καὶ τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν φεδαήδων Καπετὰν Ζεκῆ καὶ ἐπεστάτησεν ἐπὶ τῆς στυγερᾶς δολοφονίας 18 οἰκογενειαρχῶν ὁμογενῶν, τοὺς ὁποίους κατεκρεούργησαν διὰ πληγμάτων μαχαιρῶν. Οἱ δυστυχεῖς ἀφῆκαν ὑπερεκατὸν ὀρφανὰ ἐν πενίᾳ καὶ στερήσει. Τούτων ἐκ Σαμακόβου εἶνε οἱ κύριοι Κίρκος Ν. Κίρκου, Δ. Παναγιωτάκη, Δ. Δ. Δουκίδης, Π. Κιακίδης, Κ. Ν. Δουκίδης, Κ. Ν. Τακίδης, Δ. Κουτσικόδης, Β. Δημητρίου, Γ. Μυλωνᾶς· ἐκ Τρουλιᾶς οἱ Φ. Γιαννάκου, Δ. Τζάρτος· ἐξ Ἁγίου Στεφάνου, οἱ Κ. Μαρινέλης, Γ. Ἀθανασιάδης, Ι. Ἀθανασιάδης, καὶ δύο ὁμογενεῖς πρόκριτοι Περιστάσεως Κωνσταντῖνος καὶ Γεώργιος Ἀθανασίου ἐξορισθέντες ἐκεῖθεν εἰς Σαμάκοβον.

Ἐν τῷ μεταξὺ τὰ ὡς ἄνω τέσσαρα χωρία καὶ τὸ ὑπολειφθὲν μέρος τῆς Βιζύης μετὰ πολυημέρους διαρπαγὰς καὶ

πολιορκίας ἐξωρίσθησαν εἰς Ἡράκλειαν τῆς Προποντίδος, ὁπόθεν διεσκορπίσθησαν ἀνὰ τὴν λοιπὴν Θράκην καὶ τὰς ἐπαρχίας Νικομηδείας καὶ Κυζίκου.

Τὴν ἐξορίαν ταύτην δὲν διέφυγε καὶ ὁ Μητροπολίτης Βιζύης Ἄνθιμος, ἐναντίον τοῦ ὁποίου ἡ Κυβέρνησις ὑστεροβούλως ἐνεργοῦσα ἐζήτησε διὰ τοῦ ὑπὸ ἡμερομ. 2 Ἰανουαρίου 1331) 1916 τεσκερὲ τοῦ ὑπουργείου τῆς Δικαιοσύνης τὴν ἀντικατάστασιν αὐτοῦ διὰ ἄλλου καταλλήλου κατηγοροῦσα αὐτὸν πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ ὡς ἐνεχόμενον εἰς τὸν φόνον τοῦ υἱοῦ τοῦ Χ'' Ἀδὴλ βέη. Δι' ἐπαναληπτικοῦ τεσκερὲ τοῦ αὐτοῦ ὑπουργείου καὶ ὑπὸ ἡμερ. 23 Μαΐου 1332) 1916 ἡ κυβέρνησις ἠξίωσε τὸ αὐτό.

Καίτοι τὸ Πατριαρχεῖον διὰ σχετικοῦ τακριρίου, βασιζομένου ἐπὶ σοβαρᾶς ἀπολογίας τοῦ κατηγορουμένου Μητροπολίτου, ἀνήρει τὴν στυγερὰν ταύτην συκοφαντίαν, καίτοι ἦτο πασίγνωστον ὅτι ὁ ὡς ἄνω φόνος ἦτο ἔργον βουλγαρικῶν συμμοριῶν, τῶν ὁποίων ἡ ἀνὰ τὰ μέρη ἐκεῖνα δρᾶσις ἐχρονολογεῖτο ἀπό τινος χρόνου, οὐχ ἧττον ἡ κυβέρνησις παρὰ τὸν νόμον καὶ τὸ δίκαιον ἐτήρει τὸν ἐν λόγῳ Μητροπολίτην περιωρισμένον κατ' ἀρχὰς ἐν Ἡρακλείᾳ καὶ εἶτα ἐν Τυρολόῃ, μόλις δὲ ἀργότερον ἐπέτρεψεν εἰς αὐτόν, ἀσθενήσαντα σοβαρῶς, ὅπως ἔλθῃ εἰς βασιλεύουσαν.

***

Πλὴν τῶν σημειωθεισῶν ἀνωτέρω κατακρεουργήσεων οὐκ ὀλίγοι τραυματισμοὶ καὶ φόνοι διεπράχθησαν ἐν ἁπάσῃ τῇ ἐπαρχίᾳ κατὰ τὸ διάστημα τῶν δύο διωγμῶν.

Οὕτως ἐφονεύθησαν :

Ἐν Μουσελήμ, ὁ Ἰωάννης Ἀθανασίου καὶ ὁ Πασχάλης Χριστοδούλου (12 Μαρτίου 1914).

Ἐν Μαγκριωτίσσῃ, τῇ 7ῃ Μαρτίου ἰ. ἐ. ὁ Πασχάλης Ἀνδρέου.

Ἐν Ἁγίῳ Γεωργίῳ, τῇ 19ῃ Μαρτίου ἰ. ἔ. ὁ Θεόδωρος Λαμπρινοῦ, ὁ Γιαννάκης Πένῃου καὶ ὁ Στέλιος Γιώφη,

Ἐν Σαρακήνᾳ, τῇ 20 Ὀκτωβρίου τοῦ ἰ. ἔ. ὁ Κωνσταντῖνος Χ'' Μπαχάρ, ὁ Ἀναστάσιος Κουγιουμδζῆς, ὁ Δημήτριος Μιχαὴλ Βουδούρης, ἡ Εὐδοκία Κωνσταντινάκη καὶ ἡ Ἀθηνᾶ Παπαγιάννη.

Ἐν Μεσσήνῃ, τῇ 20 Ὀκτωβρίου τοῦ ἰ. ἔ. ὁ Γιαννάκης Ναλμπάνδης.

Ἐν Τρούλλιᾳ, τῇ 14 Φεβρουαρίου τοῦ ἰ. ἔ. ὁ Δ. Φρυδᾶς καὶ τῇ 5 Σεπτεμβρίου 1915 Φίλιππος Γιαννάκου, Δ. Τσάρτος, Κ. Τσάρτος, Γ. Τσάρτος.

Ἐν Ἁγίῳ Στεφάνῳ, τῇ 5ῃ Σεπτεμβρίου τοῦ 1915 ὁ Κυριάκος Μαρινέλης, Γ. Ἀθανασιάδης καὶ Πολυχρόνιος Αθανασιάδης.

Ἐν Σοφίδαις, τῇ 5 Σεπτεμβρίου τοῦ ἰ. ἔ. ὁ Δημήτριος Ζλητίδης.

Ζ'.

ΕΠΑΡΧΙΑ ΣΩΖΟΑΓΑΘΟΥΠΟΛΕΩΣ

Ἐνωρὶς ἤδη ἡ κυρίως ἕδρα τῆς ἐπαρχίας ταύτης, ἀριθμούσης πληθυσμὸν 11250 ψυχῶν, ἡ Σωζούπολις, ὡς εὑρισκομένη ἐπὶ βουλγαρικοῦ ἐδάφους, ἐκλονίσθη ἐκ θεμελίων κατὰ τὸν ἀνθελληνικὸν διωγμὸν τῆς Ἀνατολικῆς Ρωμυλίας, τῶν κατοίκων αὐτῆς ἐκπατρισθέντων. Τὸ ἐπὶ τουρκικοῦ ἐδάφους ὑπολειφθὲν τμῆμα ἀποτελούμενον ἐκ τῶν κοινοτήτων Ἀγαθουπόλεως, Παλαιοῦ Βασιλικοῦ, Νέου Βασιλικοῦ, Προδίβου, Κωστῆ καὶ Γαλατσάκη, προσεβλήθη ἐπανειλημμένως ὑπὸ τουρκικῶν ληστρικῶν συμμοριῶν. Κατὰ τὸν Βαλκανικὸν πόλεμον δοκιμάσαν καὶ τοῦτο πολλὰ κατόπιν δὲ παραχωρηθὲν τῇ Βουλγαρίᾳ συμφώνως πρὸς τὴν μεταξὺ αὐτῆς καὶ τῆς Τουρκίας συναφθεῖσαν συνθήκην, ἐξεκενώθη καθ' ὁλοκληρίαν τῷ 1914, τῶν κατοίκων αὐτοῦ ἐκδιωχθέντων καὶ δι' ἀτμοπλοίων μετενεχθέντων εἰς Ἑλλάδα.

Η'.

ΕΠΑΡΧΙΑ ΔΕΡΚΩΝ

Τὸ πλεῖστον τῆς ἐπαρχίας ταύτης, ἀριθμούσης 36 κοινότητας καὶ πληθυσμὸν 25937 ψυχῶν, δεινῶς δοκιμασθὲν κατὰ τὸν πρῶτον βαλκανικὸν πόλεμον ἐμαράνθη κατά τε τὴν ἐκπαιδευτικὴν καὶ τὴν οἰκονομικὴν αὐτοῦ ζωήν. Ἰδιαιτέρως τὰ ὑπὸ τῶν βουλγάρων καταληφθέντα χωρία Ἐρμενίκιοϊ, Ἄκαλαν, Τσιφλίκιοϊ, Τζελέπκιοϊ, Λαζάρκιοϊ, Καστανέαι καὶ Ὀκλαλῆ ἀπεγυμνώθησαν τελείως τῶν τε κοινοτικῶν καὶ ἰδιωτικῶν περιουσιῶν. Ἄλλα δὲ πάλιν τοιαῦτα καὶ ἰδίως τὰ χωρία Ἀρναούτκιοϊ, Ἁγιασματάκιον, Ἰμβροχώριον, Νεοχωράκιον, Δέρκοι καὶ Βογάζκιοϊ περιῆλθον εἰς ἀφόρητον θέσιν συνεπείᾳ τῆς ἐκεῖ ἐγκαταστάσεως τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ. Βιαιοπραγίαι τοῦ τελευταίου τούτου εἰς βάρος τῶν ἡμετέρων ἐσημειοῦντο καθ' ἑκάστην, πῶτα δὲ διαμαρτυρία αὐτῶν παρ' οἷς ἔδει ἠμείβετο δι' ἀπειλῶν, πιέσεων καὶ δαρμῶν. Ὁ ἐκ τῶν προκρίτων τοῦ χωρίου Βογάζκιοϊ Ἰωάννης Σερετάκης, δαρεὶς ἀνηλεῶς καὶ ἁλυσσοδεθεὶς περιεφέρετο ἐπὶ ὥρας ὁλοκλήρους ἀνὰ τὰς ὁδοὺς τοῦ χωρίου ὡς ὁ ἔσχατος τῶν κακούργων. Τὸ αὐτὸ ὑπέστησαν καὶ δύο ἕτεροι τῶν προκρίτων· δράσται τῆς βιαιοπραγίας ταύτης ὑπῆρξαν αὐτοὶ οὗτοι οἱ χωροφύλακες. Αἱ κοι-

νότητες Καστανεῶν καὶ Τσιφλίκιοϊ παρὰ τὰς ἐπανειλημμένας ἐπιδρομὰς τούρκων προσφύγων δὲν ἐξεπατρίσθησαν.

Εἰς τὸ χωρίον Ἀρναούτκιοϊ ἐπεκράτησε πλήρης τρομοκρατία. Ὁ Σωτήριος Ράλλης, ὁ Παναγιώτης Γεωργίου καὶ ὁ Θεοδόσιος Ἀλεξάνδρου τὴν 11 Μαΐου μεταβάντες εἰς τὸ δάσος τοῦ χωρίου πρὸς κατασκευὴν ἀνθράκων ὑπέστησαν ἐπίθεσιν ἐνόπλων τούρκων· καὶ ὁ μὲν πρῶτος κατὰ τὴν γενομένην νεκροψίαν ἐφονεύθη διὰ ξιφολόγχης, θραυσθέντος καὶ τοῦ κρανίου αὐτοῦ, ὁ δεύτερος ἐπυροβολήθη ἐκ τῶν ὄπισθεν καὶ ἐκτυπήθη διὰ μαχαίρας εἰς τὸν λαιμόν, ἀπὸ τοῦ σώματος δὲ αὐτοῦ ἐξήχθησαν τέσσαρα κυβερνητικὰ φυσίγγια, ἀπὸ δὲ τοῦ νεκροῦ τοῦ Θεοδοσίου ἐξήχθησαν τρεῖς σφαῖραι. Ἐν τῷ αὐτῷ χωρίῳ ἐν διαστήματι δύο ἑβδομάδων ἐφονεύθησαν 14 οἰκογενειάρχαι. Ὁ Χαρίτων Ἐμμανουὴλ τῇ 28 Ἰουνίου 1914 μεταβὰς ἵνα ξυλευθῇ ἀπὸ τοῦ κοινοτικοῦ δάσους παρὰ τὸ ὀθωμανικὸν χωρίον Σαμλάρ ἐτραυματίσθη διὰ πυροβολισμοῦ ὑπὸ τριῶν ὡπλισμένων τούρκων, ἐκ τῶν ὁποίων δύο στρατιῶται καὶ εἷς χωροφύλαξ.

Μετατοπίσεις

κατὰ τὸν Εὐρωπαϊκὸν πόλεμον.

1 Δομούζ δερέ. Οἱ κάτοικοι τοῦ χωρίου τούτου ἐξαναγκασθέντες ὑπὸ τῶν ἐπιτοπίων πολιτικῶν ἀρχῶν ἐξεκένωσαν αὐτὸ ἐντὸς τριῶν ὡρῶν καὶ διαταχθέντες μετέβησαν ἐν μέσῳ χειμῶνος, γυμνητεύοντες καὶ στερούμενοι τῶν πάντων, εἰς Τσιφλίκιον (κατὰ Φεβρουάριον τοῦ 1915).

2 Φαναράκιον. Ἀποκλειστικῶς καὶ μόνον οἱ χριστιανοὶ κάτοικοι τοῦ χωρίου διαταχθέντες αὐστηρῶς ὑπὸ τῶν ἀρχῶν ὅπως ἐντὸς δύο ἡμερῶν ἀπέλθωσιν ἐκεῖθεν,

ἤρξαντο τῇ 12 Φεβρουαρίου 1915 ἀναχωροῦντες δι' ὀθωμανικῶν, οὐχὶ δὲ καὶ χριστιανικῶν πλοιαρίων καὶ διευθυνόμενοι εἰς Νεοχώριον, ἀπαγορευθείσης αὐτοῖς αὐστηρῶς τῆς προσεγγίσεως καὶ ἐξόδου αὐτῶν εἰς πᾶν ἄλλο μέρος.

3 Καλφᾶς. Τὸ χωρίον τοῦτο τῇ 30 Ἀπριλίου 1914 περιεζώσθη ὑπὸ ὀθωμανῶν ὡπλισμένων ὡς ἐν μάχῃ· ἅμα δὲ ταῖς πρώταις ἐπαναληπτικαῖς βολαῖς οἱ ἀνδρειότεροι τοῦ χωρίου καταλαβόντες τὰ τέσσαρα κύρια σημεῖα ἐμάχοντο ἐπὶ δύο ὥρας πεισματωδῶς· ἐπειδὴ ὅμως οἱ τοῦρκοι διαλαθόντες τὴν προσοχὴν τῶν ἡμετέρων ἔθεσαν πῦρ ἐν τῷ χωρίῳ, ἠναγκάσθησαν οἱ κάτοικοι νὰ ἐξέλθωσι καὶ ἄλλοι μὲν διηυθύνθησαν εἰς Βολουκλῆ ἄλλοι δὲ εἰς ἄλλα πλησιόχωρα χωρία.

Κατὰ τὴν συμπλοκὴν ἐτραυματίσθησαν πολλοί. Ἀργότερόν τινες τῶν κατοίκων ἐπανελθόντες εὗρον τὰς οἰκίας αὐτῶν κατειλημμένας ὑπὸ τούρκων προσφύγων, ἕως οὗ τῷ 1915 ἠναγκάσθησαν πάντες οἱ ὁμογενεῖς εἰς ἐκπατρισμόν.

4 Λαζάρκιοϊ. Κατὰ τὸν Βαλκανικὸν πόλεμον ἐξηναγκάσθησαν ὅπως μεταναστεύσωσιν εἰς Νικομήδειαν, μὴ ἐπιτραπέντος αὐτοῖς ἵνα συμπαραλάβωσιν οὐδὲ τὸ ἐλάχιστον τῶν ἐπίπλων καὶ σκευῶν αὐτῶν. Μετὰ τὴν λῆξιν τοῦ πολέμου ἐπανελθόντες ἤρξαντο καὶ πάλιν τῶν εἰρηνικῶν αὐτῶν γεωργικῶν ἐργασιῶν, ὅτε κατὰ Φεβρουάριον τοῦ 1915 ἐξεδιώχθη τὸ χωρίον λεηλατηθὲν πρότερον ἐντελῶς ὑπὸ τῶν περιοίκων τούρκων. Ἀλλὰ καὶ πάλιν ἐπιστρέψαν ἐξεδιώχθη τό τρίτον ἐν μεγάλῃ οἰκονομικῇ ἀθλιότητι.

5 Ἀδάσος. Κατὰ Μάϊον τοῦ 1914 ἐγκατεστάθησαν ἐν τῷ χωρίῳ τοῦρκοι πρόσφυγες ἐμπνεύσαντες τὸν τρόμον εἰς τοὺς ἐκεῖ χριστιανούς. Κατὰ τὸ 1915 ἐξεδιώχθη.

6 Βαξέκιοϊ. Τῇ 16ῃ Ἀπριλίου 1915 διετάχθησαν οἱ

κάτοικοι ὅπως ἐντὸς 24 ὡρῶν ἐκκενώσωσι τὸ χωρίον συμπαραλαμβάνοντες ὅ,τι ἠδύναντο. Διεσκορπίσθησαν ἀνὰ τὴν πρωτεύουσαν.

7 Βαθυρρύαξ. 8 Γενὴ μαχαλέ.

9 Κεφελίκιοϊ καὶ **10 Κιρὲτς-μπουρνοῦ.** Τῇ 30 Ἀπριλίου 1915 ὁ διευθυντὴς τῆς ἀστυνομίας Βαθυρρύακος, ἀνωτέρᾳ ἐντολῇ, προσκαλέσας τὰς Δημογεροντίας Βαθυρρύακος καὶ Γενῆ-μαχαλὲ ἐκοινοποίησε τὴν διαταγὴν τῆς Κυβερνήσεως, ὅπως οἱ μὴ μουσουλμάνοι, ἀπὸ τοῦ Γενῆ μαχαλὲ μέχρι τῆς ἀποβάθρας τῶν Θεραπείων, καταλίπωσι τὰ μέρη αὐτῶν. Συνεπείᾳ τῆς διαταγῆς ταύτης οἱ κάτοικοι τῶν ὡς ἄνω τεσσάρων κοινοτήτων μετετοπίσθησαν εἰς διάφορα μέρη τῆς πρωτευούσης παραλαβόντες τὰ ἀπολύτως ἀναγκαῖα καὶ ἐξασφαλίσαντες τὰ λοιπὰ ἐντὸς τῶν ἱερῶν ἐκκλησιῶν, παρ' ὧν καὶ ἐκλάπησαν ἀργότερον ὑπὸ τούρκων μεταναστῶν, ἐγκατασταθέντων ἐν ταῖς ἐν λόγῳ κοινότησι.

11 Σαφράς. Τὸ χωρίον τοῦτο ὑφίστατο συνεχεῖς ἐπιθέσεις ἐκ μέρους ἐπιδρομέων τούρκων. Ὁ ἱερεὺς αὐτοῦ Παπᾶ Ἀγαθάγγελος ὀλίγου δεῖν ἐδολοφονεῖτο ὑπὸ μαθητῶν τῆς ἐν Χαλκαλῇ Γεωπονικῆς σχολῆς (Ἀπρίλιος 1914). Κατὰ Ἰούλιον τοῦ 1915 τοῦρκοι πρόσφυγες καταλαβόντες τὰς πλείστας τῶν οἰκιῶν τοῦ χωρίου ἐξηνάγκασαν τοὺς κατοίκους εἰς ἐκπατρισμὸν (κατὰ Ἰούλιον τοῦ 1915).

12 Ἰμβροχῶρι. Τὴν 18 Ἀπριλίου 1914 τουρκαλβανοὶ πρόσφυγες ἐπιδραμόντες κατὰ τοῦ χωρίου κατεδυνάστευσαν παντοιοτρόπως τοὺς κατοίκους ἐξαναγκασθέντας ἵνα δωρεὰν σχεδὸν πωλήσωσι τὰ πράγματα αὐτῶν καὶ μεταναστεύσωσιν εἰς Σιπζῆ.

13 Νύμφες, 14 Ἅγιοι Πάντες καὶ

15 Ἁγιασματάκι. Τὰ χωρία ταῦτα διεσκορπίσθησαν τῇδε κἀκεῖσε μὴ δυνάμενα ὅπως συζήσωσι μετὰ τῶν ἐπελθόντων τούρκων μεταναστῶν.

16 Πύργος. Ἤδη ἀπὸ τοῦ Ἀπριλίου τοῦ 1915 ἡ κωμόπολις αὕτη πολλαχῶς καὶ ἰδίως δι' αὐστηροῦ ἐμπορικοῦ ἀποκλεισμοῦ πιεσθεῖσα ἤρξατο σιγὰ καὶ κατ' ὀλίγον διαλυομένη· πολλοὶ τῶν κατοίκων φεύγοντες τὰς ἀπειλὰς καὶ τὰς διαρπαγὰς τῶν ἐγκατασταθέντων ἐκεῖ τουρκαλβανῶν προσφύγων μετηνάστευσαν εἰς τὴν πρωτεύουσαν. Ἡ ἐγκατάστασις καὶ ἄλλων τούρκων μεταναστῶν ἐξηνάγκασεν αὐτὴν εἰς τέλειον ἐκπατρισμὸν (κατὰ Μάϊον 1915), οἱ δὲ κάτοικοι διεσκορπίσθησαν ἀνὰ τὴν ἐπαρχίαν Νικαίας.

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΜΑΝΟΣΙΟ

Θ'.

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

Καθ' ὃν χρόνον τὸ ζήτημα τῆς βιαίας καὶ καταναγκαστικῆς μεταναστεύσεως τῶν ὁμογενῶν εὑρίσκετο εἰς μεγίστην ἔντασιν, καὶ ὁ ἀπαίσιος διωγμὸς τοῦ 1914 ἀπὸ τῆς Θράκης μεταπηδήσας ἐσάρωνε κυριολεκτικῶς τὰ παράλια τῆς Μ. Ἀσίας, ἤρξατο ἐν μέσῃ πρωτευούσῃ φοβερὸς κατὰ τῶν ἡμετέρων **ἐμπορικὸς ἀποκλεισμὸς** ἔχων ὡς πρόγραμμα καὶ σκοπὸν τὴν κατὰ μικρὸν διάλυσιν τῶν ἐπὶ μέρους ἑλληνικῶν ἐνοριῶν καὶ συνεπῶς τὸν ἐκτουρκισμὸν τῆς ἑλληνικωτάτης βασιλίδος τῶν πόλεων. Ὁ ἀποκλεισμὸς οὗτος συστηματικώτατα ὀργανωθεὶς καὶ σατανικώτατα ἐφαρμοζόμενος, πρὸς δὲ τούτοις βοηθούμενος καὶ ὑπὸ ποικίλης ἄλλης φύσεως νεοτουρκικῶν πιέσεων, τεινουσῶν εἰς τὴν παράλυσιν πάσης καθόλου ἐθνικῆς καὶ κοινοτικῆς ἡμῶν αὐθυπαρξίας, ὡρισμένως θὰ ἐπέφερεν ἀμέσως δυσάρεστα διὰ τὴν ὁμογένειαν ἀποτελέσματα, ἐὰν μὴ ὁ κηρυχθεὶς εὐρωπαϊκὸς πόλεμος ἠνάγκαζε τοὺς Νεοτούρκους ὅπως μεταβάλωσι πρὸς στιγμὴν σχέδια καὶ ἐπιδιώξωσιν ἀλλαχοῦ μεθοδικωτέραν καὶ ριζικωτέραν ἐξόντωσιν τοῦ ἑλληνικοῦ στοιχείου τῆς αὐτοκρατορίας, ἵνα ἀργότερον ἐπιτυχέστερον πραγματοποιήσωσι τὰ ὄνειρα καὶ τοὺς πόθους αὐτῶν σχετικῶς πρὸς τὴν

ἐν Κων]πόλει ὕπαρξιν τῶν ὁμογενῶν. Παρὰ ταῦτα ὅμως ὁ ἐμπορικὸς ἀποκλεισμός, πολλάκις ὑπ' αὐτὰ τὰ ὄμματα τῆς ἀστυνομίας ἐφαρμοσθείς, οὐκ ὀλίγον συνετέλεσεν εἰς τὴν ἀπονέκρωσιν πάσης ἐμπορικῆς κινήσεως καὶ συνδιαλλαγῆς μεταξὺ τῶν ὁμογενῶν τῆς πρωτευούσης καὶ ἰδίως ἐν ταῖς συνοικίαις Ποτηρᾶ, Ξυλοπόρτης, Σαρμασικίου, Τὸπ-καποῦ, Τεκφοὺρ-σεραΐου, Κασὶμ-πασᾶ, Βλάγκας, Ἐξ Μαρμάρων, Ὑψωμαθείων, Ἑπταπυργίου, Σιρκεδζί, Διπλοκιονίου καὶ Μεσαχώρου.

Μετατοπίσεις ἐνοριῶν δὲν ἔχομεν νὰ σημειώσωμεν παρὰ μόνην τὴν τοῦ **Σωσθενίου.** Ἡ ἐνορία αὕτη ἀριθμοῦσα περὶ τὰς 320 ψυχὰς διεσκορπίσθη κατὰ Ἰούλιον τοῦ 1915 ἀνὰ τὰ προάστεια τῆς πρωτευούσης, κατόπιν ἐπισήμου ἐντολῆς τοῦ ἀρχιαστυνόμου Μ. Ρεύματος, ἐξαιρέσει μόνον πέντε οἰκογενειῶν, τῶν ὁποίων οἱ προστάται, σύζυγοι ἢ ἀδελφοί, εἰργάζοντο εἰς τὰ ἐκεῖ συνεργεῖα. Ἀπηλάθησαν ὅμως οὐκ ὀλίγοι τῶν ὁμογενῶν ἀποσταλέντες ἀνὰ τὴν ἐπαρχίαν Προύσης καὶ τὰ ἐνδότερα τῆς Μ. Ἀσίας, ἐπὶ τῇ ἁπλῇ καὶ ἀβασίμῳ ὅλως ὑπονοίᾳ ὅτι ἀντενήργουν εἰς τὰς κυβερνητικὰς ἐνεργείας καὶ ἀποφάσεις.

Γ'.

ΕΠΑΡΧΙΑ ΜΕΤΡΩΝ

Εἶνε ἀληθὲς ὅτι ἡ ἐπαρχία αὕτη, ἀποτελουμένη ἐξ 11 κοινοτήτων καὶ πληθυσμὸν 9005 ὁμογενῶν, δὲν ἐχει σημειώσῃ ἐκπατρισμόν τινα καὶ μετατοπίσεις πληθυσμοῦ, ἐδοκίμασεν ὅμως ὅσα ἡ σκληρὰ καὶ ἄφρων πολιτικὴ τῶν Βουλγάρων ἐπέβαλεν ἀμέσως καὶ προὐκάλεσεν ἀργότερον ἐμμέσως ἐξ ἀντεκδικήσεως τῶν τούρκων συνοίκων. Κατὰ δὲ τὸν διωγμὸν τοῦ 1914 ἡ ἐκκλησιαστικὴ αὕτη περιφέρεια εἶδε καὶ ἤκουσε τοὺς ὀλοφυρμοὺς καὶ τὰ δάκρυα καὶ ἠσθάνθη τοὺς πόνους χιλιάδων ὁμογενῶν προσφύγων τῶν ἐπαρχιῶν Δέρκων καὶ Τυρολόης, ἀπειληθεῖσα συγχρόνως πρὸς στιγμὴν ὅπως ἀπολέσῃ τινὰς τῶν κοινοτήτων αὐτῆς. Ἡ **Ἀρδός**, ὁ **Μέγας Τσεκμεδζές**, καὶ ἡ **Καλλικράτεια** ὀλίγου δεῖν ἐξεκενοῦντο, διότι εἰδικὴ ἐκ τούρκων ἐπιτροπὴ περιερχομένη, ἐν συνοδείᾳ χωροφυλάκων, τὰς κοινότητας ταύτας κατέγραφε διὰ τῆς βίας τὰς οἰκίας τῶν χριστιανῶν πρὸς ἐγκατάστασιν τούρκων προσφύγων· πυροβολισμοὶ δὲ καὶ νυκτεριναὶ ἐπιθέσεις τουρκαλβανῶν καθ' ἑκάστην ἐπισυμβαίνουσαι ἐνέβαλλον τοὺς κατοίκους εἰς ἀπαισιοδόξους σκέψεις περὶ τῆς ἀσφαλείας τῆς τιμῆς, τῆς

ζωῆς καὶ τῆς περιουσίας αὐτῶν. Οἱ μαθηταὶ μάλιστα τῆς ἐν Χαλκαλῇ Γεωργικῆς Σχολῆς παρήλασαν τῇ 18 Ἀπριλίου 1914 ροπαλοφόροι καὶ ἔνοπλοι μέσον τῶν ὁδῶν καὶ συνοικιῶν Καλλικρατείας πρὸς ἐκφοβισμὸν καὶ ἐξαναγκασμὸν τῶν κατοίκων εἰς ἐκπατρισμόν· προσέτι πολλοὶ κάτοικοι τῆς κωμοπόλεως ταύτης ἐδάρησαν ἀνηλεῶς, ἡ δὲ ἐκεῖ ἐγκαταστᾶσα χωροφυλακὴ ὠργίαζε κυριολεκτικῶς εἰς βάρος τῶν χριστιανῶν, καταγγείλασα μεταξὺ ἄλλων καὶ παραπέμψασα εἰς τὸ στρατοδικεῖον τινὰς τῶν προκρίτων, ὡς καὶ τὸν ἀρχιερατικὸν ἐπίτροπον Καλλικρατείας. Ζωοκλοπαί, ληλασίαι, ἐπιτάξεις καὶ τὰ τοιαῦτα δὲν ἐλειψαν καθ' ὅλην τὴν ἐπαρχίαν, συντελέσασαι οὐκ ὀλίγον εἰς τὴν δυστυχίαν καὶ τὸν μαρασμὸν αὐτῆς.

SISMANOGLIO MEGARO

ΙΑ'.

ΕΠΑΡΧΙΑ ΣΗΛΥΒΡΙΑΣ

Ἡ ἐπαρχία αὕτη περιλαμβάνουσα 12 κοινότητας καὶ κατοίκους 13878 δὲν ὑστέρησε τῶν ἄλλων ἐπαρχιῶν κατὰ τὰς δοκιμασίας. Ὁ βαλκανικὸς πόλεμος ἐπήνεγκε καὶ ταύτῃ πολλὰς καὶ μεγάλας καταστροφάς· ἡ βουλγαρικὴ κατοχὴ ἐσημείωσε τὴν προσωρινὴν διάβασιν αὐτῆς εἰς παντὸς εἴδους λεηλασίας καὶ ἁρπαγάς, ἡ δὲ τουρκικὴ ἀνακατοχὴ τῆς ἐπαρχίας διεκρίθη καὶ εἰς φόνους καὶ καταστροφάς. Ἀνακατέλαβον οἱ τοῦρκοι τὰ μέρη ταῦτα ὄχι ὡς ἐλευθερωταὶ τοῦ πληθυσμοῦ ἀπὸ τῆς βουλγαρικῆς τυραννίας, ἀλλ' ὡς θηρία λυσσῶντα καὶ ζητοῦντα τὴν ἐξόντωσιν τῆς ὁμογενείας.

Ἐν αὐτῇ τῇ **Σηλυβρίᾳ** ὁ φανατισμὸς ἐξίκετο εἰς τὸ ὕψιστον σημεῖον τῆς ἐντάσεως αὐτοῦ. Ἡ ἀγορὰ αὐτῆς παρέμεινεν ἐπὶ πολὺ κλειστή, πάντων τῶν κατοίκων καταληφθέντων ὑπὸ φόβου ἀπέναντι τῆς ἀπειλητικῆς στάσεως τῶν ἐντοπίων τούρκων ζητούντων ἐκδίκησιν, δι' ἃς ὑπέστησαν ἐκ μέρους τῶν βουλγάρων καταστροφὰς καὶ ζημίας. Αἱ φυλακαὶ ἐπληρώθησαν φιλησύχων κατοίκων, τοὺς ὁποίους καθ' ἑκάστην ἔδερον ἀνηλεῶς κυβερνητικὰ ὄργανα· Τῇ 8 Ἰουλίου 1913 ναῦται πολεμικοῦ πλοίου, ἠγκυροβολημένου ἐν τῷ ὅρμῳ τῆς Σηλυβρίας, μεταβάντες εἰς τὸ κοι-

νοτικὸν νεκροταφεῖον κατέστρεψαν τοὺς σταυροὺς τῶν τάφων βεβηλώσαντες παντοιοτρόπως αὐτούς. Εἰς παρομοίας βεβηλώσεις προέβησαν καὶ τοῦρκοι πρόσφυγες τῇ 10 Μαΐου 1914. Οἱ τελευταῖοι οὗτοι ἀποθρασυνθέντες περιῴβριζον ἀνὰ τὰς ὁδοὺς καὶ τὰ κέντρα αὐτῶν τὴν χριστιανικὴν θρησκείαν, ὀλίγου δὲ δεῖν θὰ ἐφόνευον τὸν ἱερέα Χρυσόστομον τολμήσαντα νὰ παρατηρήσῃ αὐτοῖς ὅτι δὲν πρέπει νὰ θραύωσι τὰς ὑέλους τῆς Ἐκκλησίας.

Εἰς **Ἐξάστερον**, πολλαχῶς λεηλατηθὲν καὶ δοκιμασθὲν κατὰ τὴν ὑποχώρησιν τῶν τούρκων, ἐσημειώθησαν 11 φόνοι καὶ 4 τραυματισμοί, ἔργα τῶν σφαγέων τοῦ χωρίου Οἰκονομείου. Τὰ δύο παρὰ τὴν κωμόπολιν ταύτην μοναστήρια σχεδὸν κατεστράφησαν. Κατὰ τὴν ἀνακατάληψιν συνέβησαν ὅσα καὶ ἐν Σηλυβρίᾳ. Τὸ αὐτὸ λεκτέον καὶ περὶ τῶν ἄλλων κοινοτήτων καὶ ἰδίως περὶ **Ἐπιβατῶν**, (ἔνθα ὑπὸ τῶν αὐτῶν κακούργων στρατιωτῶν ἐφονεύθησαν 11 ὁμογενεῖς), **Αἰγιαλῶν** (ἔνθα ὑπὸ τῶν αὐτῶν κατεκρεουργήθησαν 5 ὁμογενεῖς), **Κουρφαλῆ** καὶ **Φαναρίου**. Τὸ τελευταῖον τοῦτο πολιορκηθὲν κατὰ τὰ μέσα Ἀπριλίου 1914 ὑπὸ τούρκων περιοίκων καὶ μεταναστῶν διεσώθη χάρις εἰς τὴν ἐπιδειχθεῖσαν ἐκ μέρους τῶν κατοίκων τόλμην καὶ τὴν διοργανωθεῖσαν ὑπ' αὐτῶν συστηματικὴν ἄμυναν, καθ' ἣν συνελήφθησαν πολλοὶ τοῦρκοι ἐπιδρομεῖς, μεταξὺ δ' αὐτῶν καί τις Ἀλβανός, ἐφ' οὗ εὑρέθη ἐπιστολὴ Χουσεΐν τινος ἐκ Μετρῶν, γράφοντος πρὸς τὸν ἐν Φαναρίῳ ἀρχηγὸν τῆς χωροφυλακῆς δεκανέα Ἰσμαὴλ τὰ ἑξῆς ἐπὶ λέξει: «ἐπειδὴ μετά τινας ἡμέρας οἱ χριστιανοὶ τοῦ Φαναρίου θὰ μεταναστεύσωσι, προσπάθησον νὰ μοὶ κάμῃς τόσα πρόβατα», ἐξ οὗ ἕπεται ὅτι τὸ κατὰ τοῦ Φαναρίου κίνημα ἐσχεδιάζετο ἀπὸ πολλοῦ ἐν γνώσει καὶ αὐτῆς τῆς χωροφυλακῆς, τῆς ὁποίας ἄλλως ἡ ἐνοχὴ ἀπεδείχθη καὶ κατὰ τὴν ἐσπέραν τῆς ἐπιθέσεως, ὁπότε αὐτη

ἐκ τοῦ παραθύρου τοῦ σταθμοῦ ἐπυροβόλει κατὰ τῶν χριστιανῶν. Τῇ 16 τοῦ αὐτοῦ μηνὸς καὶ ἔτους κατεκρεουργήθη ὑπὸ τούρκων εἰς ἀπόστασιν ἑνὸς τετάρτου ἐκ Φαναρίου κάτοικός τις τῆς κωμοπόλεως ταύτης, Φιλοκτήμων ὀνόματι.

Τὸν ἐκπατρισμὸν ὅμως δὲν ἠδυνήθησαν νὰ διαφύγωσιν αἱ κοινότητες **Κιουτσούκ-Σεϊμέν, Ἄβρεν, Σινεκλῆ** καὶ **Οἰκονομιό.** Τὸ χωρίον **Σινεκλὴ** πυρποληθὲν κατὰ τὸν βαλκανικὸν πόλεμον ἀνεκτίσθη μετὰ τὴν ἐκ Λουλὲ Βουργὰζ —ἔνθα εἶχον μετατοπισθῇ—ἐπάνοδον τῶν κατοίκων αὐτοῦ. Τῷ 1914 διεσκορπίσθη ἐκ νέου.

Τὸ **Οἰκονομιὸ** κυριολεκτικῶς ἐμαρτύρησε. Τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1913 ἐγένοντο εἰς τὸ χωρίον τοῦτο σκηναὶ πρωτοφανεῖς καὶ πρωτάκουστοι ὀφειλόμεναι οὐχὶ πλέον εἰς ἄτακτα στίφη, ἀλλ' εἰς αὐτὴν τὴν ἐπίσημον Κυβέρνησιν· ὅτε δηλ. ἐπανήρχισεν ὁ Τουρκοβουλγαρικὸς πόλεμος, ὁ τουρκικὸς στόλος ἠγκυροβόλει πρὸ τοῦ χωρίου τούτου, στρατὸς δὲ ἐκ 500 στρατιωτῶν, τῇ συνοδείᾳ ἀξιωματικῶν, μετέβη εἰς τὸ χωρίον τοῦτο. Οἱ ἀξιωματικοὶ προσκαλέσαντες ἀμέσως τὸν ἱερέα, τὸν διδάσκαλον καὶ τοὺς δημογέροντας τοῦ χωρίου διέταξαν αὐτοὺς ὅπως ἐντὸς ἡμισείας ὥρας συναθροίσωσιν ὅλους τοὺς νέους ἀπὸ 15 ἐτῶν καὶ ἄνω. Οἱ δυστυχεῖς ὅλως ἀνυπόπτως συμμορφωθέντες πρὸς τὴν διαταγὴν ταύτην συνηθροίσθησαν 140 ἐκτὸς ὀλίγων, οἵτινες ἀντιληφθέντες τοὺς σατανικοὺς καὶ καταχθονίους σκοποὺς τῶν τούρκων ἐκρύβησαν· ὁ ἀνώτερος ἀξιωματικὸς τότε παρέδωκε τοὺς 140 ἀνὰ 20 εἰς στρατιώτας, ἵνα ὁδηγήσωσιν αὐτοὺς εἰς τὴν παραλίαν, ὅπου ἄλλοι στρατιῶται ἐφόνευον αὐτούς· μεταξὺ τῶν πρώτων τότε ἐφονεύθη καὶ ὁ ἱερεὺς τοῦ χωρίου Νεόφυτος, τὸν ὁποῖον ἔκαυσαν· φόβος καὶ τρόμος κατέλαβε τότε τοὺς κατοίκους, σπεύσαντας ὅπως κρυβῶσιν ἐντὸς ὑπογείων πρὸς σωτηρίαν αὐτῶν. Ἐκτὸς τοῦ

κακουργήματος τούτου προέβησαν οἱ γενναῖοι οὗτοι ὑπερασπισταὶ τῆς χώρας εἰς πολλὰς λεηλασίας, ἀτιμώσεις γυναικῶν καὶ ἀπαγωγὰς παιδίων μικρῶν πρὸς ἐξισλάμισιν. Οἱ περισωθέντες τῶν κατοίκων διεσπάρησαν πανταχοῦ καὶ ἀνὰ τὴν πρωτεύουσαν αὐτήν, ἐγκατασταθέντες καὶ πάλιν ἀργό-ερον, κατόπιν ἐνεργειῶν τῶν Πατριαρχείων, εἰς τὰς ἑστίας αὐτῶν. Πλὴν τὰ βάσανα καὶ αἱ ταλαιπωρίαι τῶν κατοίκων αὐτοῦ ἐπανελήφθησαν καὶ κατὰ τὸ 1914, ὅτε στίφη ἄτακτα καὶ ἄγρια ἐκ τῶν πέριξ τουρκικῶν χωρίων ἐπιπεσόντα κατὰ τοῦ χωρίου ἐξηνάγκασαν δι' ἀπειλῶν καὶ πιέσεων τοὺς κατοίκους, ὅπως ἀφέντες πᾶν ὅ,τι εἶχον ἀναχωρήσωσι μακρὰν τῆς πατρίδος αὐτῶν, διότι ἄλλως περιμένει αὐτοὺς βέβαιος θάνατος. Οἱ κάτοικοι πτοηθέντες ἀνεχώρησαν ἐκ νέου κατὰ τὸ 1914.

ΙΒ'.

ΕΠΑΡΧΙΑ ΗΡΑΚΛΕΙΑΣ

Ἡ ἐπαρχία Ἡρακλείας, ἀριθμοῦσα 82 κοινότητας καὶ 74036 πληθυσμὸν κατεστράφη κατὰ τὰ 2]4 συνεπείᾳ τοῦ ἀπαισίου ἐξοντωτικοῦ προγράμματος τῶν νεοτούρκων. Παραβιάσεις τοῦ προνομιακοῦ χάρτου, ἀπελάσεις, ἐξορίαι, φόνοι, ἐξισλαμίσεις, ἐπιτάξεις, καταναγκαστικαὶ φορολογίαι, ἁρπαγαί, λεηλασίαι, βεβηλώσεις τῶν ἱερῶν, ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα ἦσαν τὰ μόνα πρόχειρα μέσα, τὰ ὁποῖα τὸ κομιτᾶτον ἐφήρμοσε καὶ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ταύτῃ ὑπὸ τὸ ἄμεσον πρόσταγμα ἀνωτέρων καὶ κατωτέρων κυβερνητικῶν ὑπαλλήλων, πολλῶν τούρκων προκρίτων καὶ ἰδίᾳ τοῦ πρ. βουλευτοῦ Ραιδεστοῦ Ἀδὶλ βέη, καὶ τοῦ μισέλληνος υἱοῦ αὐτοῦ Φουὰτ βέη, μέλους τοῦ Δ. Συμβουλίου Ραιδεστοῦ. Τὸ πρόγραμμα τοῦτο ἐφαρμοσθὲν ἐν ὅλῃ αὐτοῦ τῇ τραχύτητι ἠλάττωσε καὶ κατέστρεψε τὸν ἑλληνικὸν πληθυσμὸν τῆς ἐπαρχίας καὶ ἐμάρανε τὴν ἄλλοτε οἰκονομικὴν καὶ ἐκπαιδευτικὴν ἀνθηρότητα αὐτῆς.

Α'. ΔΙΩΓΜΟΣ ΚΑΤΑ ΤΟ 1914

Λον) Τμῆμα Ραιδεστοῦ.

1 Ραιδεστός. Ἡ πόλις αὕτη ὄχι μόνον ὑπῆρξε μάρτυς καὶ θεατὴς τῶν τραγικῶν καὶ συγκινητικῶν σκηνῶν, αἵτινες ἐξετυλίχθησαν κατὰ τῶν ὁμογενῶν, ἀλλ' ἐξηναγκάσθη σχεδὸν κατὰ τὸ ἥμισυ νὰ ἐκπατρισθῇ καὶ ἄλλως καὶ ἕνεκα τοῦ φοβεροῦ καὶ συστηματικῶς ὀργανωθέντος ἐμπορικοῦ ἀποκλεισμοῦ, ἐφαρμοσθέντος ἄλλως τε καὶ ἐν ἀπάσῃ τῇ Θράκῃ. Ἤδη κατὰ Δεκέμβριον τοῦ 1913 ἀστυνομικοὶ ὑπάλληλοι περιτρέχοντες τὰ τουρκικά, ἑβραϊκά, καὶ ἀρμενικὰ τμήματα ἐκοινοποίουν κυβερνητικὴν ἀπόφασιν περὶ ἐμπορικοῦ ἀποκλεισμοῦ κατὰ τῶν ἑλλήνων. Ἐγένετο δὲ καὶ συλλαλητήριον ἐν τῇ ὀθωμανικῇ συνοικίᾳ καὶ ἐψηφίσθη κατ' αὐτὸ ὅπως πάντες ὅσοι ἔχωσιν ἕλληνας ἐνοικιαστάς, ἐκδιώξωσιν αὐτούς, ἀμέσως δὲ προσεκλήθησαν ὑπὸ τῆς ὀθ. κοινότητος οἱ ἐνοικιασταὶ καὶ διετάχθησαν νὰ λάβωσιν ὀπίσω τὰ προκαταβληθέντα ἐνοίκια καὶ ἀκυρώσωσι τὰ συμβόλαια. Ὁ ἐμπορικὸς ἀποκλεισμὸς ἐξηκολούθησεν ἐφαρμοζόμενος καὶ κατόπιν, ἐν τῇ λεγομένῃ δὲ «ἄνω ἀγορᾷ» ἐκ τῶν 250 χριστιανικῶν καταστημάτων ἔμειναν μόνον 20, ἐνώπιον τῶν ὁποίων ἵσταντο μποϊκοταδζῆδες. Πλὴν τούτου ἡ κυβέρνησις ἐπέταξε τὰ σχολεῖα καὶ πάντα τὰ προοδευτικὰ κτίρια καὶ κτήματα τῆς κοινότητος.

2 Πάνιδον. Τὸ χωρίον τοῦτο κατὰ Ἰούλιον τοῦ 1913 ὑποστὰν ἐπίθεσιν ἐκ μέρους τῶν περιοίκων τούρκων ἐλεηλατήθη. Κατ' Αὔγουστον τοῦ 1914 προσβληθὲν ἐπανειλημμέ-

νως ἐξηναγκάσθη νὰ καταφύγῃ εἰς Κούμβαον μὲ σκοπὸν νὰ ἐπιστρέψῃ. Τῇ 13 ὅμως Αὐγούστου ἰ. ἔ. ἡ Κυβέρνησις ἀποστείλασα ἀτμόπλοια παρέλαβε καὶ ἀπήλασεν αὐτούς εἰς Ἑλλάδα.

3 Κούμβαον. Κατακλι σθὲν ὑπὸ τούρκων μεταναστῶν, πιεζόμενον δὲ καὶ ἀπειλούμενον καὶ παρ' αὐτῶν τῶν κυβερνητικῶν ὑπαλλήλων ἐξηναγκάσθη εἰς ἐκπατρισμόν.

4 Ναϊπ-κιοϊ. Φορολογία ὑπὲρ τοῦ στόλου, ἐξαναγκαστικὴ μεταβασις εἰς κατασκευὴν δρόμων, ἀπειλαὶ ἐναντίον τῆς ζωῆς καὶ τῆς τιμῆς τῶν κατοίκων, ἐμπιστευτικαὶ δῆθεν καὶ φιλικαὶ προτροπαὶ καὶ συστάσεις τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς χωροφυλακῆς Σουκρῆ βέη πρός ἀναχώρησιν, ἐξεπάτρισαν κατὰ Ἰούνιον τὸ χωρίον τοῦτο.

5 Σχολάριον. Ὁ μουτεσαρίφης Ραιδεστοῦ καὶ ὁ ἀρχηγὸς τῆς χωροφυλακῆς Σουκρῆ ἐφ. μεταβάντες τὴν ἡμέραν τοῦ Πάσχα ἐξηνάγκαζον τοὺς χωρικοὺς νὰ μεταβῶσιν εἰς ἀγγαρείας καὶ ἐφορολόγουν αὐτοὺς ὑπὲρ τοῦ στόλου. Ἀργότερον τὸ χωρίον προσβληθὲν ὑπὸ τῶν περιοίκων τούρκων παντοιοτρόπως ἐπιέσθη, τὰ δὲ πρόβατα αὐτοῦ (ὑπὲρ τὰς 35 χιλιάδας) διηρπάγησαν. Αἱ σχετικαὶ παρὰ τῷ μουτεσαρίφῃ διαμαρτυρίαι οὐδὲν ἀποτέλεσμα ἔφερον. Ἐπὶ τέλους ἠναγκάσθη νὰ ἀναχωρήσῃ.

6 Σιμιτλί. Πολλάκις προσβληθὲν διὰ πυροβολισμῶν καὶ φορολογηθὲν ἐπανειλημμένως, κατέφυγε τῇ 8 Αὐγούστου εἰς Σχολάριον. Ἐφονεύθησαν τρεῖς ὁ Δημήτριος Καλαστηκάκης, ἡ Φωτεινὴ Χ" Δημητρίου, ὁ Νικόλαος Καραντίνης, ἐπληγώθησαν βαρέως ὁ Παναγιώτης Καμπάρης καὶ ὁ Ἰωάννης Κηζλάρης. Τὴν μετανάστευσιν τοῦ χωρίου ἐπεδίωξε καὶ ἐπέτυχεν ὁ μουδίρης Κουμβάου Ἀχμὲτ ἐφένδης.

7 Τσανακτσῆ. Ὁ μιλαζίμης Σουκρῆς μεταβὰς ἐδήλωσεν εἰς τοὺς κατοίκους ὅτι ἀδυνατεῖ νὰ προφυλάξῃ αὐτοὺς ἀπὸ τὴν μῆνιν τῶν περιοίκων τούρκων καὶ ἐζήτησεν

ὅπως ἐντός 24 ὡρῶν ἀπέλθωσι, πιέζων συγχρόνως αὐτοὺς ὅπως πωλήσωσι τὰ ζῷα καὶ τὰ ὑπάρχοντα αὐτῶν. Κατόπιν συχνῶν ἐκ μέρους τῶν τούρκων πιέσεων καὶ ἀπειλῶν ἀνεχώρησεν εἰς Ἑλλάδα μέσον Κουμβάου κατὰ Ἰούνιον ἰ. ἔ., ἀφοῦ προηγουμένως ὑπέγραψε διὰ τῆς βίας ἔγγραφον δηλοῦν ὅτι ἀνεχώρησεν οἰκειοθελῶς.

8 Σελτσίκιοϊ. Κατὰ Ἰούλιον τοῦ 1913 τὸ χωρίον τοῦτο ἐγένετο κατὰ τὸ πλεῖστον παρανάλωμα τοῦ πυρὸς καὶ 290 οἰκογένειαι ἐξετίθεντο εἰς τὸν κίνδυνον τῆς σφαγῆς καὶ τῆς κατακαύσεως. Οἱ ἐμπρησταὶ ἦσαν οἱ ἀνακατα: λαμβάνοντες τὴν Θράκην στρατιῶται, ὡς καὶ οἱ περίοικοι τοῦρκοι. Κατ' Ἀπρίλιον 1914 κυβερνητικὸς ὑπάλληλος μεταβὰς διέταξεν ὅπως ἐντὸς 24 ὡρῶν ἐκκενώσωσι τὸ χωρίον. Κατόπιν παρακλήσεων πολλῶν τοῖς ὑπεσχέθη τριήμερον προθεσμίαν λαβὼν καὶ 50 λίρας. Τὴν ἰδίαν ὅμως ἡμέραν ἄπειρα στίφη ἐνόπλων τούρκων ἐξηνάγκασαν τὸ χωρίον διὰ πυροβολισμῶν νὰ ἐκπατρισθῇ εἰς Ἑλλάδα.

9. Κιοσελέζ. Οἱ κάτοικοι παντοιοτρόπως ἀπειληθέντες ἐξεπατρίσθησαν μέσον Ραιδεστοῦ εἰς Ἑλλάδα.

Βον) Τμῆμα Ἡρακλείας.

10 Ἡράκλεια. Κατόπιν τριημέρου λεηλασίας, τὴν ὁποίαν αὐτὸς ὁ ὑποδιοικητὴς Τυρολόης μετὰ 40 χωραφυλάκων διενήργησε, ἐξεκενώθη ἡ κωμόπολις αὕτη (μέσα Σεπτεμβρίου) καταφυγοῦσα εἰς Ἑλλάδα.

11 Γενὶ τσιφλίκ, 12 Σουλτὰν τσιφλίκ. Τὴν αὐτὴν τύχην ὑπέστησαν καὶ τὰ χωρία ταῦτα.

Γον) Τμῆμα Χαριουπόλεως.

13 Χάσκιοϊ. Τὸ χωρίον τοῦτο ἐμαρτύρησε κυριολεκτικῶς κατὰ τὴν ἀνακατάληψιν τῆς Θράκης ἐκ μέρους τοῦ τάγματος ἰδίως τῶν Ἀδάνων. Τῷ 1914 κατόπιν ἀπειλῶν καὶ πιέσεων ἠναγκάσθη νὰ ἐκπατρισθῇ εἰς Ἑλλάδα.

14 Ρέπετσι. Τὴν αὐτὴν τύχην ὑπέστη καὶ τὸ χωρίον τοῦτο. Ὁ μουδίρης Σαχίνκιοϊ διαρπάσας τὰ ζῶα καὶ λοιπὰ ἐπώλησε αὐτὰ πρὸς ὄφελος αὐτοῦ.

Δον) Τμῆμα Μαλγάρων.

Κατὰ τὴν ἀνακατάληψιν τῆς Θράκης ἡ πόλις καὶ τὸ τμῆμα Μαλγάρων ἐλεηλατήθη καὶ κατεστράφη. Ἐφονεύθησαν δὲ ἐν Μαλγάροις ὁ Χ΄ Κωνσταντῆς Κολυμβιάμης καὶ ὁ Δῆμος Ἀλμαλιώτης.

15 Χάσκιοϊ. Τὸ χωρίον ὑπέστη τὰ πάνδεινα κατὰ τὴν ἀνακατάληψιν ἐκ μέρους τοῦ στρατοῦ. Ἐδηώθη καὶ ἐπυρπολήθη κατὰ τὸ πλεῖστον. Ἀξιωματικὸς κρατῶν ρε. βόλβερ ἐζήτησε παρὰ τοῦ μουχτάρη νὰ τῷ κομίσῃ τρία κοράσια, τούτου μὴ γενομένου ἐνέκλεισε τοὺς ἄνδρας ὑπὸ φρουρὰν ἐντὸς ἐκκλησίας καὶ ἀπήγαγε τὰς γυναῖκας εἰς τὴν πλατεῖαν, ἔνθα ἐπὶ 24 ὥρας οἱ στρατιῶται ὠργίαζον ἐπὶ 8—75 ἐτῶν γυναικῶν καὶ κορασίων. Τὸ χωρίον ἀπειλούμενον καὶ διωκόμενον ἠναγκάσθη νὰ ἐκπατρισθῇ εἰς Ἑλλάδα.

16 Καλύβια. Ἐμπρησμὸς καὶ σφαγὴ κατὰ τὴν ἀνακατάληψιν· μεταξὺ ἄλλων ἐφονεύθησαν τότε ὁ ἡγούμενος τοῦ Ἰβηριτικοῦ μετοχίου Εὐδόκιμος, ὁ ἱερεὺς Παναγιώτης καὶ ὁ ὑποτακτικός αὐτοῦ. Κόρη διωκομένη ὑπὸ στρατιώτου ἔπεσεν

ἐκ τοῦ παραθύρου προτιμήσασα τῆς ἀτιμίας τὸν θάνατον, χωρὶς τοῦτο νὰ ἐμποδίσῃ τὸν στρατιώτην, ὅπως ἁρπάσῃ καὶ μιάνῃ κτηνωδῶς τὸ παρθενικὸν αὐτῆς σῶμα. Τὸ χωρίον ἐν μέρει διεσκορπίσθη ἀνὰ τὴν Θράκην καὶ ἐξεπατρίσθη εἰς Ἑλλάδα.

Εον) Τμῆμα Μακρᾶς Γεφύρας.

(Οὐζούν - κιοπροῦ)

17 Μακρὰ Γέφυρα. Κατὰ τὴν ἀνακατάληψιν ἥ τε πόλις καὶ τὸ ὁμώνυμον τμῆμα ὑπέστη πολλὰ δεινά, φοβερὰς λεηλασίας καὶ ἐπιτάξεις ἐκ μέρους τῶν τούρκων, παρόμοια δὲ ἐδοκίμασε καὶ κατὰ τὸν διωγμόν, ὁπότε ἠναγκάσθησαν πολλοὶ ὅπως ἐκπατρισθῶσιν εἰς Ἑλλάδα.

18 Σουμπάς-κιοϊ. Ὑπέστη μεγάλας ζημίας εἰς κινητὰ καὶ ἀκίνητα, ἀνερχόμενα κατὰ μέσον ὅρον εἰς 23130 λιρ. χρυσῶν, ἐφονεύθησαν 4 κάτοικοι, ἠπειλήθησαν καὶ ἐπιέσθησαν πολλοὶ ἄλλοι, διὰ τοῦτο καὶ ἐξεπατρίσθη εἰς Ἑλλάδα.

ΣΤον) Τμῆμα Κεσσάνης.

19 Παϊραμίτς. Ἐξεδιώχθη εἰς Ἑλλάδα κατόπιν πολιορκίας καὶ λεηλασιῶν.

Β'. ΜΕΤΑΤΟΠΙΣΕΙΣ
ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΝ ΠΟΛΕΜΟΝ

Λον) Τμῆμα Μακρᾶς Γεφύρας.

1 Μακρὰ Γέφυρα. Τοῦ ὑπολειφθέντος πληθυσμοῦ τῆς κωμοπόλεως ταύτης ἐγένοντο τμηματικοὶ ἐκτοπισμοί. Ὁ πρῶτος ἐγένετο τὸ μεσονύκτιον τῆς 20 πρὸς τὴν 21 Σεπτεμβρίου (π. ἡ.) τοῦ 1915. Κατ' αὐτὸν 29 ὁμογενεῖς οἰκογένειαι ἐπὶ ἁμαξῶν, τὰς ὁποίας ἐκ προτέρων εἶχεν ἑτοιμάσει ἡ Ἀρχή, ἦχθησαν ἔξω τῶν πατρώων ἑστιῶν καὶ μετὰ 3 ἡμερῶν ἀγωνιώδη ὁδοιπορίαν ἀφίκοντο εἰς Μάλγαρα ἐγκατασταθεῖσαι ἀγεληδὸν εἰς τὰ σχολεῖα καὶ τὰς οἰκίας τῶν πρότερον ἀπελαθέντων ἐκεῖθεν ἀρμενίων. Ὁ δεύτερος ἐκτοπισμὸς ὑπὸ παρομοίας συνθήκας ἔλαβε χώραν περὶ τὸ μεσονύκτιον τῆς 8 πρὸς τὴν 9 Ὀκτωβρίου (π. ἡμ.) 1915. Κατ' αὐτὸν ἀπήχθησαν εἰς Μάλγαρα 50 οἰκογένειαι. Ὁ δὲ γ' καὶ τελευταῖος ἐκτοπισμὸς συνέβη τὸ μεσονύκτιον τῆς 18 πρὸς τὴν 19 Ὀκτωβρ. (π. ἡμ.) τοῦ 1915, ὁπότε ἐξετοπίσθησαν 70 οἰκογένειαι, ἐν τῷ μεταξὺ δὲ περὶ τὰς 30 οἰκογένειαι, προηθεῖσαι πρὸ τῶν δεινῶν τῆς ἀπελάσεως, εἶχον καταφύγει εἰς Κ)πολιν, Ἀδριανούπολιν καὶ Βουλγαρίαν καὶ ἀλλαχοῦ. Τὰ ἔπιπλα, τὰ γεννήματα καὶ τὰ λοιπὰ ὑπάρχοντα τῶν μετακινηθέντων ἐλεηλατήθησαν. Τὰ σχολεῖα καὶ αὐτὸς ἀκόμη ὁ ὑπολειφθεὶς Ναὸς τῆς κοινότητος ἐπετάχθησαν.

2 Δερβινάκι. Ὁ μουδίρης Τσόπ-κιοϊ μεταβὰς ἔδειρεν ἀνηλεῶς τὸν ἱερέα Φώτιον καὶ δι' ἀπειλῶν καὶ ὕβρεων ὑπέ-

δειξεν εἰς τοὺς κατοίκους ὅπως ἐκκενώσωσι τὸ χωρίον. Κατὰ Μάϊον 1915, 50 τοῦρκοι ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν λοχαγοῦ τῆς χωροφυλακῆς, καὶ συνοδείᾳ πολλῶν μεταναστῶν τούρκων εἰσελθόντες εἰς τὸ χωρίον ἐζήτησαν τὴν ἐντὸς 3 ἡμερῶν ἐκκένωσιν αὐτοῦ· κατόπιν λεηλατήσαντες τὰ πάντα ἀνεχώρησαν ἀπαγαγόντες τὸν Δῆμον Χαρίτωνος εὑρεθέντα τὴν ἑπομένην νεκρὸν ἐντὸς τοῦ δάσους καὶ φέροντα ἓξ τραύματα μαχαίρας. Τὸ χωρίον ἐπανῆλθεν ἀργότερον.

3 Λαλάκιοϊ. Τὸ χωρίον ἐκκενωθὲν διεσπάρη ἀνὰ τὰ χωρία Κιστρίτσα, Φαρασλὴ καὶ Κασὶμ πασᾶ (Χαριουπόλεως).

4 Καρά-μπουνάρ. Μετὰ τὴν ἀνακατάληψιν τῆς Ἀδριανουπόλεως ὑπὸ τῶν τούρκων, τὸ Καρά-μπουνὰρ ὑπέστη φοβερὰν δήωσιν ἐκ μέρους αὐτῶν καὶ ἰδίως ἐκ μέρους τῶν φαυλοβίων τοῦ γειτονος τουρκικοῦ χωρίου Μακσουτλὶ, ὧν προΐσταντο οἱ ἐξ ἄλλων προγενεστέρων κακουργιῶν αὐτῶν πασίγνωστοι Μακσουτλιῶται, Κὲλ Ταχὴρ, Νεκῆ Ἀχμέτ καὶ Χουσεΐν. Αὐτοὶ δι' ἀπειλῶν εἶχον ἀποσπάσει τότε παρὰ τῶν χριστιανῶν τοῦ χωρίου Λ. Τ. χρυσᾶς 100. Κατὰ τὸν ἐκτοπισμὸν τοῦ Καρά μπουνὰρ (τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1915) οἱ χριστιανοὶ ἀνεχώρησαν διὰ κυβερνητικῶν ἁμαξῶν καὶ ἐντὸς βραχυτάτης προθεσμίας, οὕτως ὥστε ὑπὸ τὰς ἀκτηρίδας τῶν ὅπλων τῶν χωροφυλάκων καὶ τὰ ἀπειλητικὰ βλέμματα τῶν ἀγρίων κομιτατζήδων ἐλάχιστα πράγματα ἠδυνήθησαν νὰ ἀποκομίσωσιν. Οἱ αὐτοὶ καὶ πάλιν ὡς ἄνω κακοῦργοι, ἐπρωτοστάτησαν εἰς τὴν τρομοκράτησιν τῶν δυστυχῶν ὁμογενῶν καὶ ἐπωφελούμενοι τῆς δεδικαιολογημένης συγχύσεως αὐτῶν ἀπέσπασαν παρ' αὐτῶν πολλὰ ζῷα καὶ διάφορα ἄλλα ἀντικείμενα.

5 Μαλκότσι. Μετὰ τὸν δεύτερον βαλκανικὸν πόλεμον, ἅμα τῇ ἀποχωρήσει τῶν βουλγάρων, οἱ περίοικοι τοῦρκοι καὶ ἰδίως οἱ τοῦ γειτονικοῦ χωρίου Μανδρίτσα ἐπήνεγ-

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΣ ΤΑΜΙΑΣ

κον ἀξιοσημειώτους καταστροφὰς εἰς τὸ χωρίον τοῦτο, τοῦ ὁποίου πλεῖστοι τῶν χριστιανῶν ἤδη πρὸ τοῦ πολέμου τούτου φοβούμενοι τὴν μῆνιν τῶν τούρκων εἶχον καταφύγει εἰς Βουλγαρίαν καὶ Ἑλλάδα. Αἱ ὑπολειφθεῖσαι οἰκογένειαι περὶ τὰ μέσα Σεπτεμβρίου 1915 ἐξετοπίσθησαν ὑπὸ τῶν τουρκικῶν ἀρχῶν καὶ ἤχθησαν εἰς τὸ χωρίον Δογάνκιοϊ τῶν Μαλγάρων. Ἡ ἐκκλησία ἐσυλήθη ὑπὸ τῶν τούρκων προσφύγων τοῦ χωρίου καὶ ἐβεβηλώθησαν τὰ Ἅγια. Μετ' ὀλίγον κατηδαφίσθη καὶ τὸ οἰκοδόμημα αὐτῆς καὶ οἱ λίθοι αὐτοῦ ἐπωλήθησαν ὑπὸ τῆς τουρκικῆς Κυβερνήσεως διὰ τοῦ μουδίρη τοῦ Τσόπ-κιοϊ Ἀχμὲτ Τεβφὴκ βέη. Διὰ τῶν λίθων τούτων, τοὺς ὁποίους ἠγγαρεύθησαν νὰ μεταφέρωσιν αἱ γυναῖκες τοῦ χωρίου, ὁ ἀποθανὼν ἤδη Χατζῆ Ἐμὶν Ἀγᾶς, ὁ πρόεδρος τοῦ ἐκεῖ ὑποκαταστήματος τῆς «Ἑνώσεως καὶ Προόδου», ἔκτισε τὸν μῦλον καὶ τὸν ἀχυρῶνα αὐτοῦ. Τὴν αὐτὴν τύχην ἔσχον καὶ αἱ ἐγκαταλειφθεῖσαι οἰκίαι καὶ περιουσίαι τῶν ὁμογενῶν τοῦ χωρίου, δωροδοτηθεῖσαι μετὰ τῶν ἀγρῶν αὐτῶν εἰς τοὺς ἐξ Ἑλλάδος καὶ Σερβίας μετενεχθέντας τούρκους πρόσφυγας καὶ ἐγκατασταθέντας ἐν Μαλκοτσίῳ ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως ἤδη τοῦ παγκοσμίου πολέμου. Τὰ 2)3 τῶν ἐκτοπισθέντων εἰς Δογάνκιοϊ Μαλκοτσιατῶν, μὴ δυνηθέντα νὰ συντηρηθῶσιν εἰς τὰ ἄξενα ἐκεῖνα μέρη, μῆνάς τινας μετὰ τὴν ἀπέλασιν αὐτῶν, ἤρχισαν νὰ σκορπίζωνται ἀνὰ τὰ διάφορα χωρία τῶν ὑποδιοικήσεων Μαλγάρων καὶ Μακρᾶς Γεφύρας πρὸς πορισμὸν τοῦ ἐπιουσίου. Εὐάριθμοι δὲ οἰκογένειαι κατέφυγον εἰς Βουλγαρίαν.

Οἱ κάτοικοι τοῦ Μαλκοτσίου καὶ πρὸ τοῦ ἐκτοπισμοῦ αὐτῶν πολλὰ ὑπέστησαν ἐκ μέρους τοῦ ὡς ἄνω μουδίρη τοῦ Τσόπκιοϊ. Οὗτος μεταξὺ ἄλλων τὴν νύκτα τοῦ Πάσχα τοῦ 1915 συγκαλέσας τοὺς χωρικοὺς εἰς τὸν ἱ. Ναὸν καὶ σταθεὶς βαρβάρως πρὸ τῆς ἁγ. Τραπέζης μὲ τὸ βούνευρον ἀνὰ χεῖρας ὕβρισεν, ἔδειρεν ἀθῴας γυναῖκας καὶ παιδία καὶ τὸν ὑπερογδοηκοντούτη ἱερέα Παπᾶ Χρῆστον Οἰκονόμου, ἵνα παραδώσωσιν ἀνυπάρκτους φυγοστράτους. Αὐτὸς ἔδειρε καὶ ἐφυλάκισε τὸν υἱὸν τοῦ ἱερέως Ἀθανάσιον καὶ προὐκάλεσε τὸν θάνατον αὐτοῦ. Αὐτὸς ἐστειλε καὶ τὸν γέροντα ἱερέα πεζὸν εἰς Ἀδριανούπολιν εἰς τὸ στρατοδικεῖον. Αὐτὸς ἐπώλησε τοὺς λίθους τῆς Ἐκκλησίας τοῦ χωρίου. Αὐτὸς εἰσέπραξε παρὰ τῶν χωρικῶν ὑπερεκατὸν χρυσᾶς λίρας ὡς συνδρομὴν δῆθεν διὰ τὴν ἀνέγερσιν Νοσοκομείου ἐν Ἀδριανουπόλει, διὰ τὴν οἰκοδομὴν ἀτμομύλου ἐν Τσόπκιοϊ, διὰ τὸν στόλον κτλ.

6 Κίρκιοϊ. Κατὰ τὴν ἀνακατάληψιν τῆς Ἀδριανουπόλεως οὐκ ὀλίγα ὑπέστησαν οἱ ὁμογενεῖς ἐκ μέρους τῶν τούρκων. Ἐξ αὐτῶν τότε ἐξωρίσθησαν εἰς Ἑλλάδα 110 πρόκριτοι, τῶν ὁποίων τὴν περιουσίαν ἐδήμευσεν ἡ τουρκ. Κυβέρνησις, τὰ δὲ ἀκίνητα ἐδωρήσατο εἰς τοὺς τούρκους πρόσφυγας. Ἀλλὰ καὶ οἱ ἀπομείναντες εἰς τὸ χωρίον ὁμογενεῖς ὑπῆρξαν ὁ στόχος τῶν ἁρπακτικῶν διαθέσεων καὶ ὁρμῶν τῶν τουρκικῶν ἀρχῶν καὶ τῶν περιοίκων ἀγάδων, ἐπειδὴ τὸ χωρίον τοῦτο ἐθεωρεῖτο καὶ ἦτο πράγματι τὸ μᾶλλον πλούσιον εἰς ὅλα τὰ εἴδη τῶν προϊόντων τῆς γεωργίας καὶ κτηνοτροφίας. Κατὰ τὰ μέσα τοῦ Σεπτεμβρίου τοῦ 1915 ἐξετοπίζετο τὸ χωρίον εἰς Δολούκιοϊ (Μαλγάρων), ὃν τρόπον καὶ τὰ ἄλλα ὁμογενῆ χωρία.

7 Καβατζίκ. Ἡ κοινότης αὕτη κατὰ τὸν Β'. βαλκανικὸν πόλεμον λεηλατηθεῖσα καὶ εἶτα ἐμπρησθεῖσα, ἐδοκίμασεν ἀνεκφράστους ὀδύνας ὑπὸ τῶν τούρκων καὶ ἰδίως ἐκ μέρους τῶν κατοίκων τοῦ γείτονος τουρκικοῦ χωρίου Χαμηδιέ. Τότε ἐκάησαν αἱ πλεῖσται τῶν οἰκιῶν καὶ ὁ ἱερὸς ναὸς τοῦ χωρίου τούτου, κατεκρεουργήθησαν δὲ καὶ 15 ὁμογενεῖς. Συνεπείᾳ τοῦ θλιβεροῦ τούτου γεγονότος, οἱ πλεῖστοι τῶν κατοίκων τοῦ χωρίου διεσκορπίσθησαν ἀνὰ τὰ λοιπὰ χριστιανι-

κὰ χωρία τῆς Μακρᾶς Γεφύρας, τινὲς δὲ καὶ κατέφυγον εἰς Βουλγαρίαν καὶ Ἑλλάδα. Αἱ ὑπολειφθεῖσαι οἰκογένειαι κατὰ τὴν 20 Αὐγούστου 1915 ἐξετοπίσθησαν ὑπὸ τῶν τουρκικῶν ἀρχῶν εἰς τὴν ὑποδιοίκησιν Μαλγάρων καὶ τινὲς μὲν αὐτῶν ἐγκατεστάθησαν εἰς τὸ χωρίον Τατάρκιοϊ, ἄλλαι δὲ εἰς τὸ χωρίον Ρέπιτζ.

Βον) Τμῆμα Μαλγάρων.

8 Καρυά. Ἤδη πρὸ τῆς μεταναστεύσεως τοῦ χωρίου τούτου αἱ ἀρχαὶ συλλαβοῦσαι ἀπήλασαν μέσον Αἴνου 42 χωρικούς. Κατ' Ἀπρίλιον τοῦ 1915 ἔφιπποι ληστανταρται, 20 τὸν ἀριθμὸν, περικυκλώσαντες τὸ χωρίον ἀπήτησαν παρὰ τῶν χωρικῶν τὴν παράδοσιν εἰς αὐτοὺς ὅλων τῶν ζῴων, τῶν γεννημάτων καὶ 1000 λιρῶν εἰς μετρητά. Κακοποιήσαντες τὰ γυναικόπαιδα ἀπῆλθον, ἀπαγαγόντες 17 ἄνδρας καὶ μίαν γραῖαν, Ἡ μῆνις τῶν ληστανταρτῶν ἐστράφη ὅλως ἰδιαιτέρως εἰς τὰ ἱερὰ ἐν γένει. Ἡ λεηλασία διήρκεσε τρεῖς ἡμέρας. Ἠτίμασαν τὴν μόλις δεκαπενταετῆ Νεράνδζα Ἀναστασίου. Τὸ χωρίον κατόπιν καὶ ἄλλων ἀπειλῶν καὶ ἐπιθέσεων μετετοπίσθη βιαίως.

9 Σουλτάνκιοϊ. Κατ' Ἀπρίλιον τοῦ 1915 οἱ πρόκριτοι Τφάλων ἐζήτησαν παρὰ τῶν χωρίων, ἵνα πωλήσωσιν εἰς αὐτοὺς τὰ ποίμνια αὐτῶν. Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ ὑποδιοικητὴς ἀπέστειλε 4 χωροφύλακας πρὸς προστασίαν τῶν χωρικῶν, ἀλλ' οἱ χωροφύλακες συνενωθέντες μετὰ τῶν ἐπιδραμόντων τὴν νύκτα τούρκων περιοίκων ἐβασάνιζον τοὺς χωρικοὺς ζητοῦντες χρήματα καὶ ἐληλάτησαν τὸ χωρίον διαρπάσαντες 6600 πρόβατα, 3000 ἀρνία καὶ 800 μεγάλα

ζῷα, ἠτίμασαν 30 γυναῖκας, διεκόρευσαν 9 παρθένους καὶ ἀπήγαγον 20 πρόσωπα, ἐξ ὧν πέντε εὑρέθησαν νεκροὶ καὶ δὴ οἱ μὲν δύο φονευμένοι διὰ βολῶν, οἱ δὲ λοιποὶ τρεῖς, ὁ Δημήτριος Στάθης, ὁ Χρῆστος Πράβιζος καὶ ὁ Νικόλαος Διρδζάλης, ἐσφαγμένοι ὡς ἀρνία. Τὸ χωρίον καὶ ἀργότερον πρόσβληθὲν ἠναγκάσθη νὰ ἐκκενωθῇ.

Γον) Τμῆμα Κεσσάνης—Ὑψάλων.

Τὴν 24 Ἀπριλίου 1915, ὡς ἐκ συνθήματος, προσεβλήθησαν συγχρόνως ὑπὸ πολυαρίθμων ἐνόπλων τούρκων πολλὰ χωρία τοῦ τμήματος τούτου. Οἱ κάτοικοι ἔντρομοι μετὰ πολλὰς περιπετείας ἀνὰ τὰ δάση κατέφυγον εἰς Μπεσαΐτ, ὁπόθεν ἐπέστρεφον καὶ πάλιν εἰς τὰ μέρη αὐτῶν, ἵνα μετ' οὐ πολὺ μετατοπισθῶσιν ὁριστικῶς. Λεηλασίαι καὶ ἁρπαγαὶ διεπράχθησαν εἰς βαθμὸν ἀφάνταστον.

10 Κεσσάνη. Λαζοὶ ἐθελονταὶ καὶ λείψανα τοῦ ὑποχωροῦντος στρατοῦ κατὰ τὸν Βαλκανικὸν πόλεμον προσβαλόντες τὴν πόλιν κατέκαυσαν διὰ πετρελαίου τὴν χριστιανικὴν συνοικίαν, ἐφόνευσαν 50 χριστιανούς, ἐν οἷς καὶ τὸν ἱερέα Σακελλάριον Ἀναστάσιον καὶ ἐπὶ 170 ἁμαξῶν καὶ 20 καμήλων ἀπεκόμισαν τὰ λῃστευθέντα. Κατὰ τὸν διωγμὸν τοῦ 1914 ὑποστᾶσα πάμπολλα, μετετοπίσθη εἰς Στέρναν καὶ ἀλλαχοῦ κατὰ Νοέμβριον τοῦ 1915.

11 Χιδίρκιοϊ. Κατόπιν ἐπιθέσεως ἀπήχθησαν 2 γυναῖκες καὶ 7 ἄνδρες, ἐξ ὧν δύο εὑρέθησαν ἐσφαγμένοι πέριξ τοῦ χωρίου (ὁ ὀγδοηκοντούτης Χρῆστος Γιαγουῆς καὶ ὁ Συμεὼν Χρήστου) καὶ δύο βαρέως πληγωμένοι, ὁ μουχτάρης Βασιλάκης Πολίτου καὶ ὁ Διαμαντῆς Θεοκλήτου. Τὸ χωρίον μετετοπίσθη κατὰ Σεπτέμβριον 1915 εἰς Μπασαΐτ.

12 Καρλίκιοϊ. Συλληφθεὶς ἀπηλάθη μέσον Ὑψάλων ὁ μουχτάρης Εὐάγγελος, εὑρὼν κατόπιν βασάνων πολλῶν οἰκτρὸν θάνατον εἰς τὰ ἕλη τοῦ Ἔβρου.

13 Παζὰρ-δερέ. Ἐπιθέσεις κατὰ τοῦ χωρίου ἤρξαντο ἀπὸ τοῦ Ἀπριλίου 1915, κ-θ' ἃς ἐτραυματίσθησαν ἀρκετοὶ καὶ ἰδίως σοβαρῶς ὁ Θεοδόσιος Ἀθανασίου.

14 Τσελτίκι. Ἐξωρίσθησαν τρεῖς χωρικοί, διηρπάγησαν πάντα τὰ ζῷα καὶ ὑπάρχοντα.

15 Χαδζηγύριον. Κατὰ τὴν προσβολὴν τοῦ χωρίου ἐβασανίσθη τραυματισθεὶς σοβαρῶς ὁ ἱερεὺς τοῦ χωρίου Παπᾶ Σάββας. Τὸ χωρίον τοῦτο ὡς καὶ τὰ προηγούμενα τρία ἐκκενωθέντα κατὰ Σεπτέμβριον 1915 ἐγκατεστάθησαν εἰς Μάλτεπε (Μαλγάρων).

16 Μαύραις. Διεπράχθησαν πολλὰ ὄργια καὶ λεηλασίαι· διὰ τῆς βίας ἐξισλαμίσθησαν εἰς ἀνὴρ καὶ μία κόρη, ὡς καὶ εἷς στρατιώτης τοῦ ἐργατικοῦ τάγματος. Ἐξεκενώθη κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον.

17 Κουρουδζούκιοϊ. Ἐφονεύθησαν δύο χωρικοί, ὧν ὁ εἷς εὑρέθη φονευμένος. Μετετοπίσθη εἰς Βασαίτ.

18 Ἰβρὶκ τεπέ. Ὁ ὑποδιοικητὴς Ὑψάλων καὶ ὁ μουδίρης Ἰβρὶκ-τεπὲ ὀργιάζοντες εἰς βάρος τοῦ ὁμογενοῦς στοιχείου ἐξηνάγκασαν ἀργότερον νὰ μετατοπισθῇ εἰς Ἀλτὶν τάς. Ἐξωρίσθησαν 12· Ἐφόνευσαν τὸν Χαράλαμπον Κιρδζιλί, ἔσφαξαν κυριολεκτικῶς ὡς ἀρνίον τὸν Σταυράκη Ὁμούρογλου καὶ τὸν Γεώργιον Δημητρίου καὶ ἐπλήγωσαν βαρέως τὸν Δῆμον Τσοτάρη.

19 Μεγαρίς. Κατ' Ἀπριλιον 1915, 30 τοῦρκοι ἔνοπλοι προσβαλόντες τὸ χωρίον ἐφόνευσαν τὸν Βασίλειον Ἀντωνίου, ἔδειραν τὸν ἱερέα καὶ μετὰ λεηλασίαν ἀπῆλθον. Ἀργότερον ἐξεκενώθη καὶ τοῦτο.

20 Βαρνίτσα. Ἐπληγώθησαν 4 χωρικοί, ὧν ὁ εἷς θανασίμως. Τὸ χωρίον λεηλατηθὲν ἐξεδιώχθη εἰς τὰ πέριξ χωρία κατὰ τὸ 1915.

21 Καράτζαλι. Ἐπληγώθησαν ἀρκετοί, κατὰ τὴν γενομένην ἐπίθεσιν, σοβαρῶς δὲ ἐτραυματίσθησαν εἷς ἀνὴρ καὶ μία γυνή. Μετετοπίσθη εἰς τὸ Ἰλανλὴ κατὰ τὸ 1915.

22 Καδήκιοϊ. Χωροφύλακες λεηλατήσαντες τὸ χωρίον ἐξηνάγκασαν αὐτὸ νὰ ἐκπατρισθῇ εἰς τὰ πέριξ.

23 Βεγενδίκιον. Ἀπηλάθη ὁ πρόκριτος Ζαφείρης. Τὸ χωρίον μετὰ προσβολὰς καὶ ἐπιθέσεις συνεχεῖς μετετοπίσθη εἰς Κιοστρίτσαν, Φαρασλὴ καὶ Κασὶμ πασᾶ (Χαριουπόλεως).

24 Μαχμούτκιοϊ. Τὸ χωρίον πυρποληθὲν μετετοπίσθη ἀλλαχοῦ. Ἀπηλάθη ὁ ἔμπορος Ἀναγνώστης.

25 Γραβοῦνα. 17 χωρικοὶ ἐφονεύθησαν κατὰ τὴν ἀνακατάληψιν τοῦ 1915, ἀπηλάθη ὁ Ἄγγελος Παπάζογλους, ὅστις εὗρεν οἰκτρὸν θάνατον παρὰ τὸν Ἔβρον. Διὰ τῆς βίας ἐξισλαμίσθησαν δύο στρατιῶται τοῦ ἐργατικοῦ τάγματος.

26 Μουζαλή, 27 Σιγλή, 28 Φακίρια, 29 Καράτεπέ καὶ **30 Κουρού-τσεσμέ.** Κατόπιν λεηλασιῶν καὶ καταπιέσεων ἐκ μέρους τῶν περιοίκων τούρκων μετετοπίσθησαν ἀλλαχοῦ κατὰ Σεπτέμβριον 1915.

31 Ἐξαμίλλιον. Ἐξεκενώθη κατ' Ἀπρίλιον τοῦ 1915 καὶ ἀπεστάλη διασκορπισθὲν εἰς τὴν ἐπαρχίαν Νικομηδείας.

ΣΗΜ. Σημειωτέον ὅτι καὶ τὰ μὴ μετατοπισθέντα χωρία τῆς ἐπαρχίας Ἡρακλείας, κατὰ τὸν Εὐρωπαϊκὸν πόλεμον ὑπέστησαν ἐπιτάξεις καὶ φορολογίας δυσαναλόγους πρὸς τὰς οἰκανομικὰς αὐτῶν δυνάμεις, διαρπαγὰς, λεηλασίας, δαρμοὺς, φυλακίσεις, διὰ τὰ ὁποῖα πάντα ἔχουσι καταστραφῇ καθ' ὁλοκληρίαν.

ΙΓ'.

ΕΠΑΡΧΙΑ ΓΑΝΟΥ ΚΑΙ ΧΩΡΑΣ

Ἀποτελουμένη ἐξ 11 κοινοτήτων καὶ 14861 κατοίκων ἡ ἐπαρχία αὕτη κατεπιέσθη σφόδρα ἐκ μέρους τῶν κατὰ τόπους κυβερνητικῶν ἀρχῶν, αἵτινες μὴ λαμβάνουσαι ποσῶς ὑπ' ὄψιν τὴν ἐπελθοῦσαν τῇ ἐν λόγῳ ἐπαρχίᾳ μεγάλην καὶ δεινὴν καταστροφὴν συνεπείᾳ τοῦ φοβεροῦ σεισμοῦ (Ἰούλιος 1912), ἐπέβαλλον εἰς τοὺς κατοίκους φόρους δυσβαστάκτους, οἵτινες αὐξανόμενοι καθ' ἑκάστην εἰσεπράττοντο κατὰ τρόπον βίαιον καὶ ἀπειλητικόν. Πλὴν τούτου ὁ ὁμογενὴς πληθυσμὸς τῆς περιφερείας ταύτης ἐθεωρεῖτο εἴλως καὶ ὑποχείριος εἰς τὰς ὀρέξεις καὶ τὰς διαταγὰς τοῦ τυχόντος κυβερνητικοῦ ὑπαλλήλου, δικαιουμένου, κατὰ τὴν ἀντίληψιν αὐτοῦ, ὅπως ὑποβάλῃ αὐτόν εἰς τὰς βαρυτέρας καὶ τὰς εὐτελεστέρας ἀγγαρείας. Τὴν κατάστασιν ἐπεδείνωσεν ὁ αὐστηρὸς ἀποκλεισμός, τὸν ὁποῖον ὁ λιμενάρχης Χώρας Ἰσμαὴλ εἰσήγαγεν ἀπαγορεύσας καὶ αὐτὴν ἀκόμη τὴν εἰς τὴν Μητρόπολιν μετάβασιν καὶ τὴν μετὰ τοῦ Μητροπολίτου συνομιλίαν τῶν χριστιανῶν.

Τὴν 22 Ἰουν. 1914, ἐνῷ τινὲς τῶν κατοίκων Αὐδημίου, κατόπιν συμφωνίας μετὰ τοῦ ἐξ Ἰνετζὶκ Φεϊζῆ βέη, εἶχον μεταβῇ ἐκεῖ καὶ ἐθέρισαν ἐπὶ δύο ἡμέρας, τὴν 25 τοῦ αὐτοῦ μηνὸς ὁ ἑκατόνταρχος τῆς χωροφυλακῆς ἐν Ραιδεστῷ Ταχσὶν ἐφέντης μεταβὰς εἰς τὸ χωρίον Ἰνετζὶκ προσεκάλεσε τοὺς θεριστὰς καὶ τοῖς εἶπεν: «ἐπειδὴ ἡ ἀσφάλεια τῆς ζωῆς εἰς τὸ ὕπαιθρον δὲν εἶναι ἐξησφαλισμένη, καλὸν εἶναι νὰ ἐπιστρέψητε εἰς τὸ χωρίον σας, διότι αἱ περιστάσεις ἀπαιτοῦν ἕκαστος νὰ εὑρίσκηται πλησίον τῆς οἰκογενείας του», εἰς τὴν παρέκλησιν δ' αὐτῶν ὅπως θερίσωσι τοὐλάχιστον ἐπὶ δύο ἡμέρας πρὸς ἀποπληρωμὴν τῶν χρημάτων, ἅτινα προκαταβολικῶς ἔλαβον παρὰ τοῦ βέη, ὁ ἑκατόνταρχος ἀντὶ πάσης ἀπαντήσεως διέταξεν αὐτοὺς ὅπως φύγωσιν ἀμέσως καὶ ἄνευ τῆς ἐλαχίστης ἀναβολῆς, ὅπερ καὶ ἐγένετο τῇ συνοδείᾳ καὶ χωροφυλάκων. Ἐπίσης εἰς τὸν Σῖμον Ἀντωνίου μεταβάντα εἰς τὸ ὡς ἄνω χωρίον πρὸς πώλησιν ὄξους, ὁ αὐτὸς ἑκατόνταρχος εἶπεν: «ἢ νὰ φύγῃς, ἢ νὰ χύσῃς τὸ ξύδι σου, διότι πᾶσα συναλλαγὴ μεταξὺ τούρκων καὶ Ἑλλήνων εἶναι ἀπηγορευμένη».

ΔΙΩΓΜΟΣ ΚΑΤΑ ΤΟ 1914

Καστάμπολις. Τῇ 10 Ἀπριλίου 1914 ἐπετέθησαν κατὰ τῆς κοινότητος ταύτης οἱ τοῦρκοι τῶν χωρίων Μουστεδζὲπ, Βεϊογλου, Καλαϊδζῆ, Γιοβάνη καὶ τῶν λοιπῶν παρακειμένων ἐξαναγκάσαντες τοὺς κατοίκους ταύτης διὰ συνεχῶν καὶ ἀδιαλείπτων πυροβολισμῶν, ὅπως καταφύγωσιν εἰς τὸ Ἱερὸν ὄρος. Μετ' ὀλίγας ἡμέρας τῶν ἐπιδρομέων ἀπομακρυνθέντων, οἱ κάτοικοι ἐπανῆλθον εἰς τὰ ἴδια. Βλέποντες οἱ τοῦρκοι τὸ ἀδύνατον τῆς ἐκδιώξεως τῆς κοινότητος ταύτης ἐμηχανεύθησαν τὸ ἑξῆς: Τὴν 6 Μαΐου ἰ. ἐ. τέσσαρες χωροφύλακες ἐλθόντες ἐπὶ τούτῳ εἰς Καστάμ-

πολιν συνήθροισαν ἐπὶ τὸ αὐτὸ τοὺς προκρίτους πρὸς συζήτησιν δῆθεν θεμάτων κοινοτικῆς φύσεως, ὅτε εἷς τῶν χωροφυλάκων διαφυγὼν τὴν προσοχὴν τῶν χωρικῶν δίδει διὰ πυροβολισμῶν τὸ σύνθημα πρὸς τοὺς παραμονεύοντας τούρκους ἐπιδρομεῖς, οἱ ὁποῖοι καὶ ἤρξαντο δι' ὁμοβροντίας βάλλοντες κατὰ τοῦ χωρίου. Οἱ κάτοικοι ἔντρομοι ἐτράπησαν εἰς φυγήν, καθ' ἣν ἐφονεύθη ὑπὸ τῶν τούρκων ὁ Γρηγόριος Γεωργίου, ἐπληγώθησαν βαρέως ὁ Κωνσταντῖνος Ἀχιλλέως, ὁ Γεωργάκης Παρασκευᾶ, ἡ Κυριακίτσα Θεοχάρους καὶ ὁ Ζαχαρίτσ Χ" Θεοδοσίου, ἐδάρη ἀνηλεῶς ὁ γέρων ἀρχιμανδρίτης Γεώργιος, ἀποκοπέντος τοῦ πώγωνος αὐτοῦ διὰ μαχαίρας καὶ ἠτιμάσθη ἡ 75ἐτις γραῖα Κανελλίτσα. Μετὰ παραμονὴν πολλῶν ἡμερῶν ἐν Γάνῳ οἱ κάτοικοι ἐπιβιβασθέντες ἀτμοπλοίου μετηνάστευσαν εἰς Ἑλλάδα.

2 Ἰνδζέκιοϊ. Καὶ ἡ κωμόπολις αὕτη ἐλεηλατήθη καὶ διηρπάγη κατὰ τὰς ἀρχὰς Ἰουλίου 1913 ὑπὸ τῶν πρὸς τοῦτο στρατολογηθέντων περιοίκων τούρκων ἐνόπλων, οἱ δὲ κάτοικοι διεσκορπίσθησαν ἀνὰ τὸ ἱερὸν ὄρος, ὅθεν ἐπανῆλθον μετ' οὐ πολύ. Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1915 ὑπεχρεώθησαν οἱ κάτοικοι, ὅπως κτίσωσι 25 οἰκίας εἰς τὸ κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ πολέμου καταστραφὲν τουρκικὸν χωρίον Ταταρλῆ, τῶν ὁποίων αἱ δαπάναι ἀνῆλθον εἰς λίρας τουρκίας 200, μὴ ὑπολογιζομένης εἰς ταύτας τῆς ξυλείας, ἥτις παρελήφθη ἐκ τῶν δασῶν, ἅτινα κυριολεκτικῶς κατέστρεψαν, ὅπως λόγῳ βοηθείας δώσωσιν εἰς τοὺς τούρκους τοῦ χωρίου τούτου σίτου κοιλὰ 350 καὶ κριθῆς κοιλὰ 150, καὶ ὅπως καταβάλωσιν 80 λίρας διὰ τὴν ἀνέγερσιν τοῦ Διοικητηρίου καὶ ἐγκατάστασιν τηλεφώνου. Ἡ συνεχὴς φορολογία καὶ ἀγγαρεία αὕτη ἐξήντλησε καὶ ἀπεθάρρυνε τοὺς χωρικούς. Τὴν 10 Ἀπριλίου 1914 ἐγένετο ἐπίθεσις κατὰ τοῦ ἐν τῷ χωρίῳ εὑρισκομένου μοναστηρίου, καθ' ἣν ἀφοῦ ἔθρανσαν τὸ τα-

μεῖον, διήρπασαν ὅσα κοσμήματα ἀργυρᾶ ὑπῆρχον, κατέσχισαν τὰ ἱερὰ ἄμφια τῆς Μονῆς, ἐβεβήλωσαν τὰς ἱερὰς Εἰκόνας καὶ κατέστρεψαν ὅ,τι εὗρον. Αὐθημερὸν 300 τοῦρκοι ἔνοπλοι περιεκύκλωσαν τὸ χωρίον καὶ διὰ συνεχῶν πυροβολισμῶν ἐφαρμόζοντες τὸ τῆς ἐξοντώσεως πρόγραμμα, ἐπέτυχον νὰ ἐνσπείρωσι τὸν πανικὸν εἰς τοὺς κατοίκους, οἵτινες ἀπηλπισμένοι ἐκ τῶν τόσων πιέσεων, κλαίοντες καὶ ὀδυρόμενοι ἐξῆρχοντο, ἵνα ἀνέλθωσιν εἰς τὸ παρακείμενον ὄρος ζητοῦντες καταφύγιον εἰς τὰς σχισμὰς τῶν πετρῶν καὶ τὰς χαράδρας αὐτοῦ. Ἀργότερον ἐπανῆλθον εἰς τὰς ἑστίας αὐτῶν. Τὴν 6ην Μαΐου ἰ. ἔ. ὀλίγον μετὰ τὴν κατὰ τῆς Κασταμπόλεως ἐπίθεσιν, οἱ αὐτοὶ τοῦρκοι ἐπελθόντες ἐξηνάγκασαν καὶ τὸ χωρίον τοῦτο ὅπως ἐκπατρισθῇ μετὰ πολύωρον ὁμοβροντίαν ὅπλων, καθ' ἣν ἐφονεύθη ὁ Γιαννάκης Ἀθανασίου. Οἱ κάτοικοι πανικόβλητοι κατῆλθον εἰς Γάνον, ἔνθα ἐπιβιβασθέντες τῶν ἀτμοπλοίων ἀνεχώρησαν εἰς Ἑλλάδα.

3 Νεοχώριον. Συνεπείᾳ τῶν ἐπανειλημμένων εἰσηγήσεων καὶ ἀπειλῶν τοῦ μουδίρου Κουμβάου καὶ ἄλλων κυβερνητικῶν ὀργάνων, τῆς ἐπιβολῆς καὶ εἰσπράξεως φόρων δυσβαστάκτων καὶ τῆς ἐξασκουμένης τρομοκρατίας ἐκ μέρους τῶν καταπλημμυρησάντων τὴν ὔπαιθρον χώραν τούρκων ἀνεχώρησε τῇ 6 Μαΐου ἐκ Κουμβάου δι' Ἑλλάδα.

4 Μηλιό. Διὰ τοὺς αὐτοὺς λόγους ἐξεκενώθη συγχρόνως καὶ τὸ χωρίον τοῦτο. Οἱ κάτοικοι ἐμποδισθέντες ὅπως εἰσέλθωσιν εἰς Γάνον παρέμειναν ἐπὶ 18 ἡμέρας εἰς τὸ ὔπαιθρον ταλαιπωρηθέντες παντοιοτρόπως. Πρὸ τῆς ἀναχωρήσεως αὐτῶν εἰς Ἑλλάδα ὑπεχρεώθησαν ὑπὸ τοῦ χιλιάρχου Καλλιπόλεως ὅπως ὑπογράψωσιν αἴτησιν πρὸς τὸ ὑπουργεῖον τῶν ἐσωτερικῶν δηλοῦντες ὅτι οἰκείᾳ βουλήσει ἐκπατρίζονται.

5 Εἰρηνοχώριον (Ἀρὰπ Χατζῆ). Καὶ τὸ χωρίον τοῦτο

το ἐλεηλατήθη κατὰ τὰς ἀρχὰς Ἀπριλίου 1914 μέχρι καὶ αὐτῆς τῆς βελόνης, οἱ δὲ κάτοικοι ἀπηλπισμένοι ἐτράπησαν εἰς ἄτακτον φυγὴν γυμνοὶ καὶ τῶν πάντων ἐστερημένοι· ἀμέσως μετὰ τὴν ἀναχώρησιν αὐτῶν ἐγκατεστάθησαν ἐκεῖ τοῦρκοι διαρπάσαντες τὰ πάντα. Τινὲς ἐκ τῶν κατοίκων κατῆλθον εἰς Γάνον καὶ ἕτεροι εἰς Κούμβαον. Ὁ λιμενάρχης Χώρας Ἰσμαὴλ μεταβὰς εἰς Γάνον ἐπεζήτει βίᾳ ὅπως ἐπιβιβάσῃ αὐτοὺς τοῦ ἀτμοπλοίου.

Ἀλλὰ καὶ τὰ λοιπὰ χωρία τῆς ἐπαρχίας καὶ ἰδίως τὸ Αὐδήμιον, Παλαμούτιον καὶ Σεντούκιον ὑπέστησαν τὰ αὐτὰ κινδυνεύσαντα ὅπως ἐκπατρισθῶσι. Τὸ **Σεντούκιον** μάλιστα πρὸς στιγμὴν κλονισθὲν διεσκορπίσθη ἀνὰ τὰ δάση, ὑπὸ τὰ δένδρα καὶ τοὺς θάμνους τῶν ὁποίων διενυκτέρευσε πολλὰς ἡμέρας. Ἀργότερον ἀναθαρρῆσαν ἐπανῆλθεν.

***

Τὸ σημειωματάριον τῆς ἐπαρχίας ταύτης εἶνε πλούσιον εἰς δαρμούς, δολοφονικὰς ἀποπείρας καὶ φόνους φιλησύχων κατοίκων, διαπραχθέντας πρὸς τὸν σκοπὸν ὅπως ἐκφοβισθῶσιν οἱ μὲν, ἐξαναγκασθῶσι δὲ οἱ ἕτεροι εἰς ἐκπατρισμόν.

Τὴν 20 Ἰουνίου 1914, ὁ διαβόητος Μουδίρης Καδήκιοϊ καί τις διδάσκαλος ἐκ Καλλιπόλεως, εἰσελθόντες εἰς τὸ καφενεῖον τοῦ Μουχτάρη Χώρας Ἰωάννου Γαβριὴλ ἔδειραν ἀνηλεῶς ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ Λιμενάρχου Ἰσμαὴλ βέη τὸν εὑρεθέντα ἐκεῖ φιλήσυχον Σταυράκην Ταχυρήν, εἶτα δ' ἐξελθὼν ἤρχισε νὰ πυροβολῇ, συνεπείᾳ τοῦ ὁποίου οἱ κάτοικοι κατελήφθησαν ὑπὸ πανικοῦ. Τὴν 14 Ἰουλίου 1914, οἱ ἐξ Αὐδημίου Σάββας Σεραφείμ, Νικόλαος Χαραλάμπους, Ἀριστείδης Βαρσάμης, Βαλάσης Βαρσάμης, Ἀθανασάκης Γεωργίου

καὶ Χριστόδουλος Κατάχης, μεταβαίνοντες εἰς Χαριούπολιν πρὸς ἐμπορίαν πηλίνων ἀγγείων, καίτοι εἶχον τὴν πρὸς τοῦτο ἄδειαν, συνελήφθησαν ὑπὸ τῶν χωροφυλάκων τοῦ χωρίου Σελτζικίου καὶ ὑβρισθέντες σκαιῶς ἐδάρησαν εἶτα μέχρι λιποθυμίας· ὅλων τὰ μέλη ἦσαν μελανὰ ἐκ τῶν δαρμῶν· εἰς τὰς παρακλήσεις αὐτῶν, μίαν ἤκουον ἀπάντησιν : «νὰ ψοφίσητε (κεμπερσίν)· γυρίσατε εἰς τὸ χωρίον σας καὶ ἐκεῖ θὰ ψοφίσητε ἀπὸ τὴν πεῖνα».

Τῇ 16 Ἰουλίου ἰ. ἐ. ὁ κανδηλάπτης Χώρας Μιχαλιὸς μεταβὰς εἰς τὴν παραλίαν, καθ' ἣν ὥραν ἀτμόπλοιον ἔφερε τούρκους μετανάστας, ἐδάρη ἀπανθρώπως ὑπὸ τοῦ λιμενάρνου Χώρας Ἰσμαήλ. Αὐθημερὸν ἐδάρη ὑπὸ τοῦ χωροφύλακος Χώρας Χουσεὶν ὁ 17ετὴς μαθητὴς υἱὸς προύχοντος Παναγιώτης Χ" Κωνσταντινίδης, διότι δὲν ἔσπευσεν ἀστραπιαίως νὰ ἐκτελέσῃ τὴν διαταγὴν αὐτοῦ καὶ τῷ φέρῃ κάθισμα. Ὡσαύτως ὁ εἰς τὸ χωρίον Σιμιτλῆ διδάσκων καὶ ἐκ Χώρας καταγόμενος διδάσκαλος Γεώργιος Μοσχῆς ἐφυλακίσθη εἰς τὰς φυλακὰς Καλλιουπόλεως καὶ ἐδάρη τόσον, ὥστε ἔπεσον ἐκ τῶν πληγμάτων δύο ὀδόντες αὐτοῦ. Τὴν 4 Αὐγούστου ἰ. ἐ. ἐδάρη τρὶς ἐν μιᾷ ἑβδομάδι ὁ Νικόλαος Λογοθετίδης ὑπὸ τοῦ Λιμενάρχου Χώρας. Ὁμοίως ἅπαντες οἱ στρατολογηθέντες καὶ δὴ οἱ ἡλικιωμένοι ἀποστελλόμενοι διὰ τὴν κατασκευὴν δρόμων ἐδέροντο μέχρις αἱμορραγίας. Ἐπίσης οἱ οἰκεῖοι καὶ συγγενεῖς τῶν στρατευσίμων, ἔστω καὶ ἀόμματοι καὶ γέροντες, ριπτόμενοι εἰς τὰς φυλακὰς ἐδέροντο ἀνηλεῶς, ἵνα δηλώσωσι δῆθεν τὰς κρύπτας τῶν φυγοστρατούντων.

ISMANOGLIO ΜΙΧΑΗΛ ΓΑΒΡΙΗΛ

***

Τὴν 23 Φεβρουαρίου 1914 τραυματισθεὶς διὰ ρεβόλβερ ἀπετελειώθη ἔπειτα διὰ πελέκεως, μεταξὺ Ἰντζέκιοϊ καὶ Σχολαρίου, ὁ ἐξ Αὐδημίου ἑξηκοντούτης Θεοδωράκης Γιαννάκης. Τὴν 12 Μαρτίου ἰ. ἔ. ἐπληγώθη διὰ μαχαίρας ὑπὸ τοῦ φύλακος τοῦ τουρκικοῦ χωρίου Μεσελῆ Ἰβραχὴμ Φαζλόγλου ὁ ἐκ Κερασιᾶς ποιμὴν Ἀθανάσιος Δημητρίου. Τὴν 12 Ἀπριλίου ἰ. ἔ. ἐτυφεκίσθη παρ' ὀθωμανοῦ κατοίκου Βέϊογλου ὁ ἐκ Σεντουκίου Κωνσταντῖνος Συραννὴς ἐρχόμενος ἐκ Κασταμπόλεως. Τὴν 21 Αὐγούστου ἰ. ἔ. δύο τοῦρκοι ἐκ Κασταμπόλεως παρὰ τὸ χωρίον Σεντούκιον ἐπλήγωσαν τὸν Γεώργιον Χριστοδούλου, τὸν ὁποῖον θὰ ἐφόνευον διὰ πελέκεως ἐὰν εἰς τὰς κραυγὰς αὐτοῦ δὲν ἔσπευδον εἰς βοήθειαν ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ καί τινες χωρικοί. Τὴν 14 7)βρίου ἰ. ἔ. ἐφονεύθη ὁ ἐξ Αὐδημίου Ἐμμανουὴλ Τορόζου.

ΙΔ'.

ΕΠΑΡΧΙΑ ΜΥΡΙΟΦΥΤΟΥ

Ἡ καταστροφὴ τῆς ἐπαρχίας ταύτης, (ἀριθμούσης 10 κοινότητας καὶ 17594 ψυχῶν), ἡ ἐπελθοῦσα κατόπιν τοῦ φοβεροῦ σεισμοῦ τοῦ 1912, συνεπληρώθη ἐν πολλοῖς διὰ τῆς ἐφαρμογῆς καὶ ἐν ταύτῃ τοῦ ἐξοντωτικοῦ προγράμματος τῶν Νεοτούρκων. Ἤδη διαρκοῦντος τοῦ Βαλκανικοῦ πολέμου ἐξησκεῖτο συστηματικὸς διωγμὸς ἐναντίοντοῦ ἡμετέρου στοιχεῖον πρὸς τὸν σκοπὸν ὅπως μαρανθῇ καὶ ἐκλείψῃ οἱασδήποτε φύσεως ζωτικὴ αὐτοῦ ἰκμάς. Τὰ ἐν ταῖς λοιπαῖς ἐπαρχίαις τῆς Θράκης ἐφαρμοσθέντα ἰσχύουσι καὶ διὰ τὴν ἐπαρχίαν ταύτην.

Περὶ τὰς ἀρχὰς Νοεμβρίου 1915 χωροφύλακες μετὰ στρατιωτῶν περικυκλώσαντες τὸ χωρίον Γιολδζὶκ καὶ διὰ πυροβολισμῶν συνεχῶν ἐξαναγκάσαντες τοὺς κατοίκους ὅπως καταφύγωσιν εἰς τὰ παρακείμενα δάση καὶ βουνά, διήρπασαν πᾶν ὅ,τι εὗρον καὶ κατόπιν θέντες πῦρ εἰς διάφορα μέρη τοῦ χωρίου ἀνεχώρησαν. Καθ' ἣν στιγμὴν οἱ κάτοικοι, φεύγοντες τὴν λύσσαν τῶν ἐπιδρομέων τούρκων ἔτρεχον πανικόβλητοι πρὸς τὰ δάση, ἐτυφεκίζοντο ὑπὸ τούρκων στρατιωτῶν, 30 δὲ ἐξ αὐτῶν ἐφονεύθησαν. Οἱ δύο ἱερεῖς τοῦ χωρίου Ἄνθιμος καὶ Ἀβέρκιος μετὰ ἐννέα προκρίτων ὅλως ἀναιτίως ἀχθέντες δέσμιοι ἐρρίφθησαν εἰς τὰς φυλακὰς τοῦ

Κιλὶρ-Μπάχρ. Ἐκεῖ ἡ κατάστασις αὐτῶν ὑπῆρξεν ἀπὸ πάσης ἀπόψεως ἀξιοθρήνητος. Ἐχρησιμοποιοῦντο πολλάκις ὅπως μεταφέρωσι διάφορα βάρη σύροντες ἁμάξας· πολλάκις δὲ ἄνδρες τριακονταετεῖς τὴν ἡλικίαν παρεβιάζοντο ὑπὸ τούρκων.

Τοιαύτας ἀτιμώσεις ὑφίσταντο συχνάκις οἱ χριστιανοί. Περὶ τὰ μέσα Ἰουλίου τοῦ 1917 ὁ Ἰωάννης Σαράντης, ἐτῶν 35, φυγόστρατος, συλληφθεὶς καὶ ὁδηγούμενος εἰς Μυριόφυτον ἐδιθη καθ' ὁδὸν τὰς χεῖρας καὶ παρεβιάσθη ὑπὸ τοῦ ὁδηγοῦντος αὐτὸν χωροφύλακος Μουσταφᾶ. Τὴν αὐτὴν τύχην ὑπέστη καὶ ὁ στρατιώτης Γεώργιος Βοδάτης μεταξὺ Καλαμιτσίου καὶ Στέρνας.

Αἱ πόλεις Μυριοφύτου καὶ Περιστάσεως μετὰ τῆς ὑπαίθρου χώρας αὐτῶν ἐτρομοκρατήθησαν καὶ ἐπιέσθησαν παντοιοτρόπως πρὸς ἐκπατρισμόν. Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1913 ὁ ὑποδιοικητὴς Μυριοφύτου ἀπήτει παρὰ τῶν κατοίκων Μυριοφύτου 500 λίρας, παρὰ δὲ τῶν ἄλλων ὁμογενῶν χωρίων ἀνάλογα ποσὰ ὑπὲρ τοῦ ὀθωμανικοῦ στόλου. Τὴν ἐπιοῦσαν ὁ αὐτὸς ἐπεφόρτιζε τοὺς ὁμογενεῖς δι' ἄλλων ἐράνων: ὑπὲρ οἰκοδομῆς κυβερνητικῶν κτιρίων, τουρκικῆς σχολῆς, ἐγκαταστάσεως τηλεφώνων, τῆς ἐθνικῆς ἀμύνης κ.λ.π. Συγχρόνως ἐφηρμόσθη καὶ αὐστηρότατος ἀποκλεισμός, προσκληθέντος ἐπὶ τούτῳ ἐκ Κων)πόλεως τοῦ διαβοήτου Μπεκὶρ ἀγᾶ, ὅστις διὰ τῆς πείνης ἐζήτει νὰ ἐπιτύχῃ τὸν ἐκπατρισμὸν τῶν κοινοτήτων. Ἀπηγορεύετο, ἀρχὰς τοῦ 1913, ἐπὶ ποινῇ τυφεκισμοῦ ἡ εἰς Περίστασιν καὶ τὰ πέριξ εἰσαγωγὴ τροφίμων ἐκ τῆς Κων)πόλεως καὶ τῆς ἀπέναντι παραλίας, ὡς καὶ πᾶσα ἄλλη ἐπικοινωνία μεταξὺ Περιστάσεως καὶ τῶν λοιπῶν κοινοτήτων, ἀφηροῦντο δὲ καὶ αἱ κῶπαι, ὅπως μὴ χρησιμοποιῶνται ὑπὸ τῶν λεμβούχων.

Ἡ ἐπαρχία αὕτη καίπερ παντοιοτρόπως πιεσθεῖσα κατώρθωσεν ὅπως παραμείνῃ ἀκεραία κατὰ τὸν διωγμὸν τοῦ

1914. Ἰδιαιτέρως κατ' αὐτὸν ἐδοκιμάσθησαν αἱ κοινότητες **Ἡρακλείτσας** καὶ **Λούπιδας.** Τοῦρκοι χωροφύλακες εἰσελθόντες εἰς τὴν πρώτην — κατὰ Ἰούνιον τοῦ 1914 — καὶ λεηλατήσαντες τὰ καταστήματα καὶ τὰς οἰκίας τῶν κατοίκων ἐζήτησαν παρὰ τῶν τελευταίων τούτων, ὅπως ἀμέσως ἀφέντες τὰ πάντα ἀναχωρήσωσι, διότι ὁ μουσουλμανικὸς λαὸς δὲν θέλει καὶ δὲν ἀνέχεται αὐτούς· ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει θὰ σφάξῃ αὐτοὺς ἠβηδόν. Κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον ὁ ὑποδιοικητὴς Μυριοφύτου προσκαλέσας τὸν μουχτάρην Λούπιδας τῷ εἶπε: «δὲν δυνάμεθα νὰ σᾶς προστατεύσωμεν ἀπέναντι τῶν ἐπιτιθεμένων τούρκων· πρέπει νὰ φύγητε· ἀκόμη δὲν τὸ ἐννοήσατε, χονδροκέφαλοι;» Ἡ κοινότης Λούπιδας καὶ κατὰ Νοέμβριον τοῦ 1912 πολλὰ παθοῦσα ἐκ μέρους τῶν ἐπιδραμόντων Τούρκων ἀπώλεσε δέκα κατοίκους, φονευθέντας ἐκ μέρους τῶν τελευταίων τούτων.

Αἱ κοινότητες ὅμως αὗται ὡς καὶ ἡ τοῦ **Νεοχωρίου,** τότε διασωθεῖσαι, μετετοπίσθησαν βίᾳ κατὰ Ἰούνιον τοῦ 1915 καὶ δι' ἀτμοπλοίων διαπεραιωθεῖσαι καὶ ἀποβιβασθεῖσαι εἰς Νικομήδειαν διεσπάρησαν ἀνὰ τὰ χωρία τῶν ἐπαρχιῶν Νικαίας καὶ Νικομηδείας.

ΙΕ'.

ΕΠΑΡΧΙΑ ΚΑΛΛΙΟΥΠΟΛΕΩΣ

Πλήρη καταστροφὴν ὑπέστη ἡ ἐξ 11 κοινοτήτων καὶ 32825 ψυχῶν ἀποτελουμένη ἐπαρχία αὕτη. Λόγῳ τῆς γεωγραφικῆς αὐτῆς θέσεως ἀποτελέσασα πάντοτε στόχον τῆς τουρκικῆς μανίας ἐπέπρωτο ἡμέραν τινὰ ὅπως διαλυθῇ ἐν συνόλῳ καὶ ἐν τοῖς ἐπὶ μέρους. Ἤδη κατὰ τὸν βαλκανικὸν πόλεμον στρατὸς καὶ κυβερνητικοὶ ὑπάλληλοι ἐναμίλλως ἐνεργοῦντες ἐπέτυχον δι'ἐπιτάξεων, πραγματικῶν δηλ. ἀφαιμάξεων, ὅπως καταστρέψωσι τὸ εἰς χεῖρας τῶν ὁμογενῶν εὑρισκόμενον ἐμπόριον. Κατὰ δὲ τὸν εὐρωπαϊκὸν πόλεμον, ἡ κυβέρνησις ἐπικαλουμένη λόγους στρατιωτικοὺς ἐξηνάγκασε τὰς κοινότητας ὅπως ἐν διαστήματι ὡρῶν μετατοπισθῶσιν ἀλλαχοῦ, χωρὶς ἐν τῷ μεταξὺ νὰ θελήσῃ ὅπως λάβῃ τὴν προσήκουσαν πρόνοιαν τόσον περὶ τῶν ἐγκαταλειφθεισῶν περιουσιῶν ὅσον καὶ περὶ τῆς δυνατῆς ἀνακουφίσεως καὶ συντηρήσεως τῶν μετατοπιζομένων πληθυσμῶν.

ΜΕΤΑΤΟΠΙΣΕΙΣ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΝ ΠΟΛΕΜΟΝ

1 Πλαγιάριον. Κατὰ τὸν βαλκανικὸν πόλεμον, ἀφοῦ προηγουμένως οἱ κάτοικοι ἕνεκα τῶν ἀλλεπαλλήλων ἐπιτάξεων καὶ τῆς αὐθαιρεσίας τοῦ ἐκεῖ ἐγκατεστημένου πολυαρίθμου στρατοῦ ὑπέστησαν τὰ πάνδεινα στερηθέντες τῶν πάντων, ἡ Τουρκικὴ Κυβέρνησις ἰσχυριζομένη ὅτι τὸ χωρίον εὑρίσκετο ἐπὶ τῆς γραμμῆς τοῦ πυρὸς διέταξε τοὺς κατοίκους ἵνα ἐντὸς τριῶν ὡρῶν ἐκκενώσωσιν αὐτό· οἱ κάτοικοι γυμνοὶ καὶ μηδὲν δυνηθέντες ν' ἀποκομίσωσιν, κατέλιπον τὸ χωρίον ὑπὸ τὸ μαστίγιον τῶν χωροφυλάκων κατελθόντες εἰς Καλλίπολιν. Ἐκ τῶν κατοίκων ἑπτὰ μὴ προφθάσαντες ν' ἀπέλθωσιν ἐντὸς τῶν τριῶν ὡρῶν καὶ βραδύναντες δύο λεπτὰ ἐτυφεκίσθησαν ὑπ' αὐτῶν τῶν στρατιωτῶν. Μετὰ τὸν Βαλκανικὸν πόλεμον ἐπετράπη μὲν ἡ παλινόστησις, ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ Κυβέρνησις ἐπέτρεπε νὰ οἰκοδομήσωσιν οἰκίας μόνον οἱ τοῦρκοι, εἰς οὓς παρεῖχε καὶ ξυλείαν καὶ πᾶσαν εὐκολίαν, οἱ ὁμογενεῖς παρέμειναν ἐν Καλλιπόλει ὑποστάντες ἀργότερον τὴν τύχην τῆς τελευταίας ταύτης.

2 Κριθιά. Στρατιωτικὴ ἐπιτροπὴ μεταβᾶσα αὐτόσε κατὰ Ὀκτώβριον 1914 καὶ καλέσασα τινὰς τῶν ἐκεῖ στρατιωτῶν ἐν πρώτοις περιέζωσε τὸ χωρίον μὲ ἐφ' ὅπλου λόγχην καὶ ἀπηγόρευσε πᾶσαν πρὸς ἀλλήλους ἐπικοινωνίαν καὶ συνομιλίαν τῶν κατοίκων· εἶτα οἱ στρατιῶται ἤρχισαν τὴν ἐκκένωσιν τῶν οἰκιῶν κατὰ σειρὰν ἁρπάζοντες καὶ ληστεύοντες αὐτὰς ὑπὸ τὰ ὄμματα τῆς ἐπιτροπῆς· οἱ δυστυχεῖς κάτοικοι γυμνοὶ καὶ ἀπηλπισμένοι, ἠναγκάσθη-

σαν νὰ καταφύγωσιν εἰς τὴν Μάδυτον, τῆς ὁποίας τὴν τύχην ἀρχότερον συνυπέστησαν.

3 Νεοχώριον. Ἐξεκενώθη τῇ 25 Μαρτίου 1915· οἱ κάτοικοι ἠθέλησαν νὰ μεταβῶσιν εἰς Καλλίπολιν, ἀλλ' αἱ στρατιωτικαὶ ἀρχαὶ δὲν ἐπέτρεψαν λέγουσαι ὅτι δὲν ἦλθεν ὁ καιρὸς, καὶ ὅτι ὅταν θὰ παραστῇ ἀνάγκη ἐκκενώσεως τοῦ χωρίου, θὰ διατάξωσι τὰ δέοντα· πρέπει δὲ ἀντὶ τῆς Καλλιπόλεως νὰ μεταβῶσιν εἰς τὰ χωρία Γαλατᾶν καὶ Βαΐριον, ὅπου καὶ μετέβησαν. Τῶν χωρίων τούτων αἱ πλεῖσται τῶν οἰκιῶν, δηλ. ἐπὶ τῶν 300 αἱ 200, ἦσαν κατειλημμέναι ὑπὸ τουρκικοῦ στρατοῦ, ὅστις ὑπὸ τὰς διαταγὰς τῶν ἀξιωματικῶν κατέστρεφε τὸ πᾶν μέχρι καὶ αὐτῶν τῶν αὐλῶν καὶ κατωγείων, καὶ διὰ τοῦτο ἠναγκάζοντο οἱ κάτοικοι νὰ διαμένωσιν ἐν ὑπαίθρῳ ὑπὸ βροχὰς συνεχεῖς.

4 Μάδυτος. Ἐξεκενώθη ἐντὸς 5 ὡρῶν τὴν 17 Ἀπριλίου 1915. Μετὰ τὴν καταστροφὴν τῆς πατρίδος αὐτῶν καὶ τὴν λῃστείαν καὶ διαρπαγὴν κατὰ τὸ ἐφαρμοζόμενον σύστημα παρὰ τὰς ὑποσχέσεις πρὸς τὸν Μητροπολίτην τοῦ Ἐσσὰτ πασσᾶ ὅτι θὰ προφυλάξῃ τὰς περιουσίας αὐτῶν, γυμνοὶ καὶ τῶν πάντων στερούμενοι, ἀφοῦ ἐπὶ 4 ἡμερονύκτια διέμειναν εἰς τὰ βουνὰ τῆς Μαδύτου, διὰ κυβερνητικῶν ἀτμοπλοίων καὶ πλοιαρίων ἠναγκάσθησαν νὰ καταφύγωσιν εἰς τὴν ἐπαρχίαν Κυζίκου (Πάνορμον, Πέραμον καὶ ἀλλαχοῦ), ὅπου ὑπέστησαν ὁμοῦ, μετὰ τῶν ἄλλων δεινὰ ἀφάνταστα αὐτὸ τοῦτο ἀποδεκατισθέντες.

5 Καλλίπολις. Ἐξεκενώθη τῇ 19 Ἀπριλίου 1915· Οἱ κάτοικοι διετάχθησαν νὰ ἐκκενώσωσι τὴν πόλιν ἐντὸς δύο ὡρῶν, ἀφοῦ δὲ διέμειναν ἐπὶ τρία ἡμερονύκτια ἐν ὑπαίθρῳ ὑπὸ βροχὰς, ἐν μέσῳ θρήνων καὶ κοπετῶν διὰ κυβερνητικῶν ἀτμοπλοίων διετάχθησαν ν' ἀναχωρήσωσι. Οὐδενὶ αὐτῶν ἐπετράπη ὑπὸ τῶν ὀργάνων τῆς Κυβερνήσεως νὰ παραλάβῃ τι τῶν ἀπολύτως ἀναγκαίων διὰ τὸ ταξείδιον καὶ τοιουτοτρόπως μετηνέχθησαν καὶ οὗτοι ἄλλοι μὲν εἰς Πάνορμον καὶ ἄλλοι, σχεδὸν οἱ ἡμίσεις, εἰς Ραιδεστόν. Μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τῶν χριστιανῶν παρεβιάσθησαν αἱ οἰκίαι καὶ διηρπάγησαν τὰ ἐν αὐταῖς.

6 Ταϊφύριον, 7 Περγάζιον, 8 Καβακλῆ, 9 Γαλατᾶς, 10 Βαΐριον καὶ **11 Ἀγγελοχώριον.** Τὰ χωρία ταῦτα ἐκκενωθέντα κατὰ Μάϊον τοῦ 1915 μετηνέχθησαν καὶ διεσκορπίσθησαν ἀνὰ τὴν διοίκησιν Βαλούκεσερ.

Ἡ ἀπελπιστικὴ θέσις τῶν μετατοπισθέντων ἦτο ἀνωτέρα πάσης περιγραφῆς· ἀπαγορευθέντος ὑπὸ τὰ πλήγματα τῶν ἀκτηρίδων τῶν ὅπλων ὅπως παραλάβωσι τὰ ἀναγκαιοῦντα αὐτοῖς διετέλουν οὗτοι τῶν πάντων ἐστερημένοι. Ἡ πεῖνα κυριολεκτικῶς ἐθέριζε τοὺς πάντας. Μὴ ἔχοντες νὰ πωλήσωσί τι πρὸς ἀγορὰν ἄρτου, ἄνδρες, γυναῖκες, γέροντες καὶ παιδία περιεφέροντο ἀνὰ 'τοὺς ἀγροὺς πρὸς συλλογὴν χόρτων ἢ ἐξερεύνων τὴν παραλίαν Πανόρμου πρὸς συλλογὴν ὀστράκων. Καὶ ταῦτα καὶ ἐκεῖνα θὰ ἀπετέλουν τὴν μόνην τροφὴν αὐτῶν.

«Εἰς τὰ ζῷα καὶ κατὰ προτίμησιν εἰς τοὺς σκύλλους, ἔγραφεν ὁ μητροπολίτης Καλλιουπόλεως Κωνσταντῖνος ἐκ Πανόρμου ὑπὸ ἡμερομ. 1 Ἰουλίου 1915, παρέχεται περισσὴ ἡ εὐσπλαγχνία, τῆς ὁποίας οὐδὲ κατ' ἐλάχιστον θεωροῦνται ἄξιοι οἱ πρόσφυγες χριστιανοί. Οὔτοι θεωροῦνται κατώτεροι τῶν ζώων καὶ ἄξιοι μάστιγος, ἄξιοι τυραννίας, ἄξιοι ἐξοντώσεως. Ἰατρός τις ὁμογενὴς ἐν Πανόρμῳ ἐκληφθεὶς ὡς μουσουλμάνος ἤκουσε τὸν ἑξῆς διάλογον μεταξὺ δύο μουσουλμάνων: Ὁ εἷς ἐξ αὐτῶν ἐπιεικῶς πάντως φερόμενος, ἀπεκάλεσε τοὺς χριστιανοὺς πρόσφυγας, ἐνῷ ὁ ἕτερος ἀπηνέστερος ἐπέπληξε τὸν πρῶτον, εἰπὼν ὅτι οἱ χριστιανοὶ δὲν εἶνε πρόσφυγες, ἀλλ' εἶνε **σκύλλοι**. Δὲν ἐθεώρησεν ὁ ἄθλιος τοὺς χριστιανοὺς ἀξίους νὰ ὀνομασθῶσι πρόσφυγες, ἀλλὰ σκύλλοι. Ὁ αὐτὸς ἰατρὸς, προσκληθεὶς

εἰς τὰ πέριξ τοῦ σταθμοῦ τῆς Πανόρμου διὰ νὰ ἐπισκεφθῆ ἀσθενεῖς πρόσφυγας, διεμαρτυρήθη ἐν ὀνόματι τοῦ ἀνθρωπισμοῦ εἰς τοὺς ἀστυνόμους, οἵτινες δὲν ἐπέτρεπον εἰς τοὺς πρόσφυγας νὰ πίνουν ὕδωρ ἐκ τῆς παρακειμένης κρήνης.

Ἐκ τοῦ σταθμοῦ τῆς Πανόρμου καθ' ἑκάστην μετακομίζονται καὶ θάπτονται νεκροὶ πρόσφυγες, ὡς δ' ἀναφέρουσιν αἱ καταφθάνουσαι πληροφορίαι, πλεῖστοι ἀποθνήσκουσιν εἰς τὸ ἐσωτερικόν. Οἱ καταφθάνοντες εἰς τὸν σταθμόν τῆς Πανόρμου πρόσφυγες κατόπιν πολλῶν ταλαιπωριῶν, ἐξηντλημένοι ἐκ τῆς πείνης καὶ δίψης, μένουσιν ἐπὶ δύο καὶ τρία ἡμερονύκτια ἐν ὑπαίθρῳ καὶ ἀφοῦ ἑτοιμασθῆ τραῖνον διὰ νὰ μεταφερθῶσιν οἱ δυστυχεῖς εἰς τὸ ἐσωτερικόν, διὰ μαστιγώσεων καὶ λακτισμάτων ἐξωθοῦνται ἀσπλάγχνως καὶ εἰσάγονται ἀσφυκτικῶς ἐντὸς τῶν βαγονίων. Ἕν βρέφος ἐξ περίπου μηνῶν ἐπνίγη ἐξ ἀσφυξίας ἐντὸς τῶν ἀγκαλῶν τῆς μητρός του. Φρικώδεις φωνὰς ἔβαλεν ἡ δύστηνος μήτηρ, κρατοῦσα ἄπνουν τὸ τέκνον της ἐντὸς τῶν ἀγκαλῶν της καὶ προσπαθοῦσα νὰ τὸ ἐπαναφέρῃ εἰς τὴν ζωήν. Τὸ θέαμα ἦτο σπαραξικάρδιον. Ἐξέσχιζε διὰ τῶν ὀνύχων τὸ πρόσωπόν της καὶ ἔτιλλε τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς της μὲ φωνὰς φοβερὰς, ὅταν εὑρέθη ἡ ταλαίπωρος μήτηρ εἰς τὴν φοβερὰν ἀνάγκην νὰ ῥίψῃ ἐκ τοῦ ἀναχωροῦντος τραίνου τὸ νεκρὸν τέκνον αὐτῆς. Τινὲς τῶν προσφύγων διεμαρτυρήθησαν ἐξ ἀπελπισίας εἰς ἀξιωματικόν τινα καὶ εἶπον: «Πρὸς Θεοῦ! Σφάξατέ μας ἀντὶ νὰ μᾶς βασανίζητε»! Οὗτος ὅμως μετὰ σκληρᾶς εἰρωνείας καὶ φοβερᾶς χαιρεκακίας ἀπήντησεν: «Ὅταν θὰ σᾶς σφάξωμεν εἶνε εὐεργέτημα εἰς σᾶς, διότι θὰ πονέσητε ἅπαξ, ἐνῷ δέον καθ' ἑκάστην νὰ ἀποθνήσκητε ἕκαστος κατ' ὀλίγον καὶ νὰ ὑφίστασθε τοῦ θανάτου τὸν τρόμον καὶ τὴν ὀδύνην ἐπὶ πολύ». Χριστιανός τις, ἐγκαταληφθεὶς μόνος ἐν Μαρμαρᾷ ἕνεκα τῆς ἀσθενείας τῆς συζύγου του καὶ τοῦ κλινήρους γέροντος πατρός του, ἠναγκάσθη νὰ

λάβῃ ἐπ' ὤμων ὁ ἴδιος τὴν σύζυγόν του ἀποθανοῦσαν καὶ νὰ μεταφέρῃ αὐτὴν ἔξωθεν τοῦ χωρίου, ἔνθα ἰδίαις χερσὶν ἔθαψεν ταύτην. . . .

Ὁ σημερινὸς διωγμὸς τοῦ καθ' ἡμᾶς χριστιανικοῦ κόσμου διὰ παρατεταμένων δοκιμασιῶν, διὰ παρατεταμένης πείνης καὶ δίψης καὶ ἄνευ σφαγῶν ἐξαντλεῖται καὶ ἀποθνήσκει ἠρέμα καὶ κατὰ μικρὸν καὶ φθίνει ὡς ἡ καιομένη λαμπάς.... Ὁ λαὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ ἐκλεκτὸς καὶ ἅγιος, θέσιν πλέον ἐν Τουρκίᾳ δὲν ἔχει, ἀπόλλυσι τὰς περιουσίας του, προσβάλλεται ἡ τιμή του, ἐξυβρίζεται ἡ θρησκεία του καὶ ἐπίκειται ἡ ἐξισλάμισις αὐτοῦ. Διότι τί σημαίνει ἡ κατ' ὀλίγους διασκόρπισις αὐτοῦ εἰς τουρκικὰ χωρία ἄνευ ἐκκλησίας, ἄνευ ἱερέως, ἄνευ ὁμοεθνῶν καὶ ἄνευ ἐλπίδος ἐκ τῆς θρησκείας; Τί σημαίνει ἡ διασκόρπισις τῶν Βαϊρινῶν εἰς 36 τουρκικὰ χωρία, ἀπὸ μιᾶς μέχρι δώδεκα ὡρῶν ἀπέχοντα τοῦ Βαλούσεκερ; Τί σημαίνει ἡ διασκόρπισις τῶν Νεοχωριτῶν εἰς 17 τουρκικὰ χωρία, τῶν Ἀγγελοχωριτῶν εἰς ἄλλα 17, καθὼς καὶ τῶν ἄλλων προσφύγων χριστιανῶν εἰς ἄλλα χωρία; Τί σημαίνει ἡ ἀένναος μετακίνησις ἀπὸ τόπου εἰς τόπον τῶν ταλαιπώρων προσφύγων; Βεβαίως οὐδὲν ἄλλο εἰμὴ ἐξάντλησιν, θάνατον ἐκ πείνης καὶ δίψης καὶ ἐν ἀνάγκῃ, πρὸς ἀποφυγὴν τούτων, ἐξισλάμισιν καὶ ἐγκατάλειψιν τῶν πατρῴων ἐθνικῶν παραδόσεων καὶ τῆς πατρῴας πίστεως τοῦ Χριστοῦ. . . .»

Ὁ αὐτὸς ὑπὸ ἡμερομ. 17 Ἰουλ. 1915 ἔγραφεν ἐκεῖθεν:

«Ἡ ἐξόντωσις τῶν προσφύγων χριστιανῶν εἶνε μεθοδικωτάτη. Ἐὰν διὰ λόγους δῆθεν πολεμικοὺς ἐκπατρίζωνται οἱ χριστιανοὶ μόνον, ἠδύναντο νὰ μείνωσιν εἰς τὰ μέρη, ἔνθα ἅπαξ μεταφέρονται. Δὲν συμβαίνει ὅμως τοῦτο· ἀλλὰ μόλις διαμείνωσιν ἐπί τινας ἡμέρας εἰς μέρος τι, μετατοπίζονται εἰς ἕτερον, ἵνα ὑφίστανται οὕτω συνεχεῖς διωγμοὺς καὶ ταλαιπωρίας, ἵνα ἐξαντλῶνται ἐκ τῶν κοπώσεων καὶ τῶν μόχθων

καὶ ἵνα ἀποθνήσκωσιν ἐπὶ ποδός. Ἀφ' ὅτου ἦλθον ἐνταῦθα μέχρι τῆς σήμερον, ἤτοι ἐπὶ ἕνα περίπου μῆνα, διαμένουσι δύσμοιροι 250 Κριθιῶται μετά τινων Μαδυτίων, ἐκ Πασαλιμανίου προερχόμενοι, εἰς τοὺς ἀγροὺς τοῦ σταθμοῦ Ὀκτσὲ Κιόλ. Δὲν ἔχουσι χρήματα διὰ νὰ μεταφερθῶσιν ἔνθα προορίζονται καὶ ἀναμένουσιν ἐπ' ἄπειρον τὴν μέριμναν τῆς Κυβερνήσεως πρὸς μεταφορὰν αὐτῶν. Εἶνε ἀπερίγραπτος ἡ θέσις των. Δὲν εἶνε αὐτὴ κατάστασις, τὴν ὁποίαν ἐπιτρέπεται νὰ ὑφίστανται ἄνθρωποι. Εἶνε καταπάτησις καὶ αὐτοῦ τοῦ δικαίου τῶν ζώων, διότι καὶ τὰ ζῶα εἰς τὰ βουνὰ δὲν εἶνε περιωρισμένα καὶ δεμένα ἐν ὡρισμένῳ τόπῳ, ἀλλὰ εἶνε ἐλεύθερα πρὸς βοσκήν. Χθὲς ἦλθον ἐκ τοῦ Ὀκτσὲ Κιὸλ κατόπιν προσκλήσεώς μου 4 Κριθιῶται, εἰς τοὺς ὁποίους ὑπὸ πᾶσαν προφύλαξιν καὶ ἐχεμύθειαν ἔδωκα χρήματά τινα, ἵνα διανείμωσιν αὐτὰ εἰς τοὺς ἐκεῖ εὑρισκομένους πρόσφυγας τῆς ἐπαρχίας μου. Φόβῳ συνεσχέθην ἰδὼν αὐτούς. Οὐδέποτε ἐφανταζόμην ὅτι εἶνε δυνατὸν νὰ παραμορφωθῇ καὶ νὰ ἐξαγριωθῇ τόσον ἀνθρώπου μορφή. Οἱ ἄγριοι ἔχουσιν ἡμερωτέραν φυσιογνωμίαν. Ἐποίησα ἐκ τρόμου τὸ σημεῖον τοῦ Σταυροῦ, ἰδὼν αὐτοὺς εἰς τοιαύτην φρικώδη κατάστασιν. Ἔπεσαν οἱ δύσμοιροι πρὸ τῶν ποδῶν μου καὶ ἐζήτησαν κλαίοντες ἐὰν ἔχω Σταυρὸν τοῦ Χριστοῦ, ὅπως ἀσπασθῶσιν αὐτόν. Δός μας εἶπον, ἅγιε Δέσποτα, Σταυρὸν τοῦ Χριστοῦ νὰ τὸν καταφιλήσωμεν, ἔχομεν τόσας ἡμέρας νὰ ἀσπασθῶμεν Σταυρόν! Ἔχομεν τόσας ἡμέρας νὰ λειτουργηθῶμεν καὶ νὰ ἀσπασθῶμεν τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ μας. Παρουσίασα ἐκ τοῦ μαρσίπου μου Εὐαγγέλιον, τὸ ὁποῖον ἥρπασαν καὶ κατεφίλουν σταυροκοπούμενοι· ἐξεπλάγην πρὸ τοῦ φαινομένου τοιαύτης θρησκευτικῆς εὐλαβείας! Ἐπανειλημμένως ηὐλόγησα αὐτούς. Πρὶν ἢ λάβωσι χρήματα πρὸς ἱκανοποίησιν τῆς πείνης αὐτῶν, ἐζήτησαν νὰ ἀσπασθῶσι τὸν Σταυρὸν τοῦ Χριστοῦ. Κλαίων κἀγὼ ἐκ φοβερᾶς συγκινή-

σεως ἀνέκραξα: Σῶσον, Χριστέ μου, τὸν λαόν Σου καὶ εὐλόγησον τὴν κληρονομίαν Σου. Μὴ ἐάσῃς αὐτὸν ἐν τῇ καμίνῳ, τὴν ὁποίαν ἐπταπλασίως τῶν Χαλδαίων ὁ τύραννος ἐμμανῶς ἐξέκαυσεν· ἀλλὰ Σὺ διὰ τῆς κρείττονος δυνάμεώς Σου περίσωσον τοὺς εὐσεβεῖς ὀπαδούς Σου.

Μοὶ διηγήθησαν, ὅτι ἐν τῇ περιοχῇ, ἔνθα εἶνε περιωρισμένοι, ὅταν βόσκοντες ὡς ζῶα, ἔχοντα δεδεμένον τὸν πόδα, ἀνακαλύψωσι κουκκίον τι ἐγκαταλειφθὲν κατὰ τὴν συγκομιδὴν ἐπιτίθενται κατ' αὐτοῦ ἐν διαπληκτισμῷ ὡς ἐρίζοντα ὄρνεα ἐπὶ πτώματος, ἵνα προφθάσῃ ἕκαστος καὶ καταφάγῃ αὐτό. Ἐκκενουμένης τῆς Μηχανιῶνος καὶ τοῦ Καστέλη, διηρπάγησαν δωρεὰν τὰ ὑπάρχοντα τῶν ἐκπατριζομένων χριστιανῶν, οἵτινες μετὰ τῶν προσφύγων χριστιανῶν τῆς ἐπαρχίας μου ἀπεστάλησαν διὰ τὰ περαιτέρω εἰς τὸν σταθμὸν τῆς Πανόρμου. Ὡς οἱ δελφῖνες παρακολουθοῦσι καὶ σχίζουσι τὴν σαγήνην τοῦ γρίππου καὶ καταβροχθίζουσι τοὺς ἰχθῦς ἀπνευστί, οὕτω καὶ οἱ τοῦρκοι εἰσελθόντες ἐντὸς τῶν ὑπαρχόντων τῶν χριστιανῶν ἥρπαζον αὐτὰ δωρεάν. Ἐντόπιοι καὶ πρόσφυγες τῆς ἐπαρχίας μου διαμένουσιν ἄστεγοι καὶ ἄγνωστον ποῦ θὰ ὁδηγηθῶσιν. . . . .».

***

Οἱ ἐκ πείνης θάνατοι, καθ' ἑκάστην ἐπολλαπλασιάζοντο. Ὁ ἐκ Καλλιπόλεως καὶ ἐν Πανόρμῳ διαμένων Γεώργιος Κουρμπέτης μετὰ τῆς συζύγου αὐτοῦ Αἰκατερίνης καὶ τοῦ 16ετοῦς υἱοῦ αὐτῶν ἔχοντες νὰ γευθῶσι τροφῆς ἐπὶ μίαν ἑβδομάδα κατέπεσον ὕπτιοι ἔχοντες τὰ ὄμματα ἐστραμμένα ὑψηλὰ καὶ μόλις δυνάμενοι νὰ κινήσωσι τὰ χείλη αὐτῶν. Τοῖς παρεσχέθη ἀμέσως τροφή· ἡ ἐξάντλησις ὅμως ἦτο μεγάλη καὶ ὁ θάνατος τῶν τριῶν δὲν ἤργησε νὰ ἐπέλθῃ. Τῇ

16 Ἰανουαρίου 1916 ἀπέθανον ἐκ πείνης οἱ σύζυγοι Ἰωάννης καὶ Ἀθηνᾶ Χ"Ἀθανασίου, τῇ 25 τοῦ αὐτοῦ μηνὸς οἱ ἐκ Μαδύτου: Ἀπόστολος Φείδαρος, Σοφία Ἀθαν. Σιβρήκογλαρη, Εὐσεβία Κ. Ζαχαράκη (27 ἰ. μ.), Εὐάγγελος Χαρ. Τσοκαλᾶς καὶ Σεραφεὶμ Εὐαγ. Ντάτου (28 ἰ. μ.). Θάνατοι ἐκ πείνης προσφύγων ἀμφοτέρων τῶν φύλων καὶ πάσης ἡλικίας συνέβαινον καθ' ἑκάστην καὶ ὅπου ἦσαν διασκορπισμένοι. Κατάλογος λεπτομερὴς εἶνε ἀδύνατον ὅπως συνταχθῇ.

***

Ἡ ἀτίμωσις ἠπείλει πανταχόθεν ἐν τῇ ἐξορίᾳ τὰς γυναῖκας καὶ τὰς παρθένους ἡ δὲ ἐξισλάμισις ἤρξατο νὰ ἐγείρῃ κεφαλήν. Αἱ δολοφονικαὶ ἀπόπειραι καὶ φόνοι ἦσαν εἰς τὴν ἡμερησίαν διάταξιν. Τῇ 28 Ἀπριλίου 1914, πρόσφυγες τοῦρκοι εἰσελθόντες εἰς τσιφλίκιον ὁμογενῶν ἔξω τῆς Μαδύτου καὶ ἀναγκάσαντες διὰ πυροβολισμῶν τοὺς ἐν ταῖς καλύβαις νὰ ἐξέλθωσι, ἐπλήγωσαν εἶτα αὐτοὺς διὰ μαχαιρῶν φονεύσαντες καὶ τοὺς τρεῖς. Λυθημερὸν ἐφονεύθησαν διὰ δαρμοῦ ὑπὸ τῶν τούρκων προσφύγων οἱ ἀδελφοὶ Δημήτοιος καὶ Γιασεμὴς, ὁ δὲ πατήρ αὐτῶν Χρῆστος Γεωργαντίδης ἐπληγώθη θανασίμως. Τῇ 12 Μαΐου ἰ. ἔ. ἐφονεύθη διὰ πυροβόλου ὁ ἐκ Ταϊφυρίου Νικόλαος Πασμαδᾶ, τοῦ ὁποίου ἡ σφαῖρα ἀφῆρεσε τὰς δύο σιαγόνας. Ἐπίσης ἔξω τοῦ Ταϊφυρίου ἐσφάγη ὡς ἀρνίον ὁ Ἀθανάσιος Μουσχέτης· ἐπληγώθη δὲ θανασίμως ὁ Νικόλαος Μπάρπαζος. Τῇ 31 Μαΐου ἰ. ἔ. ἐπληγώθη θανασίμως ὁ Χαραλάμπης Ἐμμανουὴλ, ὅστις ἐκ τοῦ τρόμου ἔπαθεν ἀφασίαν, ὁ δὲ πατήρ αὐτοῦ κατεκρεουργήθη. Ἐπίσης ἐσφάγη ὁ ἐκ Μοσχονησίων καταγόμενος καὶ ἐν Μαδύτῳ ἐγκατεστημένος Γεώργιος Νικολάου. Τῇ 26 Μαΐου ἰ. ἔ. παρὰ τὸ νεκροταφεῖον Μαδύτου ἐπληγώθη ἐπικινδύνως διὰ μαχαίρας ὑπό τινος στρατιώτου ὁ νυκτοφύλαξ Χρῆστος Περσίμης.

Τῇ 26 Σεπτεμβρίου ἰ. ἔ. ἐδολοφονήθη ἐν τῇ καλύβῃ αὐτοῦ, καθ' ἣν ὥραν ἔτρωγεν ὁ ἐξ' Ἀγγελοχωρίου Ἀνθουλάκης Βαϊρλῆς ὑπὸ δύο στρατιωτῶν, οἵτινες βιάσαντες τὴν θύραν εἰσῆλθον καὶ εὐθὺς ἐπυροβόλησαν κατ' αὐτοῦ. Τῇ 19 Ὀκτωβρίου ἰ. ἔ. τοῦρκοι στρατιῶται ἀσελγήσαντες ἐπὶ τοῦ 70κοντούτου Παναγιώτου Σόγιακα ἐπλήγωσαν θανασίμως καὶ ἔρριψαν ἔπειτα αὐτὸν ἐντὸς χάνδακος ἔξω τῆς Κριθιᾶς, ὅπου εὑρέθη παραμεμορφωμένος φρικωδῶς. Τῇ 3 Μαρτίου 1915 κατεκρεουργήθη ἐν μέσῃ ὁδῷ ὁ ἐκ Κριθιᾶς Ζαχαρίας Κλίμας, εὑρεθεὶς φέρων ἐπὶ τοῦ λαιμοῦ τρία βαρέα κτυπήματα. Τῇ 30 Ὀκτωβρίου ἰ. ἔ. δύο κάτοικοι Βαϊρίου ἐν Σουσουρλούκ κατεκρεουργήθησαν. Ὁ Ἱερομόναχος Κυπριανὸς ἐκ Προικοννήσου κατεκρεουργήθη ἔξω τοῦ Μιχαλιτσίου ἐξορυχθέντων καὶ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ. Ἐπίσης κατεκρεουργήθη καὶ ὁ ἐκ Προικοννήσου Σωτήριος Ἐλισαίου κτίστης. Τῇ 20 Δεκεμβρίου ἰ. ἔ. ὁ ἐκ Ταϊφυρίου Μηνᾶς Θεοχάρους μετὰ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Κωνσταντίνου κατεκρεουργήθησαν παρὰ τὴν Κερμαστήν ὑπὸ τουρκαλβανῶν. Ἐπίσης ὁ Ἀλέξανδρος Καραγιάννης καὶ ὁ συνεγχώριος αὐτοῦ Παναγιώτης Κιοζέλης ἐκ Ταϊφυρίου ἐδολοφονήθησαν.

Τῇ 28 Μαΐου 1915 ὑπὸ τὴν πίεσιν τῶν ἀρχῶν εὑρεθεῖσαι ἐξισλαμίσθησαν δύο κόραι Μαρία Γόνου καὶ Ἀνθουλία Καραπαναγιώτου ἐκ τῶν προσφύγων Ταϊφυρίου παρὰ τὸ Βαλούκεσερ. Τῇ 8 Ἰουλ. ἰ. ἐ. ὁ δήμαρχος Κερμαστῆς ἐρασθεὶς τῆς ἐκ Μαδύτου Βαΐτσας Ἀνδρέου Μακρῆ, καὶ μὴ ἐπιτυχὼν ὅπως ἀνεύρῃ αὐτὴν φυγαδευομένην ἀπὸ τῆς μιᾶς εἰς τὴν ἄλλην οἰκίαν, ἐξωργίσθη φοβερὰ κατὰ τοῦ ἐνδιαφερομένου Φωτίου Χ" Νικολάου, τὸν ὁποῖον μετὰ τῆς οἰκογενείας αὐτοῦ ἐξώρισε εἰς χωρίον ἀπέχον 8 ὥρας ἀπὸ τῆς Κερμαστῆς.

Τὸ Δημαρχεῖον τῆς τελευταίας ταύτης κατήντησε πορνεῖον, ἔνθα ἀναιδῶς παρεβιάζετο ἡ τιμὴ τῶν προσφύγων γυναικῶν, αἵτινες κατέφευγον ἐκεῖ ζητοῦσαι βοήθειαν, ὅπως μὴ ἀποθάνωσιν ἐκ πείνης. Τῇ 7 Ἀπριλίου 1916 οἱ ἀνὰ τὰ πέριξ τοῦ Βαλούκεσερ τουρκικὰ χωρία χριστιανοὶ πρόσφυγες ὑφίσταντο τὰ πάνδεινα ἐκ μέρους τῶν τούρκων. Μεταβαίνοντες πρὸς ὕδρευσιν ἐλιθοβολοῦντο καὶ ὑβρίζοντο. Οὐδὲ ἐπὶ πληρωμῇ ἐδέχοντο οἱ χωρικοὶ τοῦρκοι νὰ τοῖς παράσχωσιν ἄρτον. «**Τί πεσιμένετε**, ἔλεγον εἰς τὰς γυναῖκας, **δὲν ἐννοήσατε ὅτι πρέπει νὰ τουρκεύσητε γιὰ νὰ ζήσητε ; ἢ δ' ἄλλως θ' ἀποθάνητε τῆς πείνης· τί φορεῖτε τὰ βρωμερὰ σαλβάρια καὶ δέν φορεῖτε τοὺς ὡραίους φερεδζέδες νὰ σᾶς ἀγαπήσωμεν;**

Κατ' Ἀπρίλιον ἰ. ἔ. μία γυνὴ ἐκ Μαδύτου ἐβιάσθη συνεχῶς ὑπὸ 18 Τούρκων στρατιωτῶν.

Κατὰ τὰς ἀρχὰς Ἰουνίου ἰ. ἔ. ἐξισλαμίσθη ἐν Βαλούκεσερ ὀνομαστί μὲν ἡ ἐκ Βαϊρίου Μαρία Ἀνθουλάκηέτῶν 20, πλῆθος δὲ ἄλλων κορῶν πιεζομένων ὑπὸ ὀργάνων Κυβερνητικῶν ἤγετο διὰ τῆς βίας εἰς τὸ Διοικητήριον πρὸς ἐξισλάμισιν.

ΜΕΡΟΣ Β'.

ΟΙ ΔΙΩΓΜΟΙ ΚΑΙ ΤΑ ΜΑΡΤΥΡΙΑ

ΤΟΥ

ΕΝ ΤΗ ΔΥΤΙΚΗ ΚΑΙ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ

ΜΙΚΡΑ ΑΣΙΑ

ΟΜΟΓΕΝΟΥΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ

ΙΣΤ'.

ΕΠΑΡΧΙΑ ΧΑΛΚΗΔΟΝΟΣ

Λήγοντος τοῦ Βαλκανικοῦ πολέμου ἀπεφασίσθη παρὰ τῶν τούρκων, ἐπισήμων τε καὶ μὴ, ὅπως παντοιοτρόπως ἐπιδιωχθῇ ἡ καταστροφὴ τῶν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ταύτῃ, (ἀριθμούσῃ κοινότητας 34 καὶ πληθυσμὸν ὁμογενῆ 63557), μὴ μουσουλμανικῶν στοιχείων. Συνεπείᾳ τούτου ἐκηρύχθη αὐστηρότατος **ἐμπορικὸς ἀποκλεισμὸς** εἰς ἁπάσας τὰς κοινότητας τῆς ἐπαρχίας καὶ ἰδίως ἐναντίον τοῦ ὁμογενοῦς στοιχείου, γνωστοῦ ὄντος ὅτι τὸ ἐμπόριον καὶ αἱ τέχναι εὑρίσκονται εἰς χεῖρας αὐτοῦ. Διὰ διαφόρων ἀπειλῶν καὶ ἐκβιασμῶν ἐξηναγκάζοντο οἱ χριστιανοὶ ἔμποροι ὅπως προμηθεύωνται τὰ ἐμπορεύματα αὐτῶν παρὰ τῶν ἀποθηκῶν τοῦ Κομιτάτου εἰς τιμὰς ὑπ' αὐτοῦ ὁριζομένας, πᾶς δὲ ὁ μὴ συμμορφούμενος, ἐκτὸς τῶν ἀνηλεῶν δαρμῶν ἐν αὐτοῖς τοῖς ἀστυνομικοῖς σταθμοῖς, ὤφειλεν ἀμέσως ὅπως κλείσῃ τὸ κατάστημα αὐτοῦ. Πλησίον ἑνὸς ἑκάστου ἑλληνικοῦ καταστήματος ἱδρύετο ἓν τουρκικὸν τοιοῦτον, συγχρόνως δὲ ἐνώπιον ἐκείνου ἵσταντο εἷς ἢ πλείονες ἐγκάθετοι ἢ καὶ ἀστυνόμοι ἐμποδίζοντες τὴν εἴσοδον τῶν πελατῶν. Οὕτως ἐντὸς ἐλαχίστου χρονικοῦ διαστήματος τὸ ἐμπόριον

τῶν χριστιανῶν ἐμαράνθη καὶ πλεῖστα καταστήματα ἐκλείσθησαν καὶ ἰδίως ἐν Χαλκηδόνι, Σκουτάρει, Κουζγουνδζουκίῳ, Βοσπόρῳ καὶ Χαρταλιμῇ.

Καὶ ὁ κατὰ τῶν σχολῶν διωγμὸς δὲν καθυστέρησεν. Ἐπὶ διαφόροις προφάσεσιν ἐπαύοντο καὶ ἐξεδιώκοντο διδάσκαλοι, τοῦρκοι δὲ τοιοῦτοι, παντελῶς ἀγράμματοι, διωρίζοντο, πλεῖστα σχολεῖα ἑλληνικὰ ἐκλείοντο ἵνα ἐξαναγκασθῶσιν οἱ μαθηταὶ καὶ φοιτῶσιν εἰς μουσουλμανικὰς σχολάς, ὡς συνέβη τοῦτο ἐν Ζογκουλδάκ, Ποντοηρακλείᾳ καὶ Δούστσᾳ, ἀκολούθως δὲ κηρυχθείσης τῆς ἐπιστρατεύσεως σχεδὸν πᾶσαι αἱ σχολαὶ τῆς ἐπαρχίας κατελήφθησαν πρὸς στρατωνισμὸν δῆθεν στρατοῦ. Ἅμα τῇ κηρύξει τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ πολέμου οἱ τοῦρκοι ἐνέτειναν τὰς δυνάμεις αὐτῶν ἐναντίον τῶν ἡμετέρων. Πᾶσα πνευματικὴ καὶ οἰκονομικὴ κίνησις τῶν τελευταίων τούτων κατεπολεμήθη συστηματικώτερον, αἱ δὲ διαρπαγαὶ τῶν χριστιανικῶν περιουσιῶν ὑπερέβαινον πάντας ὑπολογισμούς. Ἐν Χαλκηδόνι, Σκουτάρει, Χαρταλιμῇ, Παντειχίῳ, Δούστσᾳ, Μπακὰλ κιοΐ, Τσεγκὲλ-κιοΐ, Πασᾶ-Βαξέ, Βέϊκος καὶ Ποντοηρακλείᾳ, ὡς καὶ ἀλλαχοῦ τῆς ἐπαρχίας, ἑκατομμυρίων λιρῶν περιουσίας ἀφῄρεσαν παρὰ τῶν χριστιανῶν εἴτε δι' ἀπειλητικῶν ἐπιστολῶν, εἴτε δι' εὐσχήμων ἐπιτάξεων. Τοῦρκοι τῆς Γκέβζης ἀπέστειλαν κατὰ καιροὺς δέκα πέντε ἐπιστολὰς πρὸς τοὺς Νεχωρίτας ποιμένας, διατασσομένους ἐπ' ἀπειλῇ σφαγῆς, ὅπως ἀφήσωσι τὰ πρόβατα αὐτῶν καὶ ἀπέλθωσι. Ποιμήν τις, Ἀριστείδης ὀνόματι, ἀπειθήσας ἐτιμωρήθη διὰ τῆς ἀποκοπῆς ὅλων τῶν δακτύλων τῆς χειρὸς αὐτοῦ. Οἱ χριστιανοὶ παραλαμβάνοντες τὰ ποίμνια αὐτῶν ἠναγκάζοντο ἢ νὰ μετασταθμεύωσιν εἰς ἄλλας περιφερείας, ἐν αἷς ἐπανελαμβάνετο ἡ αὐτὴ ἀπειλητικὴ στάσις τῶν τούρκων, ἢ νὰ ἐπιστρέφωσι μετὰ τῶν ποιμνίων εἰς τὰ χωρία αὐτῶν. Μόνον κατόπιν ἀποφάσεως τῶν ἡμετέρων πρὸς ἄμυναν ἔπαυσάν πως οἱ περίοικοι τοῦρκοι

ἀπειλοῦντες καὶ τοιουτοτρόπως ἔμειναν ἥσυχοι οἱ χριστιανοὶ κεχαγιάδες τῶν περιφερειῶν Γκέβζες, Χιλῆς, Κάνδρης καὶ Τὰς-κιοπροῦ. Καίτοι δὲ ὁ τότε ὑπουργὸς τῶν ἐσωτερικῶν Ταλαὰτ μεταβὰς αὐτοπροσώπως εἰς Λάζ-κιοϊ (ἀπέχον 7 ὥρας ἀπὸ Σκουτάρεως) καὶ προσκαλέσας ἐκεῖ τοὺς ἀρχηγοὺς τῆς χωροφυλακῆς Σκουτάρεως, Χαρταλιμῆς, Χιλῆς καὶ Γκέβζες ὡς καὶ τοὺς τούρκους προκρίτους καὶ ἀρχισυμμορίτας, προέτρεπεν αὐτοὺς εἰς πόλεμον σκληρὸν κατὰ τῶν ἡμετέρων, ἰδίᾳ τῶν Νεοχωριτῶν, ὅμως ἠρνήθησαν πάντες ἰσχυριζόμενοι ὅτι ἦτο ἀδύνατον ὅπως ἀντιστῶσι κατὰ τοῦ ἡρωϊσμοῦ καὶ τῆς ἀμύνης τῶν Νεοχωριτῶν.

Ἡ στρατολογία τῶν χριστιανῶν ἐμάρανε πολλὰς κοινότητας τῆς ἐπαρχίας. Πολλοὶ τῶν στρατολογηθέντων καὶ ἰδίως τῶν ἐργαζομένων ἐν Ἀγκύρᾳ πρὸς κατασκευὴν ὁδῶν ἀπέθανον, ἰδίως ἐκ πείνης. Τὸ σιτηρέσιον αὐτῶν κατεκρατεῖτο ὑπὸ ἀξιωματικῶν, πᾶσα δὲ διαμαρτυρία τῶν ἀδικουμένων ἐτιμωρεῖτο διὰ ραβδισμῶν καὶ δὴ καὶ διὰ θανάτου. Ἐν Ἀγκύρᾳ στρατιώτης τις ἐκ Πριγκήπου, ὀνόματι Ἰωάννης Χρήστου, παραπονεθεὶς διότι κατεκρατεῖτο τὸ σιτηρέσιον αὐτοῦ ἐδικαιώθη μὲν αὐθωρεί, τὴν ἐπιοῦσαν ὅμως ἐκρεμάσθη ἐνώπιον τοῦ στρατοῦ ἐν Ἀσῇ Γιοζκάτ.

Ἡ τουρκικὴ κυβέρνησις μὴ ἀρκεσθεῖσα εἰς τὰ μέσα ταῦτα τῆς καταστροφῆς τῶν χριστιανῶν ἀπεφάσισε διὰ τοιούτων ὀξυτέρων νὰ φθάσῃ εἰς τὸν σκοπὸν αὐτῆς. Αἱ φυλακαὶ τῆς πόλεως ὑπερεπληρώθησαν χριστιανῶν. Ἐν Ρυσίῳ, Μάλτεπε, Παντειχίῳ, Χαρταλιμῇ καὶ ταῖς νήσοις συνελήφθησαν οἱ πρόκριτοι χριστιανοὶ ριφθέντες εἰς τὰς φυλακὰς κατόπιν δαρμῶν ἀνηλεῶν, καὶ μόλις μετὰ πολύμηνον δοκιμασίαν ἀπεφυλακίσθησαν.

Μετ' ἐξάντλησιν ὅλων τῶν ἐξοντωτικῶν μέσων ἐναντίον τοῦ ἡμετέρου στοιχείου ἡ κυβέρνησις ἤρξατο ἀπελαύνουσα ὡρισμένας κοινότητας.

Ἀρβανιτοχώριον. Κατὰ Μάρτιον τοῦ 1915, Μ. Τε-

τάρτην, κατέφθασαν εἰς τὸ χωρίον δύο Γερμανοὶ ἀξιωματικοί, οἱ ὁποῖοι συνεννοηθέντες προηγουμένως μετὰ τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς χωροφυλακῆς Δαβοὺτ καὶ τοῦ ὑποδιοικητοῦ Βεΐκος διέταξαν τὴν ἐντὸς τεσσάρων ὡρῶν ἐκκένωσιν τοῦ χωρίου, μεθ' ὃ ἀναχωρήσαντες ἀνέθηκαν τὴν ἐφαρμογὴν τῆς ἀποφάσεως εἰς τὸν ὡς ἄνω Δαβούτ. Παρελθούσης τῆς προθεσμίας, τριάκοντα ἐν ὅλῳ χωροφύλακες ἤρξαντο δι' ἀπειλῶν καὶ κατὰ τρόπον σκαιότατον ἐκδιώκοντες τὰ γυναικόπαιδα καὶ τοὺς ἄνδρας, οἱ ὁποῖοι οὐδὲ κἂν αὐτὰ τὰ ἀπολύτως ἀναγκαῖα δυνηθέντες νὰ συμπαραλάβωσιν ἐξηναγκάσθησαν ὅπως κατέλθωσιν εἰς τὴν κοινότητα Βεΐκος. Τὴν Μ. Παρασκευὴν ἐπιβιβασθέντες βίᾳ ἀτμοπλοίου ἀπεστάλησαν εἰς Ρύσιον, τὴν δὲ Κυριακὴν τοῦ Πάσχα ἤρξατο ἡ στρατολογία τῶν νέων, δεῖγμα καὶ τοῦτο προφανῶς τῆς ἀναλγήτου καὶ ὑστεροβούλου πολιτικῆς τῶν νεοτούρκων. Μετὰ τὴν ἔξωσιν τῶν χριστιανῶν ἡ κυβέρνησις μετωνόμασε τὸ χωρίον εἰς **Μαχμοὺτ Σεφκὲτ πασᾶ** ἀποστείλασα συγχρόνως εἰς αὐτὸ βοσνίους μετανάστας, οἱ ὁποῖοι τῇ συνεργασίᾳ χωροφυλάκων καὶ περιοίκων τούρκων ἀπεγύμνωσαν καθ' ὁλοκληρίαν τὰς οἰκίας τῶν χριστιανῶν, παρεβίασαν τὴν Ἐκκλησίαν διαρπάσαντες σχεδὸν πάντα τὰ ἐν αὐτῇ ἀσφαλισθέντα ἔπιπλα καὶ ἐνδύματα αὐτῶν, ἐβεβήλωσαν τὰ ἱερά, διενεμήθησαν τὰ κτήματα, τὰ δὲ μεγάλα καὶ πλούσια τῆς κοινότητος δάση κατέλαβεν ἡ Ἐρυθρᾶ ἡμισέληνος καὶ ὁ νῦν πρ. Χεδίβης τῆς Αἰγύπτου.

2 Ἄνω καὶ **3 Κάτω Νεοχώριον.** Κατ' Ἀπρίλιον τοῦ 1916 διετάχθη ἡ ἐκκένωσις τῶν χωρίων τούτων, ματαιωθεῖσα ὅμως κατόπιν συντόνων ἐνεργειῶν τῆς Μητροπόλεως. Μετὰ δύο μῆνας ἐπαναληφθεῖσα ἡ ἀπόπειρα ἀπέτυχε μὲν καὶ πάλιν, ἐπήνεγκεν ὅμως τὴν σύλληψιν ἑξήκοντα προκρίτων καὶ γυναικῶν ἐκ Χιλῆς καὶ τῶν δύο Νεοχωρίων, ἐξορισθέντων εἰς τουρκικόν τι χωρίον τῆς περιφερείας Ἀγκύρας. Μετὰ

παρέλευσιν μηνὸς καὶ ἐκ τρίτου ἐπαναληφθεῖσα ἡ ἀπόπειρα ἐπέτυχεν. Οἱ χριστιανοὶ διαταχθέντες καὶ ἐξαναγκασθέντες ὡδηγήθησαν, μὲ δεδεμένας τὰς χεῖρας καὶ ὑπὸ τὰ φρικώδη πλήγματα τῶν χωροφυλάκων, πρὸς τὴν Χαρταλιμήν, ἐνῷ ἀφ' ἑτέρου ἡ κυβέρνησις διήρπαζε 95 χιλ. προβάτων, ἀνηκόντων εἰς τοὺς ἐκδιωχθέντας. Γηραλέοι ἱερεῖς συνεπείᾳ τῶν δαρμῶν ἀπέθανον καθ' ὁδόν, ὁ ἐξ ἄνω Νεοχωρίου Ἠλίας Φουρνιάρης καὶ ἡ Ἑλένη Χ'' Στόλη ὑπέκυψαν εἰς τὰ τραύματα, γυναῖκες παρεβιάσθησαν, τινὲς δὲ ἐξ αὐτῶν ὑπὸ τοὺς καγχασμοὺς τῶν βασανιστῶν ἀπεβίωσαν μὴ δυνηθεῖσαι νὰ ὑπομείνωσι τὴν προσβολήν. Ἐκ τῶν ἐκδιωχθέντων ἄλλοι ὡδηγήθησαν βίᾳ πρὸς τὰ Τοῦζλα, Γκέβζε καὶ Ἀδὰ-Παζάρ, Ἐσκὶ Σεχὶρ καὶ Κιουτάχια. Διαρκούσης τῆς ἐξορίας διηρπάγησαν ὅλα τὰ ἔπιπλα καὶ σκεύη τῶν χριστιανῶν, πωληθέντα ἀργότερον ἐν τῇ Μ. Ἀγορᾷ τῆς Πόλεως ἐπ' ὠφελείᾳ τοῦ ὑποδιοικητοῦ καὶ τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς χωροφυλακῆς Χιλῆς. Ὁ διωγμὸς οὗτος ἐμπλήσας θάρρους πρὸς ἄμυναν πολλοὺς νέους τῶν χωρίων τούτων ἠνάγκασεν αὐτοὺς ὅπως καταφύγωσιν εἰς τὰ ὄρη, ἐναντίον δὲ αὐτῶν ἀπεστάλησαν καταδιωκτικὰ ἀποσπάσματα. Ἐν τῷ μεταξὺ ἡ κυβέρνησις ἐκρέμασεν ἐν Χιλῇ τὸν Βασίλειον Κουλῆ Ἀγγελῆ καὶ τὸν Δημήτριον Τράκον· κατὰ Μάϊον 1917 ἐτυφέκισαν τὸν Νικόλαον Κρασσᾶν, τὸν Χρῆστον Σταύρου Φίλιογλου καὶ τὸν Πέτρον Ν. Ἀσήκην ἐκ Νεοχωρίων, ἔκαυσαν ζῶντα ἐν Τεπέ-κιοϊ τὸν Νικόλαον Τσιγγάκη, ἐτυφέκισαν καθ' ὁδὸν ἐν Γκέβζε τὸν Ἰωάννην Μπαλάση καὶ Σταῦρον Τιτήκην· πάντες οὗτοι οὐδεμίαν εἶχον σχέσιν πρὸς τοὺς ἐν τοῖς ὄρεσιν ἀντάρτας.

Συγχρόνως τῇ ἐκδιώξει τῶν Νεοχωριτῶν διενηργήθη καὶ ἡ ἔξωσις τῆς κοινότητος **Pudiou.** Ἀφορμὴ ἐδόθη ἡ ἐμφάνισις τῶν συνεννοητικῶν ὑποβρυχίων. Οἱ τοῦρκοι ὅλως συκοφαντικῶς διατεινόμενοι ὅτι οἱ χριστιανοὶ ὑποβοηθοῦσι

τὸ ἔργον τῶν ὑποβρυχίων, ἔλαβον αὐστηρὰ μέτρα, ἐξυλοκόπησαν προκρίτους καὶ μεταξὺ αὐτῶν συλλαβόντες πολλούς, ἐν οἷς τὸν Γρηγόριον Βαφειάδην, Παναγιώτην Τσορπατσὴν καὶ Ν. Νάκον ὡδήγησαν πεζῇ εἰς τὰς φυλακὰς τοῦ στρατοδικείου, ὁπόθεν μετὰ πολίμηνον φυλάκισιν ἀπελευθερώθησαν. Οἱ κάτοικοι διετάχθησαν ὅπως ἐντὸς τριῶν ἡμερῶν ἀναχωρήσωσι· κατόπιν ὅμως ἐνεργείας τῆς Μητροπόλεως ἀπεσοβήθη ὁ κίνδυνος· ἀλλ' ἡ μανία τῶν τούρκων ζητοῦσα ἱκανοποίησιν ἐστράφη ἀλλαχοῦ : συλληφθέντες ἀπαγχονίζονται κατὰ Ἰούνιον τοῦ 1916 ὁ Γεώργιος Βασιλείου, ὁ Βασιλάκη Ρεΐς, οἱ δύο υἱοὶ τοῦ Λσμᾶ καὶ ὁ Χρηστίδης, ἄνθρωποι φιλήσυχοι καὶ ἀθῷοι, ἐξ αὐτῶν δὲ εἷς φρενοβλαβής.

4 Μικρὸ Βακὰλ-κιοῖ. Κατὰ 7)βριον 1917 διετάχθη τὸ χωρίον τοῦτο ὅπως ἐντὸς 24 ὡρῶν ἐκκενωθῇ πρὸς ἐγκατάστασιν στρατοῦ, Παρὰ τὴν ταχθεῖσαν ὅμως προθεσμίαν ὁ ἐκεῖ διαμένων ἀξιωματικὸς ἐξηνάγκασε τοὺς κατοίκους νὰ σπεύσωσι καὶ παραλάβωσιν ἐκ τῶν πραγμάτων αὐτῶν ὅσα ἤθελον δυνηθῇ καὶ ἐντὸς 6 ὡρῶν ἐγκαταλίπωσι τὸ χωρίον. Οἱ κάτοικοι μὴ δυνάμενοι νὰ ἀντείπωσι διεσκορπίσθησαν ἀνὰ τὰ πέριξ χωρία, ἐξαναγκασθέντες πρότερον νὰ ὑπογράψωσιν ἐγγραφον ὅτι οἰκειοθελῶς ἐξεπατρίσθησαν.

Κατὰ 8)βριον τοῦ 1917 διετάχθη καὶ ὁ ἐκπατρισμὸς τῶν χριστιανῶν ἀπὸ τῶν νήσων τῆς Πριγκήπου, Χάλκης, Ἀντιγόνης καὶ Πρώτης. Ἡ σχετικὴ διαταγὴ μάλιστα, ὑπογεγραμμένη ὑπὸ τοῦ στρατιωτικοῦ διοικητοῦ, ἐτοιχοκολλήθη εἰς αὐτὰς καὶ ὤφειλε νὰ ἐκτελεσθῇ ἐντὸς τριῶν τὸ πολὺ ἡμερῶν· ἀπαίσιοι δὲ τυμπανοκροῦσται διελάλουν ἀνὰ τὰς συνοικίας ὅτι πᾶς ὅστις ἤθελε μείνῃ ἐν ταῖς νήσοις πέραν τῆς προθεσμίας ἤθελε διὰ τῆς λόγχης ριφθῇ εἰς τὴν θάλασσαν. Μόνον καὶ πάλιν ἁρμοδίων ἐνεργειῶν ἀπεσο-

βήθη ὁ κίνδυνος οὗτος, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἐπαύοντο ὅ τε ὑποδιοικητὴς καὶ ὁ ἀρχιαστυνόμος Πριγκήπου ὡς μὴ κατορθώσαντες νὰ ἐκτελέσωσιν ἐγκαίρως τὴν διαταγήν.

Διωγμοὶ ἄλλοι μετὰ σχετικῶς ἠπιωτέρου χαρακτῆρος διενηργήθησαν καὶ εἰς τὰς λοιπὰς κοινότητας τῆς ἐπαρχίας.

ΙΖ'.

ΕΠΑΡΧΙΑ ΝΙΚΟΜΗΔΕΙΑΣ

Ἐμακάριζον ἑαυτοὺς οἱ τῆς ἐπαρχίας ταύτης (ἀριθμούσης κοινότητας 67 καὶ ὁμογενῆ πληθυσμὸν 54031), χριστιανοὶ ἐφ' ἧς ἀπήλαυον σχετικῆς ἡσυχίας καὶ ἀσφαλείας· ἀλλ' ἡ ἐπιδιωχθεῖσα ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως ἀνοχὴ καὶ ἀτιμωρησία τῶν ἐν Θρᾴκῃ καὶ Μ. Ἀσίᾳ ἀρξαμένων διωγμῶν τοῦ 1914, ἡ κατὰ τρόπον μάλιστα ἀσύστολον συμμετοχὴ αὐτῆς εἰς τὰς βιαιοπραγίας, ἡ ἐν τῇ γλώσσῃ ἀκολασία τοῦ τουρκικοῦ τύπου, ἡ προκαλοῦσα καὶ διεγείρουσα τὸν φανατισμὸν αὐτοῦ, καὶ τὸ μῖσος τοῦ μουσουλμανικοῦ λαοῦ ἐναντίον τῶν ἡμετέρων, ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα συνέβαλον ὥστε τὸ μικρόβιον καὶ ἡ ὄρεξις τοῦ κακουργεῖν νὰ μεταδοθῇ καὶ εἰς τοὺς τούρκους τῆς ἐπαρχίας ταύτης. Τοῦρκοι ἱεροδιδάσκαλοι ἀποστελλόμενοι ἀνὰ τὰ χωρία κατήχουν τοὺς ὁμοθρήσκους αὐτῶν ὅπως διενεργῶσι φανερὰ τόν μέχρι τότε ἐν στενῷ κύκλῳ καὶ ὅλως ἀφανῶς διενεργούμενον ἐμπορικὸν ἀποκλεισμὸν καὶ νὰ προβαίνωσιν εἰς βιαιοπραγίας μιμούμενοι τοὺς ἀλλαχοῦ ὁμοφύλους αὐτῶν.

Τὰ χωρία Καρὰ-τεπὲ, Ἔσμὲς καὶ Νεοχώριον ἀπὸ τοῦ Μαΐου μηνὸς 1914 ἤρξαντο συστηματικῶς πιεζόμενα καὶ λεηλατούμενα, οἱ δὲ κάτοικοι αὐτῶν δερόμενοι ἀ-

νηλεῶς ἠμποδίζοντο ὅπως μεταβῶσιν εἰς τὰς ἐργασίας αὐτῶν. Πρὸς τὸν ἐν Ἀδᾶ-παζὰρ ἀρχιερατικὸν ἐπίτροπον ἐπεδόθη ἀπειλητικὴ ἐπιστολὴ καλοῦσα αὐτὸν ὅπως ἐπὶ ποινῇ θανάτου ἀναχωρήσωσιν ἀμέσως ἐκεῖθεν οἱ ὁμογενεῖς. Τὴν ἐπιστολὴν ταύτην ἐπηκολούθησε μετά τινας ἡμέρας τοιχοκόλλησις ἐπὶ τῶν θυρῶν τῶν Ἐκκλησιῶν εἰδοποιοῦσα καὶ συνιστῶσα τοῖς ἡμετέροις ὅπως ἀπέλθωσιν ὅσον τάχιστα. Ἀλλ' ἡ κοινότης δὲν ἀπῆλθε παρὰ τὰς ἀπειλὰς ταύτας.

Τὰ εἰς τὴν ὑποδιοίκησιν Καραμουσὰλ ὑπαγόμενα χωρία, ὑπὸ λαζῶν χριστιανῶν κατοικούμενα, ὑφίσταντο πολλὰς ζῳοκλοπὰς καὶ κακώσεις. Τῇ 19 Ἰουνίου 1914 οἱ ἐκ τῶν κατοίκων Χαδζῆ-Ὀσμὰν αὐτάδελφοι Ἰωάννης καὶ Ἀναστάσιος Κυριακοῦ εὑρέθησαν φρικωδῶς κατακρεουργημένοι, ἐξορυχθέντων τῶν ὀφθαλμῶν καὶ ἀποκοπέντων τῶν ὤτων, τῆς ρινὸς καὶ τῶν χειρῶν αὐτῶν. Τὸ γεγονὸς τοῦτο προξενῆσαν φρίκην καὶ τρόμον εἰς ἅπαντας τοὺς κατοίκους τῶν χωρίων ἐνίσχυσε τὴν ἰδέαν τῆς μεταναστεύσεως.

Τὰ χωρία Κιουπλιὰ, Ἀκ-τὰς, Ἀρμουτλῆ καὶ Ἀρβανιτοχώριον ἠπειλοῦντο συχνάκις ὑπὸ τούρκων ἐπιδρομέων. Ἡ ἐξ Ἀρβανιτοχωρίου 17έτις Δέσποινα Γεωργίου καταδιωχθεῖσα ὑπὸ τούρκων ἐσώθη μὲν, ἔπαθεν ὅμως τὰς φρένας. Ὁ μουχτάρης τοῦ χωρίου Βασίλειος Μαργαρίτης πληγωθεὶς σοβαρῶς παρὰ τούρκων ἀπεβίωσε μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἐν τῷ Γαλλικῷ νοσοκομείῳ ὑποκύψας εἰς τὰ τραύματα αὐτοῦ. Τοῦρκοι πειραταὶ ἐπιτιθέμενοι διαρκῶς κατὰ τῆς Καλολίμνου ἐζήτουν ἐπιμόνως ὅπως οἱ κάτοικοι ἐγκαταλείψωσι τὴν νῆσον αὐτῶν. Αἱ ἐπιτόπιοι ἀρχαὶ εἰδοποιηθεῖσαι ἐγκαίρως οὐδεμίαν προσοχὴν ἔδιδον. Ἐν γένει πάντα τὰ χωρία τῆς ἐπαρχίας ἐδοκιμάσθησαν δεινῶς.

Ὅλως ὅμως ἰδιαιτέρως ἐδοκιμάσθη σκληρῶς τὸ τμῆ-

μα τῆς Ἀπολλωνιάδος, τοῦ ὁποίου τὰ πλεῖστα χωρία, κατόπιν ἐπανειλημμένων ἀπειλῶν καὶ πιέσεων, ἐξηναγκάσθησαν εἰς ἐκπατρισμόν. Τὰ παθόντα χωρία τοῦ τμήματος τούτου εἶναι τὰ ἑξῆς:

1 Πάσ-κιοϊ. Τῇ 1 Ἰουνίου 1914 λῃσταὶ εἰσελθόντες εἰς τὸ χωρίον διέταξαν τοὺς κατοίκους ὅπως ἀναχωρήσωσιν· οἱ χωρικοὶ ἔντρομοι κατέφυγον εἰς τὰ ὄρη καὶ ἐκεῖθεν εἰς Μουδανιὰ καὶ Προῦσαν, καθ' ὃν χρόνον τοῦρκοι περίοικοι ἤρξαντο νὰ διαρπάζωσι τὰ κτήνη αὐτῶν· Φθάσαντες εἰς τὴν θέσιν Δουβῆ· Τσιφλὶκ συνήντησαν χωροφύλακας, οἵτινες καὶ συνέστησαν αὐτοῖς ὅπως ἐπανέλθωσιν εἰς τὰ ἴδια. Κατὰ τὴν ἐπιστροφὴν ὅμως αὐτῶν ἐκυκλώθησαν ὑπὸ πλήθους ὀθωμανῶν, οἱ ὁποῖοι ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τῶν χωροφυλάκων ἐπυροβόλουν αὐτοὺς φεύγοντας πρὸς τὸν σταθμὸν Σουλουκλῆ, ἔνθα εὑρεθέντες ἀπέναντι ἄλλων χωροφυλάκων ἔτρεχον ἕκαστος πρὸς διάφορον διεύθυνσιν. Κατὰ τὸν διωγμὸν τοῦτον ἐφονεύθησαν οἱ: Μανώλης Σπινόγλου, Θεολόγος Βερβέρογλους, Γ. Ἀγγελογλους, Ἀθανάσιος Χατζούδης, Ἀθ. Γιαννούλας, τὸν ὁποῖον συλλαβόντες οἱ κακοῦργοι ἀγρίως ἐβασάνισαν κατασυντρίψαντες τοὺς ὀδόντας αὐτοῦ, ὥστε πρὸς ἀπαλλαγὴν ἐρρίφθη πνιγεὶς εἰς παρατυχὸν φρέαρ, Ν. Σοφιάνογλους· Σωτ. Κυριαζόγλους, Ἀθ. Κουμάνογλους, Ἀθ. Χαδζήογλους Β. καὶ Ἰσίδωρος Σεργιάνογλους, Α. Ζαχάρογλους, Φωτεινὴ Ἀνδρειόγλου, Συρματένια Σωτήρογλου, ἥτις πρὸς ἀποφυγὴν τῆς ἀτιμώσεως ηὐτοκτόνησε ριφθεῖσα μετὰ τοῦ ὡς ἄνω Α. Γιαννούλα εἰς φρέαρ, Μαρία Δ. Μαστοραγιάννογλου, Χρυσάνθη Ἀνδρειόγλου καὶ Γ. Γιάννογλους.

Ἐπληγώθησαν βαρέως πολλοί, μεταξὺ δὲ αὐτῶν οἱ Ν. Νάσογλους, Ζαχαρένια Χατζούδη, Ι. Χιωνᾶς, Θ. Σουλόγλους, Παρασκευὴ Τσακάλογλου καὶ Β. Παπαθανασίου, τοῦ ὁποίου μόλις διαφυγόντος τὴν θανάτωσιν ἔθραυσαν

τὴν ἀριστερὰν χεῖρα. Ἐδάρησαν ἀναρίθμητοι, ἐν οἷς καὶ οἱ ἱερεῖς Νικόλαος καὶ Πολυχρόνιος, ὁ τελευταῖος οὗτος πληγωθεὶς τὴν δεξιὰν παρειάν. Ἀπήχθησαν ἐκβιασθέντες εἰς ἀρνησιθρησκείαν ὁ Εὐστράτιος Τσακίρογλους οἰκογενειακῶς, ἡ παιδίσκη Φωτεινὴ Στάντσογλου καὶ δύο μικρὰ παιδία παραδοθέντα ὑπὸ τούρκων ἁμαξηλατῶν εἰς ὁμοθρήσκους αὐτῶν τροφούς. Ἠτιμάσθησαν πολλαί, ἐν αἷς ἡ Μενεξιὰ Θύμου, ἡ Δέσποινα Μύρτογλου, ἡ Ἀργυρὼ Κυριαζόγλου καὶ ἡ δωδεκαέτις Σοφία Καγιόγλου.

2 Ἀγινάζοι. Τὸν αὐτὸν χρόνον τοῦρκοι περίοικοι ἐπιτεθέντες κατὰ τοῦ χωρίου τούτου ἐξηνάγκασαν αὐτὸ εἰς ἐκπατρισμόν. Τοῦρκοι ἐκ τοῦ χωρίου Πατρικιᾶς ἔρριψαν εἰς τὸ φρέαρ τοῦ ἁγ. Γεωργίου τὸν Σιριγιάννην Βασίλογλουν, ὁ δὲ ἐξ Ἀναχωρίου Χουσεΐν εἰς ποταμὸν τὸν Εὐστράτιον Δ. Καγιόγλουν. Ἔσφαξαν τὸν Κωνσταντῖνον Ἀλιάτογλουν καὶ Πέτρον Σισμάνογλουν, τοῦ ὁποίου ἡ σύζυγος Παναγιωτίτσα ηὐτοκτόνησε ριφθεῖσα εἰς τὴν λίμνην Ἀπολλωνιάδος. Πολλαὶ γυναῖκες ἠτιμάσθησαν.

3 Χωρούδα. Τὸν αὐτὸν καὶ τὸ Πάς-κιοϊ χρόνον κιρκάσιοι ἔνοπλοι καὶ ἔφιπποι λῃσταὶ εἰσελθόντες εἰς τὸ χωρίον ἐξηνάγκασαν αὐτὸ ὅπως ἐκπατρισθῇ, ἤρξαντο δὲ συγχρόνως διαρπάζοντες καὶ λῃστεύοντες τὰ πάντα. Οἱ χωρικοὶ πανικόβλητοι ἀπεσύρθησαν εἰς τὰ δάση, εἰς ἃ ἔσπευσαν ἀργότερον καὶ οἱ κακοῦργοι πρὸς ἀναζήτησιν αὐτῶν· Τί ἐπηκολούθησεν, εἶνε ἀπερίγραπτον. Τῇ ἑπομένῃ (2 Ἰουνίου) οἰκογένειαί τινες φεύγουσαι εἰς Προῦσαν ἀπεστάλησαν βίᾳ εἰς τὸ χωρίον Τσατάλαγα, εἰσαχθεῖσαι δὲ εἰς τὸ ἐπὶ τῆς ἁμαξωτῆς ὁδοῦ χάνιον περιεκυκλώθησαν ὑπὸ βασιβοζούκων τούρκων βασανισθεῖσαι παντοιοτρόπως ἐπὶ πολλὰς ὥρας καὶ ὑπὸ τὰ ὄμματα χωροφυλάκων. Κατὰ τὸν διωγμὸν τοῦτον οἱ ἐπιδρομεῖς ἀπέκοψαν τὴν ῥῖνα τοῦ Ἀν. Κιοσέογλου, ὡς μὴ δυναμένου νὰ καταβάλῃ τὰ ζητηθέντα

λύτρα, ἔδειραν τὸν 70ρούτη Κ. Κιοσέογλουν, πληγωθέντα εἰς τὰ στήθη δι' ἀκτηρίδος ὅπλου καὶ ἐτραυμάτισαν τὴν γραῖαν Χ" Σαββάτη καὶ τὸν Νικ. Βασιλείου.

4 Τσατάλαγα. Συγχρόνως πρὸς τὰ ἀνωτέρω προσβληθὲν ὑπὸ περιοίκων τούρκων καὶ τὸ χωρίον τοῦτο ἐδηώθη καὶ ἐλεηλατήθη μεγάλως. Ἐφονεύθησαν ὁ Ἠλίας Μαλκογιάννης καὶ ὁ Τριαντάφυλλος Καρακώστογλους. Παρεφρόνησεν ἐκ τοῦ φόβου ὁ Χαράλαμπος Κώστογλους. Πρὸς τούτοις ἐβασανίσθη καὶ ἐδάρη ὁ ἱερεὺς Χ" Ἀθανάσιος, ὅστις ὑπέστη καὶ ἐγκαύματα εἰς τὸ πρόσωπον, διότι οἱ λῃσταὶ ἔθηκαν πῦρ εἰς τὴν οἰκίαν αὐτοῦ, τὸ ὁποῖον ὅμως ἐγκαίρως κατεστάλη ὑπὸ τῶν προσδραμόντων χωρικῶν. Ἐπυρπολήθησαν αἱ οἰκίαι τοῦ Εὐστρατίου Οὐζούνογλου καὶ Γεωργίου Οὐζούνογλου καὶ ἐπληγώθη διὰ δρεπάνου εἰς τὸ μέτωπον ὁ κωφάλαλος Γεώργιος Γιοβαντζόγλους. Ἐνῷ διηρπάζετο ἡ Τσατάλαγα ἔφθασαν ἐφ' ἁμάξης ἐκ Προύσης 7 ἀπεσταλμένοι τοῦ Κομιτάτου, οἱ ὁποῖοι κατετυράννησαν τοὺς χωρικοὺς καὶ τὸν ἱερέα.

5 Γούλιος. Ἐν τῷ χωρίῳ τούτῳ ἐδάρησαν ἀνηλεῶς ὁ Παναγιώτης Ζαφειρίου ὑπὸ τοῦ δεκανέως Χαφοὺζ διὰ ροπάλου φέροντος ἥλους, ὁ Ἀθ. Παπαζαφειρίδης βαρέως, ὁ Μανώλης Χ" Παπᾶ, ὁ Εὐστρ. Λαζάρου, διότι δῆθεν εἶχον ὅπλα, οἱ δὲ κάτοικοι ἐξηναγκάσθησαν ὑπὸ τοῦ ἑκατοντάρχου Μιχαλητσίου νὰ πληρώσωσιν 20 λίρ. ἵνα δώσῃ αὐτοῖς συνοδοὺς χωροφύλακάς τινας πρὸς ἀσφάλειαν μέχρι Μιχαλητσίου. Ἀλλ' οὗτοι ὁδηγήσαντες τοὺς δυστυχεῖς παρὰ τοὺς Ἀπελλαδάτους ἀπεγύμνωσαν αὐτοὺς τελείως. Ὁ ἑκατόνταρχος καὶ ὁ ὑποδιοικητὴς Μιχαλητσίου πρὸς τοὺς κλαίοντας διὰ τὰ δεινοπαθήματα αὐτῶν ἀπήντων εἰρωνικῶς.

6 Κίδια, 7 Ἀπελλαδάτοι (Σοῦ Μπασῆ). Τῇ 1 Ἰουνίου τοῦρκοι ἔνοπλοι λῃσταὶ ἐφθασαν ἔξω τοῦ χωρίου, ὅπου συμπλακέντες πρὸς τοὺς διὰ κυνηγετικῶν ὅπλων ἀμυνομένους χωρικοὺς ἀπεκρούσθησαν. Συνεπείᾳ τῆς ἀποτυχίας αὐτῶν ταύτης διεμήνυσαν οἱ κακοῦργοι εἰς τοὺς χωρικοὺς περὶ τὴν μεσημβρίαν ὅτι θὰ ἐξοντώσωσιν αὐτοὺς Οἱ χωρικοὶ πρὸς ἀποφυγὴν τοῦ κινδύνου παραλαβόντες τὰ ἀπολύτως ἀναγκαῖα διηυθύνθησαν πρὸς τὸ χωρίον Κίδιαν, ἀλλ' εὗρον καὶ τοὺς κατοίκους τοῦ χωρίου τούτου διὰ τοὺς αὐτοὺς λόγους συνηθροισμένους εἰς τὸ ὕψωμα τοῦ Ἁγίου Πέτρου. Ἠδελφωμένα τὰ δύο χωρία ἠκολούθησαν τὴν ὁδὸν Τριγλίας, ἀλλὰ περιέπεσαν εἰς τὰς χεῖρας κατ' ἀρχὰς τοῦ ἑκατοντάρχου Μιχαλιτσίου, ὅστις μετὰ τῶν ὑπ' αὐτὸν ἀνδρῶν ἐλῄστευσε τοὺς κατεπτοημένους χωρικούς, καὶ ἔπειτα τοῦ τσερκέζου Ἰσμαήλ, ὁ ὁποῖος ἀνέμενε τὴν συνοδείαν τῶν προσφύγων παρὰ τὴν γέφυραν Χαϊδὰρ καὶ Ρεγκοὺς ὅπως ἀπογυμνώσῃ αὐτούς. Οὗτος ὡς γείτων γνωρίζων τίνες εἶνε οἱ πλουσιώτεροι ἐχώρισεν 8—10 ἄτομα ἀπὸ τῶν λοιπῶν συμπληρώσας οὕτω τὴν ἀπογύμνωσιν. Ὑπὸ τοῦ Ἰσμαὴλ καὶ τῆς συντροφίας αὐτοῦ ἐπληγώθη σὺν ἄλλοις καὶ ὁ ἱερεὺς τοῦ χωρίου Ἀπελλαδάτοι Παπᾶ Ἀθανάσιος.

8 Ἁγία Κυριακή. Τὸ χωρίον τοῦτο ἀπεγυμνώθη καθ' ὁλοκληρίαν ὑπὸ τῶν περιοίκων τούρκων.

9 Τσάμουρδζα. 10 Τσεσνεῖριον. Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον διηρπάγησαν τὰ κτήνη καὶ ἡ λοιπὴ περιουσία τῶν χωρίων τούτων. Ἐν τῷ πρώτῳ οἱ ἐπιδρομεῖς ἐφόνευσαν τὸν Γιαννάκον Ἀντώνογλουν, ἔδειραν ἀνηλεῶς τὸν γέροντα Τάσον Χαϊδάκην καὶ ἠτίμασαν τὴν παράλυτον Βασιλικὴν Καλπάκογλου. Ἐν τῷ δευτέρῳ ἐπλήγωσαν μὲ μάουζερ εἰς τὸν ἀριστερὸν μηρὸν τὸν Βασίλ. Καραγεώργογλου καὶ μὲ κυνηγετικὸν ὅπλον εἰς τὴν κεφαλὴν τὴν Οὐρανίαν Παπαδοπούλου, ἐβίαζον δὲ εἰς ἀρνησιθρησκείαν καὶ τὸν ἱερέα Χρῆστον, ἀφεθέντα ὅμως κατόπιν ἐλεύθερον.

11 Δερέκιοϊ. Τὸ χωρίον τοῦτο προσεβλήθη ὑπὸ τῶν περιοίκων μουσουλμανικῶν χωρίων. Ἀπήχθη ἡ 14ἐτὶς Ἀ-

ναστασία Β. Παπαγιάννη, ἧς τὸν ἀδελφὸν ἀγρίως δείραντες ἐλήστευσαν.

12 Βελετλέριον. Τῷ 2 Ἰουνίου μετέβησαν εἰς τὸ χωρίον πεζοὶ καὶ ἔφιπποι χωροφύλακες μεθ' ὑπαξιωματικῶν. Οὗτοι διέταξαν τὸν ἱερέα καὶ τὸν διδάσκαλον νὰ παρουσιάσωσι τὰς διαμονάς, τὰς ὁποίας καὶ λαβόντες ἐξέσχισαν. Τὴν στιγμὴν ἐκείνην οἱ περίοικοι τοῦρκοι ἐπιτεθέντες ἐπεδόθησαν εἰς τὴν λεηλασίαν τοῦ χωρίου, τοῦ ὁποίου οἱ κάτοικοι πανικόβλητοι ἔφευγον, ἐν ᾧ οἱ χωροφύλακες ἀταράχως ἐθεῶντο τὰ γενόμενα. Ἐκ τῶν χωρικῶν πολλοὶ ἐδάρησαν.

13 Ἀναχώριον. Τῇ 2 Ἰουνίου ὀθωμανὸς κάτοικος τοῦ ἰδίου χωρίου, Ταλίπ ἀγᾶς καλούμενος, προσεκάλεσε τὸν χριστιανὸν μουχτάρην καὶ τῷ ἀνεκοίνωσε αὐστηρῶς καὶ ἀπειλητικῶς διαταγὴν τοῦ ἀρχικομιτατζῆ, καθ' ἣν ὤφειλον οἱ χριστιανοὶ ἀφήνοντες ὅλην ἐν γένει τὴν περιουσίαν αὐτῶν νὰ καταλίπωσι τὸ χωρίον πανοικεί. Οἱ χριστιανοὶ πρὸς ἀποφυγὴν μεγαλειτέρας ζημίας ἀνεχώρουν, ὅτε συνήντησαν τούρκους οἱ ὁποῖοι συλλαβόντες καὶ λησταύσαντες τὸν ἱερέα Π΄΄ Γεώργιον, ἠρεύνησαν ἀκολούθως ἕνα πρὸς ἕνα ἄνδρας, γυναῖκας καὶ κοράσια καὶ ἀφοῦ τοῖς ἀφήρεσαν ὅ,τι πολύτιμον ἔφερον μεθ' ἑαυτῶν ἐξαπέστειλαν αὐτούς.

14 Ἀπολλωνιάς. Ἡ κοινότης αὕτη διέφυγε τὴν καταστροφὴν χάρις εἰς τὴν καταβολὴν λύτρων, εὑρίσκετο ὅμως ἐν διαρκεῖ ἀποκλεισμῷ. Τῇ 27 Ἰουνίου ἱ. ἔ. τρία ἁλιευτικὰ πλοιάρια τολμήσαντα νὰ ἐξέλθωσιν εἰς ἁλιείαν ἐν τῇ λίμνῃ ἐπυροβολήθησαν ὑπὸ τούρκων. Ἐφονεύθη ὁ Ἀνδρέας Πασχαλίδης καὶ ἐπληγώθησαν βαρέως ὁ Κυριακὸς Παναγιώτου καὶ ὁ Κυριακὸς Καπούλης.

15 Κουβούκλια. Ἐσώθη ἀμυνόμενον ἐπὶ 4 ἡμέρας κατὰ τῶν ἐπιδραμόντων τούρκων τῶν χωρίων Χασὰν ἀγᾶ Καγιαπὰ, Κίτας, Ράκιθας καὶ Κιοπελιά. Ὁ δεκανεὺς Σουλουκλῆ Χαλὲτ βέης μετὰ 12 ἐφίππων χωροφυλάκων, ἐλθὼν εἰς τὸ χωρίον ἀνεκοίνωσε διαταγὴν κυβερνητικὴν, καθ' ἣν ὤφειλον οἱ κάτοικοι νὰ καταλίπωσι τὴν πατρίδα αὐτῶν τῇ ἑπομένῃ. Λαβόντες τὴν ἀπόφασιν οἱ χωρικοὶ νὰ μεταναστεύσωσιν, ἡτοίμασαν τὰ ἀπαραίτητα ἐνδύματα καὶ τρόφιμα. Τῇ ἐπιούσῃ ὅμως, ἀναιρεθείσης τῆς πρώτης διαταγῆς καὶ ἀπαγορευθείσης τῆς ἐξόδου, παρέμειναν ἐν τῷ χωρίῳ ἀμυνόμενοι πάντοτε ἐναντίον τῶν ἐπιτιθεμένων περιοίκων τούρκων, καὶ σώσαντες τοιουτοτρόπως ἑαυτοὺς καθὼς καὶ τοὺς εἰς τὸ χωρίον καταφυγόντας Δανξαριώτας καί τινας τοῦ Πάσκιοϊ.

16 Ἐϊνεσί καὶ **17 Πριμικήριον.** Οἱ κάτοικοι τῶν χωρίων τούτων, κατόπιν ἐπανειλημμένων ἐπιθέσεων καὶ λεηλασιῶν, κατέφυγον εἰς Πάνορμον. Δύο χωρικοὶ ἐξ Ἐϊνεσί ἐφονεύθησαν ὑπὸ ὑπαλλήλων τῆς ἑταιρείας τοῦ σιδηροδρόμου Μουδανίων—Προύσης.

18 Σεργιάνη, 19 Τσαμπάζη, 20 Ταχταλή, 21 Γιαϊλαδζίκιον, καὶ 22 Γιαλὶ-τσιφλίκιον. Τὰ χωρία ταῦτα παρὰ τὰς ποικίλας αὐτῶν βασάνους καὶ πιέσεις δὲν μεταναστεύσαν.

23 Ἀχτσὲ-Μπουνάρ. Μετὰ τὴν ἐρήμωσιν τοῦ χωρίου καὶ τὴν ἐν αὐτῷ ἐγκατάστασιν Ἀλβανῶν προσφύγων, ἐδάρησαν πλεῖστοι τῶν κατοίκων ὑπὸ τῶν ἐπιδρομέων, οἵτινες κατήγοντο ἐκ τῶν πέριξ τουρκικῶν χωρίων.

Ἐκ τῶν κακώσεων καὶ τῶν κακουχιῶν ἀπέθανον ἐν τῷ χωρίῳ Ἀχτσὲ-Μπουνὰρ ὁ Κων)τῖνος Ι. Τσολάκης ὁ Βασίλ. Μητρούδης καὶ τὸ τέκνον τοῦ Βασιλ. Μιχαλιτσλῆ.

24 Δάνξαρι. Οἱ κάτοικοι ἀφέντες τὸ χωρίον αὐτῶν, τὸ ὁποῖον διηρπάγη, κατέφυγον εἰς τὸ πλησιόχωρον Κουβούκλια καὶ ἐσώθησαν.

Τὰ ἐκπατρισθέντα ὅμως χωρία ταῦτα, ἐνθαρρυνθέντα ἁρμοδίως, ἐπανέκαμψαν εἰς τὰς ἑστίας αὐτῶν, τὰς ὁποίας ἐν

τῷ μεταξὺ οἱ περίοικοι τοῦρκοι εἶχον λεηλατήσει καὶ ἀπογυμνώσῃ κατὰ τρόπον ἀφάνταστον. Δὲν ἠδυνήθησαν ὅμως ν' ἀποφύγωσι τὸν διωγμὸν τὰ χωρία **Ἄκ τὰς** καὶ **Κιουπλὶ** ἐκπατρισθέντα εἰς Ἑλλάδα.

Κατὰ τὸν εὐρωπαϊκὸν πόλεμον ἡ κυβέρνησις ἐξεδίωξε κατὰ Ἰούνιον 1915 τὴν νῆσον **Καλόλιμνον**, καὶ συγχρόνως τὰ χωρία **Ἀρβανιτοχώριον** καὶ **Ἀρμουτλὶ** τοῦ τμήματος Γυάλοβας, καὶ τὰ **Γιαλὶ Τσιφλίκ, Τσάμουδζα** καὶ **Τσεσνεῖριον** τοῦ τμήματος Ἀπολλωνιάδος, οἱ δὲ κάτοικοι αὐτῶν ἀπογυμνωθέντες τελείως τῶν περιουσιῶν αὐτῶν διεσκορπίσθησαν ἀνὰ τὴν νομαρχίαν Προύσης. Πρὸς δικαιολογίαν τοῦ διωγμοῦ τούτου ἡ κυβέρνησις ἰσχυρίσθη ὅτι οἱ κάτοικοι τῶν μερῶν τούτων προέβαινον εἰς λαθρεμπόριον βενζίνης πρὸς ὄφελος τῶν ἀγγλικῶν ὑποβρυχίων, ὅπερ ἀπετέλει ἰσχυρισμὸν ὅλως ἀσύστατον καὶ συκοφαντικώτατον.

ΙΗ'.

ΕΠΑΡΧΙΑ ΝΙΚΑΙΑΣ

Ἐκεῖνο ὅπερ ἐπηρέασεν ἐμπορικῶς καὶ ἐμάρανεν οἰκονομικῶς τὴν ἐπαρχίαν ταύτην (κοινότ. 26 πληθυσμ. 33470) ἦτο κυρίως ὁ ἄγριος ἐμπορικὸς ἀποκλεισμός, ὁ ἐφαρμοσθεὶς ἔν τε τῇ Κίῳ, τῇ ἕδρᾳ αὐτῆς, καὶ ἐν ταις λοιπαῖς κοινότησιν. Ἰδίως ἀπὸ τῶν δύο βαλκανικῶν πολέμων τὸ πρὸς τοὺς Ἕλληνας μῖσος ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ἀναπτυσσόμενον ἤρξατο νὰ καλλιεργῆται ἐμπράκτως διὰ διαφόρων πιέσεων καὶ ἀπαιτήσεων ἐράνων παντοίας φύσεως, καὶ οὕτως ἡ οἰκονομικὴ εὐπραγία ὑφίστατο δεινὰς δοκιμασίας, ἐπιτεινομένας καὶ ὑπὸ ἀφορίας καὶ ἄλλων καιρικῶν περιστάσεων. Ἐξηκολούθει ὅμως ἐπιτεινόμενον ὑπὸ τῶν σωβινιστῶν τὸ κατὰ τῆς πόλεως Κίου μῖσος διὰ τὸν οὐσιωδῶς ἑλληνικὸν αὐτῆς χαρακτῆρα.

Ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ Μαΐου τοῦ 1914 ἤρξατο συστηματικὸς διωγμὸς τῶν Ἑλλήνων ἐπὶ διαφόροις προφάσεσιν, ἀρχῆς κυρίως γενομένης ἀπὸ τοῦ φόνου ὑπαστυνόμου ἐνόχου εἰς κλοπὰς καὶ ἄλλας κακουργίας, ὑπό τινος τῶν κακοποιῶν στοιχείων τῆς Κ'ου. Ἐντεῦθεν ἤρξατο ἡ σύλληψις καὶ φυλάκισις πλείστων ὁμογενῶν ἐκ τῶν διαφόρων κοινωνικῶν τάξεων, ἡ ἐπὶ μακρὸν ταλαιπωρία αὐτῶν

ἐν ταῖς φυλακαῖς τῆς Κίου, καὶ εἶτα ἀπαγωγὴ σιδηροδεσμίων εἰς τὰς φυλακὰς τοῦ στρατοδικείου τῆς Πρωτευούσης. Συγχρόνως δὲ ἐσκευωρήθη ἐκμέρους ἐντοπίων τούρκων ἐναντίον φιλησύχων καὶ τιμίων πολιτῶν κατηγορία ἐπὶ συνωμοσίᾳ κατὰ τοῦ καθεστῶτος. Οἱ συκοφάνται δὲν ἐδίστασαν ὅπως καὶ διὰ πλαστῆς ἐπιστολῆς καταγγείλωσιν εἰς τὰς ἐκεῖ ἀρχὰς ἡμετέρους ὡς καταρτίσαντας δῆθεν ἑλληνικὸν ἐπαναστατικὸν κομιτάτον. Τοιουτοτρόπως ἐρρίφθησαν εἰς τὰς φυλακὰς τοῦ στρατοδικείου οἱ ἐκ τῶν κατοίκων Ἀναστάσιος Πινάτσης, Ἀχιλλεὺς Καρακάσης, Ἠλίας Πολίτης καὶ ἄλλοι τινές. Ἀργότερον ὅμως ἀποδειχθέντος ὅτι ἡ ἐπιστολὴ ἦτο πλαστὴ, νέα ἐσκευωρήθη κατ' αὐτῶν σοβαρὰ καταγγελία ἐκ μέρους ψευδομαρτύρων τούρκων, ἵνα διὰ τῆς τιμωρίας τῶν χριστιανῶν, ὡς ἐνόχων, δικαιολογηθῇ ὁ ὁσημέραι ἀπηνέστερος ἀποβαίνων ἐν Κίῳ διωγμός.

Πολλαὶ ἑλληνικαὶ οἰκίαι παρεβιάσθησαν ὑπὸ τῶν ἀρχῶν καὶ ἐξητάσθησαν καὶ ἀπήχθησαν πλεῖστοι τῶν ἐν αὐταῖς, ἰδίᾳ ἐπιστολαὶ καὶ τὰ τοιαῦτα, ἵνα δημιουργηθῇ σῶμα κατηγορίας κατὰ τῶν δῆθεν ἐνόχων. Συγχρόνως κακοποιὰ στοιχεῖα ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν πολλαπλασιαζόμενα ἐν Κίῳ καὶ τοῖς πέριξ, καθίστων τὸν βίον ἀβίωτον καὶ ἐπηύξανον τὸν κίνδυνον τῆς πανωλεθρίας.

Οἱ ἄνθρωποι ἡμέρας καὶ νυκτὸς ἦσαν ἄγρυπνοι, φοβούμενοι ἐπιδρομὰς καὶ φόνους καὶ ἐμπρησμούς, τῶν ἀρχῶν μηδαμῶς τι ὑπὲρ τῆς ἐπανόδου τῆς τάξεως ἐνεργούντων. Τοὐναντίον ἐφαίνοντο αἱ ἀρχαὶ εὐνοοῦσαι τὴν τοιαύτην οἰκτρὰν κατάστασιν, ἥτις λίαν ἐνωρὶς ἤρξατο ἐπιδεινουμένη διὰ πρωτοφανοῦς ἐμπορικοῦ ἀποκλεισμοῦ. Εἰς οὐδένα, οὔτε μωαμεθανὸν, οὔτε ἀρμένιον, ἐπετρέπετο νὰ συναλλάσσηται μετὰ τῶν ὁμογενῶν.

Καὶ ὡς εἰ μὴ ἤρκει ὁ τοιοῦτος ἄγριος ἐμπορικὸς διωγμός, ὁ καταστρέψας πᾶσαν τὴν ἐμπορικὴν ἐν Κίῳ ζωὴν

καὶ κίνησιν, ἀνεπτύχθη καὶ νέον εἶδος αὐτοῦ : πλήρης δηλ. καταστροφὴ τῶν ὑπὸ Ἑλλήνων εἰσαγομένων διαφόρων ἐμπορευμάτων, καὶ δὴ καὶ λαχανικῶν καὶ ὀπωρῶν, καὶ αὐτῶν ἔτι τῶν κήπων τῆς Κίου, ἐκ μέρους θηριωδῶν καὶ βαρβάρων ὀρδῶν : Κούρδων, Κιρκασίων, Ἀλβανῶν, Ἀθιγγάνων, Λαζῶν καὶ ἄλλων στοιχείων, τὰ ὁποῖα ἐκ τῶν πέριξ καὶ μακρόθεν συναθροιζόμενα καὶ ὁσημέραι πληθυνόμενα προέβαινον εἰς διαφόρους βιαιότητας. Οὕτως οἱ ὁμογενεῖς λεμβοῦχοι ἀπεκλείσθησαν, νέοι δὲ τοῦρκοι κατέλαβον τὸ ἔργον αὐτῶν. Οἱ ἁλιεῖς, ἀποτελοῦντες μέρος μέγα τῶν κατωτέρων τάξεων καὶ περὶ τοὺς πεντακοσίους ὄντες, ἠναγκάσθησαν νὰ παύσωσι τὸ ἔργον αὐτῶν, ἐπειδή τινες ἐξ αὐτῶν ἁλιεύοντες ἐπυροβολήθησαν καὶ σοβαρῶς ἐπληγώθησαν.

Ὑπὲρ τὰς δύο χιλιάδας ἐργάται τῶν ἀγρῶν καὶ τῶν ἐλαιώνων ἔμενον ἀργοί, μὴ δυνάμενοι νὰ ἐξέλθωσιν εἰς τὴν ὕπαιθρον χώραν, ὅπου πολυειδῶς ἐκακοποιοῦντο, ἐγυμνοῦντο, κλεπτομένων καὶ τῶν ζῴων αὐτῶν. Τὰ δὲ καταστήματα τῶν ἡμετέρων ἐμπόρων, μικρῶν καὶ μεγάλων, ἠπράκτουν, ἕκαστος δὲ ἔμπορος, ἐργάτης, λεμβοῦχος, καὶ αὐτοὶ οἱ ἐμπειρότεροι, βλέποντες ὅτι ὁ διωγμὸς εὐνοούμενος ἐπιτηδείως ὑπὸ τῶν ἀρχῶν ἐτεινεν εἰς γενικὴν καταστροφὴν ἐσκέπτοντο νὰ ἐκπατρισθῶσιν.

Τῇ 9ῃ Ἰουλίου ἰ. ἔ. ἐργάται τινὲς ἐργαζόμενοι εἰς τοὺς ἐλαιῶνας, προσεβλήθησαν ὑπὸ κούρδων καὶ περιοίκων τούρκων διὰ πυροβολισμῶν, καὶ ἠναγκάσθησαν νὰ ἀναχωρήσωσιν. Εἷς ὅμως ἐργάτης ὀνόματι Γεώργιος Χρήστου Τσούκλα θέλων νὰ παραλάβῃ καὶ τὸ ζῷον αὐτοῦ ἐφονεύθη ὑπὸ τεσσάρων σφαιρῶν. Τῇ ἑπομένῃ τοῦρκοι ἔνοπλοι ἐπιτεθέντες ἐκ νέου ἐναντίον ἐργατῶν, ἐπλήγωσαν ἕνα εἰς τὸν βραχίονα καὶ τοὺς μηρούς.

Ἀλλὰ καὶ ὁλόκληρος ἡ ἐπαρχία Νικαίας ἐπηρεάσθη

καὶ ἐκλονίσθη συνεπείᾳ τοῦ ἐμπορικοῦ καὶ βιομηχανικοῦ ἀποκλεισμοῦ. Εἶνε ἀληθὲς ὅτι ὁ τελευταῖος οὗτος ἐξεδηλοῖτο ἐπίσης πολλαχοῦ ἀπὸ τῆς ἀνακηρύξεως τοῦ συντάγματος, ἐπετάθη ὅμως μετὰ τὸν βαλκανικὸν πόλεμον ἐξαγριωθεὶς καὶ συστηματικώτερον ἐφαρμοσθεὶς κατὰ τὸν εὐρωπαϊκὸν τοιοῦτον. Ἔκτοτε ἐμπαθὴς ἐμαίνετο πᾶσα καθόλου ἐμπορικὴ καὶ βιομηχανικὴ ἀντίδρασις ἐναντίον τοῦ ὁμογενοῦς στοιχείου, προξενήσασα μεγάλας ζημίας ἐν Κιουπλίοις, Βεζιρχανίῳ, Λεύκῃ, Ὀρτάκιοϊ, Χονδίῳ, Μιχαλητσίῳ καὶ Κερμαστῇ.

Ἐντεῦθεν δὲ προῆλθε καὶ ἡ παντελὴς διάλυσις ἀκμαίων νεωτέρων συνοικισμῶν ἐν Βιλετσικίῳ, Γενὶ-σεχίρ, Καράκλισε, Μπὸζ-Γιούκ, Σασλὴ καὶ Κιοῦπι, διατηρούντων ἐκκλησίας καὶ σχολεῖα. Τὸ δὲ Μιχαλήτσιον καὶ ἡ Κερμαστὴ μετὰ τῶν πλησιοχώρων χωρίων Κούμ-κιοϊ, Ἀζατλὴ καὶ Λοπάδι ὑπέστησαν σοβαρὰς ζημίας ἐκ διωγμοῦ ἀγρίου, καὶ κυρίως τὸ Κούμκιοϊ ἐκπατρισθὲν ἐπί τινα καιρὸν καθ' ὁλοκληρίαν καὶ εἰς ὃ ἐγένοντο διάφορα κακουργήματα καὶ ὁ ἀκρωτηριασμὸς τοῦ ἱερέως Χρήστου ἐκ μέρους τούρκων φεδαήδων.

ΙΘ΄.

ΕΠΑΡΧΙΑ ΠΡΟΥΣΗΣ

Ὁ ἐμπορικὸς ἀποκλεισμός, κατ' ἀρχὰς μὲν ὑποκώφως, εἶτα δὲ ἀναφανδὸν καὶ ἀγρίως ἐφαρμοζόμενος ὑπῆρξεν ἡ κυριωτέρα μάστιγξ καὶ συμφορὰ καὶ τῆς ἐπαρχίας ταύτης (κοινότητ. 14 καὶ πληθυσμ. 27524) πρὸ τοῦ ἔτους 1914, κατ' αὐτὸ καὶ μετ' αὐτό. Ἐγκάθετοι ροπαλοφόροι περιερχόμενοι καθ' ὁμάδας τὰ καταστήματα τῶν ὁμογενῶν, ἀπῄτουν μετ' ἀπειλῶν τὸ ἄμεσον κλείσιμον αὐτῶν. Καθ' ἑκάστην κακοποιὰ στοιχεῖα μουσουλμάνων, συλλαμβάνοντα καθ' ὁδὸν τοὺς χωρικοὺς τῶν πέριξ εὑρισκομένων χωρίων, ἐρχομένους εἰς Προῦσαν πρὸς πώλησιν τῶν προϊόντων αὐτῶν, ἀπεγύμνουν αὐτούς, κατέστρεφον τὰ ἐμπορεύματα καὶ ἐξηνάγκαζον ὅπως ἐπιστρέψωσιν εἰς τὰ ἴδια. Τὰ αὐτὰ συνέβαινον ἐν Τριγλίᾳ, Σιγῇ καὶ Μουδανίοις, ἔνθα οὐδέποτε διέλειπον ἔκτροπα διαφόρου φύσεως καὶ μορφῆς, ζωοκλοπαί, δαρμοὶ ἀνηλεεῖς, αὐθαιρεσίαι μποϋκοταδζήδων.

Τὰ γεγονότα ταῦτα ἐκράτουν ἀνάστατον τὸν ἐμπορικὸν ἰδίως κόσμον τῆς ἐπαρχίας, οἱ δὲ σποραδικῶς ἐπισυμβάντες φόνοι κατετρόμαξαν ὁλόκληρον αὐτῆς τὸν ὁμογενῆ πληθυσμόν. Τῇ 8ῃ Ἰουλίου 1914 εὑρέθη ἐσφαγμένος ὡς ἀρνίον πλησίον τοῦ τουρκικοῦ χωρίου Γκιόργελη ὁ ἐκ Μου-

δανίων καταγόμενος Παναγιώτης Ναφιλούδης. Τῇ 18ῃ τοῦ αὐτοῦ μηνὸς ἡ κοινότης Ἐλιγμῶν ὑπέστη ἐπαναληπτικὴν ἐπίθεσιν ἐκ μέρους μουσουλμάνων, οἵτινες πολυπληθεῖς καὶ ἔνοπλοι εἰσελθόντες εἰς αὐτὴν ἐφόνευσαν τὸν Δ. Μπαρούτην, τὸν Ι. Μπεχλοῦ καὶ τὸν Α. Τσουλῆ καὶ ἐτραυμάτισαν θανασίμως τὸν Α. Τσάγγαλον. Τὸν αὐτὸν χρόνον εὑρέθησαν φονευμένοι ἐν τῇ περιφερείᾳ μουσουλμανικοῦ χωρίου παρὰ τὸ Παλλαδάριον οἱ ἐκ Καλασανίου Ἀναστάσιος Σάββογλους καὶ Σάββας Χ" Σάββογλους. Ἡ κατάστασις ἐν γένει εἶχε φθάσῃ εἰς ὀξὺ σημεῖον ἀπελπισίας, διὸ πολλοὶ τῶν εὐπορωτέρων κατοίκων τῆς Προύσης ἤρξαντο φεύγοντες ὅπου ἠδύναντο νὰ εὕρωσι σωτηρίαν. Ὁ ἀποκλεισμὸς ἐπεξετείνετο καὶ εἰς αὐτὰς ἀκόμη τὰς σχέσεις τῶν χριστιανῶν μετὰ τοῦ Μητροπολίτου Προύσης, τὸν ὁποῖον αἱ ἀρχαὶ εἶχον περιορίσῃ ἐν αὐτῇ τῇ Μητροπόλει καὶ μετὰ τοῦ ὁποίου ἀπηγορεύετο πᾶσα ἐπικοινωνία τῶν χριστιανῶν ὑπὸ στρατιωτῶν ἱσταμένων διαρκῶς πρὸ τῆς Μητροπόλεως.

Ὁ εὐρωπαϊκὸς πόλεμος μετήλλαξεν ἐν μέρει τὸ καταχθόνιον σχέδιον. Δὲν ἦτο κυρίως ὁ ἐμπορικὸς ἀποκλεισμὸς ὁ ὁποῖος ἔπρεπε, κατὰ τὰς σκέψεις τοῦ κομιτάτου, σιγὰ καὶ κατ' ὀλίγον νὰ ἐξοντώσῃ τὴν ἐπαρχίαν ταύτην, ἦτο πλέον ὁ πόθος ὅπως αἱ ἀνθοῦσαι κοινότητες καταστραφῶσιν ἐκ θεμελίων, ὅπως διαλυόμεναι καὶ διασκορπιζόμεναι ἀνὰ τὰ μουσουλμανικὰ χωρία τῆς νομαρχίας Προύσης, ἀπολέσωσιν εἰς ὀλίγον διάστημα καὶ γλῶσσαν καὶ αἴσθημα καὶ φρόνημα καὶ θρησκείαν καὶ αἷμα καὶ συγγενεῖς καὶ ἐν ἀνάγκῃ αὐτὴν ἀκόμη τὴν ζωὴν αὐτῶν. Καὶ πρὸς τοῦτο εὑρέθη ὁ ἀποχρῶν λόγος! ἦτο ὁ αὐτὸς καὶ διὰ τὰς ἐκδιωχθείσας κοινότητας τῆς ἐπαρχίας Νικομηδείας: ἡ προμήθεια δῆθεν βενζίνης εἰς τὰ συνεννοητικὰ ὑποβρύχια! Τοιουτοτρόπως περὶ τὰ τέλη Ἰουνίου καὶ τὰς ἀρχὰς Ἰουλίου 1915 ἤρξατο ἡ ἐκκένωσις ἓξ κοινοτήτων.

1 Σιγή. Ἡ κοινότης αὕτη περικυκλωθεῖσα νύκτωρ ὑπὸ κυβερνητικῶν ὀργάνων καὶ μὴ δυναμένη νὰ ἐπικοινωνῇ πρὸς τὰς πλησιοχώρους τοιαύτας διετάχθη ὅπως ἐσπευσμένως ἐκπατρισθῇ καὶ μεταβῇ εἰς τὸ χωρίον Δερὲ κιοϊ. Ἡ ἐκκένωσις τῆς κωμοπόλεως ταύτης, ὅπως καὶ τῶν λοιπῶν, ἐγένετο τόσον ἀποτόμως καὶ βιαίως, ὥστε οἱ κάτοικοι δὲν ἠδυνήθησαν νὰ συμπαραλάβωσιν ἢ ἐλάχιστα μόνον ἐκ τῶν ἀπολύτως ἀναγκαίων. Ὁ ἐν Μουδανίοις ἀρχιερατικὸς ἐπίτροπος θελήσας, ὅπως μεταβῇ εἰς Σιγὴν πρὸς ἐξασφάλισιν τῶν ἐκκλησιαστικῶν κειμηλίων, ἠμποδίσθη ἐκ μέρους τῶν ἀρχῶν.

2 Τρίγλια. Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐξεκενώθη καὶ ἡ κοινότης αὕτη. Οἱ κάτοικοι βλέποντες τὸ ἀδύνατον τῆς παραμονῆς αὐτῶν ἐκεῖ,—καθότι ἡ κυβερνητικὴ διαταγὴ περὶ ἐκπατρισμοῦ ἦτο αὐστηρὰ—ἤνοιξαν τὰς ἀποθήκας καὶ τὰ καταστήματα αὐτῶν καὶ διένεμον δωρεὰν εἰς τοὺς ἀπόρους ἐλαίας, ἔλαια, σακχάρεις κλπ., ἀλλ' οἱ παριστάμενοι κυβερνητικοὶ ὑπάλληλοι σκαιῶς ἀπέπεμπον τοὺς πτωχοὺς λέγοντες ὅτι ἡ περιουσία μέλλει νὰ ἐξασφαλισθῇ ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως (!), καὶ δὲν πρέπει νὰ διανέμηται. Ἐκ τῶν ἓξ ἐκκλησιῶν ἡ μία μετετράπη εἰς τέμενος ὑπὸ τῶν ἐγκατασταθέντων ἐκεῖ τούρκων, κυρίως Ἀθιγγάνων, οἱ ὁποῖοι διὰ τὸ ὀλιγάριθμον αὐτῶν μὴ δυνάμενοι νὰ καταλάβωσι καὶ χρησιμοποιήσωσιν ὅλας τὰς οἰκίας κατεδάφισαν αὐτάς, τὸ δὲ ὑλικὸν κομίσαντες διὰ πλοιαρίων εἰς Βασιλεύουσαν ἐπώλησαν.

3 Ἀρβανιτοχώριον, 4 Νεοχώριον, 5 Ἐλιγμοὶ καὶ **6 Μεσαίπολις.** Καὶ ἡ ἐκκένωσις τῶν κοινοτήτων τούτων ὑπῆρξεν ἀπότομος καὶ βιαία, τῶν κατοίκων αὐτῆς μὴ δυνηθέντων νὰ συμπαραλάβωσι μεθ' ἑαυτῶν τὰ ἀπολύτως ἀναγκαία.

***

Ὁ νομάρχης Προύσης Μιδὰτ βέης—ὁ γνωστὸς ἀρχισυντάκτης τῆς «Σιλὰχ»—διέταξεν ὅπως οἱ πρόσφυγες μὴ μετακινῶνται ἀπὸ τόπου εἰς τόπον, ἀπειλήσας ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει τιμωρίαν αὐστηρὰν καὶ τοῦτο παρὰ τὰς παραστάσεις καὶ παρακλήσεις τοῦ σεβ. Μητροπολίτου Προύσης Δωροθέου, ἐξαιτησαμένου τὴν ἐλευθέραν κυκλοφορίαν τῶν δυστυχῶν προσφύγων πρὸς προσπορισμὸν τῶν πρὸς τὸ ζῆν.

Κατὰ Ἰανουάριον ὅμως τοῦ 1916 διέταξεν αὐτὸς οὗτος ὅπως οἱ πρόσφυγες ἐγκατασταθῶσιν εἰς χωρία καθαρῶς μουσουλμανικὰ μετ' ἀναλογίας 10 ο)ο ἐπὶ τοῦ μουσουλμανικοῦ πληθυσμοῦ. Βεβαίως δὲν ἦτο ἡ συμπάθεια πρὸς τοὺς πρόσφυγας καὶ ἡ εἰλικρινὴς διάθεσις περὶ ἐξασφαλίσεως καὶ εἰς αὐτοὺς ἀνθρωπίνου βίου τὰ κινήσαντα τὴν Νομαρχίαν Προύσης πρὸς λῆψιν τοιούτου μέτρου· ἦτο ἡ τάσις αὐτῆς πρὸς ἐξισλάμισιν τῶν δυστυχῶν προσφύγων, τοὺς ὁποίους πολιτικὴ σωβινιστικὴ καὶ συκοφαντία μυσαρὰ διεσκόρπισεν ἐδῶ καὶ ἐκεῖ.

Προκειμένου δὲ περὶ τῶν ἐν ταῖς ἐκκλησίαις τῶν ἐκκενωθεισῶν κοινοτήτων ἐξασφαλισθέντων ἐπίπλων καὶ λοιπῶν πραγμάτων τῶν χριστιανῶν ὁ νομάρχης δὲν ἐπέτρεψε κατ' ἀρχὰς τὴν παραλαβὴν λέγων ὅτι πᾶν ὅ,τι ἀφῆκαν οἱ χριστιανοί, ἐπομένως καὶ αἱ Ἐκκλησίαι, δὲν ἀνήκουσ' πλέον εἰς αὐτούς, ἀλλ' εἰς τὴν κυβέρνησιν καὶ ὡς ἐκ τούτου δὲν ἐπιτρέπει νὰ παραληφθῇ τι ἀνῆκον εἴτε εἰς τὰς Ἐκκλησίας εἴτε εἰς ἄτομα. Κατὰ Δεκέμβριον ὅμως τοῦ 1915 ὑπεσχέθη ὅπως ἐπιτρέψῃ τὴν παραλαβὴν τούτων, ὑπὸ τὸν ὅρον ὅμως ὅπως ἀποσταλῇ ἐκ μέρους τοῦ Μητροπολίτου τηλεγράφημα ὄχι πρὸς τὰ Πατριαρχεῖα, ἀλλὰ πρὸς τὸν τουρκικὸν τύπον, ἐκφράζον τὰς εὐχαριστίας καὶ τὴν εὐγνωμοσύνην

τῶν προσφύγων πρὸς τὴν κυβέρνησιν διὰ τὴν ὑπὲρ αὐτῶν ἐκδηλωθεῖσαν φιλόστοργον μέριμναν. Τοῦτο βεβαίως δὲν ἠδύνατο νὰ γίνῃ, διότι οἱ δυστυχεῖς πρόσφυγες καθ' ὁμάδας περιερχόμενοι τὰς οἰκίας καὶ τὰ καταστήματα τῶν ἐν Προύσῃ καὶ Μουδανίοις ὁμογενῶν ἐζήτουν ξηρὸν ἄρτον πρὸς κορεσμὸν τῆς πείνης αὐτῶν διαψεύδοντες τοιουτοτρόπως ἐμπράκτως ἀσυστάτους ἰσχυρισμοὺς περὶ συντηρήσεως καὶ διατροφῆς αὐτῶν ἐκ μέρους τῶν κατὰ τόπους ἀρχῶν.

Κατὰ Ἰούλιον τοῦ 1916 ἠνοίγησαν αἱ ἐκκλησίαι Νεοχωρίου καὶ Ἀλβανιτοχωρίου καὶ παρελήφθησαν πολλὰ τῶν ἐν αὐταῖς κατατεθειμένων ἀντικειμένων, τὰ ὁποῖα πληρώσαντα 12 βαγόνια μετηνέχθησαν εἰς Προῦσαν. Ἐκ δὲ τῆς ἐν Σιγῇ ἱ. Ἐκκλησίας δύο κιβώτια, πλήρη ἱ. ἀντικειμένων καὶ ἰδίως ἀργυρῶν κανδυλῶν, παραληφθέντα ὑπὸ κυβερνητικῶν ὑπαλλήλων ἀπεστάλησαν εἰς τὴν Νομαρχίαν. Εἰς σχετικὴν δὲ παρατήρησιν τῶν ἡμετέρων ἀπαντῶν ὁ Νομάρχης ἐδήλωσεν ὅτι τὸ μέτρον τοῦτο ἀφορᾷ τὴν ἐξασφάλισιν τῶν ἱ. τούτων ἀντικειμένων, ἐκ τῶν ὁποίων τινὰ δύναται καὶ νὰ χρησιμοποιήσῃ ἡ κυβέρνησις καὶ κατόπιν νὰ ἀναπληρώσῃ! Ἡ εἰρωνικὴ αὕτη δήλωσις τοῦ Νομάρχου ἀπεδείκνυεν ἁπλούστατα τὸν φανατισμὸν αὐτοῦ ἀπέναντι παντὸς χριστιανικοῦ, τὸν ὁποῖον καὶ ἀπτότερον ἐξεδήλωσεν ἄλλοτε καταβιβάσας τοὺς κώδωνας τῆς ἀρμενοκαθολικῆς Ἐκκλησίας καὶ συστήσας τῷ ἡμετέρῳ Μητροπολίτῃ ὅπως **«μὴ χροπιπδοῦν αἱ καμπάναι τῶν ἑλληνικῶν Ἐκκλησιῶν καὶ μάλιστα κατὰ τὸ Βαϊράμιον»**.

Κ'.

ΕΠΑΡΧΙΑ ΚΥΖΙΚΟΥ

Καὶ τὴν ἐπαρχίαν ταύτην, ἀριθμοῦσαν κοινότητας 43 καὶ πληθυσμὸν 41331, δὲν ἀφῆκεν ἀνεπηρέαστον μήτε ὁ διωγμός, μήτε ὁ ἐμπορικὸς ἀποκλεισμός. Ὁμάδες πολυαρίθμων τούρκων ἐπὶ τούτῳ ἐντεταλμέναι περιέτρεχον νυχθημερὸν τὰς κωμοπόλεις καὶ τὰ χωρία τῆς ἐπαρχίας καὶ ἐπεσκέπτοντο τὰ ὁμογενῆ καταστήματα ἐμποδίζουσαι δι' ὕβρεων καὶ ἀπειλῶν τὴν εἰς αὐτὰ εἴσοδον πελατῶν· ἱεροσπουδασταὶ τοῦρκοι ἐκήρυττον τακτικώτατα ἐντὸς τῶν τεμενῶν ἐκστομίζοντες πλεῖστα ὅσα ἐναντίον τοῦ ἡμετέρου στοιχείου πρὸς ἐνίσχυσιν τοῦ ἀποκλεισμοῦ· ἔντυπα φυλλάδια διανεμόμενα εἰς τοὺς συνοίκους μουσουλμάνους ἐνέσπειρον τὸ μῖσος καὶ τὴν ἔχθραν κατὰ παντὸς ἑλληνικοῦ. Αἱ κοινότητες Βαλήκεσερ, Συκαμινεῶν, Γκέδζες, Γκιονέν, Διαβατῆς, Ἄνω καὶ Κάτω Νεοχωρίου καὶ Σμαύλου ἠσθάνθησαν τὰς συνεπείας τοῦ ἐμπορικοῦ τούτου ἀποκλεισμοῦ, ὑποστᾶσαι συγχρόνως καὶ ἀφαντάστους λεηλασίας καὶ δηώσεις ἐκ μέρους τῶν περιοίκων τούρκων, ὑπὸ τὰ ὄμματα καὶ τὰς ἐνθαρρύνσεις τῶν ἐκασταχοῦ κυβερνητικῶν ὀργάνων. Ἀλλὰ καὶ πάντα τὰ χωρία τῆς Κυζικηνῆς χερσονήσου καὶ ἐν γένει τῆς ἐπαρχίας, κατοικούμενα ὑπὸ φιλησύχων καὶ νομοταγῶν πληθυσμῶν, ὑπέστησαν λεηλασίας οὐκ ὀλίγας. Ἰδιαιτέρως ὅμως ἐδοκιμάσθησαν αἱ κοινότητες Ἀρτάκης, Σινδιργί, Πανόρμου καὶ Βάλιας.

Ἄξιον σημειώσεως δύναται νὰ θεωρηθῇ τὸ γεγονὸς ὅτι ὁ ἐμπορικὸς ἀποκλεισμὸς ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ καὶ ἰδίᾳ ἐν τῇ κωμοπόλει καὶ τῇ περιφερείᾳ Πανόρμου κατέστη ἀπηνέστερος καὶ αὐστηρότερος κατά τε τὴν εἰς Σμύρνην διὰ Πανόρμου μετάβασιν καὶ τὴν ἐκεῖθεν ἔπειτα διὰ Πανόρμου καὶ πάλιν εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐπιστροφὴν τοῦ τότε ὑπουργοῦ τῶν ἐσωτερικῶν Ταλαὰτ βέη. Καὶ παρὰ τὰς πομπωδῶς δοθείσας τότε ὑπ' αὐτοῦ τοῖς ἡμετέροις διαβεβαιώσεις περὶ ἀμέσου καταπαύσεως τοῦ ἀποκλεισμοῦ ἀπεδείχθη διὰ μυριοστὴν φορὰν ὅτι οἱ ἰθύνοντες τὰς τύχας τῆς Τουρκίας ἄλλα προφορικῶς ὑπισχνοῦντο καὶ ἄλλα διενήργουν διὰ τῶν πρακτόρων καὶ ὀργάνων αὐτῶν. Τοῦτο ἄλλως τε ἐνισχύετο καὶ ὑπὸ τῶν διαβεβαιώσεων πολλῶν ἐν Πανόρμῳ τούρκων πρὸς ἡμετέρους ἐμπόρους ὅπως μὴ προβαίνωσιν εἰς ἀγορὰς καὶ ἄλλας ἐμπορικὰς ἐπιχειρήσεις, ἀλλὰ τοὐναντίον φροντίζωσι μόνον περὶ διαφυλάξεως τῶν χρημάτων αὐτῶν, διότι ταῦτα μόνα θὰ χρησιμεύσωσιν εἰς τοὺς ἡμετέρους, μέλλοντας ἡμέραν τινὰ νὰ ἐκδιωχθῶσιν.

ΔΙΩΓΜΟΣ ΤΟΥ 1914

Τὸ μέτρον τοῦ διωγμοῦ ἐφηρμόσθη κατ' ἀρχὰς ἐν τῇ ἀνεξαρτήτῳ διοικήσει Καρασῆ. Παρὰ τὰς διαμαρτυρίας τῶν κατοίκων οἱ ἀμιγεῖς πληθυσμοὶ τῶν χωρίων **Τὰς Κισέ, Κουπάση, Χ'' Πογόν, Μανδῆρι, Κιλίκ, Γενίκιοϊ, Κοδζὰ**

μπουνάρ, Ἀλαδζὰ μπαΐρ, Τοϊπελέν, Σουγιούτ, Ἀλάκλισα, Καραΐδιν καὶ **Ἰβριντὶ** ἐξηγγάλλοντο εἰς ἐκπατρισμὸν κατ' Ἀπρίλιον τοῦ 1914, ἄλλοι μὲν ὁδηγηθέντες εἰς Βάλιαν καὶ τὸ ἐσωτερικόν, οἱ πλείονες δὲ διαπεραιωθέντες εἰς τὴν ἀντίπεραν εὐρωπαϊκὴν ὄχθην. Τὴν ἐκκένωσιν τῶν χωρίων τούτων διεδέχθη ἀμέσως ἡ ἐγκατάστασις ἐν αὐτοῖς Ποομάκων μουσουλμάνων.

Ἀλλὰ καὶ ἡ κοινότης **Βάλιας** δὲν διέφυγε καθ' ὁλοκληρίαν τὸν διωγμόν. Μετὰ τὴν βιαίαν δὲ ἔξωσιν τῶν ἑλλήνων ὑπηκόων καὶ τῶν καταγομένων ἐκ τῶν νέων χωρῶν τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ εἰκοσιπενταετίας ὅμως ἐγκατεστημένων ἐκεῖ ὁμογενῶν, ἡ κυβέρνησις πρὸς ἀπομάκρυνσιν καὶ τῶν ἐναπολειφθεισῶν οἰκογενειῶν ἐγκατέστησεν εἰς πολλὰς οἰκίας μουσουλμάνους ἐκ τῶν πέριξ χωρίων ἐπὶ προφάσει μὲν ἐκγυμνάσεως αὐτῶν ὡς ἐθνοφρουρῶν, πράγματι ὅμως πρὸς ἐκφοβισμὸν τῶν Χριστιανῶν. Σημειωτέον ἐνταῦθα ὅτι τὸ ἐξοντωτικὸν πρόγραμμα τῆς κυβερνήσεως, ἄγνωστον διὰ ποίους λόγους, ὑπεβοήθει πως καὶ ἡ ἐκεῖ διεύθυνσις τῆς Ἑταιρείας τῶν Μεταλλείων. Ἀποτέλεσμα ἄμεσον τῆς τοιαύτης ἐν Βάλιᾳ καταστάσεως ὑπῆρξαν καὶ οἱ σημειωθέντες ἐν τῇ περιφερείᾳ ταύτῃ φόνοι. Τῇ 5 Ἰουλίου 1914 εὑρέθη ἐστραγγαλισμένος ἐν τῷ οἰκίσκῳ τοῦ κτήματος αὐτοῦ, κειμένου πλησίον τοῦ ὀθωμανικοῦ χωρίου Ἄκ τσαλί, (11)2 ὥραν ἀπέχοντος τῆς Βάλιας), ὁ ἐξ Ἐσκί-κιοϊ (ἐπαρχ. Κολωνίας) Κωνσταντῖνος Παρασκευᾶ Τσιφτσίογλου. Οὗτος ἀπὸ εἰκοσιπενταετίας μεταβὰς καὶ ἐγκατασταὰς ἐν Βάλιᾳ εἶχεν εἰδοποιηθῇ πρὸ μηνὸς ὑπὸ τῶν κατοίκων τοῦ ὡς ἄνω τουρκικοῦ χωρίου ὅπως ἐγκαταλείψῃ τὸ τουρκικὸν ἔδαφος καὶ ἀπέλθῃ πρὶν ἢ κακοποιηθῇ. πρὸ 15 δὲ ἡμερῶν τοῦρκοι φαυλόβιοι μεταβάντες εἰς τὸν οἰκίσκον αὐτοῦ, ἀπουσιάζοντος εἰς Βάλια, ἔθραυσαν τὰ παράθυρα καὶ διαρπάσαντες πᾶν ὅ,τι εὗρον ἀπῆλθον. Τῇ 15 ἰδίου μηνὸς καὶ ἔτους τοῦρκοι ἐδολοφόνησαν

ἐν τῷ ὑδρομύλῳ αὐτοῦ, κειμένῳ ἐντὸς τοῦ τουρκικοῦ χωρίου Κοδζὰ Ἀβσάρ, τὸν ἐκ Βάλιας Δημήτριον Ἰωάννου Σπανὸν καὶ τὸν ἐξ Ἰβρινδὶ Σταῦρον Γεωργίου, ἀμφοτέρους ἐργαζομένους παρὰ τῇ ἑταιρείᾳ τῶν μεταλλείων.

Δολοφονικαὶ ἀπόπειραι καὶ φόνοι διεπράχθησαν καὶ ἀλλαχοῦ τῆς ἐπαρχίας. Τῇ 22 Μαΐου 1914 δύο φαυλόβιοι τοῦρκοι ἐκ τοῦ χωρίου Πουσουμλὲρ καὶ εἷς ἐκ τῶν μποϋκοταδζήδων Σινδιρλὴ μεταβάντες εἰς τὴν δεκάλεπτον τῆς κοινότητος Σινδιργὶ ἀπέχουσαν μάνδραν τοῦ Νικολάου Κελέμπελη ἐζήτησαν παρὰ τοῦ εἰκοσαετοῦς υἱοῦ αὐτοῦ Γιαννάκου ἄρτον καὶ φαγητόν, ἵνα φάγωσι. Τούτου γενομένου οἱ τρεῖς κακοῦργοι ἤρξαντο διὰ ροπάλων καὶ μαχαιρίων νὰ κτυπῶσιν ἀνηλεῶς τὸν δυστυχῆ νέον λέγοντες συγχρόνως: **«ὅσον καὶ ἂν οἱ γκιαούρηδες γράψωσιν εἰς τὸν Πατριάρχην, ἡμεῖς θὰ σᾶς ἐξολοθρεύσωμεν»**. Ἀφέντες δὲ αὐτὸν ἡμιθανῆ καὶ τὰς χεῖρας δεδεμένον ἀπῆλθον ἀνενόχλητοι ἀπαγαγόντες καὶ 85 πρόβατα. Τὴν κοινότητα Σινδιργὴ κατεπτόησεν ἡ δολοφονικὴ αὕτη ἀπόπειρα, ἐνίσχυσε δὲ ἀργότερον τὸν τρόμον αὐτῆς τὸ ἑξῆς γεγονός: Περὶ τὰς ἀρχὰς Ἰουλίου ἰ. ἔ. τοῦρκοι φοιτηταί, πιθανῶς ἐκ Βαλούκεσερ, περιῆλθον τὰς συνοικίας τῆς κοινότητος στρατιωτικῷ βήματι καὶ ἄδοντες τὰ ἑξῆς περίπου τουρκιστί: **«Ἐμπρός! ἐκδίκησιν ἐναντίον τῶν καταστροφέων μας καὶ ἰδίως τῶν Ἑλλήνων, οἱ ὁποῖοι μετέβαλον τὰ δζαμία μας εἰς ἐκκλησίας καὶ τοὺς μιναρέδες εἰς καμπαναριά, ἠτίμασαν τὰς γυναῖκάς μας, ἔσφαξαν παιδιά, νέους καὶ γέροντας. Μὴ καλημερίζετε καὶ μὴ συναναστρέφεσθε ταὺς ὁμοεθνεῖς των, διότι τί καλὸν εἴδομεν ἀπὸ τοὺς πατέρας των διὰ νὰ ἴδωμεν καὶ ἀπὸ αὐτούς; Αὐτοὶ σκάπτουν τὸν λάκκον μας· προσέξατε λοιπὸν τώρα ποῦ ἀφυπνίσθημεν, νὰ τοὺς ἐξοντώσωμεν καὶ νὰ ἀνακτήσωμεν τὰ μέρη τὰ ὁποῖα μᾶς ἐπῆραν»**.

Τῇ 2 Αὐγούστου ἰ. ἔ. ἐν τῇ δεκάλεπτον τῆς Ἀρτάκης ἀπεχούσῃ ἀγροτικῇ θέσει «Μύλος» εὑρέθη κυριολεκτικῶς ἐσφαγμένος μεῖραξ 15ετὴς, ὀνόματι Χρῆστος Βασιλείου Σαρηγιοβάννη, ἀντὶ δὲ τοῦ ἀσυλλήπτου, γνωστοῦ ὅμως, κακούργου ἐκρατεῖτο ἐν ταῖς φυλακαῖς ἐπὶ μῆνας ὁλοκλήρους ὁ πατὴρ τοῦ θύματος ὡς διαπράξας δῆθεν τὴν τραγῳδίαν ταύτην. Περὶ τὰ τέλη Σεπτεμβρίου ἰ. ἐ. τοῦρκος 20ετὴς ἔδειρεν ἀνηλεῶς τὸν 85τούτη ἐφημέριον τοῦ χωρίου Ἐδινδζικίου Π″ Λουκᾶν θραύσας συγχρόνως τὸν ἕτερον τῶν βραχιόνων καὶ τὴν κνήμην αὐτοῦ. Ὁ ἱερεὺς ἀποσταλεὶς εἰς τὰ Ἐθν. Νοσοκομεῖα πρὸς νοσηλείαν ἀπέθανεν ὑποκύψας εἰς τὰς κακώσεις ταύτας. Τῇ 23 Ὀκτωβρίου ἰ. ἔ. εὑρέθησαν ἐσφαγμένοι διὰ τοῦ μᾶλλον σκληροῦ καὶ θηριώδους τρόπου ἐν τῷ ἡμίωρον τῇ Ἀρτάκης ἀπέχοντι μύλῳ αὐτῶν ὁ Παναγιώτης Γεωργίου καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ Γεώργιος. Τῇ 22 Νοεμβρίου ἰ. ἐ. ἐσφάγη ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ ὁ ἐξ Ἀρτάκης Ἰωάννης Τρούπογλους. Τῇ 8 Δεκεμβρίου ἰ. ἔ. μουσουλμάνοι μετημφιεσμένοι εἰς στρατιώτας, ἐπέδραμον τὸν πλησίον τῆς Ἀρτάκης μύλον καὶ δείραντες σκληρῶς καὶ μέχρι παραμορφώσεως τοῦ προσώπου τὸν μυλωθρὸν Παῦλον Α. Κόμνου καὶ τὸν παρ' αὐτῆς φιλοξενούμενον Γεώργιον, ἀπῆλθον συναποκομίζοντες καὶ τὸ ἐν τῷ μύλῳ εὑρεθὲν ἄλευρον.

ΜΕΤΑΤΟΠΙΣΕΙΣ ΚΑΤΑ ΤΟ 1915

Ἡ ἐπαρχία δὲν ἠδυνήθη νὰ διαφύγῃ καθ' ὁλοκληρίαν τὰς μετατοπίσεις τοῦ εὐρωπαϊκοῦ πολέμου. Διὰ διαφόρους, ἀλλὰ καὶ δι' οὓς καὶ αἱ ἄλλαι ἐπαρχίαι συκοφαντικοὺς περὶ τροφοδοτήσεως ἐχθρικῶν ὑποβρυχίων λόγους, ἐξεκενώθησαν κατὰ τρόπον βίαιον καὶ ἀπάνθρωπον κοινότητές τινες διασκορπισθεῖσαι εἰς τὸ ἐσωτερικόν.

1 Βαλάτ, 2 Κεπσίτ. Ἐξεκενώθησαν κατὰ Μάϊον 1915. Τοῦρκοι ἐπιδραμόντες τὴν ἐκκλησίαν Κεπσίτ, ἐβεβήλωσαν τὰ ἱερὰ, ἔσχισαν τὰ ἐκκλησιαστικὰ βιβλία καὶ ἄμφια, καὶ ἐσύλησαν τὸ ταμεῖον.

3 Μουσάτσα, 4 Χαβουτσὴ. Ἐλεηλατήθησαν καὶ διηρπάγησαν πάντα τὰ ζῶα αὐτῶν. Τῇ 2 Ἰουνίου ἰ. ἔ. ὑπερπεντακόσιοι τοῦρκοι εἰσελθόντες εἰς Χαβουτσὶ προέβησαν εἰς πᾶν εἶδος βιαιοπραγίας πειραθέντες συγχρόνως νὰ φονεύσωσι τὸν ἱερέα Κωνσταντῖνον, διασωθέντα διὰ καταβολῆς λύτρων. Ἀμφότερα ἐξεκενώθησαν τῇ 17 Ἰουνίου ἰ. ἔ. ἀποσταλέντα εἰς Γκιονέν.

5 Κουρσουλὴ. Ἄγρια στίφη ἐνόπλων τούρκων ἐπιπεσόντα κατὰ τοῦ χωρίου (Ἰούνιος 1914) ἔκαυσαν διὰ πετρελαίου δύο κατοίκους, τῶν ὁποίων τὰ πτώματα ἐφωτογράφησεν ἐπὶ τόπου μεταβᾶσα διεθνὴς ἀνακριτικὴ ἐπιτροπή. Κατὰ Ἰούλιον 1915 μετετοπίσθη εἰς Μιχαλήτσιον.

6 Καστέλι, 7 Μιχανιώνα. Κατόπιν πολλῶν πιέσεων καὶ ἀπειλῶν ἐξεκενώθησαν ἀμφότερα τὰ χωρία (κατὰ Ἰούλιον 1915) διασπαρέντα ἀνὰ τὰ τουρκικὰ χωρία τοῦ ἐσωτερικοῦ Πανόρμου.

8 Πέραμος. Κατεστράφη ἐκ πυρκαϊᾶς, κατὰ δὲ Σεπτέμβριον 1915 ἐξεκενώθη.

ΣΗΜ. Καὶ ἡ κοινότης **Γωνιᾶς** εἶχεν ἐκδιωχθῇ τῇ 23 Ἰουνίου 1915, φθάσασα ὅμως εἰς τὴν νησῖδα Κυρᾶν διετάχθη καὶ πάλιν ὅπως ἐπιστρέψῃ καὶ ἐπέστρεψε.

ΚΑ'.

ΕΠΑΡΧΙΑ ΠΡΟΙΚΟΝΝΗΣΟΥ

Ἐρήμωσις καὶ παντελὴς σχεδὸν καταστροφὴ ἀνέμενε καὶ τὴν ἐπαρχίαν ταύτην (κοινότ. 13 καὶ πληθυσμ. 31400) μετὰ τὰς ζημίας, ἃς ὑπέστη καὶ αὕτη κατὰ τὸν σεισμόν. Τὸ ἐπιχείρημα τοῦ ἀνεφοδιασμοῦ ἐχθρικῶν ὑποβρυχίων ἐχρησιμοποιήθη τὸ πρῶτον ἤδη, συνέπεια δ' αὐτοῦ ὑπῆρξεν ἡ ἐκκένωσις τῆς ἐπαρχίας αὐτῶν καὶ ἄλλων κοινοτήτων πλησιοχώρων ἐπαρχιῶν. Ἐλησμονήθη ὅτι ἡ κερδομανὴς καὶ αὐτὴ ἀκόμη ἡ τυχὸν προδοτικὴ στάσις ὡρισμένων προσώπων δὲν ἠδύνατο νὰ χρησιμεύσῃ λόγος ἀποχρῶν πρὸς ἐκτοπισμὸν ὁλοκλήρων συνοικισμῶν, ἀπὸ πρώτης ἀρχῆς τοῦ βαλκανικοῦ πολέμου διαφοροτρόπως ἐκδηλωσάντων τὴν πρὸς τὴν πατρίδα πίστιν, ἀγάπην καὶ νομοτάγειαν αὐτῶν. Ὁ σκοπὸς τῶν Νεοτούρκων ἦτο καὶ διὰ τὴν ἐπαρχίαν ταύτην ὁ γνωστός: ἡ καταστροφὴ καὶ ἡ ἐξόντωσις τοῦ ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ.

Ὁμογενής τις Πανόρμιος μεταβάς ποτε παρὰ τῷ ἐκεῖ στρατιωτικῷ διοικητῇ Μεχμὲτ Ἀλῆ βέη, ἤκουσε μεταξὺ ἄλλων καὶ τὰ ἑξῆς, ὁρκισθεὶς πρότερον ὅτι δὲν ἤθελεν ἐκμυστηρευθῇ αὐτὰ εἰς οὐδένα. «Κάμὲ τὸν σταυρόν σου ὅτι δὲν θὰ τὰ πῇς σὲ κανένα: τὰ λεγόμενα ὅτι ἐγειναν τροφοδότησις τῶν ὑποβρυχίων καὶ ἄλλα, ὅλα εἶνε προφάσεις· ἔχομεν διαταγὰς ἐξοντώσεως τῶν ρωμηῶν· εἰς τὰ μέρη, τὰ ὁποῖα θὰ ἐκκενώσωμεν θὰ φέρωμεν μουσουλμάνους πρόσφυγας· τοιούτους ἔχομεν πολλούς: ἀπὸ τὴν Σάμον, τὴν Ἴμβρον τὴν Λῆμνον, καὶ ὅλους αὐτοὺς θὰ ἐγκαταστήσωμεν εἰς τὰ χριστιανικὰ μέρη». Εἰς τὴν ἐρώτησιν τοῦ ὁμογενοῦς τί θὰ γείνωσι τόσαι χιλιάδες χριστιανῶν ἀπήντησε: «θὰ ἀποθάνωσι μέσα σ' τὴν Ἀνατολήν».

Κούταλις. Ἤδη κατὰ Φεβρουάριον 1915 ἐπὶ τῇ ἀβασίμῳ κατηγορίᾳ ὅτι οἱ κάτοικοι τῆς νήσου ταύτης ἐξοπλίζονται, ἀπεστάλη ἐκεῖσε τορπιλλικὸν, ἐφ' οὗ ἐπέβαινον ὁ ὑποδιοικητὴς Ἀρτάκης καὶ 100 χωροφύλακες. Ἀποβιβασθέντες εἰς τὴν νῆσον ἀπηγόρευσαν ἐν πρώτοις πᾶσαν κίνησιν διατάξαντες ἐπὶ ποινῇ θανάτου τοὺς κατοίκους ὅπως παραμείνωσιν εἰς ἣν ἕκαστος εὑρέθη θέσιν· κατόπιν ἤρξαντο παραβιάζοντες τὰς οἰκίας, διαρρηγνύοντες τὰ κιβώτια καὶ ἀφαιροῦντες τὰ πολυτιμότερα κοσμήματα τῶν γυναικῶν καὶ ἄλλα οἰκιακὰ σκεύη καὶ πράγματα καὶ τέλος ἀπήγαγόν τινας τῶν παρευρεθέντων ἐκεῖ πλοιάρχων ζητοῦντες παρ' αὐτῶν ὅπλα. Κατὰ Μάϊον ἰ. ἔ. ἐκδιωχθεῖσα ἡ νῆσος αὕτη ἀπεστάλη πρὸς τὴν περιφέρειαν Μιχαλητσίου πολλὰ ἐν τῷ μεταξὺ ὑποστᾶσα.

Κατὰ Ἰούνιον ἰ. ἔ. ἐξεκενώθησαν:

2 Μαρμαρᾶς, 3 Κλαζάκη, 4 Παλάτια, 5 Ἀλῶνι, 6 Χουχλιά, 7 Προάστειον, 8 Ἀφθόνη, 9 Γαλιμή, 10 Πασᾶ-λιμάν, 11 Σκουπιὰ καὶ **12 Βόρι**, ἐξαιρεθείσης μόνον τῆς κώμης **Ἀφισιᾶς**, τῆς ὁποίας οἱ κάτοικοι ἐχρησιμοποιοῦντο εἰς τὰ ἐκεῖ λατομεῖα.

Τὰ δεινοπαθήματα τῶν ἐκδιωχθέντων τούτων πληθυσμῶν εἶναι ἀνεκδιήγητα, καθόσον αἱ τουρκικαὶ ἀρχαὶ ὄχι μόνον ἠμέλουν παντάπασι τῆς περιθάλψεως καὶ διατροφῆς αὐτῶν, ἐγκλείουσαι αὐτοὺς ἐνίοτε εἰς σταύλους ἢ ἐγκατα-

λείπουσαι, ὡς ἐπὶ τὸ πολύ, εἰς τὸ ὕπαιθρον ριγῶντας καὶ πεινῶντας, ἀλλὰ συμπεριεφέροντο πρὸς αὐτοὺς μετὰ τῆς μεγαλειτέρας σκληρότητος. Ἐν Πανόρμῳ, ἥτις ἦτο διάμεσος σταθμὸς πρὸς ἀποστολὴν προσφύγων εἰς τὸ ἐνδότερον τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, πατήρ τις ἠναγκάσθη νὰ θάψῃ τὰ δύο αὐτοῦ τέκνα, θανόντα τὸ ἓν μετὰ τὸ ἄλλο ἐν διαστήματι δύο ἡμερῶν, φέρων αὐτὰ ὁ ἴδιος ἐπὶ τῶν ὤμων αὐτοῦ ἄνευ ἱερέως. Ἐν Ὀκτσὲ-γκιὸλ ἠναγκάζοντο οἱ πρόσφυγες νὰ σκάπτωσι διὰ τῶν ἰδίων αὐτῶν χειρῶν τὴν γῆν, ὅπως θάψωσι τοὺς νεκροὺς αὐτῶν. Ἐν γένει δὲ οὗτοι ὑπέφερον τὰ πάνδεινα πανταχοῦ, ὅπου μετέβαινον, περιπλανώμενοι ὡς φάσματα ἀνὰ τὰς ὁδούς. Αἱ εἰς τὰ Πατριαρχεῖα κατὰ καιροὺς καταφθάσασαι σχετικαὶ ἐκθέσεις ἀποδεικνύουσι περιτράνως τὴν ἀμεριμνησίαν καὶ ἀπανθρωπίαν τῶν τουρκικῶν ἀρχῶν πρὸς τὰ ἀτυχῆ ταῦτα πλάσματα, ἅτινα ἐθεώρουν ὡς ἀνάξια πάσης προσοχῆς καὶ προστασίας.

Ἀποτέλεσμα τῆς τοιαύτης ἀπανθρωπίας καὶ ἐλλείψεως προστασίας ἐκ μέρους τῆς κυβερνήσεως ὑπῆρξαν ὁ μέγας ἀριθμὸς τῶν θανάτων, σημειωθέντων καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῆς ἐξορίας καὶ τοῦ διωγμοῦ τῆς ἐν λόγῳ κοινότητος καὶ αἱ προτροπαὶ καὶ ἀπειλαὶ τῶν τούρκων πρὸς ἐξισλάμισιν αὐτῶν· «**ἐσεῖς ἐτροφοδοτήσατε τὰ ὑποβρύχια,** ἔλεγον τοῦρκοι εἰς τοὺς ἐπαιτοῦντας χριστιανούς, **διὰ σᾶς ψωμὶ δὲν ἔχει· θὰ ψοφήσητε εἰς τὸ πόδι, ἐκτὸς ἐὰν παραδίδεσθε εἰς ἡμᾶς καὶ ἐξισλαμισθεῖτε· τότε θὰ σᾶς δώσωμεν ψωμί».**

Προστασίας κυβερνητικῆς δὲν ἔτυχον καὶ αἱ ἐγκαταληφθεῖσαι περιουσίαι τῶν ἐκδιωχθέντων χριστιανῶν. Καίτοι, φροντίδι τῆς ἱ. Μητροπόλεως Κυζίκου, ἐσφραγίσθησαν αἱ Ἐκκλησίαι καὶ αἱ οἰκίαι αὐτῶν, τῇ 23 Ἰουνίου 1915 ὁ διοικητὴς Βαλούκεσερ συνοδευόμενος ὑπὸ τοῦ ὑποδιοικητοῦ Ἀρτάκης καὶ τῶν ἐκ Βαλούκεσερ ἐλθόντων μελῶν τῆς ἐπιτροπῆς πρὸς προφύλαξιν τῶν περιουσιῶν τῶν ἐκκενωθέντων μερῶν

διεπεραιώθη διὰ τορπιλλικοῦ εἰς Μαρμαρᾶν· καὶ δοὺς μὲν οὗτος τὰς δεούσας ὁδηγίας ἐπέστρεψεν, ἡ δὲ ἐπιτροπὴ ἤρξατο ἀποσφραγίζουσα τὰς οἰκίας καὶ τὰ καταστήματα καὶ περισυλλέγουσα τὰ πολύτιμα ἔπιπλα καὶ τὰ διάφορα ἐμπορεύματα. Τὸ δὲ δημαρχεῖον Ἀρτάκης πρὸ ἡμερῶν ἐδήλου ἐπισήμως ὅτι ὁ βουλόμενος δύναται, ἀπευθυνόμενος πρὸς τὴν ἐν Μαρμαρᾷ ἐπιτροπήν, νὰ ἀγοράσῃ ὡρισμένα εἴδη ἐμπορευμάτων, ἱστιοφόρα δὲ πλήρη ἐπίπλων καὶ στρωμνῶν κατέφθανον διαρκῶς εἰς Ἀρτάκην. Ἡ ἱερὰ Μητρόπολις παρεβιάσθη, τὰ ἐν αὐτῇ ἔπιπλα ἐκλάπησαν, τὰ δὲ βιβλία καὶ ἀρχεῖα ἐπυρπολήθησαν.

Εἰς τὰς ἐκκενωθείσας κοινότητας ἐγκατεστάθησαν πρόσφυγες Πομάκοι ἐκ τῆς περιφερείας Βαλούκεσερ μεταφερόμενοι διὰ χριστιανικῶν ἱστιοφόρων, ἐντὸς τῶν ὁποίων ὑπῆρχον καὶ χριστιανοὶ ναῦται, σχόντες οὕτω τὸ ἀτύχημα ὅπως διὰ τῆς βίας καὶ ἀπειλῆς συντελέσωσι εἰς τὴν μεταφορὰν καὶ τὴν ἐγκατάστασιν τῶν μουσουλμάνων Πομάκων ἐν τοῖς ἰδίοις αὐτῶν οἴκοις.

ΚΒ'.

ΕΠΑΡΧΙΑ ΔΑΡΔΑΝΕΛΛΙΩΝ

Ἡ συνεχὴς καὶ δυσβάστακτος φορολογία καὶ ὁ αὐστηρὸς ἐμπορικὸς ἀποκλεισμὸς ἐιωρίς ἤδη ἤρξαντο κλονίζοντες καὶ τὴν ἐπαρχίαν ταύτην, ἀποτελουμένην ἐξ 27 κοινοτήτων καὶ 27257 ὁμογενοῦς πληθυσμοῦ. Ἡ ἐν Βίγᾳ ἐν πρώτοις κατάστασις ὑπῆρξε κρισιμωτάτη συνεπείᾳ τοῦ ἐμπορικοῦ ἀποκλεισμοῦ. Οἱ δυνάμενοι ἐκ τῶν κατοίκων ἤρξαντο κατὰ δεκάδας ἀναχωροῦντες εἰς Βασιλεύουσαν καὶ ἀλλαχοῦ, οἱ δέ πτωχοὶ ἐπώλουν ἀντὶ εὐτελοῦς τιμῆς, ἔπιπλα, σκεύη καὶ λοιπὰ οἰκιακὰ ἀντικείμενα πρὸς προμήθειαν τῶν ἀπολύτως ἀναγκαίων. Ἡ κοινότης εἶχεν ἐξαρθρωθῇ, ὁ δὲ κίνδυνος τῆς μεταναστεύσεως ἐπεκρέματο πάντοτε ἀπειλητικὸς καὶ καθίστατο ὀδυνηρότερος ἕνεκα τῆς προσβολῆς τῶν πρὸς τὸ ζῆν μέσων καὶ τῆς ἐπὶ ποδὸς ἀποτελειώσεως τῶν χριστιανῶν. Ὁ αὐτὸς ἐμπορικὸς διωγμὸς παρετηρεῖτο καὶ ἀλλαχοῦ καὶ ἰδίᾳ ἐν Λαμψάκῳ, Βαϊραμιτσίῳ, Ἐζίνε καὶ ἐν αὐτοῖς ἀκόμη τοῖς Δαρδανελλίοις. Ὄργανα ἐκ τῆς κατωτάτης κοινωνικῆς τάξεως στρατολογηθέντα καὶ ἔξω τῆς πόλεως διαρκῶς περιδιαβάζοντα ἔδερον ἐκείνους ἐκ τῶν μουσουλμάνων, ὅσοι ἔκαμον τὰς ἀγορὰς αὐτῶν ἐκ τῶν ἑλληνικῶν καταστημάτων. Ὁ ἐκεῖ δήμαρχος Ἀζὶζ, πρόεδρος τῆς ἱδρυθείσης ἑταιρείας ἀποικιακῶν πρὸς

καταπολέμησιν τῶν ἐκεῖ χριστιανῶν ἐμπόρων, δὲν ἔπαυσεν ἐκδιώκων ἐκ τῶν καταστημάτων τοὺς ἡμετέρους ἐπαγγελματίας ἐπὶ σκοπῷ, ἵνα ἐγκαταστήσῃ μουσουλμάνους τοιούτους. Τῇ 11 Ἰουνίου 1914 ὁ βιαιότερος τῶν ἀρχηγῶν τοῦ ἐκεῖ κομιτάτου Μεχμὲτ ἐφ., εἰς μουσουλμάνους ἀγοράζοντας ἄρτον ἐκ τοῦ ἀρτοποιείου τοῦ ὁμογενοῦς Π. Βουζώτου, ἐν μέσῃ ἀγορᾷ, εἶπε: «**τὰ χρήματα, τὰ ὁποῖα δίδετε εἰς τοὺς γκιαούρηδες, ἀποστέλλονται εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ μεταβάλλονται εἰς σφαῖρας, αἱ ὁποῖαι βάλλουν τὰς καρδίας μας**». Ὁ αὐτὸς δὲ μὲ φωνὴν διάτορον καὶ μὲ χειρονομίας διεκήρυττεν ἐνώπιον μουσουλμανικοῦ πλήθους: «**Οἱ Ρωμηοὶ εἶνε οἱ θανάσιμοι ἐχθροί μας· εἶνε ἔθνος προδοτικόν· στέλλουν τὰ χρήματα εἰς τὴν Ἑλλάδα· μάθετε, ὦ μουσουλμάνοι, ὅτι ἢ αὐτοὶ πρέπει νὰ ἐκδιωχθῶσιν ἢ ἡμεῖς νὰ μὴ μείνωμεν ἐνταῦθα**». Συνεπείᾳ τῶν λόγων καὶ τῶν ἀμέσως ἐπακολουθησασῶν πράξεων τῶν ἀγρίων τούτων κομιτατικῶν ὁ ἐμπορικὸς ἀποκλεισμὸς καθίστατο ὁσημέραι δεινότερος.

ΔΙΩΓΜΟΣ ΤΟΥ 1914

Οἱ κάτοικοι τῶν χωρίων **1 Τσανάλτεπε**, **2 Ροῦμτσα** καὶ **3 Γενίκιοϊ** μὴ δυνάμενοι νὰ πληρώνωσιν ἀδιαλείπτως δυσβαστάκτους φόρους καὶ ἐράνους, διὰ τῆς βίας ἐπιβαλλομένους, μετηνάστευσαν κατὰ Μάρτιον 1914 διαπεραιωθέντες εἰς τὴν εὐρωπαϊκὴν παραλίαν. Ἀνεξαρτήτως ὅμως τῆς διὰ τοῦ ἐμπορικοῦ ἀποκλεισμοῦ καὶ τῆς ἐπιβολῆς φόρων ἐξοντώσεως τοῦ ὁμογενοῦς στοιχείου, ἤδη ἀπὸ τῶν ἀρχῶν

Μαΐου ἰ. ἔ. ἤρξαντο ἐκδηλούμενα συμπτώματα καὶ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ταύτῃ, συμπτώματα ἀνάλογα πρὸς τὰ τῆς Θρᾴκης, καταλήξαντα ἐντὸς ὀλίγου εἰς τὴν κατὰ τὸ πλεῖστον διάλυσιν ταύτης καὶ τὴν εἰς Ἑλλάδα ἀπέλασιν χιλιάδων ὁμογενοῦς πληθυσμοῦ.

4 Γενί-σεχίρ, 5 Νεοχώριον καὶ **6 Καλαφατλῆ.** Τῇ 3ῃ Μαΐου ἰ. ἔ. 800 ἀλβανοὶ μουσουλμάνοι πρόσφυγες μετὰ 1000 ὑποζυγίων ἀποβιβασθέντες εἰς Κούμκαλε ἐγκατεστάθησαν διὰ τῆς βίας εἰς τὰ χωρία ταῦτα καὶ ἤρξαντο διὰ πελέκεων, ροπάλων καὶ πυροβολισμῶν ἐκδιώκοντες τοὺς χριστιανούς. Ὁλόκληροι περιουσίαι διηρπάγησαν. Αἱ χιλιάδες τῶν προβάτων, τῶν βοῶν καὶ τῶν ἵππων κατελήφθησαν καὶ αὐτὰ τὰ ἀκόμη ἀπολύτως ἀναγκαῖα ἀφηρέθησαν. Τοιουτοτρόπως οἱ κάτοικοι ἔντρομοι καὶ γυμνοὶ κατέφθασαν εἰς Ρένκιοι. Ἀλλὰ καὶ καθ' ὁδὸν φεύγοντες ὑπέστησαν ἐπιθέσεις ἐκ μέρους καὶ τῶν περιοίκων τούρκων, οἵτινες μὲ πολύκροτα εἰς τὰς χεῖρας ἀπέσπων ὅ,τι εὕρισκον παρὰ τοῖς φεύγουσι χριστιανοῖς. Τὸ Νεοχώριον ἐπιβιβασθὲν ἀτμοπλοίων ἀνεχώρησεν εἰς Ἑλλάδα. Μετ' οὐ πολὺ δὲ ἐξεδιώχθησαν ἐκεῖθεν καὶ τὰ ἕτερα δύο χωρία, ἀφοῦ πᾶσα προσπάθεια τοῦ Μητροπολίτου Δαρδανελλίων περὶ ἐπιστροφῆς τῶν πρόσφύγων εἰς τὰ ἴδια ἀπέτυχεν, ἠκούσθη δὲ καὶ ὁ διοικητὴς Δαρδανελλίων εἰπὼν ὅτι οἱ χριστιανοὶ Γενὴ σεχὴρ τῶν καὶ λοιπῶν χωρίων εἶνε ἀδύνατον πλέον νὰ μεταβῶσιν εἰς τὰ χωρία αὐτῶν, διότι ἕνεκα στρατιωτικῶν λόγων τὸ ὑπουργεῖον τῶν στρατιωτικῶν ἀπαιτεῖ τὴν ἀπομάκρυνσιν τῶν χριστιανῶν ἀπὸ τὰ παράλια καὶ τὴν ἐν αὐτοῖς ἐγκατάστασιν καθαρῶς Μουσουλμάνων.

7 Καρὰ δὰγ καὶ **8 Ἐζίνε.** Κατόπιν ἀπειλῶν καὶ πείνης ἐξεδιώχθησαν ἐντὸς ὀλίγων ὡρῶν ἀμφότερα πρὸς τὴν παραλίαν καὶ ἐκεῖθεν εἰς Ἑλλάδα. Ὁ ὑποδιοικητὴς Ἐζίνης

εἰς τοὺς ζητήσαντας προστασίαν χριστιανοὺς εἶπεν ὅτι πρέπει νὰ μιμηθῶσι τὸ παράδειγμα τῶν Νεοχωριτῶν.

9 Ναρλή, 10 Παπαζλὴ καὶ **11 Ἀδὰ τεπέ.** Τῇ 25 Μαΐου ἰ. ἔ. ἐξεδιώχθησαν σκληρῶς ἐκ τῶν ἑστιῶν αὐτῶν τὰ χωρία ταῦτα σκορπισθέντα ἐπὶ τῆς παραλίας πεινῶντα καὶ ἀπέλπιδα, ζητοῦντα ἀτμόπλοια πρὸς μετανάστευσιν.

12 Μέγα Τσιπνί, 13 Μικρὸ Τσιπνί, 14 Μουσαρετλή, 15 Ἐρικλί, 16 Ἄκ σάζ, 17 Δεϊρμενδζίκ, 18 Καμάραι, 19 Βαϊραμίτσιον, 20 Κιουτσοὺκ Κογιού, 21 Κιοδὲ-δερέ, 22 Ἰσκενδέρ-κιοϊ, καὶ **23 Ἰνδζέ-κιοϊ.** Διὰ τοῦ αὐτοῦ τρόπου ἐκδιωχθέντα τὰ χωρία ταῦτα ἐπεβιβάσθησαν ἀτμοπλοίων καὶ ἀπηλάθησαν εἰς Ἑλλάδα.

24 Ρέγκιοϊ Κατὰ Σεπτέμβριον ἰ. ἔ. ἀπηλάθη καὶ ἡ κοινότης αὕτη.

«Τῇ 4ῃ τοῦ παρόντος μηνός, ἔγραφεν ὑπὸ ἡμερομ. 7 Σεπτεμβρίου 1914 ὁ Μητροπολίτης Δαρδανελίων Εἰρηναῖος, ἐπιτροπὴ ἐκ τοῦ διοικητοῦ Δαρδανελλίων, δύο ἀξιωματικῶν καὶ δύο πολιτικῶν ὑπαλλήλων μετέβη εἰς Ρένκιοϊ, ὅπου προσεκλήθη ἡ δημογεροντία τῆς Κοινότητος καὶ ἱκανὸν μέρος τῶν προκρίτων.

Ὁ Διοικητὴς ἐν πρώτοις ἀνεκοίνωσεν εἰς αὐτοὺς ὅτι, ἀποφάσει τῆς Κυβερνήσεως, πρέπει νὰ φύγωσιν ἐκεῖθεν. Οἱ χριστιανοί, ὡς εἰκός, διεμαρτυρήθησαν διὰ τὴν σκληρὰν ταύτην ἀπόφασιν καὶ ἐζήτησαν τοὺς λόγους, διὰ τοὺς ὁποίους ἡ Κυβέρνησις μὲ τόσην ἀστοργίαν ἐκδιώκει τόσας χιλιάδας ἐκ τοῦ πατρίου ἐδάφους. Ἐὰν εἶναι λόγοι στρατιωτικοί, παρεκάλεσαν νὰ ἐπιτραπῇ νὰ ἀπομακρυνθῶσιν εἰς τὰ ἐνδότερα, μέχρις οὗ παρέλθῃ ἡ κρίσις, ἐτόνισαν τὴν ἀφοσίωσιν μετὰ τῆς ὁποίας ἀνέκαθεν προσηνέχθησαν πρὸς τὴν Βασιλείαν, ἠρίθμησαν τὰ βάρη καὶ τὰς θυσίας εἰς τὰς ὁποίας προθυμότατα ὑπεβλήθησαν διὰ τὰς ἀνάγκας τοῦ Κράτους

καὶ παρεκάλεσαν μετὰ δακρύων νὰ φεισθῇ ἡ Κυβέρνησις τῆς κοινότητός των.

Καθ' ὃν χρόνον εὑρίσκοντο ἐν τῷ Διοικητηρίῳ οἱ δημογέροντες, παρὰ τὴν ἀπαγόρευσιν τὴν ὁποίαν ὁ Διοικητὴς μοὶ ἐδήλωσε, μετέβην καὶ ἐγὼ εἰς Ρένκιοϊ καὶ παρουσιάσθην πρὸ αὐτῶν παραστήσας μετὰ τῶν χριστιανῶν καὶ αἴθις τὸ μέγεθος τῆς φρικτῆς καὶ ἀνυπολογίστου συμφορᾶς καὶ παρεκαλέσαμεν ἀπὸ κοινοῦ ἵνα δυθῇ προθεσμία τοὐλάχιστον ὅπως γράψωμεν καὶ συνεννοηθῶμεν μετὰ τῶν Πατριαρχείων. Ὁ Διοικητὴς ἀπέβη ἀδύνατον νὰ ὑποχωρήσῃ καὶ ἠξίου νὰ ἐνδώσωσιν οἱ χριστιανοὶ ἐντὸς μάλιστα μιᾶς ἡμέρας, ἀφοῦ, ὡς ἔλεγε, καὶ τὸ ἀτμόπλοιον τῆς μεταφορᾶς εἶχε προσεγγίσει εἰς τὴν παραλίαν τοῦ Ρένκιοϊ. Καὶ οὕτω ἀπεχωρήσαμεν ἀπὸ τὸ Διοικητήριον περίλυποι καὶ κατάδυνοι τὴν ψυχήν.

Ἡ κωμόπολις εἶχε περικυκλωθῇ τὴν προτεραίαν τῆς ἀφίξεως τοῦ Μουτεσαρίφη ὑπὸ στρατοῦ, στήσαντος εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ χωρίου καὶ μυδραλλιοβόλα. Ὁ μόνος ἀτμόμυλος κατελήφθη ὑπὸ στρατιωτῶν, τὰ ἀρτοποιεῖα ἐπίσης, τὸ ἀνεπαρκὲς διὰ τὴν πόλιν ὕδωρ διὰ τῆς παρουσίας πολλοῦ στρατοῦ μετὰ ἱππικοῦ ἠλαττώθη εἰς βαθμόν, ὥστε ἡ ὕδρευσις νὰ εἶνε σχεδόν ἀδύνατος. Τὰ ζῷα βίᾳ κατεσχέθησαν, δὲν ἐπετρέπετο δὲ ἐπὶ ποινῇ μαστιγώσεως καὶ φυλακισμοῦ ἀγοροπωλησία....

Περὶ τὴν 8ην μ. μ. εὐρωπαϊστί, ὁ μουδίρης τῆς κωμοπόλεως, ἀπό μέρους τοῦ μουτεσαρίφη, ἐδήλωσεν εἰς τοὺς χριστιανοὺς ὅτι ἐπειδὴ ἡ ἀπέλασις αὐτῶν εἰς τό ἐξωτερικόν καὶ μάλιστα εἰς τὴν Ἑλλάδα εἶνε ἀπόφασις τῆς Κυβερνήσεως καὶ ἐπειδὴ διὰ τῆς ἀρνήσεως τῶν προκρίτων ἐμπαίζεται ἡ θέλησις τῆς Κυβερνήσεως, διὰ τοῦτο θὰ διατάξῃ τὸν ἀξιωματικὸν τῶν μυδραλλιοβόλων νὰ προσβάλῃ τὴν πόλιν καὶ νὰ ἐπιτρέψῃ τὰ ἄτακτα πλήθη τῶν ἀλη-

τῶν, τὰ ἐκτὸς τῆς πόλεως ἀναμένοντα, νὰ προβῶσιν εἰς λεηλασίαν. Οἱ λόγοι οὗτοι διαδοθέντες ἤσκησαν θλιβερὰν ἐπίδρασιν ἐπὶ τοῦ πνεύματος τοῦ λαοῦ. Βεβαίως θὰ ἦτο προτιμότερον νὰ γίνῃ χρῆσις τῶν μυδραλλιοβόλων πρὸς ἐκδίωξιν, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον θὰ ἦτο τιμὴ καὶ δόξα διὰ τοὺς ἀόπλους χριστιανούς, αἶσχος δὲ καὶ ὄνειδος καὶ ἀτιμία διὰ τοὺς δράστας. Ἀλλὰ τοσαύτη ἦτο ἡ ταραχὴ τῆς ψυχῆς τοῦ λαοῦ ἐκ τῶν λόγων τοῦ διοικητοῦ, ἐκ τῆς πολιορκίας τῆς πόλεως ὑπὸ στρατιωτικῆς δυνάμεως, ἐκ τῆς καταλήψεως τῶν ἀρτοποιείων καὶ τοῦ ἀτμομύλου, ἐκ τῆς κατασχέσεως τῶν ζῴων, ὥστε πᾶσα περαιτέρω ἀντίστασις ἐθεωρήθη ματαία καὶ ἀνωφελής. Ἐφ' ᾧ ἐπιτροπὴ ἐκ τῶν προκρίτων μεταβᾶσα εἰς τὸν διοικητὴν ἐδήλωσεν αὐτῷ ὅτι ἡ κοινότης δὲν ἐννοεῖ νὰ θεωρηθῇ ὡς μεταναστεύουσα, μόνον ἀναχωρεῖ ἐπιφυλασσομένη ἑαυτῇ ὅλα τὰ δικαιώματά της ἐνταῦθα, ἀφοῦ ἡ παράκλησις αὐτῆς περὶ μὴ μετατοπίσεως δὲν λαμβάνεται ὑπ' ὄψιν καὶ ἀφοῦ ἡ ἀναχώρησις εἶναι ἀδιάσειστος καὶ ἀνέκκλητος Κυβερνητικὴ ἀπόφασις. Καὶ οὕτως ἡ ἄνανδρος καὶ ἀτιμωτικὴ ἀπόφασις τῶν διωκτῶν ὑπὸ τὴν ἀπειλὴν τῶν μυδραλλιοβόλων ἐξετελέσθη καὶ ἡ ὡραιοτάτη καὶ πλήρης χάριτος καὶ ζωῆς κοινότης Ρέγκιοϊ, ἡ ἀριθμοῦσα πέντε χιλιάδων ψυχῶν ἀμιγῆ ἑλληνικὸν πληθυσμόν, ἤρξατο ἀπὸ τῆς χθὲς ἐν μέσῳ δακρύων καὶ κοπετῶν διαλυομένη καὶ ἐπιβιβαζομένη εἰς ἀτμόπλοια πρὸς ἀπέλασιν εἰς ξένην γῆν».

25 Βίγα. Πλὴν ἄλλων οἰκογενειῶν, ἐκ φόβου πιέσεων καὶ συνεπείᾳ τοῦ ἀγρίου ἐμπορικοῦ ἀποκλεισμοῦ διασκορπισθεισῶν εἰς διάφορα μέρη, κατὰ Ἰούλιον 1914 μετηνάστευσαν εἰς Τένεδον 20 οἰκογένειαι.

***

Οἱ δαρμοὶ καὶ οἱ φόνοι καὶ αἱ ἀτιμώσεις δὲν ἐσπάνιζον καὶ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ταύτῃ. Ἐν Ἀκ Σάζ, μεταξὺ 10—14 Μαΐου 1914, ἐφονεύθησαν ὁ Στρατῆς Τουλάκης, ὁ Νικόλαος Καλπάκης καὶ ὁ Μιχαὴλ Φωτεινῆς, ἠτιμάσθη δὲ καὶ ἡ Ἀναστασία Α. Τζουλί. Ἐν Λαμψάκῳ, περὶ τὰ μέσα Μαΐου ἰ. ἔ., ἐφονεύθησαν οἱ ποιμένες Μαργαρίτης καὶ Βασίλειος, ἐδάρησαν μέχρι θανάτου βασανισθέντες φρικωδῶς ὁ κηπουρὸς Χριστόδουλος Μήτσου καὶ οἱ ἐξ Ἀρτάκης ναῦται Δημ. Ἐμμανουὴλ καὶ Σπῦρος Σεληνιάδης, ὡς καὶ ὁ Ἀναστάσιος Χαραλάμπους παραφρονήσας. Ἐν Δαρδανελλίοις ἐδάρη μέχρις αἱμοπτυσίας ὁ ποιμὴν Ἀθανάσιος Μιχαλόγλους, ἐτραυματίσθη διὰ μαχαίρας σοβαρῶς ὁ 17ετὴς ποιμὴν Νικόλαος Α. Τσολάκης ὑπὸ μουσουλμάνου θελήσαντος νὰ μετέλθῃ ἐπ' αὐτοῦ βίαν καὶ ἀπεκόπη τὸ οὖς τοῦ Ἀλεξίου Γ. Λούλη. Ἐν Καρὰ-Δὰγ ὁ Δημήτριος Ἰωάννου μεταβαίνων εἰς Ρέγκιοϊ ἐπληγώθη καὶ μόλις συρόμενος ἔφθασεν εἰς Δαρδανέλλια. Ἐν Νεοχωρίῳ ἠτιμάσθησαν 4 παρθένοι ὑπὸ χωροφυλάκων. Ἐν Ρέγκιοϊ ἐδάρη ὑπὸ τοῦ ἐκεῖ ἀρχηγοῦ τῆς χωροφυλακῆς ὁ Γιαννάκης Γαβριὴλ καὶ ὁ ἰατρὸς Γιαννάκης Κουρμούζη ἐπὶ γελοίαις προφάσεσιν.

ΜΕΤΑΤΟΠΙΣΕΙΣ ΚΑΤΑ ΤΟ 1915

Ἡ κυβέρνησις ἐπικαλουμένη λόγους στρατιωτικῆς φύσεως διέταξε κατὰ Φεβρουάριον 1915 τὴν ἄμεσον ἐκκένω-

σιν τῶν **Δαρδανελλίων** καὶ τὴν εἰς Ἀρτάκην μετάβασιν τῶν κατοίκων. Κατὰ Ἰούνιον ὅμως ἰ. ἔ., κατόπιν διαταγῆς τοῦ διοικητοῦ Βαλούκεσερ, οἱ πρόσφυγες Δαρδανελλίων ἐπιβιβασθέντες ἱστιοφόρων καὶ ἀτμοπλοίων ἀπεστάλησαν εἰς Πάνορμον, πολλὰ ὑποστάντες κατὰ τὸν πλοῦν καὶ ἄλλως καὶ διὰ τὸν μέγαν συνωστισμόν, μιᾶς μάλιστα διολισθησάσης εἰς τὴν θάλασσαν καὶ εὑρούσης τὸν διὰ πνιγμοῦ θάνατον. Οὐχὶ ὀλιγώτεραι ταλαιπωρίαι ἐπεφυλάσσοντο εἰς τοὺς πρόσφυγας κατὰ τὴν ἀποβίβασιν αὐτῶν εἰς τὸν σιδηροδρομικὸν σταθμὸν Πανόρμου. Ἐκεῖ διεσκορπίσθησαν ἐπὶ τῆς ἄμμου ὑπὸ τὰς καυστικὰς ἀκτῖνας τοῦ ἡλίου φρουρούμενοι διαρκῶς, ἵνα μή τις διαφυγὼν ἐπικοινωνήσῃ μετὰ τῶν Πανορμίων. Μετὰ τριῶν ἡμερῶν ἐκεῖ διαμονὴν ἐπεβιβάσθησαν ἐπὶ σιδηροδρομικῶν ἁμαξῶν μετενεχθέντες εἰς Βαλούκεσερ. Τὴν ἐξορίαν δὲν ἠδυνήθη νὰ διαφύγῃ καὶ μέγα μέρος τῆς **Λαμψάκου,** πολλὰ ἄλλως παθοῦσης καὶ κατὰ τὸν διωγμὸν τοῦ 1914.

SISMANOGLIO

ΚΓ'.

ΕΠΑΡΧΙΑ ΚΥΔΩΝΙΩΝ

Ἤδη ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ Βαλκανικοῦ πολέμου ἔν τε τῇ πόλει καὶ τῇ ἐπαρχίᾳ Κυδωνιῶν (κοινότ. 6, πληθυσμ. 26387) ἐξεδηλοῦντο ποικιλοτρόπως τάσεις πρὸς λεηλασίαν καὶ διαρπαγὴν καὶ ἐξεβιάζετο ὁ ὁμογενὴς κόσμος εἰς ἐκπατρισμόν. Πρὸς τοῦτο δὲ συνέτεινε καὶ ὁ ἐγκαίρως ἀρξάμενος καὶ καθ' ὅλην τὴν πόλιν καὶ τὴν ἐπαρχίαν ἐφαρμοζόμενος ἐμπορικὸς ἀποκλεισμός. Τὸ προανάκρουσμα τοῦτο ἐπηκολούθησε μετ' οὐ πολὺ ὁ διωγμός. Τῇ 22—24 Μαΐου 1914 οἱ κάτοικοι τῶν χωρίων **Γιαγιά-κιοϊ, Γκιουμετσίου, Κερέμ-κιοϊ** καὶ **Ἁγιασματίου** γυμνοί, ἀνυπόδητοι, μεμελωπισμένοι, φέροντες τὰ βρέφη αὐτῶν εἰς τὰς ἀγκάλας, κατέφθανον πανοικεὶ εἰς Κυδωνίας. Κατόπιν δηλ. τῆς δηλώσεως τοῦ μουδίρου Γκιουμετσίου ὅτι οὐδεμίαν εὐθύνην ἀναλαμβάνει καὶ ὅτι θεωρεῖ καλὸν ὅπως οἱ χωρικοὶ ἀπομακρυνθῶσι προσωρινῶς τῶν ἑστιῶν αὐτῶν μέχρι καθησυχάσεως τῶν πραγμάτων, οἱ κάτοικοι ἐγκαταλιπόντες τὰ πάντα ἐσπευδον νὰ σώσωσι τὴν τιμὴν καὶ τὴν ζωὴν αὐτῶν φεύγοντες εἰς Κυδωνίας. Καθ' ὁδὸν ὅμως ἄγριαι ὁρδαὶ τούρκων ἐνόπλων, ἐπιπεσοῦσαι κατ' αὐτῶν διήρπασαν τὰ χρήματα καὶ τὰ ἐνδύματα αὐτῶν, ἔδειραν πολλοὺς καὶ ἠτίμασαν τέσσαρας παρ-

θένους. Εἰς ἐπίμετρον τῆς συμφορᾶς ταύτης ἐπεβιβάσθησαν βίᾳ σωρηδὸν εἰς βενζινακάτους καὶ φορτηγίδας ἀποσταλέντες εἰς Μιτυλήνην.

Μετ' ὀλίγον τὸ κακὸν ἔφθασεν εἰς τὴν περιφέρειαν Κυδωνιῶν, ἔνθα διασπαρεῖσαι αἱ ὡς ἄνω ὁρδαὶ προέβησαν εἰς ζωοκλοπὰς καὶ λεηλασίας, τῶν ὁποίων ἡ ἀξία ἀνήρχετο εἰς χιλιάδας λιρῶν. Ὁ ἐκ τῶν προυχόντων Κυδωνιῶν Μιχαὴλ Σέρρεσλης ἔχων τσιφλίκιον ἐν Καραγατσίῳ, λεηλατηθὲν τελείως καὶ μεταβὰς παρὰ τῷ ὑποδιοικητῇ ἵνα ἐκθέσῃ τὴν καταστροφήν, ἣν ὑπέστη, ἐχαρακτηρίσθη ὡς ραδιοῦργος καὶ ἀπηλάθη ἀμέσως.

Μετὰ τὴν ἐκδίωξιν τῶν ὡς ἄνω τεσσάρων χωρίων καὶ τὴν διαρπαγὴν τῶν πέριξ τῶν Κυδωνιῶν ἐπαύλεων οἱ κάτοικοι τοῦ χωρίου **Γεντσαροχωρίου** κατόπιν αἰφνιδιασμοῦ ἐπιδρομέων τούρκων (27 Μαΐου ἰ. ἔ.), καθ' ὃν ἐτέθη πῦρ εἰς ἑπτὰ σημεῖα αὐτοῦ, ἤρξαντο καθ' ὁμάδας νὰ κατέρχωνται πανικόβλητοι εἰς τὴν πόλιν, 1500 δὲ ἐξ αὐτῶν, μηδεμίαν ἐμπιστοσύνην τρέφοντες πρὸς τὰς κυβερνητικὰς διαβεβαιώσεις περὶ ἐξασφαλίσεως τῆς ζωῆς, τῆς τιμῆς καὶ τῆς περιουσίας αὐτῶν κατέφυγον, εἰς Μιτυλήνην.

Τὰ γεγονότα ταῦτα, ἀλλεπαλλήλως ἐπερχόμενα, κατέστησαν κρισιμωτάτην τὴν θέσιν αὐτῆς ταύτης τῆς πόλεως τῶν **Κυδωνιῶν.** Ἡ ἀσφάλεια ἐν τῇ ὑπαίθρῳ χώρᾳ πρὸ πολλοῦ εἶχε φυγαδευθῇ, οἱ δὲ τολμῶντες ὅπως μεταβῶσι καὶ εἰς τὰ πλησιέστατα τῇ πόλει κείμενα κτήματα αὐτῶν πρὸς συγκομιδὴν σιτηρῶν, ἐληστεύοντο, ἐδέροντο καὶ ἐξεδιώκοντο ὑπ' αὐτῶν τῶν χωροφυλάκων, οἱ ὁποῖοι τὸ πλεῖστον ἦσαν ὕποπτα στοιχεῖα ἐκ τῶν πέριξ χωρίων.

Ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν ἀνεμένετο ἡ ἔξωσις τῆς πόλεως. Ὁ ἐκεῖ οἰκονομικὸς ἔφορος Ἰσμαὴλ Χακκῆ, ἐκμυστηρευθεὶς τὸ κομιτατικὸν σχέδιον ἐδήλωσεν ὅτι ἐσώθη μὲν ἐπὶ τοῦ παρόντος ἡ πόλις ἀπὸ βεβαίας καταστροφῆς, ἀλλ'

οὐχὶ καὶ ὁριστικῶς, καθόσον, ἐὰν ἐκηρύσσετο ὁ πόλεμος μετὰ τῆς Ἑλλάδος, στρατιῶται καὶ περίοικοι τοῦρκοι, ἐπιτιθέμενοι θὰ κατέστρεφον τὴν πόλιν ὁλοσχερῶς. Ὁ δὲ ἀρχηγὸς τῆς χωροφυλακῆς Νουρῆ βέης εἶπε πρὸς τὸν μητροπολίτην Κυδωνιῶν Γρηγόριον τὰ ἑξῆς: «ἡ κυβέρνησις δὲν σᾶς διώκει, ἀλλὰ τὸ ἔθνος· δὲν δυνάμεθα νὰ ἐμποδίσωμεν τὴν θέλησίν του· ἄλλως τε δὲν βλέπετε ὅτι μόνον τὸ Ἀϊβαλῆ καὶ ἡ Σμύρνη ἔμεινε; κατ' ἀνάγκην καὶ σεῖς θὰ φύγητε».

Συνεπείᾳ πάντων τούτων ὁ μητροπολίτης Κυδωνιῶν Γρηγόριος ἀπέστειλεν ὑπὸ ἡμερομ. 30 Μαΐου 1914 τὸ ἑξῆς ἐν μεταφράσει τακρίριον πρὸς τὸν ἐν Κυδωνίαις παρεπιδημοῦντα τότε ὑπουργὸν τῶν ἐσωτερικῶν Ταλαὰτ βέην:

Ἐξοχώτατε,

Ὡς ἀρχηγὸς τῶν ἀποκλειστικῶς ἐκ χριστιανῶν Ἑλλήνων ἀποτελουμένων ἐν Κυδωνίαις πτευματικῶν τέκνων μου προάγομαι νὰ ἐκθέσω καὶ ὑποβάλω πρὸς τὴν ὑμετ. Ἐξοχότητα τὰ λυπηρὰ γεγονότα τῶν τελευταίων τούτων ἡμερῶν, ἅτινα συνεκίνησαν, ἐλύπησαν καὶ κατετρόμαξαν πάντας, καθὼς καὶ τὰ ἀληθῆ καὶ πραγματικὰ αὐτῶν αἴτια.

Τὴν παρελθοῦσαν Τετάρτην ὑπὸ τῆς Διοικήσεως, τῇ σφραγῖδι τοῦ διοικητοῦ Νετζῆ·οὐλ λὰχ ἐφένδη, ἐγένοντο πολλαὶ τοιχοκολλήσεις, ἐκ τῆς ἀναγνώσεως τῶν ὁποίων ἠννοήθη, ὅτι ἠμποδίσθη ἡ μετανάστευσις καὶ ἑπομένως δέον ἕκαστος ν' ἀσχολῆται εἰς τὰ ἔργα του. Ἐπειδὴ δὲ ἐκ τῆς φράσεως ταύτης τῶν τοιχοκολλήσεων ὑπονοεῖται ὅτι, διὰ νὰ ἐμποδισθῇ ἡ μετανάστευσις, εἶχεν ἤδη ἀρχίσει τοιαύτη, πρὸς ἐπανόρθωσιν τῆς οὕτως ἢ ἄλλως τοιαύτης εἰδοποιήσεως θέλω ἐκθέσει γυμνὴν τὴν ἀλήθειαν. Εἰς οὐδενὸς τῶν πολιτῶν, μικρῶν ἢ μεγάλων, εὐπόρων ἢ ἀπόρων οὐδ' ἐπ' ἐλάχιστον διῆλθε τὸν νοῦν ἡ ἰδέα τῆς μεταναστεύσεως, ὅπως ἐννοεῖ ἡ γενομένη εἰδοποίησις τῆς Διοικήσεως. Ἅπαντες ἠσχολοῦντο εἰς τὰ ἔργα των· τοῦτο δὲν θέλουσιν ἀρνηθῇ νὰ βεβαιώσωσιν αὐτὸς ὁ Διοικητὴς τῆ; πόλεως, ὡς ἀνώτατος τῆς Σεβ. Κυβερνήσεως ὑπάλληλος, ὁ ἀρχηγὸς τοῦ στρατοῦ μετὰ τῶν λοιπῶν ἀξιωματικῶν, καὶ ἐκ τοῦ λοιποῦ ὑπαλληλιακοῦ σώματος: ὁ κύριος πρόεδρος τοῦ πρωτοδικείου, ὁ ἀντεισαγγελεὺς, ὁ τελώνης καθὼς καὶ ὁ διευθυντὴς τοῦ Δημοσίου Χρέους· ἐπίσης καὶ οἱ προϊστάμενοι τῆς χωροφυλακῆς καὶ τῆς ἀστυνομίας· διὰ τοῦτο πρὸς πίστωσιν τοῦ ἰσχυρισμοῦ μου ἐπικαλοῦμαι τὴν ἐπ' ἀληθείᾳ μαρτυρίαν ὅλων τῶν εἰρημένων.

Οὕτως εἶχον τὰ πράγματα μέχρι πρὸ δέκα ἡμερῶν, ὅτε τὴν εἰκοστὴν πρώτην φθίνοντος διεδίδετο μετὰ φρίκης, ὅτι οἱ χριστιανοὶ κάτοικοι τοῦ χωρίου Καραγὰτς καὶ τῶν πέριξ τῆς πόλεώς μας ἑτέρων χωρίων Γκιουμέτς, Γιαγ̣ά, Κερὲμ καὶ Ἁγιασμὰτ ἐξηναγκάζοντο πρὸς μετανάστευσιν ὑπὸ ἀγνώστων ἀτόμων, ἅτινα διήρπαζον τούτων καθὼς καὶ τῶν ἐν τοῖς χωρίοις ἐκείνοις περιουσίας τῶν Κυδωνιατῶν. Τὰ ἔπιπλα, οἱ ἵπποι καὶ οἱ βόες ἀπὸ τὰς οἰκίας καὶ τοὺς ἀγροὺς διηρπάζοντο, οἱ τολμῶντες νὰ ὑπερασπίσωσιν ἑαυτοὺς καὶ τὰς περιουσίας των ἐδέροντο καὶ ἀπεγυμνοῦντο, ἀναχωροῦντες καθ' ὁδόν, καὶ τῶν χρημάτων, ἅτινα ἔφερον, καὶ τῶν ἐνδυμάτων των καί τινων ἐξ αὐτῶν ἀπήχθησαν καὶ αἱ παρθένοι κόραι. Οἱ πλεῖστοι τῶν ἐξαναγκασθέντων εἰς μετανάστευσιν κατέφυγον ἐρχόμενοι εἰς Κυδωνίας καθ' ὁμάδας. Προσελθόντες δὲ πολλοὶ τούτων εἰς τὴν Μητρόπολιν ἡμῶν ἐδήλουν, ὅτι ἀκουσίως ἔφευγον ἐκ τῶν χωρίων των καὶ ἐπεκαλοῦντο προστασίαν ὅπως ἐπανέλθωσιν εἰς τὰς ἑστίας των. Ἵνα ἐξαναγκάσωσι δὲ καὶ τοὺς Κυδωνιάτας πρὸς ἐκπατρισμόν, ἤρξαντο αἱ ἐπιθέσεις καὶ κατὰ τῶν ἐν τοῖς ἀγροῖς αὐτῶν ἐργαζο-

Ἐν τούτοις οἱ Κυδωνιεῖς, καίπερ ἔντρομοι καὶ πεφοβισμένοι ἐκ τῶν θλιβερῶν τούτων γεγονότων, καὶ πάλιν δὲν ἀποφασίζουσι νὰ μεταναστεύσωσιν ἐκ τοῦ τόπου των καὶ νὰ ἐγκαταλείψωσι τὰς οἰκίας καὶ τοὺς ἐλαιῶνας, ἅτινα μετὰ τόσης φιλοπονίας ἀνέδειξαν. Δηλοῦσιν ἀπὸ καρδίας ὅτι δὲν δύνανται νὰ μεταναστεύσωσιν εἰς ξένην γῆν· καὶ ἐξαναγκαζόμενοι ἀκόμη δὲν διανοοῦνται νὰ ἐγκαταλείψωσι τὰς περιουσίας των, τοὺς τάφους τῶν πατέρων των καὶ τὰς Ἐκκλησίας των, ἀλλὰ θὰ ἐμμείνωσιν εἰς τὸν τόπον των ἐν τῇ αὐτῇ πάντοτε πρὸς τὸ Κράτος πίστει καὶ ἀφοσιώσει. Τοῦτο δηλῶν ἐπ' ὀνόματι τῶν πολιτῶν ἐξαιτοῦμαι, ὅπως εὐαρεστούμενοι μεριμνήσητε ἵνα μὴ ἐπαναληφθῶσιν αἱ ἐκ μέρους τῶν μουσουλμάνων κατοίκων τῶν γειτονικῶν χωρίων, μεθ' ὧν μέχρι χθὲς συνέζων ἐν ἀδελφικῇ ὁμονοίᾳ καὶ ἀγάπῃ, αἱ ἐπιθέσεις καὶ βιασμοί, ἀποδοθῶσι τὰ ἁρπαγέντα, ἐπιστραφῶσιν αἱ ἁρπαγεῖσαι κόραι καὶ ἐπιβληθῇ εἰς τοὺς δράστας αὐστηρὰ ἡ κατὰ Νόμον τιμωρία».

Τὴν ἐπιοῦσαν ὁ ὑποδιοικητὴς Κυδωνιῶν ἀπαντητικῶς ἐδήλου πρὸς τοῖς ἄλλοις ὅτι «εἶνε ἀνάγκη ὅπως ὁ λαὸς ἐπιδοθῇ εἰς τὰ ἔργα αὐτοῦ, καθόσον οὐδεὶς πλέον ὑπάρχει λόγος ὅπως οἱ Ἑλληνοθωμανοὶ ἐκ φόβου μεταναστεύωσι . . . καὶ ὅτι ἡ μετανάστευσις θὰ ἐμποδισθῇ αὐστηρῶς». Παρὰ τὰς διαβεβαιώσεις ὅμως ταύτας αἱ πράξεις τῆς κυβερνήσεως ἀπεδείκνυον τὸ ἐναντίον, ὕποπτα δὲ σημεῖα περὶ ἀμέσου ἐξώσεως τῆς πόλεως Κυδωνιῶν δὲν ἔλειπον.

Ἐν πρώτοις ἔθεσαν εἰς τὸν τράχηλον τῆς πόλεως ἀποπνικτικὸν κλοιὸν ἀποκλείσαντες αὐτὴν πανταχόθεν. Ἡ ἀσφάλεια ἔλειψε καθ' ὁλοκληρίαν ἐν τῇ ὑπαίθρῳ χώρᾳ. Ἔνοπλοι συμμορίαι, καταρτισθεῖσαι καὶ διευθυνόμεναι ὑπὸ τῶν πολιτικῶν καὶ στρατιωτικῶν ἀρχῶν, περιήρχοντο καὶ ἐτρομοκράτουν τὴν ὕπαιθρον, φονεύουσαι καὶ κατακρεουργοῦσαι, κατὰ τὸν ἀγριώτερον τρόπον, πάντα τὸν ἐξερχόμε-

μένων ἀγροτῶν. Τούτων ἄλλων μὲν οἱ ἵπποι καὶ οἱ βόες, ἄλλων δὲ τὰ ποίμνια τῶν προβάτων διηρπάγησαν. Οἱ τοιοῦτοι, ἀφοῦ ἀνεφέρθησαν καὶ εἰς τὴν Διοίκησιν, ἦλθον καὶ εἰς τὴν Μητρόπολιν, ἥτις ἐκράτησε, κατὰ τὴν ἀφήγησιν αὐτῶν, λεπτομερῆ κατάλογον τῶν ἁρπαγεισῶν περιουσιῶν.

Κατόπιν αἱ ἐπιθέσεις ἐπεξετάθησαν, καὶ ἡ λῃστεία ἐπεξετάθη καὶ εἰς τὰς περὶ τὸ Ἁγιασμάτιον ἐπαύλεις (Τσιφλίκια) τῶν Κυδωνιατῶν, ὁπόθεν διηρπάγησαν χιλιάδες προβάτων καὶ μεγάλαι περιουσίαι. Συγχρόνως διηρπάγησαν Ἐκκλησίαι καὶ ἐξυβρίσθησαν αἱ ἱεραὶ αὐτῶν εἰκόνες. Πλὴν τούτων καὶ ἐν αὐτῇ τῇ πόλει μουσουλμάνοι τινὲς ἴδιον ἔργον εἶχον νὰ συμβουλεύωσι τοὺς φίλους των πρὸς ἐκπατρισμὸν ὑποδεικνύοντες τοῦτο ὡς μέσον σωτηρίας. Ἀλλ' οἱ Κυδωνιεῖς, καίπερ τοσαῦτα παθόντες, δὲν ἔπαυσαν ἐλπίζοντες ἐπὶ τὴν προστασίαν τῆς Κυβερνήσεως καὶ πεποιθότες ὅτι ἦτο ἀδύνατον νὰ στερηθῶσι ταύτης, διὸ καὶ οὐδεὶς αὐτῶν ἐσκέφθη νὰ μεταναστεύσῃ καὶ ἐκπατρισθῇ.

Ἀλλὰ καὶ τὸ γειτονικὸν χριστιανικὸν χωρίον Γενιτσαροχώριον, καίπερ ἀπέχον εἰκοσάλεπτον ἐντεῦθεν, εἶδεν ἁρπαζόμενα τὰ ποίμνια τῶν ποιμένων του, ἕως οὗ τὴν νύκτα τῆς παρελθούσης τετάρτης, 24 μετὰ τὸ μεσονύκτιον, πλῆθος Μουσουλμάνων τῶν πέριξ χωρίων, ἐπιτεθὲν διὰ πυροβολισμῶν κατὰ τοῦ χωρίου, ἀπεπειράθη νὰ κατακαύσῃ αὐτὸ θέσαν πῦρ εἰς τὰς θύρας οἰκιῶν τινων καὶ καταρρίψαν ἐδῶ καὶ ἐκεῖ ράκη διὰ πετρελαίου βεβρεγμένα, τοῦθ' ὅπερ ἀπεσοβήθη μὲν ὑπὸ τῶν ἰδίων χωριανῶν, μόλις ὅμως ἐξημέρωσεν ἅπαντες οἱ κάτοικοι τοῦ χωρίου μετὰ τῶν γυναικῶν καὶ τῶν παίδων ἐγκαταλιπόντες τὸ χωρίον ἦλθον εἰς Κυδωνίαις καὶ ὡδηγήθησαν ὑπὸ τῶν χωροφυλάκων καὶ τῆς ἀστυνομίας εἰς τὴν πλατεῖαν τῆς ἔξωθεν τῆς πόλεως πυρηνομηχανῆς, ἔνθα ἐκρατήθησαν φυλαττόμενοι, ἵνα ἐξαποσταλῶσιν εἰς τὸ ἐξωτερικόν.

νον τῆς πόλεως, ἀφοῦ πρότερον ἐλήστευον καὶ ἐβασάνιζον αὐτόν. Οἱ ἐντὸς τῶν ἐλαιώνων, ἀμπελώνων καὶ ἀγρῶν ἐξοχικοὶ οἰκίσκοι ἐπυρπολήθησαν ἢ κατηρειπώθησαν καὶ τὰ ἐν αὐτοῖς γεωργικὰ ἐργαλεῖα διηρπάγησαν.

Ἐντὸς τῆς πόλεως διεπράττοντο ἕτερα ἔκτροπα καὶ κακουργήματα καὶ ὄργια καὶ ταπεινώσεις καὶ ἐξευτελισμοί, ὧν εἷς ἦτο ὁ διαρκὴς στόχος: ἡ τρομοκράτησις τῶν Κυδωνιῶν, ἡ ὑλικὴ καὶ ἠθικὴ ἐξάντλησις, ἡ δημιουργία δι' αὐτοὺς θέσεως καὶ ζωῆς οὕτω μαρτυρικῆς καὶ ἀβιώτου, ὥστε νὰ ἐξαναγκασθῶσιν εἰς ἐκπατρισμόν.

Ἐκκλησίαι ἐβεβηλώθησαν καὶ ἐξωκκλήσια μετεβλήθησαν εἰς τζαμία ἢ καφενεῖα ἢ σταύλους, ὅσα δὲν ἠρειπώθησαν, καὶ νεκροταφεῖα ἀνεσκάφησαν καὶ ὀστᾶ διεσκορπίσθησαν. Κυβερνητικοὶ ὑπάλληλοι συναντῶντες γνωστοὺς πολίτας προέτρεπον αὐτούς, κρυφίως δῆθεν καὶ φιλικῶς, νὰ ἀναχωρήσωσιν εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἐὰν θέλωσι νὰ περισώσωσι τὴν ζωήν των.

Ἀξιωματικοὶ τῆς ἐνταῦθα φρουρᾶς ἀπεμάκρυνον εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τὰς οἰκογενείας αὐτῶν κατὰ τοιοῦτον ἐσπευσμένον καὶ πομπώδη τρόπον, ὥστε νὰ ἐνσπείρωσι τὸν πανικόν.

Οἱ ἄνδρες τῆς χωροφυλακῆς καὶ τῆς ἀστυνομίας ὡς μόνον καθῆκον εἶχον νὰ τρομοκρατῶσι φυλακίζοντες, ὑβρίζοντες καὶ ξυλοκοποῦντες ἐλευθέρως καὶ ἀνεξελέγκτως, κατ' ἀνωτέραν βεβαίως ἐντολήν, πάντα πολίτην, ἄνευ λόγου καὶ ἀφορμῆς. Πολίτας δέ τινας ἀπήλασαν βιαίως καὶ ἀνεξετάστως εἰς Μυτιλήνην.

Τὸ τοιουτοτρόπως δημιουργούμενον ἀφόρητον περιβάλλον καὶ τὴν ἀγωνιώδη τρομοκρατίαν ἐπέτεινον τὰ καθημερινὰ συνεχῆ ἀγγέλματα περὶ τῶν σχεδιασθεισῶν καὶ ἐπικειμένων εἰσβολῶν ἐντὸς τῆς πόλεως τῶν ἔξω αὐτῆς ὀργιαζόντων ἀτάκτων καὶ αἱμοχαρῶν στιφῶν.

Εἰς ἐπίμετρον ἡ Διοίκησις, ὅπως ἐνσπείρῃ τὸν πανικὸν εἰς τὰς τάξεις τοῦ λαοῦ καὶ ἐντείνῃ τὴν κρατοῦσαν ἀγωνίαν, διενήργησε τὴν σύλληψιν δώδεκα ἐκ τῶν ἐγκριτοτέρων πολιτῶν, τοὺς ὁποίους καὶ ἀπέστειλεν εἰς Βαλήκεσερ.

Ἀνεξάντλητος ὁ ὑποδιοικητὴς εἰς σατανικὰς ἐφευρέσεις μετεκαλέσατο καὶ ἐγκαθίδρυσεν ἐν τῇ πόλει περὶ τοὺς εἴκοσι πέντε λαζοὺς ληστοπειρατάς, οἵτινες περιφερόμενοι εἰς τὰς ὁδοὺς καθ' ὁμάδας καὶ πάνοπλοι ἐλήστευον τοὺς πολίτας, ἐκακοποίουν αὐτοὺς διαφοροτρόπως καὶ ἀπεγύμνουν τὰς οἰκίας διανεμόμενοι μετὰ τῶν κυβερνητικῶν ὀργάνων τὰ κλοπιμαῖα.

Κατόπιν τῆς διὰ τοιούτων κυβερνητικῶν μεθόδων καὶ ἐνεργειῶν δημιουργηθείσης ἀφορήτου ὑπὸ πᾶσαν ἔποψιν καταστάσεως καὶ κατόπιν τῆς διαταχθείσης γενικῆς ἐξοντωτικῆς στρατολογίας ἐξηναγκάσθη μέρος τοῦ πληθυσμοῦ τῆς ἡμετέρας πόλεως νὰ ἐγκαταλείψῃ τὰς ἑστίας, τὴν περιουσίαν καὶ τὸ προσφιλὲς τῆς πατρίδος ἔδαφος. Ὁ ἀριθμὸς τῶν οὑτωσὶ ἐκπατρισθέντων Κυδωνιατῶν ἀνέρχεται κατὰ προσέγγισιν εἰς ἑπτακισχιλίας περίπου ψυχάς.

Ἡ ἀγωνία καὶ τὸ μαρτύριον ἐξηκολούθησε φοβερὸν καὶ ἀτελεύτητον διὰ τοὺς παραμείναντας ἐν ταῖς ἑστίαις αὐτῶν κατοίκους, ὧν ἡ ζωή, τιμὴ καὶ περιουσία, τὰ τιμαλφέστερα καὶ ἱερώτερα ἀνθρώπινα ἀγαθά, εἶχον ἀποβῇ ἄθυρμα κοινὸν καὶ εὐτελέστατον εἰς χεῖρας καὶ τοῦ χειροτέρου ἔτι μουσουλμάνου, ὁπότε ἤρξαντο αἱ **μετατοπίσεις**.

Καὶ τῇ 15ῃ Σεπτεμβρίου 1916 ἐγένετο ἀπόπειρα γενικῆς μετατοπίσεως, συλληφθέντων 272 πολιτῶν πάσης τάξεως μετὰ τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου, τοῦ Πρωτοσυγκέλλου καὶ τριῶν ἱερέων, καὶ ἀπαχθέντων ἐν συνοδείᾳ στρατιωτικῇ εἰς ἄγνωστον κατεύθυνσιν.

Περιδεὴς καὶ ἀγωνιώδης ἡ μάρτυς πόλις ἀνέμενε τὸ τραγικὸν τέλος αὐτῆς, ὅτε μετά τινας ἡμέρας οἱ ἀπαχθέν-

τες μετεφέροντο ὀπίσω ἐκ Κλισέ-κιοϊ, μέχρι τοῦ ὁποίου εἶχον φθάσει.

Ἀλλ' αἱ Κυδωνίαι δὲν ἠδυνήθησαν νὰ διαφύγωσι μέχρι τέλους τὴν καταστροφήν. Οἱ ἐρυθροὶ δυνάσται αὐτῆς ἔπρεπε κατὰ τὸν χρόνον τῆς αὐθαιρέτου καὶ ἀχαλινώτου τυραννίας αὐτῶν, νὰ πλήξωσιν εἰς τὰ καίρια, νὰ ἐκριζώσωσιν ἐκ θεμελίων ἓν σοβαρὸν κέντρον τοῦ Ἑλληνισμοῦ τῆς Δυτικῆς Μ. Ἀσίας. Πότε ἄλλοτε θὰ τοῖς παρείχετο εὐκαιρία κατάλληλος ὅπως ἐκριζώσωσι μίαν τοιαύτην ἑστίαν τοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος καὶ τοῦ ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ; Καὶ ἡ ἀποφρὰς ἡμέρα ἀνέτειλε, μελαγχολικὴ καὶ ζοφερά, μετὰ ἓξ ἀκριβῶς μῆνας ἀπὸ τῆς πρώτης ἀποπείρας, καταλήξασα εἰς τὸν θάνατον τῆς κοινότητος ταύτης.

Τῇ 15 Μαρτίου 1917 ἤρξατο ὁ διωγμὸς τῆς πόλεως Κυδωνιῶν. Ἡ πόλις διετέλει ὑπὸ πλήρη στρατοκρατίαν, ἀφιχθέντων ἐσπευσμένως ἀπὸ τῆς προτεραίας τριῶν ταγμάτων μαχίμου στρατοῦ ἐκ Σόμα, καθ' ὑπόδειξιν τοῦ στρατιωτικοῦ διοικητοῦ τῆς περιφερείας Βαχὴτ βέη. Ἰσχυραὶ στρατιωτικαὶ περίπολοι ἀπὸ βαθείας νυκτὸς προέβαινον εἰς συλλήψεις τῶν ἀρρένων ἀπὸ 15 ἐτῶν καὶ ἄνω, ρίπτοντες συγχρόνως εἰς τὰς ὁδοὺς τὰ γυναικόπαιδα διὰ τῆς ξιφολόγχης καὶ παρέχοντες προθεσμίαν πενταλέπτου (!) πρὸς παραλαβὴν τῶν ἐν ταῖς οἰκίαις ἐπίπλων καὶ φορεμάτων. Ὑπὸ τοιαύτας συνθήκας ἐξηκολούθησεν ἡ τμηματικὴ τῆς πόλεως ἐκκένωσις περατωθεῖσα τῇ 30 Ἀπριλίου ἰ. ἔ. Οἱ κάτοικοι διεσκορπίσθησαν ἀνὰ τὸν νομὸν Προύσης, τὴν διοίκησιν Κιρασῆ καὶ τὸν νομὸν Σμύρνης, πλὴν 256 περίπου ἀτόμων, κρατηθέντων ἀποκλειστικῶς διὰ τὰς ἀνάγκας τοῦ στρατοῦ, δύο ἱερέων καὶ τοῦ σεβ. μητροπολίτου ὑποστάντος πολλά. Κατόπιν δηλ. πολυμήνου ἐπιτηρήσεως καὶ φυλακίσεως αὐτοῦ ἐν τῇ Μητροπόλει, χρονολογουμένης ἀπὸ 23 Ἰανουαρίου 1917, συλληφθεὶς ἀπάγεται τῇ 1 Μαΐ-

ου ἰ. ἔ, ὑπὸ κουστωδίαν εἰς Σμύρνην καὶ τῇ 17 τοῦ αὐτοῦ μηνός μεταφέρεται εἰς ἰδιαίτερον οἶκον ἐν Πούντᾳ ἐγκλεισθεὶς ἐκεῖ καὶ ὑπὸ αὐστηρὰν ἐπιτήρησιν 10 στρατιωτῶν διατελῶν καὶ μετ' οὐδενὸς ἐπικοινωνῶν μέχρι τῆς 16ης Ὀκτωβρίου ἰ. ἔ., ὅτε συνεπείᾳ τῆς ἀνακωχῆς ἀπεφυλακίσθη.

Ἀφάνταστα εἶνε τὰ δεινοπαθήματα καὶ τὰ μαρτύρια τῶν διασκορπισθέντων Κυδωνιατῶν, ὑπὲρ ὧν ἐλαμβάνετο ἰδιαιτέρα φροντὶς ἐκ μέρους τῶν ἀρχῶν ὅπως ἐγκατασταθῶσινεἰς ἄξενα καὶ ἐλεεινὰ τουρκικὰ χωρία ὅπου, ἐλλείψει ὁμογενοῦς πληθυσμοῦ καὶ παρουσίᾳ δυσμενῶν κλιματολογικῶν συνθηκῶν, ὑπῆρχε πλήρης βεβαιότης περὶ ἐξοντώσεως αὐτῶν.

Ἡ κρυπτογραφικῶς διαβιβασθεῖσα πρὸς τὰς ἐπαρχιακὰς ἀρχὰς διαταγὴ τοῦ Ταλαὰτ περιωρίζετο εἰς τὰς δύο λέξεις: «**Φέφτι μεδενί**» (= πεπολιτισμένος θάνατος), ὡς δ.εβεβαίωσε τοῦτο ἀνώτερος τοῦρκος ὑπάλληλος. Ἡ ἀπαισία αὕτη διαταγὴ δὲν ἐφείσθη οὐδ' αὐτῶν τῶν 41 ὀρφανῶν, τὰ ὁποῖα παραλαβὼν ὁ πρωτοσύγκελλος τῆς Μητροπόλεως Ἀρσένιος Μενεξὲς ἔφθασε μετὰ πολυήμερον μαρτυρικὴν ὁδοιπορίαν εἰς Μπίλεδζικ. Καὶ τοιουτοτρόπως διὰ τῶν δολοφονικῶν ὀργάνων τοῦ ἀπαισίου κομιτάτου καὶ διὰ τῶν σαταικῶς ἐφαρμοζομένων ὑπ' αὐτοῦ μεθόδων ἐπετεύχθη ἐν πολλοῖς ὁ ἀπαίσιος πόθος αὐτοῦ, ἡ καταστροφὴ τῆς ἑλληνικωτάτης ταύτης πόλεως, τῆς ὁποίας οἱ ἱεροὶ ναοὶ ἐσυλήθησαν, ἅπαντα τὰ ἐξωκλήσια κατεσκάφησαν ἢ μετεβλήθησαν εἰς σταύλους, αἱ δὲ οἰκίαι καὶ τὰ καταστήματα ἐλεηλατήθησαν καὶ κατεστράφησαν.

«Ἡ λήστευσις τῆς πόλεως, ἔγραφεν ὁ Μητροπολίτης Κυδωνιῶν ὑπὸ ἡμερ. 24 Ἰουλίου 1917, καὶ ἀπογύμνωσις τῶν καταστημάτων καὶ οἰκιῶν μας καθ' ὅλον τὸ διάστημα τοῦ Ραμαζανίου ἐξακολουθεῖ καὶ ἤδη συστηματικῶς, δυστυχῶς παρὰ στρατιωτῶν καὶ παρ' ἀγνώστων δια-

φόρων προελεύσεων. Ἀθορύβως διὰ καμήλων καὶ ἄλλων μεταγωγικῶν μέσων γίνεται ἡ διαμετακόμισις τῶν διαπροξομένων πραγμάτων μας, χωρίς τις νὰ λάβῃ τὸν κόπον νὰ παρεμποδίσῃ τὰ διαπραττόμενα· καὶ οὕτω, μακροθυμίᾳ τῶν ἀρχῶν, διότι δὲν προσέχουσιν εἰς τὰ τοιαῦτα· τὰ ἐπιπλα καὶ σκεύη καὶ λοιπὰ ἀντικείμενα τῶν πολιτῶν ἀλλάσσουσι τόπον καὶ ἰδιοκτήτην, μεταφερόμενα διὰ νυκτὸς μακρὰν τῆς πόλεως.

Τελευταῖον ἐπισήμως ἐκ μέρους τῆς Κυβερνήσεως παρελήφθησαν κατὰ χιλιάδας τὰ χάλκινα σκεύη καὶ καζάνια τῶν πολιτῶν, ὡς καὶ στρώματα καὶ ἐφαπλώματα, τὰ φυλαττόμενα εἰς τὰς Ἐκκλησίας καὶ πολυθρόνες καὶ καναπέδες καὶ ἔπιπλα διὰ τὰς ἀνάγκας τοῦ στρατοῦ δῆθεν καὶ τὰ στρατιωτικὰ Νοσοκομεῖα. Φαίνεται προώρισται τελείως να ἀπογυμνωθῇ ἡ πόλις, καὶ ὅ,τι δὲν ἀπετελείωσαν οἱ συνήθως ἄγνωστοι διαμένοντες νυκτοκλέπται ἐν ταῖς οἰκίαις τῶν πολιτῶν, καὶ διεσώθησάν τινα μεταφερθέντα εἰς τὰς Ἐκκλησίας, ἤδη ἐπισήμως συμπληροῦται τὸ ἔργον ὑπὸ τῆς στρατιωτικῆς ἀρχῆς, προστατευομένης ὑπὸ τοῦ Νόμου, διότι συνῳδὰ αὐτῷ ἐκ τῶν «ἐμβάλι μετρουκὶ» (ἐγκαταλελειμμένη περιουσία), ὡς χαρακτηρίζονται τὰ πράγματά μας, (ἀδίκως, διότι δὲν εἴμεθα ματζήριδες ἀλλ' ἐξετοπίσθημεν διὰ λόγους στρατιωτικούς), παραλαμβάνει ὁ στρατὸς ὅ,τι χρειάζεται, ὅπερ εἰς εὐτελεστάτην ἀξίαν ἐκτιμᾶται ὑπὸ ἐπιτροπῆς τρομοκρατουμένης. Καὶ διερωτώμεθα, οἱ πολῖται ἐπιστρέφοντες ποῦ θὰ εὕρωσι σκεπάσματα καὶ λοιπὰ σκεύη πρὸς παραμονὴν καὶ συντήρησίν των, ἀφοῦ αἱ μὲν οἰκίαι τῶν πλείστων ἀπεγυμνώθησαν, τὰ ὀλίγα δὲ πολιτῶν τινων ἐναπομείναντα πράγματα, τὰ φυλαττόμενα ἐν ταῖς ἀποθήκαις, ἐπισήμως νῦν παραλαμβάνονται»;

Ἡ ἐκκένωσις καὶ ἡ καταστροφὴ τῆς πόλεως ταύτης ἐπιθυμητὴ ἀπὸ πολλοῦ καταστᾶσα παρὰ τοῖς νεοτουρκικοῖς κύκλοις ἐπραγματοποιήθη διὰ τοῦ Γερμανοῦ στρατάρχου Λίμαν φὸν Σάνδερς πασᾶ, ὅστις ἄλλως ἀπὸ πρώτης στιγμῆς τοῦ διορισμοῦ αὐτοῦ ὡς ἀρχηγοῦ τῆς διοργανωτικῆθ στρατιωτικῆς ἀποστολῆς καὶ διοικητοῦ ἔπειτα τοῦ ε' στρατιωτικοῦ σώματος ἐπεδίωξε τὴν ἐξόντωσιν τῶν παραλιακῶν ἑλληνικῶν πληθυσμῶν τῆς Μικρασίας. Περὶ τῆς ἐνοχῆς τοῦ στρατάρχου τούτου ἐν τῇ μετατοπίσει καὶ τῇ ἐξοντώσει τῶν Κυδωνιῶν οὐδεμία ἀμφιβολία ὑπελείφθη. Ὑπάρχουσιν δηλώσεις θετικαὶ καὶ σαφεῖς ἁρμοδίων προσώπων καὶ αὐτοῦ ἀκόμη τοῦ στρατάρχου, ἐπιχέουσαι φῶς ἄπλετον ἐπὶ τῆς ὑποθέσεως ταύτης. Περὶ πάντων τούτων ὁμιλεῖ ἐμπεριστατωμένως σοβαρὰ καὶ ἀμερόληπτος ἔκθεσις τοῦ σεβ. Μητροπολίτου Κυδωνιῶν Γρηγορίου.

***

Εἶνε δύσκολος ἡ σύνταξις πλήρους καταλόγου προσώπων, τὰ ὁποῖα ἐθανατώθησαν ἢ ὑπέστησαν δολοφονικὰς ἀποπείρας, βιαιότητας καὶ ἀτιμώσεις. Οὐχ ἧττον ὁ κατωτέρω παρατιθέμενος δύναται νὰ δώσῃ εἰκόνα τινὰ τοῦ βαθμοῦ τῆς ἀγριότητος καὶ ἀπανθρωπίας τῶν τούρκων καὶ τῶν μαρτυρίων καὶ βασάνων τῶν ἡμετέρων.

1) Κατὰ τὸ 1914.

Τῇ 20ῃ Μαΐου ἐδολοφονήθη ὑπὸ τούρκων ἐν Τσακαλῖῳ ὁ Δημήτρ. Κοσμ. Βαξεβάνης. Τῇ 23 τοῦ αὐτοῦ, ἐφονεύθη ὁ Ἰωάννης Χαλβαδζῆς. Τῇ 2 Ἰουνίου ὁ Χαράλαμπος Κουμπαράκης μεταβαίνων εἰς τὴν ἐργασίαν αὐτοῦ ἐφονεύθη παρὰ τὴν θέσιν Κουροῦ-τσεσμέ. Τῇ 3 ἰ. μ. 6 Τοῦρκοι ἀπήγαγον δολοφονήσαντες ἔπειτα τοὺς: Γεώργιον Σακκαλῆν, Δημ. Βο-

γιατζῆν καὶ Κωνστ. Καραβουνάρην ἢ Ρουμελιώτην. Αὐθημερὸν ὁ ἐκ τῆς συνοικίας Ἁγίου Δημητρίου Π. Σαχάνας μεταβαίνων εἰς τὸν κῆπον αὐτοῦ ὅπως φορτώσῃ λαχανικά, ἐξηφανίσθη καθ' ὁδόν. Τῇ 5 Ἰουνίου ὁ ἐκ τῆς συνοικίας Ἁγίου Δημητρίου Εὐστράτιος Μαρῖνος μεταβὰς νὰ θερίσῃ χόρτον ἐξηφανίσθη. Αὐθημερὸν ὁ Ν. Καζακλῆς ἐξ Ἁγίας Τριάδος μεταβὰς εἰς τὸ κτῆμα αὐτοῦ ἁπήχθη ὑπὸ τούρκων καὶ ἐδολοφονήθη· εὑρέθη τὸ πτῶμα αὐτοῦ ἀκέφαλον καὶ ἄνευ χειρῶν καὶ ποδῶν. Τῇ 11 Ἰουνίου ἐξαφανισθεὶς ὁ ἐκ τῆς συνοικίας Ἁγίου Βασιλείου Παναγ. Βουλγαρέλλης εὑρέθη δολοφονημένος ἐντὸς τοῦ φρέατος τοῦ κτήματος αὐτοῦ, τὸ δὲ σῶμά του ἔφερε πολλὰ τραύματα μαχαίρας. Αὐθημερὸν ὁ ἐκ τῆς συνοικίας Προφήτου Ἠλιοῦ Ἀθαν. Κουζαμάκης κατήγγειλεν ὅτι ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Τριαντάφυλλος, ὁ Ζαχαρίας Λήμνιος καὶ Εὐστρ. Καρδάρας ἀναχωρήσαντες πρὸ 29 ἡμερῶν δι' ἐργασίαν εἰς Σαλαχλὰρ ἐξηφανίσθησαν. Ὁ Χρῆστος Γεωργ. Καραφωτᾶς, νέος 18ετής, ἐξελθὼν πρὸς σύναξιν χόρτου ἐφονεύθη τῇ 25 Ἰουνίου ὑπὸ τούρκων, τοῦ συντρόφου αὐτοῦ Γεωργίου Π. Κιρίκη διασωθέντος διὰ τῆς φυγῆς. Ὁ Κυριαζῆς Χατζῆ Τσομπάνης ἐργαζόμενος μετὰ τῶν δύο ἀδελφῶν αὐτοῦ Εὐστρατίου καὶ Φωτίου ἐφονεύθη τῇ 8 Ἰουλίου ὑπὸ τούρκων. Ὁ Εὐστράτιος ἐπληγώθη, ὁ δὲ Φώτιος ἐπυροβολήθη ἀνεπιτυχῶς. Τῇ 20 Αὐγούστου ἐδολοφονήθη μεταξὺ Κυδωνιῶν—Γενι)χωρίου ὁ Κωνσταντῖνος Δουκαρῆς. Τῇ 23 Μαΐου ἐπυροβολήθη ἀνεπιτυχῶς ὁ Παρασκευᾶς Μπελάλλης καὶ ἐδάρησαν ἀνηλεῶς ὁ Γεώργιος Λήμνιος, ὁ Παναγ. Χ" Κοσμᾶς καὶ ὁ Ἑλ. Κράλλης Μιτυληναῖος. Τὴν 24 Μαΐου ἐδάρησαν ἀνηλεῶς μετὰ τῶν θεριστῶν αὐτοῦ καθ' ὁδὸν ὁ Ἐμ. Μιλτιάδου Σάλτας καὶ ὁ Εὐστράτιος Π. Δημητρίου. Τῇ 28 Ἰουνίου ὁ Στέφανος Μαθιλης ἐπυροβολήθη ἀνεπιτυχῶς ὑπὸ τούρκων ληστῶν. Τῇ 10ῃ Ἰουλίου πολλοὶ χωροφύλακες συλλαβόντες καὶ δέσαντες εἰς δένδρον τὸν Νικόλ. Μιχ. Μεταξᾶν ἔδειραν αὐτὸν κατακαύσαντες τὰς χεῖρας

αὐτοῦ. Ἐπίσης ἔδειραν τὸν Ἀθανάσιον Μαμουνᾶν. Τῇ 20 Ἰουλίου ὁ Μῆτρος Ι. Βιξεβανέλλης συλληφθεὶς ὑπὸ 8 ἐνόπλων τούρκων ἐβασανίσθη καὶ ἀπεγυμνώθη· θὰ ἐφονεύετο δὲ ἐὰν δὲν ἔφθανεν ἐπὶ τόπου ὁ χριστιανὸς ἀγροφύλαξ καὶ ἐπυροβόλει ἐναντίον τῶν δραστῶν. Τῇ 15 Αὐγούστου ὁ Μητροπολίτης Κυδωνιῶν Γρηγόριος ὑπέστη ἀπόπειραν δολοφονίας ἀποτυχοῦσαν ὑπὸ τοῦ ἐξ Ἁγιασματίου Ρετζατῆ υἱοῦ Ρεσὶτ ἀγᾶ, ἀπειλήσαντος ὅτι ἀργότερον θὰ ἐκτελέσῃ τὴν δολοφονίαν. Τῇ 5 Ὀκτωβρίου ἐδάρη ὑπὸ ἀλητῶν καὶ θὰ ἐφονεύετο ὁ Παναγ. Καλαϊτζῆς. Τῇ 21 Νοεμβρίου ἐπληγώθη εἰς τὸν μηρὸν ὑπὸ τούρκων πλησίον τῶν Κυδωνιῶν ὁ Ἀπόστολος Βεκιάρης.

2) Μετὰ τὴν μετατόπισιν τῶν Κυδωνιῶν.

Ἡ Τασῆ ἐτῶν 7, ἡ Μαρία ἐτῶν 9 καὶ ἑτέρα Μαρία ἐτῶν 22 διεκορεύθησαν ὑπὸ 3 τούρκων ἐν Μουράτσᾳ. Ὁ Ἀθανάσιος Γεροντέλλης, ἐτῶν 55, ἀπέθανε δαρεὶς ἀνηλεῶς ὑπὸ τούρκων καθ' ὁδὸν παρὰ τὸ χωρίον Μπογατίτς· τὴν ἐπαύριον εὑρέθη κατεσπαραγμένος ὑπὸ κυνῶν. Ὁ Γεώργιος Γαμδούμης, ἐτῶν 60, ἐπνίγη ριφθεὶς ὑπὸ τῶν ἁμαξηλατῶν εἰς τὸν ποταμὸν Λομπάτσας. Ἡ Ἀγγελικὴ Ν. Κτίστου ἀνεσκολοπίσθη εἰς τὰ πέριξ τῆς Μουράτσας ὑπὸ 3 χανουμισῶν. Ἡ Ἀριστέα Μαρτίνη ἐκ Μοσχονησίων, ἐτῶν 50, γυμνὴ διρεῖτα ἀνηλεῶς ὑπὸ χωροφύλακος ἐν Ἀκκιοῖ τῆς περιφερείας Σονγιοὺτ, μετὰ δύο ἡμέρας ἀπέθανε. Ὁ Δημήτριος Κάκαβρος, ἐτῶν 60, δαρεὶς ἀνηλεῶς ἐν Τουρκμέν ὑπὸ χωροφύλακος ἀπέθανε. Ἡ Χρυσάκλεια Μαραγγέλλη, ἐτῶν 50, ἐτυφλώθη ἐν Κογιουνλοῦ ὑπὸ τούρκων καὶ ἐμπαιζομένη ἐτρελλάθη καὶ μετά τινας ἡμέρας ἀπέθανε. Ὁ Γεώργιος Ἀπαργιανὸς, ἐτῶν 45, ἐφονεύθη διὰ ροπάλου ὑπὸ τῶν ἁμαξηλατῶν ὡς ἀσθενὴς καὶ μὴ δυνάμενος νὰ περιπα-

SISMANOGLIO MEGARO

τῇ. Ὁ Κωνσταντῖνος Μανωλιᾶς Μοσχονήσιος ἐφονεύθη καθ' ὁδὸν διὰ ροπάλου. Ἡ Τασίτσα Ψευτοχρήστου, ἐτῶν 30, ἐπνίγη διὰ σχοινίου ὑπὸ τῶν ἁμαξηλατῶν κατὰ τὴν εἰς Τουρκμὲν μεταφοράν αὐτῶν, ὑπὸ τὰ ὄμματα τοῦ συνοδοῦ αὐτῶν δι' ἀσφάλειαν χωροφύλακος. Ὁ Γεώργιος Τσουκαλᾶς, ἐτῶν 4, δεθεὶς εἰς τὰ ὀπίσθια τοῦ ὄνου κατὰ τὴν εἰς Τουρκμὲν μεταφορὰν καὶ δερόμενος ὑπὸ τῶν ἁμαξηλατῶν ἀπέθανε καθ' ὁδόν. Ἡ Ἑλένη Κοντογεώργη, ἐτῶν 30, ἀπέθανε καθ' ὁδὸν δαρεῖσα ὑπὸ τῶν συνοδῶν τούρκων. Ὁ Στρατῆς Μαμοῦνης ἀπέθανε δαρεὶς ἀνηλεῶς ἐν Γενὶ Σεχίρ, διότι δὲν παρέδωκε τὰς δύο κόρας αὐτοῦ εἰς δύο κυβερνητικοὺς ὑπαλλήλους, ἵνα κορέσωσι τὰ κτηνώδη πάθη αὐτῶν. Ὁ Σωτήριος, ἐτῶν 7, καὶ Νικόλαος, ἐτῶν 5, ἀμφότεροι ἐκ Γενιτσαροχωρίου ἐφονεύθησαν καθ' ὁδὸν ὑπὸ τῶν τούρκων. Ἡ Μαρία Τσάκωνα ἐκ Γενιτσαροχωρίου δερομένη καθ' ὁδὸν ὑπὸ τῶν ἁμαξηλατῶν ἐτρελλάθη καὶ μετὰ δύο ἡμέρας ἀπέθανεν. Ἡ Ἑλένη Μαντούρογλου, ἐτῶν 50, δαρεῖσα καθ' ὁδὸν μέχρις αἱμοπτυσίας ἀπέθανε. Ἡ Χαρίκλεια Λημνιοῦ, ἐτῶν 23, ἀπέθανεν ἐν Σουγιοὺτ δαρεῖσα ἀνηλεῶς ὑπὸ τούρκων. Ἡ Ἀφροδίτη Ροίσενα, ἐκ Μοσχονησίων, καὶ ὁ Ἀθανάσιος Βλάχος ἐφονεύθησαν καθ' ὁδόν.

ΚΔ'.

ΕΠΙΣΚΟΠΗ ΜΟΣΧΟΝΗΣΙΩΝ

Κατόπιν τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ γνωστοῦ ἐξοντωτικοῦ προγράμματος τῶν νεοτούρκων τὰ κυβερνητικὰ ὄργανα ἐν Μοσχονησίοις (κατοικουμένοις ὑπὸ καθαρῶς ὁμογενοῦς πληθυσμοῦ 6000) δι' ἀπροκαλύπτων αὐθαιρεσιῶν, ποικιλοτρόπων καταπιέσεων, παρανόμων φυλακίσεων, δαρμῶν, διαρπαγῶν, στυγερῶν κακουργημάτων καὶ ἐν γένει διὰ τυραννικῆς καταδυναστεύσεως ἐδημιούργησαν καὶ ἐν αὐτοῖς — ἀπὸ τοῦ Μαΐου 1914 — κατάστασιν τρομοκρατίας τόσον ἀφόρητον, ὥστε δὲν διέφερε τοῦ πραγματικοῦ διωγμοῦ. Ἕνεκα τῆς ἐκρύθμου ταύτης καὶ ἀπειλητικῆς καταστάσεως, ἥτις εἶχεν ἀφαιρέσῃ ἀπὸ τῆς ἄλλοτε ἀνθηρᾶς, ἀκμαίας ἐμπορικῶς καὶ σφριγώσης οἰκονομικῶς νήσου ταύτης τοὺς στοιχειωδεστέρους πόρους τῆς συντηρήσεως καὶ κατέστησε τὸν βίον πραγματικῶς ἀβίωτον, ἐξηναγκάσθησαν πολλοὶ τῶν κατοίκων ὅπως μετὰ πόνου ψυχῆς ἀπέλθωσι τῆς πατρίου γῆς καὶ ζητήσωσιν ἀλλαχοῦ τὴν σωτηρίαν αὐτῶν.

Οἱ ἐναπομείναντες ἐν τοῖς Μοσχονησίοις διῆλθον τὸν μετέπειτα χρόνον ταλαιπωρούμενοι καὶ καταδυναστευόμενοι ἐκ μέρους τῶν ἐπὶ τόπου ἀρχῶν, τῶν ὁποίων ἡ λυσ-

σώδης ὀργὴ θὰ ἐξέσπα ὡρισμένως φοβερὰ καὶ ἀμείλικτος ἐναντίον ἐκείνων, κατὰ τὴν νύκτα τῆς 22 Νοεμβρίου 1915, ἐξ ἀφορμῆς ἀτυχοῦς τινος ἐπεισοδίου, ὀφειλομένου εἰς τὴν ἔξωθεν εἰσβολὴν ἐντὸς τῆς πόλεως ἄφρονος ὁμάδος ἀνταρτῶν, ἐὰν μὴ ἐπεμβαίνεις ἔγκαιροι καὶ ἐνέργειαι φρόνιμοι ἐκ μέρους τῶν ἐν Κυδωνίαις ἡμετέρων δὲν προελάμβανον τοῦτο. Μετὰ τὸ ὡς ἄνω ἐπεισόδιον ὡδηγήθησαν οἱ κάτοικοι εἰς Κυδωνίας χωρὶς οὐδὲν νὰ παραλάβωσιν ἐκ τῆς πλουσίας αὐτῶν περιουσίας.

Τὰ δεινὰ ὅμως τῶν Μοσχονησίων ἐξηκολούθησαν καὶ ἐν τῇ καταδυναστευομένῃ πόλει τῶν Κυδωνιῶν. Συνεμερίσθησαν καὶ οὗτοι τὴν τύχην αὐτῆς ὁμοῦ πιεζόμενοι καὶ ἀγωνιῶντες, μέχρι τῆς καταστροφῆς τῆς πόλεως ταύτης, ὅτε καὶ συναπεστάλησαν εἰς τὰ διάφορα μέρη τῶν νομῶν Σμύρνης καὶ Προύσης διασκορπισθέντες κυρίως εἰς τὰ πλέον ἄξενα μουσουλμανικὰ χωρία. Ἐκεῖ ἔζησαν ἐπὶ εἰκοσάμηνον ἐξευτελιζόμενοι καὶ ταλαιπωρούμενοι καὶ πάσχοντες ἠθικῶς καὶ ὑλικῶς καὶ ἀποθνήσκοντες κατὰ δεκάδας.

Τὴν ἔξωσιν τῶν Μοσχοννησίων ἐπηκολούθησεν ἀληθὴς βανδαλισμός. Οἱ καλλιμάρμαροι ναοὶ ἐβεβηλώθησαν μεταβληθέντες εἰς ἀποθήκας καὶ σταύλους· πολυέλαιοι καὶ εἰκόνες ἐθραύσθησαν καὶ εἰκονογραφίαι ἀρίστης τέχνης κατεστράφησαν, αἱ δὲ οἰκίαι κατέστησαν ἀκατοίκητοι.

ΚΕ'.

ΕΠΑΡΧΙΑ ΣΜΥΡΝΗΣ

Ἐὰν ὑπῆρχε κέντρον, τὸ ὁποῖον διὰ τὸν ἑλληνικώτατον αὐτοῦ χαρακτῆρα καὶ τὴν ἑλληνοπρεπῆ καθ' ὅλας αὐτοῦ τὰς ἐκδηλώσεις τῆς ζωῆς παράστασιν εἶχε προσελκύσῃ ἐνωρίς, ἀπὸ δεκαετηρίδων ἤδη, τὴν μῆνιν καὶ τὴν ἰδιαιτέραν προσοχὴν τῶν σωβινιστικῶν τούρκων, καὶ ἰδίως τῶν νεοτούρκων, ἦτο ὁ νομὸς Σμύρνης. Καὶ διὰ τοῦτο ἅμα τῇ εἰσπηδήσει τοῦ ἀγρίου ἐκείνου διωγμοῦ τῆς Θρᾴκης εἰς τὴν ἀντίπεραν μικρασιατικὴν ὄχθην, ἤρξατο ἀπαισίως καὶ μοχθηρῶς νὰ κινῆται ἡ ἐρυθρὰ σπεῖρα τῶν νεοτούρκων ζητοῦσα παντὶ σθένει τὴν διάλυσιν καὶ καταστροφὴν πασῶν τῶν ἐν αὐτῷ ἀνθουσῶν καὶ ἀπὸ πάσης ἀπόψεως εὐδαιμόνων κοινοτήτων. Συνεπείᾳ τούτου καὶ ἡ ἐκκλησιαστικὴ περιφέρεια Σμύρνης, περιλαμβάνουσα 24 κοινότ. καὶ 200570 ὁμογενοῦς πληθυσμοῦ δὲν ἠδύνατο νὰ μὴ αἰσθανθῇ τὸν πόνον καὶ νὰ μὴ ὑποστῇ ἀμεσώτερον τὸν ἀντίκτυπον τῆς τοιαύτης ἀγρίας καὶ ἀδυσωπήτου ἐφαρμογῆς τοῦ νεοτουρκικοῦ ἐξοντωτικοῦ προγράμματος. Ἐσπαράσσετο ἡ καρδία αὐτῆς βλέπουσα ἐπὶ ἡμέρας, ἑβδομάδας καὶ μῆνας ὁλοκλήρους ὁλονὲν κατερχομένους εἰς Σμύρνην, ἐκ τῶν ἐνδοτέρων τοῦ νομοῦ, περιδεεῖς καὶ τρέμοντας τοὺς δυστυχεῖς ὁμογενεῖς, ἐγκαταλείποντας ἐπαύλεις πλουσιωτάτας, ἀγροὺς ἑκατοντάδων καὶ χιλιάδων

στρεμμάτων καὶ ἀθερίστους, καπνοφυτείας ἐρήμους, εἰς τὴν τύχην αὐτῶν ἐγκαταλελειμμένους ἀμπελῶνας μετὰ παραγωγῆς ἀνερχομένης εἰς πολλὰς χιλιάδας ὀκ. σταφ΄δος, καὶ κτηνοτροφίαν πλουσιωτάτην, καὶ σπεύδοντας μόνον ὅπως σώσωσι τὴν τιμὴν καὶ τὴν ζωὴν αὐτῶν. Καὶ ὄχι μόνον τοῖτο· εἶδε καὶ ἔκλαυσε τὸν θάνατον πέντε ἐν ὅλῳ κοινοτήτων αὐτῆς, ἐκδιωχθεισῶν κατὰ τρόπον σκληρὸν καὶ ἀπάνθρωπον.

1 Γκερέν-κιοϊ. Στίφη ἄγρια ἐνόπλων μουσουλμάνων, ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ ἐν Μαινεμένῃ ἀρχηγοῦ τῆς χωροφυλακῆς διατελοῦντα, ἐπέπεσον νύκτωρ τῇ 29 Μαΐου 1914 κατὰ τοῦ χωρίου τούτου θέντες πῦρ εἰς αὐτό. Οἱ κάτοικοι κατ' ἀρχὰς ἀμυνθέντες, ὕστερον διὰ τὸ ὀλιγάριθμον αὐτῶν, ἠναγκάσθησαν ὅπως ἐκκενώσωσι τὸ χωρίον καὶ μεταβῶσι πανοικεὶ εἰς τὸ δύο ὥρας ἀπέχον χωρίον Σερέ-κιοϊ, ὁπόθεν οἱ μὲν ἥμίσεις τῶν κατοίκων λαβόντες τὴν πρὸς τὴν θάλασσαν ὁδὸν ἀνεχώρησαν εἰς Μιτυλήνην, οἱ δὲ ἕτεροι ἡμίσεις κατέφυγον εἰς Μαινεμένην καὶ Σμύρνην. Ὁ σεβ. Μητροπολίτης Σμύρνης Χρυσόστομος μεταβὰς παρὰ τῷ Νομάρχῃ Σμύρνης Ραχμῆ βέῃ ἐζήτησε τὴν εἰς τὰς ἑστίας αὐτῶν ἐπάνοδον τῶν τελευταίων τούτων, συμφώνως ἄλλως καὶ πρὸς σχετικὰς δηλώσεις αὐτοῦ τούτου τοῦ νομάρχου· ἀλλ' οὗτος, ἀνειλικρινὴς καὶ παράσπονδος, ἀπέστειλεν εἰς τὸ χωρίον μουσουλμάνους μετανάστας, τοὺς δὲ χριστιανοὺς κατοίκους Γκερέγκιοϊ, θελήσαντας ὅπως ἐμφανισθῶσι πρὸ αὐτοῦ καὶ ὑποβάλωσι τὰ αἰτήματα αὐτῶν, οὐδὲ κἂν ἠθέλησε νὰ ἴδῃ, οὐδέ νὰ ἀκούσῃ. Καὶ τοιουτοτρόπως καὶ οἱ ὑπολειφθέντες κάτοικοι ἀπῆλθον εἰς Μιτυλήνην.

Ἡ ἐκκλησία, τὸ σχολεῖον καὶ τὸ ἥμισυ τοῦ χωρίου ἐγένοντο παραπάλωμα τοῦ πυρός, νεκροὶ δὲ ὑπῆρξαν οἱ: Εὐάγγελος Σπύρου Κεχαγιᾶ, Νασέλος μετὰ τοῦ μικροῦ αὐτοῦ υἱοῦ, Μανώλης Τσαλαπάσης, Ἰωάννης Σμυρνάδης, Παναγιώτης Τσούλιος, Πέτρος Γ. Τσούγλας, Γεώργιος Μουγαράκη καὶ Γ. Π. Κιμπάκου, ἐκτὸς πλήθους ἄλλων ἀτόμων πληγωθέντων ἐπικινδύνως.

2 Σουγιουτζούκ. Τῇ 31 Μαΐου ἰ. ἔ. περιεκυκλώθη καὶ τὸ χωρίον τοῦτο ὑπὸ ἐνόπλων στιφῶν ἀνερχομένων εἰς ἄνω τῶν 500. Οἱ συμμορῖται οὗτοι ἀλλαλάζοντες ἤρξαντο πυροβολοῦντες κατὰ τῶν κατοίκων ἀμυνομένων. Ἀληθὴς μάχη τότε διεξαχθεῖσα διήρκεσεν ἐπὶ ἓξ ὥρας, ὅτε οἱ κάτοικοι κατιδόντες τὸ μὲν τὴν λύσσαν τῶν ἐπιδρομέων, τὸ δὲ τὸ ἀνωφελὲς τῆς ἀντιστάσεως ἐγκατέλιπον τὰ πάντα καὶ διαπεραιωθέντες εἰς τὰς ἀπέναντι νησίδας ἐθεῶντο τὴν διαρπαγὴν τῶν περιουσιῶν καὶ τέλος τὸν ἐμπρησμὸν τοῦ χωρίου αὐτῶν. Μετ' οὐ πολὺ μετηνάστευσαν ἐκεῖθεν εἰς Ἑλλάδα.

3 Μπὰγ-ἀρασὶ καὶ 4 Μπαρίς. Ὑπὸ τὰς αὐτὰς συνθήκας καὶ κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον ἐξεδιώχθησαν καὶ τὰ χωρία ταῦτα καταφυγόντα εἰς Ἑλλάδα.

5 Παλαιὰ Φώκαια. Τῇ 23 Μαΐου ἰ. ἔ. ὁ ἀρχηγὸς τῆς χωροφυλακῆς Μαινεμένης Ταλαὰτ βέης μεταβὰς εἰς τὴν κοινότητα ταύτην καὶ συνεννοηθεὶς μετὰ τοῦ ὑποδιοικητοῦ καὶ ἄλλων βέηδων καὶ καταστρώσας τὸ σχέδιον τῆς καταστροφῆς ἐξῆλθεν εἰς περιοδείαν ἀνὰ τὰ παρακείμενα τουρκικὰ χωρία μυήσας αὐτὰ εἰς τὸ καταστρεπτικὸν σχέδιον. Τῇ 31η Μαΐου ἰ. ἔ. στίφη ὁλόκληρα περιοίκων τούρκων κατελθόντα ἐκ τῶν ὀρέων περιέζωσαν νύκτωρ στενότατα τὴν κωμόπολιν. Μετ' ὀλίγον ἤρχισαν οἱ πυροβολισμοί, οἱ ἀλλαγμοί, αἱ ἐφοδοι καὶ αἱ λεηλασίαι καὶ διαρπαγαὶ τῶν ἐνόπλων τούτων στιφῶν, τὰ ὁποῖα κατὰ μυρμηκιὰς κατέκλυσαν τὴν κοινότητα. Ἡ διαρπαγὴ ἐξηκολούθησε καθ' ὅλην τὴν νύκτα μέχρι τῆς μεσημβρίας τῆς ἐπιούσης, κατὰ τὸ διάστημα δὲ τοῦτο δὲν ἠκούετο ἄλλο τι εἰμὴ ὁ κοπετός, ὁ θρῆνος καὶ ὁ κλαυθμὸς τῶν τραυματιζομένων καὶ σφαζομένων.

Ἡ λύσσα τῶν ἐπιδρομέων καὶ αὐτῶν τῶν ἐντοπίων τούρ-

κων ἦτο μεγίστη. Αὐτὸς ὁ δήμαρχος Χασὰν βέης ἔσφαξε τὸν σύντροφον υἱοῦ Δημήτριον μετὰ τῆς συζύγου καὶ τῶν δύο αὐτοῦ τέκνων, ἐφόνευσε τὸν κεχαγιᾶν Χ" Κεραμύδα μετὰ τῆς συζύγου καὶ τῶν τριῶν τέκνων αὐτοῦ, τὸν Ἀθ. Τουτουνδζῆν, τὸν Δημ. Ταμβάκην καὶ τὸν πενθερὸν αὐτοῦ, ἔσφαξε τὴν θυγατέρα τοῦ Ἐμμ. Κ...γιουμδζῆ ἀπαγαγὼν πρότερον καὶ ἀτιμάσας αὐτὴν καὶ τὴν Σοφίαν Γούναρη μετὰ τῶν τεσσάρων τέκνων αὐτῆς. Ὁ Ἀλτῆ Παρμὰκ Χασὰν μὴ ἀρκεσθεὶς μόνον εἰς κλοπὰς ἐφόνευσε καὶ τὸν Σταῦρον Μανάλογλουν καὶ τὸν Ἀθανάσιον Κουμαριανόν. Ὁ μουδίρης τῶν ἀλάτων Φωκαίας Ἀλῆ βέης κατεκρεούργησε κυριολεκτικῶς τὸν φαρμακοποιὸν Παπακώσταν καὶ τὴν ἀνεψιὰν αὐτοῦ ἀσελγήσας προηγουμένως ἐπ' αὐτῆς. Ὁ μουδίρης τῶν κα. πνῶν Ἰβραὴμ ἐφ. ἐφόνευσε τὸν Βασίλειον Θεοδωράκογλουν καὶ τὸν ἀνεψιὸν αὐτοῦ Παναγιώτην καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ. Οἱ ὑπάλληλοι τοῦ Μονοπωλίου τῶν καπνῶν Τσερκὲζ Ἀχμέτ, Σακὴρ Ἀρναοὺτ καὶ Ἀλῆ Μουμδζῆς ἐφόνευσαν τὸν Εὐάγγελον Γαλάνην, τὴν σύζυγον καὶ τὴν θυγατέρα αὐτοῦ, τῆς δὲ Βαρβάρας Κοντσοδόντας ἀπέκοψαν τοὺς μαστοὺς ῥίψαντες συγχρόνως εἰς τὸ φρέαρ καὶ τὸ τέκνον αὐτῆς. Ὁ κρητικὸς Ἀχμὲτ ἀπηγχόνησεν ἐντὸς τῆς οἰκίας αὐτῆς τὴν Ἀθηνᾶν Παναγιώτου ἀσελγήσας προηγουμένως ἐπ' αὐτῆς. Ἐπίσης ἐφονεύθησαν ὁ Χαράλαμπος Φραντσέσκου, ὁ Γιάγκος Λαμψόγλου, ὁ Μῆτσος Σπανός, ὁ Δῆμος Παρπέρης, ὁ Χ" Δελάρδας, ἡ Μαρία Φαρμακένογλου, ὁ Ἰωάννης Μαλέας, ὁ Ἰωάννης Καραμπιμπέρης, ἡ ἀνάπηρος Βενετιά, ὁ Ἀθαν. Μεμῶνος καὶ πολλοὶ ἄλλοι. Μικρὰ παιδία ἀποσπασθέντα ἀπὸ τῶν ἀγκαλῶν τῶν μητέρων αὐτῶν καὶ στραγγαλισθέντα ἐρ... ῥίφθησαν ἐντὸς τῶν ἀποπάτων.

Ὁ κεντρικὸς ναὸς τῆς Ἁγίας Εἰρήνης τέλεον διηρ... πάγη καὶ τὸ θυσιαστήριον ἐβεβηλώθη. Οἱ ἄγριοι ἐπιδρομεῖς ἀναρριχηθέντες καὶ ἐπὶ τοῦ κωδωνοστασίου κατε-

κρήμνισαν ἐκεῖθεν τὸν σταυρὸν καὶ εἷς μουεζίνης πρόχειρος εὑρεθεὶς ἔψαλε δοξολογίαν ἰσλαμικὴν καὶ διάψαλμα διὰ τὴν ἐκπόρθησιν τῆς κωμοπόλεως ταύτης!!!

Τὴν ἑπομένην τῆς καταστροφῆς φορτηγὸν ἀτμόπλοιον φέρον πολλὰς χιλιάδας Φωκαέων ἀπῆρε τοῦ λιμένος διευθυνόμενον πρὸς τὴν Θεσσαλονίκην. Το θέαμα ἦτο φρικαλέον διὰ τὰ μικρὰ ἰδίως παιδία, τὰ ὁποῖα πλείω τῶν χιλίων ἐν τῷ ἀτμοπλοίῳ συσσωρευθέντα ἔκλαιον καὶ ὠλόλυζον τὰ μὲν ἐκ τῆς πείνης, τὰ δὲ καὶ ἐκ τῆς νευρικῆς ταραχῆς, τὴν ὁποίαν ὑπέστησαν.

Τὰς λεπτομερείας τῆς τραγωδίας ταύτης δύνανται νὰ διηγηθῶσιν αὐτόπται καὶ αὐτήκοοι μάρτυρες καὶ μεταξὺ ἄλλων ὁ κ. **Lorentz**, καθηγητὴς τοῦ ἀμερικανικοῦ κολλεγίου, ὁ κ. **F. Sartiaux**, ἀρχαιολόγος εὑρισκόμενος ἐπὶ ἀποστολῇ ἐν Φωκαίᾳ, ὁ κ. **R. Carlier** γάλλος μηχανικὸς, ὁ κ. καὶ ἡ κ. **de Andria**, διευθυντὴς τοῦ Δ. Ο. Χρέους, ὁ κ. **Edward Whittal,** ἄγγλος μεγαλέμπορος ἐν Σμύρνῃ, ὁ κ. **I. Belhomme**, ἀσφαλιστὴς, ὁ κ. **Vedova** καὶ ὁ κ. **Manciet**, γάλλος ἀρχαιολόγος, τοῦ ὁποίου ἔκθεσις, ὑπὸ ἡμερομ. 14 Ἰουνίου 1914 καὶ ὑπὸ τὸν τίτλον **«αἱ τελευταῖαι ἡμέραι τῆς Φωκαίας»**, ἔχει ἐν μεταφράσει ὧδε:

«Τὴν 12ην Ἰουνίου περὶ τὴν 6 1)2 μ. μ. εἰργαζόμην παρὰ τὴν ὁδὸν τὴν ἄγουσαν ἀπὸ τῆς Π. Φωκαίας εἰς Μαινεμένην, ὅτε ἔκπληκτος εἶδον καταφθάνουσαν μακρὰν συνοδείαν ἀνθρώπων, φερόντων τὰς ἀποσκευάς των καὶ ὡς ἐν φυγῇ φαινομένων. Ἔμαθον ὅτι προήρχοντο ἐκ Γερέικιοϊ καὶ προσέφευγον εἰς Φώκαιαν, ἀφοῦ ὑπέστησαν τὴν λεηλασίαν συμμορίας τούρκων. Τὴν ἐπαύριον περὶ τὴν 10 π. μ. ἠσχολούμην εἰς μελέτην ἐν μιᾷ τῶν ἀρχαιοτέρων ὁδῶν τῆς Φωκαίας. Ὁ πληθυσμὸς διετέλει ἐν ἀγωνίᾳ φόβου. Πάντες ἀνέμενον τὴν ἐπερχομένην συμφοράν. Παρέστην μάρτυς μεγάλου πανικοῦ. Ἀπὸ στόματος εἰς στόμα

ἐκνκλοφόρει ἡ λέξις «Ἔρχονται». Καὶ ἡ ὁδὸς, ἣν κατέκλυζον γυναικόπαιδα, ἀντήχησεν ἀπὸ κραυγὰς τρόμου. Ὅλοι δὲ ἔσπευδον νὰ ἐγκλεισθῶσιν εἰς τὰς οἰκίας των, κλείοντες μὲ μοχλοὺς τὰς θύρας των· καὶ ἐντὸς ὀλίγων λεπτῶν ἡ ὁδὸς κατέστη ἔρημος. Ὁ πανικὸς ἦτο τόσῳ μέγας, ὥστε παρεσύρθην ὑπὸ τοῦ κύματος τῶν φευγόντων εἰς εἴκοσι βημάτων ἀπόστασιν ἀπὸ τοῦ τρίποδός μου.

Μετὰ μικρὸν ἐπανῆλθεν ἡ ἠρεμία· ἀλλὰ τόσος ἦτο ὁ καταλαβὼν τὸν πληθυσμὸν φόβος, ὥστε τὴν μεσημβρίαν χίλιοι περίπου τῶν κατοίκων ἐπέβησαν ἐπὶ ἁλιευτικῶν λέμβων ἱστιοφόρων καὶ κατέλιπον τὴν Φώκαιαν διὰ τὴν Μιτυλήνην. Ὁ κ. Σαρσιὼ καὶ ἐγὼ ἐξεπλάγημεν τὰ μέγιστα βλέποντες τοὺς ἀνθρώπους ἐκείνους καταλείποντας ὅλα τὰ ὑπάρχοντά των πρὶν ἢ ἔτι ἀναφανῇ ἐχθρός τις. Ἡ φήμη περὶ προσεγγίσεως πολυαρίθμου ἐνόπλου τουρκικῆς συμμορίας ἐνισχύετο ὁλονέν. Ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης ἀντελήφθημεν τὴν σοβαρότητα τῆς καταστάσεως. Ἤμεθα τέσσαρες Γάλλοι, ὁ κ. Σαρσιώ, ὁ βοηθός του κ. Καρλιέ, ὁ Δάνδριας καὶ ἐγώ. Κιτόπιν βραχείας μεταξύ μας συσκέψεως ἀπεφασίσαμεν νὰ μεταβῶμεν παρὰ τῷ διοικητῇ (καϊμακάμῃ), ἵνα τῷ ζητήσωμεν τὴν λῆψιν τῶν ἀναγκαίων μέτρων πρὸς προστασίαν μας. Ὁ καϊμακάμης νομίσας ὅτι ἐφοβούμεθα διὰ τὰ ἀτομά μας, προσεφέρθη νὰ μᾶς φιλοξενήσῃ ἐν τῷ διοικητηρίῳ. Ἠρνήθημεν διαρρήδην καὶ τῷ ἐδηλώσαμεν, ὅτι τὸν καθιστῶμεν ὑπεύθυνον παντὸς συμβησομένου. Πρὸ τῆς στάσεώς μας ταύτης μᾶς ἔδωκε τέσσαρας χωροφύλακας πρὸς προστασίαν τῶν τεσσάρων οἰκιῶν μας.

Ἐπιστρέψαντες εἰς αὐτὰς κατεσκευάσαμεν ἐκ τοῦ προχείρου γαλλικὰς σημαίας καὶ τὰς ὑψώσαμεν εἰς τὰς θύρας τῶν οἰκιῶν μας. Ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης αἱ θύραι μας ἠνοίχθησαν διάπλατοι καὶ πλῆθος χριστιανῶν κατέφεν-

γε παρ' ἡμῖν μὲ ὅ,τι πολύτιμον ἠδύναντο νὰ σώσωσι. Κατωρθώσαμεν οὕτω νὰ στεγάσωμεν 700—800 ψυχάς.

Περὶ τὴν 8ην μ. μ. διὰ πρισματικῶν διοπτρῶν διέκρινα εἰς ἀπόστασιν τριῶν περίπου χιλιομέτρων ἔνοπλον ὅμιλον διευθυνόμενον πρὸς τὴν πόλιν καὶ ἀποκρύπτοντα κατὰ τὸ δυνατὸν τὰς κινήσεις του ὄπισθεν τῶν βράχων. Περὶ τὴν 8ην μ. μ. πυροβολισμοί τινες ἠκούοντο ἀπὸ τῶν βράχων τούτων. Ἦτο μέσον πρὸς ἐκφοβισμὸν τῶν κατοίκων ἐπὶ τῇ ἐπικειμένῃ καθόδῳ τῆς συμμορίας πρὸς τὴν πόλιν. Περὶ τὸ μεσονύκτιον ἤρξαντο νέοι πυροβολισμοὶ δεξιόθεν τῆς Φωκαίας καὶ καθ' ὡρισμένα ἐπίσης χρονικὰ διαστήματα. Ἦσαν τὸ σύνθημα τῶν δύο ὁμίλων, διενεργούντων τὴν συνένωσίν των.

Τὴν νύκτα ἡ ὠργανωμένη αὕτη συμμορία ἤρξατο νὰ λεηλατῇ τὴν πόλιν. Μὲ τὰς πρώτας ἀνταυγείας τῆς ἠοῦς ἀθρόοι πυροβολισμοὶ ἐσύριττον πρὸ τῶν οἰκιῶν μας. Ὁ κ. Κάνδριας, ὁ κ. Σαρσιὼ καὶ ἐγὼ ἐξελθόντες ἀμέσως παρέστημεν μάρτυρες τοῦ φρικαλεωτέρου τῶν θεαμάτων. Ἡ ὁρδὴ ἐκείνη ἦτο ὡπλισμένη δι' ὅπλων Γκρᾶ καὶ δι' ὅπλων βραχνκράνων τοῦ ἱππικοῦ. Μία οἰκία περιεβάλλετο πανταχόθεν ὑπὸ φλογῶν. Οἱ χριστιανοὶ ἐρρίπτοντο πρὸς τὴν πρυμναίαν, ἀναζητοῦντες διὰ τῶν ὀφθαλμῶν λέμβους πρὸς ἀναχώρησιν. Ἀλλ' ἀπὸ τῆς προτεραίας ἤδη δὲν εἶχον ὑπολειφθῇ τοιαῦται ἐν τῷ λιμένι. Αἱ κραυγαὶ τοῦ τρόμου ἀνεμιγνύοντο μὲ τὰς ἐκπυρσοκροτήσεις. Ὁ παικὸς ἦτο τοιοῦτος, ὥστε νεαρὰ γυνὴ μετὰ τοῦ τέκνου της ἠδυνήθη νὰ πνιγῇ εἰς μέρος, ὅπου τὸ βάθος τοῦ ὕδατος δὲν ἦτο περισσότερον τῶν ἑξήκοντα ἑκατ. τοῦ μέτρου! Ὑπὸ τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ κ. Καρλιὲ ἐξελίσσεται φρικαλέον θέαμα. Χριστιανός τις εὑρηται ἐν τῷ οἴκῳ του μετὰ τῆς γυναικὸς καὶ τῆς κόρης του. Οἱ κακοῦργοι θέλουσι νὰ εἰσέλθωσιν ἐν τῷ οἴκῳ του. Ὁ οἰκογενειάρχης ἀνοίγει τοὺς βραχίονας διὰ νὰ τοῖς ἐμποδίσῃ τὴν

εἴσοδον. Τοῦτο καὶ μόνον τῷ στοιχίζει μίαν σφαῖραν Γκρὰ εἰς τὴν κοιλίαν. Ὁ δυστυχὴς κλονίζεται καὶ προχωρεῖ πρὸς τὴν θάλασσαν. Μόλις ὅμως κάμνει βήματά τινα, δευτέρα σφαῖρα εἰς τὴν ράχην τὸν ἀποτελειώνει. Τὸ πτῶμα ἔμεινεν ἐπὶ δύο ἡμέρας εἰς τὸν αἰγιαλόν. Ἡ κόρη του, βάλλουσα κραυγὰς φρίκης, καταφεύγει εἰς μίαν τῶν οἰκιῶν μας. Ἀγνοεῖ τὴν τύχην τῆς μητρός της, φονευθείσης ἐν τῷ οἴκῳ της ὑπὸ τῶν κακούργων.

Δύο μεγάλα ἀτμόπλοια εὑρηνται τυχαίως ἐν τῷ λιμένι. Κατορθοῦμεν, λίαν βραδέως ἀτυχῶς, νὰ μεταφέρωμεν ἐπ' αὐτῶν τοὺς περισωθέντας κατὰ μικροὺς ὁμίλους. Τί θὰ ἐγίνετο, ἐὰν δὲν εὑρίσκοντο ἐκεῖ τὰ ἀτμόπλοια ἐκεῖνα; Τόση δ' εἶναι ἡ σπουδὴ τῶν κατοίκων ὅπως ἐπιβῶσιν, ὥστε πολλαὶ λέμβοι καταβυθίζονται ἕνεκα τοῦ συνωστισμοῦ ἐπ' αὐτῶν. Καὶ μία χαρακτηριστικὴ λεπτομέρεια: Οἱ κακοῦργοι ἐπὶ τῇ προφάσει ὅτι ἀνεζήτουν ἐπὶ τῶν φευγόντων ὅπλα τοὺς ἀπεγύμνουν κυνικώτατα παντὸς ὅ,τι ὑπελείπετο ἔτι αὐτοῖς. Ἀπὸ γραιῶν βιαίως ἀποσπῶσι τὰς ἀποσκευάς των ἀκόμη καὶ τὰς στρωμνάς των. Ἐξοργιζόμεθα βλέποντες νὰ ἐξελίσσωνται αἱ εἰδεχθεῖς αὗται σκηναὶ ὑπὸ τὰ ὄμματα ἀξιωματικοῦ τῆς χωροφυλακῆς, ἀπαθῶς θεωμένου τὰ τελούμενα. Τῷ δηλῶ κατηγορηματικῶς ὅτι δὲν ἐννοῶ νὰ ἐξακολουθήσῃ τοῦτο καὶ ὅτι ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει θὰ λάβω ἓν ὅπλον εἰς χεῖρας διὰ νὰ ξαπλώσω κατὰ γῆς τοὺς λῃστὰς ἐκείνους. Ἡ δήλωσίς μου αὕτη ἤρκεσεν ὅπως παύσῃ ἡ κλοπή, τοῦθ' ὅπερ ἀποδεικνύει, ὅτι τὸ κίνημα εὐκόλως ἦτο δυνατὸν νὰ περιορισθῇ. Ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης οἱ πρόσφυγες ἀνεχώρουν ἀνενοχλήτως. Περαιτέρω ὅμως ἄλλαι σκηναὶ διεδραματίζοντο. Οἱ λῃσταὶ διερρήγνυον θύρας καὶ ἀπεκόμιζον τὴν λείαν των ἐπὶ ἵππων καὶ ὄνων, οὓς εἶχον κλέψει παρέκει. Τοῦτο διήρκεσε καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν. Περὶ τὴν 6ην μ. μ. εἶδον εἰς τὴν ἀκρολοφείαν περὶ τὰς 100 καμήλους ἀποκομιζούσας τὴν

λείαν. Τὴν ἡμέραν ἐκείνην τρισχίλιοι ἠδυνήθησαν νὰ ἐπιβῶσιν ἐπὶ τῶν δύο ἀτμοπλοίων, ἄτινα καὶ ἀπέπλευσαν διὰ τὴν Μιτυλήνην. Μέγα μέρος τοῦ πληθυσμοῦ μένει ἀκόμη.

Ἡ νὺξ διῆλθεν ἐν ἀγωνίᾳ, τὴν ἐπαύριον εἴδομεν συνερχιζομένην τὴν λεηλασίαν τακτικῶς καὶ μεθοδικῶς ἐν ἁπάσαις ταῖς οἰκίαις. Ὁ κ. Καρλιὲ εὑρίσκει ἐν τῇ ὁδῷ καὶ περισυλλέγει βρέφος γεννηθὲν τὴν προτεραίαν. Δὲν ἠδυνήθημεν ν' ἀνεύρωμεν τὴν μητέρα του. Τὸ ἐνεπιστεύθημεν εἰς μίαν γυναῖκα, θηλάζουσαν τὸ ἰδικόν της τέκνον. Προσέρχεται πρὸς τὸν κ. Δάνδρια καὶ ἐμὲ εἷς χριστιανός. Ἔχει 500 λίρας τουρκίας κεκρυμμένας ἐν τῷ ὑπογείῳ του. Ἡ οἰκία του ἐλεηλατήθη. Εὑρηται μακρὰν ἡμῶν, εἰς τὰς παλαιὰς συνοικίας τῆς πόλεως. Ἀναχωροῦμεν καὶ οἱ τρεῖς ἐν συνοδείᾳ ἑνὸς χωροφύλακος. Ὅταν ἐφθάσαμεν ἐπὶ τόπου εὑρομεν τοῦρκον ἀνερευνῶντα, τὸν ἀποδιώκομεν καὶ φρουροῦμεν τὴν οἰκίαν, καθ' ὃν χρόνον ὁ οἰκοδεσπότης ἀναζητεῖ τὸν θησαυρόν του. Εὐτυχῶς τὸν ἀνευρίσκει. Ἤρχισαν νὰ μᾶς ἔρχωνται καὶ τραυματίαι. Ἔλλείψει ἰατροῦ ἀναλαμβάνω τὴν περίθαλψίν των, μέχρις οὗ τοὺς ἐπιβιβάσωμεν διὰ τὴν Μιτυλήνην. Διεπίστωσα ὅτι, ἐξαιρέσει δύο ἢ τριῶν, πάντες οἱ λοιποὶ τραυματίαι ἦσαν ὑπερεξηκοντούτεις. Ὑπῆρχον μεταξὺ αὐτῶν καὶ γραῖαι 90 ἐτῶν, τραυματισθεῖσαι διὰ πυροβολισμῶν, ὄχι βεβαίως διότι ὑπερησπίζοντο τὴν περιουσίαν των. Ἦτο ἁπλῶς σφαγή! Μετὰ 24 ὥρας ἀνεύρομεν ἐν τῇ ὁδῷ γραῖαν γυναῖκα, παράλυτον ἀπὸ τὰ πλήγματα, τὰ ὁποῖα ἐδέχθη. Ἔφερε δύο πληγὰς εἰς τὴν κεφαλὴν δι' ἀκτηριδων ὅπλων προξενηθείσας. Αἱ χεῖρές της ἦσαν κομματιασμέναι, τὸ δὲ πρόσωπόν της οἰδαλέον. Νεαρὰ κόρη, ἀφοῦ ἔδωκεν εἰς τοὺς λῃστὰς ὅσον χρῆμα εἶχε, ἐδέχθη ὡς ἀντίδωρον δύο πλήγματα διὰ μαχαίρας. Εἷς γέρων τελείως ἀνάπηρος ἐδέχθη εἰς τὴν ἀριστερὰν χεῖρα τοιοῦτον πλῆγμα δι' ὑποκοπάνου, ὥστε τὰ δάκτυλα κατεθρυμματίσθησαν. Ἄλλος ἐδέχθη πλήγ-

μα μαχαίρας εἰς τὸ κρανίον, διέφυγε δὲ δεύτερον πλῆγμα, διὰ τοῦ ὁποίου θὰ ἐσφάζετο. Τοῦ ἀπεκόπη μόνον ὁ πώγων.

Κατὰ τὰς ἀκολούθους ἡμέρας πανταχόθεν συρρέουσι πρὸς ἡμᾶς οἰκογένειαι, αἱ ὁποῖαι εἶχον κρυβῆ εἰς τὰ βουνά. Πᾶσαι σχεδὸν εἶχον ὑποστῆ ἐπίθεσιν. Μεταξὺ αὐτῶν μία γυνὴ εἶδε φονευομένους ὑπὸ τὰ ὄμματά της τὸν ἄνδρα της, τὸν ἀδελφόν της καὶ τὰ τρία της τέκνα. Ἀπεσταλμένος τις ἔρχεται καὶ ζητεῖ τὴν προστασίαν μας ὑπὲρ τεσσαράκοντα ἀτόμων, κεκρυμμένων εἰς τὸ ὄρος καὶ μὴ τολμώντων νὰ κινηθῶσιν ἐκεῖθεν. Ἀμέσως σπεύδομεν νὰ εὕρωμεν τὸν ἀξιωματικὸν τῆς χωροφυλακῆς καὶ τῷ ζητοῦμεν δύο χωροφύλακας, ὅπως ἐξέλθωμεν εἰς ἀναζήτησιν τῶν πτωχῶν ἐκείνων καὶ τοὺς ὁδηγήσωμεν εἰς Φώκαιαν. Ἐπὶ τῇ προφάσει ὅτι δὲν ἔχει ἀρκετοὺς ἄνδρας ἀνέβαλε διὰ τὴν ἐπαύριον τὴν ἱκανοποίησιν τῆς αἰτήσεώς μας. Ἀλλ' ὁ ἀπεσταλμένος, φοβηθεὶς μὴ κακοποιηθῇ, ἔφυγε πρὸς τὸ ὄρος δι' ἀτραπῶν καὶ δὲν ἐπανῆλθε πλέον. Ἀγνοοῦμεν τί ἀπέγειναν οἱ δυστυχεῖς ἐκεῖνοι. Καὶ μία φρικιαστικὴ λεπτομέρεια: Εἷς γέρων παραλυτικός, εὑρεθεὶς ἐν τῇ κλίνῃ του ὑπὸ τῶν εἰσελασάντων λῃστῶν, ἐφονεύθη ἐν αὐτῇ χωρὶς βεβαίως νὰ δυνηθῇ ν' ἀμυνθῇ.

Ἐκ Σμύρνης μᾶς ἀπεστάλη στρατὸς πρὸς τήρησιν τῆς τάξεως. Οἱ στρατιῶται κυκλοφοροῦσιν εἰς τὰς ὁδούς. Ἀλλὰ λαμβάνομεν ἀνελπιστον πεῖραν τῆς τάξεως, ἣν ἦλθον νὰ τηρήσωσι, διότι καὶ αὐτοὶ ἐπιδίδονται εἰς τὴν λεηλασίαν. Τὴν 17 μ. μ. παρεκαλέσαμεν δύο χωροφύλακας νὰ συνοδεύσωσι χριστιανὸν εἰς τὴν οἰκίαν του, ὅπως παραλάβῃ ἐκεῖθεν μερικὰ πράγματα. Ἀλλ' οἱ χωροφύλακες οὗτοι, οἵτινες θὰ τὸν ὑπερῆσπιζον κατὰ πάσης ἐπιθέσεως, ἀπεγύμνωσαν τὸν ἄτυχῆ παντὸς ὅ,τι κατεῖχε, δηλαδὴ ποσοῦ 4 φρ. καὶ 25 ἑκατ. Διατρέχομεν τὴν πόλιν· ἡ λεηλασία εἶνε πλήρης. Πᾶσαι αἱ θῦραι εἶχον ἐκβιασθῇ.

Οἱ λῃσταὶ πᾶν ὅ,τι δὲν ἠδυνήθησαν ν' ἀποκομίσωσι τὸ κατέστρεψαν. Οὕτως ἡ ἀτυχὴς Φώκαια, ἥτις παρουσίαζε τόσην ζωηρότητα, εἶναι ἤδη μία πόλις νεκρά.

Τὴν 18 ὁδηγεῖται πρὸς ἡμᾶς ζεῦγος ἐσχατογήρων συζύγων, οἱ ὁποῖοι ἐπὶ 5 ἡμέρας ἔμενον ἐγκλειστοι ἐν τῷ οἴκῳ των χωρὶς νὰ φάγωσί τι καὶ νὰ πίωσι καὶ μὴ τολμῶντες νὰ ἐξέλθωσι φόβῳ μήπως σφαγῶσιν. Μᾶς ὁδηγεῖται καὶ μία γυνὴ ἑτοιμοθάνατος. Ἐξεβιάσθη ὑπὸ 17 τούρκων. Ἀπήγαγον οὗτοι μετ' αὐτῶν εἰς τὰ ὄρη νεάνιδα 18 ἐτῶν, ὑπὸ τὰ ὄμματα τῆς ὁποίας ἐφόνευσαν ἀμφοτέρους τοὺς γονεῖς της. Οὕτως εἴδομεν ἰδίοις ὀφθαλμοῖς, ὡς ἐν τοῖς βαρβαροτάτοις χρόνοις, τὰ πάντα χαρακτηριστικὰ τῆς καταστροφῆς μιᾶς πόλεως, ἤτοι τὴν κλοπήν, τὴν λεηλασίαν, τὴν πυρπόλησιν, τὸν φόβον καὶ τὴν ἀτίμωσιν τῶν γυναικῶν.

Ἐκτὸς ἀμφιβολίας ὑπάρχει ὅτι ἡ λεηλασία ὑπῆρξε κίνημα ὠργανωμένον, ἤτο κίνημα σκοπὸν ἔχον νὰ ἐκδιώξῃ ἐκ τῶν παραλίων τοὺς κατοίκους «ραγιάδες» (ἕλληνας ὀθωμανοὺς ὑπηκόους) τὸ πλεῖστον. Δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ παραδεχθῇ τις, ὅτι οἱ ἐπιδραμόντες οὗτοι λῃσταὶ θὰ διέθετον τόσα πολεμικὰ ὅπλα, ἐὰν δὲν ἐξωπλίζοντο ἐκ τῶν προτέρων. Ἐκ μέρους τῶν χριστιανῶν τῆς Π. Φωκαίας οὐδεμία ἀντετάχθη ἄμυνα. Ὅσοι ἐφονεύθησαν ἢ ἐτραυματίσθησαν δὲν ἔπεσαν ἀμυνόμενοι, ἔπεσαν ἁπλούστατα θύματα σφαγῆς.

Ἀναγινώσκομεν ἤδη εἰς τὰς ἐφημερίδας ἐπίσημα ἀνακοινωθέντα ἐγγέλλοντα ὅτι ἡ τάξις ἀποκατέστη καὶ ὅτι ἐν ταῖς, περὶ ὧν ὁμιλοῦμεν, περιοχαῖς οὐδὲν πλέον ἔχουσι νὰ φοβῶνται διά τε τὴν ζωήν των καὶ τὴν περιουσίαν των. Τοῦτο δὲν εἶνε φράσις κενὴ ἐννοίας· ἡ τάξις βασιλεύει ἐξ ἑαυτῆς, ἀφοῦ οὐδεὶς πλέον κάτοικος ὑπελείφθη. Ἀλλὰ καὶ αἱ περιουσίαι των οὐδένα πράγματι διατρέχουσι κίνδυνον, ἀφοῦ πᾶσαι εὕρηνται ἀσφαλῶς εἰς χεῖρας τῶν λῃστῶν».

Ὁ ἐν Σμύρνῃ ἄγγλος κ. **E. Whittal** παρέστη αὐτόπτης

μάρτυς τῆς ἐξῆς δραματικῆς ἱστορίας, καθ' ἣν στιγμὴν τὰ ἔνοπλα στίφη τῶν τούρκων διήρπαζον τὴν Π. Φώκαιαν· εἷς συμμορίτης ὥρμησεν ἵνα ἁπαγάγῃ νεαρὰν γυναῖκα, εἰσπηδήσασαν εἰς λέμβον πλήρη φευγόντων χριστιανῶν· μὴ κατορθώσας ὅμως νὰ ἀπαγάγῃ τὸ θήραμα αὐτός, ἥρπαγη ὁ ἴδιος ὑπὸ δύο ἰσχυρῶν βραχιόνων καὶ ἐρρίφθη εἰς τὸ κύτος τοῦ πλοιαρίου μετενεχθεὶς εἰς Μιτυλήνην. Ἐκεῖ παραδοθεὶς εἰς τὰς ἀρχὰς καὶ ἀφαιρεθεὶς τὸν χιτῶνα τοῦ συμμορίτου εὑρέθη φέρων κάτωθεν στολὴν τούρκου χωροφύλακος ἔχοντος εἰς τὰ θυλάκια αὐτοῦ ἄνω τῶν 200 λιρῶν.

Ὅτι πράγματι ἐπίσημοι κυβερνητικοὶ ὑπάλληλοι ὑπῆρξαν οἱ διῶκται καὶ τῆς Π. Φωκαίας τοῦτο ἀποδεικνύεται εὐκολώτατα καὶ ἄλλως καὶ ἐξ ὧν αὐτὸς ὁ τότε ὑπουργὸς τῶν ἐσωτερικῶν Ταλαὰτ βέης ὡμολόγησε πρὸς τὸν μητροπολίτην Σμύρνης.

«Ἡ σήμερον ἦτο, ἔγραφεν ὁ τελευταῖος οὗτος εἰς τὰ Πατριαρχεῖα ὑπὸ ἡμερ. 3 Ἰουνίου 1914, ἡ ὡρισμένη ἡμέρα τῆς μεταβάσεως τοῦ ὑπουργοῦ τῶν Ἐσωτερικῶν καὶ τοῦ νομάρχου εἰς Π. Φώκαιαν, Ὡς προέγραφον, ἡ συννεννόησίς μας ἦτο νὰ μεταβῶμεν ὁμοῦ, ἵνα καὶ ἐγὼ ἀντιληφθῶ, ἰδίοις ὄμμασι, τὴν ἐπελθοῦσαν ἐκεῖ πλήρη ἐρήμωσιν καὶ καταστροφήν. Καὶ εἶνε μὲν ἀληθὲς ὅτι, μικρὸν πρὸ τῆς ἀναχωρήσεώς του, ὁ ὑπουργὸς εἰδοποίησέ με, ὅτι μὲ ἀναμένει, καὶ νὰ σπεύσω παρ' αὐτῷ πρὸς ἀναχώρησιν· ἀλλ' ὅτε ἔσπευσα καὶ μετέβην ἐμαθον μετὰ λύπης μου, ὅτι ὁ ὑπουργὸς καὶ ὁ νομάρχης ἀνεχώρησαν, διότι τάχα ἤργησα νὰ προσέλθω ἐγώ. Ὅπως καὶ ἂν ἔχῃ, ὅτε ἐπανελθόντα ἐκ Φωκαίας τὸν ἐπεσκέφθην καὶ τῷ εἶπον, ὅτι κακὴ συνεννόησις ἐγένετο καὶ δὲν μὲ περιέμενε, μοὶ εἶπεν, ὑπὸ τὸ κράτος φαινομενικῆς συγκινήσεως καὶ εἰλικρινείας, ὅτι καλῶς ἐγένετο καὶ δὲν μετέβην καὶ ἐγώ, διότι θὰ συνετρίβετο ἡ ψυχή μου, ὡς καὶ ἡ ἰδική του

συνετρίβη, ἐκ τῆς θέας τηλικαύτης ἐρημώσεως καὶ πρωτοφανοῦς καταστροφῆς Μοὶ εἶπεν, ὅτι ἐκεῖ δὲν ὑπάρχει πλέον οὐδὲ εἷς χριστιανὸς καὶ δὲν ἐναπελείφθη οἰκία, ἡ ὁποία νὰ μὴ διηρπάγη καὶ ἠρημώθη, ὅτι **ἔνοχος εἶνε ὁ Καϊμακάμης καὶ ὅλαι αἱ τοῦ τόπου ἀρχαί,** ἤτοι: ἀρχηγὸς τῆς χωροφυλακῆς καὶ χωροφύλακες. Καὶ πράγματι, Παναγιώτατε, τὰ λεχθέντα ταῦτα εἶνε ἡ πραγματικότης. Οἱ χριστιανοὶ ὅλων τῶν κοινοτήτων τοῦ ἐσωτερικοῦ εἶνε τοῦτ' αὐτὸ ὡς πρόβατα ἐν μέσῳ λύκων, ἀφ' ὅτου μάλιστα, μὲ τὸ ἀπὸ μακροῦ χρόνου ἐξακολουθοῦν ἀπαίσιον μποϊκοτάζ ἐκ μέρους τοῦ μουσουλμανικοῦ κόσμου κατὰ τῶν χριστιανῶν, οὗτοι ἐτέθησαν ἐκτὸς παντὸς νόμου καὶ οὐδεμία δύναμις προστατεύει τὴν περιουσίαν, τὴν τιμὴν καὶ τὴν ζωήν των. Δέρονται, ἁρπάζονται, διώκονται, ῥίπτονται εἰς φυλακάς, φονεύονται· καὶ οἱ νόμοι τοῦ κράτους τούτου δι' αὐτοὺς κοιμῶνται. Μόλις προσωπική τις ἐνέργεια καὶ ἐργασία, εἴτε τῶν Μητροπολιτῶν, ἐὰν εὑρεθῶσιν ἔχοντες σχέσεις καλὰς μετὰ τῶν διοικητῶν ἢ τῶν ἄλλων ὀργάνων τῆς ἐξουσίας, εἴτε ἄλλων προκρίτων τῶν κοινοτήτων, κατορθοῖ, ἔστιν ὅτε, νὰ ἐπουλώσῃ τὰς πληγὰς τῶν χριστιανῶν. Ὁ γενικὸς κανὼν εἶνε, ὅτι οἱ χριστιανοὶ διώκονται διὰ μόνον ἔγκλημα, ὅτι εἶνε χριστιανοί, καὶ διὰ τοῦτο ἡ μακρὰ σειρὰ τῶν κακουργημάτων καὶ φόνων, ἐν ταῖς ἐσχάταις μάλιστα ταύταις ἡμέραις, δὲν ἔχει τέλος....».

Ἅμα τῇ καταστροφῇ τῆς ὡραιοτάτης καὶ ἑλληνικωτάτης ταύτης κωμοπόλεως ἀπεστάλη ἐκ Σμύρνης ἱκετήριος ἀναφορὰ πρὸς τὸν δῆμον Μασσαλίας, ὅπως καὶ οὗτος ὑψώσῃ φωνὴν παρὰ τῇ κυβερνήσει τῆς εὐγενοῦς Γαλλικῆς Δημοκρατίας καὶ ζητήσῃ τὴν τιμωρίαν ἐκείνων, ὅσοι ἠρήμωσαν τὴν ἀρχαίαν καὶ ἔνδοξον μητρόπολιν τῆς Μασσαλίας, τὴν Π. Φώκαιαν, καὶ ἐξεδίωξαν τοὺς τρισχιλιετῆ ἱστορικὸν βίον ζήσαντας ἐκεῖ γηγενεῖς Φωκαεῖς κατοι-

κους. Ἡ ἱκετήριος αὕτη γραφὴ ἐν ἀτελεῖ μεταφράσει εἰς τὴν ἑλληνικὴν ἔχει ὧδε:

Κύριε Δήμαρχε,

Ἐπληροφορήθητε βεβαίως ἤδη τὸ τραγικὸν τέλος τῆς δυστυχοῦς ἡμῶν πατρίδος, τῆς ἀρχαίας ἐκείνης ἑστίας, ἐξ ἧς ἀναχωρήσαντες οἱ γενναῖοι καὶ ριψοκίνδυνοι ναυτίλοι, οἱ κοινοὶ ἡμῶν πρόγονοι, μετέφερον τὸ ἱερὸν τοῦ πολιτισμοῦ πῦρ εἰς τὰς φιλοξένους καὶ χαριέσσας ἀκτὰς τῆς Γαλατίας.

Ἡ Φώκαια, ἡ λαμπρὰ αὕτη Μητρόπολις τῆς ἐνδόξου Μασσαλίας, δὲν ὑπάρχει πλέον σήμερον. Βαρβαρικαὶ ὁρδαί, σπείρουσαι τὸ πῦρ καὶ τὸν θάνατον κατὰ τὴν διάβασίν των, ἠρήμωσαν καὶ μετέβαλον εἰς ἐρείπια τὰ πάντα. Ἐπὶ τῶν καπνιζόντων ἐρειπίων τῆς ὡραιοτάτης ἀρχαίας πόλεως, ἐν ᾗ ἐξήλειψαν καὶ τὸ τελευταῖον ἴχνος τοῦ πολιτισμοῦ, παιγνιρίζουσι σήμερον τοὺς ἀγρίους θριάμβους των οἱ βάνδαλοι οὗτοι, καθ' ὃν χρόνον οἱ ἀπόγονοι τῶν ἀρχαίων Φωκαέων, γυμνοὶ καὶ πεινασμένοι, ἐκ τῶν γειτονικῶν νήσων, εἰς τὰς ὁποίας ἐζήτησαν ἄσυλον καὶ καταφύγιον, ἀτενίζουσι τεθλιμμένοι πρὸς τὰς ἀνθηρὰς παραλίας, τὰς ὁποίας ἐξηναγκάσθησαν νὰ ἐγκαταλίπωσι, καὶ ἐν αἷς τὰ θυσιαστήρια τῶν προγόνων των ἐβεβηλώθησαν ὑπὸ ἀνημέρων ἐπιδρομέων.

Ἡ τύχη ὅμως, ἥτις τόσον σκληρῶς ἔπληξε τὴν δυστυχῆ ταύτην πόλιν, ἠθέλησε φαίνεται νὰ προΐνῃ τὰς τελευταίας στιγμάς της. Τέκνα εὐγενῆ τῆς μεγάλης καὶ ἡρωϊκῆς οἰκογενείας, τῆς ὁποίας προσφιλέστατον μέλος ἀποτελεῖ ἡ Μασσαλία, οἱ κ. κ. **Sartiaux, Manciet, Carlier et Dandria,** περιφρονήσαντα καὶ ἐμπαιγνίσαντα τὴν μανίαν τῶν λῃστρικῶν συμμοριῶν, ἀνεπέτασαν τὴν παρήγορον γαλλικὴν σημαίαν καὶ ὑπὸ τὴν ἰσχυρὰν προστασίαν της ἠδυνήθησαν οὕτω νὰ σώσωσιν ἀπὸ φρικώδους καὶ βεβαίου θανάτου ὑπὲρ

τοὺς 800 Φωκαεῖς, τοὺς ὁποίους ἐβοήθησαν εἶτα νὰ ἐπιβιβασθῶσι ἐπὶ τῶν πλοίων καὶ καταφύγωσι πρὸς τὰς ἀδελφὰς νήσους Μιτυλήνην καὶ Χῖον. Πρὸς τὰ γενναῖα καὶ θαρραλέα ταῦτα τέκνα τῆς ἐνδόξου καὶ ἡρωϊκῆς Γαλλίας, μονα-δικοὺς μάρτυρας τῆς τραγικῆς ἀγωνίας τῆς Φωκαίας, ἀπευθύνομεν διὰ τῆς ἀδελφῆς ἡμῶν Μασσαλίας, ἐκ βάθους καρδίας εὐγνώμονα ἀσπασμόν, τὸν ὁποῖον ὁ Γαλλικὸς λαός, δικαίως ὑπερηφανευόμενος διὰ τὰ γενναῖα καὶ ἡρωϊκὰ τέκνα του, θέλει συμμερισθῇ ἀναμφιβόλως.

Ἀπὸ τοῦ ἀχνίζοντος δ' ἀκόμη αἵματος τῆς ἀνθρωπίνης ἑκατόμβης, τὴν ὁποίαν οἱ βάρβαροι ἐπιδρομεῖς προητοίμασαν πρὸς ὕβριν τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τοῦ χριστιανισμοῦ, ἀπὸ καπνιζόντων ἐρειπίων τῆς Μητροπόλεως Μασσαλίας, ἐν τῷ μέσῳ τῶν θριαμβευτικῶν κραυγῶν ἀγρίων σφαγέων καὶ τῶν θλιβερῶν λυγμῶν ἀθῴων θυμάτων, ἀπευθύνομεν πρὸς ὑμᾶς, Κύριε Δήμαρχε τῆς ἐνδόξου Μασσαλίας, ἀπέλπιδα ἔκκλησιν. Ὑψώσατε τὴν ἰσχυρὰν φωνήν, ὑπερασπίσθητε πρὸ τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου τὴν δυστυχῆ Φώκαιάν μας. Ἐν ὀνόματι τῶν σφαγιασθέντων ἀδελφῶν μας, τῶν ἀτιμασθέντων παρθένων μας, αἵτινες ἔχουσι τὸ δικαίωμα νὰ ὀνομάζωνται θυγατέρες τῆς Μασσαλίας, ἐν ὀνόματι τῶν βεβηλωθέντων θυσιαστηρίων μας, ἐν ὀνόματι παντὸς ὅ,τι ἔχομεν ἱερόν, καὶ τὸ ὁποῖον ἐπονειδίστως ἐμολύνθη, ἐν ὀνόματι τοῦ Τιμίου Σταυροῦ, τὸν ὁποῖον ἁπέσπασαν ἀπὸ τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν, ἵνα τὸν ἀντικαταστήσωσι διὰ τῆς ἡμισελήνου, ἐκδικήθητε τοὺς ἐν θλίψει ἀδελφούς σας, τὰς θρηνούσας ἀδελφὰς καὶ μητέρας ἡμῶν. Ἀπὸ τοῦ ὕψους τοῦ κωδωνοστασίου ἡμῶν ὁ μονεζίνης ἀνήγγειλεν εἰς τὸν κόσμον, ὅτι ἐπανῆλθον οἱ χρόνοι τῆς μαύρης δουλείας καὶ τῆς σκληρᾶς βαρβαρότητος. Ἂς καταστῇ ἡ Δημαρχία τῆς ἀγαπητῆς ἡμῶν Μασσαλίας τὸ ὑψηλὸν βῆμα, ὁπόθεν θὰ κηρυχθῇ εἰς τὸν κόσμον, ὅτι ὁ μονεζίνης ἐψεύσθη ἀναιδῶς, ὅτι θὰ νικήσῃ **ὁ Χριστιανι-**

σμός, ὅτι ὁ πολιτισμὸς θὰ τυφλώσῃ τὴν βαρβαρότητα, καὶ ὅτι θὰ προστατευθῶσιν οἱ διωκόμενοι.

Διεσκορπισμενοι εἰς διάφορα μέρη, ἐξόριστοι, μακρὰν τῶν ἑστιῶν καὶ τῶν βωμῶν μας, γυμνοὶ καὶ πεινα λέοι, Κύριε Δήμαρχε, δὲν ἐκζητοῦμεν παρ' ὑμῶν ὑλικὴν βοήθειαν. Ἀρκούμεθα νὰ ποτίζωμεν τὸν ἄρτον τῆς ἐξορίας μας, τὸν ἄρτον τοῦτον, ὅστις μᾶς προσφέρεται ἐπίσης παρ' ἀδελφῶν, τοὺς ὁποίους ἐθηκεν ἡ μοῖρα πλησιέστερον πρὸς τὴν ἐρημωθεῖσαν πατρίδα μας. Ἐκ τῶν μεμακρυσμένων ἀδελφῶν μας, τῶν Μασσαλιωτῶν, οἵτινες καλοῦνται ἀδελφοὶ ὡς ἐκ τοῦ φωκαϊκοῦ αἵματος τοῦ ρέοντος εἰς τὰς φλέβας των, ἀναμένομεν τῶν ἠθικὴν ὑποστήριξιν, τὴν ἐκδίκησιν διὰ τὴν ἀνοχὴν τῆς Εὐρώπης γενομένην κατὰ τοῦ Πολιτισμοῦ καὶ τῆς ἀνθρωπότητος περιφρόνησιν, ἀνοχήν, ἥτις ἐπέτρεψεν ἀτιμωρητεὶ τοιαύτας σφαγάς, τοιαύτας ἐρημώσεις, τοιαύτας σκληρότητας. Εἶναι αἶσχος διὰ τὴν Εὐρώπην καὶ τὸν Πολιτισμὸν νὰ ἐξακολουθῇ ὁ ποῦς τῶν βαρβάρων ἐμπρηστῶν καὶ ἐπιδρομέων νὰ βεβηλώνῃ τὸ ἱερὸν ἔδαφος τῆς Φωκαίας, ἥτις ἐξαιτεῖται παρ' ὑμῶν καὶ τῶν ἀδελφῶν Μασσαλιωτῶν, Κύριε Δήμαρχε, τὴν τιμωρίαν τῶν ἀτιμασάντων καὶ πνιξάντων ἐν τῷ αἵματι τὴν Μητρόπολίν σας.

Ὑψώσατε τὴν ἰσχυρὰν φωνήν σας χάριν τῶν δυστυχῶν ἀδελφῶν σας, κινήσατε διὰ τοῦ τύπου τὸν πεπολιτισμένον κόσμον, ἵνα δείξῃ ἐνδιαφέρον διὰ τὰς ἀπεριγράπτους δυστυχίας μας, λάβετε ²κδίκησιν διὰ τοὺς ἀδελφούς σας. Τοῦτο ἐπιβάλλει εἰς τὴν ἔνδοξον καὶ εὐτυχῆ Μασσαλίαν ἡ τιμὴ καὶ τὸ καθῆκον πρὸς τὴν δυστυχῆ μητέρα της Φώκαιαν, ὡς ἡ Νιόβη κλαίει τὰ ἐν ἀπελπισίᾳ εὑρισκόμενα τέκνα της. Ἰδοὺ τί ἐξαιτούμεθα παρ' Ὑμῶν, Κύριε Δήμαρχε, μὲ δακρυβρέκτους ὀφθαλμούς. Ἡ φωνὴ τῆς κοινῆς ἡμῶν πατρίδος, τῆς Ἑλλάδος, δὲν δύναται νὰ ἐπιβληθῇ ὡς ἐκ τῆς ἀδυναμίας καὶ ἀσθενείας της.

Σεῖς, ἀδελφοὶ Μασσαλιῶται, διὰ τῆς ἰσχυρᾶς φωνῆς τῆς ἐνδόξου Γαλλίας, σεῖς μόνοι διὰ τῆς σθεναρᾶς φωνῆς τῆς ἐνδόξου Γαλλίας, δύνασθε νὰ ἐπανεγκαταστήσητε ἡμᾶς εἰς τὰς ἑστίας μας καὶ νὰ μᾶς ἀποδώσητε εἰς τὴν ἀγαπητὴν καὶ δυστυχῆ πατρίδα μας.

Ἄλλοτε ἡ Μασσαλία μᾶς ἔσωσε δίς. Ὅτε τὸ βασίλειον τῆς Περγάμου, βασιλεύοντος Ἀττάλου τοῦ Γ', προσηρτήθη εἰς τὸ Ρωμαϊκὸν Κράτος, οἱ Φωκαεῖς, τοὺς ὁποίους ὁ βασιλεὺς οὗτος διὰ διαθήκης παρεχώρει εἰς τὴν Ρώμην, ὕψωσαν τὴν σημαίαν τῆς αὐτονομίας καὶ τῆς ἀνεξαρτησίας, τῷ 136 π. Χ. καὶ ἀντέστησαν ἡρωϊκῶς κατὰ τῶν Ρωμαίων. Ἡ σύγκλητος τῆς Ρώμης τότε ἀπεφάσισε νὰ κατασκάψῃ καὶ ἐξαλείψῃ τὴν Φώκαιαν. Οἱ Μασσαλιῶται ὅμως, οἵτινες ἐπηγρύπνουν ἐπὶ τῆς Μητροπόλεώς των, ἔστειλαν πρέσβεις εἰς Ρώμην, συνηγορήσαντας καὶ ἐπιτυχόντας τὴν σωτηρίαν τῆς Φωκαίας. Βραδύτερον τῷ 66 π. Χ. οἱ Φωκαεῖς συνῆψαν συνθήκην μετὰ τοῦ βασιλέως τοῦ Πόντου Μιθριδάτου κατὰ τῶν Ρωμαίων. Μετὰ τὴν ἧτταν τοῦ Μιθριδράτου ἡ Ρωμαϊκὴ σύγκλητος ἀπεφάσισεν ἐκ νέου τὴν καταστροφὴν τῆς Φωκαίας, τῆς συμμάχου τοῦ Μιθριδίτου. Ἀλλὰ καὶ τότε ἡ Μασσαλία ἔσωσε τὴν Μητρόπολίν της. Ὁ Πομπήιος, ἐκδικούμενος τὸν Καίσαρα, ὅστις κατέστρεψε τότε καὶ ἐλεηλάτησε τὴν Μασσαλίαν, ἐπέμενεν ὅτι δὲν ἦτο ἐπιτετραμμένον νὰ συγκαταστρέψῃ καὶ τὴν Μητρόπολίν της, τὴν Φώκαιαν, καὶ τὸ ἐπέτυχεν. Οὕτω δὲ ἡ Φώκαια ἐσώθη ἅπαξ ἔτι χάρις εἰς τὴν Μασσαλίαν. Τοῦτο ἐξαιτούμεθα νὰ ἐπαναλάβητε τρίτην ταύτην φοράν, ἵνα ἐμποδίσητε τὸν ἱστορικὸν θάνατον παλαιᾶς τῆς Μασσαλίας δόξης, ἵνα μὴ διαψευσθῶσιν αἱ εὐγενεῖς ὑμῶν παραδόσεις καὶ διὰ νὰ μὴ λέγωσι μετὰ καταφρονήσεως, ὅτι ἡ Μητρόπολις τῆς Μασσαλίας ἔχει ὡς προγόνους καὶ κατοίκους τοὺς πομάκους καὶ ζεϊμπέκους, τοὺς γιουρούκους καὶ ὅλους τοὺς βαρβάρους ἐξολοθρευτάς, τοὺς

ὁποίους ἡ τουρκικὴ κυβέρνησις ἐγκατέστησεν εἰς τὰς οἰκίας μας!

Ἐπὶ τῇ βεβαιότητι ὅτι διὰ τῶν προσπαθειῶν Ἡμῶν, πρὸς ἃς θὰ ἐλθωσιν ἀδιαφιλονεικήτως ἐπίκουροι αἱ προσπάθειαι σύμπαντος τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου, θέλομεν ἴδῃ πραγματοποιημένην τὴν θερμὴν ἡμῶν ταύτην παράκλησιν, παρακαλοῦμεν, Κύριε Δήμαρχε, νὰ δεχθῆτε τὴν διαβεβαίωσιν τῆς ἀφοσιώσεως ἡμῶν καὶ νὰ διαβιβίσητε πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς ἡμῶν Μασσαλιώτας τοὺς πατρικοὺς καὶ ἐγκαρδίους ἀσπασμούς μας».

Ἡ ἔκκλησις αὕτη δὲν ἔμεινεν ἀτελεσφόρητος· ἐκτὸς τῆς τηλεγραφικῶς ἀποσταλείσης ἐκ μέρους τῆς δημαρχίας Μασσαλίας προσφορᾶς ἐξ 20 χιλ. φρ. καὶ τῆς διαταγῆς ὅπως ἐν ὡρισμένῃ ἡμέρᾳ τὰ θέατρα καὶ τὰ λοιπὰ κέντρα ἀναψυχῆς τῆς πόλεως διαθέσωσι τὰς εἰσπράξεις αὐτῶν ὑπὲρ τῶν Φωκαέων, ἡ δημαρχία ἀνέλαβε προθύμως νὰ ἐνεργήσῃ παρὰ τῇ Γαλλικῇ κυβερνήσει συμφώνως πρὸς τὸ πνεῦμα καὶ τὸ γράμμα τῆς ἱκετηρίου ἀναφορᾶς.

Τὴν μῆνιν καὶ λύσσαν τῶν νεοτούρκων δὲν διέφυγον καὶ αἱ λοιπαὶ κοινότητες τῆς ἐπαρχίας. Μαρτυροῦσι τοῦτο τὸ κομβολόγιον τῶν φόνων καὶ δολοφονικῶν ἀποπειρῶν, τῶν ἐπιτάξεων, τῶν δαρμῶν, τῶν ἀτιμώσεων καὶ ἐν γένει τῶν διαφόρου εἴδους βιαιοπραγιῶν.

Κατὰ Ἰούνιον 1914 ἐπληγώθησαν θανασίμως ἐν **Βουρνόβᾳ** ὑπὸ τουρκικῆς συμμορίας τέσσαρες ἀσβεστοποιοί· Ἐφονεύθησαν ὁ Μῆτσος Τσοβίνου καὶ ὁ 13ετὴς Κωνσταντῖνος Χρήστου Καρανδρέου· ἐπληγώθησαν θανασίμως ὁ πατὴρ τοῦ τελευταίου τούτου, ὡς καὶ ἡ μήτηρ, ἐπὶ τῆς κοιλίας, τοῦ βραχίονος καὶ τοῦ μαστοῦ, ἀποκοπείσης ἔπειτα τῆς ἑτέρας χειρὸς αὐτοῦ καὶ ἡ ἀδελφὴ αὐτοῦ Γεωργίτσα. Τῇ 28 Ἰουλίου ἤ. ἐ. ἐφονεύθη διὰ πέντε σφαιρῶν γκρᾶ ὁ Μῆτσος Κοκαλιάρης κατόπιν κανθεὶς καὶ ἐπληγώθη θανασίμως ὁ ὀρφανὸς Μανώλης, τοῦ ὁποίου συνέτριψαν διὰ ροπάλων καὶ πετρῶν τὴν κεφαλήν. Ἐξηναγκάσθη ὁ Κωστῆς Τσακήρογλου, ὅπως παραδώσῃ τὸ κτῆμα αὐτοῦ εἰς τὸν γραμματέα τοῦ ἐκεῖ συντάγματος ἀπειληθεὶς νὰ ἐξωσθῇ βίᾳ ἐκ τοῦ κτήματος.

Ἐν **Βουτζᾷ** ἐδολοφονήθη ὑπὸ χωροφυλάκων τῇ 28 Ἰουνίου 1914, παρὰ τὸν σιδηροδρομικὸν σταθμόν, ὁ πρόκριτος Σεβδίκιοϊ Κώστας Κοκκίνης. Ἐν **Σεβδίκιοϊ** κατεδικάσθη εἰς τὸν δι' ἀγχόνης θάνατον, κατὰ τὰ μέσα Ἰουλίου ἤ. ἐ., ὁ νέος Κωνσταντῖνος Θεοφανάκης διὰ τὸν δῆθεν φόνον τοῦ μουδίρου τοῦ χωρίου, εἰς τοῦ ὁποίου τὰς ἀτίμους προτάσεις καὶ τὰς ἐπαπειλημμένας ἐνοχλήσεις δὲν ὑπέκυψεν. Ἐφονεύθη ὁ Σταμάτιος Σουκιαλβάϊης. Ἐδάρησαν ἀνηλεῶς ὑπό τινος τῶν ἐκεῖ χωροφυλάκων ὁ Πᾶνος Γ. Δζανοπούλου, ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ καὶ ὁ Γ. Γενειὰς ἀρνηθεὶς νὰ παραδώσῃ εἰς ἐκεῖνον τὰς δύο αὐτοῦ θυγατέρας. Ἐν **Βουνὰρ μπασή** ἐπληγώθη βαρέως ὁ Ἰωάννης Καρίπης καὶ ὁ Κωνσταντῖνος Τσανάκης.

Ἐν **Σμύρνῃ** στρατιῶταί ἐφόνευσαν τὸν Γιοβάννην Σουβαδζόγλου, ἀρχιεργάτην τῆς ἑταιρείας τῶν ἀνατολικῶν ταπήτων· ἐν τῇ συνοικίᾳ Ἁγίας Ἄννης τοῦρκοι συλλαβόντες ἔδεσαν καὶ ἀπήγαγον τὸν Γεώργιον Καραπαναγιώτην διασωθέντα κατόπιν καταβολῆς λύτρων. Παρὰ τὴν θέσιν «οὔτς τεπὲ» οἱ φύλακες τοῦ Τσιφλικίου Χαϊδὰρ καὶ Μεχμὲτ, συνενωθέντες μετὰ ἑπταμελοῦς συμμορίας ἐπετέθησαν (Ἰούλιος 1914) κατὰ τῶν ὁμογενῶν Δημητρίου Ἰατροῦ, Λαμπῆ Φωκιανοῦ, Εὐαγγέλου Τσικαλιώτου καὶ Παναγιώτου Πανάση βασανίσαντες αὐτοὺς φρικωδῶς καὶ δὴ ἀποκόψαντες διὰ μαχαίρας τοῦ μὲν τελευταίου τὴν ῥῖνα καὶ τὰ ὦτα, τοῦ δὲ τρίτου τὰ γεννητικὰ ὄργανα.

Ἐκτὸς τῶν διαφόρων τροφίμων, ἅτινα ὑπὸ προφάσεις στρατιωτικῆς φύσεως ἐπέτασσε διαρκῶς ὁ σκληρὸς

νομάρχης, στερῶν πολλάκις τοὺς χωρικοὺς καὶ αὐτοῦ τοῦ ἐπιουσίου ἄρτου, κατέλαβε βίᾳ τὸ ἐν μέσῃ Σμύρνῃ ὑπερηφάνως ὑψούμενον καλλιμάρμαρον κτίριον τοῦ μαθητικοῦ συσσιτίου, τοῦ ἀσύλου τῶν ἀστέγων, τοῦ λαϊκοῦ κέντρου καὶ τῆς ἀστρονομικῆς ἑταιρείας, ἐγκαταστήσας ἐν αὐτῷ 300 χωροφύλακας, ἵνα ἐν ἀνάγκῃ χρησιμοποιήσῃ αὐτοὺς καὶ μάλιστα κατὰ τὸν ἐμπρησμὸν τῆς πόλεως. Διότι καὶ περὶ ἐμπρησμοῦ αὐτῆς ἐσκέφθη. Ἡ ὅλη αὐτοῦ προσπάθεια, χρονολογουμένη ἀπὸ μακροῦ χρόνου καὶ ἰδίως ἀπὸ τῶν ἀντιχριστιανικῶν διωγμῶν, ἦτο νὰ ταπεινώσῃ, ἐξευτελίσῃ, καταπτοήσῃ καὶ ἐν ἀνάγκῃ ἐμπρήσῃ τὴν Σμύρνην, ὡς ὁ ἴδιος ἀθυροστόμως ἠπείλησε τοῦτο ἐνώπιον τῶν Μητροπολιτῶν Ἐφέσου καὶ Σμύρνης καὶ τῶν δημογερόντων Ν. Τσουρουκτσόγλου καὶ Χρ. Ἀθανασούλα, καὶ ἰδίᾳ μετ' ἐμφάσεως καὶ μεθ' ὅρκου διεκήρυξεν ἐκ δευτέρου πρὸς τὸν Μητροπολίτην Σμύρνης καὶ τὸν κ. Τσουρουκτσόγλουν εἰπὼν ὅτι ἔθηκε πυροβόλα ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ Πάγου, ἐστραμμένα πρὸς τὴν πόλιν, ὅτι ἔλαβεν ὅλα τὰ κατάλληλα μέτρα νὰ παραδώσῃ αὐτὴν εἰς τὸν ἐμπρησμὸν καὶ τὴν καταστροφήν, εὐθὺς ὡς καὶ εἷς μόνος πυροβολισμὸς ἤθελε ριφθῇ ἐκ μέρους οἱουδήποτε ἐχθρικοῦ πλοίου κατὰ τοῦ ἐξωτερικοῦ φρουρίου τῆς Σμύρνης, ὅτι θὰ ἐκδώσῃ προκήρυξιν τότε πρὸς τὸν λαὸν διατασσόμενον ὅπως παρακολουθήσῃ αὐτόν, ὅτι οἱ τυχὸν δυστροπήσοντες θὰ παραδοθῶσιν εἰς τὴν σφαγήν, καθὼς καὶ ἡ πόλις εἰς τὰς φλόγας, ἵνα μὴ ἐπαναληφθῇ ἡ τύχη τῆς Θεσσαλονίκης, ἡ ὁποία παρεδόθη εἰς τοὺς Ἕλληνας, ἐνῷ ἔπρεπε νὰ παραδοθῇ εἰς τὰς φλόγας. Τὰς νερωνικὰς ταύτας ἰδέας αὐτοῦ δὲν ἐδίστασε νὰ ἐπαναλάβῃ ἀργότερον καὶ εἰς τοὺς μεταβάντας παρ' αὐτῷ προξένους Ἀγγλίας καὶ Ρωσσίας προσθεὶς συγχρόνως ὅτι «ἀπορεῖ πῶς προβαίνουσιν οὗτοι εἰς

παραστάσεις, ἐνῷ εἶνε φυσικὸν δικαίωμα αὐτοῦ καὶ τοῦ κράτους νὰ καίῃ καὶ νὰ μεταχειρίζηται ὅπως θέλῃ μίαν πόλιν καὶ εἰς οὐδένα ἔχει νὰ δώσῃ λόγον τῆς παραδόσεως αὐτῆς εἰς τὰς φλόγας»!!

Ἰδοὺ τί ἐφρόνει καὶ τί ἐσχεδίαζε περὶ τῆς πόλεως ταύτης αὐτὴ ἡ ἐπίσημος κυβέρνησις, γνωστοῦ ὄντος ὅτι ὁ Νομάρχης Σμύρνης, εἷς τῶν πρώτων ἱδρυτῶν καὶ παραγόντων τοῦ νεοτουρκικοῦ Κομιτάτου, ὁμιλῶν διετύπου τὴν αὐθεντικὴν γνώμην τῆς τε ἀφανῶς καὶ τῆς φανερῶς κυβερνώσης Ἀρχῆς. Ἐκτὸς δὲ τούτου καὶ ἡ συστηματικὴ ὀργάνωσις καὶ ἐφαρμογὴ τοῦ ἐμπορικοῦ ἀποκλεισμοῦ, ἡ καταδυνάστευσις τοῦ ὁμογενοῦς στοιχείου, αἱ ἀπελάσεις καὶ διωγμοὶ προσώπων φιλησύχων, ἡ ἀσύστολος παραβίασις τοῦ κοινοτικοῦ κανονισμοῦ Σμύρνης καὶ τοῦ ἐν τῇ ἐκπαιδεύσει προνομιακοῦ ἡμῶν χάρτου, καὶ ἡ ἐξακολουθοῦσα μέχρι τῆς ἀνακωχῆς τρομοκρατία ἐν τῇ ὑπαίθρῳ χώρᾳ, πάντα ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα μέτρα, ἐφευρεθέντα σατανικῶς ὑπὸ τοῦ ἀπαισίου μνήμης Νομάρχου Σμύρνης, ἐπεδίωκον τὴν βιαίαν ἐκμηδένησιν τῆς ἑλληνικῆς δυνάμεως τῶν μερῶν τούτων καὶ τὸν ἐκτουρκισμὸν αὐτῶν, κατόπιν μάλιστα προσκλήσεως ἐπὶ τούτῳ καὶ ἐγκαταστάσεως εἰς τὰ μέρη ταῦτα τουρκοκρητῶν.

Τὸ κακὸν ὅμως ἔπρεπεν ἐγκαίρως καὶ σοβαρῶς νὰ ἐπιτευχθῇ· πρὸς τοῦτο ὁ Νομάρχης γνωρίζων τὴν πρὸς τοὺς πνευματικοὺς ἀρχηγοὺς ἐμπιστοσύνην καὶ τὴν μετ' αὐτῶν συνεργασίαν τῶν χριστιανῶν ἀπεφάσισε νὰ πατάξῃ τὸν ποιμένα καὶ διασκορπίσῃ τοιουτοτρόπως εὐχερέστερον τὰ πρόβατα. Ὁ στόχος λοιπὸν αὐτοῦ ἐστράφη ἐνωρὶς πρὸς τὸν Μητροπολίτην Σμύρνης Χρυσόστομον.

Κατόπιν δηλ. ἐνεργειῶν τῆς Νομαρχίας Σμύρνης παρὰ τῇ κεντρικῇ κυβερνήσει ἀπεστάλη εἰς τὰ Πατριαρχεῖα ὑπουργικὸς τεσκερὸς ὑπὸ ἡμερ. 5 Ἰουλίου 1330 1914) ζητῶν

τὴν ἀντικατάστασιν τοῦ Μητροπολίτου Σμύρνης καὶ δι' ἄλλους λόγους καὶ ὡς ὑποκινοῦντος τοὺς χριστιανοὺς εἰς μετανάστευσιν(!) καὶ ὡς διευκολύνοντος τὴν ἐκ Σμύρνης ἔξοδον τῶν χριστιανῶν, ἀφιχθέντων ἐκεῖ ἐκ τῶν πέριξ. Τὸ ἀβάσιμον τῆς τοιαύτης κατηγορίας, ἐγκαίρως καὶ ἁρμοδίως διαβιβασθὲν τῇ κυβερνήσει, δὲν ἐπέτυχε τὴν καθησύχασιν τοῦ ἐγερθέντος τεχνητῶς σάλου, οὐδὲ αἱ ἀμέσως καὶ ἐμμέσως δοθεῖσαι παρὰ τοῦ ἐνδιαφερομένου Μητροπολίτου πρὸς τὸν Νομάρχην Σμύρνης ἐξηγήσεις ἤρκεσαν νὰ πείσωσιν αὐτὸν περὶ τῆς θέσεως τῶν πραγμάτων, διὰ τοῦτο τῇ 21 Αὐγούστου 1914 ὁ ἀρχιαστυνόμος Σμύρνης Χαδζὶμ βέης μεταβάς, κατόπιν διαταγῆς τοῦ Νομάρχου, εἰς τὴν Μητρόπολιν ὡδήγησε διὰ τῆς βίας τὸν Μητροπολίτην εἰς τὴν παραλίαν καὶ διὰ τοῦ ἀπαίροντος Ἰταλικοῦ ἀτμοπλοίου ἀπήλασεν αὐτὸν εἰς Βασιλεύουσαν. Τὸ παράνομον τοῦ πράγματος κατηγγέλθη διὰ πατριαρχικοῦ τακριρίου (8]βριος 1914) καὶ ἐζητεῖτο ἡ ἐπάνοδος τοῦ Μητροπολίτου Σμύρνης εἰς τὴν ἐπαρχίαν αὐτοῦ. Ἀλλ' οὐδὲν ἐγένετο· τοὐναντίον μάλιστα διὰ προφορικῶν διακοινώσεων καὶ διὰ τεσκερέδων (7 Ἰανουαρ. καὶ 12 Νοεμβρ. 1915) ἐδηλοῦτο μετὰ σοβαρότητος ὅτι δὲν ἐπιτρέπεται ὄχι μόνον ἡ ἐπάνοδος αὐτοῦ εἰς Σμύρνην, ἀλλὰ καὶ ἡ παρεδρεία αὐτοῦ ἐν τῇ ἱ. Συνόδῳ καὶ συνιστᾶτο ὅπως διακόψῃ ὁ Μητροπολίτης πᾶσαν σχέσιν μετὰ τῆς ἐπαρχίας αὐτοῦ. Ἡ παράνομος κυβερνητικὴ ἀξίωσις δὲν ἐξεπληρώθη καὶ ὁ Μητροπολίτης Σμύρνης ἐνδημήσας ἐπ' ἀρκετὸν ἐν Βασιλευούσῃ ἐπέστρεψεν, ἅμα τῇ ἀνακωχῇ, εἰς τὴν ἐπαρχίαν αὐτοῦ.

ΚΣΤ'.

ΕΠΑΡΧΙΑ ΕΦΕΣΟΥ

Ἐνωρὶς ἤδη διωγμὸς ἀμείλικτος ἤρξατο καὶ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ταύτῃ (κοινότ. 85, πληθυσμ. 164467). Ἐπανειλημμένοι φόνοι διαπραττόμενοι ἀνὰ τὰ διάφορα τμήματα τῆς ἐκκλησιαστικῆς ταύτης περιφερείας ἐκράτουν εἰς διαρκῆ φόβον τοὺς ὁμογενεῖς συνοικισμούς, προοιωνιζομένους μαῦρον καὶ ἀπαίσιον τὸ μέλλον αὐτῶν. Οἱ ἄγνωστοι καὶ ἀσύλληπτοι κακοῦργοι—καὶ τοιοῦτοι ἦσαν ἅπαντες οἱ κομιτατικοὶ παντὸς βαθμοῦ καὶ πάσης τάξεως—παραμένοντες ἀτιμώρητοι καὶ ἐπὶ τῇ βάσει ὡρισμένων ὁδηγιῶν καὶ βλέψεων ἐνεργοῦντες ἐπέτυχον, ὥστε νὰ κλονίσωσι τὸν ψυχολογικὸν βίον τῶν χριστιανῶν καὶ προλειάνωσι τὸ ἔργον τῆς καταστροφῆς τοῦ 1914. Πρὸ πάντων δὲ φαυλόβιοι τουρκοκρῆτες σήμερον μὲν φυλακιζόμενοι, αὔριον δὲ πάλιν ἀποφυλακιζόμενοι —πρὸς τιμὴν τῆς τουρκικῆς δικαιοσύνης!— ἀπεθρασύνοντο εἰς βαθμὸν ὥστε, ἀναφανδὸν πλέον νὰ κηρύττωσι τὴν ἐξόντωσιν τοῦ ὁμογενοῦς στοιχείου.

Τῇ 2ῃ Μαρτίου 1913 τοῦρκός τις ἐτραυμάτισε θανασίμως νεανίσκον τινα, ὀνόματι Ἀθανάσιον Καμπακλῆν, ἀποθανόντα μετὰ δύο ἡμέρας· τῇ ἐπιούσῃ πάνοπλον σῶμα τούρκων ἐθελοντῶν, εἰσελάσαν εἰς τὸ χωρίον Κάτω Δε-

μιρδζιλῆ. προέβη εἰς αὐστηρὰν καὶ γενικὴν ἔρευναν τῶν χριστιανικῶν οἰκιῶν, μεθ' ὃ δείραντες τὸν μουχτάρην καὶ πολλοὺς προκρίτους ἀπῆλθον ἀνενόχλητοι. Ὁ ἱερεὺς τοῦ χωρίου κατήγγειλε τὰ γενόμενα, ἀλλ' ἀντὶ πάσης ἄλλης ἐνεργείας ἐζητήθη παρὰ τῶν ἀρχῶν ἡ τιμωρία αὐτοῦ! Τὸν αὐτὸν μῆνα ὁ ἐκ Περγάμου μυλωθρὸς Παναγῆς Τσουλάκης ἐσφάγη ὑπὸ κακούργων τούρκων, οἵτινες ἔρριψαν εἶτα αὐτὸν εἰς τὸν ποταμὸν Ἁγιασμάτσαΐ. Ἐπίσης ἐδολοφονήθη ἐν τῷ παρεκκλησίῳ τοῦ ἁγίου Γεωργίου (ἐν Περγάμῳ) ὁ Κωνσταντῖνος Καραμιχάλης. Τῇ 8 Λυγούστου ἰ. ἔ. κατεσφάγησαν παρὰ τὴν Μαγνησίαν, ἐν ταῖς θέσεσι Δερέκιοϊ καὶ Κιοῦρλα, οἱ ἐκ Νεοχωρίου ἢ Ἀσβεστοχωρίου τῆς Μακεδονίας καταγόμενοι ὁμογενεῖς Δημήτριος Εὐαγγέλου Καμίσης καὶ Δημήτριος Χρήστου Νικολώνης. Ὁ ἀνακριτὴς μεταβὰς ἐπὶ τόπου καὶ ἰδὼν τοὺς σφαγέντας εἶπε σαρκαστικῶς: «ἂς χαθοῦν δύο βούλγαροι».

Τῇ 2 Σεπτεμβρίου ἰ. ἔ. εἰς τὸ χωρίον Γιουκσὲκ κιοῖ (Μαγνησίας) τρεῖς μουσουλμάνοι συλλαβόντες τὴν Σωσάνναν Δημητρίου, μεταβαίνουσαν πρὸς ἄντλησιν ὕδατος, ἀφοῦ κτηνωδῶς ἠσέλγησαν ἐπ' αὐτῆς, κατεκρεούργησαν εἶτα αὐτὴν καὶ διασχίσαντες τὴν κοιλίαν αὐτῆς, ἐγκύου οὔσης, ἀφῄρεσαν τὸ ἔμβρυον, ὅπερ καὶ ἔρριψαν μετὰ τῆς δολοφονηθείσης εἰς παρακειμένην χαράδραν. Τῇ 29 ἰ. μ. καὶ ἔ. χωροφύλακες συναντήσαντες τὸν ἐκ Παταύλῃ (Μαγνησίας) ὁρμώμενον Νικόλαον Δημητρίου Ἶνταν ἐφόνευσαν αὐτόν. Τῇ 1 Ὀκτωβρίου ἰ. ἔ. τρεῖς μουσουλμάνοι ἐφόνευσαν τὸν ἐκ Μπαγιᾶς τοῦ Ζαγορίου (Ἠπείρου) ὁρμώμενον καὶ ἐν Μαγνησίᾳ ἐγκατεστημένον Γεώργιον Νατσουλίδην. Τὴν νύκτα τῆς 8 πρὸς τὴν 9 Ὀκτωβρίου ἰ. ἐ. τουρκοκρῆτες κακοῦργοι μεταβάντες εἰς τὸ καφενεῖον τοῦ Ἀναστασίου Σπύρου Χασάπη ἐν Κασαμπᾷ (Μαγνησίας) κατέσφαξαν αὐτόν. Ἡ ἀστυνομία μετὰ τὴν νεκροψίαν εἰκάσασα ὅτι μόνον «χασάπιδες» ἠδύναντο νὰ διαπράξωσι τοιαύτην σφαγὴν συνέλαβε καὶ ἐφυλάκισέ τινας τῶν ὁμογενῶν κρεοπωλῶν! Κατὰ Νοέμβριον ἰ. ἔ. ἐδολοφονήθη ἐν τῷ ἔξω τῆς Μαγνησίας κειμένῳ ἑβραϊκῷ νεκροταφείῳ ὁ ἐκ Τσομπανησιᾶς (Μαγνησίας) Χρῆστος Μιχαὴλ Σαρητσάμογλου.

Ὁ ἀνωτέρω ἀπαριθμηθεὶς κατάλογος κακουργημάτων ἀποδεικνύει σαφῶς τὴν λυσσώδη θηριωδίαν, μεθ' ἧς οἱ σύνοικοι τοῦρκοι, ἐπίσης ἱκοί τε καὶ μή, εἶχον ἐπιδοθῇ εἰς τὸ ἔντιμον ἔργον τῆς ἐξοντώσεως τῶν ἑλληνικῶν πληθυσμῶν. Πᾶσα ἐνέργεια τῶν ἐπὶ τόπου ἀρχῶν πρὸς τιμωρίαν τῶν δραστῶν τούτων ἦτο ἁπλῆ φενάκη, ἀφοῦ αὐτὴ αὕτη διὰ τοῦ ἐξοπλισμοῦ τῶν μουσουλμάνων τῶν ὑποδιοικήσεων Μαινεμένης, Ἀδραμυτίου, Βουρχανιέ, Περγάμου, Φωκαίας, Βρυούλλων, Σιβρισαρίου καὶ Ν. Ἐφέσου, καὶ δι' ὧν ἐλάμβανεν αὐστηρῶν μέτρων ἐναντίον εὐϋπολήπτων καὶ φιλησύχων πολιτῶν, ἀπελαύνουσα ἢ φυλακίζουσα ἀναιτίως αὐτούς, καὶ δι' ὧν ἐπέβαλλε προσθέτως δυσβαστάκτων φόρων κατεπτόει μὲν καὶ ἐτυράννει τὸν ὁμογενῆ κόσμον, ἐνίσχυε δὲ καὶ τοὺς κακούργους εἰς τὸ ἐναντίον ἐκείνου πρόγραμμα αὐτῶν.

Παρὰ πάντα ὅμως ταῦτα ὁ ὁμογενὴς πληθυσμὸς παρέμενεν ἑδραῖος καὶ σταθερὸς ἐχων πεποίθησιν εἰς τὸ δίκαιον αὐτοῦ. Πλὴν ἀλλ' ἔπρεπε καὶ τὸ νεοτουρκικὸν πρόγραμμα νὰ ἐπιτύχῃ καὶ πρὸς τοῦτο ἤρξατο ἐμπορικὸς ἀποκλεισμὸς πανταχοῦ τῆς ἐπαρχίας καὶ κατὰ τρόπον ἀγριώτερον ἢ ὅσον ἀλλαχοῦ εἶχεν ἐφαρμοσθῇ. Ἡ κατάστασις ὁσημέραι ἀπέβαινε κρισιμωτέρα, διότι πολλοὶ τῶν τούρκων ἤρξαντο ἀπειλοῦντες κατ' ἀρχάς, ἀργότερον δὲ καὶ προβαίνοντες εἰς καταστροφὰς τῶν χριστιανικῶν κτημάτων, π. χ., ἐκριζώσεις δένδρων καὶ κλημάτων, θερισμοὺς σπαρτῶν κλπ., συνεργούντων εἰς τοῦτο καὶ τῶν νεωστὶ ἐγκατασταθέντων εἰς πολλὰς ὁμογενεῖς κοινότητας τούρκων μεταναστῶν. «Ὁ κατὰ τῶν

ὁμογενῶν διενεργούμενος ἐμπορικὸς ἀποκλεισμός ἀφ' ἑνός, ἔγραφεν ὁ σεβ. Μητροπολίτης Ἐφέσου Ἰωακεὶμ ὑπὸ ἡμερ. 28 Ἀπριλίου 1914, καὶ ἡ ἐγκατάστασις προσφύγων εἰς τὰς διαφόρους κοινότητας τῆς ἐπαρχίας μου ἀφ' ἑτέρου, δυσχερεστέραν ὁσημέραι καθιστῶσι τὴν θέσιν τῶν ἐν τῷ ἐσωτερικῷ χριστιανῶν μου, οἵτινες ἀπεγνωσμένοι διαβλέπουσιν ὅτι ἐν οὐ μακρῷ θὰ περιέλθωσιν εἰς τὴν ἀναπόδραστον ἀνάγκην νὰ ἐγκαταλίπωσι τὰς ἑστίας των, ὑπὸ τοῦ μουσουλμανικοῦ στοιχείου πρὸς τοῦτο πιεζόμενοι».

Ἡ πρόβλεψις δυστυχῶς ἐπηλήθευσε καὶ τὸ ἀπαίσιον πρόγραμμα τοῦ διωγμοῦ τῶν ἑλλήνων ἤρξατο ἐφαρμοζόμενον καὶ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ταύτῃ.

ΔΙΩΓΜΟΣ ΤΟΥ 1914

Λον) Περιφέρεια Ἀδραμυττίου.

1 Φρένελι. Στίφη τούρκων περιφερόμενα νύκτωρ καθ' ὁμάδας ἐντὸς τοῦ χωρίου τούτου ἐνέσπειραν τὸν πανικὸν εἰς τοὺς κατοίκους, προβαίνοντα ἅμα καὶ εἰς λεηλασίας καταστημάτων καὶ οἰκιῶν καὶ εἰς διαρπαγὰς ποιμνίων ὁλοκλήρων. Περὶ τὰ τέλη Μαΐου τὸ χωρίον ἐξεδιώχθη.

2 Ζεϊτινλί, 3 Γκιουρέ, 4 Ἀδζιλάρ, 5 Ταχτάκιοϊ. Διὰ διαφόρων πιέσεων, διαρπαγῶν καὶ ἰδίως δι' ἐλευθεριοτάτων καὶ ἀνηλεῶν δαρμῶν ἐξεπατρίσθησαν τὰ χωρία ταῦτα.

6 Ἀδραμμύτιον. Ἡ κοινότης αὕτη ἀπὸ πολλοῦ χρόνου ἐτρομοκρατεῖτο ὅλως ἰδιαιτέρως. Κατὰ Μάϊον τοῦ 1913 ὅλως ἀναιτίως καὶ ἀπροσδοκήτως συλληφθέντες ὑπὸ τῆς ἐκεῖ στρατιωτικῆς ἀρχῆς ἐρρίφθησαν εἰς τὰς φυλακάς, ὡς οἱ ἔσχατοι τῶν κακούργων, οἱ ἐκ τῶν προὐχόντων τῆς κοινότητος εὐϋπόληπτοι καὶ ἀθῷοι πολῖται. Ὁ ἐμπορικὸς ἀποκλεισμὸς δὲν καθυστέρησεν. Ἡ χριστιανικὴ ἀγορὰ εἶχε κλείσῃ, ἐπὶ ἀπειλῇ δὲ θανάτου ἀπεσπῶντο χρήματα παρὰ τῶν ὁμογενῶν ἐμπόρων. Περὶ τὰ τέλη Μαΐου 1914 τάγμα ὁλόκληρον βασιβοζούκων, διατρέχον καθ' ἑκάστην τὰς ὁδούς, ἐπετίθετο κατὰ παντὸς, ὃν συνήντα καὶ διὰ φωνῶν καὶ ἀπειλῶν διέτασσε τοὺς χριστιανοὺς ὅπως ἐντὸς 24 ὡρῶν ἀπέλθωσιν εἰς Ἑλλάδα, διότι ἄλλως ἐκινδύνευεν ἡ ζωὴ αὐτῶν. Ἀργότερον τὸ τάγμα τοῦτο ἐνισχυθὲν καὶ ὑπ' ἄλλων ἐνόπλων τούρκων ἤρχισε νὰ διαρπάζῃ τὰς οἰκίας καὶ τὰ καταστήματα, νὰ δέρῃ διὰ ροπάλου τοὺς ἀνθισταμένους καὶ νὰ ἐξαναγκάζῃ τοὺς κατοίκους εἰς ἐκπατρισμὸν, ὅπερ καὶ ἐγένετο. Τῇ 24 Μαΐου ἰ. ἔ. ἡ κοινότης ἐξεπατρίσθη.

Οἱ κάτοικοι τῶν ὡς ἄνω κοινοτήτων διηυθύνθησαν εἰς Μιτυλήνην.

7 Βουρχανιέ. 8 Καραγάτς. 9 Δερέκιοϊ. Κατὰ τὸν αὐτὸν καὶ αἱ προηγούμεναι κοινότητες τρόπον ἐξηναγκάσθησαν καὶ αὗται εἰς ἐκπατρισμὸν διαπεραιωθεῖσαι εἰς Μιτυλήνην, πλὴν ἐλαχίστων οἰκογενειῶν Βουρχανιέ, διασκορπισθεισῶν ἀνὰ τὰ πέριξ καὶ κατὰ Ἰούλιον ἰ. ἔ. ἐπιστρεψασῶν εἰς τὰ ἴδια.

Βον) Περιφέρεια Κορδελιοῦ.

10 Τσιλί, 11 Γενή κιοϊ, 12 Ναρλή-δερέ, 13 Τσιφλίκιον Ἁγίου Γεωργίου. Τὰ χωρία ταῦτα ἔπαθον πολλά. Συμμορία ἐνόπλων τούρκων κατεκρεούργησε τὸν Ἰωάν-

νην Δούκαν, κάτοικον Ναρλὴ-δερέ. Τοῦρκοι ἔνοπλοι μεταβάντες ἐβίαζον τοὺς κατοίκους αὐτοῦ ὅπως φύγωσιν. Ἐν Τσιφλικίῳ οἱ συμμορῖται ὁμοῦ μετὰ κυβερνητικῶν ὀργάνων ἔδερον ἀναιτίως τοὺς κατοίκους καὶ διήρπαζον τὰ πάντα. Ὁ ἐκεῖ χωροφύλαξ Ἀπδουλραχμὰν μετὰ τούρκων μεταναστῶν ἐφώναζε συχνάκις: «Γκιαουρλάρ, νὰ φύγητε, διότι ἄλλως θὰ σᾶς σφάξωμεν». Ἐφονεύθη ὁ Φώτιος Τριάντας. Τὸ πλεῖστον τοῦ χωρίου τούτου καὶ τὰ ἄλλα τρία ἐξηναγκάσθησαν ἐν τέλει νὰ ἀπέλθωσι.

14 Μαινεμένη. Οἱ χωροφύλακες διὰ συνεχῶν πυροβολισμῶν ἐνέσπειρον τὸν πανικὸν εἰς τοὺς κατοίκους διαλαλοῦντες συγχρόνως ὅτι θὰ ἐξέλθωσιν εἰς τὰ ὄρη ὡς λῃσταί, ἵνα ἐκδικηθῶσι τοὺς ἑλληνοθωμανούς. Ἀφ' ἑτέρου δὲ τὰ ἐν τῇ ὑποδιοικήσει Μαινεμένης λαβόντα χώραν ἐνέσπειραν τόσον πανικὸν εἰς τοὺς φιλησύχους ἀστοὺς τῆς πόλεως Μαινεμένης, ὥστε οἱ κάτοικοι πανδημεὶ κατέφυγον εἰς Σμύρνην, ἐκεῖθεν δὲ πλεῖστοι εἰς Μιτυλήνην. Εἰς τὸ χωρίον Κακλήτς τῆς Μαινεμένης ὁ Τζελὰλ βέης ἐφόνευσε τὸν κεχαγιᾶν Στέλιον Μιδιλδζῆν ἀφαιρέσας ἀπ' αὐτοῦ 800 πρόβατα, εἰς δὲ τὸ χωρίον Μπάνιδζα εὑρέθη πνιγμένος ἐντὸς φρέατος ὁ Γαρουφαλῆς Τσακμακλιώτης.

15 Ὀλουδζάκιον. Μετὰ τὴν καταστροφὴν τοῦ Σερέκιοϊ οἱ τοῦρκοι ἐπιδρομεῖς ἐλεηλάτησαν τὸ χωρίον τοῦτο. Ἄξιον σημειώσεως εἶνε ὅτι καὶ αἱ χανούμισαι αὐταὶ ἔλαβον λίαν ἐνεργὸν μέρος εἰς τὴν διαρπαγήν. Ἐφονεύθη ὁ Γεώργιος Κασκαβάλης, πολλοὶ δὲ θερισταὶ εὗρον οἰκτρὸν θάνατον ἐν τοῖς παρακειμένοις ἀγροῖς. Τὸ χωρίον ἐξεπατρίσθη.

16 Σερέκιοϊ. Τὴν 30 Μαΐου οἱ πρόσφυγες Γκερέκιοϊ κατέφθασαν εἰς Σερέκιοϊ ἐξασφαλισθέντες εἰς τὰς οἰκίας τοῦ χωρίου, οἱ δὲ κάτοικοι αὐτοῦ ἀπεφάσισαν ὅπως ἀμυνθῶσι κατὰ πάσης ἐνδεχομένης εἰσβολῆς τούρκων. Τὴν ἐπομένην ὅμως ἤρξαντο κατερχόμεναι χιλιάδες ἐνόπλων μουσουλμά-

νων, οἱ ὁποῖοι περιεκύκλωσαν τὸ χωρίον στενῶς· συνήφθη τότε ἀληθὴς μάχη. Ἐπὶ κεφαλῆς τῶν μουσουλμάνων ἦσαν 10—12 χωροφύλακες ἔφιπποι, ὅλοι δὲ οἱ ἀγροφύλακες φέροντες ὅπλα στρατιωτικὰ ἐμάχοντο μετ' ἐκείνων. Ἐπὶ τέλους ὑπέκυψαν οἱ χριστιανοί, ἐλλείψει πολεμοφοδίων, καὶ συνθηκολογήσαντες παρεδόθησαν ὑπὸ τὸν ὅρον ὅπως παραδώσωσι τὰ ὅπλα, ἀφήσωσι τὰς περιουσίας καὶ ἀπέλθωσι πανοικεί. Ἀλλ' οἱ τοῦρκοι εἰσελθόντες εἰς τὸ χωρίον ἐπεδόθησαν εἰς σφαγὰς καὶ ἔθηκαν πῦρ εἰς αὐτό.

Αἱ οἰμωγαί, οἱ ὀλοφυρμοὶ τῶν γυναικοπαίδων, αἱ κωδωνοκρουσίαι, οἱ ἀλλαλαγμοί, οἱ θρῆνοι καὶ οἱ κοπετοὶ τῶν λυσικόμων γυναικῶν δὲν περιγράφονται. Ὁ ἀρχηγὸς τῆς χωροφυλακῆς Μουστᾶ ἐφέντης εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον τοῦ Παρασκευᾶ Σκούφου, ὅπου εἶχον συναθροισθῇ δέκα ἑπτὰ ἐν ὅλῳ ὑπάρξεις, καὶ κατέσφαξαν αὐτὰς ἀνηλεῶς· ἐβασάνισε τὴν θυγατέρα τοῦ Σκούφου Ὀλυμπίαν, σύζυγον τοῦ Μιχαλάκη Λεωνιδάκη, ζητῶν χρήματα καὶ ἐφόνευσε τὸ τετραετὲς τέκνον αὐτῆς. Ὅλοι οἱ τοῦρκοι ἐχύθησαν εἰς τὰς ὁδοὺς καὶ ὥρμησαν εἰς διαρπαγάς. Ἐλόγχιζον τοὺς γέροντας, ἐβεβήλωσαν τὴν ἐκκλησίαν, ἐγύμνωσαν γυναῖκά τινα, Ἐλεονώραν ὀνόματι, ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι ποδῶν καὶ μὲ ἀδαμιαίαν περιβολὴν ἀφῆκαν αὐτὴν νὰ τρέχῃ εἰς τοὺς δρόμους. Ἐφονεύθησαν οἱ ἀκόλουθοι: Μιχαὴλ Λεωνιδάκης, Νῖκος Λεωνιδάκης, Ἰωάννης Σκοῦφος, Μαρία Σκούφου, Εὐάγγελος Τρικαλιώτης, Ἰωάννης Σχοινᾶς, Ἀντώνιος Τσέλιγκας, Ἀπόστολος Συμᾶς, Παυλῆς Βογιατσῆς, Σταμάτιος Βουρλιώτης, Ἀθανάσιος Γκερεγκιώτης, Παρασκευοῦλα Κερεκιοΐτισσα, Ἀθανάσιος Δικελιώτης, Νικόλαος Παπαλιάρας, Ἀθανάσιος Κολομίδης, Δύο Τιοὶ Κολυμένου, Παναγιώτης Καϊοῦλας, Ἀθανάσιος Λιμπέρης, Ἰωάννης Γκερεγκιοΐτης, Παναγιώτης Γκερεγκιοΐτης, Κωστῆς Π. Κατουνέλας, Βασ. Παναγιώτου, Νικ. Κόκκος, Στέφανος Κόκκου, Χρῆστος Τσακμακλιώτης, Ἀθαν. Τσακ-

μακλιώτης, Χρῆστος Πουπούλας, Παναγ. Γεωργαλᾶς, Ἰωάν. Τριαδᾶς, Ἀθαν. Τσοῦρας, Ἐλευθέριος Ἐλευθερίου, Στέλιος Τοκμῆς, Κώστας Κανάκης, Ἐλευθέριος Σταύρου, Γεώργιος Μυτιληναῖος, Μαριγὼ Τροῦμπα, Χριστόφας Καρακιόζης, Ἀναστάσιος Σακαλῆς, Κωστῆς Μπαλῆς, Μάνθος Μαλτέζος, Μίλτης Κόντρας, Κωστῆς Πιτόσης, Γεώργιος Σαντσίλης, Στρατῆς Πατσέλη, Βασ. Πατσιλάκης, Δημ. Πατσιλάκης, Μάρκος Ἰατροῦ, Παρασκευᾶς Ζέρβας, Θεόδ. Ζέρβας, Νῖκος Ἐξηντατρίχης, Γιάννης Φωτεινὸς Τσοπάνης, Γιάννης Μισονδάκης, Δημ. Σαλαντσακιότης, Ἀναστάσιος Φωτεινός, καὶ ἄλλοι. Ἐτραυματίσθησαν δὲ βαρέως οἱ ἑξῆς: Γεώργιος Σκοῦφος, Πέτρος Βουρλιώτης, Ἀπόστολος Κολυμπάκα, Λαμπῆς Πασᾶ, Χαράλαμπος Παναῆς, Δημήτριος Τριγιάνης, Δημήτριος Κομνηνάκης, Δύο Κερεγκιοῖται κ. λ. π.

Οἱ κάτοικοι ἀφοῦ ἐγυμνώθησαν, ὥρμησαν πρὸς τὸν δρόμον τῆς Σμύρνης καὶ ἔφθασαν μέχρι τοῦ χωρίου Τσιλῆ, ἀλλ' ἄλλοι ἔνοπλοι τοῦρκοι ἐκ τοῦ Τσιλῆ καὶ χωροφύλακες ὑπεχρέωσαν αὐτοὺς νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς τὸ Οὐλουτζάκιον· ἔνθα ἐφονεύθησαν ὑπὸ ἐνόπλων τούρκων ἄλλοι ἑπτά.

Οἱ Διερμηνεῖς τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει πρεσβειῶν τῶν Μ. Δυνάμεων μεταβάντες εἰς Σερέκιοϊ διεπίστωσαν τὴν γενομένην καταστροφήν, ἔκθεσις δὲ τῆς ἱ. Μητροπόλεως Ἐφέσου ὑπό ἡμερομ. 12 Ἰουνίου 1914, ἔγραφεν:

«Ἐφθάσαμεν ἐκεῖ τὴν 10ην π. μ. τῆς σήμερον· ἐν πρώτοις ὡδήγησα τοὺς εἰρημένους διερμηνεῖς εἰς φρέαρ, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἔκειτο τὸ πτῶμα ἑβδομηκονταετοῦς γέροντος Χριστοφόρου Καραγκιόζη, εἶτα μετ' αὐτῶν ἐπεσκέφθημεν τὰς κατακαείσας οἰκίας· ἐν μιᾷ ἐξ αὐτῶν, ἀνηκούσῃ τῷ Βατίστᾳ Νικολάου, εὕρομεν κατακαέντα πτώματα ἀνθρώπινα ἀνήκοντα εἰς οἰκογένειαν ἄγνωστον ἡμῖν· αἱ πυρποληθεῖσαι οἰκίαι ἀνέρχονται εἰς 34. Μετ' αὐτὰς

ἐπεσκέφθημεν τὰ καταστήματα, ὧν τὰ ἐμπορεύματα καὶ τὰ ἐν αὐτοῖς εὑρισκόμενα εἶχον διαρπαγῇ· Καταστήματα τοιαῦτα εἶνε 6, ὧν μόνον τὸ τοῦ Μ. Λεωνιδάκη περιεῖχεν ἐμπορεύματα ἄνω τῶν 600 λιρῶν. Σήμερον οὐδὲ κόνις ἐκ τῶν ἐμπορευμάτων τούτων ἐναπελείφθη· Ἐν τῇ ἱερᾷ ἐκκλησίᾳ, ἣν ἐξήτασαν μετὰ προσοχῆς οἱ κκ. Διερμηνεῖς, εὕρομεν τὰ πάντα κατεστραμμένα, καίτοι οἱ ἐνδιαφερόμενοι προσεπάθησαν νὰ διορθώσωσιν ἐκ τῶν ἐνόντων τὰς βλάβας, καθιρίσαντες τὴν ἐκκλησίαν ἐκ τῶν συντριμμάτων καὶ τῶν ἄλλων ἀκαθαρσιῶν. Αἱ ἅγιαι εἰκόνες εἶναι κατασυντετριμμέναι, πολλῶν ἁγίων ἐξώρυξαν τοὺς ὀφθαλμοὺς διὰ μαχαιρῶν, τὴν ἁγίαν τράπεζαν ἀνέτρεψαν καὶ κάτωθεν αὐτῆς ἔσκαψαν εἰς βάθος ἀρκετὸν, ἵνα ἀνακαλύψωσι δῆθεν κεκρυμμένους θησαυρούς. Τὸ πάτωμα ὅλον τῆς Ἐκκλησίας ὡς καὶ τῆς σχολῆς, τὴν ὁποίαν ἐπεσκέφθημεν, εἶναι κατεστραμμένα πρὸς εὕρεσιν θησαυρῶν. Τὸ δὲ παρθεναγωγεῖον εἶναι τελείως κατεστραμμένον ἐκ πυρκαϊᾶς· Ἐν τέλει δὲ παρουσιάζει τὸ χωρίον, ὅπερ εἶναι κατεστραμμένον καὶ ἐγκαταλελειμμένον, εἰκόνα φρίκης προκαλοῦσαν τὰ δάκρυα παντὸς ἐπισκεπτομένου. Πρὸς συγκάλυψιν τῶν κακουργημάτων τούτων τὰ πάντα ἐμηχανεύθησαν οἱ κυβερνητικοὶ ὑπάλληλοι, ἀποστείλαντες εἰς τὸ χωρίον ὑπαλλήλους, ἵνα κλείσωσι τὰς θύρας καὶ τὰ παράθυρα τῶν οἰκιῶν καὶ καθαρίσωσι τὰς ὁδοὺς ἐκ τῶν συντριμμάτων καὶ τῶν πτωμάτων καὶ τῶν αἱμάτων. Μ' ὅλα ταῦτα ὅμως αἱ γενόμεναι καταστροφαὶ καὶ αἱ κακουργίαι εἶνε τοσαῦται, ὥστε εὐκόλως ἐγένοντο ἀντιληπταὶ ὑπὸ τῶν κκ. Διερμηνέων, πρὸς οὓς ἐπίτηδες ἤνοιξα τὰς θύρας μερικῶν οἰκιῶν, ἐν αἷς μετὰ φρίκης καὶ ἀποτροπιασμοῦ εἶδον πτώματα καὶ συντρίμματα καὶ ἐρείπια.

Κατὰ τὴν ἐκ Μαινεμένης διέλευσίν μας ὁ καϊμακάμης πρὸς δικαιολογίαν τῶν διαδραματισθέντων παρουσίασε

πρὸς τοὺς κκ. Διερμηνεῖς ἐπιστολικά τινα δελτάρια, παριστῶντα τὴν τουρκικὴν σημαίαν καταπατουμένην ὑπὸ εὐζώνων, ἐνῷ εἶνε φανερὸν ὅτι τὰ δελτάρια ταῦτα ἐχουσιν ἀγοράσει αὐτοὶ οἱ ἴδιοι πρὸς ἐνοχοποίησιν τῶν ἡμετέρων.

Κατερχόμενοι εἰς Σμύρνην διεκρίναμεν ἀπὸ τοῦ τραίνου τὸ πτῶμα τῆς ἐκ Σερέκιοϊ παρὰ τὸ Βαλατζὶκ φονευθείσης Μαριγοῦς Τρούμπαινας, καταβροχθιζόμενον ὑπὸ κυνῶν. Ὁ ὁδηγὸς τῆς ἁμαξοστοιχίας διέταξε νὰ σταματήσῃ αὖτη, ἵνα ἐνταφιασθῇ τὸ πτῶμα, ἀλλ' ὁ συνοδεύων τοὺς κκ. Διερμηνεῖς κυβερνητικὸς ὑπάλληλος δι' ἀπειλῶν ἠνάγκασε τὸν ὁδηγὸν νὰ συνεχίσῃ τὸν δρόμον.

17 Νέα Φώκαια. Παρομοίαν ἐπίθεσιν ὑπέστη καὶ ἡ κοινότης αὕτη, καθ' ἣν ἐφονεύθησαν ὁ ἱερεὺς τοῦ χωρίου Τσακμακλῆ μετὰ τῆς πρεσβυτέρας αὐτοῦ καὶ ὁ Λαμρινὸς Μισκίτης, ὁ Δημ. Κόκκινος, ὁ Πανταζῆς Μερκάκης, ὁ Στυλιανὸς Χώνιας, ὁ Παναγιώτης Σεράγος, Γαρουφαλιὰ Πίπίλα, Ἀθανάσιος Χορέκης, Ἰωάννης Ποῦπος, Δημήτριος Πασβάντης, Μιχαὴλ Καχδίζος, Γεώργιος Πέτρου Τσομπάνης, Μαροῦλα Προμπουδζάκου, Γεώργιος Σαρῆς, Γεώργιος Τσακὶρ Κεχαγιᾶς κλπ., ἐτραυματίσθησαν δὲ πάμπολοι. Ἡ κοινότης ἔφυγεν εἰς Μιτυλήνην περὶ τὰ τέλη τοῦ Μαΐου.

18 Ἀλῆ-ἀγᾶ, 19 Ἀρὰπ τσιφλίκ, 20 Κὸζ-μπεζλή, 21 Τσακμακλή. Ὄχι μετανάσται, ἀλλὰ περίοικοι τοῦρκοι εἰσελθόντες εἰς τὰ χωρία ταῦτα καὶ κατόπιν διαρπαγῶν ἐπενεγκόντες τελείαν καταστροφὴν ἐξεδίωξαν ἔπειτα αὐτά. Ἐφονεύθη ὁ Ἀθανάσιος Σερὲ-δαὴς ἐκ τοῦ χωρίου Ἀλῆ ἀγά.

22 Πέργαμος, 23 Τσανταρλή, 24 Κλησέκιοϊ, 25 Κάλαργα, 26 Σογανδζῆδες, 27 Χριστιανοχώριον. Ὁ ὑποδιοικητὴς Περγάμου ἐγκατέστησε διὰ τῆς βίας μετανάστας τούρκους εἰς οἰκίας χριστιανικάς, ἐνσπείροντας καθ' ἑκάστην τὸν πανικόν. Καὶ τὰ λοιπὰ χωρία ἐτρομοκρατοῦντο. Ἐν Κλισέκιοϊ ἡ ἐξαμελὴς οἰκογένεια Χρήστου Τσαγκάρη ἐδολοφονήθη, ὡς ἐδολοφονήθησαν καὶ οἱ ἐκ τῶν προκρίτων Σκάλας-Κλισέκιοϊ Μαλλῆς καὶ Προκόπιος Θεοδοσίου, τοῦ δὲ δευτέρου ἡ σύζυγος ἀπήχθη εἰς τὰ ὄρη ὑπὸ τῶν κακούργων. Τῇ 18 Μαΐου τοῦρκοι πολυάριθμοι ἐπετέθησαν κατὰ τοῦ χωρίου Σογανδζῆδες τραυματίσαντες μίαν γυναῖκα μετὰ τοῦ μονοετοῦς αὐτῆς τέκνου, καὶ τὸν ποιμένα Μιχαὴλ Μπαλῆν. Ἀκολούθως οἱ κακοῦργοι διηυθύνθησαν εἰς τὸ χωρίον Κάλαργι, ἔνθα ἐπανέλαβον τὰ αὐτά. Οἱ ἐν Χριστιανοχωρίῳ ἐγκατασταθέντες τοῦρκοι μετανάσται, συνενωθέντες μετὰ τούρκων περιοίκων, ἐξεδίωξαν τοὺς κατοίκους φεύγοντας ἐν ἐλεεινῇ καταστάσει εἰς Κινίκιον. Ἐκεῖθεν ὁμοῦ διωχθέντες ὑπὸ τοῦ μουδίρου διηυθύνθησαν εἰς Πέργαμον, ἐξαναγκασθέντες ὑπὸ τῆς ἐκεῖ χωροφυλακῆς ὅπως μὴ εἰσέλθωσιν εἰς τὴν πόλιν ἀλλὰ διανυκτερεύσωσιν εἰς τὸ ὕπαιθρον. Τὴν ἐπιοῦσαν κατέφυγον εἰς Δικελί.

Τοιουτοτρόπως ἡ ἐρήμωσις ἡπλώθη πλήρης καὶ σκοτεινὴ ἐφ' ὅλων τῶν κοινοτήτων τῆς περιοχῆς καὶ τῆς πόλεως Περγάμου, ὅπου τόσος ἦνθει ἑλληνικὸς πληθυσμὸς καὶ ὅπου οἱ τοῦρκοι, περίοικοι καὶ μετανάσται, κατωρχοῦντο ἐπὶ τῶν καλλιμαρμάρων καὶ χρυσῶν ἐρειπίων τῆς ἐνδόξου ποτὲ ἐκεῖ ἑλληνικῆς κυριαρχίας.

28 Κινίκιον. Ἡ κωμόπολις αὕτη μετὰ τῶν περὶ αὐτὴν μικρῶν χωρίων, μὴ ἀποτελούντων συμπαγεῖς κοινότητας, παντελῶς ἠρημώθη. Ἡ στρατιὰ τῶν βανδάλων διελθοῦσα καὶ ἐκεῖθεν δὲν ἐσεβάσθη οὔτε ὅσια οὔτε ἱερά.

29 Δικελί, 30 Καβακούμ, 31 Μακαρονία, 32 Ἰσμαηλάρ, 33 Ἀδζανόζ. Καὶ τὸ τμῆμα τοῦτο κατόπιν μεγάλων καὶ συνεχῶν διαρπαγῶν καὶ βιαιοπραγιῶν ἐξεδιώχθη.

Ἀλλὰ καὶ ἡ περισωθεῖσα περιοχὴ ἐβασανίσθη ἀρκετά. Ἐπεκράτει καὶ ἐκεῖ τρομοκρατία ἀφόρητος βαπτομένη πολλάκις καὶ εἰς αἷμα χριστιανικόν. Οὕτως ἐφονεύθησαν ἐν

Ἁγιασουλοὺκ (Π. Ἐφέσῳ) ὁ Ἀντώνιος Κελήογλους λαβὼν δύο τραύματα διὰ πυροβόλου εἰς τὸ στῆθος καὶ ἕτερα δύο διὰ μαχαίρας εἰς τὴν κοιλίαν, ἐν Νυμφαίῳ ὁ Νικόλαος Τηνιακὸς καὶ ὁ Μιχαὴλ Χιώτης, ἐν Κρυδζαλιᾷ ὁ Ἠλίας Μαρθαιουδάκης, ἐν Γιακάκιοϊ ὁ βοσκὸς Γεώργιος Χαραλάμπους καὶ ἐν Λουδζακίῳ ὁ Στέφανος Σάμιος πληγωθεὶς διὰ σφαιρῶν Γκρᾶ εἰς τὴν δεξιὰν χεῖρα καὶ τὴν κοιλίαν καὶ σφαγεὶς ἔπειτα καὶ ὁ Ἰωάννης Ἀθ. Ντεϊδὴς μετὰ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Νικολάκη.

Γον) Περιφέρεια Βρυούλλων.

34 Κόλιδζα-ὄρταδζα, 35 Μεντέσι, 36 Νᾶσος ἰατροῦ. Καὶ τὰ χωρία ταῦτα ἐξεδιώχθησαν διὰ τοὺς αὐτοὺς λόγους. Τὸ τμῆμα ὅμως τοῦτο ἐν γένει καὶ ἡ πόλις Βρυούλλων ὑφίσταντο πολλὰ ἐκ μέρους κακοποιῶν στοιχείων, τὰ ὁποῖα περιερχόμενα ἐπιδεικτικῶς ἐτρομοκράτουν τὸν πληθυσμόν, κατόπιν μάλιστα τοῦ ἐξοπλισμοῦ τῶν αὐτοχθόνων τούρκων, διενεργουμένου ἐπισήμως παρ' αὐτῆς ταύτης τῆς κυβερνήσεως. Εἰς τὸ τμῆμα τοῦτο ἐφονεύθησαν: ὁ ποιμὴν τοῦ Λάμπρου Στούπη παρὰ τὴν θέσιν Μπουρνουσούς, ὁ Δημήτριος Κιουλπακσιώτης, ὁ Ἀργύρης Δημητρίου παρὰ τὰ Βρύουλλα, ὁ Μανώλης Κανέλλος Σαρηγιάννης εἰς τὸ χωρίον Σογοῦτι, ὁ Γεώργιος Φωτεινάκης εἰς τὸ κιμὰν-Ρεΐζ, καὶ ὁ Παναγιώτης Μαρκέτας. Ἡ πόλις τῶν Βρυούλλων, ἀπειλη θεῖσα δι' ἐκπατρισμοῦ, ἐσώθη κατόπιν γενναιοφροσύνης τοῦ Ταλαὰτ εἰπόντος: «**σίνδιλικ δουρσοὺν**» (=ἐπὶ τοῦ παρόντος ἂς μείνῃ)!!! Ἐφονεύθησαν ἐπίσης ἐκ τοῦ χωρίου Γκιοὺλ βαξὲ ὁ Ἐλευθέριος Ἀκρίτας, ἐκ τοῦ χωρίου Ὑψηλῆς χωρικός τις ὀνόματι Μανώλης καὶ ὁ ποιμὴν Κυριακὸς Ἀξιώτου, λαβόντος πέντε μεγάλα τραύματα, ἐκ Κιλισμανίου

μειράξ τις, ὁ γέρο-Τσεμπερλῆς, ὁ Κῶστας Ὀρφανὸς καὶ ὁ Βασίλειος Καρα-δαῆς.

Δον) Περιφέρεια Μαγνησίας.

37 Σόμα. Ὁ ἐμπορικὸς ἀποκλεισμὸς ἐμάρανε πᾶσαν οἰκονομικὴν ζωὴν καὶ κίνησιν τῶν χριστιανῶν, αἱ διαρπαγαὶ συνεχίζοντο ἀφόβως, διὰ τοῦτο καὶ πολλοὶ τῶν κατοίκων μετηνάστευσαν. Ἡ κατάστασις καὶ ἐν αὐτῇ τῇ Μαγνησίᾳ δὲν ἦτο καλλιτέρα. Ἐν τῇ πεδιάδι αὐτῆς, παρὰ τὸ χωρίον Μουτεβελῆ, εὑρέθη φονευμένος ὁ Ἀθανάσιος Περιβολάρης. Ἐν Κασαμπᾶ 15ετὴς τουρκόπαις ἐπετέθη λυσσωδῶς κατὰ κορασίδος ὁμογενοῦς, τὴν ὁποίαν ὀλίγον δεῖν θὰ ἐφόνευεν. Ἐν Γιαγιάκιοϊ ἐφονεύθησαν ὁ Κυριάκος Ἀμπαλής, ὁ Κωστῆς Καβούκας καὶ ὁ Γεώργιος Χαραλαμπάκης. Ἐν Ἀξαρίῳ ἐξηφανίσθη ὁ Χρῆστος Ἰωαννίδης.

ΣΗΜ. Συνοικισμοὶ ὁμογενεῖς καὶ μὴ ἀποτελοῦντες κοινότητας (Σακράι, Κιρκλάρ, Δαγλήδενα, Τσουρούκι, Φρέγκιοϊ, Καδήκιοϊ, Τσιρικτσῆ, Κιζιλ κιτσιλή, Ἀραπλάρ, Καβακλάρ, Ταχταδζή-κιοϊ, Γκιού-μπεϊλη, Γκιουλδζούκ, Γκιόζ-μπεϊλη καὶ Σαρίδζαλαρ) κατόπιν πολλῶν πιέσεων καὶ ἀπειλῶν ἐξεπατρίσθησαν.

Ἡ κατάστασις ἐξηκολούθει οὖσα ἡ αὐτή, τῶν ὑπολειφθέντων χριστιανῶν μὴ τολμώντων νὰ ἐπισκεφθῶσι τὰ κτήματα αὐτῶν, συνεπείᾳ τῶν διαπραττομένων ἐν τῇ ὑπαίθρῳ χώρᾳ φόνων καὶ τοῦ ἐμπορικοῦ ἀποκλεισμοῦ. Εἶνε ἀληθὲς ὅτι τὸ μεταναστευτικὸν ρεῦμα εἶχε κατὰ Ἰούνιον σταματήσῃ, ἀλλ' ἐσταμάτησεν ὄχι συνεπείᾳ σχετικῆς βελτιώσεως τῶν πραγμάτων, ἀλλὰ διότι ἐθεωρήθη ἁρμοδίως ὅτι ἔληξεν ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ ἐξοντωτικοῦ σχεδίου, ὅτι ἐξετελέσθη πλέον ἐπακριβῶς ὅ,τι οἱ περίφημοι φάκελλοι, οἱ εἰς τοὺς μουσουλ-

μάνους Μουχτάρηδες ὑπὸ τῆς νεοτουρκικῆς ὀργανώσεως διανεμηθέντες, ἔλεγον: **«ἐκδιώξατε διὰ ροπάλων τοὺς χριστιανούς· ἐξοντώσατε, λῃστεύσατε καὶ ἀτιμάσατε τοὺς ἀπίστους»** ὅτι ἐκαρποφόρησε τὸ ἀπαίσιον κήρυγμα τῶν νεαρῶν τούρκων Μεχμὲτ Σελὶχ, Μαχμοὺτ Χαμδῆ καὶ Μουσταφᾶ Μουζαφφέρ, οἵτινες φέροντες συστατικὰ τοῦ νομάρχου Σμύρνης καὶ δωρεὰν εἰσιτήριον τοῦ σιδηροδρόμου, περιήρχοντο τὰς πόλεις καὶ κωμοπόλεις τοῦ νομοῦ διοργανοῦντες οὐχὶ διαλέξεις περὶ ὑγιεινῆς, ὡς ἰσχυρίζοντο, ἀλλὰ κηρύγματα ἀντιχριστιανικά, νὰ ἐξῆς: «Μετὰ συντετριμμένης καρδίας παρατηροῦμεν ὅτι κοιμᾶσθε ἀκόμη, ὦ τοῦρκοι· οἱ χριστιανοὶ μᾶς παραγκωνίζουν, σφετερίζονται τὰ δίκαιά μας· αὐτοὶ εἶνε ὄφεις, τοὺς ὁποίους θερμαίνομεν, ἵνα ἀπορροφήσωσι πᾶσαν ἰκμάδα τοῦ ἔθνους μας· αὐτοὶ εἶνε σκώληκες ἐντὸς τῆς σαρκός μας, τοὺς ὁποίους πρέπει νὰ ἐξολοθρεύσωμεν· εἶνε καιρὸς πλέον νὰ ἀπαλλαγῶμεν ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς ἀνθρώπους μὲ πᾶν μέσον, εἴτε θεμιτόν, εἴτε ἀθέμιτον»!!!!

Παρὰ ταῦτα ὅμως ὁ φόβος περὶ ἐπαναλήψεως τοῦ διωγμοῦ δὲν ἐξέλιπε, τοὐναντίον μάλιστα ὀσημέραι ἐνισχυόμενος ὑπὸ τῶν ἐξακολουθητικῶς ἐπισυμβαινόντων ἐκτρόπων εἰς βάρος τοῦ ὑπολειφθέντος ὁμογενοῦς στοιχείου, εἶχε κορυφωθῇ εἰς βαθμὸν ὕψιστον, ἀφοῦ μάλιστα καὶ πρὸς τὸν σεβ. Μητροπολίτην Ἐφέσου Ἰωακεὶμ, ἐρωτήσαντα ἐν τῇ ρύμῃ τῆς μετὰ τοῦ Ραχμῆ σχετικῆς συνομιλίας αὐτοῦ ἐὰν καὶ διατὶ θὰ ἀπέλθῃ καὶ αὐτὸς: «**Μάλιστα,** ἀπήντησεν ὁ νομάρχης. **καὶ σεῖς θὰ ἀπέλθητε, διότι δὲν θὰ ἔχητε ποίμνιον ἐπὶ τοῦ ὁποίου νὰ ἀρχιερατεύητε.** (ἔββετ! σίζδα γκιδεζέκσιζ. τσοῦνκι δεσποτλοὺκ κιμὲ γιαπαδζάκσιζ;».

ΜΕΤΑΤΟΠΙΣΕΙΣ

ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΝ ΠΟΛΕΜΟΝ

Προφάσει μὲν στρατιωτικῶν λόγων, πράγματι δὲ πρὸς ἐπανάληψιν τοῦ προσφιλοῦς τοῖς Νεοτούρκοις ἀντιχριστιανικοῦ διωγμοῦ ἤρξατο καὶ πάλιν κατὰ Ἰανουάριον τὸ ζήτημα τῶν μετατοπίσεων ὁμογενῶν κοινοτήτων. Ἤδη κατὰ Ἰούνιον 1915 ἐκκενωθεῖσαι κατέφυγον πρὸς τὴν ἐπαρχίαν Φιλαδελφείας αἱ κοινότητες **Ἄνω** καὶ **Κάτω Δεμιρδζιλῆ, Γκιοὺλ-Βαξὲ** καὶ **Γιαγδζιλὰρ**, ὡς καὶ οἱ ὑπολειφθέντες κάτοικοι τοῦ **Τσιφλικίου Ἁγίου Γεωργίου**, κατὰ Μάϊον δὲ τοῦ 1916 ἐξεκενώθη καὶ ἡ **Ν. Ἔφεσος**, ὁδηγηθεῖσα ἐπίσης ἐκεῖσε. Ἡ κοινότης **Βρυούλλων** ἀπειληθεῖσα ἐκ νέου νὰ ἐκκενωθῇ ἐσώθη τὴν τελευταίαν στιγμήν.

ΚΖ'.

ΕΠΑΡΧΙΑ ΑΝΕΩΝ

Ἡ αὐτὴ τρομοκρατία καὶ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ταύτῃ (κοινότ. 18 καὶ πληθ. 31036). Καπνοφυτεῖαι κατεστρέφοντο, ἀθῷοι χωρικοὶ ἐδέροντο καὶ ἐτραυματίζοντο, συνοικισμοὶ ὁμογενεῖς ἀπεκλείοντο ἐμπορικῶς, ὁλόκληρα ποίμνια διηρπάζοντο. Ἐν τῷ χωρίῳ Κοιμητούρια ἐφονεύθη ὁ ποιμὴν Δημήτριος. Αἱ κοινότητες **Τσαγκλί, Ἀκ-βοῦκι** καὶ **Κοιμητούρια** ἐξεδιώχθησαν καθ' ὁλοκληρίαν. Τοῦ **Χριστιανοχωρίου** ὁ περισσότερος πληθυσμός, ὡς ἔλκων τὴν καταγωγὴν ἐκ τῆς γείτονος νήσου Σάμου, ἀπηλάθη εἰς τὸ ἐξωτερικόν, οἱ δὲ ἐναπομείναντες γέροντες καὶ γυναῖκες ἐτυραννήθησαν ἀπανθρώπως, ὥστε ἐγκαταλείψαντες τὰς περιουσίας αὐτῶν εἰς τοὺς ἐπισήμους καὶ μὴ τούρκους διεσκορπίσθησαν ἐδῶ καὶ ἐκεῖ.

Αἱ κοινότητες **Σωκίων, Νεοχωρίου, Γέροντα, Ἀκκιοϊ, Δωματίων, Κελεμβεσίου, Βαγάρασι, Δεβελίκιοϊ, Μάλκαδζα** καὶ **Μπελερίτς**, συνεπείᾳ συνεχῶν φυλακίσεων, πιέσεων, ἐπιτάξεων, δαρμῶν καὶ ἀπελάσεων ἔχουσι, αἱ μὲν καθ' ὁλοκληρίαν, αἱ δὲ ἐν μέρει διασκορπισθῇ εἰς τὰ ἐνδότερα τουρκικὰ χωρία. Οἱ τοῦ τμήματος Μάλκατζε μικροὶ συνοικισμοί (τσιφλίκια): **Καγιᾶς, Τριάντα, Δεβελίκιοϊ** καὶ

Μπέλεριτς διὰ τοὺς αὐτοὺς λόγους καὶ διὰ τὴν στρατολογίαν ἅπαντος τοῦ ἄρρενος πληθυσμοῦ διελύθησαν.

Τὴν μῆνιν τῶν νεοτούρκων δὲν διέφυγε καὶ ὁ Μητροπολίτης Ἀνέων Ἀλέξανδρος, κατηγορηθεὶς ἀδίκως ὅτι εἰργάσθη δῆθεν ἐναντίον τῶν συμφερόντων τῆς κυβερνήσεως, διὸ καὶ ἐζητήθη ἐπανειλημμένως ἡ ἀντικατάστασις αὐτοῦ (τσκερέδες 8 Ἰουνίου καὶ 1 Σεπτεμβρίου 1917). Καίτοι δὲ ἐγκαίρως καὶ ἐπαρκῶς ἀπελογήθη ὁ Μητροπολίτης, οὐχ ἧττον διετάχθη (ἀρχὰς Λύγούστου 1917) νὰ καταλίπῃ τὰ Σώκια καὶ κατέλθῃ εἰς Σμύρνην, ἐκεῖθεν δὲ κατὰ Σεπτέμβριον ἰ. ἔ. ἀπομακρυνθεὶς βίᾳ ὡδηγήθη εἰς τὸ καθαρῶς τουρκικὸν χωρίον Τσιβρὴλ, ὁπόθεν κατὰ Δεκέμβριον ἰ. ἔ. ἐπετράπη ὅπως μεταβῇ ἐλευθέρως ὅπου τοῦ νομοῦ Προύσης ἤθελεν. Ἡ ἐπελθοῦσα ἀνακωχὴ ἐπέτρεψε εἰς τὸν Μητροπολίτην νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν ἐπαρχίαν αὐτοῦ,

ΚΗ'.

ΕΠΑΡΧΙΑ ΚΡΗΝΗΣ

Ὁ διωγμὸς ἐνωρὶς ἤρξατο μαινόμενος ἀπὸ ἄκρου εἰς ἄκρον καὶ τὴν ἐπαρχίαν ταύτην (κοινότ. 31 καὶ πληθυσμ. 60496). Μετανάσται μουσουλμάνοι, οἱ πλεῖστοι ἐκ τῶν ὑπὸ τῆς Σερβίας κατειλημμένων χωρῶν ὁρμώμενοι, ἐγκαθιστάμενοι εἰς τὰς διαφόρους ὁμογενεῖς κοινότητας κατελάμβανον βίᾳ τὰς οἰκίας καὶ τὰ ὑποστατικὰ αὐτῶν, διαρπάζοντες πᾶν ὅ,τι μακροχρόνιοι κόποι καὶ οἰκονομίαι τῶν χριστιανῶν εἶχον ἀποταμιεύσῃ, καὶ ἐν γένει τρομακρατοῦντες τοὺς πάντας.

Εἰς τὴν τοιαύτην στάσιν καὶ συμπεριφορὰν τῶν μεταναστῶν, καὶ αὐτῶν ἀκόμη τῶν περιοίκων τούρκων, συνήργουν καὶ τὰ κατὰ τόπους ἐπίσημα κυβερνητικὰ ὄργανα. Τοῦτο ἀπεδείχθη ἐξ ἐγγράφου, ὅπερ φέρον τὴν ὑπογραφὴν τοῦ Καραμπίνα Ζαδὲ Ἀλῆ, (πλουσίου ἰδιοκτήτου τῶν μεγάλων ξενοδοχείων καὶ θερμῶν Τσεσμέ), ὡς γενικοῦ ἀρχηγοῦ καὶ ὀργανωτοῦ τῶν συμμοριῶν τῆς Ἐρυθραίας Χερσονήσου, ἀπηυθύνετο: **«Πρὸς τοὺς ἀρχηγοὺς τῶν συμμοριῶν καὶ τοὺς ἀξιωματικοὺς τῆς χωροφυλακῆς»** (= τσέτε ρεϊσλερί ilè καρακογλὰρ ζαμπιταλαρινά). Τὸ ἔγγραφον τοῦτο, δοθὲν ὡς εἶδος διαβατηρίου πρός τινα, Κώσταν ὀνόματι, μεταβαίνοντα εἰς Βρύουλλα, ἐμαρτύρει ὅτι συμμο-

ρίαι καὶ χωροφυλακὴ ἦτο ἓν καὶ τὸ αὐτὸ πρᾶγμα, ἢ μᾶλλον ὅτι ἡ χωροφυλακὴ ἐτέλει ὑπὸ τὰς διαταγὰς τῶν συμμοριῶν, ἀφοῦ ἐν τῇ προσφωνήσει προηγοῦνται οἱ τῶν συμμοριῶν καὶ ἕπονται οἱ τῆς χωροφυλακῆς ἀρχηγοί.

Τὴν συνενοχὴν ὅμως τῶν κυβερνητικῶν ὀργάνων ἐν τῇ καταστροφῇ τῆς ἐπαρχίας ταύτης ἀποκαλύπτει κατὰ τρόπον ἀναμφίλεκτον ἔκθεσις τοῦ Μητροπολίτου Κρήνης ὑπὸ ἡμερομ. 20 Μαΐου 1914, ἔχουσα ὧδε:

«.... Εἶχε πρὸ ἡμερῶν περατωθῇ ἡ ἐν τῇ ρηθείσῃ κωμοπόλει ἐγκατάστασις 1300 μουσουλμάνων προσφύγων εἴς τε τὰ σχολεῖα καὶ 105 χριστιανικὰς οἰκίας, οἱ δὲ κάτοικοι εἶχον δι' ἐλπίδος, ὅτι οὕτως ἢ ἄλλως θὰ ἐξηκολούθουν τὰ εἰρηνικὰ ἔργα των, ἐν σχέσει μάλιστα πρὸς τὴν γεωργίαν, ἐξ ἧς καὶ μόνης ἀναμένουσι τά τε πρὸς ἰδίαν συντήρησιν οἰκονομικὰ μέσα καὶ τὰ πρὸς πληρωμὴν τῶν διὰ τὴν Κυβέρνησιν προωρισμένων φόρων τοιαῦτα, ὅτε παρὰ πᾶσαν προσδοκίαν αἱ ἐκεῖ ἀρχαί, καλέσασαι τοὺς μουχτάριδας καί τινας ἐκεῖ προκρίτους, διέταξαν νὰ ἑτοιμάσωσιν ἑτέρας 100 οἰκίας διὰ τοὺς πρόσφυγας, καθότι αἱ ὡς ἄνωθι πρότερον παραχωρηθεῖσαι δὲν ἀρκοῦσιν. Οἱ ρηθέντες μουχτάριδες καὶ πρόκριτοι ἀπήντησαν, ὅτι ἀδυνατοῦσι νὰ ἐπαρκέσωσι, μὴ ὑπαρχόντων κενῶν οἰκημάτων, μετὰ τὴν βίᾳ ὑπὸ τῶν αὐτῶν προσφύγων κατάληψιν τῶν εὐρυτέρων καὶ καλυτέρων ἐκεῖ οἰκιῶν, διὸ καὶ θερμῶς παρεκάλεσαν ἵνα μὴ καὶ εἰς τὴν προκειμένην ὑποχρέωσιν ὑποβληθῶσιν. Αἱ Ἀρχαί, μετὰ τοιαύτην ἀπάντησιν, ὄχι μόνον οὐδεμίαν συγκατάβασιν ἔδειξαν, ἀλλ' ἐκ προμελέτης καὶ κατόπιν ὡρισμένου προγράμματος, ὡς ἀπεδείχθη ἐκ τῶν ὑστέρων, προσεποιήθησαν ὀργὴν καὶ ἀγανάκτησιν, προέβησαν εἰς ὕβρεις καὶ ἀπειλάς, ἐπαναλαβοῦσαι δὲ ἐντονώτερον τὴν διαταγὴν καὶ συνακολούθους ἔχουσαι ὡπλισμένους χωροφύλακας καὶ

καπνοφύλακας, ὡς καὶ πλείστους ἐκ τῶν ἀγριωτέρων προσφύγων, ἐξεκίνησαν ἀπειλητικώτατα καὶ εἰσερχόμεναι κατὰ σειρὰν εἷς τε τὰ διάφορα ἐμπορικὰ καταστήματα καὶ τὰς μέχρι τῆς ὥρας ἐκείνης κατῳκημένας χριστιανικὰς οἰκίας, μὲ πολύκροτα καὶ ξιφολόγχας εἰς χεῖρας, προσεκάλουν ἀμέσως τοὺς ἰδιοκτήτας νὰ παραδώσωσιν αὐτοῖς πᾶν τὸ παρ' αὐτοῖς χρῆμα, καὶ ἀφοῦ ἐξεγύμνουν αὐτοὺς οὕτω, διέτασσον ἐπὶ ἀπειλῇ θανάτου νὰ ἐγκαταλείψωσι τὸ κατάστημα ἢ τὴν οἰκίαν των καὶ ν' ἀναχωρήσωσι, καθ' ὅσον οὐδένα πλέον λόγον ὑπάρξεως εἶχον ἐκεῖ, κατ' αὐτούς, ἐν τῇ αὐτῇ κωμοπόλει καὶ νὰ μεταβῶσιν εἰς Θεσσαλονίκην.

Οὕτω πάντα τὰ καταστήματα καὶ πᾶσαι αἱ οἰκίαι, ἀπέναντι τοιαύτης τῶν Ἀρχῶν ἀδικαιολογήτου στάσεως, ἐγκατελείφθησαν καθ' ὁλοκληρίαν, τῶν πλείστων κατοίκων ἐξελθόντων τῶν οἰκιῶν αὐτῶν μὲ ὅ,τι ἔφερον ἔνδυμα, ὀλίγων δὲ δυνηθέντων νὰ παραλάβωσι καί τινα σκεπάσματα. Ἐν τοιαύτῃ ἀπροόπτῳ ἐπιθέσει τῶν Ἀρχῶν καὶ τῶν ὀργάνων αὐτῶν κατὰ τῶν χριστιανῶν κατοίκων, ἐν μέσῳ γενικῆς συγχύσεως καὶ τοῦ διαδοθέντος πανικοῦ, ἰδίως τῶν γυναικοπαίδων, ἐπόμενον ἦτο νὰ περιέλθῃ πᾶσα ἡ κωμόπολις εἰς τὴν διάκρισιν τῶν ἐπιδρομέων. Καὶ ἄλλοι μὲν τῶν κατοίκων κατέφυγον εἰς Τσεσμὲ καὶ εἰς τὰ πέριξ μετὰ τῶν οἰκογενειῶν αὐτῶν, ἄλλοι δὲ διενυκτέρευσαν μετὰ πλείστων γυναικοπαίδων ὑπαίθριοι ἐν τῇ παραλίᾳ τῆς Κάτω Παναγίας, ἀναμένοντες πλοῖα πρὸς ἀναχώρησιν καὶ ἐκπατρισμόν. Καθ' ὅλην ὅμως τὴν νύκτα ἐκείνην ἡ ἀτυχὴς κωμόπολις παρεῖχε τρομερὰν καὶ ἀξιοθρήνητον θέαν, καθ' ὅσον Ἀρχαὶ καὶ λῃσταὶ συνειργάζοντο πρὸς ἐντελῆ αὐτῆς ἀπογύμνωσιν. Ἐθραύσθησαν διὰ πελέκεων αἱ θύραι κεκλεισμένων οἰκιῶν καὶ ἐμπορικῶν καταστημάτων μετὰ τῶν ἐν αὐτοῖς χρηματοφυλακίων, διηρπάγη πᾶν τὸ περιεχόμενον

αὐτῶν, ὡς καὶ τῶν ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἠνεῳγμένων. Χρήματα, κοσμήματα, ἔπιπλα, χαλκώματα, ὑφάσματα καὶ παντοειδῆ χρειώδη καὶ ἐμπορεύσιμα, ὡς καὶ αὐταὶ αἱ ἐσοδεῖαι τῶν κατοίκων, ἀκορέστῳ λύσσῃ συνελέγησαν καὶ σωρηδὸν εἰς τὴν διάθεσιν τῶν δραστῶν περιῆλθον. Οὕτω περιουσίαι ὁλόκληροι ὁλοκλήρου ἀνθηρᾶς κωμοπόλεως, ἀριθμούσης καθαρῶς ὁμογενῆ πληθυσμὸν ἐκ χιλίων οἰκογενειῶν, ἐν βραχυτάτῳ χρόνῳ μετήλλαξαν χεῖρας. Ἀληθῶς δὲ αἱ ἀπώλειαι αὗται μέγα καὶ δυσπολόγιστον ἀποτελοῦσι ποσὸν χρηματικόν καὶ μερίμως λαμβανόμεναι ὑπ' ὄψιν. Ταῦτα πάντα, ὡς εἴρηται, ἐγένοντο, φανερᾷ συμπράξει τῶν Ἀρχῶν. Ἐπὶ τρεῖς ἤδη ἡμέρας καὶ νύκτας ὁπλοφόροι τοῦρκοι ἐκ Τσεσμὲ καὶ Ὀβατζικίου μεταφέρουσιν ἐκ τῆς Κάτω-Παναγίας ἐνταῦθα, ὡς καὶ εἰς τὸ ἡμίσειαν ὥραν ἀπέχον μεσόγειον χωρίον Ὀβατζίκιον, τὰ ὡς ἄνωθι λῃστευθέντα, πολλὰ τῶν ὁποίων σπεύδουσι νὰ ἀγοράζωσιν οἱ ἐνταῦθα Ἰουδαῖοι. Ἐπειδὴ δὲ ὁ ἐνταῦθα Καϊμακάμης προσποιεῖται ἄγνοιαν ἢ ὁμολογεῖ ἀνεπάρκειαν, ἵνα συγκρατήσῃ τὴν τάξιν, ὡς ὁ αὐτὸς ἀπάντων εἰς τὰς τελευταίας διαμαρτυρίας μου διὰ τὰ συμβαίνοντα ὡμολόγησε, πολλοὶ τῶν ὀθωμανῶν παροτρυνόμενοι ὑπὸ κακοποιῶν προσώπων ἐπίσης ὀθωμανῶν, αὐθαιρέτως ἀπὸ τοῦδε θερίζουσι σιτοφόρους ἀγροὺς τῶν χριστιανῶν, προβαίνουσιν εἰς διαφόρους ζημίας ἐν τοῖς ἐξοχικοῖς τούτων κτήμασι καὶ διὰ παντοίων μέσων ἀποπειρῶνται νὰ διασαλεύσωσι τὴν ἐπαρχιακὴν τάξιν, ἥτις ὁμολογουμένως ἐπὶ αἰῶνας ἑδραία διετηρήθη χάρις εἰς τὴν συνετὴν καὶ νόμιμον διοίκησιν τῶν ἑκάστοτε προϊσταμένων Ἀρχῶν καὶ τὸν νομοταγῆ χαρακτῆρα τῶν κατοίκων· ὡς δὲ σήμερον πληροφορούμαι, ὁ ἐν Ὀβατζικίῳ τοῦρκος μουχτάρης προφορικῶς ἐδήλωσεν εἰς τὸν ἐκεῖ χριστιανὸν συνάδελφόν του, ὅτι νὰ γνωστοποιήσῃ εἰς τοὺς χριστιανοὺς κατοίκους τοῦ αὐτοῦ χωρίου, ὅτι ὀφείλουσι τάχιστα νὰ ἐγκατα-

λείψωσι τὸ χωρίον ἐκπατριζόμενοι καὶ αὐτοί, τοῦτο δὲ ὁ αὐτὸς ὀθωμανὸς καὶ δημοσίᾳ ἐν χριστιανικῷ τοῦ χωρίου καφενείῳ ἀνεκοίνωσεν.

Ὁ ἐξαφθεὶς ἐσχάτως ὑπὸ τοῦ τουρκικοῦ τύπου φυλετικὸς φανατισμὸς καὶ ἡ διεγειρομένη ἤδη ὄρεξις τῶν κακοποιῶν στοιχείων πρὸς διαρπαγὴν ἀλλοτρίων περιουσιῶν εἶνε, φαίνεται, τὰ καὶ τοὺς κατοίκους τῶν πέριξ ὀθωμανικῶν χωρίων κινοῦντα ἐλατήρια πρὸς ἐξόντωσιν τῶν χριστιανῶν, ὁλονὲν δ' αἱ πρὸς τοῦτο κακόβουλοι ἐνέργειαι κατακτῶσιν ἔδαφος, ἐφ' ὅσον δὲν πατάσσονται ὑπὸ τῶν ἁρμοδίων Ἀρχῶν οἱ ἔνοχοι, οἱ τὰ πάντα δυστυχῶς ἀψηφοῦντες, ὅταν βλέπωσιν, ὅτι τὸ ἀνώμαλον τῶν περιστάσεων δύναται νὰ παρέχῃ αὐτοῖς ἄσυλον προς ἀποφυγὴν τῆς τιμωρίας, ἣν οἱ νόμοι διὰ πᾶσαν ἀδικίαν ἐπιβάλλουσιν. Ἐν τέλει προσεπισημειῶ, ὅτι τόσον οἱ κάτοικοι τῶν περιοίκων χριστιανικῶν Κοινοτήτων, ὅσον καὶ αὐτῆς τῆς πρωτευούσης Κρήνης οἱ χριστιανοὶ βλέποντες ἀπεριόριστον καὶ ἀτιμώρητον τὴν δρᾶσιν τῶν προσφύγων καὶ τῶν ὁμοφρόνων στοιχείων, ἤρξαντο δεικνύοντες σημεῖα κοινοῦ φόβου, πλεῖστοι δέ, ὡς μανθάνω, εἰσὶν ἕτοιμοι ἀπὸ τοῦδε εἰς μενανάστευσιν καὶ μετὰ πολλοῦ κόπου ὑπ' ἐμοῦ καὶ τῶν περὶ ἐμέ ἐγκρίτων χριστιανῶν συγκρατοῦνται μέχρι τοῦδε, βέβαιον ὅμως δύναται νὰ θεωρηθῇ ἀπὸ τοῦ νῦν ὅτι νέα τις προσέλευσις Μουσουλμάνων προσφύγων, ἔστω καὶ ὀλιγάριθμος, καὶ νέαι βιαιοπραγίαι θὰ προκαλέσωσιν ἄμεσον καὶ γενικὸν ἐκπατρισμὸν τῶν χριστιανῶν τῆς ἐπαρχίας, ἥτις ἐν τοιαύτῃ ἀπευκτέᾳ περιστάσει ἐρημωθήσεται, ὡς ἡ ἀτυχὴς Κάτω-Παναγία, μὴ λαμβανομένων ὅθεν δεῖ δραστηρίων καὶ σωστικῶν μέτρων».

Τὰ ἐν τῇ ἐκθέσει ταύτῃ προβλεπόμενα ἐπραγματοποιήθησαν καὶ ὑπὸ τὰς μᾶλλον τραγικὰς συνθήκας ἐξεκενώθησαν μετὰ τὴν **1 Κάτω Παναγίαν**, κατὰ σειρὰν καὶ ἐντὸς ὀλίγου χρόνου, αἱ κοινότητες: **2 Τσεσμές, 3 Ἀλάτσατα,**

4 Ἁγία Παρασκευή, 5 Ὀδαδζίκ, 6 Ρεῖζ-δερέ, 7 Κερμεγάλεσι, 8 Ἀγριελιά, 9 Πυργί, 10 Ἐρυθραί, 11 Ζίγκουϊ, 12 Ἀχιρλί, 13 Σαΐπι, 14 Ἀμπὰρ-σεκί, 15-16 Μικρὸ καὶ **Μέγα Μολδοβάνι, 17 Τεκκές, 18 Μοναστῆρι, 19 Τεπεπόξι, 20 Γενὶ-λιμάν, 21 Χας-σεκί, 22 Σαρπινδζίκ, 23 Σαζάκι, 24 Βοϊνάκι, 25 Σαλμάνι, 26 Ἐγρὶ-λιμάν, 27 Δενὶζ-γκερέν, 28 Κιουτσοὺκ-βαξέ, 29 Μελὶ** καὶ **30 Ἁγία Παρασκευή.**

Ἵνα δὲ ἡ φυγὴ τῶν χριστιανῶν γείνῃ ἀσφαλὴς καὶ ἐσπευσμένη, προλαβόντες οἱ κακοῦργοι ἐφόνευσαν ἐν τῷ μεταλλείῳ τοῦ χωρίου Μοναστὴρ δύο ἐργάτας καταγομένους ἐξ Ἀχιρλῆ· στρατιῶται καὶ μετανάσται τοῦρκοι ἐν Σαΐπι ἐπιτεθέντες ἐπλήγωσάν τινας τῶν ἐκεῖ χριστιανῶν φονεύσαντες τὸν Ἀνδρέαν Μοναστιρλήν, τὸν Χαράλαμπον Ρουμελιώτην, τὴν σύζυγον τοῦ Πέτρου Χ" Κυριακοῦ, τὸν Γιάνναν Τσομπάνην, τὸν Σταμάτην καὶ τινας ἄλλους· ἕτεροι κακοῦργοι ἐφόνευσαν τὸν ἐκ Γενὶ λιμὰν Χαράλαμπον Παναγ. Ἰσμυρλήν, ὁ δὲ ἀγροφύλαξ Ἀρὴφ ἔδειρεν ἀνηλεῶς δύο γραίας ἐκ Μικροῦ Μολδοβανίου, τὴν παράλυτον πρεσβυτέραν τοῦ Π" Σταματίου καὶ τὴν Χρυσάφην Διάκουρη, ὡς μὴ θελησάσας νὰ ἐξισλαμισθῶσι, καὶ ἰδίαις δαπάναις, ἐπὶ πλοιαρίου, ἀπέστειλεν αὐτὰς εἰς τὸ ἔναντι Ἐγγλεζονήσιον, ἵνα μὴ ποῦς χριστιανικὸς ἐξακολουθῇ μολύνων καὶ πατῶν τὸ ἔδαφος τῆς Ἐρυθραίας Χερσονήσου!

Τελευταῖον πάντων ἐξεδιώχθη καὶ τὸ **31 Κιοστὲν** (—Ἐγγλεζονήσιον). Τῇ 27 Ἰουνίου 1914 στρατὸς τακτικὸς ἀποβιβασθεὶς εἰς ἓξ διαφόρους θέσεις τῆς νήσου ταύτης, κατέλαβε αὐτὴν καὶ περικυκλώσας τὰς οἰκίας, πρὸς ἀνακάλυψιν δῆθεν ὅπλων, ἐφόνευσε 15, τῶν λοιπῶν ὁμογενῶν καταφυγόντων εἰς τὸ κτῆμα τοῦ γάλλου ὑπηκόου κ. Ζορώ. Διεκορεύθησαν δὲ διαδοχικῶς ὑπὸ 25 στρατιωτῶν δύο κοράσια (14 καὶ 17 ἐτῶν) τοῦ Ἀσπρομμάτη. Αἱ ἀρχαί, εἰς ἃς κατηγγέλθησαν

ἁρμοδίως τὰ ἐν λόγῳ κακουργήματα, συγκαταλύπτουσαι ταῦτα ἰσχυρίσθησαν ὅτι οἱ ἐν Ἐγγλεζονησίῳ φονευθέντες δὲν ἦσαν ἐκ τῶν κατοίκων ἀλλὰ λῃσταί, ἐνῷ εἶνε βέβαιον ὅτι τινὲς τῶν φονευθέντων ἦσαν ἀθῷοι ἁλιεῖς, ἕτεροι δὲ φιλήσυχοι ἐργάται.

Μετὰ τὸ γεγονὸς τοῦτο ἡ νῆσος, εἰς ἣν κατέφευγον οἱ ἐκδιωκόμενοι ὁμογενεῖς τῆς ἐπαρχίας, ἐξεπατρίσθη εἰς Ἑλλάδα, ὅπου, καὶ ἰδίως εἰς Χίον, κατέφυγε καὶ πᾶσα ἡ ἐκδιωχθεῖσα ἐπαρχία.

ΚΘ'.

ΕΠΑΡΧΙΑ ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΙΑΣ

Ἡ πρώτη σοβαρὰ ἐκδήλωσις τῶν ἐχθρικῶν αἰσθημάτων τῶν τούρκων ἐναντίον τῶν χριστιανῶν τῆς ἐπαρχίας ταύτης (κοινότ. 29 καὶ πληθυσμ. 21138) ἐγένετο διὰ τοῦ ἐμπορικοῦ ἀποκλεισμοῦ, τὸν ὁποῖον ἀναφανδὸν διωργάνωσαν οἱ κυβερνητικοὶ ὑπάλληλοι, ἔχοντες ἐπικούρους καὶ ἐκτελεστὰς τοὺς χωροφύλακας, τοὺς νυκτοφύλακας, τοὺς καπνοφύλαλας καὶ δὴ καὶ κακούργους διαβοήτους, ἐξεπίτηδες ἀποφυλακισθέντας. Τὴν τοιαύτην διοργάνωσιν τοῦ ἐμπορικοῦ ἀποκλεισμοῦ ἐπεθεώρησεν αὐτὸς ὁ νομάρχης Σμύρνης Ραχμῆ βέης, ἐπὶ τούτῳ περιοδεύσας ἀνὰ τὰς ἕδρας τῶν διαφόρων ὑποδιοικήσεων καὶ καταλύσας εἰς οἰκίας τῶν φανατικωτέρων τούρκων προκρίτων, ἵνα ἐνθαρρύνῃ αὐτοὺς εἰς τοὺς κατὰ τῶν χριστιανῶν διωγμούς.

Ὁ ἀποκλεισμὸς οὗτος, πανταχοῦ τῆς ἐπαρχίας παρατηρηθείς, ἐφηρμόσθη ἀγριώτατα ἐν Σαλιχλῆ, Οὐσακίῳ, Κούλοις, Σιμὰβ, Δενιζλῆ, Γκιόρδες, Σάρδεσι καὶ ἰδίως ἐν Φιλαδελφείᾳ, ἔνθα ὀργάνωσις τελεία τόσον ἐφανάτισε τούς τε ἐπισήμους καὶ μὴ τούρκους, ὥστε ἔπαυσε καὶ αὐτὸς ἀκόμη ὁ πρὸς τοὺς χριστιανοὺς χαιρετισμός.

λεκτικῶς ὡς εἵλωτας ἐγένοντο παραίτιοι τοῦ θανάτου τοῦ πλείστου ἐξ αὐτῶν. Ἐπωφελούμενοι δὲ συγχρόνως καὶ τῆς ἀπουσίας τῶν προστατῶν τῶν ὁμογενῶν οἰκογενειῶν καὶ ἐκμεταλλευόμενοι τὸ τουρκόφωνον τῶν τελευταίων τούτων, εἰσεχώρουν ἐν αὐταῖς καὶ δι' ἀπειλῶν καὶ ὑποσχέσεων παραπλανῶντες γυναῖκας καὶ παρθένους χριστιανάς ἐγίνοντο συχνάκις παραίτιοι πολλῶν αὐτοκτονιῶν ἐκ μέρους τούτων.

Ταυτοχρόνως πρὸς τὸν ἐμπορικὸν ἀποκλεισμὸν διενηργήθησαν καθ' ὅλην τὴν ὕπαιθρον ἰδίως χώραν ἐμπρησμοὶ ὑποστατικῶν, μύλων, ἐργοστασίων, οἰκιῶν κλπ. καὶ ἐγένοντο ἀθρόοι φόνοι ποιμένων, μυλωθρῶν, γεωργῶν, μικρεμπόρων καὶ ἄλλων χριστιανῶν. Ἐφονεύθησαν ἐν ὅλῳ 154 ἄτομα, ἤτοι: 25 ἐν Φιλαδελφείᾳ, 32 ἐν Κούλοις, 28 ἐν Σαλιχλὴ καὶ τοῖς πέριξ χωρίοις, 12 ἐν Οὐσακίῳ, 22 ἐν Γκιόρδες καὶ τοῖς πέριξ, καὶ 35 ἐν τῇ περιφερείᾳ Δενιζλὴ, Χώνναις καὶ Δινέρ. Μεταξὺ δὲ αὐτῶν συγκαταλέγεται καὶ ὁ διευθυντὴς τῶν μεταλλικῶν λουτρῶν Κ. Κοτζαμανίδης. Ἐμπρησμοὶ ἐσημειώθησαν ἐν ὅλῳ 102, οἱ δὲ φανατικοὶ τοῦ κομιτάτου παρέδωκαν εἰς τὸ πῦρ τὴν νεοσύστατον ἐν τῷ σταθμῷ Σάρδεων ἐκκλησίαν, ὡς καὶ τὴν σχολήν.

Συνεπείᾳ πάντων τούτων οἱ ὁμογενεῖς κάτοικοι τῆς ἐπαρχίας ἠναγκάσθησαν νὰ περιορισθῶσιν ἐντὸς τῶν πόλεων καὶ τῶν πολυανθρωποτέρων χωρίων, πολλοὶ δὲ ἐξ αὐτῶν προβλέποντες δεινοτέρους διωγμοὺς ἐγκατέλιπον τὰς ἐργασίας καὶ τὰς πατρίδας αὐτῶν ἐκπατρισθέντες εἰς τὸ ἐξωτερικόν.

Ὁ **μερικὸς** οὗτος ἐκπατρισμὸς ἐσημειώθη εἰς τὰς κοινότητας Κούλων, Γκιόλδε, Δεμιρδζῆ, Πιτσιρλὴ, Γκιόρδες, Καγιαδζὶκ, Μπορλοὺ, Μεντοχώρια, Οὐσὰκ, Ὀτουρὰκ, Σάρδεις, Ἐνιγκιὸλ, Δενιζλὴ, Σαρά-κιοϊ, Ἐλβανλὰρ, Ἄππα, Χῶνναι, Τσιβρίλ, Δινέρ, Ταπάρ, Γκεδὶς, Σιμάβ καὶ Φιλαδέλφεια.

Ὁ ἐκραγεὶς παγκόσμιος πόλεμος ἐκορύφωσε τὰ δεινὰ καὶ τῶν ὁμογενῶν τῆς ἐπαρχίας ταύτης. Ἐπιτάξεις ἔρανοι καταναγκαστικοὶ, στρατιωτικὸν ἀντισήκωμα καὶ στρατολογία ἐν γένει ἔχουσι παραλύσῃ πᾶσαν κίνησιν καὶ ζωὴν ἐν αὐτῇ. Τῆς στρατολογίας τῶν χριστιανῶν ἐπωφελούμενοι οἱ τοῦρκοι γαιοκτήμονες ἠγγάρευον πολλοὺς ἐξ ἐκείνων εἰς τὰς ἐπαύλεις, πρὸς ἀπαλλαγὴν αὐτῶν ἀπὸ τῆς θητείας, καὶ μεταχειριζόμενοι αὐτοὺς κυρι-

Λ'.

ΕΠΑΡΧΙΑ ΗΛΙΟΥΠΟΛΕΩΣ

Πρώτη χρονολογικῶς ἐκδήλωσις τοῦ ἀνθελληνικοῦ διωγμοῦ καὶ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ταύτῃ (κοινότ. 50 καὶ πληθ. 54245) ὑπῆρξεν ὁ ἐμπορικὸς ἀποκλεισμός. Κατ' ἀρχὰς ἐν τῷ χωρίῳ Ἀκτσὲ ἀναφανεὶς ἐξηπλώθη μέχρις Ἰουνίου 1914 καθ' ὅλην τὴν ἐπαρχίαν, αὐτῶν τούτων τῶν κυβερνητικῶν ὀργάνων μετὰ φανατισμοῦ διευκολυνόντων τὴν ἐξάπλωσιν αὐτοῦ. Ὁ μουδίρης τοῦ παρὰ τὸ Ὀδεμήσιον Πυργίου διέκειμεν εἰς τοὺς μουσουλμάνους μυχτάρας βιβλιάρια ὀκτασέλιδα, ἐξορκίζοντα ἐν ὀνόματι τοῦ Προφήτου τοὺς μουσουλμάνους ὅπως μόλις κρούσῃ ὁ κώδων τοῦ συνθήματος προβῶσιν εἰς δηώσεις καὶ σφαγὰς τῶν χριστιανῶν, ὁ δὲ ὑποδιοικητὴς Ὀδεμησίου ἀπηγόρευσε διὰ δημοσίου κήρυκος ὅπως χριστιανοὶ ράπται καὶ πωληταὶ ἑτοίμων φορεμάτων πωλῶσι τοιαῦτα εἰς τοὺς τούρκους ἐπ' ἀπειλῇ ἐν πρώτοις: προστίμου πέντε λιρῶν καὶ ἐν ὑποτροπῇ: ραβδισμῶν, φυλακίσεως καὶ ἐξορίας.

Παραλλήλως πρὸς τὸν ἐμπορικὸν ἀποκλεισμὸν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἔβαινον καὶ οἱ φόνοι. Ἐν ἑκάστῳ τουρκικῷ χωρίῳ εἶχεν ὁρισθῇ διὰ κλήρου ἀριθμός τις κακούργων πρὸς ἐκτέλεσιν τοῦ μαύρου καὶ ἀπαισίου ἔργου τῆς ἐξοντώσεως τῶν χριστιανῶν.

Οἱ κακοῦργοι οὗτοι καταρτίζοντες ἐνόπλους συμμορίας ἐπετίθεντο κατὰ διαφόρων κοινοτήτων τῆς ἐπαρχίας καὶ μετὰ κορεσμὸν τῶν αἱμοχαρῶν καὶ κτηνωδῶν αὐτῶν ὀρέξεων καὶ παθῶν ἀπήρχοντο ἐκεῖθεν συναποκομίζοντες πολλὰ λάφυρα. Μαρτυρικὴν ἐπίθεσιν ἐκ μέρους ἐνόπλου συμμορίας ὑπέστη τὸ χωρίον Ἀκτσέ. Τῇ 10 Σεπτεμβρίου 1915 τοῦρκοι δολοφόνοι εἰσελθόντες εἰς τὸ χωρίον τοῦτο καὶ καταλαβόντες τὰς διόδους καὶ παρόδους αὐτοῦ καὶ λεηλατήσαντες τὰ καταστήματα τῶν προκρίτων Γεωργίου Σφετσοπούλου, Χ" Πέτρου Προύσαλη, Γεωργίου Χρήστου, Φιλίππου Κτίστη, καὶ Χαραλάμπους Σαββοπούλου, τὸν μὲν τελευταῖον κατεκρεούργησαν αὐθωρεὶ ἐντὸς τοῦ καταστήματος αὐτοῦ, τοὺς δὲ λοιποὺς τέσσαρας ὁδηγήσαντες δεσμίους εἰς τὴν πλατεῖαν τοῦ χωρίου, ἐπυροβόλησαν πλειστάκις κατ' αὐτῶν καὶ ἀφέντες αὐτοὺς ἐκτάδην κειμένους νεκροὺς ἀπῆλθον ᾄδοντες.

Διὰ ταῦτα πάντα καὶ διὰ τὴν συνεχῆ ἐπιβολὴν ἐπιταξεων καὶ φόρων, πολλοὶ τῶν χριστιανῶν, καὶ ἰδίως οἱ εὐποροῦντες καὶ σημαίνοντες μεταξὺ αὐτῶν, ἐξηναγκάζοντο ὅπως ἐγκαταλείποντες πᾶσαν καθόλου περιουσίαν αὐτῶν εἰς τὴν διάθεσιν τῶν τούρκων λῃστοσυμμοριτῶν, καταφεύγωσιν εἰς Σμύρνην καὶ Ἀϊδίνιον πρὸς προστασίαν τῆς τιμῆς καὶ τῆς ζωῆς αὐτῶν. «Ἡ ἐπαρχία μου, ἔγραφεν ὑπὸ ἡμερ. 6 Ἰουνίου 1914 ὁ Μητροπολίτης Ἡλιουπόλεως Σμάραγδος, ἐξακολουθεῖ νὰ παρουσιάζῃ ὄψιν ὀδυνηρὰν καὶ ἀπελπιστικήν. Ἐκτὸς τῆς τελείας οἰκονομικῆς τῶν χριστιανῶν καταστροφῆς ἐπελθούσης ἐκ τοῦ ἐμπορικοῦ ἀποκλεισμοῦ, τῶν καταστροφῶν τῶν καπνοφυτειῶν, τῶν συκοπεριβόλων, τῶν ἐλαιοδένδρων, τῶν λαχανοκήπων καὶ ἐν γένει παντὸς μέσου διατηρήσεως αὐτῶν, αἱ διάφοροι ἀπειλαὶ καὶ αἱ διαδόσεις κατόπιν τῶν εἰς ἄλλα μέρη τοῦ νομοῦ λαβουσῶν χώραν γενικῶν καταστροφῶν, ἤγαγον τοὺς χριστιανοὺς εἰς τοιοῦτο σημεῖον ἀπελπισίας καὶ ἀπογοητεύσεως, ὥστε τὰς τελευταίας ταύτας ἡμέρας τὸ πλεῖστον τοῦ πληθυσμοῦ τῶν

περιφερειῶν Ἀϊδινίου καὶ Θείρων ἤρξατο μετὰ σπουδῆς νὰ μετοικῇ εἰς Σμύρνην, ἵνα ἐξασφαλίσωσι τοὐλάχιστον τὴν ζωήν των. Εἶναι ἀπερίγραπτος ὁ πανικὸς, ὅστις κατέλαβε τοὺς χριστιανούς μου. Ἀπὸ χθὲς ἤρχισαν νὰ ἐκπατρί. ζωνται καὶ οἱ χριστιανοὶ τοῦ Ἀϊδινίου πολλῶν οἰκογενειῶν ἀπελθουσῶν εἰς Σμύρνην».

Ἀλλ' ἐὰν τότε δὲν ἐσημειώθη που τῆς ἐπαρχίας σοβαρὰ καὶ ριζικὴ ἐκκένωσις κοινοτήτων αὐτῆς, ὁ παγκόσμιος πόλεμος δὲν ἀφῆκεν αὐτὴν ἐντελῶς ἀπρόσβλητον. Τὸ τμῆμα μάλιστα τῆς Καρίας, ὡς ἐκ τῆς παραλιακῆς αὐτοῦ θέσεως, ἐδοκιμάσθη περισσότερον τῶν ἄλλων, διότι ἅμα τῇ κηρύξει τοῦ πανευρωπαϊκοῦ πολέμου ἰδιαίτερος ἐξοντωτικὸς διωγμὸς ἤρξατο κατ' αὐτοῦ. Ἐντεῦθεν οἱ πλεῖστοι κάτοικοι **1 Κεφαλοῦκας, 2 Μπαλλᾶ, 3 Γκιομουσλή, 4 Ἀλικαρνασσοῦ, 5 Κιουλούκ,** ἀρκετοὶ τῶν: **6 Μυλάσσων, 7 Καράμακα, 8 Τάτσα-Πέτσα, 9 Ταλιάνι, 10 Γιουκσὲκ-κούμ, 11 Κουγιουδζάκ, 12 Μαβαλιά** ἐπέτυχον ὅπως δι' ἀκατίων καταφύγωσιν εἰς τὰς ἀπέναντι νήσους. Ἀργότερον ἐπὶ διαφόροις προφάσεσι συλλαμβανόμενοι οἱ πρόκριτοι τῶν ὡς ἄνω κοινοτήτων ἐρρίπτοντο εἰς τὰς φυλακάς, ἕως οὗ κατὰ Ἰούλιον 1918, ὑπὸ τὸ πρόσχημα ἐφαρμογῆς τοῦ περὶ φυγοστράτων νόμου, διατάσσηται ἡ ἐκκένωσις καὶ ὁ μετατοπισμὸς τοῦ ἐν τῷ τμήματι τούτῳ ὑπολειφθέντος ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ, ὡς καὶ τῶν κοινοτήτων: **13 Κοκκινοχῶρι, 14 Μαδάτ, 15 Γενὶ-Παζὰρ** καὶ **16 Καραδζὰ-δοῦ,** οἱ δὲ κάτοικοι ἀπεστάλησαν ὀλίγοι μὲν εἰς Μοῦγλα, οἱ πλείονες δὲ εἰς τὰ τουρκικὰ χωρία. Αἱ ἐκκενωθεῖσαι κοινότητες ἐντελῶς κατεστράφησαν, πολλοὶ δὲ τῶν ἐκπατρισθέντων ἀπέθανον ὡς ἐκ τῶν ὁλονυκτίων ὁδοιπορίων, τῆς σωματικῆς ἐξαντλήσεως, τῆς πείνης καὶ τῶν ἀσθενειῶν.

***

Οἱ φόνοι ἀθῴων ὁμογενῶν τῆς ἐπαρχίας ταύτης δύνανται νὰ ἀποτελέσωσι ὁλόκληρον τόμον, χωρὶς ἐννοεῖται νὰ συνυπολογισθῶσιν οἱ θάνατοι πλείστων ὁμογενῶν στρατιωτῶν, ἐπελθόντες κατόπιν πείνης καὶ ἀσθενειῶν καὶ κακώσεων ἐκ μέρους τῶν ἀξιωματικῶν. Ληστρικαὶ ἀφ' ἑτέρου συμμορίαι, ἀπάγουσαι προκρίτους χριστιανοὺς καὶ δι' ἀπειλητικῶν ἐπιστολῶν ἀποσπῶσαι παρὰ πολλῶν ἐξ αὐτῶν σημαντικὰ ποσά, ἠνάγκαζον τοὺς ἡμετέρους ὅπως μὴ μεταβαίνωσιν εἰς τὰς ἀγροτικὰς αὐτῶν ἐργασίας. Ἐξισλαμίσεις, ἀτιμώσεις καὶ διακορεύσεις δὲν ἐσπάνιζον προκαλοῦσαι συχνάκις τὴν φρίκην καὶ τὴν ἀγανάκτησιν διά τε τὴν ἐκδηλουμένην θηριωδίαν καὶ διὰ τὴν ἰδιότητα τῶν διαπραττόντων αὐτήν.

«Πρό τινων ἡμερῶν — ἐγράφον ἐκ Τάτσης πρὸς τὸν Μητροπολίτην Ἡλιουπόλεως ὑπὸ ἡμερ. 14 Ἰουνίου 1914 — ἡ ἐνταῦθα χωροφυλακὴ συνέλεξεν ὅλα τὰ κυνηγετικὰ ὅπλα τῶν ἐνταῦθα ὁμογενῶν, καὶ μετὰ παρέλευσιν ὀλίγων ἡμερῶν, τὴν 9ην τοῦ τρέχοντος, 4ην ὥραν τῆς νυκτός, οἱ μουχταροδημογέροντες τοῦ χωρίου Κάρκιοϊ τῆς περιφερείας Τάτσης καί τινες ἄλλοι, ὡπλισμένοι ὄντες, περιεκύκλωσαν μίαν οἰκίαά χριστιανικὴν ἐκ τῶν ἐνταῦθα καλῶν οἰκογενειῶν, καὶ ἀφοῦ παρεβίασαν τὴν θύραν θραύσαντες τὰ κλεῖθρα αὐτῆς, εἰσῆλθον καὶ συνέλαβον τὸν οἰκοδεσπότην καὶ δέσαντες αὐτὸν ἔδειραν ἀνηλεῶς, ἁρπάσαντες ἅμα καὶ τὴν δεκαεξαετῆ θυγατέρα αὐτοῦ. Οἱ τρεῖς ἐξ αὐτῶν ἐφύλαττον τὴν ἔξοδον τῶν οἰκείων, μέχρις ὅτου οἱ ἄλλοι ἀπομακρύνωσι τὸ κοράσιον, οἱ δὲ ἄλλοι τρεῖς ἔδεσαν ὄπισθεν τὰς χεῖρας τοῦ κορασίου καὶ ἐπειδὴ ἀνθίστατο, ἔσυραν αὐτὴν

κατὰ γῆς ἐπὶ τῶν ἀκανθῶν τῶν θάμνων, εἰς ἀπόστασιν ἀπὸ τῆς οἰκίας δέκα λεπτῶν, καὶ τὴν ἔφερον εἰς τὸν τόπον τοῦ ἐγκλήματος. Ἀρχηγός αὐτῶν ἦτο ὁ Σαπὶτ βέης, ἡλικίας 55 ἐτῶν· αὐτὸς πρῶτος ὥρμησε κατὰ τῆς ἀτυχοῦς κόρης καὶ ἀφοῦ διεκόρευσεν αὐτὴν, κατεμάσησε τὰς παρειὰς καὶ κατεξέσχισε τοὺς μαστοὺς καὶ πολλὰ μέρη τοῦ σώματός της, οἱ δὲ ἄλλοι κρατοῦντες τὸ στόμα της ἠμπόδιζον τὰς φωνάς· ἔπειτα ἔπιπτον καὶ οἱ ἄλλοι ἐναλλὰξ κατὰ τῆς κόρης κορέσαντες τὴν λύσσαν των δι' ὅλης τῆς νυκτὸς καὶ τὴν αὐγὴν ἔφερον αὐτὴν λιπόθυμον καὶ ἡμίγυμνον καὶ τὴν ἔρριψαν πλησίον τῆς οἰκίας καὶ ἔφυγον».

***

Ἐπιστολὴ τοῦ τότε μουτεσαρίφου Ἀϊδινίου Χουσνῆ βέη πρὸς τὸν ἀξιωματικὸν τῶν φυλακῶν Σμύρνης:

«Συμφώνως ὁδηγίαις τοῦ σεβαστοῦ κομιτάτου σᾶς ἀποστέλλω εἰς πρώτην ἀποστολὴν σιδηροδεσμίους τέσσαρας ἐκ τῶν προκρίτων Καραβουνάρ, ἐπικινδύνους ἑλληνόφρονας, διὰ τοὺς ὁποίους φροντίζετε τὰ δέοντα. Μετὰ τρεῖς ἡμέρας θὰ ἔχητε καὶ ἑτέρας ἀποστολὰς ἀπὸ Δερμεντζίκ, Μουρσαλῆ, Ναζλῆ καὶ Ἀκτσέ. Τὸ μέτρον εἶνε κατάλληλον, διότι διὰ τῆς ἐξοντώσεως τῶν προκρίτων, μένει ὁ ἀγροτικὸς πληθυσμὸς, διὰ τὸν ὁποῖον ἐσχημάτισα ἀνὰ δύο τρεῖς συμμορίας εἰς ἕκαστον τῶν ἀνωτέρω χωρίων, διώρισα δὲ τὸν ἀδελφόν μου Μουστᾶ βέην ὡς ἀρχηγὸν τῶν συμμοριῶν (τσέτε Μεεμουροῦ), ὅστις ἀμισθεὶ ἀνέλαβε νὰ ὑπερασπίσῃ τὰ συμφέροντα τοῦ Κομιτάτου. Ὅσον δ' ἀφορᾷ τὰς γυναῖκας καὶ τὰ παιδία, ἔχομεν τὸν ἐξισλαμισμὸν καὶ ἐλπίζω, μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ, νὰ ἐκτοπίσω ὅλην τὴν

ὕπαιθρον χώραν τῆς ἐπαρχίας. Προκειμένου δὲ περὶ τοῦ Ἀϊδινίου δὲν ἠδυνήθην νὰ εὕρω θερμοὺς ὀπαδοὺς τοῦ Κομιτάτου ἐκ τῶν σημαινόντων μουσουλμάνων. Εὗρον μὲν τοιούτους, ἀλλ' εἶνε τῶν κατωτέρων στρωμάτων καὶ μικρᾶς ἀξίας ἄνθρωποι καὶ δὲν βασίζομαι ἐπ' αὐτῶν· ἄλλως τε ἐπειδὴ τὸ Ἀϊδίνιον εἶνε ἕδρα στρατιωτικοῦ σώματος, κωλύομαι ὀλίγον, ὡς ἐκ τῆς διαφυλάξεως τῶν προσχημάτων, εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἐνεργειῶν μου. Τέλος εἰς δευτέραν σύσκεψιν ἀποφασίζομεν καὶ δι' αὐτό. Καλὸν κρίνω τὴν μέθοδον τῶν πυρκαϊῶν. Προσεχῶς θὰ ἔλθω εἰς Σμύρνην, ὅπως συνεννοηθῶμεν καὶ διὰ ζώσης».

Πᾶν σχόλιον περιττόν. Ἐπίσημοι κυβερνητικοὶ ὑπάλληλοι ἀποκαλυπτόμενοι μίαν ἔτι φορὰν ὡς οἱ πρῶτοι σφαγεῖς καὶ ἐμπρησταὶ καὶ διῶκται τῶν χριστιανῶν!

ARCHIVIO STORICO DELLA MEGARIDE

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΩΝ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΣΜΥΡΝΗΣ

Μνήμονες μεγάλων προκατόχων αὐτῶν καὶ πιστοὶ πάντοτε εἰς τὴν ἐθνικὴν καὶ ἐκκλησιαστικὴν αὐτῶν ἀποστολὴν οἱ τοῦ κλίματος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου Μητροπολῖται εἰργάσθησαν ἀόκνως, ἐν τῇ ἰδίᾳ ἕκαστος παροικίᾳ καὶ μετὰ τῶν περὶ αὐτοὺς σωματείων, πρὸς προφύλαξιν καὶ διάσωσιν τοῦ ποιμνίου αὐτῶν ἀπὸ τῶν διωγμῶν καὶ τῆς ἐν γένει ἐφαρμογῆς τοῦ ἐξοντωτικοῦ προγράμματος τῶν νεοτούρκων. Τοῦ κανόνος τούτου μὴ παρεκκλίνοντες καὶ οἱ τοῦ νομοῦ Σμύρνης μητροπολῖται ἠναγκάζοντο οὐχ ἧττον, ὑπὸ τῆς φύσεως καὶ τῆς θέσεως τῶν πραγμάτων πιεζόμενοι, ὅπως πολλάκις προβαίνωσιν καὶ εἰς ἀπὸ κοινοῦ ἐνεργείας καὶ πράξεις τὸν αὐτὸν καὶ πάλιν μέγαν σκοπὸν ἐπιδιώκοντες. Οὕτως ἐκτὸς τῆς ἄλλης παρὰ τῷ Νομάρχῃ Σμύρνης κοινῆς ἐνεργείας αὐτῶν σχετικῶς πρὸς τὸν διωγμὸν τοῦ 1914, καὶ τῆς ὑποβολῆς κοινῶν σχετικῶν ἐγγράφων εἰς πρόσωπα ὑπέροχα πολιτικῶς καὶ ἐκκλησιαστικῶς, ἐπέδωκαν τῇ 12 Ἰουνίου ἰ. ἐ. κοινὸν ὑπόμνημα πρὸς τοὺς ἐξεπίτηδες ἐκεῖσε κατελθόντας α' διερμηνεῖς τῶν ἐν Κων)πόλει πρεσβειῶν τῶν Μ. Δυνάμεων, ἀποσκοποῦν τὴν διαφώτισιν αὐτῶν ἐπὶ τοῦ φλέγοντος ζητήματος τῆς ἡμέρας.

Τὸ ὑπόμνημα τοῦτο ἔχει ὧδε:

Πρὸς τὴν ἔντιμον Διεθνῆ Ἀνακριτικὴν Ἐπιτροπήν.

Οἱ ὑποφαινόμενοι Μητροπολῖται Ἐφέσου, Σμύρνης Φιλαδελφείας, Ἡλιουπόλεως καὶ Κρήνης συμμορφούμενοι πρὸς τὴν ἐπιθυμίαν, τὴν ἐκφρασθεῖσαν ὑπὸ τῶν κ. κ. ἀντιπροσώπων τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει Πρεσβειῶν τῶν Μ. Δυνάμεων, λαμβάνουσι τὴν τιμὴν νὰ ἐκθέσωσιν αὐτοῖς τὰς σκέψεις αὐτῶν ἐπὶ τῆς ἐνεστώσης καταστάσεως τῶν ἐπαρχιῶν αὐτῶν, καταστάσεως αἰτιολογούσης τὴν ἐν τῷ βιλαετίῳ ἡμῶν ἀποστολὴν αὐτῶν.

Αἱ πράξεις τῆς ἐξολοθρεύσεως καὶ καταδιώξεως, αἱ γενόμεναι ἐναντίον τοῦ χριστιανικοῦ στοιχείου, χρονολογούμεναι ἤδη ἀπὸ πολλοῦ οὐδόλως ἀποτελοῦσι γεγονὸς μεμονωμένον καὶ τυχαῖον. Φαίνονται ὅτι εἶνε ἡ προτελευταία φάσις (ἡ τελευταία μᾶς ἐπιφυλάσσεται ἴσως ὑπὸ τὴν μορφὴν γενικῆς σφαγῆς, ὡς ἡ τῶν Ἀρμενίων) τοῦ μίσους καὶ τοῦ φανατισμοῦ τῶν μουσουλμάνων, ἐξιχθέντων μέχρι παροξυσμοῦ ὑπὸ τοῦ σωβινιστικοῦ τουρκικοῦ τύπου, κηρύττοντος διαρκῶς δι' ἄρθρων φλογερῶν τὴν ἐξολόθρευσιν τῶν χριστιανῶν, καὶ τῆς ὁποίας φάσεως αἱ πρῶται ἐκδηλώσεις ἦσαν: εἷς ἐμπορικὸς ἀποκλεισμός, καθιστάμενος καθ' ἑκάστην σφοδρότερος καὶ μεμονωμένα κρούσματα σφαγῶν, δυναμένων νὰ ἐμπνεύσωσι τὸν πανικόν.

Τοῦ εὐρέος σχεδίου τῆς καταστροφῆς τῶν χριστιανῶν προηγήθη ἀφ' ἑνὸς μὲν ἡ ἀνάκλησις πάντων τῶν Ἑλλήνων ὑπαλλήλων ἀπὸ τῶν κυβερνητικῶν καὶ διοικητικῶν θέσεων, ὁ ἐξοπλισμὸς τῶν Τούρκων χωρικῶν καὶ ἰδίως τῶν ἐν ταῖς παραλίαις, ἀφ' ἑτέρου δὲ ὁ ἀφοπλισμὸς πάντων τῶν χριστιανῶν, ἀπὸ τῶν ὁποίων ἀφῄρεσαν καὶ αὐτὰ ἀκόμη τὰ κυνηγε-

τικὰ ὅπλα, ἡ καταπίεσις τῶν προὐχόντων τῶν βιλαετίων Προύσης καὶ Ἀϊδινίου, ἡ ἀπέλασις ἑτέρων προὐχόντων Ἑλλήνων ὑπηκόων τῆς Σμύρνης, ὁ διορισμὸς εἰς τὰς ἐμπιστευτικὰς θέσεις πρακτόρων φανατικῶν, ἐπὶ τῶν ὁποίων εὐκόλως θὰ ἠδύναντο νὰ βασισθῶσι διὰ τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ διοργανωθέντος σχεδίου. Διὰ τὴν πραγματοποίησιν τοῦ σχεδίου τούτου αἱ μυστικαὶ διοργανώσεις εἰργάσθησαν ὑπὸ τὴν ἐπιτήρησιν, τὴν διεύθυνσιν καὶ τὴν προστασίαν τῶν κυβερνητικῶν ὀργάνων, κατὰ τρόπον ὄντως ἀποτελεσματικόν.

Πάντα τὰ γεγονότα, τὰ ὁποῖα ἐν λεπτομερείᾳ θὰ ἐκθέσωμεν, σχετιζόμενα πρὸς τοὺς διωγμούς, τὰς δηώσεις καὶ τὰς μετὰ λεηλασιῶν δολοφονίας, δὲν πρέπει νὰ θεωρηθῶσιν ὡς γεγονότα τυχαῖα καὶ μεμονωμένα. Ἀποτελοῦσιν ἀπ' ἐναντίας μίαν σειρὰν γεγονότων σοφῶς συλληφθέντων ἐν τῷ νῷ καὶ αὐθωρεὶ ἐκτελεσθέντων πρὸς πραγματοποίησιν ἑνὸς προγράμματος ἀκριβοῦς καὶ προμελετημένου.

Πανταχοῦ, πράγματι, τὰ μέσα τῆς ἐκτελέσεως καὶ ὁ τρόπος τῆς διεξαγωγῆς τῶν φρικαλεοτήτων τούτων εἶνε ὁ ἴδιος· Ὁστισδήποτε παρέστη εἰς μίαν τῶν φρικαλέων τούτων σκηνῶν, τὴν ἐξελιχθεῖσαν ἐν τοῖς ἠρέμοις τούτοις τόποις, ὅπου τὸ χριστιανικὸν στοιχεῖον ἐδέσποζεν, εἶνε εἰς θέσιν νὰ μορφώσῃ γνώμην ἀκριβῆ περὶ πάντων τῶν διαπραχθέντων εἰς τὰς λοιπὰς πόλεις καὶ χωρία τῆς Ἀνατολῆς.

Μόνην ἐξαίρεσιν ποιοῦνται αἱ πόλεις καὶ τὰ χωρία, ἅτινα ἀμυνόμενα τῶν ἑστιῶν καὶ τῶν βωμῶν αὐτῶν, ἀντιπαρέταξαν ποιάν τινα ἀντίστασιν πρὸς τὸ ἐπιδρομικὸν στοιχεῖον. Τὰ χωρία ταῦτα, ὅπως τὸ Σερέκιοϊ, τὸ Γκερένκιοϊ, τὸ Ὀλουτζὰκ καὶ ὁλόκληρος ἡ χώρα τῆς Παλαιᾶς καὶ Νέας Φωκαίας, κατεστράφησαν καὶ ἐνεπρήσθησαν ὁλοσχερῶς.

Ἰδοὺ ἄλλως τε τὸ παρὰ τῶν μουσουλμάνων ἐφαρμοζόμενον σύστημα. Ὁ καϊμακάμης καὶ οἱ ἀρχηγοὶ τῆς

χωροφυλακῆς, προσκαλοῦσι τοὺς δημογέροντας καὶ τοὺς προὔχοντας τῆς χώρας καὶ συνιστῶσιν εὐθὺς νὰ ἀναχωρήσωσι, καθότι ἡ παρουσία αὐτῶν δὲν εἶνε περαιτέρω ἀνεκτή. Τοιουτοτρόπως ἐνήργησεν ὁ καϊμακάμης τῆς Περγάμου Ἀρὶφ Χικμὲτ βέης, ὁ καϊμακάμης τοῦ Ἀδραμμυτίου, ὁ καϊμακάμης τοῦ Καραβουρνοῦ, ὁ μουδίρης τοῦ Μολδοβὰν, ὁ ἀρχηγὸς τῆς μυστικῆς διοργανώσεως Κρήνης Καραμπίνα ζαδὲ Ἀλῆ, ὁ διοικητὴς τῆς χωροφυλακῆς καὶ ὁ λιμενάρχης, ὁ δήμαρχος, ὁ δημαρχιακὸς ἰατρὸς Σαΐμ βέης καὶ ὁ πρώην μουφτῆς τῆς Παλαιᾶς Φωκαίας Σιρῆ βέης, ὁ διοικητὴς τῆς χωροφυλακῆς Μαινεμένης Ταλαὰτ βέης καὶ πάντες οἱ κυβερνητικοὶ ὑπάλληλοι τῶν προειρημένων ἐπαρχιῶν.

Μετὰ ταῦτα αἱ ἔνοπλοι ὁρδαὶ, ἀποτελούμεναι ἀπὸ βασιβοζούκους καὶ βαρβάρους ζεϊμπέκιδες, ἐξαπολύονται ἐναντίον τῶν χριστιανῶν τῶν πόλεων καὶ τῶν χωρίων, προσελκυόμεναι δὲ ἀπὸ τὴν εὐφορίαν καὶ τὸν πλοῦτον χωρίου τινὸς σφετερίζονται πάντα τὰ ἀγαθὰ, τὰ ἀνήκοντα εἰς τοὺς χριστιανοὺς καὶ τὰ ὁποῖα θεωροῦσιν ὡς ἀποτελοῦντα σκοπὸν τῆς ἐπιδρομῆς, ἀπὸ πολλοῦ διδαχθέντος αὐτοῖς ὅτι τὰ ἀγαθὰ ταῦτα ἀνήκοντα αὐτοῖς κατεκρατοῦντο ὑπὸ τῶν χριστιανῶν, τοὺς ὁποίους δὲν ἐπρεπε τοῦ λοιποῦ νὰ ἀνεχθῶσιν ἐν μουσουλμανικῷ Κράτει. Δύναταί τις νὰ φαντασθῇ μετὰ ταῦτα πῶς τὸ σχέδιον τοῦτο, τὸ ὡριμάσαν ἀπὸ πολλοῦ ἤδη χρόνου, ἐτέθη σατανικῶς ἐν ἐφαρμογῇ καὶ τοῦ ὁποίου σκοπὸς ἦτο ἡ ἐξολόθρευσις τῶν χριστιανῶν.

Δυστυχία εἰς τοὺς χριστιανοὺς, οἵτινες δὲν θὰ ὑπέκυπτον αὐθωρεὶ εἰς τὰ σχέδια τῶν τρομοκρατῶν τῆς χωροφυλακῆς καὶ τῶν δημοσίων ὑπαλλήλων. Τὴν ἰδίαν ἐκείνην νύκτα ἀρχίζουσι πέριξ τοῦ χωρίου πυροβολισμοὶ, ζωοκλοπαὶ, ἀπαγωγαὶ χωρικῶν, φόνοι, διὰ πυρὸς καταστροφὴ

ἐξοχικῶν οἰκιῶν. Ἐὰν οἱ Ἕλληνες χωρικοὶ τρομοκρατούμενοι ἀπὸ τὰ γεγονότα ταῦτα ἐκδηλῶσι διαθέσεις πρὸς μετοικεσίαν, τότε λῃστεύουσιν αὐτούς, ἀφαιροῦσιν ἀπ' αὐτῶν πᾶν ὅ,τι κατέχουσι καὶ ἀποπέμπουσιν ἐν πλήρει γυμνότητι. Ἐὰν δὲ ἐπιχειρῶσι νὰ ὑπεραμυνθῶσι τῶν ἑστιῶν καὶ βωμῶν αὐτῶν, αἱ ὀρδαὶ καταπλημμυροῦσι τὰ πέριξ προερχόμεναι ἀπὸ τὰ ὄρη καθ' ὡρισμένας ἡμέρας καὶ ὥρας, ὡσεὶ ὑπείκουσαι εἰς διαταγήν τινα, καὶ ἐφορμῶσι ἐναντίον τῆς προγραφείσης πόλεως ἢ τοῦ χωρίου.

Ἐὰν τὸ χωρίον ἀνταπαντᾷ εἰς τὸν πυροβολισμὸν, αἱ ἴδιαι αὐταὶ ὀρδαὶ ὁδηγούμεναι ὑπ' ἀξιωματικῶν τῆς χωροφυλακῆς, χωροφυλάκων ἢ ἀγροφυλάκων καὶ ὑπὸ ἀποστράτων ἀξιωματικῶν, ἐφορμῶσιν ὅμοιοι πρὸς στράτευμα τακτικὸν καὶ ἐπιχειροῦσι τὴν καταστροφὴν τῶν χωρίων. Τότε ἔχομεν νὰ θρηνήσωμεν τὰ ἀποτελέσματα τῶν μεγάλων σφαγῶν καὶ τῶν φρικαλέων καταστροφῶν, ὅπως ἐγένετο εἰς τὸ Γκερένκιοϊ, τὸ Σερέκιοϊ καὶ εἰς ὁλόκληρον τὸν καζᾶν τῆς Φωκαίας. Δι' ὅλους αὐτοὺς τοὺς λόγους τὸ θλιβερὸν καὶ ὀδυνηρὸν θέαμα τοῦ ἀνωφελοῦς τῆς παρουσίας τοῦ νομάρχου καὶ τοῦ ὑπουργοῦ διεπιστώθη παντα-χοῦ. Ἀντὶ βελτιώσεως ἡ παρουσία αὐτῶν ἀπεναντίας ἐγένετο πρόξενος ἐπιδεινώσεως τῆς καταστάσεως.

Πράγματι, ἐὰν δημόσιοι ὑπάλληλοι μετέβησαν εἰς τὰς δηωθείσας χώρας, ὡς εἶναι αἱ πόλεις τοῦ Ἀδραμμυτίου, οἱ καζάδες τῆς Περγάμου, τῆς Φωκαίας, τοῦ Τσεσμὲ καὶ τοῦ Καρὰ βουρνοῦ καὶ ἐτηλεγράφησαν ἐκεῖθεν ὅτι πλήρης τάξις ἀποκατέστη, τοῦτο ὀφείλεται ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν ὁλοσχερῆ ἔκλειψιν τῶν χριστιανῶν, πάντων ἐκδιωχθέντων καὶ λῃστευθέντων. Πρὸς συμπλήρωσιν τῆς καταστροφῆς αὐτοί οὗτοι ἀποστέλλουσιν εἰς τὰ ἐγκαταλελειμμένα χωρία πρόσφυγας μουσουλμάνους προσκαλοῦντες αὐτοὺς ἀπὸ τὸ ἐ-

σωτερικὸν, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἀποδεικνύει ἀρκετὰ, ὅτι ἐννοοῦσι νὰ ἐπωφελῶνται τῶν καρπῶν τῆς λεηλασίας καὶ τῶν καταστροφῶν, τὰς ὁποίας ἐπροξένησαν.

Ἐὰν ἐπὶ τέλους ἐπεσκέφθησαν τοὺς μὴ καταστραφέντας τόπους, ὡς τὰ Θεῖρα, τὸ Βαϊνδήριον κτλ., αἱ πληροφορίαι αἱ ληφθεῖσαι ἐκεῖθεν εἶνε ἀπελπιστικαί. Μετὰ τὴν ἐπίσκεψιν αὐτῶν, ἡ κατάστασις αὐτῶν ἐπεδεινώθη ἀποτόμως. Ἵνα μὴ ἐξάρωμεν ἕτερα γεγονότα, παραθέτομεν ἐνταῦθα τὸ ἐπίσημον τηλεγράφημα τῆς κοινότητος Θείρων, τὸ ὁποῖον ἐλήφθη σήμερον: «Μετὰ τὴν ἄφιξιν Γενικοῦ Διοικητοῦ καὶ ὑπουργοῦ, τὸ μποϋκοτὰζ σφοδρότερον· ἡ ἀγορὰ κλειστή· φυτεῖαι καπνῶν καὶ ἀγροὶ ἐγκατελείφθησαν· καλλιεργηταὶ φοβοῦνται νὰ μεταβῶσιν εἰς τὰς ἐργασίας των· πληθυσμὸς ζητεῖ μετανάστευσιν· ἀλλ' ἡ κυβέρνησις ἀπαγορεύει· ἐνεργήσατε τὸ ταχύτερον ὅπως ἐπιτραπῇ ἡμῖν νὰ ἔλθωμεν εἰς Σμύρνην καὶ νὰ ἀποφύγωμεν βίον ἀβίωτον».

Καὶ τώρα, Κύριοι, δύνασθε νὰ ἐννοήσητε, ποῖος εἶνε ὁ ἐσωτερικὸς καὶ ἐξωτερικὸς μηχανισμός, ὅστις θέτει εἰς κίνησιν ὁλόκληρον τοῦτο τὸ καταχθόνιον μηχάνημα, τὸ ὁποῖον ἐν πλήρει εἰκοστῷ αἰῶνι, ἐν πλήρει εἰρήνῃ, ὑπὸ τὰ ὄμματα τῆς χριστιανικῆς καὶ πεπολιτισμένης Εὐρώπης, διοργανοῖ καὶ διεξάγει ἐναντίον τῶν χριστιανῶν ἕνα ἀνοικτίρμονα διωγμόν, διωγμὸν μοναδικὸν ἐν τῇ ἱστορίᾳ, διὰ τοῦ ὁποίου δύναταί τις νὰ βεβαιώσῃ ὅτι ἐπιδιώκεται ἡ ἐξολόθρευσις καὶ ὁ ἐξισλαμισμὸς ὁλοκλήρου τῆς χώρας. Θεωροῦμεν ὡς φάρμακον μοναδικὸν καὶ ἀποτελεσματικὸν πρὸς ἐξασφάλισιν ζωῆς, κατά τι ἀνεκτῆς εἰς τοὺς χριστιανοὺς τῆς Τουρκίας, τὴν ἀποδοχὴν καὶ πιστὴν ἐφαρμογὴν τῶν ὑπὸ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου διατυπωθέντων πόθων, οἵτινες εἶνε οἱ ἀκόλουθοι:

1) Παλινόστησις τῶν μετατοπισθέντων Ἑλλήνων εἰς τὰς ἑστίας αὐτῶν.

2) Ἀπόδοσις τῶν περιουσιῶν αὐτῶν.

3) Ἀποζημίωσις.

4) Κατάπαυσις τοῦ μποϋκοτὰζ καὶ ἀπελευθέρωσις τῶν φυλακισμένων.

5) Ἐγγυήσεις.

6) Σχηματισμὸς μικτῆς Ἐπιτροπῆς, ἥτις θὰ ἐπαγρυπνήσῃ ἐπὶ τῆς ἀποκαταστάσεως τῶν προσφύγων ἐν ταῖς ἑστίαις αὐτῶν.

Οἱ ὑπογεγραμμένοι δράττονται τῆς εὐκαιρίας ταύτης, ὅπως διαβεβαιώσωσιν Ὑμᾶς, Κύριοι, περὶ τῆς ἐξαιρέτου αὐτῶν ὑπολήψεως καὶ ἐπικαλοῦνται τὴν εὐλογίαν τοῦ Οὐρανοῦ ἐφ' Ὑμᾶς καὶ ἐπὶ τὸ φιλάνθρωπον Ὑμῶν ἔργον.

Ἐν Σμύρνῃ, τῇ 12)25 Ἰουνίου 1914.

ΣΗΜ. Πλὴν τοῦ ὡς ἄνωθι κοινοῦ ὑπομνήματος ἕκαστος Μητροπολίτης ἐπέδωκε ἐπισυνημμένως καὶ σύντομον τοιοῦτον διὰ τὴν οἰκείαν αὐτοῦ ἐπαρχίαν.

ΛΑ'.

ΕΠΑΡΧΙΑ ΠΙΣΣΙΔΕΙΑΣ

Τὴν ἐπαρχίαν ταύτην (15 κοινότ. καὶ 32784 πληθυσμοῦ) ἐτρομοκράτησεν ἤδη ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τοῦ βαλκανικοῦ πολέμου μεγάλη σπεῖρα τουρκοκρητῶν, οἵτινες προβαίνοντες εἰς δαρμοὺς ἀνηλεεῖς καὶ ἀπειλὰς καὶ διαφόρους ἄλλας πιέσεις ἐναντίον τοῦ ὁμογενοῦς στοιχείου ἐπὶ χρηματισμῷ, διέπραττον καὶ φόνους, φονεύσαντες μεταξὺ ἄλλων καὶ τοὺς ἐξ Ἀλαΐας ἀδελφοὺς Παναγιώτην καὶ Σάββαν, ἐργαζομένους εἰς τὸ πλησίον τῇ Ἀτταλείᾳ κείμενον τσιφλίκιον τοῦ Χ" Ἰωάννου Παπάζογλου (τῇ 9 Ἰανουαρίου 1913). Ἐνεργὸν μέρος ἔλαβον οὗτοι καὶ εἰς τὸν κηρυχθέντα αὐστηρότατον ἐμπορικὸν ἀποκλεισμόν.

Κατόπιν δηλ. τῆς ἐπὶ τούτῳ ἐν Ἀτταλείᾳ ἀφίξεως γενικοῦ ἐπιθεωρητοῦ τοῦ κομιτάτου τῆς «Ἑνώσεως καὶ Προόδου» ἤρξατο ἐφαρμοζόμενος ἐν Ἀτταλείᾳ, Βουρδουρίῳ, Σπάρτῃ, Φοίνικι καὶ ἐν γένει καθ' ὅλην τὴν ἐπαρχίαν οἰκονομικὸς πόλεμος, τουρκοκρῆτες δὲ ἀναλαβόντες τὴν ἐπίβλεψιν αὐτοῦ διέτρεχον τὴν ὕπαιθρον χώραν καὶ περιήρχοντο τὰς πόλεις, μετὰ μαστίγων ἀνὰ χεῖρας, ἐξαναγκά-

ζοντες, ὑπὸ τὰ ὄμματα τῶν κυβερνητικῶν ὀργάνων, τοὺς συμπολίτας αὐτῶν ὀθωμανοὺς μεθ' ὅρκου ἐπὶ διαζεύξει, ὅπως μὴ συναλλάσσωνται μετὰ τῶν χριστιανῶν καὶ μὴ καταβάλλωσιν ἐκείνοις τὰς προηγουμένας αὐτῶν ὀφειλάς.

Ἡ κατάστασις αὕτη δὲν ἦτο δυνατὴ νὰ παραμείνῃ ἀτελέσφορος. Τὸ μὲν διὰ τὸν καταλαβόντα τοὺς χριστιανοὺς πανικόν, κατόπιν μάλιστα ἐπιτηδείως διαδιδομένων φημῶν περὶ προσεχοῦς ἐφαρμογῆς καὶ ἐνταῦθα τοῦ ἐν τῇ Θρᾴκῃ καὶ τῇ Μ. Ἀσίᾳ ἐφαρμοσθέντος διωγμοῦ, τὸ δὲ διὰ τὴν παντελῆ ἐμπορικὴν καὶ οἰκονομικὴν ἀπραξίαν καὶ στασιμότητα, ἀλλὰ, τὸ σπουδαιότερον, καὶ διὰ τὴν δοθεῖσαν ἐκ μέρους τῶν τούρκων μυχτάρηδων εἰκοσιτετράωρον προθεσμίαν ὅπως, ἐπ'ἀπειλῇ θανάτου, ἐγκαταλείψωσι τὰ χωρία, οἱ ὁμογενεῖς κατέφυγον εἰς Ἀττάλειαν καὶ Βουρδούριον ἐγκαταλιπόντες τὰ πάντα εἰς τὴν διάθεσιν τῶν τούρκων.

Καίτοι δὲ ἡ σύστασις τοῦ ὡς ἄνω γενικοῦ ἐπιθεωρητοῦ ἀπηγόρευε προσωπικὰς προσβολὰς καὶ κακώσεις, ὡς καὶ πᾶσαν ἄλλην παρέκτροπὴν κατὰ τῆς τιμῆς καὶ τῆς ζωῆς τῶν χριστιανῶν—καὶ τοῦτο ὅπως ἀποτραπῇ, ἔλεγεν, ἐκ τοῦ κράτους πᾶς κίνδυνος ξενικῆς ἐπεμβάσεως καὶ κατοχῆς—οὐχ ἧττον καὶ πολλὰ ἐκτροπα καθ' ἑκάστην ἐπισυνέβαινον καὶ φόνοι διεπράχθησαν. Περὶ τὰ τέλη Ἰουνίου 1914 ἐφονεύθη εἰς τὸ χωρίον Γιουβὰ ὁ ἐκ Σπάρτης καταγόμενος ἔμπορος Ἀθανάσιος Ἀθανάσογλου, ἐντὸς δὲ φρέατος εὑρέθη σάκκος ἀλεύρου περιέχων αἱμοσταγῆ τὰ κατάστιχα καὶ τὰ ἐνδύματα τοῦ φονευθέντος. Ὁ ἐν τῷ χωρίῳ Κεμὲρ ἀπὸ δεκαπενταετίας ἐγκαταστὰς Ἀναστάσιος Φιλιππίδης ἐφονεύθη ὑπὸ ἐνόπλων τούρκων χωρικῶν· ὁ ἐν Χορζοὺμ τοῦ Κιὸλ-Χισὰρ διαμένων Ἱερεμίας Δανόπουλος δαρεὶς ἀνηλεῶς ἐφονεύθη διὰ πελέκεως· οἱ ἐν Γιαρασλῆ κατοικοῦντες Κυριακὸς Χ'' Ἀρσλάνογλους καὶ Κοσμᾶς Δαμάρογλους ἀπέθανον κατόπιν ἀποκοπῆς τῶν αἰδοίων αὐτῶν· ὁ ἐν Καπακλῆ κατοικῶν Γεώργιος Δεμιραγιάκογλους ἐδολοφονήθη· αἱ οἰκογένειαι τῶν: Γεωργίου καὶ Κωνσταντίνου Σαζάκογλου καὶ Νικολάου Κιοριζόγλου εὗρον τραγικὸν θάνατον φονευθεῖσαι.

Προκειμένου εἰδικῶς περὶ τῆς κοινότητος Βουρδουρίου ἀνάγκη νὰ σημειωθῇ ὅτι ἐπέκειτο νὰ γείνῃ τῇ 21 Σεπτεμβρίου 1914 γενικὴ σφαγὴ τῶν χριστιανῶν, καὶ μόνον ὁ ἐπισυμβὰς σεισμός, τόσον καταστρεπτικὸς ἀφ' ἑνὸς διὰ τὴν κοινότητα ταύτην, ἐματαίωσεν ἀφ' ἑτέρου τὰ αἱμοχαρῆ σχέδια τῶν τούρκων ἀναβληθέντα ἴσως δι' εὐθετώτερον καιρόν. Οὐχ ἧττον ὅμως ἀρκετὰ καὶ πάλιν ἐδοκιμάσθη δι' ὧν ὑπέστη πιέσεων ἐξ ἐπιτάξεων καὶ φορολογιῶν, δι' ἐξορίας εἰς τὰ ἐνδότερα 20 ἐν ὅλῳ προκρίτων καὶ διὰ τῆς βαρβάρου ἐν γένει καὶ ἐμπαθοῦς πρὸς τοὺς ἡμετέρους συμπεριφορᾶς τῶν τε αὐτοχθόνων καὶ τῶν ἔξωθεν ἐλθόντων τούρκων.

Πλὴν τῶν, ὡς ἄνω, ὁμογενῶν, καταφυγόντων ἐκ τῶν χωρίων εἰς Ἀϊδίνιον καὶ Βουρδούριον, πολλοὶ τῶν κατοίκων τῆς κοινότητος **Μύρων** διὰ τὸ ἀνώμαλον τῆς καταστάσεως ἀνεχώρησαν οἰκογενειακῶς εἰς Καστελλόριζον κατὰ Ἰούνιον 1914, ὁ **Ἀντίφελλος** ἐξεκενώθη τὸν αὐτὸν μῆνα, καὶ τὸ πλεῖστον τοῦ **Φοίνικος** διεσκορπίσθη. Ἐν γένει δὲ ὁ χριστιανισμὸς καὶ τῆς γωνίας ταύτης τῆς Μ. Ἀσίας ἤρξατο, αἰσθανόμενος τὴν ἀπήχησιν τῆς μεγάλης ἐν τῷ νομῷ Σμύρνης συμφορᾶς κατὰ τὸ 1914, νὰ ἐκπατρίζηται.

Ὁ εὐρωπαϊκὸς πόλεμος παρέσχεν εὐκαιρίαν εἰς τοὺς νεοτούρκους ὅπως συμπληρώσωσι τὸ καταστρεπτικὸν αὐτῶν ἔργον. Τὸ ὑπολειφθὲν μέρος τοῦ **Φοίνικος**, πλὴν ὀλιγίστων ἐξαιρέσεων, ἀπεμακρύνθη τῆς πατρίδος αὐτῶν οἱ δὲ κάτοικοι τῆς **Μάκρης**, τοῦ **Λεβησίου** καὶ τῶν

περιχώρων μικροσυνοικισμῶν Κιουδζὲκ καὶ Πελδζιγὲζ ἐξεδιώχθησαν κατὰ διάφορα διαλείμματα (ἀπὸ Σεπτεμβρίου τοῦ 1916 — Αὐγούστου 1818) πρὸς τὰ 'νδότερα, ἄνευ οὐδενὸς οἴκτου πρὸς τοὺς γέροντας, τὰ γυναικόπαιδα καὶ τοὺς ἀσθενεῖς.

ΣΗΜ. Οἱ κάτοικοι τῆς ἐντὸς τοῦ κόλπου Μάκρης εὑρισκομένης καὶ τῇ ἱερᾷ Μητροπόλει Ρόδου ὑποκειμένης νησίδος **Ταρσανᾶ**, εἰς 376 ψυχὰς ἀνερχόμενοι ἐξεπατρίσθησαν κατόπιν ἐπιθέσεως τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ, ἐγκαταλιπόντες περιουσίας ἀξίας 162 χιλ. ὀθωμ. λιρῶν.

ΛΒ'.

ΕΠΑΡΧΙΑ ΑΓΚΥΡΑΣ

Ἡ ἐπαρχία αὕτη, ἀριθμοῦσα 7 κοινότητας καὶ 10598 πληθυσμόν, ἤδη ἀπὸ τοῦ 1914 ὑπέστη ὄχι μὲν ἐξώσεις καὶ μετατοπίσεις ἀλλ' ἀμείλικτον ἐμπορικὸν πόλεμον, ἐπενεγκόν, τα, ἰδίως ἐν Κοτυαίῳ καὶ Ἐσκῆ-Σεχίρ, μεγάλην οἰκονομικὴν κρίσιν μεταξὺ τοῦ ὁμογενοῦς στοιχείου. Ὁ ἀποκλεισμὸς οὗτος, ἐπιταθεὶς μάλιστα ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῆς μεταβάσεως εἰς Κοτύαιον (20 Ἰουνίου 1914) τοῦ ὑπουργοῦ τῶν στρατιωτικῶν Ἐμβέρ, ἐνέσπειρε πανικὸν μέγαν παρὰ τοῖς ἡμετέροις καὶ ἄλλως καὶ ὡς συνοδευόμενος τακτικῶς καὶ ὑπὸ ἀπειλητικῶν ἐπιστολῶν, αἵτινες ἑλληνιστὶ ὑπὸ φανατικῶν ἐπηλύδων τούρκων γραφόμεναι ἐρρίπτοντο εἰς τὰ χριστιανικὰ καταστήματα περιέχουσαι τὰς φράσεις: **«θὰ καταστρέψωμεν ἐσᾶς τοὺς Γκιαούριδες ρωμηούς»**.

Αἱ ἀπειλαὶ κατὰ τῶν ἡμετέρων δὲν ἔπαυσαν καὶ ἐφεξῆς, ὁ δὲ ὁμογενὴς πληθυσμὸς τὸ μὲν ἔχων ὑπ' ὄψει τὰ εἰς βάρος τῶν Ἀρμενίων γενόμενα, τὸ δὲ τὰς διακηρύξεις τῶν μουσουλμάνων ὅτι τὸ αὐτὸ τέλος ἀνέμενε καὶ τοὺς Ἕλληνας εὐθὺς ὡς ἡ Ἑλλὰς ἤθελε μετάσχῃ τοῦ πολέμου καὶ ὅτι φρονίμως θὰ ἔπραττον οἱ χριστιανοί, ἐὰν ὅλως αὐτοπροαίρετο-

ἔσπευδον νὰ ἀσπασθῶσι τὸν ἰσλαμισμόν, εἶχε καταληφθῇ ὑπὸ μεγάλου φόβου. Τὸ μῖσος καὶ ἡ περιφρόνησις πρὸς τὸ ὁμογενὲς στοιχεῖον εἶχε κορυφωθῇ, αὐτὸς δὲ ὁ τότε ὑπουργὸς τῶν ἐσωτερικῶν Ταλαὰτ διερχόμενος διὰ Πολατλῆ, σιδηροδρομικοῦ σταθμοῦ τῶν Χαϊμάνων Ἀγκύρας, ἔδειξε τὴν δυσφορίαν αὐτοῦ μαθὼν ὅτι ἀκόμη εἰς τὰ μέρη ἐκεῖνα ἀκούονται χριστιανικὰ ὀνόματα, ἐνῷ ἔπρεπε ἐν Ἀνατολῇ νὰ ὑπάρχωσι μόνον Ἀλῆ καὶ Μεχμέτ.

Εἰς τὸν οἰκονομικὸν μαρασμὸν τῆς ἐπαρχίας οὐκ ὀλίγον συντέλεσεν καὶ ἡ ἀπηνῶς διενεργηθεῖσα στρατολογία, τὴν δὲ Ἄγκυραν ἰδιαιτέρως ὅλως ἐκλόνισε καὶ ἡ κατ' Αὔγουστον 1916 ἐπισυμβᾶσα φοβερὰ πυρκαϊὰ ἀποτεφρώσασα, κακῇ προθέσει καὶ ἀμελείᾳ τοῦ νομάρχου Δ]ρος Ρεσὴτ βέη, τὸ πλουσιώτερον καὶ ὡραιότερον χριστιανικὸν τμῆμα αὐτῆς. Ἔναυλοι εἰσέτι διατηροῦνται παρὰ πολλοῖς αἱ σχετικαὶ πικραὶ φράσεις τοῦ ἐν λόγῳ νομάρχου εἰπόντος: «**τόσαι ἐκκλησίαι καίονται καὶ μόνη ἡ ἰδική σας μένει; τότε καὶ ἐγὼ κρημνίζω αὐτήν**», καὶ ἐπιτεθέντος διὰ τῆς βακτηρίας κατὰ τοῦ παρατυχόντος ἱερέως Εὐσταθίου.

ΛΓ'.

ΕΠΑΡΧΙΑ ΙΚΟΝΙΟΥ

Τρομοκρατία πλήρης καὶ ὁλονὲν αὔξουσα ἐπεκράτησεν ἐνωρὶς ἤδη καὶ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ταύτῃ (42 κοινότ. καὶ 50300 πληθυσμοῦ). Κυβερνητικὰ ὄργανα προβαίνοντα ἀνευ λόγου εἰς ραπίσματα, δαρμοὺς, ὕβρεις καὶ διαφόρους πιέσεις τῶν ἡμετέρων ἐξηρέθιζον τὸν μουσουλμανικὸν ἐκεῖ λαὸν ἐναντίον αὐτῶν. Ὁ εἰσαγγελεὺς Ἀκ Σεχὶρ Ἰσμαὴλ Χακκῆς διαβάλλων ἐπισήμως τοὺς ὁμογενεῖς ἐπὶ ἑλλαδικοῖς φρονήμασι προέτρεπε τοὺς ὁμοεθνεῖς αὐτοῦ εἰς βιαίαν ἐξωσιν τῶν ἡμετέρων ἀπὸ τῶν ἑστιῶν αὐτῶν. Ὁ δὲ φανατικώτατος νομάρχης Ἰκονίου Χουσνὴ βέης, ὑποδαυλίζων τὸ μουσουλμανικὸν μῖσος κατὰ παντὸς χριστιανικοῦ, μετεκαλεῖτο πολλάκις παρ' αὐτῷ χριστιανοὺς, τοὺς ὁποίους προτρέπων ἐμμέσως εἰς ἐξισλάμισιν προσεπάθει νὰ πείσῃ αὐτοὺς ὅτι οὐδεμίαν σχέσιν ἔχοντες πρὸς τοὺς ἀρχαίους Ἕλληνας ἦσαν ἁπλούστατα ἐκχριστιανισθέντα λείψανα τούρκων! Ὁ δὲ διαβόητος διάδοχος αὐτοῦ Ἀζμὴ βέης διεκήρυττεν ἐπισήμως ὅτι μόνον διὰ τῆς ἐξοντώσεως παντὸς μὴ μουσουλμανικοῦ στοιχείου ἡ Τουρκία θὰ ἠδύνατο νὰ σωθῇ ἀπὸ τοῦ ἐπαπειλοῦντος αὐτὴν κινδύνου.

Ἐν γένει ἡ θέσις τῶν ὁμογενῶν τῆς ἐπαρχίας ταύ-

της ἀπέβη κρίσιμος, κατόπιν μάλιστα τοῦ γενικοῦ ἀφοπλισμοῦ τῶν χριστιανῶν καί τοῦ ἐξοπλισμοῦ τῶν μουσουλμάνων. «Ἡ ἐνταῦθα κατάστασις τῶν πραγμάτων, ἔγραφε καὶ ὁ μητροπολίτης Ἰκονίου Προκόπιος ὑπὸ ἡμερ. 2 Φεβρουαρίου 1915, κατήντησεν εἰς τοιοῦτον βαθμὸν ἐπιδεινώσεως, οἷον οὐδέποτε εἶδεν ὁ τόπος οὐδὲ ἐφαντάσθη τις, ἀλλ' οὐδὲ δύναται νὰ περιγράψῃ αὐτὸν ὁ ὀξυγραφώτερος κάλαμος. Δὲν λέγει τις ὑπερβολὰς ἰσχυριζόμενος ὅτι τὰ δεινὰ τοῦ ἐνταῦθα ἡμετέρου στοιχείου κατὰ πολὺ ὑπερέβησαν τὰ τῶν ἑβραίων ἐν Αἰγύπτῳ, ὅτε οὗτοι ἐν τῇ συνειδήσει τῶν κρατούντων κατεδικάσθησαν εἰς ἐξόντωσιν· διότι ἀποκλεισθέντες παντελῶς οἱ ἡμέτεροι ὁμογενεῖς ἀπὸ τοῦ ἐμπορίου διὰ τῆς συστηματικῆς καὶ κατὰ τρόπον ἀπηνῆ ἐξασκουμένης ἐπιτάξεως τῶν ἐν ταῖς χερσὶν αὐτῶν ἐμπορευμάτων καὶ τῶν παρεμβαλλομένων μυρίων προσκομμάτων εἰς τὴν πρὸς ἀντικατάστασιν αὐτῶν μεταφορὰν ἄλλων, μὴ ἀπηλλαγμένων πρὸς τούτοις καὶ τούτων ὡς καὶ τῶν εἰδῶν τῆς ἐπιτοπίου παραγωγῆς καὶ τῆς πρώτης ἀνάγκης τοῦ κινδύνου νέας ἐπιτάξεως, ὑποβαλλόμενοι εἰς ἀτελεύτητον σειρὰν φόρων καὶ ποικιλωνύμων ἐράνων, καὶ κατὰ χιλιάδας πολλὰς καταναγκαστικῶς ἐργαζόμενοι εἰς τὸ ὕπαιθρον εἰς ἀγγαρείας, παρ' ὅλον τὸ ἀκατάλληλον τῆς χειμερινῆς ἐποχῆς, ἐν στερήσεσι καὶ κακουχίαις, ἀπεστερήθησαν καὶ αὐτῶν τῶν διὰ τὸν χειμῶνα προμηθειῶν τῶν ἀπολύτως ἀναγκαίων πρὸς συντήρησιν τῶν οἰκογενειῶν αὐτῶν, καὶ οὕτω περιῆλθον εἰς τοιαύτην θέσιν, ὥστε κατὰ τὰς διαβεβαιώσεις εἰδημόνων προσώπων ὁ εἰς τὴν ὕπαιθρον χώραν λαὸς δύναται τὴν κατάστασιν ταύτην νὰ ἀντιμετωπίσῃ μόλις ἐτι δύο μῆνας, μεθ' οὓς, ἐκλειπόντων πάντων παντελῶς τῶν εἰδῶν τῆς πρώτης ἀνάγκης, θὰ καταλάβῃ τὸν τόπον ἀπηνὴς πεῖνα, καὶ αἱ ὀδυνηραὶ συνέπειαι δὲν εἶνε δυνατὸν ἀπὸ τοῦδε νὰ προορασθῶσι καὶ νὰ καθορισθῶσιν ἐπακριβῶς, εἰς τόπον πανταχόθεν ἀπο-

κεκλεισμένον καὶ ἀδυνατοῦντα ἐγκαίρως οὔτε νὰ ἐπικαλεσθῇ οὔτε νὰ δεχθῇ τὴν συναντίληψιν ἄλλων, διὰ τὸν αὐστηρότατα ἐξασκούμενον περιορισμὸν καὶ αὐτῶν τῶν μέσων τῆς ἐπικοινωνίας.

Ὡσανεὶ δὲ ταῦτα μὴ ἐπήρκουν εἰς τὴν ἐπαρκῆ κατάθλιψιν τῶν ὁμογενῶν, ἐτέθη ἀπὸ ἱκανῶν μηνῶν εἰς τὴν ἡμερησίαν διάταξιν καὶ νέον εἶδος διωγμοῦ τῶν ἡμετέρων ὑπὸ κυβερνητικὴν ἐνθάρρυνσιν καὶ προστασίαν. Ἄνθρωποι τῆς ἐσχάτης ὑποστάθμης ἐτέθησαν εἰς κίνησιν καὶ καθ' ἑκάστην δι' αὐτῶν καταγγελλόμενοι ὁμογενεῖς φιλήσυχοι καὶ φίλεργοι, ἐπὶ φανταστικαῖς ἀθυροστομίαις, ἀπάγονται καὶ παραπεμπόμενοι ἐνώπιον τοῦ ἐν Ἰκονίῳ στρατοδικείου ἀβασανίστως καταδικάζονται εἰς μακρὰς φυλακίσεις, εἰς χρηματικὰς ζημίας καὶ εἰς ὑπερορίας. Τὸ ὀλέθριον τοῦτο μέτρον, ἀπὸ ἱκανοῦ ἐφαρμοζόμενον ἐν τῇ περιφερείᾳ Ἰκονίου, εἶχε πρὸ πολλοῦ κενώσει τὸ Ἰκόνιον, τὴν Σύλλην, τὸ Καραμὰν κτλ. ἀπὸ ἡμετέρους χρησίμους ὁμογενεῖς, ὑπερπληρώσαν τὰς φυλακὰς Ἰκονίου. Ἡ περιφέρεια δὲ Νίγδης μέχρι πρό τινων διετήρει τὴν ἀκεραιότητα αὐτῆς, χάρις εἰς τὰς ἀγαθὰς διαθέσεις τοῦ διοικητοῦ αὐτῆς. Ἀλλὰ δυστυχῶς ἀπὸ μικροῦ χρόνου ἤρξαντο καὶ ἐνταῦθα νὰ μεταδίδωνται τὰ μικρόβια τοῦ κακοῦ τούτου πρὸς θλῖψιν τῶν ἡμετέρων. Καὶ ἐντὸς μικροῦ χρονικοῦ διαστήματος ἱκανοὶ ὁμογενεῖς ἤρξαντο πίπτοντες θύματα τῆς κακοήθους συκοφαντίας ἐν Νίγδῃ, ἐν Πόρῳ, ἐν Κιολδζούκ, ἐν Χασά-κιοϊ καὶ ἀλλαχοῦ, αὐτὰ δὲ θεωροῦνται ὡς τὰ πρωτόλεια μεγάλων ἐν προσεχεῖ μέλλοντι θυσιῶν τῆς ὁμογενείας. Διότι ὁ νομάρχης Ἰκονίου ἀμείλικτον καὶ ἀδυσώπητον τρέφει μῖσος κατὰ τοῦ ἡμετέρου στοιχείου διαβάλλων αὐτὸ καὶ δημοσίᾳ ἀσυστόλως ὡς ἐπίβουλον καὶ προδοτικόν, διακηρύττει δὲ ὅτι διὰ τὴν ἡσυχίαν τοῦ κράτους, τὸ στοιχεῖον τοῦτο δέον νὰ ἐγκαταλείψῃ τὸ ἔδαφος αὐ-

τοῦ, ἀφοῦ μάλιστα ἀπογυμνωθῇ καὶ τῆς περιουσίας αὐτοῦ, ἣν περ, ὡς οὗτος φρονεῖ, ἀπέκτησεν καὶ ἐσχημάτισεν ἐνταῦθα καταδολιευόμενος τὸν ἀφελῆ (;) μωαμεθανικὸν πληθυσμόν. Διὰ τοῦτο ἐξεμηδενίσθη ἡ θέσις τοῦ ἡμετέρου στοιχείου, κατερρακώθη ὁ προνομιακὸς ἡμῶν χάρτης καὶ ἀφόρητοι αἱ ἐπεμβάσεις εἰς τὰ σχολεῖα. Οἱ ἱερεῖς ἡμῶν πρὸς ἐκφοβισμὸν τοῦ λαοῦ ἀναιτίως ξυλοκοποῦνται καὶ ἐνώπιον διαφόρων κυβερνητικῶν τμημάτων βίᾳ ἀπάγονται, ἐν ἀγνοίᾳ τῆς ταπεινῆς μου Μητροπόλεως, εἰς τοὺς διδασκάλους, ἀπευθύνονται διαταγαὶ ἀφορῶσαι τὸ πρόγραμμα καὶ τὴν διδακτέαν ὕλην, ὡς καὶ τὸν τρόπον τῆς διδασκαλίας ἀπ' εἰθείας παρὰ τῶν διευθύνσεων τῆς παιδείας, αἱ δὲ γραπταί μου καὶ προφορικαὶ παραστάσεις ἢ οὐδόλως λαμβάνονται ὑπ' ὄψιν ἢ διὰ διαφόρων ὑποσχέσεων κατασιγῶνται καὶ οἱ διδάσκαλοι, οἱ μὴ ἔχοντες τὰ διπλώματα αὐτῶν ἐπικεκυρωμένα ὑπὸ τοῦ ὑπουργείου ἢ τῶν ἁρμοδίων διευθύνσεων τῆς παιδείας, ἀπειλοῦνται διὰ παύσεως. Ἀπό τινος δὲ ἡ Νίγδη ἀποτελεῖ καὶ κέντρον στρατιωτικῆς ἐπιμελητείας, δι' ἧς διενεργοῦνται διάφοροι ἀποστολαὶ ἐκ Κων)πόλεως εἰς Ἐρζεροὺμ ταγμάτων γεγυμνασμένων καὶ ἀγυμνάστων ἐκ Καισαρείας εἰς Κων)παλιν. Ἐντεῦθεν προφάσει φιλοξενίας στρατιωτῶν, τῇδε κακεῖσε ἀποστελλομένων, προέβη ἡ ἐνταῦθα στρατιωτικὴ ἀρχὴ εἰς τὴν ἐπίταξιν καὶ τῶν ἐκπαιδευτηρίων Νίγδης, ὧν ἡ ἀνέγερσις οὔπω τελείως ἀπεπερατώθη μὲ μυρίας ἐθνικὰς θυσίας καὶ κόπους ἀτρύτους».

ΛΔ'.

ΕΠΑΡΧΙΑ ΚΑΙΣΑΡΕΙΑΣ

Ἀποτελουμένη ἐκ 52 κοινοτήτων καὶ ἀριθμοῦσα 34000 πληθυσμοῦ ἡ ἐπαρχία αὕτη ἐκλονίσθη σφόδρα καὶ δὴ οἰκονομικῶς κατὰ τὸν εὐρωπαϊκὸν πόλεμον συνεπείᾳ τῆς στρατολογίας τοῦ ἄρρενος πληθυσμοῦ αὐτῆς καὶ τοῦ αὐστηρῶς ἐφαρμοζομένου ἐμπορικοῦ ἀποκλεισμοῦ. Εἰς τοῦτο συνετέλεσαν καὶ αἱ κατὰ τόπους ἀρχαί, αἵτινες ἀντὶ πάσης ὑποστηρίξεως τοῦ λιμοκτονοῦντος κυριολεκτικῶς χριστιανικοῦ στοιχείου, τοὐναντίον καθίστων τὸν βίον αὐτοῦ ἐπαχθέστερον καὶ ἀβίωτον ἐπιβάλλουσαι ἀσπλάγχνως βαρείας φορολογίας καὶ διενεργοῦσαι τυρρανικῶς καταθλιπτικοὺς ἐράνους ὑπὲρ διαφόρων κυβερνητικῶν καὶ στρατιωτικῶν ἀναγκῶν.

Τῆς καταστάσεως ταύτης θὰ ἐπήρχετο ποιά τις ἀνακούφισις καὶ θεραπεία, ἐὰν ἠδύναντο οἱ χριστιανοὶ ἐλευθέρως μεταβαίνοντες ἀπὸ τόπου εἰς τόπον νὰ ποιῶνται ἀγοραπωλησίας· ἀλλὰ καὶ τοῦτο ἦτο ἀδύνατον, διὰ τὴν ὕπαρξιν καὶ παρουσίαν πολλῶν λῃστοσυμμοριτῶν τούρκων, οἵτινες

κατὰ χιλιάδας λιποτακτήσαντες τοῦ στρατοῦ ἀπεγύμνουν πάντα χριστιανὸν διερχόμενον διὰ τοῦ κρησφυγέτου αὐτῶν. Καὶ τοιουτοτρόπως πάσης οἰκονομικῆς κινήσεως ἐκλιπούσης ἡ πεῖνα καὶ ἡ δυστυχία ἐμάστιζε τὴν ἐπαρχίαν ταύτην.

ΣΗΜ. Καὶ ὁ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ **Ταρσοῦ** καὶ **Ἀδάνων** (τοῦ κλίματος τοῦ Ἀντιοχικοῦ θρόνου) ὁμογενὴς πληθυσμὸς ἐδοκιμάσθη συνεπείᾳ τῶν γενομένων μετατοπίσεων. Ἅμα τῇ ἐνάρξει τοῦ παγκοσμίου πολέμου οἱ ὁμογενεῖς κάτοικοι **Μερσίνης** μετετοπίσθησαν εἰς τὰς ἐνδότερον κειμένας πόλεις Ταρσὸν καὶ Ἄδανα διὰ λόγους δῆθεν στρατιωτικούς, ὡσεὶ οἱ λόγοι οὗτοι δὲν ἦσαν οἱ αὐτοὶ καὶ δι' ὅλον ἐν γένει τὸν πληθυσμόν. Συγχρόνως μετετοπίσθησαν οἱ ὁμογενεῖς καὶ τῶν λοιπῶν παρεκειμένων συνοικισμῶν. 70 δὲ περίπου πρόκριτοι Ταρσοῦ ἐξωρίσθησαν εἰς τὴν περιφέρειαν Χαλεπίου κατ' Ἀπρίλιον 1918.

ΜΕΡΟΣ Γ'.

ΟΙ ΔΙΩΓΜΟΙ ΚΑΙ ΤΑ ΜΑΡΤΥΡΙΑ

ΤΟΥ ΕΝ ΠΟΝΤΩ ΟΜΟΓΕΝΟΥΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ

ΛΕ΄.

ΕΠΑΡΧΙΑ ΚΟΛΩΝΙΑΣ

Σφριγῶσα καὶ ἀκμάζουσά ποτε ἡ ἐπαρχία αὕτη (κοινότ. 91 καὶ πληθυσμ. 52855), μὲ ἕδραν τὴν ἱστορικὴν Νικόπολιν, ἐδοκίμασεν ἀπὸ τοῦ συντάγματος καὶ ἐφεξῆς τὴν μανίαν τῆς νεοτουρκικῆς διοικήσεως ὑποστᾶσα, κατὰ τὸν εὐρωπαϊκὸν πόλεμον, τὴν θηριώδη βίαν τῶν τουρκικῶν ὀρδῶν καὶ αὐτοῦ ἀκόμη τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ. Μεταβληθεῖσα εἰς ἀπέραντον κτῆμα τῶν περιοίκων τούρκων ἀπώλεσε πρὸς στιγμὴν τὴν χριστιανικὴν αὐτῆς ὄψιν διὰ τὸν ἀριθμὸν τῶν βιαίων ἐξισλαμίσεων, τὸν διωγμὸν τῶν κοινοτήτων καὶ ἐν γένει τὴν ἐπελθοῦσαν ἐρήμωσιν. Εἶνε πρωτοφανεῖς αἱ ὠμότητες καὶ φρικιαστικὰ τὰ ὄργια καὶ ἀπερίγραπτοι αἱ διαρπαγαὶ καὶ λῃστεύσεις τῶν χριστιανῶν τῆς ἐπαρχίας ταύτης, τόσον τῶν ἐκδιωχθέντων ὅσον καὶ τῶν παραμεινάντων ἐν ταῖς ἑστίαις αὐτῶν. Πᾶν ὅ,τι ἠδύνατο νὰ ἐφεύρῃ ἡ σατανικὴ φαντασία τῶν τούρκων, ὑπὸ τὴν σθεναρὰν προστασίαν καὶ δὴ καὶ πρωτοβουλίαν τῶν κυβερνητικῶν ὀργάνων, ἐφηρμόσθη εἰς βάρος τῶν ἡμετέρων.

Λον) Τμῆμα Νικοπόλεως.

Βάλδζανα, Τρουπτσή. Ἀμφότεραι αἱ κοινότητες αὗται διά τε τὴν εὐφορίαν καὶ τὸν ρωμαντισμὸν τῶν τοπείων αὐτῶν ἐφελκύσασαι ἐνωρὶς τὴν προσοχὴν τῶν νεοτούρκων ἐξεκενώθησαν ἐντὸς τριῶν ὡρῶν βίᾳ, κατὰ Νοέμβριον 1916 καὶ κατὰ διαταγὴν τοῦ διοικητοῦ Ἀσάφ, μὴ ἐπιτραπέντος εἰς τοὺς κατοίκους νὰ παραλάβωσί τι τῶν ἀπολύτως ἀναγκαίων. Κατὰ τὴν ἀπροσδόκητον ταύτην ἔξωσιν διεδραματίσθησαν γεγονότα φρικώδη. Ἡ Σοφία Ἀσλανίδου, χήρα καὶ μήτηρ ἓξ τέκνων, ἀντιστᾶσα εἰς τὴν διαταγὴν ὅπως μὴ παραλάβῃ τι, ἐσφάγη θηριωδῶς ἐνώπιον τῶν τέκνων αὐτῆς· ἡ σύζυγος Στεφ. Τζεντεμὴ ἐξεβιάσθη ἐνώπιον τοῦ συζύγου αὐτῆς, ὁδηγηθεῖσα ἔπειτα εἰς τὸ χαρέμιον τοῦ Ταπάνογλου Ἀσήμ· τὴν αὐτὴν οἰκτρὰν τύχην ὑπέστησαν ἡ Σοφία Καραλόγλου καὶ ἡ Ἀνατολὴ Δεμιρδζόγλου, ἡ δὲ Παρθένα Τουμανίδου ἐννοήσασα τὴν τύχην, ἥτις ἀνέμενεν αὐτὴν, ἐρρίφθη εἰς τὸν Λῦκον ποταμὸν καὶ ἐπνίγη. Ὁ Νικήτας Θωμαΐδης, διαμαρτυρηθεὶς διὰ τὴν τοιαύτην συμπεριφορὰν τῶν διενεργούντων τὴν ἀπέλασιν, κατεκρεουργήθη πάραυτα φρικωδῶς πρὸς παραδειγματισμὸν τῶν ἄλλων! ! Οἱ λοιποὶ χριστιανοὶ κατέφθανον τῇ 26 Δεκεμβρίου 1913 εἰς Τοκάτην, ὁπόθεν, μετ' ἀποχωρισμὸν τῶν γυναικοπαίδων ἀπὸ τῶν ἀνδρῶν, ἀπεστάλησαν ἀνὰ τὰ διάφορα καθαρῶς τουρκικὰ χωρία τῆς περιφερείας.

Καθ' ὁδὸν ὑπέστησαν ἀληθῆ μαρτύρια. Ἄσιτοι, ὑβριζόμενοι καὶ παντοιοτρόπως ἐξευτελιζόμενοι, δὲν ἠδύναντο οὐδὲ σιωπηλήν τινα λύπην νὰ αἰσθανθῶσιν ἐπὶ τῇ θέᾳ τῶν φρικαλεοτήτων, τὰς ὁποίας συνήντων διερχόμενοι τὰ

καταστραφέντα ἀρμενικὰ χωρία. Ἀπεκόπτετο ἀμέσως ἡ γλῶσσα καὶ ἐνίοτε καὶ ἡ κεφαλὴ τοῦ τολμητίου! Τοῦτο συνέβη εἰς τὸν Ἠλίαν Κυνηγόπουλον, ὅστις κωφὸς ὢν καὶ μὴ ἀκούσας τὴν δοθεῖσαν σχετικὴν διαταγὴν τῶν τούρκων, ἐκραύγασεν ἐπὶ τῇ θέᾳ ἀρμενικῶν πτωμάτων. Αὐθωρεὶ ἀπεκόπη ἡ γλῶσσα αὐτοῦ καὶ ἀπεκεφαλίσθη αὐτὸς καὶ ἡ σύζυγος αὐτοῦ Αἰκατερίνη καὶ ἡ θυγάτηρ αὐτοῦ Σοφία. Κατὰ Μάρτιον 1917 διαταχθέντες ὅπως ἐπανέλθωσιν εἰς τὰς ἑστίας αὐτῶν πλήρης χαρᾶς ἐπέστρεφον· φθάσαντες ὅμως εἰς τὰ πρόθυρα τῶν χωρίων αὐτῶν ὑπέστησαν ληστρικὴν ἐπίθεσιν, διοργανωθεῖσαν ὑπὸ τοῦ κακοῦ δαίμονος τῶν μερῶν ἐκείνων Χαλὴλ Ταπάν ἀγᾶ, ἀπολύσαντος συγχρόνως ἐναντίον ἐκείνων καὶ ἀγέλην ὁλόκληρον πελωρίων ποιμενικῶν κυνῶν. Οἱ δυστυχεῖς χριστιανοὶ πανικόβλητοι καὶ μεμωλωπισμένοι κατέφυγον καὶ πάλιν εἰς Τοκάτην, Γάγγρας καὶ ἀλλαχοῦ.

Ἡ θηριωδία τῶν ἐπισήμων καὶ ἀνεπισήμων τούρκων ὑπῆρξεν ἀπερίγραπτος, μεταξὺ δὲ πάντων προεῖχεν ὁ ἀνωτέρω μνημονευθεὶς Χαλὴλ μετὰ τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ. Οὗτος προέβη εἰς σφαγὴν τοῦ Ἀναστασίου Ἀθανάσογλου, τοῦ Σάββα Γεκένογλου καὶ τῆς Μαρίας Τσουλφᾶ, ἔδειρεν ἀνηλεῶς τὸν ἱερέα Στέφανον ξυρίσας ἔπειτα αὐτὸν πρὸς ἐμπαιγμὸν, ἐβασάνισε τὸν Ἐλευθέριον Καραγκιὸζ διακορεύσας ἐπειτα καὶ ἐγκλείσας εἰς τὸ χαρέμιον αὐτοῦ τὴν θυγατέρα ἐκείνου Σοφίαν, ἐξέσχισε τὰς κοιλίας τῶν γυναικῶν: Σοφίας Μήλογλου, Κερασιᾶς Τζίπιζ καὶ Ἑλένης Χουπᾶ ἐκ Καραπεζῆ ἀποκεφαλίσας καὶ τοὺς συζύγους αὐτῶν. Τὸ μῖσος τῶν τούρκων ἐξεδηλοῦτο καὶ μετὰ τὸν θάνατον τῶν χριστιανῶν, τῶν ὁποίων τὰ πτώματα δὲν ἐνεταφιάζοντο. ὅπως γείνωσι βορὰ τῶν ὀρνέων καὶ τῶν κυνῶν. Τὰ πτώματα τῶν ἀποθανόντων Π" Εὐθυμίου, τῆς θυγατρὸς

αὐτοῦ Ἐλισάβετ καὶ τοῦ Θεοφίλου Α. Κυνηγοπούλου ἐρρίφθησαν εἰς τοὺς κύνας, ἡ δὲ Μαρία Ἀθανάσογλου ἐπιχειρήσασα νὰ ἐκδιώξῃ αὐτοὺς κατεξεσχίσθη ὑπ' αὐτῶν ὑπὸ τοὺς σαρκαστικοὺς γέλωτας τῶν καμηλατῶν Χουρσὴτ καὶ Σουκρῆ.

8 Χάχαβλα, 4 Ἀλήσορ, 5 Ἰσπαχὰν-μαχαλεσὶ, 6 Καλαδζούκ, 7 Ἔσολα, 8 Φέϊλερη. Τὰ χωρία ταῦτα ἐκδιωχθέντα κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον καὶ ἐν μέσῳ πολλῶν ταλαιπωριῶν περιπλανηθέντα ἀνὰ τὰ ὄρη καὶ τὰ σπήλαια διεσκορπίσθησαν εἰς τὰ τουρκικὰ χωρία τῆς **Κ**ασταμονῆς καὶ τῆς Τοκάτης.

Οὐχ ἧττον φρικώδης ὑπῆρξε καὶ ἡ τύχη τῶν μὴ μετατοπισθέντων κοινοτήτων τοῦ τμήματος τούτου, τῆς Νικοπόλεως μάλιστα γενομένης καὶ παρανάλωμα τοῦ πυρὸς ἐπὶ τῷ σκοπῷ ὅπως ἀποκαλυφθῶσι καὶ παραδοθῶσιν εἰς τὰς ἀρχὰς οἱ κρυπτόμενοι εἰς τὰς ἑλληνικὰς οἰκογενείας Ἀρμένιοι· Αἱ σφαγαὶ καὶ διαρπαγαὶ τῶν χριστιανικῶν περιουσιῶν ἀπετέλουν διασκέδασιν διὰ τοὺς τούρκους, αἱ δὲ δι' ἀπειλῶν καὶ βίας ἐξισλαμίσεις ἦσαν πολλαί.

Βον) Τμῆμα Ἀλούτσαρας

9 Χινδζηρί, 10 Ἀναστός, 11 Ἀλησίξ, 12 Καμησλή. Ἐξεκενώθησαν τὸν αὐτὸν καὶ τὰ προηγούμενα χωρία χρόνον καταφυγόντα εἰς Σεβάστειαν, Γάγγρας καὶ Κασταμονήν. Πολλοὶ γέροντες καὶ γυναικόπαιδα ἀπέθανον ἐκ τῆς πείνης καὶ τοῦ ψύχους μεταξὺ χιονοσκεπῶν ὀρέων καὶ δυσβάτων ὁδῶν.

Γον) Τμῆμα Κερδζενησίου

13 Καδή-κιοϊ, 14 Ριφαχιγιέ, 15 Κονδύλια, 16 Πιστούρ, 17 Ἀλαδζὰ-χάν, 18 Μονδολᾶς, 19 Μεντέμελη. Κατὰ Ἰούλιον 1917 ὁ μουδίρης μετά τινων τούρκων ἐνόπλων ἐλθὼν εἰς τὸ χωρίον Καδήκιοϊ διέταξεν ὅπως ἐντὸς δύο ἡμερῶν ἀπέλθωσιν οἱ κάτοικοι. Τὸ αὐτὸ ἐκοινοποίησε καὶ εἰς τὰ λοιπὰ ἓξ χωρία. Τοιουτοτρόπως χιλιάδες ψυχαὶ δοκιμάσασαι προηγουμένως διαφόρους πιέσεις καὶ καταδυναστεύσεις τῶν τούρκων, διεσκορπίσθησαν εἰς τὰ τουρκικὰ χωρία τῆς Σεβαστείας πρὸς τελείαν αὐτῶν ἐξόντωσιν. Κατὰ τὴν ἐκδίωξιν ἐγένοντο σφαγαὶ καὶ διακορεύσεις καὶ βεβηλώσεις ἱερῶν ναῶν καὶ ἁπαγωγαὶ μικρῶν παιδίων καὶ βρεφῶν ὑπὸ τὸ πρόσχημα τῆς προστασίας αὐτῶν.

Δον) Τμῆμα Ἐπεσίου

20 Ἰν-όνοῦ, 21 Παζὰρ-πελέν, 22 Κηζήκ, 23 Τσαμλὴ-κιλέ. Τὰ χωρία ταῦτα ἐκδιωχθέντα κατέφυγον πρὸς τὴν Φάτσαν ἢ διεσκορπίσθησαν πολλαχοῦ. Σφαγαὶ καὶ φόνοι καὶ ἀπαγχονισμοὶ ἐσημειώθησαν πλεῖστοι ὅσοι κατὰ τὸν διωγμὸν αὐτῶν. Ὁ Βασίλειος Γεωργίου κατεσφάγη θηριωδῶς ἐν Ζάρᾳ λῃστευθεὶς πρότερον. Ἀπηγχονίσθησαν πολλοὶ φιλήσυχοι χωρικοὶ ὡς φυγόστρατοι δῆθεν καὶ ὡς ἐπαναστάται καὶ δὴ: ἐν Ἰν-όνοῦ 14, μεταξὺ δ' αὐτῶν ὁ Ἰωακεὶμ Σάββα, ὁ Κωνσταντῖνος καὶ Σάββα Τσερκέζ, ὁ Γεώργιος Πισία, ὁ Παῦλος Μιχαὴλ καὶ ὁ Λάζαρος μετὰ τῆς συζύγου αὐτοῦ, ἐν Κηζὴκ 8, ἐν Τσαλὴ-καλὲ 4 καὶ ἱκανοὶ ἐν Παζὰρ-πελέν.

Μερικὸς διωγμὸς ἐγένετο καὶ εἰς τὰ λοιπὰ χωρία τοῦ τμήματος τούτου (Δερέ-κιοϊ, Κιὸβ-τεπέ, Ἀρμοὺτ-τσαΐρ, Καγιαλὴ-καγιά, Τζέτουρα, Κοὺλ-άλή, Τζελέπ, Καγιὰ-δεπέ, Μουρασή, Ὀβαδζούκ, Κοὺρ-μπαγή. Τὸ χωρίον Παναγία δὲν ἐξεκενώθη) κατόπιν πολλῶν πιέσεων καὶ ἀπαγχονισμῶν. Οἱ παραμείναντες δὲν εἶδον βελτιουμένην τὴν θέσιν αὐτῶν. Τοὐναντίον ἀπαγορευθείσης πάσης μεταβάσεως αὐτῶν εἰς τοὺς ἀγροὺς πρὸς καλλιέργειαν ὑφίσταντο τὸν ἐκ λιμοῦ θάνατον, τὸ φάσμα τοῦ ὁποίου συχνάκις ἐπισείοντες οἱ τοῦρκοι παρεπλάνουν πολλὰς τῶν χριστιανῶν ἐκλέγοντες συνήθως τὰς ἐκκλησίας ὡς τόπον κορεσμοῦ τῶν ἀσελγειῶν αὐτῶν.

Τὴν αὐτὴν τύχην ὑπέστησαν καὶ τὰ χωρία τῶν τμημάτων: **Σούσεχρι, Κιρικίου, Γιαγλὴ-γιουζοῦ, Μισουδιὲ** καὶ **Σήσορτας,** καίπερ μὴ ἐκπατρισθέντα, κατ' ἔμπνευσιν καὶ πολλάκις ρητὴν διαταγὴν τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν ἐκεῖ στρατευμάτων Φεϊζῆ βέη, ὅστις καταρτίσας συμμορίας ὑπὸ τοὺς εἰδεχθεστέρους καὶ ἀπαισιωτέρους αὐτόχθονας τούρκους κατελήστευε τοὺς χριστιανούς, ἐξεβίαζεν ἀναιδῶς ἐνώπιον τῶν συγγενῶν αὐτῶν τὰς χριστιανὰς γυναῖκας καὶ παρθένους, ἀπεκεφάλιζε νέους καὶ ἐν γένει ἠρήμου τὴν χώραν ἐκείνην.

ΛΣΤ'.

ΕΠΑΡΧΙΑ ΧΑΛΔΙΔΣ

Καὶ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ταύτῃ (145 κοινότ. καὶ 77845 πληθυσμὸν) ἐνωρὶς ἐφαρμοσθεὶς ὁ ἐμπορικὸς ἀποκλεισμὸς ἀφῆρεσε βαθμηδὸν πᾶν ὅ,τι ὑπῆρχεν εἰς χεῖρας τῶν Ἑλλήνων, περιελθόντων εἰς θέσιν νὰ στερηθῶσι καὶ αὐτοῦ τοῦ ἐπιουσίου ἄρτου. Μεγάλη δυστυχία ἐνέσκηψεν ἀμέσως, ἰδίᾳ εἰς τὸ ἄγονον τμῆμα τῆς Ἀργυρουπόλεως, τοῦ ὁποίου οἱ κάτοικοι μηδὲν σχεδὸν ἀπολαμβάνοντες ἐκ τῆς πετρώδους γῆς ἀπέζων ἐκ τοῦ ἐμπορίου, διενεργουμένου ἐπιτοπίως καὶ ἐν Ρωσσίᾳ. Ἀρχηγὸς τοῦ ἐμπορικοῦ τούτου ἀποκλεισμοῦ ὑπῆρξεν ὁ μισέλλην νομάρχης Τραπεζοῦντος Δζεμὰλ Ἀζμῆ ἐχων ὑπὸ τὰς διαταγὰς αὐτοῦ ἄλλους πολλοὺς καὶ τὸν διοικητὴν Ἀργυρουπόλεως Χιλμῆ βέην. Ἐξ ἑτέρου ἡ στρατολογία διενεργηθεῖσα εἰς εὐρυτάτην κλίμακα ἠρήμωσε τὰς κοινότητας ἀφαιρέσασα τοὺς προστάτας πάσης οἰκογενείας, πολλοὺς τῶν ὁποίων ἐθανάτωσε, κατόπιν ἀσπλάγχνων ραβδισμῶν καὶ φρικωδῶν βασανιστηρίων ἐκ μέρους ἀπανθρώπων ἀξιωματικῶν. Ἕνεκα τῆς τοιαύτης θέσεως τῶν στρατολογουμένων ὁμογενῶν ἐπόμενον ἦτο νὰ παρουσιασθῶσι καὶ φυγόστρατοι, οἵτινες ὅμως ἔσπευδον ἀμέσως παραδιδόμενοι ἵνα σώσωσι τὴν τιμὴν καὶ τὴν ζωὴν ὡς καὶ τὰς ἑστίας αὐτῶν, ἐξ ὧν πολλαὶ ἐν τῷ μεταξὺ ἐπυρπολοῦντο.

Οὕτως εἶχον τὰ πράγματα μέχρι τῆς προελάσεως τῶν Ρώσσων, ὅτε ἤρξαντο νέος φανατισμὸς καὶ νέα μαρτύρια ἐναντίον τοῦ ὁμογενοῦς στοιχείου. Μετὰ τὴν πτῶσιν τῆς Ἐρζερούμης πλεῖστοι τοῦρκοι Ἀργυρουπόλεως, Ἀρδάσης καὶ τῶν περιχώρων, παραλαβόντες τὰς ἀποσκευὰς αὐτῶν, ἔφευγον μέσον Χερροιάνων καὶ Καρὰ Χισὰρ εἰς Σεβάστειαν. Ἐκ τούτων ὅμως ἐλάχιστοι ἦσαν οἱ φθάσαντες ἐκεῖ· οἱ λοιποὶ ἐγκατεστάθησαν εἰς τὸ τουρκικὸν χωρίον Μοναστὴρ (6 ὥρας μακρὰν τῆς Ἀρδάσης), ἔνθα βοηθούμενοι καὶ ὑπὸ φανατικῶν ἐντοπίων τούρκων ἔθηκαν εἰς ἐφαρμογὴν πρόγραμμα καταστρέψαν τὰ εἰς τὴν γραμμὴν ἐκείνην εὑρισκόμενα χριστιανικὰ χωρία. Ἐπὶ τῇ καταλήψει δὲ τῆς Τραπεζοῦντος, τοῦρκοι πρόσφυγες Τραπεζοῦντος, Γιομουρᾶς, Πλατάνων, τοῦ χωρίου Τζικανόη καὶ ἄλλων χωρίων, ἐπὶ κεφαλῆς ἔχοντες κορυφαίους συμμορίτας, ἐκκινήσαντες ἐκεῖφεν ἐπὶ σκοπῷ ὅπως μέσον Κιορτοῦν μετοβῶσιν εἰς Σεβάστειαν — καὶ ἡ ὁδὸς αὕτη ἦτο δι' αὐτοὺς συντομοτέρα — κατηνθύνθησαν οὐχ ἧττον καὶ οὗτοι εἰς Μοναστήρ, κατόπιν προσκλήσεως τῶν ἐκεῖ προηγουμένως συγκεντρωθέντων τούρκων, καὶ ἅπαντες ὁμοῦ ἤρξαντο τοῦ καταστρεπτικοῦ αὐτῶν ἔργου.

Λον) Τμῆμα Τορούλ—Ἀργυρουπόλεως

1 Κορόξενα, 2 Μάδζερα, 3 Φυτιανα, 4 Ἀμβρίκιον. Οἱ κάτοικοι ἐγκαταλείψαντες πᾶσαν τὴν κινητὴν καὶ ἀκίνητον αὐτῶν περιουσίαν περιεπλανῶντο ἐπὶ ἑβδομάδας ὁλοκλήρους ἀνὰ τὰ ὄρη καὶ τὰ σπήλαια νήστεις καὶ γυμνοί. Ἠτιμάσθησαν γυναῖκες καὶ παρθένοι ἐκ μέρους τῶν ἐπιδρομέων καὶ ἐφονεύθησαν γυνή τις μετὰ τοῦ τέκνου αὐτῆς ἐξ Ἀμβρικίου καὶ πέντε κάτοικοι ἐκ Φυτιάνων. Αἱ ἐκκλησίαι διαρπαγεῖσαι τέλεον, εἶτα ἐπυρπολήθησαν. Μετὰ τὰς πολυημέρους αὐτῶν περιπλανήσεις πολλοὶ ἐπέστρεψαν εἰς τὰ ἴδια· κατόπιν ὅμως, καταληφθείσης τῆς Ἀρδάσης (8 Ἰουλίου 1916), ἀπελάθησαν πάντες οὗτοι πρὸς τὰ ὑπὸ ρωσικὴν κατοχὴν μέρη ἐξαγοράσαντες πρότερον τὴν τιμὴν καὶ τὴν ζωὴν αὐτῶν ἀντὶ πολλῶν λύτρων.

5 Παπαβράμ, 6 Σαραντάρ, 7 Ἰλεδζούκ, 8 Χόψια, 9 Γολῆ, 10 Φετικές. Κατόπιν λεηλατιῶν καὶ ἐμπρησμῶν τῶν οἰκιῶν οἱ κάτοικοι διεσκορπίσθησαν εἰς τὰ βουνά. Κατεκρεουργήθησαν ὁ ἐκ Παπαβρὰμ Κυριακὸς Μαδεντσίδης καεὶς ἐπὶ τῆς πυρᾶς, 15 ἐκ Σαραντάρ, 4 ἐξ Ἰλετσούκ, 10 ἐκ Χόψιας καὶ 6 ἐκ Γολῆ.

11 Μαυρενά, 12 Σαρπίς-κιοϊ, 13 Αὐλίανα, 14 Ἄδυσσα, 15 Ἀρταπέρ. Τὴν αὐτὴν τύχην ὑπέστησαν καὶ τὰ χωρία ταῦτα. Ἐφονεύθησαν δύο ἐκ τοῦ χωρίου Ἄδυσσα.

16 Μαγκάδιον, 17 Ἀκ-τσὰλ 18 Γαργάενα, 19 Δέσμενα, 20 Σιμικλή, 21 Σαρὴ-παπᾶ, 22 Μπέϊ-ταρλᾶ. Ἡ καταστροφὴ ὑπῆρξεν ἡ αὐτή. Κατεκρεουργήθησαν 5 ἐξ Ἀκ τσάλ, 15 ἐκ Γαργάενα, 20 ἐκ Δέσμενας, 60 ἐκ Σιμικλή, καὶ 15 ἐκ Σαρὴ-παπᾶ. Παρεβιάσθησαν πολλαὶ παρθένοι ὡς καὶ αἱ μονάζουσαι τῆς ἐν Σιμικλὴ γυναικείας μονῆς.

Πλὴν τῶν 22 τούτων χωρίων καὶ 10 μικρότεροι συνοικισμοὶ (Κανάκ, Κελέντων, Δέρενα, Λοντσίων, Ἄλμης, Κάλιτς, Ἁγιάννης, Σιμερᾶ, Ραματανάντων καὶ Μασανάντων) ἀποτελοῦντες πληθυσμὸν 2300 ψυχῶν διεσκορπίσθησαν λεηλατηθέντες καὶ πυρποληθέντες προηγουμένως.

Ἐπικειμένης τῆς καταλήψεως Ἀρδάσσης οἱ τοῦρκοι καταρτήσαντες ἀνταρτικὰ σώματα καὶ φεύγοντες διήρπαζον, ἠτίμαζον, ἔσφαζον καὶ κατέστρεφον πᾶν ὅτι ἑλληνικόν. Τὰς μεγαλητέρας ὠμότητας καὶ καταστροφὰς ὑπέστη ὁ

ὑπολειφθεὶς λαὸς Κ̣ουρτακοὺς ἀπαχθεὶς μέχρι Σεβαστείας καὶ Τοκάτης καὶ μαρτυρήσας. Δύο ἡμέρας πρὸ τῆς καταλήψεως τῆς Ἀρδάσης, διαταγῇ τοῦ ἐκεῖ ὑποδιοικητοῦ, διηρπάγησαν τὰ καταστήματα καὶ αἱ οἰκίαι τῶν ὁμογενῶν, διασκορπισθέντων εἰς τὰ περίχωρα, καὶ κατόπιν κατεκάησαν διὰ πετρελαίου.

Ὑποχωροῦντες οἱ τοῦρκοι ἐλεηλάτησαν τὰ χωρία: **23) Τσιμπρικᾶ, 24) Ρύακα, 25) Παλαιοχώριον, 26) Χαβίανα, 27) Μουρτζανῆ καὶ 28) Δεμιρτζὶ-κιοΐ,** τῶν ὁποίων ὁ λαὸς φεύγων τοὺς ἐνόπλους ἐπιδρομεῖς καὶ ἀντάρτας τούρκους ἔδραμε πρὸς τὰ βουνά. Ἡ περιουσία αὐτῶν διηρπάγη. Τὰ χωρία **29) Δζίτη, 30) Τζολόχαννα, 31) Παλαγία,** ἐπίσης ἐδοκιμάσθησαν. Μετὰ τὴν ὑποχώρησιν τῶν Ρώσσων οἱ τοῦρκοι ἀνακαταλαμβάνοντες τὰ μέρη προέβησαν εἰς ἀποτελείωσιν τοῦ καταστρεπτικοῦ αὐτῶν ἔργου. Οἱ ἐναπολειφθέντες ἐκ τῶν ὡς ἄνω χωρίων καὶ συνοικισμῶν ἐλάχιστοι ὁμογενεῖς ἀπέθνησκον κυριολεκτικῶς τῆς πείνης, ἀτε ἀπογυμνωθέντες τελείως παντὸς πόρου ζωῆς.

Οἱ λοιποὶ κάτοικοι τοῦ τμήματος Ἀργυρουπόλεως καὶ Τορουὰλ μὴ μετακινηθέντες περιῆλθον ἄνευ ἀπευκταίου εἰς τὴν Ρωσσικὴν κατοχήν.

Βον) Τμῆμα Χερροτάνων — Κελκίτ

Ἄνω Ταρσός, Κάτω Ταρσός, Μελέν, Οὐλοὺ-Σεϊρὰν Μακρολίθ, Τσαοὺλ, Ζίμον, Κιοὺν-πατούρ, Παπούτς. Τζαπουτλῆ, Πιντσάντων, Τουμὰν-ὀλουγοῦ, Σόμκι, Παροττσῆ, Ζαγκὰρ, Σιόν. Οἱ κάτοικοι τῶν χωρίων τούτων, ἐκτὸς 200 κατοίκων, ἀπηλάθησαν εἰς Σεβάστειαν κατὰ τὴν ρωσσικὴν προέλασιν. Οἰκίαι, σχολαὶ καὶ Ἐκκλησίαι

διηρπάγησαν καὶ κατόπιν ἐπυρπολήθησαν. Αἱ κινηταὶ περιουσίαι ἐλεηλατήθησαν, τὰ δὲ κτήματα ἐσφετερίσθησαν οἱ ἐναπομείναντες τοῦρκοι.

Γον) Τμῆμα Τριπόλεως — Κερασοῦντος

Ὁ Μητροπολίτης Χαλδίας καὶ Κερασοῦντος Λαυρέντιος ἔγραφεν ὑπὸ ἡμερομ. 15 Δ)βρίου 1916:

«Οἱ Ἕλληνες ὀθωμανοϋπήκοοι τῆς περιφερείας Κερασοῦντος καὶ ἰδίως οἱ κάτοικοι τῆς πόλεως ταύτης ὑπερεῖχον κατὰ πολὺ τῶν ἀλλοεθνῶν συνοίκων των καὶ κατὰ τὸν πλοῦτον καὶ κατὰ τὴν μόρφωσιν καὶ κατὰ τὴν ἀγωγὴν καὶ κατὰ τὴν φιλεργίαν καὶ ἐπιχειρηματικότητα, ἅπασα δὲ ἡ οἰκονομική, ἡ ἐμπορικὴ καὶ βιομηχανικὴ καὶ ἐπιστημονικὴ κίνησις εὑρίσκετο εἰς χεῖρας αὐτῶν. Ἅμα ἐξερράγη ὁ εὐρωπαϊκὸς πόλεμος οἱ τοῦρκοι Κερασοῦντος, ἰδόντες ὅτι οἱ ἄλλοτε προστάται τῶν ἐν Τουρκίᾳ χρισνιανῶν ἦσαν ἐντελῶς ἀπερροφημένοι ὑπὸ τοῦ γιγαντιαίου πολέμου καὶ δὲν ἦσαν εἰς θέσιν οὔτε νὰ ἐξετάσωσι τὰ συμβαίνοντα, οὔτε νὰ προστατεύσωσι τοὺς ἐν Τουρκίᾳ Χριστιανούς, ἐσκέφθησαν ὅτι ἐπέστη ἡ ὥρα πρὸς καταστροφὴν καὶ ἐξόντωσιν τῶν ἐν Τουρκίᾳ χριστιανῶν καὶ ἰδίως τῶν Ἑλλήνων, τοὺς ὁποίους ἐθεώρουν ὡς τοὺς μόνους ἰσχυροὺς καὶ σπουδαίους ἀντιπάλους των. Ἐπὶ τούτῳ τὸ ἐνταῦθα κομιτᾶτον, περιλαμβάνον πάντα τὰ κακοποιὰ καὶ μοχθηρὰ τουρκικὰ στοιχεῖα, τῇ εἰσηγήσει καὶ συνεργείᾳ τῶν ἀρχῶν, ἐκήρυξαν πόλεμον ἐξοντώσεως κατὰ τῶν Ἑλλήνων, καὶ τὸ πρῶτον αὐτοῦ διάβημα ὑπῆρξε νὰ ἀποστείλῃ εἰς ὅλα τὰ μουσουλμανικὰ χωρία εἰδικοὺς ἀπεσταλμένους, **οἵτινες ἐκήρυττον ὅτι ὁ Σουλτᾶνος ἐθέσπισε σεισάχθειαν τῶν πρὸς τοὺς χριστια-**

νοὺς χρεῶν τῶν τούρκων. καὶ διέτασσεν ἐπὶ ποινῇ ἀγ[illegible] χόνης εἰς τοὺς τούρκους οὐ μόνον νὰ μὴ πληρώσωσί τι πρὸς τοὺς χριστιανοὺς δανειστάς των, ἀλλὰ καὶ αὐστηρῶς ἀπαγορεύεται εἰς τοὺς κατοίκους νὰ δώσωσι τὴν νενομισμένην μορτὴν εἰς τοὺς χριστιανοὺς ἰδιοκτήτας ἀγροτικῶν ἰδιοκτησιῶν· καὶ πράγματι τὸ κατώρθωσαν, καὶ ἀπὸ τῆς κηρύξεως τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ πολέμου μέχρι σήμερον οὐδεὶς σχεδὸν τοῦρκος ἐπλήρωσέ τι εἰς Ἕλληνα ἀπέναντι ὀφειλῆς του ἢ μορτῆς.

Ἐπειδὴ δὲ τὸ οἰκονομικὸν σύστημα τοῦ τόπου συνίσταται εἰς τὸ νὰ διανείμωσιν εἰς τοὺς χωρικοὺς μέχρι τοῦ Ἰουλίου ἅπαν τὸ διαθέσιμον χρῆμα καὶ νὰ ἀρχίσωσι τὰς εἰσπράξεις των ἀπὸ τῶν μέσων Αὐγούστου, οἱ Ἕλληνες ὡς ἐκ τῆς ἀπαγορευτικῆς ταύτης προπαγάνδας τῶν τούρκων, εὑρέθησαν εἰς κρίσιμον οἰκονομικὴν θέσιν, τοσοῦτο μᾶλλον καθόσον αἱ μὲν Τράπεζαι οὐ μόνον ἀνέστειλαν τὰς πιστώσεις των, ἀλλὰ καὶ τοὐναντίον ἐζήτουν ἐπιμόνως τὰ δοθέντα αὐτοῖς δάνεια καὶ ἐξ ἑτέρου ἕνεκα τῆς ἐπιστρατεύσεως ἦτο ἐπεῖγον νὰ ἐξεύρωσι χρῆμα πρὸς πληρωμὴν τῶν στρατιωτικῶν ἀντισηκωμάτων. Ἐν τοιαύτῃ δεινῇ θέσει εὑρισκόμενοι οἱ Ἕλληνες, ἐν τῇ πολυμηχανίᾳ των κατώρθωσαν εἴτε διὰ τῶν φίλων των ἐμπόρων Κωνσταντινουπόλεως εἴτε δι' ἐνεχυριάσεως κοσμημάτων νὰ ἐξεύρωσι μικρά τινα κεφάλαια, δι' ὧν ἤρξαντο τῆς ἐξαγωγῆς τῶν λεπτοκαρύων διὰ Δεδὲ Ἀγὰτς καὶ εἶτα διὰ Κωνστάντζης, ναυλώσαντες εἰδικῶς ἐπὶ τούτῳ ἀτμόπλοια. Οἱ τοῦρκοι ἰδόντες, ὅτι οἱ Ἕλληνες κατώρθωσαν νὰ ἐργάζωνται καὶ νὰ κερδίζωσιν, ἤρχισαν ἐν πρώτοις διὰ παντοίων πιέσεων νὰ προσληφθῶσιν ὡς συνέταιροι, εἶτα δι' ἀπειλῶν καὶ βίας ἐξεδίωξαν τοὺς Ἕλληνας, ἀπέκλεισαν αὐτοὺς διὰ τῆς συμπράξεως τῶν ἀρχῶν πάσης ἐργασίας **καὶ κατέστησαν τὸ**

ἐμπόριον ἀποκλειστικὸν τουρκικὸν μονοπώλιον. ἡ δὲ τοιαύτη κατάστασις διαρκεῖ μέχρι σήμερον, καταστρέψασα τὴν τοσοῦτον ἀνθηρὰν οἰκονομικὴν θέσιν τῶν ἐνταῦθα Ἑλλήνων. Τοιουτοτρόπως δέ, ἀποκλείσαντες πάντα συναγωνισμόν, βαθμηδὸν ἀνήγαγον τὰς τιμὰς τῶν ἐμπορευμάτων πάντων καὶ αὐτῶν τῶν δημητριακῶν εἰς τὸ δεκαπλάσιον καὶ εἰκοσαπλάσιον τῆς ἀρχικῆς ἀξίας των, τῇ ἐπινεύσει καὶ συννενοχῇ τῶν ἀρχῶν.

Ἅμα τῇ ἐνάρξει τῆς κινητοποιήσεως τοῦ ὀθωμανικοῦ στρατοῦ, ἤρξατο καὶ **ἡ ἐπίταξις τῶν διαφόρων εἰδῶν.** Ἡ ἐπὶ τῆς ἐπιτάξεως ἐπιτροπή, ἀπαρτιζομένη ἀποκλειστικῶς ἐκ τῶν μᾶλλον κακοηθῶν στοιχείων τοῦ κομιτάτου, εἰσήρχετο μόνον εἰς τὰ ἑλληνικὰ καταστήματα καὶ ἐπέτασσε καὶ μετεκόμιζεν ἄνευ σημειώσεως καὶ ἀποδείξεώς τινος ὑφάσματα, μεταξωτά, δαντέλες, κορδέλες, μυρωδικά, καλόσια μικρῶν παιδίων, στόρια παραθύρων καὶ ὅ,τι ἄλλο ἤθελεν, ἐὰν δὲ ὁ ἰδιοκτήτης ἐτόλμα νὰ εἴπῃ, ὅτι τὰ εἴδη ταῦτα δὲν χρειάζονται εἰς τὸν στρατόν, ἠγείρετο πρὸ αὐτοῦ εἰς ἀπάντησιν ἡ μάστιξ καὶ ἐδεικνύετο τὸ στρατοδικεῖον. Καὶ οὕτως ἐτελοῦντο ἀτιμωρητεὶ καὶ ἀνεξελέγκτως ἀκατονόμαστοι κλοπαὶ καὶ συλλήσεις ἑλληνικῶν περιουσιῶν, καθότι, τῶν τηλεγραφείων καὶ ταχυδρομείων εὑρισκομένων εἰς χεῖράς των, καθίστατο ἀδύνατος πᾶσα καταγγελία τῶν τελουμένων ὀργίων.

Οἱ στρατολογηθέντες πτωχοὶ Ἕλληνες. οἱ μὴ δυνηθέντες νὰ πληρώσωσιν ἀντισήκωμα, ἐξηναγκάσθησαν ἢ νὰ μεταφέρωσι πολεμεφόδια, ἢ νὰ κτίζωσι στρατῶνας, λουτροὺς ἢ δρόμους, μένοντες σχεδὸν ἄνευ σιτηρεσίου αὐτοὶ καὶ αἱ οἰκογένειαί των. Ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἠπειλοῦντο ἐν καιρῷ χειμῶνος νὰ σταλοῦν εἰς Σιβὰς ἢ ἀλλαχοῦ τοῦ ἐσωτερικοῦ, πρὸς ἀπαλλαγὴν δὲ ἦσαν ἠναγκα-

σμένοι ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν νὰ καταχρεώνωνται διὰ νὰ πληρώνωσι λύτρα. Ἡ τραγῳδία δὲ αὕτη ἐξακολουθεῖ μέχρι σήμερον. Ἐάν τινες τούτων ἐξερχόμενοι τῆς ὑπομονῆς ἐφυγοστράτουν, ἐπιέζοντο, ἠπειλοῦντο καὶ ἐφορολογοῦντο ἀπηνῶς οἱ συγγενεῖς των.

Ἐάν τις κατώρθωνε, διὰ τουρκικῶν καὶ τοῦτο λέμβων, νὰ φύγῃ εἰς τὸ Ρωσσικὸν ἔδαφος καὶ δὲν εἶχεν ἐνταῦθα συγγενεῖς πρὸς ἐκμετάλλευσιν, ἤρχιζον αἱ κατακραυγαὶ καὶ αἱ κατηγορίαι ὅτι τὸ ἑλληνικὸν στοιχεῖον προδίδει τὸ κράτος εἰς τοὺς Ρώσσους καὶ ὅτι οἱ φυγάδες εἶνε κατάσκοποι, ἐνῶ οἱ πτωχοὶ καὶ ἀμαθεῖς οὗτοι φυγάδες, μὴ γνωρίζοντές τι περὶ τῶν τουρκικῶν στρατιωτικῶν πραγμάτων, ἐρωτώμενοι ὑπὸ τῶν Ρώσσων πάντως ἐσφαλμένας θὰ ἔδιδον πληροφορίας καὶ θὰ παρεπλάνων οὕτως ἀνεπιγνώστως τοὺς Ρώσσους πρὸς ὄφελος τῶν τούρκων.

Μετὰ τὰ ἀποτρόπαια καὶ φρικώδη ἀρμενικὰ γεγονότα, ὁπότε πανικὸς κατέλαβε καὶ τοὺς Ἕλληνας, οὓς ἀναφανδὸν ἠπείλουν διὰ τῆς αὐτῆς τύχης, διωρίσθη ἀρχηγὸς τῆς ἐνταῦθα χωροφυλακῆς κάποιος Ὀσμὰν βέης, ἄνθρωπος ἐστερημένος πάσης ἠθικῆς συνειδήσεως. Ὁ κύριος οὗτος, ὑπηρετήσας καὶ ἄλλοτε ἐνταῦθα ὡς ὑπαρχηγὸς τῆς χωροφυλακῆς, ἐγνώριζε κάλλιστα τὰ πρόσωπα καὶ τὰ πράγματα τοῦ τόπου. Ἐσοφίσθη ὅθεν νὰ ἐκμεταλλευθῇ τὴν κατάστασιν καὶ ἐπὶ τούτῳ ἐμήνυσεν εἰς ἐμπορον τῆς πόλεως ὀνόματι Νικόλαον Δελικάρην, ὅπως παρουσιάσῃ τὸν φυγοστρατοῦντα δῆθεν υἱόν του, ἀπελθόντα εἰς τὸ ἐξωτερικόν, ἢ νὰ πληρώσῃ αὐτῷ 500 λίρας ὡς λύτρα. Ἐπειδὴ δὲ ὁ ρηθεὶς Δελικάρης οὔτε τὸ ἓν ἦτο εἰς θέσιν νὰ πράξῃ οὔτε τὸ ἕτερον, ὁ Ὀσμὰν βέης διὰ τοῦ ἐν Τραπεζοῦντι τότε συγγενοῦς στρατιωτικοῦ διοικητοῦ Ἀβνῆ πασᾶ, ἐνήργησε τὴν ἐξορίαν του μετὰ τῆς συζύγου, τοῦ υἱοῦ του καὶ τῶν δύο

θυγατέρων του εἰς Κολώνιαν, ἔνθα ὡς ἐκ τῶν ταλαιπωριῶν ἀπέθανε καὶ οὗτος καὶ ἡ σύζυγός του. Δημιουργήσας οὕτως ἓν φοβερὸν προηγούμενον, κατέστησεν εὐαλώτους πάντας τοὺς λοιποὺς πλουσίους Ἕλληνας. Μὴ ἐξετάζων, ἐὰν ὁ ζητούμενος ὡς φυγόστρατος ἀπῆλθεν εἰς Ἀμερικὴν ἢ ἀλλαχοῦ πολλὰ ἔτη πρὸ τοῦ πολέμου καὶ ἐὰν εἶχεν ἢ μὴ συγγένειάν τινα πραγματικὴν μετά τινος ὁπωσδήποτε πλουσίου, ἐμήνυεν αὐτῷ νὰ πληρώσῃ λύτρα, εἰ δὲ μὴ θὰ ἐξορισθῇ μετὰ τῆς οἰκογενείας του. Ἐὰν δὲ ἐβεβαιοῦτο ὅτι δὲν ὑπῆρχε πράγματι μετρητὸν χρῆμα, εἶχε τὴν καλωσύνην νὰ στέρξῃ, ὅπως λάβῃ ἀπέναντι τῶν λύτρων γραμμάτια χρεωστικά, ἐμπορεύματα, κοσμήματα, τάπητας καὶ ὅ,τι ἄλλο πρᾶγμα ἀξίας. Ὅταν δέ, περιπατῶν ἀνὰ τὴν πόλιν, συνήντα τινὰ φέροντα χρυσῆν ἅλυσον, ἐζήτει καὶ ἐλάμβανεν αὐτὴν ἄνευ διατυπώσεως· λέγεται δὲ ὅτι τοιουτοτρόπως συνέλεξεν ὑπὲρ τὰς 200 χρυσᾶς ἁλύσους ὡρολογίων. Εὐτυχῶς παυθέντος τοῦ Ἀβνῆ πασᾶ, συναπῆλθε καὶ οὗτος μετ' ἐκείνου καὶ οὕτως ἀπηλλάγησαν οἱ Ἕλληνες τῆς φοβερᾶς ταύτης μάστιγος.

Κατὰ τὴν προέλασιν τῶν Ρώσσων εἰς τὴν Τραπεζοῦντα ὁ βαλῆς Τραπεζοῦντος διέτυξε τὴν μετανάστευσιν τῶν τουρκικῶν χωρίων Λαζιστὰν καὶ Τραπεζοῦντος πρὸς τὰς δυτικὰς ἐπαρχίας καὶ ἐνέσκυψαν δεκάδες χιλιάδων μεταναστῶν εἰς τὴν ἐπαρχίαν Κερασοῦντος καὶ ὡς ἀκρίδες φθοροποιοὶ ἐσάρωσαν τὰ πάντα. Διήρχοντο δηοῦντες καὶ ληιζόμενοι, φονεύοντες καὶ πυρπολοῦντες τὰ ἑλληνικὰ χωρία καὶ ἐκδιώκοντες τοὺς κατοίκους αὐτῶν ὡς ἀπόλυτοι κύριοι καὶ ἐνεκαθίσταντο ἐν ταῖς κατοικίαις αὐτῶν ὀργιάζοντες. Ἐπῆλθεν ἐντελὴς ἀναρχία καὶ ἐδημιουργήθη πραγματικὴ ἐπαναστατικὴ κατάστασις. Ἐπειδὴ δὲ ἤρξαντο οὗτοι δηοῦντες καὶ τὰ τουρκικὰ χωρία καὶ ἐπῆλθον αἱματηραὶ ῥήξεις

μεταξὺ τούρκων καὶ μεταναστῶν, ἡ Κυβέρνησις ἠναγκάσθη νὰ ἀποστείλῃ ἰσχυρὰ σώματα χωροφυλάκων, ὅπως ἀναγκάσῃ τοὺς ἐνόπλους τούτους μετανάστας νὰ ἀπελθουν πρὸς τὰς δυτικωτέρας ἐπαρχίας. Ἀπῆλθον δὲ συναπιφέροντες τὰ ποίμνια καὶ τὰς οἰκιακὰς ἀποσκευὰς τῶν ἑλληνικῶν χωρίων, καταλιπόντες εἰς ἀνάμνησιν τὴν χαλέραν καὶ τὸν τυφοειδῆ πυρετόν.

Μετὰ τὴν πτῶσιν τῆς Τραπεζοῦντος ὁ βαλῆς αὐτῆς ἦλθεν ἐνταῦθα, συνοδευόμενος ὑπὸ τοῦ προέδρου τοῦ κομιτάτου Τραπεζοῦντος, μελῶν τινων τοῦ κομιτάτου καὶ τῶν πιστῶν ὀργάνων του. Δέον νὰ σημειώσωμεν ἐνταῦθα ὅτι ὁ ἄνθρωπος οὗτος εἶνε εἷς τῶν μοχθηροτέρων, ἀπαισιωτέρων καὶ ἀγριωτέρων δημοσίων ὑπαλλήλων τοῦ κράτους, αὐτόχρημα ἠθικὸν τέρας. Πρὸ τοῦ πολέμου εἶχεν ἀποσταλῇ ὡς μουτεσαρίφης εἰς Ρίζε, ἐνθα τῇ συνεργασίᾳ τοῦ ἐκεῖ τότε καὶ νῦν ἐνταῦθα εὑρισκομένου μουδίρου τοῦ Μονοπωλίου τῶν καπνῶν διωργάνωσε τὸ φοβερὸν ἐκεῖνο κατὰ τῶν Ἑλλήνων Ριζοῦντος μποϊκοτάζ, ὅπερ μικροῦ δεῖν ἔφερεν εἰς τὴν ἀνάγκην τοὺς Ἕλληνας Ριζοῦντος νὰ μεταναστεύσωσι. Τότε δὲ ἔστειλεν ἐνταῦθα τὸν συνεργάτην του τοῦτον μουδίρην τοῦ Μονοπωλίου, ὅστις διωργάνωσε καὶ ἐνταῦθα **τὸ κατὰ τῶν Ἑλλήνων μποϊκοτάζ**, κατὰ τὰς παραμονὰς τοῦ πολέμου, ἀλλ' ὁ κηρυχθεὶς εὐρωπαϊκὸς πόλεμος ἔδωκεν ἄλλην διεύθυνσιν εἰς τὰς ἐνεργείας του.

Ὁ Βαλῆς οὗτος ἐκπροσωπεῖ τὰς γνωστὰς ἰδέας τοῦ Κομιτάτου, κατὰ τὰς ὁποίας δέον διὰ παντὸς θεμιτοῦ καὶ ἀθεμίτου μέσου, ἔστω κ.ἀ διὰ ληστείας, νὰ ἐπιδιωχθῇ ἡ οἰκονομικὴ καταστροφὴ τῶν Ἑλλήνων καὶ, κωλυομένων αὐτῶν καὶ ἀποκλειομένων πάσης ἐργασίας διὰ μποϊκοτάζ, ἀπειλῶν καὶ παντοίων ἄλλων μέσων, περιέλθῃ ἅπασα ἡ ἐργασία εἰς τὰς χεῖρας τῶν τούρκων, ὁπότε οἱ Ἕλληνες θὰ

καθίσταντο εἵλωτες καὶ παρίαι δορυάλωτοι τῶν τούρκων.

Μετά τινων ἡμερῶν διαμονὴν ἐνταῦθα ὁ βαλῆς, δοὺς τὴν διαταγὴν εἰς τὸν τότε καϊμακάμην Κερασοῦντος, ὅπως ὑπακούσῃ οὗτος εἰς τὰς εἰσηγήσεις τοῦ ἐμπίστου ὀργάνου του Ὁμὲρ ἐφένδη, καθὼς ὡμολόγησεν αὐτὸς οὗτος ὁ καϊμακάμης Ρεσὶτ βέης, καταδιωχθεὶς εἶτα ὑπὸ τοῦ βαλῆ ὡς παρακούσας εἰς τὴν διαταγήν του ταύτην, ἀνεχώρησεν εἰς Ὀρδοῦ, ἣν ἐξέλεξεν ὡς ἕδραν του.

Ἡμέρας τινὰς μετὰ τὴν ἀναχώρησίν του, κακοποιά τινα στοιχεῖα τοῦ κομιτάτου ἄνευ ἐπισήμου τινὸς ἀντιπροσώπου τῶν ἀρχῶν, εἰσέρχονται νύκτωρ εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ εὐϋπολήπτου καὶ πλουσίου ἐμπόρου Ἰορδάνου Σουρμελῆ καὶ ἀφοῦ ἔδειραν αὐτὸν ἀνηλεῶς, ἀπήγαγον εἰς τὰς φυλακὰς μετὰ τεσσάρων φυγάδων συλληφθέντων ἔν τινι λέμβῳ, κατηγοροῦντες αὐτὸν ὅτι δῆθεν συνεννοεῖτο μετὰ κατασκόπων, ἐλθόντων ἐκ Ρωσσίας καὶ ἐπιχειρησάντων τὴν νύκα τῆς συλλήψεώς του νὰ φύγωσι πάλιν διὰ τὴν Τραπεζοῦντα ἐκ τοῦ παρὰ τὴν οἰκίαν του αἰγιαλοῦ. Μετά τινας ἡμέρας συνέλαβον ἕτερον εὐϋπόληπτον ἔμπορον, ὀνόματι Παντελῆν Ἑρμείδη, ἐπὶ τῇ κατηγορίᾳ ὅτι δῆθεν παρασκευάζει τὴν εἰς Ρωσσίαν δραπέτευσιν δύο Ἀρμενίων ἰατρῶν, ὑπηρετούντων ἐν τῷ ἐνταῦθα στρατιωτικῷ νοσοκομείῳ. Μετά τινας ἡμέρας ἀπεστάλησαν οὗτοι εἰς τὸ ἐπὶ τοῦ μετώπου παρὰ τὴν Τρίπολιν στρατοδικεῖον, ἔνθα ἐταλαιπωρήθησαν ἐν ταῖς φυλακαῖς ἐπὶ δίμηνον, εἶτα ἀπεστάλησαν ὑπὸ τοῦ στρατοδικείου εἰς Ὀρδοῦ, ἔνθα μεθ' ἑτέρους δύο μῆνας ἠθῳώθησαν, μὴ εὑρεθέντος, ὡς εἰκός, οὐδενὸς ἀπολύτως στοιχείου ἐνοχῆς κατ' αὐτῶν καὶ ἀποδειχθέντος ἐκ τῆς ὁμολογίας τῶν μετ' αὐτῶν συλληφθέντων φυγάδων, ὅτι οὗτοι οὔτε κἂν ἐξ ὄψεως ἐγνώριζον τοὺς ἐμπόρους τούτους καὶ ὅτι δερόμενοι καὶ ἀπειλούμενοι ἐξηναγκάσθησαν βίᾳ νὰ συκο-

φαντήσουν αὐτούς. Καίτοι δὲ παρῆλθε τριμηνία ὅλη ἀπὸ τῆς ἀθῳώσεώς των, οὐχ ἧττον ὁ Βαλῆς ἀρνεῖται αὐτοῖς τὴν ἄδειαν νὰ ἐπανακάμψωσιν ἐνταῦθα.

Ἡμέρας τινὰς μετὰ τὴν σύλληψιν τῶν ἄνωθι ἐμπόρων, νύκτα τινὰ περὶ τὸ μεσονύκτιον, σπεῖρα ἐξ 150 περίπου ἀτόμων, ἄνευ ἐπισήμου τινὸς ἀντιπροσώπου τῶν ἀρχῶν, περιεκύκλωσε τὴν οἰκίαν τοῦ πλουσίου ἐμπόρου Ἰωάννου Δεληγεώργη, εἰσῆλθε βίᾳ εἰς αὐτὴν καὶ ἀφοῦ ἀνεστάτωσε τὰ πάντα ἐν τῇ οἰκίᾳ, συνέλαβε καὶ ἀπαγαγοῦσα ἐφυλάκισε τὸν ρηθέντα κύριον Δεληγεώργην, ἐπὶ τῇ κατηγορίᾳ ὅτι συνεννοεῖτο διὰ σημείων μετὰ τῶν διερχομένων ρωσσικῶν θωρηκτῶν, ὡς δῆθεν ἐξήγετο ἐξ ἐπιστολῆς ἀγνώστου τινὸς ἀνθρώπου, περιπεσούσης εἰς χεῖράς των, καὶ ἥτις κατόπιν ἀπεδείχθη πλαστὴ ὑπ' αὐτῶν τῶν ἰδίων χαλκευθεῖσα. Ἡμέρας τινὰς μετὰ τὴν σύλληψίν του ἀπεστάλη καὶ οὗτος εἰς τὸ παρὰ τὴν Τρίπολιν στρατοδικεῖον, ἐνθα μετὰ τινας ἡμέρας ὡς ἐκ τῶν ταλαιπωριῶν, τοῦ τρόμου καὶ τῆς προβεβηκυίας ἡλικίας του ἀπεβίωσεν ἐν τῇ φυλακῇ καὶ ἐτάφη τρεῖς ἡμέρας μετὰ τὸν θάνατόν του ἄνευ ἱερέως. Ὁ στρατιωτικὸς διοικητὴς τοῦ μετώπου Χατζῆ Χαμδῆ βέης ἐξετάσας τὴν ὑπόθεσιν καὶ ἰδὼν ὅτι αὕτη ἦτο καθαρὰ καὶ κακοηθεστάτη συκοφαντία, ἀνήγγειλε διὰ τηλεγραφήματός του εἰς τὴν ἐνταῦθα σύζυγόν του τὴν πλήρη ἀθωότητα τοῦ συζύγου της, ἐκφράζων συνάμα τὴν λύπην του διὰ τὸν ἄδικον θάνατόν του.

Οἱ Ἕλληνες, βλέποντες ὅτι αἱ ραδιουργίαι, αἱ συκοφαντίαι καὶ αἱ πλεκτάναι αὗται ἐλάμβανον ἐπικινδύνους δι' ὅλους διαστάσεις, εὗρον τὸ μέσον νὰ μάθωσι θετικῶς τὴν αἰτίαν καὶ τὸν σκοπὸν τῶν καταχθονίων τούτων σκευωριῶν. Ὁ μεσάζων δὲ ἐν τῇ ὑποθέσει ταύτῃ ὁμογενὴς εἶδε κατάλογον, συνταχθέντα ὑπὸ ἐπιτροπῆς τοῦ Κομιτάτου

κατ' ἀνωτέραν εἰσήγησιν, ὑποδειχθέντων τῶν προσώπων ὑπὸ τοῦ αἱμοβόρου ἐμπόρου Ἐσρὲφ ἐφένδη Σαρῆ Μαχμοὺτ Ζαδέ, τοῦ κυριωτέρου τούτου ὑποβολέως καὶ διοργανωτοῦ πάντων τῶν κατὰ τῶν Ἑλλήνων κακουργημάτων, καὶ περιλαμβάνοντα τὰ ὀνόματα 17 ἐκ τῶν πλουσιωτέρων καὶ εὐϋποληπτοτέρων Ἑλλήνων ἐμπόρων, οἵτινες ἐπρόκειτο νὰ συλληφθοῦν καὶ ἐξορισθοῦν εἰς τὸ ἐσωτερικὸν, ὡς δῆθεν ἐπικίνδυνοι διὰ τὴν ἀσφάλειαν τοῦ τόπου! Πρὸ τοῦ φοβεροῦ τούτου κινδύνου, ἡ κοινότης οὖσα ἀποκλεισμένη ἀπό τε ξηρᾶς καὶ θαλάσσης, ἠναγκάσθη διὰ πολλῶν θυσιῶν νὰ λάβῃ τὰ γνωστὰ ἐν τοιαύταις περιστάσεσι μέτρα, ὅπως ἀναστείλῃ προσωρινῶς τοὐλάχιστον τὸ κακόν. Ἐπὶ τούτῳ ὁ τότε ἐν ἐνεργείᾳ καϊμακάμης Κερασοῦντος Ρεσὶτ βέης, ἐρειδόμενος ἐπὶ τοῦ ἀδίκου θανάτου τοῦ κ. Δεληγεώργη καὶ τῆς ἐλλείψεως καὶ τοῦ ἐλαχίστου τεκμηρίου ἐνοχῆς κατὰ τῶν προγραφέντων, ἠρνήθη διαρρήδην τὴν σύλληψιν αὐτῶν, ἕνεκα δὲ τούτου, πεσὼν εἰς τὴν δυσμένειαν τοῦ Βαλῆ, ἐπαύθη τῶν καθηκόντων του καὶ διωρίσθη ἐπίτροπος αὐτοῦ ἕν ἐκ τῶν ἀχρειεστέρων, μοχθηροτέρων καὶ μισελληνικωτέρων ὀργάνων τοῦ Βαλῆ ὀνόματι Νιχὰτ βέης. . . . . Ἀργότερον ἡ ἀκόρεστος αὐτῶν λύσσα ἐστράφη κατὰ τῶν ἀπροστατεύτων ἑλληνικῶν χωρίων. Καὶ ἤρξατο ἐπιτεινόμεναι αἱ δηώσεις, αἱ ἀτιμώσεις παρθένων καὶ γυναικῶν, αἱ φορολογίαι, οἱ δαρμοί, καὶ οἱ φόνοι ἐν τοῖς ἑλληνικοῖς χωρίοις ὑπὸ τοῦ ἐμπίστου ὀργάνου τοῦ Βαλῆ, τοῦ θηριώδους καὶ ἀπαισίου τέρατος Ὀσμὰν ἀγᾶ Φιριτίνογλου, συνοδευομένου ὑπὸ πεντηκοντάδος ἐνόπλων κακούργων καὶ πολλὰς κακουργίας καὶ ἐν τῇ πόλει διαπράξαντος καὶ νῦν ἔτι διαπράττοντος, τῇ συνενοχῇ τῶν ἀρχῶν, ἐπὶ τῇ προφάσει ὅτι ἀναζητεῖ ἐν ταῖς οἰκίαις τῶν Ἑλλήνων ὅπλα καὶ φυγοστράτους.

Δέον νὰ σημειώσωμεν ἐνταῦθα, ὅτι ὁ ρηθεὶς Ὀσμὰν

ἀγᾶς, ἄνθρωπος ἐντελῶς ἀγράμματος καὶ θηριώδης, εἶνε τὸ πιστὸν καὶ προσφιλὲς ὄργανον τοῦ βαλῆ καὶ τῇ ἐπινεύσει αὐτοῦ καὶ τῶν ἐπιτοπίων ἀρχῶν κατέστη ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ πολέμου ὁ τύραννος καὶ ὁ δικτάτωρ τῆς Κερασοῦντος καὶ τῶν Ἑλληνικῶν χωρίων, δέρων, λεηλατῶν, ἀτιμάζων, φορολογῶν, φονεύων, εἰσερχόμενος νύκτωρ εἰς τὰς Ἑλληνικὰς οἰκίας μετὰ τῆς περὶ αὐτὸν πολυαρίθμου σπείρας ἐνόπλων κακούργων, ἐνεργῶν ἄνευ ἐπισήμου τινὸς ἐντολῆς κατ' οἶκον ἐρεύνας, φυλακίζων αὐθαιρέτως καὶ ἐν γένει καταστὰς φοβερὰ διὰ τοὺς Ἕλληνας μάστιξ. Μῆνάς τινας πρὸ τῆς πτώσεως τῆς Τραπεζοῦντος ὁ νῦν ἐν ἀργίᾳ καϊμακάμης Ρεσὶδ βέης, λαβὼν τηλεγράφημα τοῦ Βαλῆ, δι' οὗ ἐζητοῦντο 25 ἄλογα, διεβίβασε τοῦτο εἰς τὸν ρηθέντα Οσμὰν ἀγᾶ, ὅστις μετά τινος δολοφόνου Κιατὶπ Ἀχμὲτ καί τινων ἐνόπλων ἐγκατασταθεὶς ἔν τινι γραφείῳ τῆς ἀγορᾶς, προσεκάλεσε τοὺς πλουσίους Ἕλληνας καὶ ἐπισείων τὸ μαστίγιον ἐζήτησε καὶ ἔλαβε δι' ἀπειλῶν παρ' αὐτῶν περὶ τὰς 800 λίρας καὶ ἐνθυλακώσας αὐτὰς ἀπῆλθε μετὰ τῶν ἐνόπλων συντρόφων του εἰς τὰ χωρία, συνέλεξε διὰ τῆς βίας ἄνευ πληρωμῆς 30 ἄλογα καὶ ἀπέστειλεν αὐτὰ εἰς τὸν πρὸς ὃν ὅρον. Ἐσχάτως ἰδὼν κάπου φωτογραφίαν τινὰ τοῦ υἱοῦ τοῦ πλουσίου Ἕλληνος καταστηματάρχου Κωνσταντίνου Ἀτματζίδου, γενομένην πρὸ ἐτῶν ἐν Τραπεζοῦντι καὶ παριστῶσαν αὐτὸν ἐν ἐνδυμασίᾳ λαζικῇ, κρατοῦντα ὅπλον Μάουζερ, ὅπερ εἶχε δανεισθῇ παρά τινος τούρκου Τραπεζουντίου, προσεκάλεσε παρ' αὐτῷ τὸν ρηθέντα πατέρα του καὶ ἐζήτησε τὸ ὅπλον, εἰ δὲ μὴ θὰ σταλῇ εἰς τὸ στρατοδικεῖον. Ἠναγκάσθη ὁ δυστυχὴς νὰ πληρώσῃ 20 λίρας πρὸς ἀγορὰν τοιούτου ὅπλου, ὅπερ τῷ ἀπέστειλε. Πρὸ μηνὸς περίπου, ἐπελθὼν μετὰ τῆς σπείρας του εἰς τὸ Ἑλληνικὸν χωρίον Πρόσοριν, ἀφοῦ ἐλεηλάτησε καὶ ἠτίμασε γυναῖκας καὶ παρθένους, ἐδολοφόνησεν εἶτα μετὰ τῶν συντρόφων του 4 νέους Ἕλληνας καὶ εἶτα, δείρας μέχρι θανάτου τὸν ἱερέα, ἔλαβε βίᾳ παρά τινων χωρικῶν ἔγγραφον, δι' οὗ ἐπιστοποιεῖτο ὅτι δῆθεν οἱ δολοφόνοι ἦσαν Ἀρμένιοι, ἐνῷ οὐδεὶς ἀπολύτως Ἀρμένιος εὑρίσκεται εἰς τὰ μέρη ταῦτα. Καὶ ἐδόθη μὲν εἶτα μήνυσις εἰς τὸν ἐπίτροπον τοῦ καϊμακάμη, ἀλλ' οὐδὲν ἀπολύτως ἐνηργήθη.

Ἀλλὰ θὰ ἐχρειάζοντο πολλαὶ δεκάδες σελίδων, ὅπως ἀπαριθμήσωμεν τοὺς ἄθλους τοῦ ἥρωος τούτου. Ἀναζητήσαντες τὸν σκοπόν, ὅστις ἐπεδιώκετο ὑπὸ τοῦ Βαλῆ διὰ τῶν σκευωριῶν καὶ συκοφαντιῶν τούτων, ἐμάθομεν θετικῶς παρ' ἀξιοπίστων δημοσίων τούρκων ὑπαλλήλων ὅτι ὁ σκοπὸς τοῦ βαλῆ ἦτο ὅπως διὰ τῶν ἀλλεπαλλήλων τούτων συκοφαντιῶν, δολοπλοκιῶν καὶ συλλήψεων ἐμπνεύσῃ δυσπιστίαν εἰς τὴν κυβέρνησιν ἐναντίον τοῦ Ἑλληνικοῦ στοιχείου καὶ προκαλέσῃ οὕτω τὴν διαταγὴν τῆς εἰς τὸ ἐσωτερικὸν ἐξώσεως πάντων τῶν Ἑλλήνων, λεηλατήσῃ τὰς οἰκίας καὶ περιουσίας των καὶ ἐξοντώσῃ αὐτούς.

.... Βεβαίως ἄνθρωποι τοιοῦτοι, ὡς ὁ βαλῆς οὗτος, εὑρισκόμενοι εἰς τοιοῦτον σημεῖον ἠθικῆς καταπτώσεως, ἀσμένως θυσιάζουσι καὶ αὐτὴν τὴν σωτηρίαν τοῦ Κράτους πρὸς κορεσμὸν τῶν αἱμοβόρων ἐνστίκτων των. Ἐπιδιώκων λοιπὸν τὴν ἐξόντωσιν τοῦ Ἑλληνικοῦ στοιχείου, ἀπῆλθεν εἰς συνάντησιν τοῦ εἰς Σοῦ-Σεχρὶ ἀφιχθέντος τότε ὑπουργοῦ τῶν Ἐσωτερικῶν Ταλαὰτ βέη. Δυνάμεθα δὲ νὰ συμπεράνωμεν ὅτι πᾶσαν συκοφαντίαν μετεχειρίσθη διὰ νὰ ἀποσπάσῃ τὴν ἀπόφασιν τοῦ ἐπιτελείου καὶ τοῦ ὑπουργείου πρὸς ἔξωσιν τῶν Ἑλλήνων ἐκ τῆς παραλίας, τὸ μὲν ὅτι οἱ Ἕλληνες τῶν μερῶν τούτων εἶνε ἐπικίνδυνοι διὰ τὴν ἀσφάλειαν τοῦ μετώπου τῆς Τριπόλεως, τὸ δὲ ὅτι διὰ τῆς ἀπελάσεως αὐτῶν θὰ περιήρχετο ἀρκετὸς ἀραβόσιτος εἰς

τὰς χεῖρας τῆς ἐπιμελητείας ἐκ τῆς συντελεσθείσης συγκομιδῆς, ἐνῷ εἶνε ἀληθές, ὅτι τὸ πλεῖστον μέρος τῆς συγκομιδῆς κατεστράφη ὑπὸ τῶν τούρκων προσφύγων. Ἐφωδιασμένος διὰ τῆς ἀποφάσεως ταύτης, μετὰ τὴν εἰς Ὀρδοῦ ἄφιξίν του, προσεκάλεσε τὸν ρηθέντα ἐπίτροπον τοῦ καϊμακάμη Κερασοῦντος Νιχὰτ βέην καὶ δοὺς τὰς ἀναγκαίας ὁδηγίας ἀπέστειλεν αὐτὸν ἐνταῦθα. Οὗτος ἅμα τῇ ἐλεύσει του, ἐκ συμφώνου μεθ' ἑτέρου αἱμοβόρου τοῦ ἐπιθεωρητοῦ τῶν μεταλλείων καὶ βοηθούμενος ὑπὸ χωροφυλάκων καὶ στιφῶν ἐνόπλων, ἤρξατο τοῦ ἔργου. Ἐν τῷ μεταξὺ παρ' ἀξιοπίστου πηγῆς μαθὼν ὅτι ἐνώπιον πολλῶν εἶπεν οὗτος ὅτι ἐπέστη ἡ ὥρα νὰ ἐκδικηθῇ τοὺς Ἕλληνας, ὑπῆγα πρὸς αὐτὸν καὶ ἠρώτησα ἐὰν ἀληθεύωσι τὰ περὶ ἐξώσεως τῶν Ἑλλήνων διαδιδόμενα. Μοὶ ἀπήντησεν ἀορίστως, ὅτι πρόκειται μόνον διὰ στρατιωτικοὺς λόγους νὰ μεταφερθοῦν ἀλλαχοῦ οἱ κάτοικοι χωρίων τινῶν ἑλληνικῶν πλησίον τῆς παρατάξεως τοῦ στρατοῦ κειμένων. Εὐθὺς δι' ἐκτενοῦς πρὸς τὸν Μ. Βεζύρην, τοὺς ὑπουργοὺς τῶν Στρατιωτικῶν καὶ τῶν Ἐσωτερικῶν, τὴν Βουλήν, τὸν ἀρχηγὸν τοῦ γ' στρατιωτικοῦ σώματος Βεχὴπ πασᾶν, τὸν ἀρχηγὸν τοῦ μετώπου Τριπόλεως Χατζῆ Χαμδῆ βέην, τὰ Πατριαρχεῖα καὶ τὸν βαλῆν τηλεγραφήματός μου, ἐκθέτων τὴν πίστιν καὶ ἀφοσίωσιν τῶν Ἑλλήνων ὑπηκόων πρὸς τὸ Κράτος καὶ τὴν ἔλλειψιν παντὸς λόγου ἐξώσεως αὐτῶν, ἥτις ἐν ὥρᾳ χειμῶνος ἰσοδυναμεῖ πρὸς ἐξόντωσιν αὐτῶν, παρεκάλουν νὰ ἀνακληθῇ ἡ διαταγή.

Ἀλλ' ἐν τῷ μεταξὺ ἐν πάσῃ σπουδῇ, τῇ διαταγῇ τοῦ ἐπιτρόπου τοῦ καϊμακάμη, περιεκύκλωσαν ἐν πρώτοις τὸ παράλιον ἑλληνικὸν χωρίον **Γιὸλ Ἀγὴζ**, συνέλαβον ὅλους τοὺς ἄνδρας καὶ ἀπαγαγόντες εἰς Κεσὰπ ἐφυλάκισαν, τὴν δὲ ἑπομένην τοὺς διέταξαν νὰ ἑτοιμασθῶσιν, ὅπως τὴν ἐπαύ-

ριον ἀναχωρήσωσιν. Ἀλλὰ δύο ὥρας μετὰ ταῦτα ὁ μουδίρης Κεσάπ, ἀπελθὼν εἰς Γιὸλ Ἀγὴζ μετὰ χωροφυλάκων καὶ ἐνόπλων στιφῶν, ἐξέβαλε βίᾳ τῶν οἰκιῶν των ἄνδρας, γυναῖκας, παιδία, γέροντας, ἀρρώστους καὶ ἀναπήρους καὶ μὴ ἐπιτρέψας οὐδὲν νὰ παραλάβωσιν, ἄνευ ἀποσκευῶν' ἄνευ φορτηγοῦ ζώου, ἄνευ ἐνδυμάτων καὶ τροφῶν ὑπὸ ραγδαίαν βροχὴν ἀπέστειλεν αὐτοὺς ὑπὸ συνοδείαν χωροφυλάκων πρὸς τὸ Καρὰ-Χισάρ, ἀναγκαζομένους νὰ διανυκτερεύσωσιν ἐν ὑπαίθρῳ ὑπὸ ραγδαίαν βροχὴν καὶ ὑπὸ δριμὺ ψῦχος. Ἅμα τῇ ἐκ τοῦ χωρίου ἐξόδῳ τῶν δυστυχῶν, δημόσιοι ὑπάλληλοι, χωροφύλακες, περίοικοι τοῦρκοι χωρικοὶ διήρπασαν τὰ πάντα: ἔπιπλα, σκεύη, ἐνδύματα, ζωοτροφίας, ζῷα, καύσαντες καὶ ἀπαγαγόντες καὶ αὐτὰς τὰς θύρας καὶ τὰ παράθυρα τῶν οἰκιῶν. Εἶτα περιεκύκλωσαν καὶ **τὰ ἄλλα χωρία** καὶ διὰ τοῦ αὐτοῦ τρόπου **ἐξεκένωσαν καὶ ταῦτα, ὡς καὶ τὴν πόλιν Τριπόλεως**. Ἐνῷ συνετελεῖτο μετὰ τοσαύτης ἀγριότητος ἡ καταστροφὴ τοσούτων ἀνθούντων ἑλληνικῶν χωρίων, ὁ ἀντιπρόσωπος τοῦ ἀπουσιάζοντος κόμητος Σχιλεμβουργ κ. δόκτωρ Σέδ, μοὶ ἀνεκοίνωσε πρὸς αὐτὸν τηλεγράφημα τῆς γερμανικῆς πρεσβείας, διαλαμβάνον τὰ ἑξῆς, ἅτινα ἀνεκοινώθησαν τῇ πρεσβείᾳ ὑπὸ τοῦ ὀθωμανικοῦ ὑπουργείου: «Ἡ ἐκκένωσις τῆς παραλίας εἶνε μέτρον καθαρῶς στρατιωτικόν. Ἐν τῇ ἐκκενώσει δὲν πρέπει νὰ ὑπερβοῦν τὰ ὅρια τῶν στρατιωτικῶς ἀναγκαίων. Θὰ ἐκκενωθῇ ἡ παραλία εἰς βάθος 50 χιλιομέτρων ἐν διαστήματι ἑνὸς μηνός. Ἕκαστος τῶν ἀπελαυνομένων δύναται νὰ ἐκλέξῃ ἐντὸς τῆς διορίας ταύτης τὴν ἡμέραν τῆς ἀναχωρήσεώς του καὶ τὸν τόπον τῆς διαμονῆς του, παραλαμβάνων ὅσα πράγματα θέλει καὶ δύναται. Αἱ ἰδιοκτησίαι θὰ μείνουν ἄθικτοι, δύνανται δὲ νὰ ἀφήσωσιν εἰς αὐτὰς φύλακάς».

Εἰς ἀπάνιησιν ὑπεδείξαμεν τῷ κ. Δόκτορι, ὅτι ἐνταῦθα ἀκριβῶς ἐκτελοῦνται τὰ ἀντίθετα τῆς διαταγῆς ταύτης καὶ δι' αὐτοπτῶν μαρτύρων ἀπεδείξαμεν αὐτῷ τὴν ἐπιβουλὴν τῶν ἐνταῦθα ἀρχῶν καὶ τοῦ βαλῆ, ἀφοῦ ἄλλως τε τὰ ὄργια καὶ αἱ φρικαλεότητες αὗται ἐτελοῦντο ὑπὸ τὰ ὄμματα ὅλων. Ἀγνοῶν εἰς ποῖον σημεῖον ἀκριβῶς εὑρίσκοντο τὰ ἐν τοῖς χωρίοις τεκταινόμενα, ἕνεκα τοῦ αὐστηροῦ αὐτῶν ἀποκλεισμοῦ, καὶ βασιζόμενος ἐπὶ τοῦ τηλεγραφήματος τῆς Γερμανικῆς Πρεσβείας, ἐζήτησα προφορικῶς παρὰ τοῦ Ἐπιτρόπου τοῦ καϊμακάμη ὅπως παράσχῃ ἡμῖν τὰς ἀπαιτουμένας λέμβους καὶ φορτηγίδας, ἵνα δι' ἐξόδων μας ἀποστείλωμεν τοὺς ἀπελαυνομένους δι' Ἀμισοῦ εἰς τὰ περὶ τὴν Τοσγάτην ἑλληνικὰ χωρία ἡ παραγγείλῃ διὰ λογαριασμόν μας ἐκ τοῦ ἐσωτερικοῦ ἁμάξας καὶ ζῷα πρὸς μεταφορὰν τῶν ἀπελαυνομένων. Μοὶ ἀπήντησεν ἀρνητικῶς. Τὴν 20 Νοεμβρίου ἔλαβον τὸ τηλεγράφημα τοῦ Βεχὴπ πασᾶ, ἔχον ὡς ἑξῆς: «Διὰ στρατολογικοὺς λόγους εἶνε ἀναγκαία ἡ εἰς τὸ ἐσωτερικὸν προσωρινὴ μεταφορὰ τῶν Ρωμαίων συμπατριωτῶν μου, οἱ ὁποῖοι ἀνέκαθεν ἐμπράκτως ἀπέδειξαν τὴτ πίστιν καὶ ἀφοσίωσίν των. Ἐλήφθησαν τὰ ἀπαιτούμενα μέτρα ὅπως ἀσφαλῶς, αἰσίως καὶ ἀνέτως μεταφερθῶσιν. Εἶνε ἀναμφίβολον, ὅτι ἐν Σιβὰς αἱ κατοικίαι καὶ ἡ διατροφή των ἐξησφαλίσθησαν, ἐδόθησαν διαταγαὶ ὅπως οἱ μὴ ἔχοντες τὰ μέσα ἐπωφεληθῶσιν ἐκ περιτροπῆς ἐκ τῶν ὑπαρχόντων τοιούτων. Παρακαλῶ νὰ εἶσθε βέβαιοι ὅτι ἡ μεταφορά των αὕτη εἶνε πρὸς τὸ συμφέρον τῶν συμπατριωτῶν μου». Βλέπων ὅτι ἐνῷ τοιαῦται διαταγαὶ ἐδίδοντο ἐπισήμως καὶ ἐν φανερῷ, ἐξετελοῦντο δὲ ἀκριβῶς ὅλως τὰ ἀντίθετα ὑπὸ τοῦ βαλῆ καὶ τῶν ὀργάνων του, προσδοσάντων εἰς τὸ ζήτημα χαρακτῆρα ἀπηνοῦς διωγμοῦ καὶ διαδιδόντων παρὰ τῷ λαῷ

ὅτι εἶνε ἐπανάληψις τοῦ Ἀρμενικοῦ ζητήματος, μαθὼν δ' ἐξ ἑτέρου ὅτι ὁ ἐπίτροπος τοῦ καϊμακάμη ἐξεφράσθη δημοσίᾳ ὅτι δέν θὰ ἐπιτρέψῃ τὴν ἀποστολὴν οὔτε ἐπιστολῆς οὔτε τηλεγραφήματος τῆς Μητροπόλεως, καὶ στερούμενος ἄλλων μέσων ἐνεργείας, βασιζόμενος συνάμα ἐπὶ τοῦ τηλεγραφήματος τῆς Γερμανικῆς Πρεσβείας, ἐτηλεγράφησα τῇ 24 Νοεμβρίου τῷ Βαχὴπ πασᾷ, ὅπως ἐπιτρεψῃ τὴν τοποθέτησιν τῶν ἀπελαθέντων εἰς τὰ ἑλληνικὰ χωρία τὰ περὶ τὸ χωρίον Κουλὰκ καγιᾶ, ἀπέχον τῆς παραλίας 50 χιλιόμετρα. Τὴν ἑπομένην ἔλαβον τὴν ἑξῆς ἀπάντησιν: «Ἐδωκα διαταγὴν εἰς τὸν νομάρχην Τραπεζοῦντος, ὅπως ἐκ τῶν εἰς τὸ ἐσωτερικὸν ἀποστελλομένων οἰκογενειῶν τῶν Ρωμαίων ὅσα εὑρίσκονται μεταξὺ Κερασοῦντος καὶ Κουλὰκ καγιᾶ, καθὼς καὶ ἐκεῖνα τῶν ὁποίων ἡ ἀποστολὴ δὲν ἐγένετο εἰσέτι, τοποθετηθῶσιν ἐπὶ τοῦ παρόντος εἰς τὰ πέριξ τοῦ Κουλὰκ καγιᾶ χωρία, οἱ δὲ ἄρρωστοι αὐτῶν νοσηλευθῶσιν εἰς τὸ νοσοκομεῖον τῶν ξένων τῆς Νομαρχίας». Εὐθὺς ἀπέστειλα ἀντίγραφον αὐτοῦ εἰς τὸν ἐπίτροπον τοῦ καϊμακάμη μετὰ τακριρίου μου, παρακαλῶν νὰ ἐνεργηθῇ συμφώνως τῇ διαταγῇ ταύτῃ, ἀλλ' οὗτος ἀπήντησεν ὅτι οὐδεμίαν τοιαύτην ἐπίσημον εἴδησιν ἔλαβε παρὰ τοῦ βαλῆ. Συνάμα ἀπέστειλα διὰ πεζοῦ ἕτερον ἀντίγραφον πρὸς τὸν πολιορκοῦντα τὰ χωρία ἀρχηγὸν τῆς χωροφυλακῆς. Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ ἐπίτροπος τοῦ καϊμακάμη μετέβη εἰς Κουλοὺκ καγιᾶ καὶ ἐπιστρέψας ἐδήλωσεν ὅτι οὐδένα σχεδὸν Ἕλληνα πρόσφυγα εὗρε περὶ τὸ Κουλὰκ καγιᾶ εἰμὴ περὶ τοὺς 200 ἀρρώστους καὶ μᾶς εἰδοποίει νὰ φροντίσωμεν περὶ αὐτῶν.....»

Διὰ τοιούτου λοιπὸν καταχθονίου τρόπου ἐξεκενώθη κατ' ἀρχὰς ἡ **πόλις Τρίπολις μετὰ τῆς ὁμωνύμου περιφερείας** (Καρὰ-καγιά, Ἐρσεὴλ-μαδέν, Ἀκτσὲ-κηλησέ, Οὔρουδζα-μαδέν, Τεβεκλῆ, Νιάλ, Κοὺρτ-πελῆ, Ἀδὰ-μπογιούκ, Ἀδὰ-δουζή, Καρὰ-ἐρίκ, Ἀγαλὴκ-μαδέν, Λάχανα-μαδέν, Σὰκ-

χαλβᾶ, Γιαγλῆ-δερέ, Χαπσᾶ-τσαΐρ, Μοναστήρ, Κεπὲ-κηλησέ, Τζαγράκ, Γενὴ-κιοϊ, Μεξέν, Σατὴ-μαδέν, Ἐσελὴ-μαδέν, Τζιμαχάντων, Ἐλέβη, Τσικμέν, Ρούμ, Σογοὺκ-δαμά, Ρακάν, Πελεδξήκ, Πολακλή, Παλάν, Ὁμαλοχῶρι, Ὁρμανοχῶρι, Λιαμλατῖνον, Λειβάδια, Καρὰ-γκιουκελί, Γηρλήκ μαδέν, Κηζὴλ-καγιᾶ, Γοζονίκ, Ἀσλανδζήκ). βραδύτερον δὲ καὶ ἡ **περιφέρεια Κερασοῦντος** (Κὴρ χαρμάν, Ἀρμοὺτ ἀλάν, Κοτύλιζα, Ἀγιαμή, Τσάλ, Δοιβλίζ, Κέϊρεζ, Κοὺς καγιά, Σαραϊδζήκ, Γιὸλ ἀγήζ, Κασιόπη, Διβάν, Γιαγμούρδζα μαδέν, Πράσαρη, Δερελή, Καραλή, Γιόμο, Καγιὰ Χισάρ, Μελικλή, Τσορλέϊκ, Δεμιρδζή κιοϊ, Καλὲ γκιουνεΐ, Κοὺζ βιράν, Τεπέ κιοϊ, Παζὰρ-σοῦ-μαδέν, Ἀπτοὺλ-παζαρή), καὶ τοιουτοτρόπως περὶ τὰ τέλη τοῦ 1916 συνεπληρώθη ἡ ἐξωσις ὁλοκλήρου τοῦ ἐκ 38 χιλιάδων ὁμογενοῦς πληθυσμοῦ τῶν τμημάτων τούτων κατὰ τρόπον ἀνήκουστον καὶ φρικώδη. Κατὰ τὸν διωγμὸν τοῦτον τὰ χωρία ἐπολιορκήθησαν ὑπὸ χωροφυλάκων βαναύσων καὶ σκληρῶν καὶ ἰδίως ὑπὸ ἐπὶ τούτῳ καταρτισθέντων ἀνταρτικῶν σωμάτων. Ἡ συγκοινωνία μεταξὺ τῶν διαφόρων χωρίων καὶ μεταξὺ αὐτῶν καὶ τῆς Κερασοῦντος διεκόπη καθ' ὁλοκληρίαν καὶ τὸ ἐξοντωτικὸν πρόγραμμα ἐφηρμόζετο ἀνενοχλήτως. Πολιτικοὶ ὑπάλληλοι καὶ στρατιωτικοὶ καὶ ἀνταρτικὰ σώματα, οἱ πάντες ἦσαν εἰς διαρκῆ κίνησιν ἐναμιλλόμενοι εἰς ἐκδηλώσεις σκληρότητος πρὸς τοὺς ἐκτοπιζομένους χριστιανούς. Ὁ προσωρινὸς μάλιστα ὑποδιοικητὴς Κερασοῦντος Νιχὰτ βέης — φανατικώτατος καὶ χριστιανομάχος — ὄχι μόνον ἠρνήθη τὴν ἐκ μέρους τῆς κυβερνήσεως ἀλλὰ ἀπηγόρευσε καὶ τὴν ἐκ μέρους τῆς Μητροπόλεως ἀποστολὴν ἄρτου εἰς τὰς παρὰ τὴν ὄχθην τοῦ ποταμοῦ Ἀκ-σοῦ κατασκηνωσάσας δύο χιλιάδας προσφύγων Τριπόλεως.

Ὁ δυστυχὴς πληθυσμὸς ἐγκαταλιπὼν οὕτω τὰς ἑστίας

αὐτοῦ — ἐν αἷς ἀμέσως ἐγκατεστάθησαν τοῦρκοι — ἀπεστάλη εἰς Καρὰ-Χισὰρ καὶ ἐκεῖθεν κατὰ ὁμάδας νέας καὶ κατὰ κυβερνητικὴν βούλησιν σχηματισθείσας ὡδηγεῖτο ὁτὲ μὲν εἰς ἔρημα ἀρμενικὰ χωρία, ὁτὲ δὲ εἰς Ἔρπαα καὶ εἰς Νεοκαισάρειαν, δικαιούμενος ὄχι νὰ ἔχῃ ὡρισμένην τινὰ κατοικίαν ἀλλὰ νὰ διάγῃ ἐξίμηνον πλάνητα βίον, ἕνεκα τοῦ ὁποίου ἀπέθανε τὸ πλεῖστον μέρος αὐτοῦ. Ὅσοι διεσώθησαν, ἐξαπατηθέντες ὑπὸ τῶν ἀρχῶν ὅτι εἶνε ἐλεύθεροι νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς τὰς ἑστίας αὐτῶν, προσήρχοντο σπεύδοντες μετὰ χαρᾶς ἀλλ' εὐθὺς κατεδιώκοντο ἀπηνέστατα ἐκ μέρους τῶν ἐντοπίων κυβερνητικῶν ὀργάνων. Μαρτύρια τούτων εἶνε ὁ ἱερὸς ναὸς τοῦ ἁγίου Γεωργίου Πάτλαμας — μίαν ὥραν πέραν τῆς Κερασοῦντος - μετονομασθεὶς καὶ ὑπ' αὐτῶν τῶν τούρκων «Κανλῆ-Κιλίσε», ἔνθα ἐνέκλεισεν ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας τοιούτους ἐπιστρέφοντας χριστιανοὺς ἄνευ σιτηρεσίου, μέχρι συμπληρώσεως τοῦ ἀριθμοῦ 50· ἀλλ' ὁ ἀριθμὸς οὗτος συνεπληρώθη βραδύτατα καὶ οἱ δυστυχεῖς ἔγκλειστοι ἀπέθνησκον τῆς πείνης ἐν αὐτῇ τῇ Ἐκκλησίᾳ. Ὁ μουδίρης Κασσιόπης (Κεσάπ), πρὸς ἀπαλλαγὴν ἐνοχλήσεων ἐκ μέρους τῶν ἐπιστρεφόντων χριστιανῶν, διέταξε τοὺς χωροφύλακας ὅπως φονεύωσι πάντα τοιοῦτον παρουσιαζόμενον εἰς τὸ χωρίον αὐτοῦ. Ἦν διάβημα τῆς μητροπόλεως ὑπῆρξεν ἀνωφελές καὶ ἡ στερεότυπος ἀπάντησις ἐδίδετο: **«Τί ἀναμιγνύεσαι; εἶσαι πνευματικὸς ἀρχηγὸς καὶ νὰ κυττάζῃς τὴν ἐκκλησίαν σου· οἱ πρόσφυγες εἶνε κτῆμα τοῦ κράτους καὶ ὅ,τι θέλει τοὺς κάμνει».**

Ἡ πεῖνα ἐμάστιζεν αὐτούς· γυναικόπαιδα καλῶν οἰκογενειῶν, παραμεμορφωμένα καὶ ἐν αἰγείοις δέρμασι, πολλάκις δὲ καὶ ὁλόγυμνα, περιήρχοντο τὰς οἰκίας τῆς Κερασοῦντος ἐπαιτοῦντα. Πᾶσα βοήθεια πρὸς αὐτοὺς ἀπηγο-

ρεύετο, ὁ δὲ παραβαίνων τὴν διαταγὴν ταύτην ἀπεστέλλετο εἰς τὸ στρατοδικεῖον.

Ἐζητήθη τότε νὰ ἐπιτραπῇ ἐν **Κερασοῦντι** ἡ σύστασις συσσιτίων· ἀλλ' ἀπηγορεύθη καὶ τοῦτο, τοῦ νομάρχου δηλώσαντος ὅτι ὁ βουλόμενος δύναται νὰ ἀποστείλῃ εἰς τὴν κυβέρνησιν τὴν συνδρομὴν αὐτοῦ. Ἡ ὑπερογδοηκοντοῦτις μήτηρ τοῦ Ε. Στεφανίδου προσενεγκοῦσα ὀλίγην τροφὴν εἰς πρόσφυγα ἠπειλήθη νὰ σταλῇ εἰς τὸ στρατοδικεῖον, ὁ δὲ Μυλωνίδης προσλαβὼν ὑπηρέτριαν πρόσφυγα ἐφυλακίσθη ἐπὶ ἕνα μῆνα.

Μετὰ τὴν ἀπέλασιν ὁλοκλήρου τοῦ πληθυσμοῦ τῆς περιφερείας ἦλθεν ἡ σειρὰ τῆς **Κερασοῦντος** καὶ τῆς **Πουλαντζάκης**. Καὶ ἡ μὲν τελευταία αὕτη, χαρακτηρισθεῖσα ὡς μικρὰ Ἑλλάς, διὰ τὸν ἀμιγῆ αὐτῆς πληθυσμόν, ἀπηλάθη ἀγρίως ἐντὸς δύο ἡμερῶν. Προκειμένου δὲ περὶ τῆς **Κερασοῦντος** μυρία περὶ αὐτῆς ἐμηχανεύθησαν. Τῇ 28 Δεκεμβρίου 1916 τριμελὴς ἐπιτροπὴ ἀξιωματικῶν κατέφθασεν εἰς Κερασοῦντα ὅπως διενεργήσῃ τὴν ἔξωσιν αὐτῆς κατὰ τρόπον ὅμως διάφορον. Τὴν παραμονὴν τῆς 1ης Ἰανουαρίου ἀνήρτησαν ἐν τῇ ἀγορᾷ κατάλογον 65 οἰκογενειῶν, ἐκ τῶν καλλιτέρων, μετὰ σημειώσεως ὅτι ἔδει ἐντὸς τριῶν ἡμερῶν νὰ ἐξέλθωσι τῆς πόλεως καὶ ἀναχωρήσωσιν ὡς ὕποπτοι. Ὀλίγον ἀργότερον ἀνηρτήθη ἕτερος κατάλογος 150 οἰκογενειῶν. Κατόπιν ἁρμοδίων ἐνεργειῶν τῆς μητροπόλεως ἑτέρα ἐπιτροπὴ ἐκ Σοΐ-Σεχὴρ ἐλθοῦσα καὶ ἐξετάσασα τὰ κατὰ τὴν αἰτίαν τῆς ἐξώσεως ἐπείσθη περὶ τῆς ἀθῳότητος τῶν ἀπελαυνομένων οἰκογενειῶν καὶ τοιουτοτρόπως ἐσώθη ἡ πόλις. Μετά τινα ὅμως καιρὸν νέον σχέδιον ἀπελάσεως παρουσιάσθη. Κατόπιν ἐπανειλημμένων ἀπογραφῶν τῶν κατοίκων ὁ Νομάρχης ἰσχυριζόμενος ὅτι 70 ο]ο οἱ κάτοικοι κατήγοντο ἐκ τῶν ἤδη ἀπελαθέντων μερῶν ἢ ὅτι δὲν ἦσαν ἐγγεγραμμένοι ἐν τοῖς ληξιαρχικοῖς βιβλίοις Κερασοῦντος·

ἐχαρακτήρισεν αὐτοὺς ὡς ξένους καὶ διέταξε τὴν ἀναχώρησιν αὐτῶν. Ἀλλὰ καὶ ὁ σκόπελος οὗτος παρεκάμφθη, παρακληθέντος τοῦ στρατηγοῦ Βεχὴπ πασᾶ, ὅστις προθύμως ἐνίοτε εἶχεν εἰς ἱκανοποίησιν σχετικῶν αἰτημάτων τοῦ Μητροπολίτου Χαλδίας καὶ Κερασοῦντος.

Μετὰ τὴν ὑποχώρησιν τῶν Ρώσσων καὶ τὴν προέλασιν τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ ἤρξαντο πολλοὶ ἐκ τῶν διασωθέντων κατοίκων ὅλων τῶν τμημάτων τῆς ἐπαρχίας διασκορπιζόμενοι εἰς Τραπεζοῦντα, Βατοὺμ καὶ ἀλλαχοῦ ὅπως διασωθῶσιν τῆς θηριωδίας τῶν ἐπερχομένων τουρκικῶν ἀνταρτικῶν σωμάτων καὶ διαφύγωσι τὸν ἐκ πείνης θάνατον.

Ἀλλὰ καὶ τὰ ἐν τοῖς νομοῖς Ἰκονίου, Ἀγκύρας καὶ Σεβαστείας ὑπολειπόμενα χωρία δὲν διῆλθον καλλιτέραν ζωήν. Ποικιλοτρόπως πιεζόμενα ἐμαραίνοντο οἰκονομικῶς κατεστρέφοντο ἠθικῶς, καὶ κατεδιώκοντο θρησκευτικῶς.

ΛΖ'.

ΕΠΑΡΧΙΑ ΡΟΔΟΠΟΛΕΩΣ

Ἡ ἀναστήλωσις ἐν Τουρκίᾳ τῆς συνταγματικῆς παρῳδίας ἔθηκεν εἰς ἐφαρμογὴν καὶ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ταύτῃ (κοινότ. 47 καὶ πληθυσμ. 20657) τὸ σατανικὸν πρόγραμμα τῶν Νεοτούρκων. Ἡ στρατολογία τῶν χριστιανῶν ἐφηρμόσθη κατὰ τρόπον τοιοῦτον, ὥστε πολλοὶ νέοι, καίπερ ἀποτελοῦντες τὸ στήριγμα τῶν οἰκογενειῶν αὐτῶν, ἐξηναγκάσθησαν εἰς ἐκπατρισμὸν πρὸς ἀποφυγὴν τῶν βασάνων καὶ τῶν κακουχιῶν τῆς τουρκικῆς στρατολογίας. Οἱ φόροι ἐτριπλασιάσθησαν ἢ ἐδημιουργήθησαν νέοι τοιοῦτοι, ἡ δὲ εἴσπραξις αὐτῶν ἐγίνετο δι' ἐκμισθωτῶν τούρκων, οἱ ὁποῖοι ἀπολαύοντες ἀπολύτου ἐλευθερίας καὶ κυβερνητικῆς ὑποστηρίξεως ηὔξανον πρὸς ἴδιον ὄφελος τοὺς φόρους τῶν χριστιανῶν.

Ἡ ἔκρηξις τοῦ εὐρωπαϊκοῦ πολέμου ὑπῆρξε καὶ διὰ τὴν ἐπαρχίαν ταύτην ἀπαρχὴ περιόδου, καθ' ἣν ἐπεζητήθη ὁ μαρασμὸς καὶ ἡ τελεία μάλιστα καταστροφὴ τοῦ χριστιανικοῦ αὐτῆς στοιχείου. Ἀπ' ἀρχῆς ἤδη τοῦ ὡς ἄνω πολέμου κατηρτίσθησαν τὰ ἐργατικὰ τάγματα, τὰ δὲ γυναικόπαιδα καὶ οἱ γέροντες ἠγγαρεύοντο ἵνα μεταφέρωσιν

ἐπὶ τῆς ράχεως αὐτῶν πολεμοφόδια ἀπὸ Τραπεζοῦντος, Δζεβιζλῆ καὶ Γεμουρὰν εἰς Χαψῆ-κιοϊ, Ἄρδασαν καὶ Ἀργυρούπολιν, ὑφιστάμενοι τὰς θηριώδεις συνεπείας τῶν ἀγγαρευόντων αὐτοὺς τούρκων. Ἰδίᾳ ἐδοκιμάσθη ἡ κοινότης Σάντα, ἕνεκα ἐπιθέσεων ἄλλοτε μὲν τῶν τουρκικῶν συμμοριῶν, ἄλλοτε δὲ τῶν χωροφυλάκων, ἡσυχάσασά πως μόνον μετὰ τὴν ἐγκαθίδρυσιν ἐκεῖ σταθμοῦ ὑπευθύνου χωροφυλακῆς.

Διὰ τῆς πτώσεως τῆς Τραπεζοῦντος (5 Ἀπριλίου 1916) καὶ τῆς προελάσεως τῶν Ρώσσων περιῆλθον εἰς τὴν κατοχὴν αὐτῶν τὰ χωρία τοῦ τμήματος Γαλλιαίνης, ἡ ἐν αὐτοῖς Πατριαρχικὴ μονὴ τοῦ ἁγίου Γεωργίου Περιστερᾶ καὶ αἱ κοινότητες Λειβερᾶ, Σανόγια, Δανειαχα, Σπήλαια, Μουνταντό, Κοστορτός, Χαβᾶ, Κάτω Χορτοκόπιον, Κουσπιδῆ, Σκόπια καὶ τὸ τμῆμα Σάντας. Ἐξαιρουμένων τῆς κοινότητος Λειβερᾶς καὶ τῶν χωρίων τοῦ τμήματος Γαλλιάνης, **οἱ κάτοικοι τῶν λοιπῶν κοινοτήτων** μετετοπίσθησαν ὑπὸ τῶν Ρώσσων πρὸς τὴν περιφέρειαν Τραπεζοῦντος.

Τῇ 15 Ἀπριλίου ἰ. ἔ. αἱ τουρκικαὶ στρατιωτικαὶ ἀρχαὶ διέταξαν ὅπως οἱ κάτοικοι τῶν ἐντὸς τῆς τουρκικῆς ζώνης χωρίων τῆς ἐπαρχίας **μεταναστεύσωσι πρὸς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Ἀργυρουπόλεως**, τάξασαι πρὸς τοῦτο καὶ τετραήμερον προθεσμίαν ἀναχωρήσεως. Ὁ λαὸς πανικόβλητος καὶ ἐχων ὑπ' ὄψιν τὴν πρὸς τοὺς Ἀρμενίους ἐπιδειχθεῖσαν θηριωδίαν κατέφυγεν τὸ μὲν εἰς τὰ πυκνὰ δάση τῆς περιφερείας αὐτοῦ (4 χιλ. ψυχαὶ), τὸ δὲ διὰ φαράγγων καὶ ὀρέων πρὸς τὸ τμῆμα Ἀρδάσης τῆς ἐπαρχίας Χαλδίας (2,5 χιλ. ψυχαὶ), πρὸς τὴν ἱ. μονὴν Βαζελῶνος (650 ψυχ.) καὶ πρὸς τὸ μέγα σπήλαιον τοῦ χωρίου Κανάκα (1200 ψυχαί), ἕτερον δὲ πάλιν μέρος αὐτοῦ διαλαθὸν τὴν προσοχὴν τῶν ἁρμοδίων σκοπῶν διεσώθη πρὸς τὸ μέρος τῶν Ρώσων. Πολλοὶ ἐκ τῶν καταφυγόντων εἰς τὰ δάση, πρὸ τοῦ κινδύ-

νου τοῦ ἐκ πείνης θανάτου, ἐπεχείρησαν νὰ διαφύγωσι τὴν προσοχὴν τῆς τουρκικῆς στρατιωτικῆς ζώνης καὶ σώθῶσι πρὸς τὸ ρωσσικὸν μέρος. Ἐκ τούτων τινὲς μὲν ἐπέτυχον, ἄλλοι ὅμως συλληφθέντες ὡδηγήθησαν ἐν βασάνοις καὶ κακώσεσιν εἰς τὰ μεσόγεια, πολλοὶ δὲ ἐξ αὐτῶν φονευθέντες ἐρρίφθησαν εἰς τὸν ποταμὸν Πυξίτην, ὅστις καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῶν ἐκεῖ ἐχθροπραξιῶν ἐξηκολούθει νὰ ἐκβράζῃ πτώματα ἀθῴων καὶ τιμίων κατοίκων χριστιανῶν.

Μετὰ τὴν ἔξοδον τῶν κατοίκων τῶν ὡς ἄνω χωρίων, στίφη στρατιωτῶν, συμμοριτῶν, ἀκόμη καὶ γυναικοπαίδων, ἐπιπεσόντα ἐλεηλάτησαν μέχρι βελόνης τὰς ἐγκαταλειφθείσας περιουσίας καὶ ἐβεβήλωσαν τοὺς ἱεροὺς ναοὺς καὶ τὰ νεκροταφεῖα. Ἀλλὰ καὶ φόνοι καὶ ἀτιμώσεις δὲν ἔλειψαν. Ἐκτὸς τῶν συμβάντων ἐν τῇ ἱερᾷ μονῇ Βαζελῶνος — περὶ ὧν κατωτέρω γενήσεται λόγος — ἡ οἰκογένεια καὶ οἱ συγγενεῖς τοῦ ἐκ τοῦ χωρίου Θέρσας Ἀβραὰμ Παρασκευόγλου ὑπέστησαν κτηνώδεις βιασμοὺς ἐν μέρους ἀγρίων συμμοριτῶν. Οἱ ἐκ τοῦ αὐτοῦ χωρίου Εὐστάθιος καὶ Γεώργιος Πέτρογλους ἐσφάγησαν εἰς τὸ ἄκρον τοῦ χωρίου αὐτῶν. Ὁ ἐκ Κανάκα ἱερεὺς Ἰωάννης Χριστοφορίδης μετὰ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Κωνσταντίνου καὶ ὁ ἐκ Γιανυάντων ἱερεὺς Ἰωάννης Χρυσανθίδης ἐσφάγησαν πλησίον τῶν χωρίων αὐτῶν. Ὁ ἐκ Σαχνόης ἱερεὺς Κωνσταντῖνος Μαρθίδης ἐφονεύθη, ἀφοῦ εἶδε ἐκβιασθεῖσαν τὴν σύζυγον αὐτοῦ. Οἱ ἱερεῖς Χορτοκοπίου Ἰωάννης, Ἀπόστολος καὶ Συμεὼν ἀπέθανον ἐκ τῶν πολλῶν κακώσεων. Ὁ ἱερεὺς τοῦ χωρίου Στάμα Σάββας Χριστοφορίδης καὶ ἡ οἰκογένεια αὐτοῦ, ἀποκλεισθέντες πανταχόθεν ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ καὶ μὴ θελήσαντες νὰ γείνωσι ἕρμαια τῶν τουρκικῶν ὀργίων, ἀπέθανον ἐκ πείνης καὶ ἔμειναν ἄταφοι. Ὁ μουχτάρης Χορτοκοπίου Κωνσταντῖνος Εὐγενίδης, ἰδὼν βιαζομένους τοὺς συγγενεῖς αὐτοῦ καὶ δαρεὶς ἀνηλεῶς, ἀπώλεσε τὰς φρένας. Οἱ ἐν τῷ

σπηλαίῳ Κανάκα κρυβέντες, ἰδόντες ὅτι ἡ πολιορκία αὐτῶν παρετείνετο καὶ τὰ τρόφιμα ἐξέλιπον, ἠναγκάσθησαν μετὰ τετραήμερον μάχην νὰ παραδοθῶσιν εἰς τοὺς τούρκους· ἐξ αὐτῶν, ἀπαγομένων πρὸς τὴν περιφέρειαν Ἀργυρουπόλεως, 26 γυναῖκες καὶ νεάνιδες, διερχόμεναι τὴν παρὰ τὸ χωρίον αὐτῶν γέφυραν τοῦ ποταμοῦ Πρυτάνεως, ἵνα ἀποφύγωσι τὸν ἐπικείμενον ἐπ' αὐτὰς κίνδυνον τῆς ἀτιμώσεως, ἐρίφθησαν εἰς τὸν ποταμὸν καὶ ἐπνίγησαν. Ἐν γένει δὲ οἱ καταφυγόντες εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Ἀρδάσης καὶ τῆς Ἀργυρουπόλεως ἀπεδεκατίσθησαν συνεπείᾳ τῶν κακουχιῶν, τῆς ὁδοιπορίας, τῆς πείνης καὶ τῶν ἀτιμώσεων.

Κατὰ Ἰούλιον ι. ἔ. κατελήφθη ὑπὸ τῶν Ρώσσων ὁλόκληρος ἡ ἐπαρχία. Ἡ κατοχὴ αὕτη ἔδωκε μὲν τὰ μέσα τῆς δυνατῆς ἀναβιώσεως τοῦ πληθυσμοῦ, νέα ὅμως καταστροφὴ ἐπελθοῦσα ἀργότερον ἔθηκεν εἰς νέαν σκληρὰν δοκιμασίαν καὶ τὸν ἑλληνισμὸν τῆς ἐπαρχίας ταύτης.

Ἤδη διὰ τῆς γενομένης ἐν Ρωσσίᾳ ἐπαναστάσεως (7]βριος 1917) παρελύθησαν πᾶσαι αἱ στρατιωτικαὶ ἐνέργειαι τῶν Ρώσσων ἐπὶ τοῦ μετώπου, πᾶσα δὲ ἡ προσοχὴ τοῦ στρατοῦ μετεστράφη εἰς τὰ ἐσωτερικὰ τῆς πατρίδος αὐτοῦ. Ἡ ἀποσύνθεσις τῶν Ρώσσων προχωρήσασα ἁλματηδὸν κατέληξεν εἰς τὴν πλήρη διάλυσιν τοῦ μετώπου (Φεβρ. 1918). Ἀφ' ἑτέρου οἱ τοῦρκοι κατόπιν συννεννοήσεως μετὰ τῶν ἁρμοδίων καὶ τοῦ ἐν Βακοῦ πανισλαμικοῦ κομιτάτου «Μουσαβὰτ» διοργανωθέντες ἤρξαντο νὰ ἀνακαταλαμβάνωσι τὰς ἀπολεσθείσας ἐπαρχίας αὐτῶν. Ὁλόκληρα ἀνταρτικὰ σώματα, ὑπὸ τὴν γενικὴν ἀρχηγίαν τοῦ ἐν ἐνεργείᾳ χιλιάρχου τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ Καχριμὰν βέη διατελοῦντα, ἐρημώσαντα πολλὰ χωρία τῆς ἐπαρχίας Τραπεζοῦντος περιεκύκλωσαν καὶ τὴν ἐπαρχίαν Ροδοπόλεως. Οἱ κάτοικοι καταληφθέντες ὑπὸ μεγίστου φόβου ἐζήτουν ὅπως

ἀναχωρήσωσι καὶ μόνον κατόπιν πολλῶν ἐνεργειῶν τῶν ἡμετέρων παρέμειναν, ἐξαιρουμένων τῶν χωρίων **Γιαννάντων, Θίρδα** καὶ **Σαχνόν,** τῶν ὁποίων οἱ κάτοικοι ἐξεπατρίσθησαν. Τὴν 24 Ἰανουαρίου 1917 διεκόπη τελείως ἡ μετὰ τῆς Τραπεζοῦντος συγκοινωνία τῆς ἐπαρχίας, ἥτις ὀσημέραι στενότερον περικυκλουμένη ὑπὸ τῶν συμμοριῶν καὶ τῶν ἀνταρτῶν διήρχετο ἡμέρας τραγικῆς ἀγωνίας. Τὰ ἀνταρτικὰ σώματα εἰσελθόντα πρῶτον εἰς τὸ τμῆμα Γαλλιαίνης ἐλεηλάτησαν τοὺς κατοίκους αὐτοῦ καὶ ἐπεδόθησαν εἰς πᾶν εἶδος ἀγριότητος καὶ κτηνωδίας. Πλὴν τούτου ἐλεηλατήθησαν ἀφαντάστως καὶ τὰ χωρία: Σπήλαια, Χαβᾶ, Κοστορτός, Μουνταντὸς καὶ κάτω Χορτοκόπιον.

Ἀλλὰ καὶ αἱ ἐγκαταστᾶσαι ἐπίσημοι διοικητικαὶ ἀρχαί, ἀντὶ πάσης προστασίας τοῦ χριστιανικοῦ πληθυσμοῦ ἔναντι τῶν κακοποιῶν στοιχείων, συνεπλήρωσαν τὸ ἔργον αὐτῶν διὰ τῆς, λόγῳ ἐπιτάξεως καὶ καταναγκαστικῆς συνδρομῆς, ἀφαιρέσεως ἀπὸ τῶν ἡμετέρων παντὸς πόρου καὶ μέσου ζωῆς.

ΑΙ ΣΤΑΥΡΟΠΗΓΙΑΚΑΙ ΜΟΝΑΙ

ΤΟΥ ΠΟΝΤΟΥ

Αἱ ἱεραὶ μοναὶ τοῦ Πόντου, καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῆς τουρκικῆς δεσποτείας, ἀνέπτυξαν ζωτικότητα συντελέσασαι, τὸ ἐπ' αὐταῖς, εἰς τὴν ἐθνικὴν καὶ θρησκευτικὴν διάσωσιν τοῦ ἐκεῖ ὁμογενοῦς πληθυσμοῦ. Ἡ τοιαύτη ἐνέργεια, καὶ ἰδιαιτέρως ἡ ἐπὶ τοῦ ἐκεῖ χριστιανικοῦ λαοῦ ἠθικὴ δύναμις τῶν ἱερῶν τούτων Μονῶν καὶ ἡ κατὰ τὸν εὐρωπαϊκὸν πόλεμον φιλάνθρωπος ἰδία δρᾶσις αὐτῶν, δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ παροραθῇ ἐκ μέρους τῶν συνοίκων τούρκων, οἵτινες ἐπωφελούμενοι τῆς ἐκτάκτου δι' αὐτοὺς εὐκαιρίας τῆς κηρύξεως τοῦ γενικοῦ πολέμου, ἐζήτησαν ὅπως κατὰ τρόπον ἐπίσης ἔκτακτον καὶ ὅλως ἰδιαίτερον ἐκδηλώσωσι τὰ ἐχθρικὰ πρὸς αὐτὰς αἰσθήματα.

Ἅμα τῇ προελάσει τῶν Ρώσσων ἡ ἱερὰ Σταυροπηγιακὴ Μονὴ τοῦ ἁγίου Γεωργίου τοῦ Περιστερεώτα περιῆλθεν ἀμέσως εἰς τὴν κατοχὴν αὐτῶν καὶ ἐσώθη. Δεινὴ ὅμως ὑπῆρξεν ἡ τύχη τῆς Σταυροπηγιακῆς μονῆς Σουμελᾶ. Τῇ 19ῃ Ἀπριλίου 1916 οἱ πατέρες τῆς ἱερᾶς ταύτης μονῆς λεηλατηθέντες καὶ ἀπειληθέντες ἐπανειλημμένως

διὰ θανάτου ἐκ μέρους τῶν τούρκων ἐγκατέλιπον νύκτωρ τὴν Μονὴν καὶ διελθόντες τὴν πολεμικὴν ζώνην διεσώθησαν εἰς τὴν Λειβερὰν, εὑρισκομένην ὑπὸ τὴν ρωσικὴν κατοχήν.

Τραγικὴν ὄντως περιπέτειαν ὑπέστη ἡ Σταυροπηγιακὴ μονὴ Βαζελῶνος. Τῇ 22 Ἀπριλίου 1916 ὁ τοῦρκος ταγματάρχης τοῦ σταθμοῦ «Καλογὲρ-χανί», κειμένου ἀπέναντι καὶ εἰς ὡριαίαν ἀπόστασιν ἀπὸ τῆς ἐν λόγῳ Μονῆς, περιέζωσε ταύτην δι' ἀποσπάσματος ἐξ 20 χωροφυλάκων καὶ 8 στρατιωτῶν διατάξας τοὺς ἐνοίκους—καὶ τοιοῦτοι ἦσαν πλὴν τῶν πατέρων τῆς μονῆς, 650 πρόσφυγες ὁμογενεῖς τῶν περιχώρων, ἕτεροι 130 ἐκ Τραπεζοῦντος καὶ 29 Ἀρμένιοι—ὅπως ἐντὸς τεσσάρων ὡρῶν ἐγκαταλείψωσι τὴν Μονὴν καὶ ἀναχωρήσωσιν εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς περιφερείας Ἀργυρουπόλεως. Πρεσβεία τότε μοναχῶν ἐμφανισθεῖσα πρὸ τοῦ ταγματάρχου παρέστησε τὴν καταστροφήν, ἥτις θὰ ἐπήρχετο διὰ τῆς ἐκκενώσεως τῆς μονῆς καὶ ἐξητήσατο τὴν ἀνάκλησιν τῆς δοθείσης διαταγῆς, ἐπικαλεσθεῖσα συγχρόνως καὶ τό, δυνάμει φιρμανίων, ἀπαραβίαστον τῆς Μονῆς. Ὁ ταγματάρχης ἔμεινε ἀμετάπειστος καὶ διέταξεν, ἵνα δι' ἑνὸς ἐπὶ πλέον ἀνταρτικοῦ σώματος ἐνισχυθῇ ἡ πολιορκοῦσα τὴν Μονὴν δύναμις, μετὰ τῆς ἐντολῆς ἵνα ἐν ἀνάγκῃ ἐκκενώσωσιν αὐτὴν διὰ τῆς βίας. Τὴν νύκτα, κατόπιν μακρᾶς συσκέψεως, πέντε μοναχοὶ καὶ 300 περίπου ἐκ τῶν ἐκεῖ χριστιανῶν κατώρθωσαν, διαφυγόντες τὴν προσοχὴν τῆς φρουρᾶς, νὰ καταφύγωσι καὶ κρυβῶσιν εἰς τὸ περὶ τὴν μονὴν δάσος.

Τὴν ἑπομένην πρωΐαν οἱ ἐναπομείναντες ἐν τῇ μονῇ ἀπήχθησαν εἰς τὴν περιφέρειαν Ἀρδάσης (Χαλδίας), ὑποστάντες καθ' ὁδὸν μυρίας ὅσας κακώσεις καὶ ταλαιπωρίας. Εὐθὺς δὲ μετὰ τὴν ἔξωσιν αὐτῶν, στίφη τούρκων στρατιω-

τῶν, συμμοριτῶν, χωρικῶν καὶ γυναικοπαίδων, ἐπιδραμόντα ἤρξαντο νὰ λεηλατῶσι τὴν μονήν. Ἅπασα ἡ κινητὴ περιουσία αὐτῆς ἁφηρέθη· τὸ θησαυροφυλάκειον ἀπεγυμνώθη καθ' ὁλοκληρίαν· τὸ ἀρχειοφυλάκειον ἀπετεφρώθη μεθ' ὅλων τῶν ἐν αὐτῷ κειμηλίων: Χρυσοβούλων, κωδίκων, χειρογράφων εὐαγγελίων καὶ λοιπῶν βιβλίων· ὁ ναὸς ἐσυλήθη· αἱ βιβλιοθῆκαι διηρπάγησαν καὶ τέλος τὸ πᾶν ἐν τῇ Μονῇ κατεστράφη.

Μετὰ τὴν συμπλήρωσιν τῆς λεηλασίας οἱ ἐπιδρομεῖς μετέβαλον τὴν Μονὴν εἰς τόπον σφαγῆς, ἀκολασίας καὶ ἀγριοτήτων. Συλλαμβάνοντες εἰς τὰ δάση ὡδήγουν εἰς τὴν Μονὴν γυναῖκας καὶ παρθένους, τὰς ὁποίας βιάζοντες κτηνωδῶς πρότερον ἀποκεφάλιζον ἔπειτα· πρὸς τούτοις καὶ πολλοὺς ἄνδρας ἐφόνευσαν. Οὕτω μεταξὺ ἄλλων ἐφονεύθησαν ἐντὸς τῆς Μονῆς οἱ ἐκ τοῦ χωρίου Θέρσας: Παναγιώτης Ἰορδάνογλους, Γεώργιος Γερίνογλους, ἱερεὺς Κωνσταντῖνος Παπαδόπουλος μετὰ τῆς συζύγου αὐτοῦ ὡς καὶ ἡ ὀγδοηκοντοῦτις μήτηρ τοῦ Εὐσταθίου Καρμαχίτα Παρθένα, ἐκ δὲ τοῦ χωρίου Παπάρδζα ἡ ἑβδομηκοντοῦτις Παταλίνα καὶ ἡ δνὶς Δέσποινα Τσιρονίδου. Ἡ τελευταία αὕτη συλληφθεῖσα μετὰ τῶν ἄλλων ἐντὸς τοῦ δάσους καὶ ὁδηγηθεῖσα μετ' ἐκείνων εἰς τὴν Μονὴν ἐγυμνώθη καὶ ἠτιμάσθη ὑπὸ τὰ ὄμματα τῶν συντρόφων αὐτῆς ὑπὸ ἐννέα βδελυρῶν συμμοριτῶν διατρηθεῖσα εἶτα τὸ στῆθος διὰ ξίφους. Αἱ σύζυγοι τῶν ὡς ἄνω φονευθέντων Π. Ἰορδάνογλου καὶ Γ. Γερίνογλου ἐπωφεληθεῖσαι τῆς καταλαβούσης τοὺς κακούργους νάρκης ἐδραπέτευσαν καὶ διασχίσασαι τὰς γραμμὰς τοῦ πυρὸς ἔφθασαν πρὸς τὸ μέρος τῶν Ρώσων, εἰς Δζεβιζλίκ, ἔνθα ἡ τοῦ πρώτου σύζυγος ἀπέθανεν ἐξ ἀλλοφροσύνης. Ὁ ἐκ τῶν μοναχῶν Νικηφόρος ἱερομόναχος καὶ ὁ Παναγιώτης Παρασκευόπουλος μετὰ τῶν συγγενῶν αὐτοῦ συλληφθέντες ἐδάρησαν ἀνηλεῶς καὶ διὰ πορείας πενθημέρου γυμνοί, ἀνυ-

πόδητοι καὶ νήστεις ὡδηγήθησαν αἰχμάλωτοι εἰς τὴν περιφέρειαν τῆς Ἀργυρουπόλεως.

Ἐπίσης αἰχμάλωτοι ὡδηγήθησαν καὶ αἱ καλογραῖαι τοῦ παρὰ τὴν Μονὴν Βαζελῶνος γυναικείου μοναστηρίου, εὑροῦσαι οἰκτρὸν καὶ λυπηρὸν τέλος ἐν τῇ αἰχμαλωσίᾳ.

«Φρίττει ὁ νοῦς τοῦ ἀνθρώπου, ἔγραφεν ὑπὸ ἡμερομ. 12 Νοεμβρίου 1918 ὁ Μητροπολίτης Ῥοδοπόλεως Κύριλλος, διὰ τὰς διαπραχθείσας φρικαλεότητας καὶ τὸν ἀριθμὸν τῶν θυμάτων, ἀνερχομένων εἰς 487 ψυχὰς, αἵτινες εὗρον οἰκτρὸν θάνατον ἐν τοῖς ὄρεσι, τοῖς σπηλαίοις καὶ ταῖς ὀπαῖς τῆς γῆς, ὅπου ἐκρύβησαν ἵνα ἀποφύγωσι τὴν δολοφόνον μάχαιραν τῶν σφαγέων. Μεταξὺ τῶν δολοφονηθέντων τούτων θυμάτων κατατάσσονται ἄλλαι 14 νεάνιδες κόραι, αἵτινες φεύγουσαι τὸν βαρὺν πέλεκυν τοῦ δημίου, κατέφυγον, ὡς εἰς ἄσυλον θρησκευτικὸν, εἰς τὴν διαληφθεῖσαν ἱερὰν μονὴν τοῦ Βαζελῶνος, ὁπόθεν οἱ τύραννοι οὗτοι, ἀφοῦ ἀπήγαγον τοὺς φιλησύχους πατέρας τῆς Μονῆς αἰχμαλώτους, προέβησαν οὗτοι εἰς κορεσμὸν τῶν σωματικῶν αὐτῶν ἡδονῶν, βίᾳ ἀτιμάσαντες τὰς παρθένους ταύτας, ὧν τελευταῖον ἀφοῦ ἀπέκοψαν τοὺς μαστοὺς καὶ τὰς κεφαλὰς, ἀφῆκαν τὰ πτώματα καὶ ἀπῆλθον».

Μετὰ τὴν παράλυσιν τοῦ ρωσσικοῦ μετώπου καὶ τὴν ἀνακατοχὴν τῆς ἐπαρχίας ὑπὸ τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ, αἱ ὡς ἄνω ἱεραὶ μοναὶ ἀναλαβοῦσαι καὶ πάλιν τὴν μεγάλην ἐν τῇ φιλανθρωπίᾳ ἀποστολὴν αὐτῶν, ἤρξαντο νὰ συντηρῶσι τοὺς πεινῶντας περιοίκους χριστιανικοὺς πληθυσμοὺς καὶ προφυλάττωσιν αὐτούς, κατὰ τὸ δυνατόν, ἀπὸ πάσης ἐπιδρομῆς ληστοσυμμοριτῶν.

ΛΗ'.

ΕΠΑΡΧΙΑ ΤΡΑΠΕΖΟΥΝΤΟΣ

Ὁ φανατισμὸς τῆς τουρκικῆς φυλῆς ἀφεθείσης ἐλευθέρας καὶ ἀχαλινώτου καὶ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ταύτῃ (κοινότ. 73 καὶ πληθυσμ. 58734) ἐξεδηλώθη τῷ 1914 ἐν ὅλῃ τῇ ἀγριότητι κατὰ παντὸς ἑλληνικοῦ καὶ χριστιανικοῦ. Ἀπὸ τοῦ τέλους Μαΐου ἰ. ἐ. ἐκηρύχθη ἐν Ριζαίῳ ἐμπορικὸς ἀποκλεισμὸς δεινῶς ἐνασκούμενος καὶ ὑπ' αὐτῶν τῶν κυβερνητικῶν ὑπαλλήλων, αὐτοῦ μάλιστα τοῦ μουεζίνη τοῦ Διοικητηρίου κηρύξαντος καὶ συστήσαντος ἐπισήμως αὐτὸν ἐν ὀνόματι τοῦ Μουτεσαρίφου καὶ τῆς κυβερνήσεως. Πολλοὶ τῶν κατοίκων Ριζαίου ἀπεφάσισαν νὰ μεταναστεύσωσιν, ἀφοῦ καὶ αὐτὰ τὰ κυβερνητικὰ ὄργανα ἠπείλουν αὐτοὺς διὰ σφαγῆς, ἐὰν δὲν ἤθελον μεταναστεύσῃ. Ἐμπορικὸς ἀποκλεισμὸς ἐκηρύχθη καὶ κατὰ τῶν ἐν Ἀθήναις (παρὰ τὸ Ριζαιον) ὁμογενῶν, ἀναγκασθέντων νὰ κλείσωσι τὰ καταστήματα αὐτῶν καὶ καταφύγωσιν εἰς Σούρμενα. Καὶ αἱ κοινότητες Τραπεζοῦς, Ὄφις καὶ ἄλλαι δὲν ἐξηρέθησαν τοῦ οἰκονομικοῦ τούτου πολέμου.

Ἅμα τῇ ἐκρήξει τοῦ παγκοσμίου πολέμου ὁ τουρκικὸς φανατισμὸς ἐξεδηλώθη βιαιότερος καὶ αἱ κατὰ τοῦ

ὁμογενοῦς στοιχείου ἐξοντωτικαὶ μέθοδοι των νεοτούρκων, ὀξυνθεῖσαι ἰδίᾳ κατὰ τοὺς πρὸ τῆς πτώσεως τῆς Τραπεζοῦντος τελευταίους μῆνας, ἐφηρμόσθησαν ἀγριότερον. Μόνον κατόπιν ἐπεμβάσεων καὶ διαβημάτων τῆς Μητροπόλεως Τραπεζοῦντος ἐμετριάζοντο ἐνίοτε αἱ πιέσεις καὶ βιαιοπραγίαι αὐτῶν, εἰς τοιαῦτα δὲ διαβήματα ὀφείλεται καὶ ἡ ματαίωσις τῆς ἐξορίας τῶν Ἑλλήνων Ρώσσων ὑπηκόων, οἵτινες 300 τὸν ἀριθμὸν καὶ ἀποτελοῦντες τὸ ἄνθος τῆς ἐν Τραπεζοῦντι κοινωνίας ὤφειλον, ἅμα τῇ κηρύξει τοῦ ρωσοτουρκικοῦ πολέμου, νὰ ἐξορισθῶσιν εἰς Χαρπούτ, μέλλοντες νὰ ἀποθάνωσι καθ' ὁδὸν ἐκ τῶν κακουχιῶν, τῆς ὁδοιπορίας καὶ τῆς πείνης.

«...Τὰς παραμονὰς τῆς πτώσεως τῆς Τραπεζοῦντος, ἐγραφεν ὑπὸ ἡμερομ. 12 Ὀκτωβρίου 1918 ὁ σεβ. Μητροπολίτης Τραπεζοῦντος Χρύσανθος, ὁ νομάρχης Τραπεζοῦντος ἀπῆλθε καταλιπὼν δι' ἐπισήμου ἐγγράφου, ὑπὸ ἡμερομην. 3 Ἀπριλίου 1916, τὴν διοίκησιν τοῦ τόπου εἰς ἐμέ· τὴν πέμπτην Ἀπριλίου εἰσήλασαν εἰς Τραπεζοῦντα τὰ ρωσσικὰ στρατεύματα καὶ τὴν ἐπαύριον, 6ην τοῦ μηνός, εἰσῆλθον εἰς Τραπεζοῦντα Ρῶσσοι στρατηγοί, εἰς ἐμὲ ἀναθέσαντες πάλιν τὴν προσωρινὴν διοίκησιν τοῦ τόπου· τὴν ἐξουσίαν ταύτην, ὡς καὶ ὅλον τὸ κῦρος τοῦ Μητροπολίτου παρὰ ταῖς ρωσσικαῖς στρατιωτικαῖς ἀρχαῖς, ἐχρησιμοποίησεν ἡ Μητρόπολις ἰδίᾳ πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς ζωῆς, τιμῆς καὶ περιουσίας τῶν τούρκων, ἐκτεθειμένων εἰς μυρίους κινδύνους . . . . Ἐνῷ δὲ ἡ Μητρόπολις καὶ κατὰ τὸ παράδειγμα τῆς Μητροπόλεως καὶ ὅλον τὸ ποίμνιόν μου μετ' αὐταπαρνήσεως ἐπροστάτευον τοὺς μουσουλμάνους τοῦ βιλαετίου Τραπεζοῦντος καὶ καθ' ὃν χρόνον ἡ Μητρόπολις, ἐν μέσῳ ποικίλων δυσχερειῶν καὶ ἀντιδράσεων, ἀναλαβοῦσα παρὰ τῶν ρωσσικῶν ἀρχῶν τὴν ὑπεύθυνον πληρεξουσιότητα πρὸς

ἐγκατάστασιν τῶν μουσουλμάνων προσφύγων, νυκτὸς καὶ ἡμέρας πατρικῶς ἐφρόντιζε νὰ ἐγκαταστήσῃ ἀσφαλῶς μὲ ὅλα τὰ ἔπιπλα καὶ κτήνη των χιλιάδας μουσουλμάνων προσφύγων εἰς τὰς ἰδίας των ἑστίας, ἤτοι εἰς τὰς περιφερείας Ριζαίου, Ὄφεως, Σουρμένων, Γεμουρᾶς, Πλατάνων καὶ Ματσούκας, ἄλλας δὲ δεκάδας χιλιάδων ἀπροστατεύτων μουσουλμάνων προσφύγων ἐπὶ διετίαν ὅλην ἔτρεφεν ἐκ τῶν συνδρομῶν τῶν ὁμογενῶν τῆς Ρωσσίας καὶ ἐκ τῶν ὑπὲρ τῶν προσφύγων πλουσίων ἐπιδομάτων τῆς Ρωσσικῆς κυβερνήσεως, κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον ἡ τουρκικὴ κυβέρνησις βιαίως ἀπέσπα ἀπὸ τῶν ἑστιῶν του τὸ πέραν τοῦ ρωσσικοῦ μετώπου ἀπολειφθὲν ποίμνιόν μου Ἐλεβῆς καὶ Τριπόλεως, καταδικάσασα αὐτό, ὡς καὶ ὅλους τοὺς ὁμογενεῖς τοῦ Πόντου, ἐν μέσῳ παγερῷ χειμῶνος νὰ **μεταναστεύσῃ** διὰ μέσου δυσβάτων καὶ χιονοσκεπῶν ὀρέων εἰς τὴν Σεβάστειαν καὶ νὰ καταστραφῇ· καὶ **οὕτω ἐκ 1250 ψυχῶν τῆς Ἐλεβῆς ὑπελείφθησαν εἰς τὴν ζωὴν περὶ τὰς 150 καὶ ἐκ 2300 ψυχῶν τῆς Τριπόλεως περὶ τὰς 200 ψυχὰς καὶ ἐκ 13000 ψυχῶν τῆς περιφερείας Τριπόλεως μόλις ἐπέζησαν 1500—2000 ψυχαί.**

Παρὰ πάντα ταῦτα ἡμεῖς ἐδῶ ἐξηκολουθοῦμεν νὰ θερμαίνωμεν εἰς τοὺς κόλπους ἡμῶν τοὺς Μουσουλμάνους, ἵνα κατόπιν ὡς ὄφεις δήξωσι τοὺς εὐεργέτας· τοῦτο καὶ ἐγένετο μόλις ἐδόθη ἡ κατάλληλος εὐκαιρία. Δύο μῆνας πρὸ τῆς ἀνακτήσεως τοῦ βιλαετίου Τραπεζοῦντος ὑπὸ τῶν τουρκικῶν στρατευμάτων ὁ Ἀχμὲτ βέης, πρόεδρος τοῦ ἐν Τραπεζοῦντι μουσουλμανικοῦ κομιτάτου, ὅπερ ἱδρυθὲν ἐν Τραπεζοῦντι μετὰ τὴν ρωσσικὴν ἐπανάστασιν, λόγῳ μὲν ἦτο φιλανθρωπικὸν Κομιτάτον διευθυνόμενον ὑπὸ τοῦ ἐν Βακοῦ Κεντρικοῦ Κομιτάτου, ἔργῳ δὲ ἦτο παράρτημα τοῦ ἐν Τουρκίᾳ Νεοτουρκικοῦ Κομιτάτου, τρέμων ἦλθεν εἰς τὴν Μητρόπολιν καὶ ἐζήτησε μετ' ἄλλων προκρίτων τούρκων τὴν προ-

στασίαν τῶν τούρκων καὶ διάσωσιν αὐτῶν ἀπὸ τῆς ἀπειλουμένης καταστροφῆς· ἡ Μητρόπολις καὶ τὴν φορὰν ταύτην παρέσχεν ἀμέριστον τὴν προστασίαν· κατηρτίσθη μάλιστα ὑπὸ τὴν προεδρείαν μου μικτὴ Τούρκων καὶ Ἑλλήνων ἐπιτροπή, ἔργον ἔχουσα νὰ συστήσῃ εἰς ὅλους τοὺς ἐν Τραπεζοῦντι καὶ ἐν τῇ ὑπαίθρῳ χώρᾳ τούρκους καὶ Ἕλληνας ἀμοιβαίαν συνεργασίαν καὶ ὑποστήριξιν κατὰ τῆς ἀναρχίας, καὶ ἐν τῷ μπολσεβικῷ δὲ τῆς Τραπεζοῦντος Κομιτάτῳ ὑπερανθρώπως εἰργαζόμην πρὸς περιστολὴν τῆς μπολσεβικῆς ἀναρχίας καὶ πρόληψιν τῆς ἀπὸ τῆς ἀναρχίας καὶ τοῦ πρὸς ἐκδίκησιν ὀργασμοῦ καταστροφῆς τοῦ τόπου καὶ ἰδίᾳ τῶν μουσουλμάνων· γνωστὸν ὅτι εἰς τοιαύτας μεταβατικὰς περιόδους ἀναρχία ὀλίγων ἡμερῶν ἀρκεῖ διὰ νὰ καταστραφῇ ὁλόκληρον ἔθνος.

Ἐνῷ δὲ ἡμεῖς εἰργαζόμεθα μὲ ὅλην τὴν εἰλικρίνειαν καὶ τὴν χαρακτηρίζουσαν τοὺς Ἕλληνας ἱπποτικότητα, ὁ δόλιος Ἀχμὲτ βέης θεωρήσας εὔθετον τὴν στιγμὴν πρὸς ἔναρξιν τῆς ὑπὸ τοῦ Νεοτουρκικοῦ Κομιτάτου ὀργανωθείσης καταστροφῆς μετέβη εἰς Ρίζαιον, ὁπόθεν ἐξαπελύθη κατὰ τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους ὁ ὄλεθρος καὶ ἡ καταστροφή· καὶ οἱ μέχρι χθὲς πίστιν καὶ ἀφοσίωσιν μέχρι θανάτου ὀμνύοντες εἰς τὴν Μητρόπολίν μου μουσουλμάνοι τοῦ βιλαετίου Τραπεζοῦντος, συνεννοηθέντες μετὰ τῶν ἐκ τοῦ μετώπου προελαυνόντων τούρκων τσετέδων, ὥρμησαν εἰς τὴν ὑπαιθρον χώραν ἀπὸ **Ριζαίου μέχρι Πλατάνων, κατέστρεψαν καὶ ἠρήμωσαν** ὅλα τὰ ἑλληνικὰ χωρία φονεύσαντες πολλούς, ἐν οἷς καὶ δύο ἱερεῖς τῆς ἐπαρχίας μου· **ἡ ἀκμαία καὶ ἀνθηρὰ ἑλληνικὴ κοινότης Ριζαίου κατεστράφη ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ** καὶ ὅλοι οἱ ὁμογενεῖς κάτοικοι ληστευθέντες, γυμνοὶ ἠναγκάσθησαν ὅλοι νὰ διαπεραιωθῶσι διὰ λέμβων καὶ ἀκατίων εἰς Ρωσσίαν· αἱ ἐκκλησίαι, τὰ σχολεῖα καὶ αἱ οἰκίαι

τῶν κατεστράφησαν· ἐκ 2000 ὁμογενῶν μόνον τέσσαρες ὑπολείπονται ἐν Ριζαίῳ· λεηλασίας ὑπέστησαν καὶ οἱ ὁμογενεῖς τοῦ **Ὄφεως,** ἀντὶ βαρυτάτων λύτρων ἐξαγοράσαντες τὴν ἐπί τινας ἡμέρας φύλαξίν των· ἡ **περιφέρεια Σουρμένων** ἐλεηλατήθη ἀγρίως· οἱ πλεῖστοι τῶν ὁμογενῶν Σουρμένων γυμνοὶ ἀπῆλθον εἰς Ρωσσίαν, οἱ ὑπολειφθέντες ἐξησφάλισαν τὴν ἐν Σουρμένοις διαμονήν των πληρώσαντες λύτρα 70 χιλιάδες ρουβλίων· **ὅλα τὰ ἑλληνικὰ χωρία τῆς Γεμουρδᾶς** ἐλεηλατήθησαν ὁμοίως καὶ οἱ πλεῖστοι τῶν κατοίκων μετηνάστευσαν εἰς Ρωσσίαν· τὸ αὐτὸ συνέβη καὶ εἰς τὴν **περιφέρειαν Πλατάνων,** ἡ ὁποία ἠρημώθη τελείως· ὁμοίως ἠρημώθησαν **καί τινα χωρία** τῆς περιφερείας Τραπεζοῦντος.

Τὸ σχέδιον τοῦτο τῆς ὠργανωμένης καταστροφῆς, διὰ τῆς ὁποίας ἐπεδιώκετο ἀφ' ἑνὸς ἡ συμφώνως πρὸς τὰς νεοτουρκικὰς ἀρχὰς ἐξάλειψις τοῦ ἑλληνικοῦ στοιχείου καὶ ἀφ' ἑτέρου ἡ διὰ τῆς μεταναστεύσεως αὐτοῦ ἐξασφάλισις τῶν ἐγκαταλελειμμένων ἑλληνικῶν οἰκημάτων καὶ ἐπίπλων διὰ τοὺς ἐπανερχομένους τούρκους πρόσφυγας, ἀντελήφθην ἐγκαίρως· διὰ τοῦτο μόλις ἐνεφανίσθησαν τὰ πρῶτα κρούσματα τῆς ἐξεγέρσεως τῶν ἐντοπίων τούρκων κατὰ τῶν Ἑλλήνων, ἔσπευσα ἕνα μῆνα πρὸ τῆς ἀνακαταλήψεως τῆς Τραπεζοῦντος νὰ στείλω ἰδιαίτερον ἀπεσταλμένον εἰς τὸ ἐν Σοῦσεχὴρ τουρκικὸν στρατηγεῖον πρὸς τὸν στρατάρχην Βεχὴπ πασᾶν, ἵνα ἀναγγείλῃ αὐτῷ ὅσα οἱ Τοῦρκοι ἤρχισαν νὰ διαπράττωσιν εἰς βάρος τῶν Ἑλλήνων καὶ νὰ παρακαλέσῃ αὐτόν, ὅπως ἐν ὀνόματι τῆς στρατιωτικῆς του τιμῆς δηλώσῃ ἂν ἡ τουρκικὴ κυβέρνησις εἶνε ἡ διενεργοῦσα ταῦτα, ἵνα ἀναλόγως διαφωτίσω τὸν λαὸν περὶ τοῦ πρακτέου· ὡς μοὶ εἶπεν ὁ ἀπεσταλμένος, τὸ τελευταῖον τοῦτο σημεῖον ἀντιπαρῆλθεν ἐν σιγῇ ὁ Βεχὴπ πασᾶς· συγχρόνως ἐζήτησα καὶ

ἕνα ἀξιωματικὸν κύρους καὶ ἐπιβολῆς, ἵνα ἐν ὀνόματι τοῦ Βεχὴπ πασᾶ καταστείλῃ τὸ τουρκικὸν κίνημα.

Ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ φρονῶν, ὅτι σὺν Ἀθηνᾷ ἔδει νὰ κινῶμεν καὶ χεῖρα πρὸς ἐμψύχωσιν τῶν ὁμογενῶν καὶ πρὸς ὑπεράσπισιν τῶν χωρίων κατὰ πάσης ἐπιθέσεως, ἐξώπλισα ὅλους τοὺς δυναμένους νὰ φέρωσιν ὅπλα Ἕλληνας· καὶ οὕτω χάρις εἰς τὸν ἐξοπλισμὸν καὶ τὴν ἀντιταχθεῖσαν ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας ἄμυναν ἐσώθη ἡ Τσίτα τῶν Σουρμένων, ἡ περιφέρεια Καπήκιοϊ, Λιβερᾶς, Χαμψήκιοϊ καὶ ἡ ἡρωϊκὴ Σάντα, ἡ ὁποία ἐπὶ ἑβδομάδας ὅλας ἠμύνετο κατὰ χιλιάδων τσετέδων νικηφόρως ἀποκρούουσα τὰς ἐπανειλημμένας αὐτῶν ἐφόδους· τὰ τοῦ ἐξοπλισμοῦ ἀνήγγειλα καὶ εἰς τὸν Βεχὴπ πασᾶν· οὗτος ἀποστείλας μετὰ τοῦ ἀπεσταλμένου μου καὶ τὸν ζητηθέντα ἀξιωματικὸν μοὶ ἔγραψε τὴν ἀκόλουθον ἐπιστολὴν, ἑλληνιστὶ συντεταγμένην καὶ ὑπογεγραμμένην ὂι' ἰδιοχείρου αὐτοῦ ὑπογραφῆς πάλιν ἑλληνιστί:

Σεβασμιώτατε,

Εἶνε ἡμῖν τελείως ἀλησμόνητος ἡ ὅλως πατρικὴ καὶ πρόφρων μέριμνα καὶ προστασία τῆς Ὑμετέρας Σεβασμιότητος ἀπέναντι τοῦ ὀθωμανικοῦ στοιχείου κατὰ τὴν ἀποχώρησιν τῶν αὐτοκρατορικῶν στρατευμάτων καὶ εἴσοδον τῶν ρωσσικῶν εἰς Τραπεζοῦντα. Δὲν διαφεύγει ἡμᾶς ποσῶς, ὅτι πρὸ παντὸς κατὰ τὸ διάστημα τὸ μεσολαβῆσαν μεταξὺ τῆς ἀποχωρήσεως τῶν αὐτοκρατορικῶν στρατευμάτων καὶ τῆς εἰσόδου τῶν ἐχθρικῶν, ἡ ἀποσόβησις παντὸς ἐκτρόπου καὶ ἡ πλήρης ἐξασφάλισις τοῦ ὀθωμανικοῦ στοιχείου ὀφείλεται εἰς τὴν σοφὴν καὶ λελογισμένην πολιτείαν τῆς Ὑμετέρας Σεβασμιότητος. Ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν εἴσοδον τοῦ ἐχθροῦ μέχρι σήμερον ἡ πολιτεία Ὑμῶν, ὁδηγουμένη ὑπο σοφῆς περὶ τὸ κυβερνᾶν τέχνης, καὶ δὴ ἐν χαλεπαῖς περιστάσεσι, προσελκύει τὸν θαυμασμὸν ἅμα καὶ τὰς διαπύρους ἡμῶν εὐχαριστίας.

Γνωρίζομεν θετικῶς, ὅτι πέριξ τῆς Τραπεζοῦντος λῃστρικαὶ Τουρκικαὶ συμμορίαι ἐνοχλοῦσι καὶ ἔστιν ὅτε κακοποιοῦσιν ἡσύχους κατοίκους ἑλληνικῶν χωρίων. Τὸ γεγονὸς τοῦτο προκαλεῖ κυριολεκτικῶς τὴν ἡμετέραν ἀπέχθειαν· Γνωρίζετε, Σεβασμιώτατε, ὅτι πάσας τὰς ἐν Τουρκίᾳ φυλὰς ἔθεσα ἐν ἴσῃ μοίρᾳ, ὅτι οὐδεμίαν διάκρισιν ποιοῦμαι φυλῆς ἢ θρησκεύματος εἰς τὸ ζήτημα τῶν ἐκ τῶν καθηκόντων μου, ὡς Διοικητοῦ, ἀπορρεουσῶν ποινῶν ἢ ἐπιβραβεύσεων. Ὅθεν ἡ διαγωγὴ τῶν λῃστρικῶν τούτων συμμοριῶν, οὐδόλως συμφωνοῦσα μὲ τὰς διοικητικὰς ἡμῶν ἀρχὰς, ἔχει τελείως τοπικὸν χαρακτῆρα, οἱ δὲ δράσται ἐν εὐθέτῳ χρόνῳ θὰ τύχωσι τῆς ἀνταξίας δι' αὐτοὺς ποινῆς. Μετὰ πολλῆς ὅμως τῆς πικρίας μανθάνω, Σεβασμιώτατε, ὅτι νέοι τινὲς Τραπεζοῦντος, τῇ προτροπῇ καὶ ὑποκινήσει τῶν Ἀρμενίων, ἔλαβον τὰ ὅπλα καὶ διαταράττουσι τὴν ἡσυχίαν τοῦ τόπου, αὐτὸ τοῦτο τὸ ἔργον Σας. Οἱ τοιοῦτοι ἂς ἐπανορθώσωσιν ὅ,τι ἀδικημα ἔπραξαν ὅσον οἷόν τε τάχιον, ἵνα μὴ ἐν τῷ εὐθέτῳ χρόνῳ ἀποβῇ ὅλως ματαία ἡ μετάνοια των.

Σᾶς παρακαλῶ, Σεβασμιώτατε, — καὶ εἶμαι περὶ τούτου ἀκραδάντως πεπεισμένος — τὴν αὐτὴν ἐγνωσμένην ἡμῖν σύνεσιν καὶ λελογισμένην πολιτείαν νὰ ἐπιδείξητε καὶ κατὰ τὴν περίστασιν ταύτην, καθ' ἣν ἀποχωρούντων τῶν ἐχθρικῶν στρατευμάτων προσεχῶς, πρὸ τῆς εἰσόδου τῶν ἡμετέρων, ἐνδέχεται νὰ δημιουργηθῇ κατάστασις ἔκρυθμος ἐμβάλλουσα εἰς κίνδυνον τὴν ζωὴν τῶν κατοίκων. Τὸ ἔργον Σας, ὅπερ ὁμολογῶ ὅτι θαυμάζω, τελειοῦται ὄντως ἐν τῇ ἀποσοβήσει παντὸς κινδύνου κατὰ τὸ μεσοδιάστη-

μα τοῦτο. Ἡ ἐπιτυχία θὰ ἀποτελέσῃ τὴν κορωνίδα τοῦ ἔργου Σας. Τῶν ἐπικειμένων γεγονότων εἶνε ἤδη ἐνήμερος ὁ Ἱεροδίκης (Μουφτῆς) Τραπεζοῦντος, μεθ' οὗ παρακαλῶ Ὑμᾶς νὰ συνεννοηθῆτε.

Σᾶς ἀποστέλλω ἀξιωματικὸν, ἄνθρωπον πάσης ἐμπιστοσύνης, εἰς ὃν δύνασθε νὰ ἐμπιστευθῆτε εἴτε γραπτὰς εἴτε προφορικὰς ἀνακοινώσεις, παρακαλῶ δὲ νὰ ἐπιδαψιλευθῇ ἡ δέουσα φιλοξενία. Σᾶς παρακαλῶ ἐπίσης νὰ ἀποστείλητε καταλλήλως τρία ἄτομα εἰς τὰ χωρία τῆς Ζύγανας, Ἄρδασαν καὶ Κιουμουσχανέ, ἵνα συμβουλεύσωσι τοὺς κατοίκους πρὸς ὑποδοχὴν τῶν στρατευμάτων μας καὶ παροχὴν τροφίμων, ὧν τὸ ἀντίτιμον θὰ πληρωθῇ συμφώνως μὲ τὰς διαταγὰς ἡμῶν.

Ἐπὶ τούτοις ἐκφράζων ἅπαξ ἔτι τὰς εὐχαριστίας ἡμῶν τὰς διαπύρους, διατελῶ μετὰ τῆς προσηκούσης πρὸς τὴν Ὑμετέραν Σεβασμιότητα ὑπολήψεως

Διοικητὴς τῆς Τρίτης Ὀθωμ. Στρατιᾶς

ΒΕΧΗΠ

Εἰς τὴν ἐπιστολὴν ἀπήντησα ἀμέσως γράψας ἑλληνιστὶ ταῦτα:

Ἐξοχώτατε,

Πολὺ μὲ συνεκίνησεν ἡ ὡραία ἐπιστολὴ τῆς Ὑμετέρας Ἐξοχότητος· ἦτο αὕτη εὔκαιρον βάλσαμον παρηγορίας καὶ ἐνθαρρύνσεως, ἐν ᾗ διετέλουν δυσθυμίᾳ καὶ ἀπαγοητεύσει διὰ τὴν κατάστασιν. Εὐχαριστῶ, Ἐξοχώτατε, δι' ὅσα καλὰ εὑηρεστήθητε νὰ γράψητε περὶ τῆς ἐμῆς μετρίας δράσεως

καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῆς ρωσσικῆς κατοχῆς καὶ τῆς προηγηθείσης μεσοπολιτείας ἢ μᾶλλον ἀναρχίας. Ὅ,τι ἔπραξα ἦτο ἁπλῆ ἐκπλήρωσις μέρους τοῦ καθήκοντος καὶ τῆς ἀποστολῆς μου ὡς Ἱεράρχου.

Εὐχαριστῶ τῷ Θεῷ, διότι μὲ ἀξιοῖ σώαν νὰ ἀποδώσω Ὑμῖν τὴν, κατὰ τὴν ἐντεῦθεν ἀποχώρησιν τῶν αὐτοκρατορικῶν τουρκικῶν στρατευμάτων, ἐμπιστευθεῖσάν μοι παρακαταθήκην. Ἐν μέσῳ λαίλαπος καὶ τρικυμίας μεγάλης καὶ διὰ πολλῶν μόχθων καὶ θυσιῶν διαφυλαχθεῖσα ἀκεραία θὰ ἀποδοθῇ Ὑμῖν κατὰ τὰ πλεῖστον ἡ παρακαταθήκη τοῦ ἀδελφοῦ ὀθωμανικοῦ στοιχείου· ἔπραξα ὅ,τι ἐξηρτᾶτο ἐξ ἐμοῦ· ἐπάλαισα πρὸς κύματα οὔρεσιν ἴσα καὶ διεσώθη. Τοῦ Ἑλληνικοῦ ὅμως στοιχείου δυστυχῶς μόνον συντρίμματα θὰ παραδώσω Ὑμῖν. Ἐπάλαισα πρὸς διάσωσιν καὶ τούτου· ἀλλ' ἡ σωτηρία αὐτοῦ ἐξηρτᾶτο ἄλλοθεν· ὅσα δὲ συντρίμματα τοῦ ναυαγίου τυχὸν διασωθῶσι θὰ ὀφείλωνται ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν σοφὴν διάνοιαν καὶ μεγάλην καρδίαν τῆς Ὑμετέρας πολυτίμου Ἐξοχότητος, ἥτις εὐσπλαγχνιζομένη θὰ σπεύσῃ, ἐλπίζω, νὰ θέσῃ τέρμα εἰς τὸ ἔργον τῆς καταστροφῆς· ἐφ' ᾧ καὶ ἀμέριστον θὰ ἔχῃ τὴν εὐγνωμοσύνην καὶ ἐμοῦ καὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ.

Ἀνυπομόνως ἀναμένω τὴν θριαμβευτικὴν ἐπάνοδον τῆς Ὑμετέρας Ἐξοχότητος εἰς Τραπεζοῦντα· ὅταν σὺν Θεῷ ἔλθητε, Ἐξοχώτατε, παρακαλῶ νὰ καταδεχθῆτε νὰ ξενισθῆτε εἰς τὸ πενιχρὸν οἴκημά μου.

Ἐπὶ τούτοις διατελῶ μετὰ ἐκτιμήσεως.

Διὰ τῆς ἐπιστολῆς μου ταύτης ἠθέλησα νὰ ὑποδηλώσω ὅτι, ἐὰν ἤθελεν ὁ Βεχὴπ Πασᾶς καὶ ἡ τουρκικὴ κυβέρνησις, τὸ ἔργον τῆς καταστροφῆς θὰ ἔπανεν ἀμέσως. Ὁ ἐλθὼν ἀξιωματικὸς διέταξε τὸν ἀρχηγόν τῶν ἤδη εἰς Τραπεζοῦντα προσεγγιζόντων τσετέδων Καχρημὰν βέην, ἀξιωμα-

τικὸν τοῦ στρατοῦ, νὰ σπεύσῃ εἰς τὰ χωρία καὶ νὰ ἀποκαταστήσῃ τὴν τάξιν, τοῦθ' ὅπερ καὶ ἔπραξε· τὸ αὐτὸ ἔπραξε καὶ ὁ μετ' οὐ πολὺ καταφθάσας τουρκικὸς στρατός· **ἐν τῷ μεταξὺ ὅμως μέγα μέρος τοῦ ἔργου τῆς ἐρημώσεων εἶχε συντελεσθῇ, ὁ λαὸς πανικόβλητος μετηνάστευσεν εἰς Ρωσσίαν καὶ ἡ τουρκικὴ κυβέρνησις ἐλθοῦσα ἐπηυλόγησε τὸ τετελεσμένον γεγονός.** Ἐκ τῶν Χριστιανῶν τῆς ἐπαρχίας μου ἐπείσθησαν διὰ τῶν προτροπῶν καὶ συμβουλῶν μου νὰ μείνωσι καὶ ὑπελείφθησαν 20300 —· ἐνῷ δὲ τὰ αἴτια τῆς μεταναστεύσεως εἶνε γνωστὰ εἰς τὴν τουρκικὴν κυβέρνησιν, αὕτη θεωρήσασα τοὺς φυγόντας ὡς ἀκολουθήσαντας τὸν ἐχθρὸν, ἐπιβάλλει αὐτοῖς τὰς ἐκ τούτου συνεπείας μὴ ἐπιτρέπουσα τὴν παλινόστησιν καὶ ζητοῦσα νὰ κατάσχῃ τὰς περιουσίας των· μόνον ὁ Βεχὴπ πασᾶς, ἐλθὼν κατὰ Μάρτιον εἰς Τραπεζοῦντα, κατὰ παράκλησίν μου ἐπέτρεψε τὴν παλινόστησιν· ἡ πρᾶξίς του αὕτη γνωσθεῖσα ὑπὸ τοῦ Ταλὰτ πασᾶ ἐπέσυρε τήν μῆνίν του καὶ κατόπιν μικρᾶς συγκρούσεως Βεχὴπ πασᾶ καὶ Ταλὰτ πασᾶ, ὑπερίσχυσε πάλιν ἡ ἀπαγόρευσις τοῦ δευτέρου, ὃ ἐστὶ μεθερμηνευόμενον, ὁλοκλήρου τοῦ κομιτάτου, τῆς ψυχῆς τοῦ ὁποίου ἐνσάρκωσις εἶνε ὁ Ταλὰτ πασᾶς.

Οὐδὲ εἶνε ἄγνωστον εἰς τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον ὅτι ὅσα ἐγένοντο κατὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους — καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῆς κρίσεως — δὲν ἦσαν αὐθαίρετα μέτρα ὡρισμένων στρατιωτικῶν ἢ πολιτικῶν ἀρχόντων, ἀλλ' ἐφαρμογὴ εὐρυτάτου προγράμματος, ψηφισθέντος ὑπὸ τοῦ κομιτάτου καὶ ἐκτελεσθέντος ὑπὸ τῶν ὀργάνων του, τὰ ὁποῖα εἶνε αἱ κατὰ τόπους ἀρχαί.

Καὶ ἐγκαθιδρυθεῖσα ἐνταῦθα μετὰ τὴν ἀνάκτησιν τῆς Τραπεζοῦντος ἡ Τουρκικὴ Κυβέρνησις εἰς πολλὰς προέβη καὶ προβαίνει καὶ πάλιν αὐθαιρεσίας καὶ πιέσεις οὕτω χωρὶς νὰ ζητηθῶσιν αἱ ἐσχάτως λεηλατηθεῖσαι περιουσίαι ὁλοκλήρων ἑλληνικῶν χωρίων καὶ περιφερειῶν καὶ νὰ ἐξαναγκασθῶσιν οἱ ἅρπαγες εἰς ἀπόδοσιν τῶν ἁρπαγέντων, εἶχεν ἱδρυθῇ ἐνταῦθα ἐπιτροπὴ τῶν κλοπιμαίων μόνον χάριν τῶν τούρκων, καθ' ἣν ὁ Χακὴμ βέης ἐπεδίκαζε σχεδὸν ὅλας τὰς παρουσιαζομένας ὑποθέσεις εἰς βάρος τῶν Ἑλλήνων· μόλις δὲ πρὸ δύο περίπου μηνῶν μετὰ ἐπανειλημμένας τῆς Μητροπόλεως διαμαρτυρίας, ἀπεσπάσθη τὸ αὐθαίρετον τοῦτο δικαίωμα ἀπὸ τῆς ὑπὸ τὸν Χακὴμ βέην ἐπιτροπῆς καὶ ἐδόθη εἰς τὸ εἰρηνοδικεῖον· ἀλλὰ καὶ αὐτῶν ἔτι τῶν δικαστῶν τὴν διάνοιαν καὶ συνείδησιν ἔχει σκοτίσῃ ὁ νεοτουρκικὸς φανατισμὸς εἰς βαθμόν, ὥστε καὶ αὐτῶν οἱ πλεῖστοι ἐν τῇ πράξει ὅλως κατὰ νεοτουρκικὸν σύστημα ἀντιλαμβάνονται καὶ ἐφαρμόζουσι τὸ δίκαιον καὶ τὸν νόμον· καὶ ἄν τις ὑπάρχῃ εὐσυνείδητος διοικητὴς ἢ δικαστὴς δὲν τολμᾷ νὰ εἴπῃ τὴν ἀλήθειαν καὶ νὰ ἐφαρμόσῃ τὸν νόμον, εὐλαβούμενος τὴν **κοινὴν γνώμην**, ἥτις οὐδὲν ἄλλο εἶνε ἢ ἡ γνώμη τοῦ νεοτουρκικοῦ κομιτάτου· ἡ δὲ κοινὴ γνώμη πάντα, ὅστις δὲν ὑποστηρίζει τὴν ἀδικίαν καὶ τὴν πίεσιν ὑπὲρ τοῦ τούρκου καὶ εἰς βάρος τῶν Χριστιανῶν, χαρακτηρίζει ὡς μὴ προστατεύοντα τὸν ἰσλαμισμόν· καὶ οὕτω διαρκῶς ἀφυπνίζονται καὶ ἀναπτύσσονται τὰ ἁρπακτικὰ ἔνστικτα τοῦ τουρκικοῦ λαοῦ καὶ προσεθίζεται ἡ ψυχή του εἰς τὴν συκοφαντίαν, τὸ ψεῦδος καὶ τὸ διὰ τούτων προσκτώμενον εὔκολον κέρδος καὶ ἐκφαυλίζεται ἐντελῶς εὐρύνουσα τὸ καὶ ἄνευ τούτων μεταξὺ αὐτῆς καὶ τῆς Ἑλληνικῆς ψυχῆς χάσμα.

Αὗται ἐν κεφαλαίῳ εἶνε αἱ περιπέτειαι καὶ δοκιμασίαι, δι' ὧν διῆλθε καὶ ὁ ἐνταῦθα ἑλληνικὸς λαός, καὶ ὡς ἀλλαχοῦ οὕτω καὶ ἐνταῦθα τὰ αὐτὰ αἴτια, ἤτοι ὁ νεοτουρκικὸς Νιτζεϊσμός, ἐνεργήσαντα ὑπὸ τὰς αὐτὰς συνθήκας παρήγαγον τὰ ἴδια περίπου ἀποτελέσματα, ἤτοι τὴν καταστροφὴν καὶ τὴν ἐρήμωσιν...»

***

Ὁ κατάλογος τοῦ φονευθέντων ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ταύτῃ εἶνε ἐκτενής:

Ἐφονεύθησαν : ἐν Τραπεζοῦντι ὁ Χαράλαμπος Ἀλεξ. Λαβασᾶς (6 Φεβρ. 1918), ἐν Ἀργαλῇ ὁ Λάμπος Διλαβερίδης κατὰ τὴν ὀπισθοχώρησιν τῶν τούρκων, ἐν Μεσσαρέᾳ ὁ Ὀνούφριος Κώστογλου ὑπὸ τοῦ Ἰνδζὲ Χασάνογλου Κιαμὴλ (6 Ἀπριλ. 1918), ἐν Δούρχᾳ ὁ Λάμπος Ἀδὰμ Ὀταπάσογλου καὶ ὁ Παντελῆς Τσιρίπογλου· ἐν Κοιλάδι ὁ μουχτάρης Ἠλίας Ταρακτσῆς μετὰ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ (27 Ἰανουαρίου ἐ. ἔ.). ἐν Κερασέᾳ ὁ Κωνσταντῖνος Κογκαλίδης· ἐν Μέσωνα ὁ Εὐστάθιος Γεώργογλου (12 Φεβρ. ἐ. ἔ.). ἐν Οὔζι ὁ ἱερεὺς Ἀβραὰμ Ἐλευθεριάδης· ἐν Μεγάλῃ Σαμάρουξα ὁ ἱερεὺς Χαράλαμπος Παπαδόπουλος, ὁ Νικόλαός Πολυχρονιάδης, ὁ Βασίλογλου (2 Φεβρ. ἐ. ἔ.) ὁ Νικόλαος Τσανακλίδης, ὁ Χρυσόστομος Μικρόπουλος καὶ ὁ Δημήτριος Καλαϊδόπουλος (15 Αὐγ. ἐ. ἔ.)· ἐν Μικρᾷ Σαμάρουξα ὁ Δημ. Τσαγκαλίδης (3 Ἀπρ. ἐ. ἔ.)· ἐν Κογκᾶ ὁ Νικόλ. Ἰ. Καραγιαννίδης (30 Ἀπριλ. ἐ. ἔ.)· ἐν Φαντὰκ ὁ Θεοδόσιος Καραϊλάν, ὁ Γεώργ. Παναγιώτογλους καὶ ὁ Κωνστ. Μαργιώρογλους (31 Ἰαν. ἐ. ἔ.)· ἐν Κοσμᾷ-Μανδζάντων ὁ Χαράλαμπος Χ" Ἰωάννου Ἀμοιρίδης καὶ ἡ Δέσποινα Π" Νικολάου· ἐν Σούρμενα ὁ υἱὸς τοῦ Σπυρίδωνος Βασιλειάδου ἐκ Κοινωνίσσης· ἐν Πετρᾶς ὁ Σταῦρος Χ" Ἀντωνίου· ἐν Τσικολῇ ἡ Εὐτέρπη Π" Γεωργίου· ἐν Καλογεννᾷ ὁ υἱὸς τοῦ Ἰορδάνου Καλαϊδζόγλου, ὁ Ἰωάννης Παπαδόπουλος, ὁ Εὐστάθιος Ἐμμανουηλίδης· ἐν Χάρακα ὁ Παναγ. Κεσέπογλου· ἐν Ποταμέα ὁ Χρῆστος Στεφάνογλου καὶ ἡ Σοφία Φειζόγλου· ἐν Σέρρᾳ

ὁ Στυλιανὸς Στεφάνογλου· ἐν Καρτσέα ὁ Γεώργιος Γρηγοριάδης, ὁ Κωνστ. Ποζαντζίδης, ὁ Παναγ. Ποζαδζίδης καὶ ἡ Σοφία Μαντσελίδου· ἐν Χατσάβερα ὁ Ἰωάννης Καρόγλου.

ΟΙ ΣΤΑΥΡΙΩΤΑΙ

Πολλοὶ χριστιανοὶ τῶν ἐπαρχιῶν Τραπεζοῦντος, Ροδοπόλεως καὶ Χαλδίας, διὰ τὸ κρίσιμον τῶν τότε καιρικῶν περιστάσεων, ἠναγκάσθησαν κατὰ τὸ φαινόμενον νὰ ἀσπασθῶσι τὸν ἰσλαμισμόν, κρύφα ὅμως διατελοῦντες καὶ παραμένοντες πάντοτε πιστοὶ πρὸς τὸν χριστιανισμὸν καὶ ἐξασκοῦντες ἀνελλιπῶς τὰ ἐξ αὐτοῦ ἀπορρέοντα θρησκευτικὰ καθήκοντα. Ἡ κατάστασις αὕτη διήρκεσε μέχρι τοῦ 1838, ὅτε ἡ ἔκδοσις τοῦ Τανζιματίου καὶ ἡ πάνδημος διακήρυξις τῆς ἐλευθερίας τῆς συνειδήσεως ἐνεθάρρυνεν αὐτούς, ὅπως ἐκδηλώσωσι δημοσίᾳ τὰς θρησκευτικὰς αὐτῶν πεποιθήσεις καὶ ζητήσωσι τὴν ἐν τοῖς ληξιαρχικοῖς βιβλίοις ἐγγραφὴν αὐτῶν διὰ χριστιανικῶν ὀνομάτων καὶ τὴν ἀπαλλαγὴν αὐτῶν ἀπὸ τῆς στρατιωτικῆς θητείας. Παρὰ ταῦτα ὅμως οὐδὲν θετικὸν ἐπετεύχθη καὶ μόνον τῷ 1865, κατόπιν διαβημάτων τῶν ἐν Κων)πόλει πρεσβειῶν, ὑπεχρεώθη ἡ κυβέρνησις νὰ

ἀναγνωρίσῃ 25000 ψυχὰς ὡς χριστιανούς. Τὸ τοιοῦτον ἐξήγειρε τὸν φανατισμὸν τῶν τούρκων, διὸ καὶ πολλοὶ ἐκ τῶν ἀναγνωρισθέντων χριστιανῶν κατέφυγον εἰς Κάρς καὶ Τραπεζοῦντα καὶ ἀνὰ τὴν Νομαρχίαν Τραπεζοῦντος.

Μεταξὺ τῶν ἐξ Ἀργυρουπόλεως εἰς τάς, ἐν τῇ νομαρχίᾳ Ἀγκύρας, κοιλάδας τοῦ Ἀκ-δὰγ καταφυγόντων ἦσαν καὶ ἀρκετοὶ κρύφιοι χριστιανοὶ ἐκ τοῦ χωρίου Σταυρὶ καταγόμενοι (ἐξ οὗ καὶ Σταυριῶται). Πλεῖστα ὅσα ὑποστάντες ἀπὸ μέρους αὐτῆς κυρίως τῆς κυβερνήσεως ἐζήτησαν, ἅμα τῇ ἀνακηρύξει τοῦ Συντάγματος, τὴν ἀναγνώρισιν αὐτῶν ὡς χριστιανῶν. Ἀλλὰ καὶ μετ' αὐτήν, γενομένην ὑπὸ τῆς Βουλῆς (1910), τὸ ζήτημα τῶν Σταυριωτῶν δὲν ἔπαυσεν ὑφιστάμενον ὑπὸ ἄλλην μορφήν. Ἵνα δηλ. ἐξαναγκάσῃ ἡ Κυβέρνησις τοὺς Σταυριώτας εἰς ὑποχώρησιν ἐδημιούργησεν, ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ἰ. νόμου, ζήτημα μᾶλλον ἐπικίνδυνον δι' αὐτούς. Κατὰ τὸ ἱερὸν δηλ. δίκαιον χριστιανὸς δὲν δύναται νὰ κληρονομήσῃ μουσουλμάνον· ἐπειδὴ ὅμως οἱ Σταυριῶται εἶχον κτήματα ἐγγεγραμμένα ἐν τοῖς κτηματολογικοῖς βιβλίοις μὲ τὰ ὀνόματα αὐτῶν ὡς μουσουλμάνων, ἔδει λαμβάνοντες ἤδη χριστιανικὰ ὀνόματα νὰ ἐγκαταλείψωσι τὰ κτήματα αὐτῶν. Οὕτως εἶχον τὰ πράγματα ὅτε ἐκηρύχθη ὁ παγκόσμιος πόλεμος, καθ' ὃν συστηματικὸς ἐξοντωτικὸς διωγμὸς ἐκηρύχθη καὶ ἐναντίον τῶν Σταυριωτῶν τοῦ Ἀκ-Δάγ, ἐξαναγκασθέντων ἐν τέλει πολλῶν νὰ ὑποκύψωσιν ὅπως μὴ στερηθῶσι τοῦ ἡμερησίου σιτηρεσίου τοῦ ἄρτου.

Ἔκθεσις τοῦ ἱεροῦ κλήρου Ἀκ-δὰγ-Μαδὲν ὑπὸ ἡμερ. 8 Νοεμβρίου 1918 πρὸς τοῖς ἄλλοις ἔλεγε: «Τὸ ἀπὸ τόσων ἐτῶν ἐκκρεμὲς σταυριωτικὸν ζήτημα κατὰ τὴν τετραετίαν ταύτην, ὡς ἐκ τῆς ἀνέκαθεν ὑφισταμένης ἀκωλύτου ἐπιγαμίας μετὰ τῶν χριστιανῶν καὶ τῆς ἐκτουρκιστικῆς πολιτικῆς τῆς πρ. κυβερνήσεως, περιεπλάκη λίαν ἐπικινδύνως, ὥστε παρ' ὀλίγον νὰ μεταβληθῇ ἡ χριστιανικὴ χροιὰ τῆς ὅλης

κοινότητος. Μετὰ τὴν πρὸ δεκαπενταετίας περίπου γνωστὴν καὶ ὑμῖν καταναγκαστικὴν καὶ αὐθαίρετον ὡς Τούρκων καταγραφὴν τῶν σταυριωτῶν, κατὰ τὴν γενομένην τότε γενικὴν ἀπογραφήν, τέκνα ἐκ πατρὸς καθ' ἑαυτὸ χριστιανῶν, ἐκ μητρὸς δὲ σταυριωτίσσης μέχρι τῆς προειρημένης ἀπογραφῆς, ὡς χριστιανοὶ ἐπισήμως ἀπὸ τριακονταετίας ἀνεγνωρισμένοι καὶ ὡς τοιοῦτοι ἐν τοῖς ληξιαρχικοῖς βιβλίοις καταγεγραμμένοι καὶ τὸν τότε στρατιωτικὸν φόρον τακτικῶς πληρώνοντες, ὡς μὴ ἐκ νομίμου γάμου προελθόντες οὔτε ἀνεγνωρίσθησαν ὡς χριστιανοὶ καὶ οὔτε κατεγράφησαν τοιουτοτρόπως· πατὴρ πολυμελοῦς οἰκογενείας ἔχων σύζυγον σταυριώτισσαν κατεγράφη ὡς ἄγαμος ἐν τοῖς κυβερνητικοῖς βιβλίοις, τὰ δὲ μέχρι τότε ὡς νόμιμα θεωρούμενα τέκνα του, ὡς ἀγνώστου προελεύσεως, δὲν κατεγράφησαν. Ἐκ τούτου καταφαίνεται τὸ κατὰ τῆς οἰκογενειακῆς καὶ κοινοτικῆς ἡμῶν ὑποστάσεως κατενεχθὲν βαρύτατον πλῆγμα.

Μετὰ δὲ τὴν γενικὴν ἐπιστράτευσιν, ἐπειδὴ οἱ πλεῖστοι τῶν τοιούτων ἦσαν τῆς στρατευσίμου ἡλικίας, ἡ στρατιωτικὴ ἀρχή, συμφώνως τῇ διαταγῇ τοῦ «χζ-ἀσκὲρ-σζουμπεσὶ» (=στρατολογικοῦ τμήματος) περισυλλέξασα αὐτοὺς ὅλως αὐθαιρέτως, παρά τὰς γενομένας τότε διαμαρτυρίας, εἰς Τούρκους μεταβάψασα κατέγραψε καὶ ἐστρατολόγησεν αὐτούς. Οὕτω ὁ μέχρι τῆς χθὲς υἱὸς τοῦ Λαζάρου Βασίλειος, ἐκ μητρὸς σταυριωτίσσης, μετονομάζεται Χασὰν, υἱὸς Ἀπτουλλὰχ, ὥστε καὶ ὁ καθ' ἑαυτὸ χριστιανὸς πατὴρ ἐκτουρκίζεται. Προϊόντος τοῦ χρόνου οἱ ἐναπομείναντες ἐκ τούτων, δηλ. οἱ τῆς μὴ στρατευσίμου ἡλικίας, μέλη οἰκογενειῶν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον στρατευσίμων, εἰς ἐσχάτην περιελθόντα ἔνδειαν, ὅτε ἀπετάθησαν ζητοῦντα ἢ τὸ σύνηθες ἐπίδομα τῶν ἀπόρων καὶ ἀπροστατεύτων οἰκογενειῶν ἢ ὑπὸ τῆς ἀδυσωπήτου πείνης κατατρυχόμενα ἀνεφέρθησαν εἰς τὴν ἐπιτροπὴν τοῦ ἐπισι-

τισμοῦ, ἡ Κυβέρνησις εὑροῦσα τότε τὴν καταλληλοτάτην εὐκαιρίαν καὶ ὡς μαστίγιον ἐπισείουσα τὸν τῆς λιμοκτονίας θάνατον, πρὸς ἐκπλήρωσιν τῶν αἰτημάτων αὐτῶν ἔθεσεν ὡς ὅρον ἀπαράβατον τὴν ὡς Τούρκων ἐγγραφὴν αὐτῶν. Ὅθεν σχεδὸν ὅλαι αἱ οἰκογένειαι τῆς ἀπόρου τάξεως, ὑπείκουσαι τῇ ἀδηρίτῳ ἀνάγκῃ καὶ συμποσούμεναι εἰς 200 καὶ πλέον οἰκογενείας, κατεγράφησαν.

Ἐνταῦθα λίαν ἐπίκαιρον νομίζομεν νὰ ἀναφέρωμεν καὶ τὴν ὡς τούρκου ἐγγραφὴν τοῦ ἱερέως Ἰωάννου, διότι ἔτυχε νὰ ἔχῃ καὶ αὐτὸς σύζυγον σταυριώτισσαν. Ἐπὶ τῇ ἐφαρμογῇ τοῦ ἐσχάτως ἐκδοθέντος περὶ γάμων νόμου ἀπηγορεύθη ἐπισήμως ἡ μετὰ τῶν σταυριωτῶν ἐπιγαμία. Καὶ διὰ τοῦτο εἷς τινας ἀποταθέντας ἀντὶ ἱερέως ἱμάμης ὑπεδείχθη· Ἕνεκεν τούτου ἀναγκάζονται καὶ πάλιν νὰ ἐκτελέσουν, ὡς καὶ πρὸ πεντηκονταετίας, τὴν στέψιν των ἐν τῷ κρυπτῷ».

ΛΘ'.

ΕΠΑΡΧΙΑ ΑΜΑΣΕΙΑΣ

Τὸ ὁμογενὲς στοχεῖον καὶ τῆς ἐπαρχίας ταύτης (κοινότ. 340 καὶ πληθυμ. 131181) προεγράφη τῷ 1914 ὑπὸ τῆς νεοτουρκικῆς κυβερνήσεως. Τὸν ἐμπορικὸν ἀποκλεισμόν, ὑποστηριζόμενον καὶ παρ' αὐτῶν τῶν ἐπιτοπίων ἀρχῶν, ἐπηκολούθησαν ἀπειλαὶ τοιχοκολληθεῖσαι ἐν Ἀμισῷ ὑπὸ τὸ ἑξῆς πνεῦμα: **«Φύγετε ἀπ' ἐδῶ, ἄπιστοι Ρωμηοί· θὰ σᾶς σφάξωμε, θὰ σᾶς ἐξολοθρεύσωμεν μέχρι ἑνός»,** δὲν ἔπαυσαν δὲ διαφοροτρόπως ἐκδηλούμενα πρὸς τοὺς ἡμετέρους αἰσθήματα μίσους καὶ ἐχθοπαθείας καὶ ἰδίως διὰ τῆς βιαίας καὶ ὀπισθοβούλου ἐγκαταστάσεως εἰς καθαρῶς χριστιανικὰ χωρία τουρκαλβανῶν ἐκ Κοσσυφοπεδίου. Εἰς τὴν τελευταίαν ταύτην προέβαλλον ἡρωϊκὴν ἀντίστασιν τὰ χωρία Δέβκερη, Ἀσὰρ ἀγὰτς, Ὄξε, Τσιρακμὰν καί τινα ἄλλα, ἀμυνθέντα ἐρρωμένως τοῦ πατρίου αὐτῶν ἐδάφους, παρὰ τὰς ἀπειλὰς τοῦ καταφθάσαντος ἐξ Ἀμισοῦ ἀρχηγοῦ τῆς χωροφυλακῆς, δηλώσαντος: «Ἡ κυβέρνησις ἀπεφάσισε καὶ διατάσσει νὰ δεχθῆτε τοὺς πρόσφυγας, τοὺς ὁποίους ὡρίσαμεν διὰ τὰ χωρία σας· ἂν ἐπιμένητε νὰ μὴ τοὺς δέχεσθε, τότε νὰ φύγητε ὅλοι σας ἐκεῖ ὅπου

σᾶς ἀγαποῦν καὶ τοὺς ἀγαπᾶτε· ἄλλως θὰ στρέψω τὰ τηλεβόλα ἐναντίων τῶν χωρίων σας καὶ θὰ τὰ μεταβάλω εἰς ἐρείπια καὶ τέφραν». Οἱ χριστιανοὶ βλέποντες ὁλονὲν πολιορκούμενα τὰ χωρία αὐτῶν καὶ κατανοοῦντες τὸ μάταιον πάσης περαιτέρω ἀντιστάσεως, πρὸς δὲ καὶ μὴ δυνάμενοι νὰ συζήσωσι μετὰ τῶν τουρκαλβανῶν μεταναστῶν, ἐτράπησαν τὴν πρὸς τὴν Ἀμισὸν ἄγουσαν. Ἀλλὰ τότε μία διαταγὴ τοῦ παρευρισκομένου Διοικητοῦ Ἀμισοῦ ἦρκεσεν, ὅπως 30 ἐν ὅλῳ χωροφύλακες ἐκκενώσωσι τὰ ὅπλα αὐτῶν ἐναντίον ἀόπλων ἀνδρῶν καὶ γυναικοπαίδων φονεύσαντες τὸν Ἰωάννην Δημήτρογλου καὶ πληγώσαντες βαρέως τοὺς: Θεόδωρον Ἐφραίμογλου, Πανίκαν Καραπαύλου, Ἀνέστην Ἰωσήφογλουν καὶ δύο γυναῖκας. Οἱ χωρικοὶ περίτρομοι ἔφευγον ἀνὰ τοὺς ἀγροὺς πυροβολούμενοι συνεχῶς ὑπὸ τῶν χωροφυλάκων καὶ αὐτοῦ τοῦ διευθυντοῦ τῆς ἀστυνομίας.

Ἐγκατάστασις τούρκων μεταναστῶν ἐγένετο καὶ εἰς πλεῖστα ὅσα ἄλλα χριστιανικὰ χωρία. Τὸ γεγονὸς δὲ ὅτι πάντοτε ὑπερεπηδῶντο χωρία μουσουλμανικά, δυνάμενα μόνα νὰ ἐπαρκέσωσιν εἰς τὴν ἐγκατάστασιν ὑπερδεκαπεντακισχιλίων ὁμοθρήσκων αὐτοῖς προσφύγων, ἀποκαλύπτει τὸ ὑποκρυπτόμενον πρόγραμμα τῆς ἐκμηδενίσεως τοῦ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ταύτῃ ὁμογενοῦς στοιχείου. Τὸ πρόγραμμα τοῦτο ἐνίσχυε διὰ φλογερῶν ἄρθρων ἐπιτόπιος κομιτατικὴ ἐφημερίς, καλοῦσα τοὺς ἑλληνοθωμανοὺς «προδότας τῆς πατρίδος» καὶ «ἀσπόνδους ἐχθροὺς τοῦ μουσουλμανισμοῦ», ὑβρίζουσα τὴν χριστιανικὴν θρησκείαν καὶ τοὺς λειτουργοὺς αὐτῆς καὶ χαρακτηρίζουσα τὸν τίμιον Σταυρὸν ὡς τεμάχιον σανίδος.

Ἡ αὐτὴ κατάστασις ἐπεκράτει καὶ πανταχοῦ τῆς ἐπαρχίας καὶ ἰδίως ἐν Πάφρᾳ. Ἔγγραφοι ἀπειλαί, καλοῦσαι τοὺς ὁμογενεῖς εἰς ἀναχώρησιν, ὑπ' αὐτὰ τὰ ὄμ-

ματα τῆς ἀστυνομίας ἐτοιχοκολλοῦντο εἰς δημόσια κέντρα τῆς ἑλληνικῆς συνοικίας· φόροι δυσβάστακτοι ἐπεβάλλοντο· τὰ ὁμογενῆ χωρία ἐξηναγκάζοντο ὄχι μόνον νὰ δεχθῶσιν ἀλλὰ καὶ ἐπὶ μῆνας ὁλοκλήρους νὰ συντηρήσωσι τούρκους πρόσφυγας, σκοπὸς δὲ τῶν μέτρων τούτων ἦτο ὅπως ὁ ἑλληνορθόδοξος πληθυσμὸς πτοούμενος ἐκπατρισθῇ.

Ἐντῷ μεταξὺ δὲ ὁ ἐμπορικὸς ἀποκλεισμὸς ἀγρίως ἐξησκεῖτο. Κήρυκες μουσουλμάνοι ἐξ Οἰνόης, συναθροίσαντες τὸν μουσουλμανικὸν λαὸν ἐντὸς τοῦ μεγάλου τεμένους Πάφρας, συνέστησαν ἐπιτακτικῶς τὸ μῖσος κατὰ τῶν ἀπίστων χριστιανῶν ἀπαγορεύσαντες πᾶσαν συναλλαγὴν πρὸς αὐτοὺς ὡς ἐχθροὺς τοῦ κράτους καὶ ἀποστολεῖς ἀμυθήτων θησαυρῶν εἰς τὸ ταμεῖον τοῦ ἑλληνικοῦ στόλου. Ἐν τῷ μεγάλῳ δὲ τεμένει Ἀμισοῦ δὶς καθ' ἑκάστην Παρασκευὴν ἐξωρκίζοντο οἱ πιστοὶ ὅπως μὴ συναλλάσσωνται μετὰ τῶν ἀπίστων.

Περὶ τὰς ἀρχὰς Ἰουνίου 1914 ἀπεστάλησαν πρὸς τοὺς τούρκους μουχτάρας ἐνσφράγιστοι διαταγαὶ μετὰ τῆς ἐντολῆς καὶ τῆς ἀπειλῆς ὅπως ἀποσφραγισθῶσιν αὗται, ὅταν δοθῇ τὸ σύνθημα, περὶ τοὺς 3000 δὲ μουσουλμάνων προσφύγων ἐγκατεστημένων εἰς τὰ παρὰ τὰ χριστιανικὰ χωρία πανδοχεῖα ἀνέμενον τὴν κατάλληλον στιγμὴν ὅπως ἐπιτεθῶσι κατὰ τῶν, ὡς ἄνω, χωρίων πρὸς ἐπιτέλεσιν τοῦ ἀπαισίου αὐτῶν ἔργου.

Καὶ τὸ ἀπαίσιον τοῦτο ἔργον, ἀποβλέπον ἀποκλειστικῶς καὶ μόνον εἰς τὴν ἐξόντωσιν τοῦ ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ, ἀναβληθὲν τότε ἐπέτυχε τῷ 1916 ἄλλως καὶ ὑπὸ ἄλλων ἐφαρμοσθέν. Περὶ τὰ τέλη Ἰουνίου 1916, κατόπιν διαταγῆς περὶ ἐκκενώσεως τῶν παραλίων τοῦ νομοῦ Καστα μονῆς ἀπὸ μέρους μόνον τῶν ὁμογενῶν, ἐξεκενώθη **ἡ Σινώπη, ἡ Κέρζε μετὰ τῶν περιχώρων αὐτῆς μέχρις**

Ἀλάτζαμ, τὸ Ἀγιανδζὶκ μετὰ τῶν χωρίων αὐτοῦ καὶ τὸ Ἀγιαντήν. Εἰς τὴν ἐρώτησιν τῶν ἐμπόρων καὶ προκρίτων Σινώπης: διατί ἐκδιώκονται, οὐδεμία ἀπάντησις ἐδόθη. Μετὰ πορείαν ὀκταήμερον οἱ Σινωπεῖς καὶ οἱ λοιποὶ φθάσαντες εἰς Κασταμονὴν, διετάχθησαν ἀμέσως νὰ μεταβῶσιν εἰς Τάς-κιοπροῦ, Ποϊβὰτ καὶ Σαφράμπολιν. Ἡ παράκλησις αὐτῶν παρὰ τῷ Νομάρχῃ Ἀτὴφ βέη περὶ παραμονῆς αὐτῶν ἐν Κασταμονῇ ἀπερρίφθη ὑπ' αὐτοῦ μετὰ τῆς μεγαλειτέρας σκληρότητος. Εἰς τὰ δεινὰ ταῦτα προσετέθη καὶ ἡ πυρκαϊὰ τῆς Σινώπης καταστρέψασα 400 οἰκίας καὶ καταστήματα ὁμογενῶν, ὀλίγων μόνον ἐπίπλων διασωθέντων, ἀλλὰ καὶ τούτων κλαπέντων ὑπὸ τῶν ἀρχῶν.

Εἰς τὰ λοιπὰ τμήματα τῆς ἐπαρχίας δὲν ὑπῆρχεν ἀσφάλεια τιμῆς, ζωῆς καὶ περιουσίας, ὑπὸ τὴν πρόφασιν δὲ ἀνευρέσεως φυγοστράτων εἰσερχόμενοι οἱ χωροφύλακες εἰς τὰς οἰκίας τῶν ἡμετέρων διέπραττον πᾶν ὅ,τι ἡ ἀπληστία, τὸ αἱμοχαρὲς καὶ ἡ κτηνώδης βία αὐτῶν ὑπηγόρευε. Τῇ 10 Αὐγούστου 1916 ἐρρίφθησαν εἰς τὰς φυλακὰς Λαδὶκ (Διοικήσεως Ἀμασείας) ὁ ἐκ Πὲκ-Ἀλὰν Παῦλος καὶ ὁ ἐκ Σέρνιτς Ἠλίας Π'' Μιχαὴλ ἐκτὸς ἄλλων πολλῶν· ἀμφότεροι δαρέντες ἀνηλεῶς ὑπὸ τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς χωροφυλακῆς ἀπέθανον. Τὴν ἡμέραν τοῦ θανάτου τοῦ Ἠλία ἐνοπλοι τοῦρκοι παραβιάσαντες τὴν οἰκίαν αὐτοῦ διήρπασαν πᾶν τὸ ἐν αὐτῇ· φεύγοντες δὲ συμπαρέλαβον τὸν πατέρα αὐτοῦ ὑπερογδοηκοντούτη ἱερέα Μιχαὴλ, ἓξ προκρίτους καὶ μίαν 18ετίδα κόρην, τοὺς ὁποίους καὶ ἐφόνευσαν, πλὴν τῆς κόρης τὴν ὁποίαν συμπεριέφερον μεθ' ἑαυτῶν. Τοῦ ἱερέως ἀπέκοψαν τὰ ὦτα, τὰ χείλη καὶ τὴν ῥῖνα καὶ ἐξέδειραν τὸν πώγωνα. Εἰς τὸ χωρίον Τεπέκιοϊ πεντάκις εἰσελθόντες ὡπλισμένοι τοῦρκοι ἐφόνευσαν ἕνα ἄνδρα καὶ ἀπήγαγον μίαν γυναῖκα, ἣν καὶ ἀπετελείωσαν ἔξωθεν τοῦ χωρίου. Ἐκ τοῦ χωρίου Παναγιὼρ-Οὐσαλὴ ἐφο-

νεύθησαν ὁ μυλωθρὸς Σάββας Τολιόκογλους καὶ ὁ υἱὸς τοῦ Ἠλία Βασίλογλου. Χωροφύλακες ἐφόνευσαν 4 νέους κάτω τῶν 16 ἐτῶν ἐκ τοῦ χωρίου Ἐρικλῆ.

Ἀπὸ τοῦ μηνὸς Ἰουλίου 1916 διεδίδετο μετ' ἐπιτάσεως παρὰ τοῖς τουρκικοῖς ἐκεῖ κύκλοις ὅτι ἐπέκειτο ἡ ἔξωσις τῆς τε πόλεως καὶ τῆς περιφερείας Ἀμισοῦ, ἡ ὁποία συνετελέσθη ἀργότερον. «Τῇ 27 Δεκεμβρίου, ἔγραφεν ὁ σεβ. Μητροπολίτης Ἀμασείας Γερμανὸς, συνελήφθησαν περὶ τοὺς 80 ὁμογενεῖς, οἱ ἐγκριτότεροι καὶ πλουσιώτεροι πολῖται τῆς Ἀμισοῦ, ἄνευ οὐδενὸς λόγου καὶ ἐρρίφθησαν εἰς τὰς φυλακάς· δὲν ἐπετράπη αὐτοῖς ἡ ἐπικοινωνία μετὰ τῶν οἰκογενειῶν των, οὔτε ἡ παραλαβὴ ἀσπρορρούχων ἢ σκεπασμάτων. Τῇ ἐπαύριον δὲ ὄρθρου βαθέως ἐπιβιβασθέντες ἐπὶ ἁμαξῶν ἀπεστάλησαν, ὡς συνελήφθησαν, γυμνοὶ καὶ τετραχηλισμένοι, ὡς οἱ ἔσχατοι τῶν κακούργων, διὰ μέσου χιονοσκεπῶν ὀρέων πρὸς τὰ μέρη τῆς Κάβζας, ὅθεν θὰ γίνῃ διανομὴ αὐτῶν. Οὕτως ἀπεστάλησαν εἰς τὸ ἐσωτερικὸν ἄνευ ἐνδυμάτων, ἄνευ ἐπανωφορίων, ἄνευ χρήματος οἱ ἐγκριτότεροι τῶν ὁμογενῶν, οἵτινες δὲν θὰ δυνηθῶσι νὰ ἀνθέξωσιν εἰς τόσας συμφορὰς καὶ ταλαιπωρίας.

Τὴν αὐτὴν ἡμέραν ἐπολιορκήθη ὑπὸ στρατοῦ ἡ πόλις, ἥτις ἔλαβεν ὄψιν στρατοπέδου, εἰς μίαν δὲ πλατεῖαν τῆς ἄνω Ἀμισοῦ (Καδῆ Μαχαλεσῆ) προσεκλήθη ὁ πληθυσμὸς τῆς ἐνορίας σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις αὐθωρεὶ, ὅπως ἀκροασθῶσι δῆθεν τοῦ Διοικητοῦ, ὅστις θὰ ὡμίλει ὀλίγα τινὰ πρὸς τὸ πλῆθος· ὡς ἦτο ὁ πληθυσμὸς ὁλόκληρος συνελήφθη καὶ ἀπεστάλη καὶ ἐνεκλείσθη εἰς τοὺς στρατῶνας· Τὸ ἴδιον ἔπραξαν καὶ εἰς τὸ προάστειον **Ἐλιάζκιοϊ**. Οἱ ἄνδρες εὑρέθησαν οὕτως ἄνευ χρημάτων, αἱ γυναῖκες καὶ τὰ κοράσια ἦσαν μὲ μπλοῦζες καὶ παντοῦφλες, δὲν εἶχον οὔτε ἓν μανδήλιον εἰς τὰ θυλάκια, οἱ γέροντες καὶ οἱ ἀσθε-

νεῖς μετεφέρθησαν διὰ τῆς βίας φερόμενοι ὑπὸ τῶν συγγενῶν των, δὲν ἐφείσθησαν οὐδὲ τῶν λεχῶν, οὐδὲ τῶν νηπίων των, μετ' ὀλίγην δὲ ὥραν, 12 τουρκιστὶ, ἀπεστάλησαν, ὡς ἦσαν, διὰ μέσου βιρέως χειμῶνος περὶ τὰς 4 χιλ. ψυχὰς γυναικοπαίδων γυμνῶν καὶ ἀσίτων, ἄνευ ἀμαξῶν καὶ ὑποζυγίων, πάντες πεζοὶ, ἐν ἀξιοθρηνήτῳ καὶ ἀπελπιστικῇ καταστάσει. Καθ' ὅλην τὴν νύκτα μέχρι τῆς πρωΐας εὑρίσκοντο ἐν ὁδοιπορίᾳ, ὁδηγούμενοι διὰ μέσου χιονοσκεπῶν ὀρέων νήπια, γέροντες, οἰκογένειαι στρατιωτῶν θανόντων ἢ ἐργαζομένων ἀκόμη εἰς τὸ ἀμελὲ ταμπουροῦ. Ἡ τραγικὴ αὕτη καὶ σπαραξικάρδιος σκηνὴ εἶχε τὴν ὄψιν ἀγέλης κτηνῶν φερομένων εἰς τὸ σφαγεῖον. Οἱ ἀσθενεῖς, γέροντες καὶ λεχοὶ ἐσύροντο ὑπὸ τῶν συγγενῶν των, τὰ νήπια ἐθρήνουν ζητοῦντα μάτην ἄρτον καὶ ὕδωρ.

Ποῦ κατεκλίθησαν τὴν ἡμέραν ἐκείνην μετὰ δωδεκάωρον νυκτερινὴν ὁδοιπορίαν, ποῦ εὗρον ἄρτον τόσαι χιλιάδες ψυχῶν δὲν γνωρίζομεν, ἀλλὰ δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι ἐκοιμήθησαν εἰς τὸ ὕπαιθρον καὶ ὅτι διῆλθον νήστεις τὴν ἑπομένην ἡμέραν. Ἐν τῷ μεταξὺ διεδραματίσθησαν γεγονότα φρικώδη. Μόλις συνελήφθη ὁ ἐν Ἀμισῷ ἔμπορος Βασίλειος Ἀνταβαλλόγλους, ἡ 19έτις θυγάτηρ του Οὐρανία ἔπεσε νεκρά· εἰς τὸ ἔξωθεν διαμέρισμα Ἀμισοῦ (Καδῆ Μαχαλεσὶ) ἡ 17έτις κόρη Εὐφροσύνη Γαροφαλίδου, ἧς ὁ ἀδελφὸς ἐργάζεται εἰς τὸ ἀμελὲ ταμπουροῦ, μεταβᾶσα εἰς τὸν οἶκον καὶ μὴ εὑροῦσα τὴν χήραν μητέρα της, ἐξωσθεῖσαν πρὸ ὀλίγου μετὰ τῶν ἄλλων, ἀπώλεσε τὰς φρένας, εὑρίσκεται δὲ δεδεμένη ἐν κακῇ καταστάσει. Ἐπειδὴ δὲ ἐπικοινωνία μετὰ τοῦ ἐκκενωθέντος τμήματος Ἀμισοῦ ἦτο ἀδύνατος, ὅσοι ἀσθενεῖς δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ μετενεχθῶσιν, ἔμειναν ἄσιτοι ἐπὶ ἡμέρας καὶ ἀπέθανον ἐκ τῆς πείνης· ἐθάψαμεν τρεῖς γυναῖκας εὑρεθείσας νεκράς, ἐξ ὧν ἡ μία εἶχεν ἀποθάνῃ πρὸ δύο ἡμερῶν. Λέγεται

δὲ ὅτι καὶ νήπια εὑρέθησαν νεκρὰ εἰς τὰ λίκνα των Ἀκολούθως ἤρχισεν ἡ λεηλασία· ἡρπάγησαν πάντα τὰ κτήνη καὶ ὑποζύγια, ἐληστεύθησαν τὰ φορέματα, τὰ κοσμήματα τῶν γυναικῶν καὶ ὅ,τι εὑρέθη ἐν ταῖς οἰκίαις, αἵτινες τελείως ἀπεγυμνώθησαν. Διανέμεται δὲ ἤδη ἀνὰ τὰς ὁδοὺς ἡ ληστευθεῖσα περιουσία ἢ πωλεῖται ὑπὸ τῶν μουατζήριδων, ἐνῷ οἱ κάτοικοι ἀπῆλθον γυμνοὶ καὶ τετραχηλισμένοι ἀνὰ τὰ χιονοσκεπῆ ὄρη.

Τὴν 1ην Ἰανουαρίου τοῦ νέου ἔτους ἀστυνόμοι μεταβάντες εἰς τὴν Ἐκκλησίαν ἀνεζήτουν καὶ τοὺς ἐναπομείναντας πλουσίους καὶ προκρίτους τῆς Ἀμισοῦ, μέχρι δὲ τῆς ἑσπέρας τῆς πρωτοχρονιᾶς συνελήφθησαν ἕτεροι 40 ἄνευ οὐδενὸς λόγου. Ἀφηρπάγησαν ἐν τοιαύτῃ ἡμέρᾳ ἐκ τῶν ἀγκαλῶν τῶν οἰκογενειῶν των, ἐν μέσῳ θρήνων καὶ ὀλολυγμῶν νηπίων καὶ συζύγων, καὶ ἐρρίφθησαν εἰς τὰς φυλακὰς, τῇ δὲ ἐπαύριον ἀπήχθησαν καὶ οὗτοι εἰς τὸ ἐσωτερικόν· μετὰ δύο ἡμέρας συνελήφθησαν ἄλλοι καὶ ἀπεστάλησαν. Τοιουτοτρόπως σύμπασα ἡ ἀγορὰ ἐκλείσθη· τὸ λεγόμενον μερκὲζ τῶν καπνεμπόρων μας ἐξεκενώθη καθ' ὁλοκληρίαν, ἡ δὲ πόλις παρουσιάζει ὄψιν νεκροταφείου Ὅλοι οἱ προὔχοντες καὶ οἱ πλούσιοι καὶ οἱ ἐμπορικοὶ παράγοντες τοῦ τόπου, μέχρι τοῦδε περὶ τοὺς 300, ἀπηλάθησαν.

Ἐν τῷ μεταξὺ καὶ οἱ εἰς Ἀμισὸν καταφυγόντες χωρικοὶ ἐκ τῶν πυρποληθέντων χωρίων, σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις κατὰ ὁμάδας ἐξαποστέλλονται εἰς τὸ ἐσωτερικόν, ἄνευ ἐνδυμάτων καὶ σκεπασμάτων ἐν οἰκτρᾷ καταστάσει. Ποῦ ἀνεχώρησαν οὗτοι καὶ ποῦ εὑρίσκονται σήμερον δὲν εἴμεθα εἰς θέσιν νὰ ἐξακριβώσωμεν· ἐκ θετικῶν πληροφοριῶν γνωρίζομεν ὅτι ἐξ Ἄνω Ἀμισοῦ νυκτὸς ἀπελαθέντες, ἀφοῦ διῆλθον καθ' ὅλην τὴν νύκτα τὰ πέραν τῆς Ἀμισοῦ ὑπερύψηλα ὄρη, ἔφθασαν ἐν κακῇ καταστάσει εἰς

Καβάκ, ὅπου ἔθαψαν τοὺς νεκρούς των καὶ ἐκεῖθεν ἀπεστάλησαν εἰς Κάβζαν (βιλαέτιον Σεβαστείας), ἀπέχουσαν περὶ τὰ 80 χιλιόμετρα τῆς Ἀμισοῦ. Τὴν ἀπὸ Ἀμισοῦ εἰς Κάβζαν ὁδὸν διήνυσαν εἰς 4 ἡμέρας· καθ' ὅλην τὴν ὁδοιπορίαν αὐτῶν ἔμειναν νήστεις, μόνον δὲ εἰς Κάβζαν ἐδόθη αὐτοῖς ἄρτος διὰ πρώτην φοράν. Μεταξὺ Καβὰκ καὶ Κάβζας ἀπέθανον πολλοὶ ἐκ ψύχους, τῆς πείνης καὶ τῆς ὁδοιπορίας, ἐν Κάβζῃ δὲ κεῖνται ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ πολλοὶ νεκροί, καθ' ἃς ἔλαβον τὴν ὥραν ταύτην πληροφορίας παρὰ τοῦ ἁγίου Ἀριστείας. Ἐνῷ ἐλέγετο ὅτι θὰ διέμενον εἰς τὰ μέρη τῆς Κάβζας εἰς τὰ ἐκεῖ εὑρισκόμενα χριστιανικὰ χωρία, ἅτινα θὰ παρεῖχον αὐτοῖς σκεπάσματα, κατοικίαν καὶ τροφήν, ἀπεστάλησαν οἱ πάντες μετὰ τῶν ἐμπόρων εἰς Τσορούμ (βιλαέτιον Ἀγκύρας). Καθ' ὁδὸν τὰ κοράσια Καδήκιοϊ, ἀφοῦ ἐπείσθησαν περὶ τῆς τύχης, ἥτις τὰ ἀνέμενε, ἐνῷ ἐβάδιζον πρὸς τὸν τόπον τῆς καταδίκης των ἔψαλλον τὸ: **«ἔχε γειὰ καϋμένε κόσμε, ἔχε γειὰ γλυκειὰ ζωή»**. Εἰς Τσορούμ τί θὰ γείνῃ, ποῦ θὰ διανεμηθῶσι τόσαι χιλιάδες ψυχαὶ καὶ πῶς θὰ ζήσουν ἐν μέσῳ βαρέως χειμῶνος τῶν πάντων ἐστερημένοι, εἶναι αἴνιγμα τοῦ ὁποίου τὴν λύσιν δύναται νὰ δώσῃ ἡ πεῖρα τοῦ παρελθόντος. . .

Τῇ 10 Ἰανουαρίου διετάχθησαν ἄλλαι συλλήψεις καὶ τῇ 11 ἕτεραι ἐμπόρων, καταστηματαρχῶν καὶ ἐκ τῶν λαϊκῶν τάξεων, τῇ δὲ 13 ἀπεστάλησαν καὶ οὗτοι εἰς τὸ ἐσωτερικόν. Οὕτω παρέλυσε καθ' ὁλοκληρίαν ἡ ἡμετέρα κοινότης· τὰ πλουσιώτερα χωρία τῆς ἐπαρχίας παρεδόθησαν εἰς τὸ πῦρ, ἠτιμάσθησαν καὶ ἐβεβηλώθησαν, ἐκ δὲ τῶν κατοίκων αὐτῶν ἄλλοι μὲν ἐστάλησαν εἰς τὸ ἐσωτερικὸν, ἄλλοι δὲ περιωρίσθησαν εἰς τὰ περισωθέντα χωρία νήστεις καὶ γυμνητεύοντες. Ὁ τόπος δὲ ὅλος εὑρίσκεται ὑπὸ τὸ κράτος τοῦ τρόμου καὶ τῆς ἀγωνίας, εἰς κατάστασιν ἀπελπιστικήν. Ποῖαι ἄλλαι συμφοραὶ ἐπικρέ-

μανται ἐπὶ τοῦ τόπου, τί θὰ γεννήσῃ ἡ αὔριον, τί ἐπικλώθει ἡ μαύρη μοῖρα διὰ τοὺς ἀθῴους ἀνθρώπους, τί ἄλλα σχέδια ἐξοντώσεως ἔχει κατὰ νοῦν νὰ ἐκτελέσῃ ὁ ἐκ Βιτλὶς ἐλθὼν ἐνταῦθα γνωστὸς Ραφὲτ πασᾶς, ἀποσταλεὶς ὡς γενικὸς στρατιωτικὸς διοικητὴς καὶ σατράπης τοῦ τόπου, ἄδηλον. Ἐν τούτοις προβλέπω προσεχῶς συμφορὰς μεγαλειτέρας. Κύριος ὁ Θεὸς γένοιτο ἵλεως».

Αἱ ἀπελάσεις τῶν ὁμογενῶν τῆς πόλεως Ἀμισοῦ, Τσαρσαμπᾶ καὶ Πάφρας ἐξηκολούθουν κατὰ διαλείμματα, τὰ δὲ μαρτύρια τῶν χριστιανῶν τῆς ὑπαίθρου χώρας κατέστησαν ἀνεκδιήγητα. Ὁ ἔκτακτος στρατιωτικὸς διοικητὴς Ραφὲτ πασᾶς, βοηθούμενος καὶ ὑπὸ τοῦ ἐκ Κων)πόλεως ἐλθόντος ἐκτάκτου ἀπεσταλμένου τοῦ ὑπουργείου τῶν Ἐσωτερικῶν Βαχαεδίν, κατήρτιζε τοὺς καταλόγους καὶ τὰς προγραφὰς τῶν ἀθῴων χριστιανῶν. Ὅσα χωρία ὑπελείφθησαν ἐκ τῶν προηγουμένων καταστροφῶν, ἐπυρπολοῦντο καὶ οἱ κάτοικοι ἀπελαύνοντο εἰς τὸ ἐσωτερικόν.

«Ἀφορμὴ τοῦ διωγμοῦ τούτου, ἔγραφεν ὁ Μ)της ὑπὸ ἡμερομ. 27 Φεβρ. 1917, εἶναι οἱ ὀλίγοι ἔνοπλοι φυγόστρατοι, οἵτινες μεθ' ὅλας τὰς ἐναντίας διαβεβαιώσεις δὲν ὑπερβαίνουσι τοὺς 300 καὶ οἵτινες πρὸς προφύλαξιν ἑαυτῶν ἀπὸ τῆς καταδιώξεως τῶν χωροφυλάκων μεταβάντες εἰς Τραπεζοῦντα ἐζήτησαν καὶ ἔλαβον ὅπλα, τὰ ὁποῖα μετέφερον διὰ ρωσσικῶν τορπιλλικῶν. Βεβαίως δὲν δύναταί τις νὰ ἀρνηθῇ ὅτι ἡ πρᾶξις αὕτη τῶν φυγοστράτων τυγχάνει λίαν ἀξιόποινος καὶ ὅτι ἡ κυβέρνησις ἔχει πληρέστατα δίκαιον νὰ τιμωρήσῃ αὐτοὺς παραδειγματικῶς· ἀλλὰ τί πταίουσιν εἰς ταῦτα τὰ δυστυχῆ χωρία καὶ χιλιάδες γυναικοπαίδων πυρποληθέντων καὶ ἐξωσθέντων, τῶν ὁποίων τὰ 95 ο)ο οἱ γονεῖς ἀπέθανον ἢ ἐργάζονται εἰς τὸ ἀμελὲ ταπουροῦ ἢ ἐπλήρωσαν τὸ στρατιωτικὸν ἀντισήκωμα ; ποίαν ὀδύνην θὰ αἰσθανθῶσιν οἱ γονεῖς καὶ οἱ σύζυγοι τῶν ἐξωσθέντων, ὅταν

μάθωσιν ἀπὸ τὰ σύνορα, ἔνθα ἐργάζονται ὡς κτήνη ἀπὸ 2 ἐτῶν, ὅτι αἱ οἰκίαι καὶ αἱ περιουσίαι των ἐπυρπολήθησαν, αἱ δὲ οἰκογένειαί των ἀποθνήσκουσιν ἐκ πείνης εἰς τὴν ἐξορίαν; Πάντα ταῦτα δὲν εἶναι ἄλλο τι ἢ πρόφασις καὶ προσχήματα, ὑφ' ἃ ἐγκρύπτονται σκοποὶ ἐξοντώσεως κατὰ πρόγραμμα ἀριστοτεχνικῶς φιλοτεχνηθέν· διότι τί ἔπταισαν, ἐπὶ παραδείγματι, οἱ πληθυσμοὶ Συνώπης, Κερασοῦντος καὶ Τριπόλεως, εἰς τὰ χωρία τῶν ὁποίων δὲν ὑπῆρξεν οὐδεὶς φυγόστρατος καὶ οἱ ὁποῖοι ὑπέστησαν τὴν αὐτὴν τύχην; Σκοπὸς ὅλων τούτων τῶν φρικωδῶν γεγονότων δὲν εἶναι οὐδεὶς ἄλλος ἢ ἡ ἐξόντωσις τῆς ὁμογενείας, ἥτις ὀφείλει νὰ ἐκλείψῃ, ὡς ἡ τῶν Ἀρμενίων φυλή, διὰ τρόπου ἠπιωτέρου φαινομενικῶς, ἀλλὰ πολλῷ δραματικωτέρου ἐκείνου».

Περὶ τὰς ἀρχὰς Φεβροναρίου 1616 ἐπυρπολήθησαν **ὀκτὼ χωρία** τῆς Πάφρας, τὰ παράγοντα τὸν ἐκλεκτότερον καπνὸν τῆς Τουρκίας, οἱ δὲ κάτοικοι ἀπεστάλησαν εἰς τὸν νομὸν Ἀγκύρας· **ὀκτὼ ἑτέρων χωρίων** οἱ κάτοικοι ἀπεστάλησαν εἰς τὸ ἐσωτερικόν, ἀλλ' αἱ οἰκίαι δὲν ἐπυρπολήθησαν, ἵνα χρησιμεύσωσι διὰ τοὺς ἐγκατασταθέντας αὐθημερὸν τούρκους πρόσφυγας. Τῶν πυρπολουμένων ἢ καὶ ἁπλῶς ἐκκενουμένων χωρίων ἡ περιουσία ἐλεηλατεῖτο ὑπὸ τῶν τούρκων περιοίκων, τὰ δὲ ἱερὰ σκεύη καὶ ἄμφια ἐπωλοῦντο ἀνὰ τὰς ὁδοὺς τῶν πόλεων ἀντὶ τιμῶν ἐξευτελιστικῶν. Τὰ καπνὰ τῶν ἐκκενωθέντων χωρίων ἐτέθησαν εἰς δημοπρασίαν ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως, παραλαβούσης τὸ εἰσπραχθὲν χρῆμα, καθ' ὃν χρόνον οἱ ἰδιοκτῆται τῶν καπνῶν τούτων χωρικοὶ ἀπέθνησκον τῆς πείνης ἐν τῷ ἐσωτερικῷ.

Περὶ τὰ τέλη Φεβροναρίου ἰ. ἔ. ἐπυρπολήθησαν τὰ παρὰ τὴν Ἀμισὸν χωρία **Ἀδὰ τεπέ, Γέλιδζα, Καρακὸλ,** καὶ **20 ἕτερα χωρία** τῆς περιφερείας Πάφρας. Πολλὰ γυναικόπαιδα ἐφονεύθησαν, οἱ δὲ λοιποὶ κάτοικοι ἀπεστάλη-

σαν ἐπίσης εἰς τὸ ἐσωτερικὸν διασκορπισθέντες εἰς τὰ διάφορα τουρκικὰ χωρία. Ἐκεῖ δὲ ὑποκύπτοντες εἰς τὸν συνασπισμὸν τεσσάρων στοιχείων: λοιμοῦ, λιμοῦ, χειμῶνος καὶ κυβερνήσεως, ἀπέθνησκον ὁμαδόν.

«Αἱ τελευταῖαι πληροφορίαι μου, ἔγραφεν ὁ Μ)της ὑπὸ ἡμερομ. 15 Μαρτίου 1917, περὶ τῆς τύχης τῶν εἰς τὸ ἐσωτερικὸν ἐξορισθέντων εἶνε αὐτόχρημα ἀπελπιστικαί. Ὑπὸ τίνας συνθήκας ἀπηλάθησαν οἱ κάτοικοι τῶν χωρίων μας, εἶνε γνωστὸν ἐκ τῶν προτέρων ἐκθέσεών μου. Ἀφοῦ ἐκάη ὁλόκληρος ἡ ἀκίνητος περιουσία των καὶ διηρπάγη λεηλατηθεῖσα ἡ κινητή, ἀνεχώρησαν ἄνευ χρημάτων καὶ τῶν πάντων ἐστερημένοι. Τὰ τουρκικὰ χωρία, εἰς τὰ ὁποῖα ὡς κτήνη συνεσωρεύθησαν, εἶνε πτωχά, ἀλλὰ καὶ ἂν εἶχον περιουσίαν δὲν θὰ ἔδιδον εἰς τοὺς Γκιαούριδες, ἡ κυβέρνησις ἀφ' ἑτέρου δὲν ἔλαβε καμμίαν πρόνοιαν περὶ αὐτῶν, καὶ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον τὸ καλλιτεχνικὸν πρόγραμμα τῆς ἐξοντώσεως, τὸ ἐφαρμοσθὲν μετὰ μείζονος δεξιότητος ἐπὶ τοῦ ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ, θαυμασίως ἐξετελέσθη. Καὶ ἤδη μετὰ φρίκης ἀγγέλω, κατὰ πληροφορίας θετικὰς καὶ πολὺ ἐξηκριβωμένας, ὅτι τὰ δύο τρίτα τοῦ ἐξωσθέντος πληθυσμοῦ ἀπέθανον εἰς τὰ τουρκικὰ χωρία τῆς Ἀγκύρας καὶ τὸ ὑπολειφθὲν ἓν τρίτον ἤδη τήκεται ὡς κηρός, μαραίνεται καὶ μετ' ὀλίγας ἑβδομάδας ἐξαφανίζεται ἀπὸ προσώπου τῆς γῆς. Τὴν αὐτὴν τύχην ὑφίστανται εἰς τὸ βιλαγέτιον Σεβαστείας οἱ ἐκ τῶν χωρίων Τριπόλεως καὶ Κερασοῦντος καὶ εἰς τὸ βιλαγέτιον Κασταμονῆς οἱ ἐκ Σινώπης καὶ Ἰνεπόλεως ἐξωσθέντες χριστιανοί. Καὶ οὕτως ἐξέλιπεν εἷς ἀρχαῖος πολιτισμὸς καὶ μετ' αὐτοῦ λαὸς ὁλόκληρος ἐργατικός, ἔντιμος, φιλοπρόοδος διὰ τὸ κακούργημα τὸ ὁποῖον διέπραξεν, ὅτι δὲν ἐγεννήθη τοῦρκος ἀλλὰ Ἕλλην καὶ χριστιανός. Καὶ πόσα μὲν δεινὰ ὑπέστη καὶ ὑφίσταται ὁ δύστηνος

οὗτος λαὸς κατὰ τὰς ἀπαισίας ἡμέρας τῆς ἀπελάσεώς του δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ περιγράψω διὰ μελάνης. Ἐὰν δὲ καὶ τὸ πολλοστημόριαν αὐτῶν ἤθελον ἀναγράψῃ, ὡς τὰς ἁρπαγὰς τῶν παρθένων, τοὺς φόνους τῶν γυνοικοπαίδων, ἰδίᾳ πρὶς τὰ μέρη τοῦ Ἐρικλῆ, Κουροῦ Κόκτζε, κτλ. ἤθελον θεωρηθῇ παραδοξολόγος καὶ ὑπερβολικὸς καὶ διὰ τοῦτο παραδιδωμι πάντα ταῦτα εἰς τὴν φαντασίαν τῶν μελετησάντων τὴν ἱστορίαν τοῦ ἔθνους καὶ ἐχόντων πεῖραν τῶν παρομοίων σκηνῶν, ὅσαι ἐν ἄλλοις χρόνοις εἰς βάρος τοῦ Γένους ἐξετυλίχθησαν.

Ἀλλ' ἐν τῷ μέσῳ τῆς κλαγγῆς τῶν ὅπλων καὶ εἰς τοῦ Ἅδου τὸν μυκηθμόν τὸ ἔθνος, ἀντιμετώπισε θαρραλέως ὅλας τὰς συμφορὰς καὶ ἔχει νὰ ἀναγράψῃ σελίδας ἡρωϊσμοῦ ὅλως ἀξίας νὰ διεκδικήσωσι τὴν πρώτην θέσιν μεταξὺ τῶν χρυσῶν δέλτων τῆς πατρογονικῆς Ἱστορίας. Δὲν εἶνε „αιρὸς νὰ ἐξιστορήσω τὰς καταστροφάς, τὰς συγκρούσεις, τὴν αὐταπάρνησιν καὶ τὰς ἀρετάς, ὅσας τὸ ἔθνος ἔδειξε καὶ κατὰ τὴν κρίσιμον ταύτην περίοδον. Ἐπιτρέψατέ μοι μόνον νὰ ἀναγράψω τὸν ἡρωϊκὸν θάνατον τοῦ φυγοστράτου Ἐλευθερίου Παντελῆ ἐκ Καρακιόλ, ὅστις πολιορκηθεὶς ὑπὸ τοῦ στρατοῦ ἐντὸς τοῦ οἴκου του, ὅπου εὑρίσκετο ὁλόκληρος ἡ πολυμελὴς οἰκογένειά του καὶ μὴ θέλων νὰ παραδώσῃ μητέρα, σύζυγον, τέκνα καὶ ἀδελφὰς ἕρμαιον τῶν στρατιωτῶν καὶ εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ πρώτου τυχόντος τζαντερμά, κατὰ τὴν τελευταίαν τοῦ κινδύνου ὥραν προὐτίμησε τὸν ἔνδοξον θάνατον τῆς ἀτίμου ζωῆς, ἔρριψε μίαν βόμβαν καὶ συναπέθανεν ἡρωϊκῶς μετὰ τῶν οἰκογενειῶν του, παραδοὺς εἰς τὰς χεῖρας τῶν τζανδαρμάδων μᾶζαν ἄμορφον γυναικοπαίδων.

Τὴν παντελῆ ἐξόντωσιν καὶ πανωλεθρίαν τοῦ δυστυχοῦς ἔθνους ἀνακουφίζει καὶ τὸ παρήγορον γεγονὸς ὅτι ἐν τῷ μέσῳ τόσων χιλιάδων λαοῦ ἀγομένου ἐπὶ τὸν θάνατον

οὐδὲ εἷς εὑρέθη λιπόψυχος, ἀρνησίθρησκος, ἢ ἀρνησίπατρις, καὶ μεθ' ὅλην τὴν προπαγάνδαν, τὴν ὁποίαν μετῆλθον τὰ τουρκικὰ χωρία καὶ παρ' ὅλας τὰς ὑποσχέσεις τῶν τούρκων πρὸς τὰ λιποψυχοῦντα γυναικόπαιδα ἐνώπιον τοῦ βεβαίου θανάτου, οὐδεὶς ἐξ αὐτῶν ἠρνήθη τὸ ἔθνος του, τὴν θρησκείαν καὶ τὰς παραδόσεις του, καίτοι δὲ πλεῖστοι ἐξ αὐτῶν, θανόντων τῶν ἱερέων, ἐκηδεύθησαν ὑπὸ ἰμάμιδων, ἐν τούτοις ἀπέθανον ἡρωϊκῶς ὡς ἕλληνες χριστιανοὶ φέροντες ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ μαρτυρίου τὸν στέφανον, ἄξιοι νὰ διεκδικήσωσι τίτλους ἀμαράντους ἐπὶ τῆς εὐγνωμοσύνης τοῦ Ἔθνους καὶ συγκαταριθμηθῶσιν εἰς τὰ νέφη ἑκατομμυρίων μαρτύρων, τοὺς ὁποίους ἐθρήνησεν ἡ Ἱστορία μας ἀνὰ τοὺς σκοτεινοὺς καὶ βαρβάρους αἰῶνας.

Ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ ὁ πασᾶς διασκεδάζει καὶ ἐννοεῖ νὰ πανηγυρίσῃ μεγαλοπρεπῶς τὸν θρίαμβον τῆς καλλιτεχνικῆς δολοφονίας τόσων χιλιάδων ψυχῶν, καθ' ἣν ὥραν οἱ κατοικοι τῶν πυρποληθέντων χωρίων ἀναθρώσκουσιν ὡς νέφη εἰς τὸν ὁρίζοντα καὶ χιλιάδες ψυχῶν τέκνων καὶ συζύγων στρατιωτῶν ἀποθνήσκοντες μακρὰν τῶν ἑστιῶν καὶ βωμῶν καταρῶνται τὴν μνήμην τοῦ ἀπαισίου τούτου ἀνθρώπου, ἐνώπιον τοῦ ὁποίου ὠχριῶσι τὰ ὀνόματα τῶν διαβοήτων τυράννων τῆς ἀρχαιότητος.

Ἀφοῦ ἀπεγυμνώθη σχεδὸν ἡ πόλις τοῦ ἄρρενος πληθυσμοῦ καὶ κατεστράφη ἡ ὕπαιθρος χώρα, ἐσκέφθη νὰ καταρτίσῃ πρὸς διασκέδασιν χορὸν μουσικὸν (φανφὰρ) ἐκ τῆς ὁμογενοῦς νεολαίας, μεταξὺ τῆς ὁποίας συγκαταλέγονται καὶ νέοι, ὧν οἱ γονεῖς εὑρίσκονται ἐξόριστοι εἰς τὸ βιλαέτιον Ἀγκύρας. Ἐκτὸς τούτων ἐστρατολόγησε καὶ νεάνιδας, αἵτινες προγυμνάζονται ἐν τῷ τουρκικῷ σχολείῳ εἰς τὴν φωνητικήν, μεταξὺ δὲ τούτων εὑρίσκονται κοράσια, ὧν οἱ γονεῖς ἄλλοι μὲν ἐκ φόβου τῆς ἀπελάσεως συνεμορφώθη-

σαν πρὸς τὴν θέλησίν του, ἄλλοι δὲ εὑρίσκονται ἐν τῇ ἐξορίᾳ. Διὰ τῶν δύο τούτων χορῶν προετοιμάζει ἤδη ὁ πᾶσας νὰ δώσῃ κορσέρτον ὑπὲρ φιλανθρωπικοῦ σκοποῦ, εἰς τὸ ὁποῖον θὰ προσκληθῶσι καὶ αἱ κυρίαι τῶν ἀπελαθέντων. Καὶ οἱ μὲν νέοι θὰ παίζωσι μὲ μουσικὰ ὄργανα ἐθνικὰς χορῳδίας, αἱ δὲ νεάνιδες θὰ ψάλλωσι διάφορα ᾄσματα καὶ μελόδραμα τοῦ Τσανάκαλε μελοποιηθὲν ὑπὸ τοῦ ἰδίου. Ἡ τραγικὴ αὕτη παράστασις θὰ δοθῇ εἰς τὴν μεγαλοπρεπῆ οἰκίαν τοῦ ἐκ τῶν πρώτων τῆς Ἀμισοῦ ὁμογενῶν μεγαλεμπόρων κ. Ἀχιλ. Ἀναστασιάδου, διατελοῦντος ἐν ἐξορίᾳ καὶ μὴ ἔχοντος ἐνταῦθα ἄρρενας συγγενεῖς, ἐκτὸς μιᾶς ἀδελφῆς, ἧς ὁ σύζυγος ἀπηλάθη, μιᾶς νεαρᾶς συζύγου καὶ δύο ἀνηλίκων τέκνων. Ψυχολογήσατε ἤδη ἐπὶ τῆς καταστάσεως τοῦ τόπου μας, φαντασθῆτε τοὺς συζύγους ἐν ἐξορίᾳ καὶ εἰς παντοίους κινδύνους ἐκτεθειμένους, τὰς δὲ συζύγους αὐτῶν ἐκ φόβου διοργανούσας συναυλίαν, εἰς ἣν θὰ παίξωσι τὰ τέκνα τῶν ἀπελαθέντων, ὅπως διασκεδάσωσι τὸν πασᾶν τὸν καταστροφέα τοῦ τόπου, καὶ ἂν δύναταί τις ἂς μὴ φρυάξῃ πρὸ τοῦ ἀπαισίου τούτου θεάματος. Δῴη Κύριος ὁ Θεὸς λύτρωσιν τῷ λαῷ αὐτοῦ».

Ἡ συστηματικὴ ἐξόντωσις τῆς ἐπαρχίας ὁλονὲν ἐξηκολούθει. Τὸν Μάρτιον τοῦρκοι χωρικοὶ ἐπυρπόλησαν τὰ χωρία Ἁγιακλάλαν καὶ Χιζιρλοῦ, ἀπετέφρωσαν καθ' ὁλοκληρίαν τὸ χωρίον Ἀρουτζάκ, ὁ δὲ στρατὸς ἐπυρπόλησε καὶ ἐξώρισε τὰ χωρία Καραμοὺχ, Τικετζὶκ καὶ Καρατζᾶ Κησλᾶ. Ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ τὰ ὑπολειφθέντα χωρία ἐλεηλατοῦντο ὑπὸ τοῦ στρατοῦ καὶ τῶν περιοίκων τούρκων, τὰ ὑποζύγια δὲ διαφεύγοντα τὴν ἁρπαγὴν τῶν βασιβοζούκων παρεδίδοντο εἰς χρῆσιν τοῦ στρατοῦ. Τιμή, ζωὴ καὶ περιουσία δὲν ἔμεινε διὰ τὸν λαόν. Τὸ δὲ περίεργον εἶνε ὅτι τὰ κακουργήματα διεπράττοντο ἐναντίον οἰκογενειῶν, ὧν οἱ ἄνδρες εὑρίσκοντο μακρὰν αὐτῶν ὡς στρα-

τιῶται εἰς τὸ ἀμελὲ ταμπουροῦ ἢ ἀπέθανον ἐν τῷ στρατῷ. Οὕτως ἐπὶ παραδείγματι ἡτιμάσθησαν ὑπὸ τούρκων ἐν τῷ χωρίῳ Τσαρτὰκ Κερὶς, ἐκτὸς ἄλλων, ἡ Γεθσημανὴ Χάμπε καὶ Σαββατὼ Μηνᾶ, γυναῖκες στρατιωτῶν, ἡ 18έτις παρθένος Σταυροῦλα Χάμπη, ἧς ὁ πατὴρ ἀπέθανεν ἐν τῷ στρατῷ. Ἐν Τούζερεν, ἐκτὸς ἄλλων, ἡτιμάσθησαν πολλαὶ σύζυγοι καὶ θυγατέρες στρατιωτῶν, ὡς ἡ Ἀναστασία Παύλου, Παρασκευὴ Μιχαὴλ καὶ ἡ παρθένος Μαρία Καραπαναγιώτου. Ἐν Καρὰ Ἰνὲκ τὸ Μ. Σάββατον τοῦρκοι γειτονικῶν χωρίων, εἰσελθόντες εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Σάββα Τοχμάνογλου καὶ δήσαντες αὐτόν, ἠσέλγησαν ἐπὶ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ Φωτεινῆς. Τῇ 15 Μαρτίου τοῦρκοι χωρικοὶ εἰσελθόντες εἰς τὸ χωρίον Μπιτζιτζὶκ, ἀφοῦ ἐλεηλάτησαν αὐτὸ συνέλαβον τὸν ἐφημέριον Παπᾶ Χρυσόστομον καὶ ἐνώπιον τῶν ὀμμάτων αὐτοῦ ὠργίασαν ἐπὶ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ. Τὴν 30 Μαρτίου ἡ σύζυγος τοῦ Παπᾶ Ἀθανασίου Ἰντζεμπέλ, ἡλικίας 55 ἐτῶν, ἐξεβιάσθη ὑπὸ στρατιώτου. Τὴν 25 Ἀπριλίου ἐξεβιάσθησαν ἡ Βαρβάρα Ἐλευθερίου σύζυγος στρατιώτου (25 ἐτῶν), ἡ Τολίκα Βασιλείου σύζυγος στρατιώτου, ἡ Παρθένα Πιλπίλογλου, κόρη στρατιώτου, ἡ δεκαέτις παῖς Σταυροῦλα Σάββα καὶ ἡ 14έτις παρθένος Μαγδάλα, θυγάτηρ τοῦ ἱερέως Μιχαήλ. Τῇ 1 Ἀπριλίου, ἐν Καραπιγκούρ, ἐπὶ τῆς Κυριακῆς Χρυσοστόμου, 18 ετοῦς συζύγου στρατιώτου, ἠσέλγησαν 5 χωρικοὶ τοῦρκοι. Εἰς τὸ προάστειον Ἀμισοῦ Ἐλιάζκιοϊ ὁ Κομαντὰν τοῦ χωρίου Χουσεῖν Ἀγᾶς ἀπαγαγὼν διὰ τῆς βίας ἐν ὥρᾳ νυκτὸς τὴν ἐκ Τούζερεν παρθένον Σταυροῦλαν Ἀλεξίου Τσομάνογλου διεκόρευσεν αὐτὴν καὶ διενυκτέρευσε μετ' αὐτῆς ἐν τῇ κατοικίᾳ του.

Ὅταν δὲ πρὸς τὰς συζύγους τῶν στρατιωτῶν ἐφέροντο κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, δύναταί τις νὰ φαντασθῇ τί ὑφίσταντο αἱ ὀρφαναὶ οἰκογένειαι, αἱ χῆραι καὶ αἱ ἄπρο-

στάτευτοι. Τῇ 1 Ἀπριλίου τῷ Μ. Σαββάτῳ οἱ τοῦρκοι τοῦ χωρίου Σιχλὶκ (Ἔρπαα) εἰσελθόντες καὶ πάλιν εἰς τὸ χωρίον Σερνίτς, (βλ. σελ. 292) ἐλεηλάτησαν τὴν ἐκκλησίαν καὶ ἀφοῦ ἔδειραν τοὺς ἐκκλησιαζομένους ἐφόνευσαν δεκαετὲς παιδίον καὶ ἀνεχώρησαν. Κατὰ Μάρτιον οἱ τοῦρκοι τῆς περιφερείας Κεμπῆ εἰσελθόντες εἰς τὸ Ταγκαρλοῦ, γνωστοὶ κατ' ὄνομα, ἐφόνευσαν 8 χριστιανούς, ἐν οἷς τὸ 4ετὲς κοράσιον Εὐαν Ἀνανίου. Τῇ δὲ ἡμέρᾳ τοῦ Μ. Σαββάτου εἰσελθόντες καὶ πάλιν εἰς τὸ αὐτὸ χωρίον, τοὐτέστιν εἰς τὸ ἐκ τῆς πυρκαϊᾶς περισωθὲν διαμέρισμα, σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις αὐτῶν ἐλεηλάτησαν ὅ,τι ἀπέμεινεν ἐκ τῆς προηγουμένης πυρπολήσεως, φονεύσαντες τὸν ἐφημέριον παπᾶ Γεώργιον, ὃν ἠκρωτηρίασαν καὶ κατεκερμάτισαν, τὸν Ἐλευθέριον Παύλου, ἡλικίας 80 ἐτῶν, ὃν καὶ κατεκερματίσαντες ἐκρέμασαν κατὰ τεμάχια, ὡς εἰς κρεωπωλεῖον, ἐπὶ τῶν δένδρων, τὴν Σουλτάναν Δεμιρτζῆ Θανάση (60) ἐτῶν, τὸν Ἀναστάσιον Μπαϊρακτάρογλουν (85 ἐτῶν), τὸν Ἀθανάσιον Καραγιάνογλουν (60 ἐτῶν), τὸν Λεόντιον Σάββογλουν (14 ἐτῶν) καὶ τὸν Κωνσταντῖνον Παναγιώτογλουν (12 ἐτῶν). Ἐν γένει οἱ φονευθέντες καὶ αἱ παραβιασθεῖσαι ὑπῆρξαν ἀπειράριθμοι.

Εἰς πολλὰ ἐκ τῶν ἐκκενωθέντων καὶ πυρποληθέντων χωρίων κατῴκησαν τοῦρκοι πρόσφυγες, οἵτινες καὶ ἐγκατεστάθησαν ὡς ἰδιοκτῆται, ἡ δὲ κυβέρνησις παρεχώρησεν αὐτοῖς τὰ κλαπέντα ὑποζύγια καὶ ἐργαλεῖα, δι' ὧν, καλλιεργοῦσι τοὺς ἀγροὺς αὐτῶν, μεταβληθέντας εἰς τουρκικὴν περιουσίαν. Τὸ ἑλληνικὸν καὶ ὡραῖον προάστειον Καδὴ Κιοῖ (ἄνω Ἀμισός) καὶ Ἐλιάζκιοϊ μετεβλήθησαν καθ' ὁλοκληρίαν εἰς συνοικίαν τούρκων προσφύγων, οἵτινες ἔκαυσαν τὰ παράθυρα καὶ τὰς θύρας τῶν ἐγκαταλειφθεισῶν οἰκιῶν καὶ μετέβαλον αὐτὰ ἐντὸς ὀλίγων μηνῶν εἰς ἐρείπια.

Κατὰ Ὀκτώβριον ἰ. ἔ. ἡ ὑποδιοίκησις Πάφρας ἐξώπλισε τοὺς τούρκους χωρικοὺς πρὸς ἄμυναν δῆθεν κατὰ τῆς ἐπιθέσεως τῶν λῃστῶν, πράγματι δὲ πρὸς δολοφονίαν τῶν Χριστιανῶν. Τοὐλάχιστον τοιαύτη ἦτο ἡ ἀντίληψις πολλῶν τούρκων, οἱ ὁποῖοι ἔλεγον πρὸς ἡμετέρους: «**πῶς τολμᾶτε καὶ ἐξέρχεσθε τῶν οἰκιῶν σας; δὲν γνωρίζετε ὅτι ἡ κυβέρνησις μᾶς ἔδωκεν ὅπλα διὰ νὰ σκοτώσωμεν τοὺς Γκιαούρηδες»;** Ἡ ἀντίληψις δὲ αὕτη δὲν ἤργησε νὰ λάβῃ σάρκα καὶ ὀστᾶ. Οὕτως κατεσφάγησαν ὁ εἰς Μετηρὴζ-κεδιγὶ Παράσχος Παπεζῶν μετὰ τῆς συζύγου καὶ τοῦ υἱοῦ του· οἱ ἐκ Καβὰκ κιοῖ Δημήτριος Σιλαχσήζογλου, Δημήτριος Παράσχογλου, Ἰσαὰκ Καρὰ-Σάββα, Ἰορδάνης Τοπάλογλου καὶ Παράσχος Τσιβελόγλου· κατεκρεουργήθησαν οἱ ἐκ Πόγιαλη Γιάννης Καλαδζόγλου, Πανίκας Τοχατλὴ καὶ Παράσχος Σαρὴ Συμεών, ὁ ἐξ' Ἀκ Κονεῖ Κοδζὰ Ἀβραὰμ μετὰ τριῶν αὐτοῦ ἐγγόνων, οἱ ἐκ Κοββζὲ-σοῦ Χ'' Δημήτριος, Γεώργιος καὶ Ἰσαὰκ Ἀράπογλου, καὶ ὁ ἐκ Πάφρας Ἠλίας γαμβρὸς τοῦ κ[illegible]ουτσοὺκ Γεωργίου.

Τῇ 10 Δεκεμβρίου ἰ. ἔ. ἐτοιχοκολλήθη ἐν Πάφρᾳ διαταγὴ καλοῦσα τοὺς χωρικοὺς ὅπως ἐντὸς 10 ἡμερῶν διαθέτοντες τὰ κατ' αὐτοὺς ἑτοιμασθῶσι πρὸς μετατόπισιν. Συμπληρωθείσης τῆς προθεσμίας ἤρξατο ἡ ἀποστολὴ αὐτῶν, μέσον Πάφρας, πρὸς τὴν Ἀμισὸν ὑπὸ χειμῶνα βαρύτατον καὶ ψῦχος δριμύτατον. Ὡσεὶ δὲ μὴ ἤρκουν τὰ ἐναντίον ἐκείνων ληφθέντα ἐξοντωτικὰ μέτρα, ἐτέθησαν εἰς ἐφαρμογὴν καὶ οἱ λουτρῶνες, εἰς τοὺς ὁποίους ἀπεστέλλοντο οἱ ἐκτοπιζόμενοι Χριστιανοὶ ἀγεληδὸν, προφάσει μὲν ὅπως προφυλάξωσιν αὐτοὺς ἀπὸ μολυσματικῶν νοσημάτων, πράγματι δὲ ὅπως καταστήσωσι τὰ ἐξησθενημένα αὐτῶν σώματα μᾶλλον εὐπρόσβλητα κατὰ τὰς ὁδοιπορίας καὶ ἐξαποστείλωσιν αὐτοὺς ταχύτερον εἰς τὸν θάνατον.

Τὴν μῆνιν τῶν νεοτούρκων δὲν διέφυγε καὶ ὁ υεβ. Μητροπολίτης Ἀμασείας Γερμανός. Ὁ Διοικητὴς Ἀμισοῦ προσκαλέσας δι' ἀστυνόμου (15 Ὀκτωβρίου 1917) διέταξεν αὐτὸν ὅπως αὐθωρεὶ ἐγκαταλείψῃ τὴν ἐπαρχίαν αὐτοῦ καὶ ἀναχωρήσῃ ὑπὸ ἀστυνομικὴν συνοδείαν εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι δὲν παρέδωκεν οὗτος εἰς ἐκεῖνον τοὺς Ἕλληνας φυγοστράτους, ἐπιτεθέντας δῆθεν πρό τινος καιροῦ κατὰ τοῦ τουρκικοῦ χωρίου Τσαρσοῦ. Αἱ ὀρθαὶ καὶ δίκαιαι παρατηρήσεις καὶ ἐνστάσεις τοῦ Μητροπολίτου ἔμειναν ἀτελέσφοροι, ἐξηναγκάσθη δὲ ἐν τέλει ὅπως, τῇ συνοδείᾳ ἑνὸς ἀρχιαστυνόμου, ἔλθῃ εἰς βασιλεύουσαν καὶ μετὰ διανυκτέρευσιν ἐν ταῖς φυλακαῖς τῆς Γενικῆς Διευθύνσεως τῆς Ἀστυνομίας ἀφέθη ἐλεύθερος ὅπως παραμείνῃ ἐν βασιλευούσῃ. Ἡ συναφθεῖσα ἀνακωχὴ ἀπέδωκε τὸν Μητροπολίτην εἰς τὴν ἐπαρχίαν αὐτοῦ.

Μ'.

ΕΠΑΡΧΙΑ ΝΕΟΚΑΙΣΑΡΕΙΑΣ

Ἀφ' ἑνὸς ὁ ἐμπορικὸς ἀποκλεισμός, ἐνθαρρυνόμενος μάλιστα καὶ ὑπὸ κηρυγμάτων ἐντὸς τεμενῶν καὶ ὑπὸ ἐπὶ τούτῳ ἀποστελλομένων προσώπων, ἀφ' ἑτέρου δὲ πιέσεις καὶ ἀπειλαὶ ἐτρομοκράτουν καὶ τὴν ἐπαρχίαν ταύτην (κοιν. 195 καὶ πληθ. 67424). Μία δὲ τῶν κατὰ τοῦ ὁμογενοῦς στοιχείου διανεμηθεισῶν καὶ τοιχοκολληθεισῶν ἀπειλητικῶν προκηρύξεων, φέρουσα τὴν ὑπογραφήν: «**Ἐκ τῶν ἐκδικησιν τρεφόντων νέων «ΔΤΕΣ»** καὶ χρονολογίαν «Ἰούνιος 1914», εἶχεν ὡς ἑξῆς:

Ὦ ἀχάριστοι Ρωμαῖοι!

Ἀπὸ 600 ἐτῶν συνεζήσαμεν ὡς συμπατριῶται, ἀλλ' εἰς τὸν παρελθόντα βαλκανικὸν πόλεμον, τὰς τυραννίας ἃς ὑπέστησαν ἐκ μέρους σας οἱ ἐν Μακεδονίᾳ παραμείναντες ἀθῷοι τοῦρκοι, οὔτε εἰς τὸν Μεσαίωνα ἀπαντᾷ τις. Ὅταν ἀναγινώσκει τις τὰ κακουργήματα ταῦτα ἐν ταῖς ἐφημερίσι, σχίζεται ἡ καρδία του ζητοῦσα ἐκδίκησιν. Ἔχετε τὴν αὐθάδειαν νὰ δηλώσητε δημοσίᾳ ὅτι, «διὰ τῶν χρημάτων, τὰ ὁποῖα κερδίζομεν ἐν τῷ τόπῳ σας, θὰ βοηθήσωμεν τὰ μέσα τοῦ πολέμου τοῦ ὁμοθρήσκου βασιλείου». Τὸ τοιοῦτον ἐνέπνευσεν ἐν τῇ καρδίᾳ μας αἴσθημα ἐκδικήσεως, τοῦ ὁποίου

ἡ κατεύνασις εἶναι ἀδύνατος. Θεωροῦμεν ἔγκλημα ὅπως χάσωμεν τὴν εὐκαιρίαν τῆς ἐκδικήσεως διὰ τοὺς φόνους τῶν γερόντων πατριωτῶν, τὰς διακορεύσεις παρθένων καὶ διὰ τὴν σύντριψιν τῶν σιαγόνων τῶν μικρῶν παιδίων. Νὰ ἀφήσητε τὴν πατρίδα μας, ἐν τῇ ὁποίᾳ τόσα ἐπράξατε κακουργήματα. Σᾶς ἐρωτῶμεν μὲ ποῖον θάρρος ἄχρι τοῦδε ἐμείνατε ἐνταῦθα, καὶ ποῖος σᾶς ἔδωκε τοῦτο; Ἐὰν ἐκ τῆς σιωτῆς ἡμῶν ἠπατήθητε, ἔχετε λάθος. Νὰ ἀφήσητε τὴν πατρίδα καὶ νὰ γκρεμισθῆτε. Ἐὰν δὲν ὑπακούσητε εἰς τὴν σύστασιν ἡμῶν ταύτην, τὸ μέλλον σας εἶναι ἐπικίνδυνον. Πράγματι δὲν παραδεχόμεθα ὅπως ἀντικρύσωμεν εἰς τὴν ποταπότητα καὶ ἀχρειότητα, τὴν ὁποίαν διαπράττετε καὶ ἥτις δὲν συμβιβάζεται μὲ τὴν ἀνθρωπότητα, οὐχ ἧττον εἶναι ἀδύνατον νὰ ζήσῃ κανεὶς μὲ ποταποὺς ὡς σᾶς. Ἐπειδὴ δὲν ἐπιτρέπεται νὰ τρέφωμεν εἰς τοὺς κόλπους μας ὄφεις ὡς σᾶς, **φυσικῷ τῷ λόγῳ θὰ προτιμήσωμεν τὴν ἐξαφάνισιν ὑμῶν τῶν ἀχαρίστων.** Τὸ τοιοῦτον ὡρισμένως θὰ γίνῃ ὅσον οὔπω, νὰ εἶσθε βέβαιοι περὶ τούτου. Μάλιστα δι' ἐσᾶς ἐσχηματίσθη ρεῦμα, τοῦ ὁποίου οἱ διοργανωταὶ εἶναι οἱ νέοι. Τὰ κακουργήματα, τὰ ὁποῖα ἔλαβον χώραν ἐν Μακεδονίᾳ, θὰ γίνουν καὶ καθ' ὑμῶν. Δηλοῦμεν ὅτι οὐδεμία δύναμις δύναται νὰ προλάβῃ τὸ ρεῦμα τοῦτο. Πᾶν δυστύχημα ἐλάβομεν ὑπ' ὄψιν πρὸς σωτηρίαν τῆς πατρίδος, δηλαδὴ πρὸς ἐκτέλεσιν τοῦ ἱεροῦ τούτου σκοποῦ ἐλάβομεν ὑπ' ὄψιν τὸν θάνατον. Ἐν ὀνόματι τῆς ἀνθρωπότητος ἰδοὺ μία πρότασις εἰς ὑμᾶς, ἣν, ἐὰν θέλετε, παραδέχεσθε ἢ οὔ».

Ἡ τρομοκρατία καὶ ὁ ἐμπορικὸς ἀποκλεισμὸς ἐξηκολούθουν μέχρι τῆς ἐκρήξεως τοῦ παγκοσμίου πολέμου, ὅτε ἤρχισε καὶ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ταύτῃ ἡ ἐφαρμογὴ τῶν γνωστῶν ἐξοντωτικῶν μέτρων καὶ ἐν τέλει καὶ αὐτοῦ τοῦ διωγμοῦ τῶν ὁμογενῶν

Λον) Τμῆμα Κοτυώρων

Ἤδη ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ 1917 συχνάκις ἐπανελαμβάνετο ὅτι μετὰ τὴν ἔξωσιν τῶν χωρικῶν τῆς περιφερείας θὰ ἔλθῃ καὶ ἡ σειρὰ τῶν πολιτῶν. Ὁ ἐν Ὀρδοῦ διαμένων τότε Νομάρχης Τραπεζοῦντος Τζεμὰλ Ἀζμῆ βέης, ἐκμεταλλευόμενος τὸν πανικὸν καὶ τὴν ἀδυναμίαν τῶν ὁμογενῶν, ἐπρότεινεν ὅπως οὗτοι, πρὸς ἀποφυγὴν τῆς ἐξορίας, μεταφέρωσι κατὰ μῆνα 200 τόννων τρόφιμα τοῦ στρατοῦ ἐξ Ὀρδοῦ εἰς Μεσουδιὲ (ἀπόστασις 120 χιλιομ.) Ἡ σκληρὰ πρότασις ἐγένετο κατ' ἀνάγκην ἀποδεκτή. Τῇ 19 Αὐγούστου 1917 ὁ ρωσσικὸς στόλος ἐβομβάρδισε τὴν πόλιν, φεύγων δὲ συναπήγαγέ τινας ἐκ τῶν ἡμετέρων. Τοῦτο ἤρκεσεν ὥστε οἱ τοῦρκοι νὰ ἀποφασίσωσι τὴν ἀπέλασιν τῶν ὁμογενῶν, ἀναθέντες τὰ κατ' αὐτὴν εἰς τὸν ἀρχηγὸν τῆς χωροφυλακῆς Κερασοῦντος χιλίαρχον Κιαζὶμ βέην καὶ τὸν ἀρχηγὸν τῶν παραλιακῶν δυνάμεων χιλίαρχον Νουρεδὶν βέην, ἀμφοτέρους χριστιανομάχους. Ὁ πρῶτος μάλιστα παρρησίᾳ ὡμολόγει: «εὐτυχῶς ὁ Θεὸς δὲν μοὶ ἔδωκεν εὐαισθησίαν καὶ ἔλεος· δι' αὐτὸ ἐπλάσθην—καὶ ἐπιθυμῶ—νὰ πίω τὸ αἷμα ὅλων τῶν χριστιανῶν ἐντὸς ποτηρίου ὕδατος.... Αἰσθάνομαι ἡδονὴν ὅταν βλέπω τὴν τοιαύτην κατάστασιν τῶν χριστιανῶν καὶ ὅταν ἀκούω τοὺς ὀλοφυρμούς των εὐφραίνομαι, ὡς ἐὰν ἤκουον λύραν καλλίφωνον ἢ ἄλλην τινὰ μουσικήν».

Ἡ ἔξωσις ἤρξατο κατὰ Σεπτέμβριον ἰ. ἔ., οἱ δὲ κάτοικοι ὡδηγήθησαν διασκορπισθέντες ἀνὰ τοὺς νομοὺς Σεβαστείας καὶ Κασταμονῆς πλὴν 2500, οἵτινες διὰ θαλάσσης διαπεραιωθέντες εἰς Τραπεζοῦντα μετέβησαν ἐκεῖθεν εἰς Ρωσσίαν.

Ὁ ἐκτοπισμὸς τῶν περὶ τὰ Κοτύωρα **ἑλληνικῶν χω-**

ρίων (Βόνα, Τεκὲ, Ἰάσων, Φερνὲκ, Καγιᾶ-μπασῆ, Χαϊδάρ, Ἀλανδζάκ, Ὀλουκλῆ, Ἀρτοὺχ, Ὀβά Τσικοὺρ, Ἀνδοὺζ, Ἅγιος Ἀντώνιος, Κιὸκ Ὁμὲρ, Τεπὲ-παγιὰ, Τζιτλὶκ-κιρὰν, Κηζὴλ-τοὺζ, Καζανδζιλοὺ, Ἐλὲζ-κιοϊ, Γενὶ-παζὰρ, Κηζὴλ-ὅτ, Οὐζοὺν ἀλὶ, Σεμὲν, Ἀχηρλοὺ καὶ Πέϊ Ἀλάν), (ἀπὸ τοῦ Ὀκτωβρίου 1916 – Σεπτεμβρίου 1917), ἐγένετο ἄνευ ἀποχρῶντος λόγου στρατιωτικῆς φύσεως, ἀλλ' ἁπλῶς χάριν ἐξοντώσεως καὶ διαρπαγῆς τῶν περιουσιῶν αὐτῶν.

«Κατὰ τὴν ἔξωσιν, ἔγραφεν ὑπὸ ἡμερ. 29 Ἰανουαρίου 1919 ὁ σεβ. Μητροπολίτης Νεοκαισαρείας καὶ Κοτυώρων Πολύκαρπος, ἀντὶ νὰ ὁδηγήσωσι τοὺς δυστυχεῖς τούτους χριστιανοὺς διὰ τῆς ὡρισμένης συντόμου ὁδοῦ, σκοπίμως πρὸς ταλαιπωρίαν καὶ τελείαν ἐξόντωσιν αὐτῶν ὡδήγουν εἰς τὸν πρὸς ὃν ὅρον δι' ἄλλων δυσβάτων καὶ ἀπομεμακρυσμένων ἐπικινδύνων ὁδῶν· κατὰ δὲ τὴν ταλαιπωρημένην ὁδοιπορίαν, ἐβλασφημοῦντο ὑπὸ τῶν συνοδευόντων αὐτοὺς χωροφυλάκων, ἐδέροντο ἀνηλεῶς καὶ ἠναγκάζοντο νὰ διανυκτερεύωσιν ἐν τῷ ὑπαίθρῳ, πολλάκις ὑπὸ τὴν βροχὴν καὶ ἐντὸς βορβόρου. Θρῆνοι καὶ κοπετοί, ὀλοφυρμοὶ καὶ πύρινα δάκρυα περιεφρονοῦντο καὶ οὐ μόνον καμμίαν αἴσθησιν δὲν ἐνεποίουν εἰς τὰ ἀνθρωπόμορφα ταῦτα τῆς φύσεως τέρατα, ἀλλὰ καὶ τὴν χλεύην καὶ περιφρόνησιν προεκάλουν· βρέφη δὲ καὶ νήπια κατὰ κρημνῶν ἐν τῇ ὁδῷ κατερρίπτοντο καὶ διὰ λίθων ἀσπλάγχνως ἀπετελειοῦντο τὰ ταλαίπωρα ὑπὸ τῶν ἀγρίων συνοδῶν τῶν δυστυχῶν χριστιανῶν καὶ πατριωτῶν μου· οἱ δὲ ἱερεῖς ἐπροπηλακίζοντο· ἐξυβρίζοντο καὶ ἐξευτελίζοντο.

Τὸν ἐνταῦθα ἐπίτροπόν μου Ἀρχιμ. Θεοδώρητον μεταδίδοντα τὰ ἅγραντα Μυστήρια εἰς τοὺς χριστιανούς μου, ἐπὶ τῇ ἀπελάσει αὐτῶν, ἐξύβρισε βανδαλικώτατα καὶ ἀπέσπασε βιαίως ἐκ τοῦ ἱεροῦ ναοῦ ὁ ἐν Τραπεζοῦντι νῦν εὑ-

ρισκόμενος Κερασούντιος κομισέρης Χαμδῆς, τολμήσαντα δὲ καθ' ὁδὸν ἵνα παρακαλέσῃ τὸν χωροφύλακα ἵνα μὴ σταματήσῃ ἡ συνοδεία εἰς τὸ ἀνηφορικὸν καὶ ἀπόκρημνον μέρος, ὅπου ἀπῄτει ἐκεῖνος ν' ἀναμείνωσιν ἄλλους, μὴ δυνηθέντας νὰ συνακολουθήσωσιν, ἀλλὰ νὰ προχωρήσωσιν ὀλίγον ἔτι περαιτέρω ἐπὶ τοῦ ἐκεῖ ἐπιπέδου, ἐρράπισεν, ἔδειρεν, ἔσειρεν ἐκ τοῦ γενείου καὶ ἐξυβρίσας βανδαλικῶς ὁ ἀρχηγὸς τῶν ὁδηγῶν χωροφυλάκων (καφιλὲ μεεμούρης) Ταχὴρ ἐφένδης, νῦν μὰλ μουδούρης Κελκίτ, παρέδωκε εἰς ἑτέρους πρὸς φυλάκισιν, μόλις δὲ διεσώθη· Τὸν γέροντα ἱερέα Χρυσόστυμον, ἐφημέριον τῆς κωμοπόλεως Βοῶνος (Βόνα), τολμήσαντα νὰ ἐπανέλθῃ ἐκ τῆς ἐξορίας εἰς τὸ χωρίον του συνέλαβον οἱ τοῦρκοι καὶ παρέδωκαν εἰς χεῖρας τούρκου χωροφύλακος, ὅστις ἀνυπόδητον ὡδήγησεν ἐνταῦθα, δέρων αὐτὸν ἀνηλεῶς καθ' ὁδὸν καὶ προπηλακίζων· μόλις δὲ ἐπὶ ποδῶν ἱστάμενον, ἕνεκα τῶν δαρμῶν, ὡδήγησεν εἰς τὰς φυλακὰς ἔνθα ἐδέρετο καθ' ἑκάστην· ἐκεῖθεν, μετὰ πολλὰς ἐκλιπαρήσεις καὶ χρηματικὰς θυσίας, παρελαβον αὐτὸν πρὸς θεραπείαν οἱ ἐκ τῶν συμπολιτῶν μου ἐνταῦθα ὡς τεχνῖται μείναντες Γεώργιος Καρυσίδης καὶ Θρασύβουλος Θ. Παζόπουλος· ἀλλὰ μετὰ τρεῖς ἡμέρας ὁ δυστυχὴς γέρων ἱερεύς παρέδωκε τὸ πνεῦμα· Τὸν ἐφημέριον τοῦ χωρίου Ἀντοὺζ τοῦ τμήματος Χαψάμανας Π" Ἰωάννην, ἐπὶ τῇ προφάσει ὅτι εἶχε δῆθεν γνῶσιν τοῦ φόνου δύο φυγοστράτων τούρκων ὑπὸ ἑτέρων φυγοστράτων, συνέλαβον καὶ ἔρριψαν εἰς τὰς φυλακὰς, ἔνθα καθ' ἑκάστην ἔδερον ἀνηλεῶς· ἕνεκα δὲ τῶν δαρμῶν ἀσθενήσαντα ἐξύρισαν τὴν κόμην τῆς κεφαλῆς καὶ τὸν πώγωνα καὶ μετέφερον εἰς τὸ νοσοκομεῖον, ὅπου καὶ ἀπέθανε· Τὸν ἐφημέριον τοῦ χωρίου Ἐλέζκιοϊ τοῦ διαμερίσματος Πολεμωνίου Π" Λάζαρον, ἐπὶ ἑτέρᾳ ἀστηρίκτῳ προφάσει, ὅτι δῆθεν λῃσταντάρται ἐφιλοξενήθησαν ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ, οἵτινες φο-

νεύσαντες δύο χωροφύλακας ἔθαψαν αὐτοὺς ἐν τῷ ἀγρῷ του, ἔρριψαν εἰς τὰς φυλακὰς δέροντες αὐτὸν καθ' ἑκάστην καὶ περιάγοντες ἐν τῇ ἀγορᾷ πρὸς διαπόμπευσιν ἐφόνευσαν διὰ δαρμῶν.

Τὸν ἐν Φάτσᾳ ἐπίτροπόν μου σεβάσμιον ἱερέα Π΄ Χρυσόστομον, ἐπὶ τῇ αὐτῇ ἀστηρίκτῳ προφάσει, συλλαβόντες μετὰ τῶν προκρίτων τῆς κωμοπόλεως ταύτης: Παναγιώτου Τερζόγλου, Λαζάρου Τερζόγλου, Βασιλείου Γιαλμανίδου, Κωνσταντίνου Ὀρφανίδου, Παύλου καὶ Χαραλάμπους Ξανθοπούλων, Ἰωάννου Σωνακίδου καὶ ἄλλων ὁδηγήσαντες ἐνταῦθα, ἔρριψαν εἰς τὰς φυλακὰς καὶ κακοποιήσαντες μόλις μετὰ 6 μῆνας καὶ ἐπέκεινα ἀπέλυσαν τῶν πλείστων τελειωθέντων ἐν τῇ φυλακῇ. Τὸν ἱερέα Βασίλειον, ἐκ τῆς ἐπαρχίας Κολωνίας, εὑρεθέντα ἐν τῇ ἀποβάθρᾳ Ὀρδοὺ κατὰ τὴν ἐπιδρομὴν τοῦ ρωσσικοῦ στόλου, δείσαντες τὰς χεῖρας διὰ σιδηρᾶς χεροπέδης, ἀπήγαγον εἰς μέρος ἄγνωστον, ὁπόθεν δὲν ἐπέστρεψεν πλέον· ὑποτίθεται ὅτι καθ' ὁδὸν ἐφόνευσαν αὐτόν.

Τὸν Θεμιστοκλῆν Παστιάδην, ἄνδρα λόγιον καὶ εὐϋπόληπτον, φεύγοντα τὴν τουρκικὴν θηριωδίαν καὶ ἀποπειρώμενον νὰ ἐπιβιβασθῇ μετ' ἄλλων ρωσσικοῦ σκάφους κατὰ τὴν ἐπιδρομήν, συνέλαβον ἀστυνομικὰ ὄργανα, ἔδεισαν διὰ χειροπέδης τὰς χεῖρας αὐτοῦ καὶ δείραντες ἀνηλεῶς ἔρριψαν εἰς τὰ φυλακὰς μεταξὺ τῶν κακούργων· ἀπεφυλακίσθη δὲ μόλις μετὰ πολλὰς παρακλήσεις καὶ ἐκλιπαρήσεις τοῦ μεσολαβήσαντος ρεζῆ-μουδούρη φιλογενοῦς κ. Εὐστρατίου Καπιώτου καὶ ἐπὶ τῇ καταβολῇ τριάκοντα λιρῶν! Τὸν ἐπίσης λόγιον ἔμπορον Εὐκλείδην Λ. Θρουμουλόπουλον, ἐπὶ ὁμοίαις προφάσεσι συλλαβόντες, ἔδεισαν τὰς χεῖρας καὶ βασανίσαντες ἐξώρισαν εἰς Μεσουδιέ. Τὴν πτωχὴν κωφάλαλον παρθένον Ροδήν, θυγατέρα τοῦ Θεοδώρου Γιολτζῆ Κοτυωρίτου, διεκόρευσεν ἀναίδην ὁ ἀρχίατρος Σαδρενὴν ἐφένδης, εὑρισκόμενος νῦν ἐν Τραπεζοῦντι, Δέκα ὀκτὼ ὀρφανὰ Ἑλλήνων Χριστιανῶν, μετενεχθέντα εἰς Ὀρδοὺ ἐκ τῶν χωρίων Γιαϊλᾶ γιουζῆ τῆς ἐπαρχίας Κολωνίας, ἐγένοντο ἄφαντα· κατεδιάσθησαν σκοπίμως εἰς τὸν δι' ἀσιτίας θάνατον...»

Μεταξὺ τῶν φονευθέντων, ἀριθμοῦνται καὶ ὁ ἐφημέριος τοῦ χωρίου Τζαροὺκ-τζηκορὰν τοῦ τμήματος Μελανδίας Π. Ἀλέξιος καὶ ὁ Ἀναστάσιος Λαζάρου Κουρουκλόγλου.

Βον) Τμῆμα Οἰνόης

Ἤδη ἀπὸ Δεκεμβρίου τοῦ 1916 ἤρξατο διενεργουμένη ἡ μετατόπισις καὶ ἡ εἰς τὰ ἐνδότερα ἀποστολὴ τῶν κατοίκων τοῦ **τμήματος τούτου** (Τσάγκερη, Τουζ μεσέ, Τσοκτσέ, Κιαρίς, Τσιλάρ, Κιρὲτς-τεπέ, Λιμὰν-δερέ, Τερὲ-μπασῆ), ἀπὸ δὲ τοῦ Ἰανουαρίου 1917 ἀρξαμένη ἐξηκολούθησε κατὰ διαλείμματα διάφορα διενεργουμένη καὶ ἡ μετατόπισις τῆς κοινότητος **Οἰνόης**, οἱ δὲ κάτοικοι δερόμενοι ἀνηλεῶς καὶ ληστευόμενοι ὑπ' αὐτῶν τῶν χωροφυλάκων διεσκορπίζοντο εἰς Νεοκαισάρειαν, Ζῆλε καὶ ἀλλαχοῦ. Πολλοὶ ἐξ αὐτῶν φεύγοντες τὴν νεοτουρκικὴν ἀγριότητα διετέλεσαν ἐπὶ μῆνας ὁλοκλήρους ἐντὸς τῶν δασῶν. Ἐξ αὐτῶν δὲ περὶ τοὺς 300, ὧν πλεῖστοι γυναικόπαιδα, γυμνοί, πεινάλεοι, ἀσθενεῖς καὶ αὐτὸ τοῦτο σκελετώδη φάσματα, κατέφθασαν διὰ θαλάσσης εἰς Τραπεζοῦντα, ὁπόθεν διεπεραιώθησαν ἀργότερον εἰς Ρωσσίαν.

«Προκειμένου περὶ τῶν τερατουργημάτων, ἔγραφον ἐξ Οἰνόης τῇ 10 Μαρτίου ἐ. ἔ., ἅτινα διεπράχθησαν εἰς βάρος τῶν ἀτυχῶν κατοίκων τῆς ὑπαίθρου χώρας, φρίττει ὁ νοῦς,

ἀνορθοῦνται αἱ τρίχες καὶ σπαράσσεται ἡ καρδία, διότι ἀδύνατον νὰ τὰ περιγράψῃ κάλαμος. Καὶ τὰ γραφόμενά μας δὲν ἀποτελοῦν εἰμὴ σκιαγραφίαν τῶν γινομένων· ὀλίγον πρὸ τῆς ἐξορίας ἡμῶν, κατῆλθεν ἀρκούντως ἰσχυρὰ δύναμις· ὁ κιρκάσιος χιλίαρχος Ἰσμαὴλ βέης ἦτον ἐπὶ κεφαλῆς τῶν ἀγρίων ἐκείνων Κουρδικῶν στιφῶν καὶ ἀφοῦ συνήθροισεν ὅσους κατώρθωσε νὰ συλλάβῃ ἄνδρας, ἐνέκλεισεν αὐτοὺς εἰς μίαν οἰκίαν· ἀκολούθως ἀνὰ δύο ἢ τρεῖς ἔστελλεν εἰς τὸ μακελλεῖον, ὅπερ εἶχε στήσει. Μὴ κορεσθεὶς ὅμως ἐκ τοῦ φόνου τόσων ἀθῴων διέταξεν εἰς τὰ ὑπ' αὐτὸν ἄγρια ἐκεῖνα στίφη νὰ θανατώσωσι πάντα ὃν τινα ἤθελον συλλάβει· τὴν διαταγὴν ταύτην ἐφήρμοσαν ἀκολούθως καὶ τὰ κυβερνητικὰ ὄργανα, ἅτινα εἶχον διορισθῇ ἐκεῖ δι' ἀσφάλειαν τοῦ τόπου. Στρατιῶται καὶ μὴ τοιοῦτοι, φυγόστρατοι καὶ μὴ φυγόστρατοι, πάντες συνελαμβάνοντο καὶ ἀγόμενοι δῆθεν εἰς τὴν πόλιν ἐτυφεκίζοντο καθ' ὁδόν.

Τὰ μετὰ ταῦτα, τὰ εἰς βάρος τῶν γυναικοπαίδων γενόμενα, ὁμοίως δὲν περιγράφονται. Λεηλασίαι τῶν περιουσιῶν, λεηλασίαι καὶ τῶν γυναικῶν· ὅλαι αἱ εὐειδεῖς γυναῖκες καὶ θυγατέρες τῶν ἀτυχῶν ἐκείνων χωρικῶν ὑποκύψασαι εἰς τὴν βίαν, ὑπέστησαν τὴν ἀτίμωσιν. Τινὲς κατώρθωσαν νὰ φύγωσιν εἰς τὰ ὄρη, ὅπου ἢ ἐσώθησαν ἢ καὶ ὑπέστησαν τὸν ἐκ πείνης θάνατον ἢ καὶ ἀναγκασθεῖσαι ὑπὸ τῆς πείνης νὰ ἐπιστρέψωσιν, ἐθανατώθησαν συλληφθεῖσαι. Ἀλλὰ καὶ ἡ τύχη τῶν ἐναπομεινάντων γυναικοπαίδων καὶ ἐλαχίστων ἀνδρῶν δὲν ἦτο καλλιτέρα. Κατ' ἀρχὰς διεμοιράσθησαν ὡς εἴλωτες εἰς τὰ πέριξ ὀθωμανικὰ χωρία καὶ μετά τινας μῆνας ἐξωρίσθησαν καὶ οὗτοι εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς Ἀσίας· ἐξ αὐτῶν οὐκ ὀλίγοι ἀπέθανον καθ' ὁδόν· πολλαὶ μητέρες ἄφηναν τὰ τέκνα των, διότι δὲν ἠδύναντο νὰ φέρωσιν αὐταὶ μεθ' ἑαυτῶν, ἀποκαμοῦσαι ἐκ τῆς ὁδοιπορίας· ἄλλαι πάλιν ἔρριπτον αὐτὰ εἰς τοὺς ποταμούς, διότι δὲν εἶχον νὰ τὰ θρέψωσι

καὶ οὗτοι πάντες ἀφικόμενοι εἰς τόπον τῆς ἐξορίας ὑπέστησαν τὸν διὰ τῆς πείνης καὶ κακουχιῶν θάνατον, καθότι καὶ οἱ ἐλάχιστοι ἄνδρες, οἵτινες εἶχον ἐναπομείνει, ἐστρατολογήθησαν καὶ αὐτοί· τὰ δὲ γυναικόπαιδα δὲν ἠδύναντο βεβαίως νὰ προσπορισθῶσι τὰ πρὸς τὸ ζῆν καὶ μάλιστα μεταξὺ τοῦ ἀγρίου ἐκείνου πληθυσμοῦ τοῦ ἐσωτερικοῦ καὶ μὲ τὴν πρωτοφανῆ καὶ πρωτάκουστον ἐκείνην ἀκρίβειαν τῶν τροφίμων . . . .»

Γον) Τμῆμα Ἰνεπόλεως

Πρώτη κοινότης τοῦ τμήματος τούτου ὑποστᾶσα τὸν διωγμὸν ὑπῆρξεν ἡ **Δζίτε**. Κατὰ Ἰούνιον τοῦ 1916 οἱ κάτοικοι διαταχθέντες συνεκεντρώθησαν ἡμέραν τινὰ παρὰ τὸν αἰγιαλὸν καὶ ἐκεῖθεν δι' ἀκατίων ἔφθασαν τμηματικῶς εἰς Ἰνέπολιν μὴ δυνηθέντες νὰ συμπαραλάβωσί τι ἐκ τῶν ἀπολύτως ἀναγκαίων. Τὴν ἐπιοῦσαν τῆς ἐλεύσεως τῶν ἐκ Δζίτε (22 Ἰουνίου) διετάσσοντο οἱ χριστιανοὶ Ἰνεπόλεως ὅπως προετοιμασθῶσι, διότι ἐντὸς ἑβδομάδος ὤφειλον νὰ ἐγκαταλείπωσι τὸ ἔδαφος. Ἐκπνευσάσης τῆς προθεσμίας ἐξεκενώθη ἡ **Ἰνέπολις μετὰ τῶν παρακειμένων κοινοτήτων** (Παθέρειον, Ἀτσίδωνον, Καραδζᾶ, Ἀσκορδάσιον) καὶ τῶν φιλοξενουμένων κατοίκων Δζίτε ὁδηγηθεῖσα πανοικεὶ πρὸς τὴν Κασταμονήν. Οἱ ἐκεῖ διαμένοντες Ἄγγλοι αἰχμάλωτοι, καίπερ στερούμενοι ἐλευθέρας ἐνεργείας, ἐβοήθησαν αὐτοὺς ὡς καὶ τοὺς ἐξ ἄλλων ὁμογενῶν κοινοτήτων συγκεντρωθέντας ἐκεῖ πρόσφυγας, ποικιλοτρόπως ἐκδηλώσαντες τὰ φιλάνθρωπα αἰσθήματα τῆς εὐγενοῦς αὐτῶν καρδίας·

Ἡ ἐν Κασταμονῇ ἐγκατάστασις χριστιανῶν προσφύγων οὐδόλως συνεβιβάζετο πρὸς τὸ ἐξοντωτικὸν πρόγραμ-

μα τῶν τούρκων πατριωτῶν, διὰ τοῦτο καὶ δευτέρα ἀπέλασις ἀπηνεστέρα ἐφηρμόσθη κατ' αὐτῶν, διασκορπισθέντων βία εἰς Ταταΐ, Ἀράτς καὶ Γάγγρας, καὶ ἐκεῖθεν πάλιν εἰς τὰ πέριξ τουρκικὰ χωρία, καὶ ἰδίως εἰς τὴν μουσουλμανικὴν κωμόπολιν Τσερκές.

Αἱ λεηλασίαι καὶ διαρπαγαὶ τῶν τούρκων ἐν τῷ τμήματι τούτῳ ὑπῆρξαν μέγισται. Ὁ ἐν Παθερείῳ Ἱ. Ναὸς τοῦ Ἁγίου Βασιλείου ἐνεπρήσθη κατὰ τὰς παραμονὰς τοῦ διωγμοῦ τῆς Ἰνεπόλεως, ἡ δὲ πλουσία βιβλιοθήκη τῆς Κεντρικῆς σχολῆς διηρπάγη.

Δον) Γμῆμα Φάτσας

Συνεπείᾳ συκοφαντιῶν ἐκ μέρους τῶν συνοίκων τούρκων, πολλοὶ τῶν κατοίκων **Φάτσας** ἐπιέσθησαν ποικιλοτρόπως καὶ ἐρρίφθησαν εἰς τὰς φυλακὰς χαρακτηρισθέντες ὡς ὕποπτοι. Βλέποντες τὴν καταδυνάστευσιν ταύτην τινὲς ἐκ τῶν ὁμογενῶν ριψοκινδυνεύσαντες ἐτόλμησαν διὰ μικρῶν πλοιαρίων νὰ διασχίσωσι τὸν Πόντον καὶ καταφύγωσιν εἰς Ρωσσίαν. Τοῦτο ὑπῆρξεν ἀφορμὴ διὰ τοὺς Τούρκους ὅπως ἐξορίσωσι κατὰ διαλείμματα (Νοέμβριος 1916 – Φεβρουάριον 1917) πολλοὺς ὁμογενεῖς, ὁδηγήσαντες αὐτοὺς εἰς Ἀμάσειαν, Τοκάτ, Ζῆλε καὶ ἀλλαχοῦ. Τῶν ἐξορισθέντων αἱ οἰκίαι κατεδαφίσθησαν, αἱ δὲ περιουσίαι ἐδημεύθησαν. Τὸν αὐτὸν χρόνον ἐξεδιώχθησαν **καὶ τινα χωρία** τῆς περιφερείας (Ἐλεϊ-κιοϊ, Σασοῦ, Τεπὲ μελή, Οὐζοὺν-ἀλῆ, Τσαγιρλῆ-γιατάκ, Κουζοὺλ-ὄτου καὶ Κετζιλισή). Ὁ τρόπος τῆς ἐκδιώξεως αὐτῶν ὑπῆρξεν βίαιος καὶ ἀπάνθρωπος, ὅπως ἄλλως συνέβη καὶ δι' ὅλας τὰς ἐκδιωχθείσας κοινότητας·

ΜΕΡΟΣ Δ'.

ΕΓΓΡΑΦΑ ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΑ

ΣΧΕΤΙΖΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΔΙΩΓΜΟΥΣ

ΤΟΥ

ΟΜΟΓΕΝΟΥΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ

ΙΣΤΟΡΙΚΑΙ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Ἅμα τῇ ἀνακαταλήψει τῆς Α. Θρᾴκης ὑπὸ τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ παρετηρήθη ὅτι εἴς τινα μέρη, ἰδία περὶ τὴν Ἀδριανούπολιν, αἱ ὀθωμανικαὶ ἀρχαὶ ἤρξαντο μετερχόμεναι ἀπέναντι τοῦ ὁμογενοῦς στοιχείου ἀνεξήγητόν τινα πολιτικὴν ἐχθρότητος καὶ δὴ καὶ ἐξοντώσεως αὐτοῦ. Ἡ πολιτικὴ αὕτη συνίστατο εἰς τὴν ὑπὸ διαφόρους προφάσεις, ἢ καὶ ἄνευ τοιούτων ἔτι, σύλληψιν καὶ φυλάκισιν τῶν Χριστιανῶν προκρίτων, εἰς τὴν ὑπόθαλψιν καὶ ἐνθάρρυνσιν ἀγριοτήτων, δηώσεων καὶ ἁρπαγῶν, διαπραττομένων ἐκ μέρους ἀραβικῶν, λαζικῶν καὶ ἄλλων ἀτάκτων στιφῶν, ἐκ τῶν μετασχόντων τῆς ἐκστρατείας, καὶ τέλος εἰς τὸν ὑπ' αὐτῶν πλέον τῶν ἐπιτοπίων ἀρχῶν διενεργούμενον βίαιον ἐκδιωγμὸν τῶν κατοίκων ὁμογενῶν τινων χωρίων, ἐξαναγκασθέντων ἐν τέλει ἵνα ἀπέλθωσιν ἐκτὸς τῶν ὁρίων τοῦ κράτους.

Κατ' ἀρχὰς ἐνομίσθη ὅτι αἱ ὑπερβασίαι καὶ ἀγριότητες αὗται ἦσαν ἁπλῶς συνέπειαι τῆς μεγάλης ἐκ τοῦ πολέμου ἐξάψεως τῶν παθῶν καὶ ὅτι ἐν πάσῃ περιπτώσει ἐπρόκειτο περὶ μεμονωμένων γεγονότων, εἰς ἃ μετὰ τὴν σύναψιν τῆς εἰρήνης καὶ τὴν ἀποκατάστασιν ὁμαλῆς διοικήσεως, θὰ ἐτίθετο ἴσως τέρμα, καίτοι τὸ μὲν δηλώσεις προσώπων τι-

νων, ἐξέχνυταν κατεχόντων θέσιν ἐνταῦθα, γενόμεναι δημοσίᾳ περὶ Θράκης, ὡς χώρας καθιρῶς δῆθεν μουσουλμανικῆς καὶ τουρκικῆς, τὸ δὲ τὰ ἀρξάμενα ταὐτοχρόνως πολυσήμαντα σχετικὰ δημοσιεύματα τοῦ τουρκικοῦ τύπου, ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὰ συμβαίνοντα ἐν τῇ Θράκῃ, ἠδύναντο νὰ ἐμβάλωσι πολλοὺς φόβους ὅτι τὰ γεγονότα ταῦτα, ἐν τῇ προκειμένῃ περιστάσει, ἀπετέλουν τὴν ἀρχὴν σπουδαιοτέρου τινὸς ἢ αἱ συνήθεις ἄλλως τε ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς Ἀνατολῇ παρεκτροπαί. Τὰ ἐπελθόντα γεγονότα, σαφῆ καὶ ἁπτά, ἐδικαίωσαν τοὺς φόβους τούτους, οὐδεμία δὲ ἀμφιβολία ὑπελείφθη ὅτι ἐπρόκειτο περὶ συστηματικοῦ σχεδὸν ἐκδιωγμοῦ τῶν ὁμογενῶν τῆς Θράκης καὶ ἀντικαταστάσεως αὐτῶν διὰ μουσουλμάνων μεταναστῶν πρὸς ἀλλοίωσιν τοῦ θρησκευτικοῦ καὶ ἐθνολογικοῦ χαρακτῆρος τῆς χώρας ταύτης.

Τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, ἐν ἐπιγνώσει τῆς ἀποστολῆς αὐτοῦ, προέβη εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς εἰς τὴν λῆψιν τῶν νομίμων μέτρων ζητοῦν ἑκάστοτε ἀμέσως ἢ ἐμμέσως, δι' ἐγγράφων καὶ δι' ἐπὶ τούτῳ ἀποστελλομένων ἐπιτροπῶν, τὴν θεραπείαν τοῦ κακοῦ· ἀλλὰ τὸ κακὸν δὲν ἐθεραπεύετο, τοὐναντίον μάλιστα ἡμέρᾳ τῇ ἡμέρᾳ ἐξογκούμενον ἠπείλει γενικωτέραν καταστροφήν. Τότε ἐπιτροπή, ἐπὶ κεφαλῆς ἔχουσα τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην, ἐπισκεφθεῖσα τὸν ὑπουργὸν τῆς Δικαιοσύνης ἐπέδωκεν αὐτῷ ἔντονον μαζπατᾶν. Ὁ ὑπουργὸς ἀναγνοὺς ἀπέρριψεν αὐτὸν διὰ τὴν ἐν αὐτῷ χρῆσιν τῆς λέξεως «διαμαρτυρία» καὶ τὴν ἐπίρριψιν εὐθύνης εἰς τὴν Κυβέρνησιν. Τὸ γεγονὸς τοῦτο, μαρτυροῦν ἀνευλάβειαν πρὸς τὸ πρόσωπον καὶ τὸ ἀξίωμα τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου, ἐπήνεγκε κατ' ἀνάγκην τὴν διακοπὴν τῆς σχέσεων μεταξὺ τοῦ ὑπουργείου τῆς Δικαιοσύνης καὶ τοῦ Οἰκουμ. Πατριαρχείου, καὶ ἠνάγκασε τὸ τελευταῖον τοῦτο ὅπως διὰ τακριρίου πρὸς τὴν Μ. Βεζύρην Σαὴτ Χαλὴμ πασᾶν τὸ μὲν

καταγγείλῃ τὴν στάσιν τοῦ ὑπουργοῦ τὸ δὲ ἐπιμείνῃ εἰς τὸ περιεχόμενον τοῦ μαζβατᾶ, οὗτινος ἀντίγραφον συναπεστέλλετο.

Ὁ Μ. Βεζύρης καὶ προφορικῶς καὶ γραπτῶς προσπαθήσας νὰ ἱκανοποιήσῃ τὸ Οἰκουμ. Πατριαρχεῖον παρεκάλεσεν ὅπως ἐπαναληφθῶσι καὶ πάλιν αἱ μετὰ τοῦ ὑπουργείου τῆς Δικαιοσύνης σχέσεις αὐτοῦ. Τούτου γενομένου, ἐπεδόθη δι' εἰδικῆς ἐπιτροπῆς τῷ τελευταίῳ τούτῳ τακρίριον ἐξαιτούμενον τὴν κατάπαυσιν τῆς ὁσημέραι ἐπεκτεινομένης μεταναστεύσεως τῶν ὁμογενῶν καὶ τὴν τιμωρίαν τῶν προκαλούντων αὐτὴν κυβερνητικῶν ὑπαλλήλων. Συγχρόνως δὲ ἡ ὡς ἄνω ἐπιτροπὴ ἐνετάλη ὅπως καὶ προφορικῶς ἀναπτύσσουσα τὸ τακρίριον ζητήσῃ τὴν ἀποδίωξιν τῶν κακοποιῶν στοιχείων, τὴν ἀπόδοσιν τῶν ἁρπαγέντων κτημάτων καὶ τὴν ἐπάνοδον τῶν ἐκπατρισθέντων εἰς τὰς ἑστίας αὐτῶν.

Ἐδόθησαν καὶ πάλιν τότε κυβερνητικαὶ ὑποσχέσεις περὶ ἀμέσου καταστολῆς τοῦ κακοῦ καὶ ἐξήρθη ἡ ἀνάγκη τῆς συναδελφώσεως τῶν στοιχείων, ἐθεωρήθη ὅμως ἀδύνατος ἡ παλινόστησις τῶν ἐκπατρισθέντων, ὡς τοῦτο αὐτὸς ὁ Μ. Βεζύρης ἐδήλωσε τῷ ἐξοχ. πρεσβευτῇ τῆς Ρωσσίας. Ἐν τῷ μεταξὺ ὅμως ἡ κατάστασις ἐπεδεινοῦτο διὰ τῆς εἰσπηδήσεως καὶ ἐπεκτάσεως τοῦ διωγμοῦ καὶ ἐν αὐτῇ τῇ Μ. Ἀσίᾳ, τὸ δὲ Πατριαρχεῖον μὴ δυνάμενον ἄλλο τι νὰ πράξῃ ἐνέκρινεν ὅπως, τὸ μὲν πρὸς ἐκδήλωσιν τοῦ μεγάλου πένθους αὐτοῦ ἀποφύγῃ τὸν πανηγυρικὸν ἑορτασμὸν τοῦ Ἑσπερινοῦ τῆς Β'. Ἀναστάσεως, τὸ δὲ ἐπικαλεσθῇ τὸν ἰσχυρὰν προστασίαν τοῦ Τσάρου τῆς Ρωσσίας, ἐν τέλει δὲ ποιήσηται ἔκκλησιν ἀπ' εὐθείας πρὸς τὸν Σουλτᾶνον καὶ ἐξαιτήσηται παρὰ τῆς Κυβερνήσεως τὴν εἰσαγωγὴν μεταρρυθμίσεων καὶ ἐν αὐτῇ τῇ Θράκῃ. Ὅταν δὲ διὰ πολλοστὴν φορὰν διε-

πιστώθη ἡ κακὴ θέλησις καὶ δὴ καὶ ἡ ἐνοχὴ τῆς κυβερνήσεως, οὐδὲν ἀλλο ἐπιζητούσης ἢ τὴν ἐξόντωσιν τοῦ ὁμογενοῦς στοιχείου ἐκ τῆς Τουρκίας, ἠναγκάσθη ἡ Μ. Ἐκκλησία νὰ καταφύγῃ εἰς τὸ ἔσχατον μέτρον τῆς παύσεως τῆς λειτουργίας τῶν ἐκκλησιῶν καὶ τῶν σχολῶν διατάξασα γενικὸν πένθος (25 Μαΐου 1914).

Ἡ ἐσχάτη αὕτη ἀπόφασις τῆς Ἐκκλησίας ἐκοινοποιήθη δι' ἐγκυκλίων μὲν τοῖς Μητροπολίταις τοῦ Οἰκουμ. Θρόνου, διὰ γραμμάτων δὲ ταῖς αὐτοκεφάλοις Ἐκκλησίαις καὶ δι' ὑπομνημάτων ταῖς Μ. Δυνάμεσι, παρακαλουμέναις ὅπως ἐνεργήσωσι τὴν εἰσαγωγὴν ἐν τῇ Τουρκίᾳ μεταρρυθμίσεων, τὴν ἐπάνοδον τῶν ἐκδιωχθέντων καὶ τὴν καταβολὴν ἀποζημιώσεων εἰς τοὺς παθόντας. Ἡ κυβέρνησις λαβοῦσα καὶ αὐτὴ ἐπισήμως γνῶσιν τῆς τοιαύτης σοβαρᾶς καὶ ἐσχάτης ἀποφάσεως τῆς Ἐκκλησίας, ἠθέλησε νὰ φανῇ ὡς μεριμνήσασα καὶ μεριμνῶσα ὑπὲρ τοῦ ὁμογενοῦς στοιχείου, εἰς ὃ ζήτημα ἀπηντήθη καταλλήλως.

Ἀργότερον ὅμως ἐκραγέντος τοῦ εὐρωπαϊκοῦ πολέμου καὶ ληφθεισῶν ὑπ' ὄψιν τὸ μὲν τῶν ἐκτάκτων περιστάσεων, εἰς ἃς ὡρισμένως θὰ εὑρίσκετο καὶ τὸ ἡμέτερον ἔθνος, τὸ δὲ τῶν ἐπανειλημμένως δοθεισῶν ἀπὸ μέρους τῆς Κυβερνήσεως ὑποσχέσεων καὶ ἐπαγγελιῶν περὶ πλήρους ἐκτελέσεως τῶν αἰτημάτων τοῦ Πατριαρχείου, τὸ τελευταῖον τοῦτο προέβη εἰς τὸ ἄνοιγμα τῶν Ἐκκλησιῶν καὶ σχολῶν καὶ τὴν ἐπανάληψιν τῆς τακτικῆς λειτουργίας αὐτοῦ (28 Ἰουλίου 1914), κοινοποιηθέντος τοῦ πραγματος διὰ τεσκερὲ πρὸς τὸν Ὑπουργὸν τῆς Δικαιοσύνης. Οὐχ ἧττον ἡ αὐτὴ καὶ πάλιν, ἀλλ' ὑπὸ ἄλλην μορφὴν, ἔκρυθμος κατάστασις τῶν ὁμογενῶν ἐξηκολούθει καταλήξασα ἐν τέλει καὶ εἰς μετατοπίσεις ὁλοκλήρων χριστιανικῶν συνοικισμῶν καὶ ἐπαρχιῶν, γενομένας μέν προφάσει στρατιωτικῆς ἀνάγκης, ἀποβλεπούσας ὅμως εἰς τὴν πραγμάτωσιν ὡρισμένων βλέψεων καὶ ἀποφάσεων ἐναντίον τοῦ ὁμογενοῦς πληθυσμοῦ. Ἡ ἐπίδοσις τακριρίων, ἡ ἀποστολὴ ἔπειτα σχετικῶν σημειωμάτων — ἀφοῦ ρητῶς ἐδηλώθη παρὰ τοῦ ὑπουργοῦ τῆς Δικαιοσύνη. ὅτι ἀρνεῖται νὰ δεχθῇ ἐπίσημον πατριαρχικὸν τακρίριον περὶ ζητήματος σχετιζομένου μὲ τὴν πολιτικὴν τοῦ κράτους καὶ ὅτι ἂν ὑποβληθῇ σειμείωμα (μουχτηρὲς) δύναται νὴ ληφθῇ ὁπωσδήποτε ὑπ' ὄψιν — καὶ αἱ παρὰ τοῖς ὑπουργοῖς μεταβάσεις Πατριαρχικῶν ἐπιτροπῶν εἰς οὐδὲν ἴσχυσαν ὅπως καταστείλωσι τὸν κατὰ τοῦ ἡμετέρου στοιχείου σατανικῶς σχεδιασθέντα καὶ ἀπηνῶς ἐφαρμοσθέντα διωγμόν.

ΤΑΚΡΙΡΙΑ - ΤΕΣΚΕΡΕΔΕΣ

Α

ΤΗ Α. Ε. ΤΩ ΥΠΟΥΡΓΩ ΤΗΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

Ἐξοχώτατε,

Τὰ πρὸς τὴν σεβαστὴν Αὐτοκρατορικὴν Κυβέρνησιν ἐπανειλημμένα διαβήματα τοῦ ἡμετέρου Πατριαρχείου μέχρι τοῦδε περιωρίζοντο εἰς τὴν διατύπωσιν παραπόνων,

ἀφορώντων ὡρισμένα λυπηρὰ γεγονότα, λαμβάνοντα χώραν ἐν ὡρισμένοις μέρεσι· σήμερον ὅμως μετὰ λύπης παρατηροῦμεν ὅτι τὰ γεγονότα ταῦτα ἐπεκταθέντα καὶ κατ' ἀριθμὸν καὶ κατὰ τόπους προσέλαβον βαθμηδὸν γενικὸν χαρακτῆρα.

Οὕτως ἐπὶ παραδείγματι ἡ συνεπείᾳ αἰτημάτων, προηγουμένως ὑποβληθέντων ὑπὸ τοῦ Πατριαρχείου, κηρυχθεῖσα ἀμνηστεία οὐ μόνον ἔμεινεν ἄνευ ἀποτελέσματος, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν ἀμνηστευθέντων προσώπων ἄλλα μὲν, μετὰ τὴν ἀποφυλάκισιν αὐτῶν, ἐρρίφθησαν καὶ πάλιν εἰς τὰς φυλακάς, ἄλλα δὲ ἀπηλάθησαν, μὴ ἐπιτραπείσης αὐτοῖς τῆς εἰς τὰς ἑστίας αὐτῶν ἐπανόδου, εἰς ἐπίμετρον δὲ ἐξακολουθοῦσιν αἱ καταδιώξεις καὶ φυλακίσεις ἐπὶ τῇ βάσει ψευδῶν καταγγελιῶν. Ὁ δὲ ἀπό τινος ἐν περιωρισμένῳ κύκλῳ κατὰ τῶν Ἑλληνορθοδόξων διενεργούμενος ἐμπορικὸς ἀποκλεισμὸς ἤδη ἐφαρμόζεται σχεδὸν πανταχοῦ, τῇ ἐπεμβάσει αὐτῶν τῶν ἐπισήμων Κυβερνητικῶν ὑπαλλήλων καὶ ὑποθάλπεται δημοσίᾳ δι' εἰσηγήσεων καὶ προτροπῶν ἐν τοῖς ἱεροῖς τεμένεσι καὶ ἐν ταῖς πλατείαις καὶ ἀγοραῖς, ἐπὶ πλέον δὲ ἐμπράκτως ἐμποδίζονται καὶ ἀπειλοῦνται ὅσοι ἐκ τῶν Μουσουλμάνων θέλουσι νὰ ἔχωσι συναλλαγὰς μετὰ Ἑλληνορθοδόξων, καί, ὡσεὶ μὴ ἤρκει ἡ κατάστασις αὕτη, καταστρέφονται τὰ εἰς χριστιανοὺς ἀνήκοντα ἐμπορεύματα κατὰ τὴν ἐξ ἑνὸς μέρους εἰς ἄλλο μεταφορὰν αὐτῶν. Ἐκτὸς τούτου εἰς τινα μέρη οἱ Ἑλληνορθόδοξοι ἐξαναγκάζονται διὰ διαφόρων καταβλιπτικῶν μέτρων εἰς ἐκπατρισμὸν, ἀντικαθιστάμενοι διὰ προσφύγων Μουσουλμάνων, εἰς πλεῖστα δὲ μέρη, ὑπὸ τὸ πρόσχημα διαφόρων ἐράνων, ἀποσπῶνται παρ' αὐτῶν βίᾳ καὶ ἀπειλαῖς χρήματα.

Τὸ Πατριαρχεῖον, συνεπείᾳ τῆς ἐκρύθμου ταύτης καταστάσεως, ἐσχημάτισε τὴν πεποίθησιν ὅτι ἤρξατο ἀπηνὴς διωγμὸς κατὰ τοῦ πιστοῦ Ἑλληνορθοδόξου ἔθνους ἀποσκο-

πῶν τὴν τελείαν ἐξόντωσιν αὐτοῦ, τοσούτῳ μᾶλλον ὅσῳ τὰ γεγονότα ταῦτα λαμβάνουσι χώραν κατόπιν τόσων ὑψηλῶν ὑποσχέσεων καὶ ἐπαγγελιῶν τῆς σεβαστῆς Κυβερνήσεως, δοθεισῶν τῷ Πατριαρχείῳ ἐξ ἀφορμῆς παραπόνων διατυπωθέντων ἕνεκα προηγουμένων γεγονότων.

Συνεπείᾳ τῶν ἀνωτέρω, τὸ Πατριαρχεῖον ἐξ ὀνόματος τοῦ Ἔθνους ἡμῶν εὑρίσκεται εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ διαμαρτυρηθῇ ἐντόνως κατὰ τῆς ἀφορήτου ταύτης καταστάσεως καὶ δηλοῖ ὅτι ἐν ᾗ περιπτώσει δὲν ἤθελον ληφθῇ ἄμεσα μέτρα συντελεστικὰ πρὸς κατάπαυσιν τῶν γεγονότων τούτων, τὴν εὐθύνην τῶν ἐκ ταύτης τῆς καταστάσεως προκυψουσῶν σοβαρῶν συνεπειῶν θὰ ὑπέχῃ ἀκεραίαν ἡ σεβαστὴ Κυβέρνησις.

Τῇ 25 Φεβρουαρίου 329]1914.

(Ἕπονται αἱ ὑπογραφαὶ τῆς Α. Θ. Π. καὶ τῶν μελῶν τῶν Δύο Σωμάτων).

Β

ΤΗ Α. Υ. ΤΩ ΠΡΩΘΥΠΟΥΡΓΩ

Ὑψηλότατε,

Ὑποβάλλεται ἐγκλείστως ὧδε ἀντίγραφον Μαζβατᾶ τῶν Δύο Σωμάτων, οὗτινος ἡ ἐπίδοσις τῇ Ὑμ. Ὑψηλότητι ἀπεφασίσθη χθές. Ἐνῷ ἐπεκράτει ἡ πεποίθησις ὅτι θὰ ληφθῶσι πλέον ὑπὸ σπουδαίαν ἔποψιν τὰ λαμβάνοντα χώραν λυπηρὰ γεγονότα, ἅτινα, καθ' ἃ ἐκ τοῦ περιεχομένου τοῦ ὡς εἴρηται Μαζβατᾶ ἐξάγεται, ἐπεξετάθησαν καὶ ἐγενικεύθησαν καθ' ὅλον τὸ κράτος καὶ ἀποσκοποῦσι τὴν ἐξόντωσιν τοῦ πιστοῦ Ἑλληνοθωμανικοῦ ἔθνους, ἐν

τούτοις ἡ Α. Ἐξοχότης ὁ ὑπουργός, ὅστις κατέχει θέσιν ἁρμοδίαν ἐν ταῖς μετὰ τοῦ Πατριαρχείου καὶ τῆς Κυβερνήσεως σχέσεσι, διὰ τὸν λόγον ὅτι ἐγράφη ἐν τῷ Μαζβατᾷ ἡ λέξις διαμαρτυρία (προτέστο), ἡ ὁποία ἄλλως τε πολλάκις ἐπανελήφθη, εἶναι δὲ καὶ ἀνεπαρκὴς πρὸς διατύπωσιν τῆς σήμερον δημιουργηθείσης ἐκρύθμου καταστάσεως, πλήρης ὀργῆς καὶ παραφορᾶς προσέβαλε τὸν Πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως, τὸν ἐκπροσωποῦντα τὸ Ρωμαϊκὸν ἔθνος, καὶ προσηνέχθη κατὰ τρόπον μὴ συνάδοντα πρὸς τὸ σέβας τὸ ὀφειλόμενον πρὸς τὸ πρόσωπον καὶ τὸ ἀξίωμα τοῦ Πατριάρχου.

Ἐφ' ᾧ παρακαλεῖται ἡ Ὑμετέρα Ὑψηλότης ὅπως ἐπανορθώσῃ τὸ οὑτωσὶ λαβὸν χώραν λυπηρὸν ἐπεισόδιον, συγχρόνως δὲ εὐαρεστηθῇ νὰ λάβῃ ὑπ' ὄψιν, ἄνευ χρονοτριβῆς, τὰ ἐν τῷ Μαζβατᾷ ὑποβαλλόμενα αἰτήματα τοῦ Πατριαρχείου.

Τῇ 26 Φεβρουαρίου 330]1914.

εὐχέτης

Ὁ Πατριάρχης τῶν Ρωμαίων

ΓΕΡΜΑΝΟΣ

Γ

ΤΗ Α. Υ. ΤΩ ΠΡΩΘΥΠΟΥΡΓΩ

Ὑψηλότατε.

Ἐκ τῶν ἐμμέσως ὑπὸ τῆς Ὑμ. Ὑψηλότητος διακοινωθέντων μετὰ λύπης τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον βλέπει

ὅτι καὶ ἡ Ὑμ. Ὑψηλότης, ἐν τῷ ζητήματι τοῦ ὑποβληθέντος ὑφ' ἡμῶν μαζβατᾶ, συμμερίζεται καθ' ὁλοκληρίαν τὴν ἀποψιν τοῦ Ἐξοχωτάτου ὑπουργοῦ τῆς Δικαιοσύνης Ἰβραὴμ βέη καὶ ὅτι, ἕνεκα τῆς ἐκφράσεως «διαμαρτυρίας» καὶ τῆς «ἐπιρρίψεως εὐθύνης εἰς τὴν Κυβέρνησιν», οὐ μόνον θεωρεῖται ὡς μὴ εἰλημμένος ὁ μαζβατᾶς οὗτος ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως, ἀλλὰ καὶ οὐδὲν θέλει γίνῃ ὑπ' αὐτῆς ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὰ καταγγελλόμενα δι' αὐτοῦ ἔκτροπα γεγονότα, καίτοι βεβαίως καί ἄνευ καταγγελίας, καὶ δὴ οὕτως ἐπισήμου, καθῆκον τῆς Κυβερνήσεως ἦτο νὰ ἐνεργήσῃ περὶ αὐτῶν ὅ,τι ὁ νόμος διαγορεύει.

Ἐν τούτοις τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον φρονεῖ ὅτι ἐν συνταγματικῷ κράτει, οἷον τυγχάνει καὶ τὸ ἡμέτερον, τὸ δικαίωμα τοῦ διαμαρτύρεσθαι κέκτηται καὶ ὁ ἐλάχιστος συνταγματικὸς πολίτης, ὅταν θεωρῇ θιγόμενα καθ' ἕνα οἱονδήποτε τρόπον τὰ ὑπὸ τοῦ Νόμου καὶ τοῦ Συντάγματος ἐξησφαλισμένα ἀστικὰ ἢ πολιτικὰ δικαιώματα αὐτοῦ καὶ δὲν βλέπῃ λαμβανόμενα ὑπὸ τῶν Ἀρχῶν ἡ τῆς Κυβερνήσεως τὰ προσήκοντα μέτρα πρὸς ἄρσιν τῶν ἀποτολμωμένων παρανομιῶν ἢ βιαιοπραγιῶν, πολλῷ δὲ μᾶλλον ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης, μετὰ τὰς γενομένας μάλιστα πολλὰς αὐτοῦ ἄλλας ἐνεργείας, ἀπομεινάσας ἄνευ ἀποτελέσματος. Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὸ ζήτημα τῆς εὐθύνης, τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον φρονεῖ ὅτι ὁ Πατριάρχης, ὀφείλων καὶ εὐθύνην ὑπέχων ἀπέναντι τῆς Λὐτοῦ Μεγαλειότητος τοῦ Σουλτάνου καὶ τοῦ Κράτους, κατὰ τὸ ὑψηλὸν αὐτοῦ Βεράτιον, ἵνα φροντίζῃ περὶ τῆς ἀσφαλείας καὶ εὐταξίας τῶν ὑπ' αὐτὸν χριστιανῶν, δικαιοῦται νὰ ἀπορρίψῃ ἀφ' ἑαυτοῦ τὴν εὐθύνην ταύτην, ὅταν ἐξ ὑπαιτιότητος ἑτέρων καὶ δὴ ἕνεκεν ἐλλείψεως τῆς ἀπαιτουμένης προσοχῆς εἰς τὰ δίκαια αὐτοῦ παράπονα ἢ αἰτήματα, καθίσταται προβληματικὴ ἡ θέσις τῶν ὑπ' αὐ-

τὸν χριστιανῶν, παθαίνει δὲ ἡ ἀνὰ πᾶσαν τὴν γῆν Ὀρθοδοξία, ἀπέναντι τῆς ὁποίας εἶνε ὑπεύθυνος καὶ ὑπόλογος.

Μετὰ τὰς ἀναγκαίας ταύτας διασαφήσεις, τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον πέποιθεν ὅτι ἡ σεβαστὴ Κυβέρνησις καθηκόντως θέλει λάβῃ ὑπ' ὄψιν τὰ καταγγελθέντα διὰ τοῦ προηγουμένου μαζβατᾶ καὶ θέλει ἐνεργήσῃ ἐπειγόντως τὰ δέοντα πρὸς ἀναστήλωσιν τοῦ κράτους τοῦ νόμου καὶ ἐξασφάλισιν τῆς δικαιοσύνης καὶ εὐημερίας διὰ πάντας ἐξ ἴσου τοὺς ὑπηκόους, καὶ πρὸς ἱκανοποίησιν τοῦ προσβληθέντος Πατριαρχικοῦ ἀξιώματος. Οὐδὲ ἐπιτρέπεταί τις ἀναβολή, ἀφοῦ ὡς δεικνύει ὁ ἐσώκλειστος κατάλογος νέων καὶ φοβερωτέρων δεινοπαθημάτων, τὸ κακὸν ἐκορυφώθη εἰς βαθμὸν ὥστε νὰ φέρῃ εἰς ἀπελπισίαν πάντας καὶ ἰδίως τὸ Πατριαρχεῖον, παρ' οὗ ἀπεκδέχονται οἱ χριστιανοὶ προστασίαν καὶ παραμυθίαν. Ὅθεν ἐπαναλαμβάνομεν καὶ αὖθις τὴν παράκλησιν περὶ ταχείας προλήψεως καὶ θεραπείας τῆς ἀπελπισίας καὶ ἀποκαταστάσεως τῆς ἡσυχίας καὶ τάξεως, ἧς στεροῦνται ἀληθῶς οἱ χριστιανοὶ ἡμῶν.

Τῇ 15 Μαρτίου 330]1914.

εὐχέτης

Ὁ Πατριάρχης τῶν Ρωμαίων

ΓΕΡΜΑΝΟΣ

Δ

ΤΗ Α. ΠΑΝΑΓΙΟΤΗΤΙ
ΤΩ ΠΑΤΡΙΑΡΧΗ ΤΩΝ ΡΩΜΑΙΩΝ

Παναγιώτατε,

Ἀνεγνώσθη τὸ ἀπὸ 15ης Μαρτίου 330—1914 τακρίριον τῆς Ὑμετέρας Παναγιότητος. Ἐπειδὴ ἐκ τῶν δοθεισῶν ἐξηγήσεων ἐκ μέρους τῆς Α. Ἐξοχότητος τοῦ ὑπουργοῦ τῆς Δικαιοσύνης καὶ τῶν Θρησκευμάτων περὶ τοῦ ζητήματος, ὅπερ εἶνε τὸ θέμα τοῦ λόγου ἡμῶν, ἐγνώσθη ὅτι ὁ ἐν τῷ ζητήματι τούτῳ τρόπος τῆς συμπεριφορᾶς τῆς Α. Ἐξοχότητος οὐδόλως ἐνεῖχε σημασίαν προσβολῆς καὶ ὅτι ὁπωσδήποτε ἐπῆλθε παρεξήγησίς τις ἐν τῇ προκειμένῃ περιστάσει, ὡς ἐκ τούτου προαγόμεθα ὅπως παρακαλέσωμεν τὴν Ὑμετέραν Παναγιότητα, ἵνα θεωροῦσα ὡς λῆξαν καθ' ὁλοκληρίαν τὸ ἐπεισόδιον ἐπαναλάβῃ, ὡς καὶ πρότερον, τὰς μετὰ τοῦ ὑπουργείου τῆς Δικαιοσύνης καὶ τῶν Θρησκευμάτων σχέσεις Αὐτῆς.

Τῇ 17ῃ Μαρτίου 330]1914

Ὁ Μ. Βεζύρης

ΣΑΪΤ ΧΑΛΗΜ

Ε

ΤΗ Α. Ε. ΤΩ ΥΠΟΥΡΓΩ ΤΗΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

Ἐξοχώτατε,

Κατὰ τὰς ἐκ Ραιδεστοῦ καὶ ἐξ ἄλλων μερῶν ληφθείσας πληροφορίας, εἰς πλεῖστα μέρη τῆς Θράκης οἱ Ἑλληνορθόδοξοι Χριστιανοὶ ἐξαναγκάζονται εἰς μετανάστευσιν πανοικεί, τὸ κακὸν ὁσημέραι ἐπεκτείνεται τῇ πρωτοβουλίᾳ καὶ ἐνεργείᾳ κυβερνητικῶν τινων κατὰ τόπους ὑπαλλήλων, ἀθρόοι δὲ ἐκ διαφόρων μερῶν καταφθάνουσι πρόσφυγες ἐν οἰκτρᾷ καταστάσει.

Καθὰ ἐκ τοῦ ἐπισυνημμένου καταλόγου ἐξάγεται, ἡ ἐκκένωσις ἰδία τοῦ καζᾶ Βιζύης πυρετωδῶς συντελεῖται.

Δὲν διαφεύγει πάντως τὴν προσοχὴν τῆς Τ. Ἐξοχότητος ὅτι ἡ ἐξαναγκαστικὴ αὕτη μετανάστευσις εἰς πολλὴν στενοχωρίαν περιάγει τὸ Πατριαρχεῖον, βλέπον ἀφ' ἑνὸς ἑαυτὸ ἀποξενούμενον οὕτω τόσων χιλιάδων Χριστιανῶν καὶ ἀφ' ἑτέρου τὸ πνευματικὸν αὐτοῦ ποίμνιον περιερχόμενον εἰς ἀπελπιστικὴν κατάστασιν, ὡς ἐκ τῶν παρομαρτουσῶν τῇ ἐπιβαλλομένῃ μεταναστεύσει καταστροφῶν. Ἐπίσης δὲν διαφεύγει τὴν προσοχὴν Αὐτῆς καὶ ἡ οὐχὶ καλὴ ἐντύπωσις καὶ ἡ θλῖψις, ἡ ὁποία ἐξ αἰσθήματος φιλανθρωπίας καὶ συμπαθείας γεννᾶται παρὰ τοῖς λοιποῖς Χριστιανοῖς ἐκ τοῦ γεγονότος τούτου.

Διὰ ταῦτα παρακαλεῖται ἡ σεβαστὴ Κυβέρνησις ὅπως

συντελέσῃ εἰς τὴν παῦσιν τοῦ κακοῦ καὶ τὴν τιμωρίαν τῶν προκαλούντων τὴν μετανάστευσιν κυβερνητικῶν ὑπαλλήλων καὶ εἰς τὴν λῆψιν τῶν ἀπαιτουμένων μέτρων πρὸς προφύλαξιν καὶ προστασίαν ἐν τῷ μέλλοντι τῶν ἐν Θράκῃ Ὀρθοδόξων Χριστιανῶν

Τῇ 29 Μαρτίου 1914]330

εὐχέτης

ὁ Πατριάρχης τῶν Ρωμαίων

ΓΕΡΜΑΝΟΣ

ΣΤ

ΤΗ Α. Α. ΜΕΓΑΛΕΙΟΤΗΤΙ ΤΩ ΣΟΥΛΤΑΝΩ ΜΕΧΜΕΤ ΡΕΣΑΤ Ε'.

Μεγαλειότατε,

Ὁ ταπεινὸς εὐχέτης τῆς Τ. Α. Μεγαλειότητος, πνευματικὸς Ἀρχηγὸς τοῦ πιστοῦ Ρωμαϊκοῦ ἔθνους, ἐκπληρῶν καθῆκον ἱερόν, ἀνατεθέν μοι ὑπὸ τοῦ ἐνδόξου Πορθητοῦ Σουλτὰν Μεχμὲτ χὰν τοῦ Β' ὡς καὶ τῶν λοιπῶν κραταιῶν προκατόχων Αὐτῆς, εὑρίσκομαι εἰς τὴν λυπηρὰν ἀνάγκην νὰ ἐκθέσῳ Αὐτῇ τὴν δεινὴν καὶ ἀφόρητον θέσιν, εἰς ἣν περιῆλθεν ἀπό τινος χρόνου τὸ ἔθνος μου ἐν γένει καὶ ἰδίᾳ ὁ ἑλληνορθόδοξος πληθυσμὸς τῆς Θράκης. Ἐν τῷ ὑψηλῷ Φιρμανίῳ «περὶ μεταρρυθμίσεων», ἐκδοθέντι ἀνάσσοντος

τοῦ ἐνδόξου πατρὸς Αὐτῆς καὶ κοινοποιηθέντι τῇ M. Βεζυρείᾳ (1856—1272) ἀναφέρονται ἐπὶ λέξει τὰ ἑξῆς: «Αἱ παρ' Ἡμῶν ὑποσχεθεῖσαι ἐγγυήσεις πρὸς ὅλους τοὺς ὑπηκόους τοῦ Κράτους Μου ἄνευ διακρίσεως τάξεως ἢ θρησκεύματος διὰ τοῦ Χάττι-Σερὶφ τοῦ Γκιουλ-χανὲ καὶ τῶν νόμων τοῦ Τανζιματίου, διὰ τὴν ἀσφάλειαν τῆς ζωῆς καὶ τῆς περιουσίας των, καὶ τὴν διατήρησιν τῆς τιμῆς των, ἐπαναφέρονται καὶ καθιεροῦνται ἐκ νέου». Εὐνόητον τυγχάνει ὅτι ἡ ὑψίστη σπουδαιότης τῶν τοιούτων διαβεβαιώσεων, καταχωρηθεισῶν ἀκολούθως καὶ ἐν τῇ συνθήκῃ τῶν Παρισίων, ἐξετιμήθη δεόντως ἐν Εὐρώπῃ, καὶ οὕτω τὸ ὑψηλὸν ὀθωμανικὸν Κράτος ἐγένετο δεκτὸν εἰς τὴν χορείαν τῶν πεπολιτισμένων κρατῶν τῆς τελευταίας ταύτης ἐφελκῦσαν συγχρόνως τὴν ἀγάπην καὶ ἀφοσίωσιν πάντων τῶν πιστῶν αὐτοῦ ὑπηκόων.

Ἔκτοτε δέ, ἐνῷ τὰ ὡς ἄνω Αὐτοκρατορικὰ διατάγματα ἀποτελοῦντα οἱονεὶ τὸν θεμελιώδη χάρτην τοῦ ὑψηλοῦ ὀθωμανικοῦ κράτους, ἐπανελήφθησαν καὶ προσετέθησαν ἐν ταῖς ὑπ' αὐτοῦ μετ' εὐρωπαϊκῶν κρατῶν συναφθείσαις συνθήκαις, ὅμως σήμερον κατήντησαν σχεδὸν ἄνευ σημασίας καὶ κύρους, ἐὰν ληφθῇ ὑπ' ὄψιν ὁ ἐξοντωτικὸς διωγμός, ὁ ἀπό τινος χρόνου κατὰ τοῦ πνευματικοῦ μου ποιμνίου διενεργούμενος δι' ἀθεμίτων καὶ πρωτοφανῶν μέσων, οἷον: ἐμπορικοῦ ἀποκλεισμοῦ, συλλογῆς καταναγκαστικῶν φόρων ὑπὸ τύπον ἐράνων, ψευδῶν καταγγελιῶν, φυλακίσεων, ἀπειλῶν, πιέσεων καὶ φόνων. Καθὰ δηλ. ἐξάγεται ἐκ τοῦ καταλόγου βιαιοτήτων καὶ κακώσεων, προλαβόντως ὑποβληθέντος τῇ M. Βεζυρείᾳ καὶ τοῖς ἁρμοδίοις ὑπουργείοις, ἡ ἀνάγνωσις τῶν ὁποίων θέλει πάντως συγκινήσῃ καὶ τὴν Τ. Α. Μεγαλειότητα, οἱ ἑλληνορθόδοξοι πληθυσμοὶ τῆς Θρᾴκης, πιστοὶ ὑπήκοοι Αὐτῆς, ἐκδιώκονται ἐκ τῶν πατρώων ἑστιῶν αὐτῶν ὑπὸ ἐνόπλων συμμοριῶν, ἀποτελουμένων ἐκ

κακούργων τῆς ἐσχάτης ὑποστάθμης, ὑποβαλλόμενοι εἰς μυρίας κακώσεις καὶ ἀπογυμνούμενοι τῶν ὑπαρχόντων αὐτῶν, τιθεμένης συγχρόνως τῆς ζωῆς αὐτῶν εἰς μυρίους ὅσους κινδύνους. Τοιουτοτρόπως λοιπὸν οἱ ἀπὸ τῆς ἱδρύσεως τοῦ ὀθωμανικοῦ κράτους τὸ δραστηριώτερον καὶ ἐργατικώτερον στοιχεῖον ἀποτελοῦντες ἑλληνορθόδοξοι ἐξαναγκάζονται βίᾳ εἰς μετανάστευσιν, ἐγκαταλείποντες τὴν γενέτειραν αὐτῶν.

Ἐν τῷ ὑψηλῷ φιρμανίῳ, (Σαπὰν 1269—1852) δοθέντι τῷ ἐκ τῶν προκατόχων τοῦ εὐχέτου Αὐτῆς Γερμανῷ τῷ Δ', ἀναφέρονται τὰ ἑξῆς: «Σὺ δέ, Πατριάρχα, γνωρίσας τοῦτο ἐνέργει πάντοτε συνῳδὰ τῇ ἱερᾷ ταύτῃ διαταγῇ μου, ἀποφεύγων καὶ προφυλαττόμενος ἀπὸ τοῦ νὰ πράξῃς τι ἐναντίον' καὶ ἐν περιπτώσει, καθ' ἣν ἤθελε συμβῇ τι ἀντιβαῖνον τῇ ἀποφάσει ταύτῃ, σπεύδων νὰ φέρῃς ἀμέσως τὸ πρᾶγμα τῇ Ὑψηλῇ ἡμῶν Πύλῃ. Οὕτω γίνωσκε καὶ πίστευε τῷ ἱερῷ μου ἐμβλήματι». Ὑπείκων ὅθεν κἀγὼ τῇ ὡς ἄνω ὑψηλῇ Διαταγῇ, ἐγκαίρως ὑπέβαλλον τὰ εἰς βάρος τοῦ πνευματικοῦ μου ποιμνίου διαπραττόμενα, ὡς ἀπάδοντα τῇ ὡς ἄνω διαταγῇ. Ἐν τούτοις μετὰ λύπης ὑποβάλλω ὅτι οὐδὲν μέτρον ἐλήφθη μέχρι τοῦδε πρὸς ἀναστολὴν καὶ κατάπαυσιν τοῦ ἐξοντωτικοῦ τούτου διωγμοῦ καὶ ἄρσιν τῆς θλιβερᾶς καὶ ἀνηκούστου ταύτης καταστάσεως.

Οὕτως ἐχόντων τῶν πραγμάτων, ἐπειδὴ ἡ ἵδρυσις καὶ ὕπαρξις τοῦ ἡμετέρου Πατριαρχείου ἐν Κων)πόλει, ὡς θρησκευτικοῦ κέντρου τῶν ἑλληνορθοδόξων, ἐγένετο καὶ κατωχυρώθη τῇ ὑψηλῇ Αὐτοκρατορικῇ θελήσει τοῦ ἐνδόξου Πορθητοῦ καὶ τῶν λοιπῶν ἐνδόξων προγόνων τῆς Τ. Α. Μεγαλειότητος, διὰ τοῦτο καταφεύγων πρὸς Αὐτὴν ἱκετεύω ὅπως, ἐν ὀνόματι τῆς δικαιοσύνης, τοῦ ἀνθρωπισμοῦ καὶ τῶν πραγματικῶν συμφερόντων τοῦ κράτους, εὐδοκοῦσα διατάξῃ τὴν πλήρη ἐφαρμογὴν τῶν ὡς ἄνω αὐτοκρατορικῶν

Διατάξεων πρὸς ἄρσιν τῆς παρούσης ἐκρύθμου καταστάσεως, εἰς ἣν περιῆλθε τὸ ἡμέτερον ἔθνος, πρὶν ἢ ἀναγκασθῶμεν νὰ τκεφθῶμεν περὶ τῆς περαιτέρω ἐν Κωνσταντινουπόλει ὑπάρξεως τοῦ ἡμετέρου Πατριαρχείου.

Τῇ 8 Μαΐου 330]1914.

εὐχέτης

ὁ Πατριάρχης τῶν Ρωμαίων

ΓΕΡΜΑΝΟΣ

Ζ

ΤΗ Α. Ε. ΤΩ ΥΠΟΥΡΓΩ ΤΗΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

Ἐξοχώτατε,

Καίτοι ἡ σεβαστὴ Κυβέρνησις, συνεπείᾳ ἐπανειλημμένων διαβημάτων τοῦ Πατριαρχείου, ὑπεσχέθη καὶ ἐδήλωσεν ὅτι ἐπελήφθη ἤδη τῆς ἐκτελέσεως τῶν δεόντων πρὸς παρεμπόδισιν τοῦ ὑπὸ πᾶσαν ἔποψιν ἐπιβλαβοῦς τῷ κράτει ἀθρόου ἐκπατρισμοῦ τῶν Ἑλληνορθοδόξων τῆς Θρᾴκης, οἵτινες ἐξαναγκάζονται νὰ ἐγκαταλείπωσι τὰς ἑστίας αὐτῶν καὶ ὅτι δὲν θὰ λείψῃ νὰ λάβῃ καὶ αὖθις τὰ προσήκοντα μέτρα ἐν περιπτώσει καταγγελίας νεωτέρων γεγονότων, καίτοι παρετηρήθησαν ἐστιν ὅτε μονομερῆ τινα ἀποτελέσματ· τῶν ληφθέντων μέτρων, οὐχ' ἧττον κατὰ τὰς ληφθείσας ἐσχάτως θετικὰς πληροφορίας ἡ κατάστασις αὕτη,

μεταδοθεῖσα ταὐτοχρόνως καὶ εἰς ἄλλα μέρη, ἔλαβεν εὐρείας διαστάσεις, εἰς ἐπίμετρον δὲ λαμβάνουσι χώραν καὶ πλεῖστα ἄλλα κακουργήματα οἷον : διαρπαγαὶ περιουσιῶν ἐμπρησμοὶ χωρίων, φόνοι ἀτόμων καὶ καταπιέσεις ἐκ μέρους κυβερνητικῶν ὑπαλλήλων πρὸς ἄμεσον εἴσπραξιν τοῦ φόρου.

Ἐπειδὴ ἡ σοβαρότης τῶν, ὡς εἴρηται, γεγονότων τυγχάνει πράγματι ἀξία προσοχῆς καὶ συνεπάγεται εὐθύνην καὶ ἐπειδὴ ἡ μὴ τελεσφόρησις τῶν μέχρι σήμερον ληφθέντων μέτρων, ἀποδεικνύει τὴν ἀνεπάρκειαν αὐτῶν, ὡς ἐκ τούτου κατεδείχθη ἡ ἀνάγκη τῆς ἀπὸ τοῦδε, ἐν τῷ συμφέροντι τοῦ κράτους, ἐπεκτάσεως καὶ ἐν Θρᾴκῃ εὑρέων μεταρρυθμιστικῶν μέτρων, ὧν ἤρξατο ἤδη ἡ ἐφαρμογὴ ἐν Ἀσίᾳ ἐν μεγάλῃ κλίμακι, πρὸς συμβιβασμὸν τῶν διαφόρων στοιχείων. Ἑπομένως εὐνόητον τυγχάνει ὅτι ἡ σεβαστὴ Κυβέρνησις θέλει λάβει ὑπ' ὄψιν τὰ καθηκόντως ἐπιβαλλόμενα μεταρρυθμιστικὰ ταῦτα μέτρα ἀναλόγως τῆς σπουδαιότητος καὶ τοῦ ἐπείγοντος αὐτῶν.

Ἐπειδὴ πρὸς συμπλήρωσιν τῶν μέσων, τῶν συντελεστικῶν πρὸς παρεμπόδισιν τῆς μεταναστεύσεως, ἥτις εὑρίσκεται σήμερον εἰς ὀξὺ σημεῖον, εἶνε ἀπόλυτος ἀνάγκη ὅπως ἀποσταλῇ εἰς Θρᾴκην ἰδιαιτέρα ἐπιτροπή, ἔχουσα τὴν ἀπαιτουμένην πληρεξουσιότητα καὶ συγκειμένη ἐκ καταλλήλων ὑπαλλήλων, καὶ λάβῃ τὰ προσήκοντα μέτρα πρὸς ἄρσιν τῆς ἀφορήτου ταύτης καταστάσεως, συνοδευομένη καὶ ὑπὸ καταλλήλων προσώπων τοῦ Πατριαρχείου πρὸς διευκόλυνσιν τῶν ἐνεργειῶν αὐτῶν, ὡς ἐκ τούτου ἔχομεν πλήρη πεποίθησιν ὅτι ἡ σεβαστὴ Κυβέρνησις, ἧς αἱ εἰλικρινεῖς προθέσεις γνωσταὶ τυγχάνουσι τῷ ἡμετ. Πατριαρχείῳ θέλει λάβῃ ἀμέσως τὰ μέτρα ταῦτα, δι' ὧν θέλει ἀποδείξει πρὸς τοὺς φίλους καὶ τοὺς ἐχθροὺς τὴν σοβα-

ρότητα τῶν ἀποφάσεων αὐτῆς καὶ ὅτι θέλει δοθῇ τέρμα εἰς τὴν μετανάστευσιν ταύτην, ἥτις ἐμβάλλει εἰς σκέψεις τὸ Ἑλληνορθόδοξον ἔθνος περὶ τοῦ παρόντος καὶ τοῦ μέλλοντος αὐτοῦ.

Τῇ 3 Μαΐου 1330]1914.

εὐχέτης

Ὁ Πατριάρχης τῶν Ρωμαίων

ΓΕΡΜΑΝΟΣ

Η

ΤΗ Α. ΠΑΝΑΓΙΟΤΗΤΙ

ΤΩ ΠΑΤΡΙΑΡΧΗ ΤΩΝ ΡΩΜΑΙΩΝ

Παναγιώτατε,

Ἀνεγνώσθη τὸ ἀπὸ 29ης Μαρτίου τακρίριον τῆς Ὑμετέρας Παναγιότητος, δι' οὗ ἐκτιθεῖσα ὅτι ἐκ διαφόρων μερῶν τοῦ νομοῦ Ἀδριανουπόλεως καὶ ἰδίως ἐκ τοῦ καζᾶ Βιζύης, οἱ Ἑλληνορθόδοξοι κατὰ χιλιάδας ἐκπατρίζονται οἰκογενειακῶς συνεπείᾳ πιέσεων τῶν ἐπιτοπίων ὑπαλλήλων καὶ ὅτι ἡ κατάστασις αὕτη περιάγει τὸ Πατριαρχεῖον εἰς ἀμηχανίαν καὶ ἀπόγνωσιν, ἐπισυνάπτει κατάλογον περιέχοντα τά, ὡς ἄνω, γεγονότα. Γενομένης ἀνταποκρίσεως μετὰ τοῦ ὑπουργείου τῶν Ἐσωτερικῶν ἐλήφθη διὰ τεσκερὲ ἀπαντητικὸν ἔγγραφον τῆς νομαρχίας Ἀδριανουπόλεως, διαλαμβάνον ὅτι ἐκ τῶν γενομένων ἐπιτοπίων ἀνακοινώσεων

ἐγνώσθη ὅτι οὐδεὶς διεσκορπίσθη οὔτε ἐξεπατρίσθη ἐκ τῶν χωρίων Καρατσαλῆ καὶ Γραπούνας ἐν τῷ καζᾷ Κεσσάνης, καθὼς γράφει τὸ ὑμέτερον Πατριαρχεῖον, ὅτι ἐν Κεσσάνῃ δὲν ὑπάρχει χωρίον ὑπὸ τὸ ὄνομα Καρυαί, ὅτι αἱ δηλώσεις περὶ τοῦ ὅτι τριακόσια ἄτομα μετηνάστευσαν ἐξ Ὑψάλων εἶνε ἀνυπόστατοι, ὅτι ἐκ τοῦ μέρους τούτου ἐδραπέτευσαν εἰς Ἑλλάδα, διὰ μέσου Λίνου, 5—10 πρόσωπα διὰ λόγους στρατολογίας, ὅτι τινὲς ἐξ αὐτῶν συλληφθέντες, ἐνῷ ἡτοιμάζοντο νὰ δραπετεύσωσιν, ἐπεστράφησαν εἰς τὰ μέρη των, ἐξ οὗ ἐξάγεται ὅτι δὲν ἐξησκήθη κατ' αὐτῶν βία καὶ πίεσις ἀλλ' ὅτι ἀπεναντίας ἠμποδίσθησαν τῆς μεταναστεύσεως, ὅτι οἱ ἀποπειραθέντες νὰ δραπετεύσωσι κάτοικοι τῶν χωρίων Ἀχοὺρ-Κουρουτσοῦ, Χηδὴρ καὶ Σουλτάν-κιοϊ ἐπέστρεψαν εἰς τὰ χωρία αὐτῶν χάρις εἰς τὰ ληφθέντα μέτρα, ὅτι εἶνε καθ' ὁλοκληρίαν ψευδῆ τὰ καταγγελθέντα ὅτι ἐν Μυριοφύτῳ ἐξησκήθη πίεσις, ὅτι ἐν τῇ διοικήσει Περιστάσεως συνεπείᾳ πιέσεων καὶ κακώσεων, οὐδὲ εἷς ἐξεπατρίσθη, οὔτε ἐζητήθη παρ' οὐδενὸς συνδρομὴ διὰ τῆς βίας, ὅτι εἶνε ἀνυπόστατοι αἱ καταγγελίαι περὶ τοῦ ὅτι τὰ χωρία Μαγκριώτισα, Χάσπουγα, ἁγία Ἄννα, ἅγιος Ἰωάννης, Τσακιλῆ, Ἀκσιεζὴμ καὶ Μήδεια ἠπειλήθησαν καὶ ἐπιέσθησαν ὑπὸ ἀλβανικῶν συμμοριῶν, ὅτι οἱ χωρικοὶ ἠρνήθησαν νὰ παραδώσωσι τοὺς δράστας τῶν ἐν τοῖς ἑλληνορθοδόξοις χωρίοις λαβόντων χώραν ἐπεισοδίων καὶ ὅτι συνεπῶς ἡ πρᾶξις αὕτη οὐδεμίαν ἀμφιβολίαν ἀφῆκεν ὅτι ταῦτα διεπράχθησαν ὑπὸ τῶν ὑπὲρ τῆς μεταναστεύσεως κηρυχθέντων χωρίων, ὅτι τὰ ἐγγραφα τὰ ληφθέντα παρὰ τῶν χωρικῶν τῶν μεταναστευσάντων ἐκ τῶν χωρίων τούτων ἀρκοῦσιν ὅπως ἀποδείξωσι πόσον πατρικῶς συμπεριεφέρθησαν οἱ ὑπάλληλοι πρὸς τοὺς χωρικούς, ὅτι ὑφίστανται σήμερον ἰδίως τὸ ἔγγραφον τὸ δοθὲν ὑπὸ τοῦ ἀρχιερατικοῦ ἐπιτρόπου παπᾶ Ἀνέ-

στη καὶ τοῦ δημάρχου, δι' οὗ ἐκφράζονται εὐχαριστίαι διὰ τὰ ληφθέντα μέτρα πρὸς παρακώλυσιν τῆς μεταναστεύσεως τῶν ἑλληνορθοδόξων κῆς κωμοπόλεως ταύτης, ὅτι συνεπῶς ἐκ τῶν ὑπαρχόντων γραμμάτων καὶ ἐκ τῆς ἐπιμονῆς τοῦ λαοῦ εἰς τὸ νὰ ἐκπατρισθῇ. χωρὶς νὰ λάβῃ ὑπ' ὄψιν τὰς συμβουλὰς τοῦ ρηθέντος ἐπιτρόπου καὶ τῶν ἀπεσταλμένων τῶν Πατριαρχείων, ἀποδεικνύεται ὅτι ἡ μετανάστευσις προῆλθεν ἐκ τῆς ὑποκινήσεως τῶν Ἑλλήνων, ὅτι οἱ ἑλληνορθόδοξοι τῶν χωρίων Ἀχμὲτ-βέη, Ἀϊβαλῆ καὶ Πόλου συνεπείᾳ ὑποκινήσεων συμπατριωτῶν αὐτων, ἐν Ἑλλάδι εὑρισκομένων, ἀποταθέντες πρὸς τὸν κυβέρνησιν καὶ διακόψαντες πᾶσαν σχέσιν, μετηνάστευσαν χωρὶς νὰ λάβωσιν ὑπ' ὄψιν τὰς γενομένας αὐτοῖς συμβουλὰς, ὅτι δὲν ἐγένετο ἐπίθεσις κατὰ τῶν οἰκημάτων τῶν ἑλληνορθοδόξων κατοίκων τοῦ χωρίου Γ'ένna τῆς ὑποδιοικήσεως Πουνὰρ-χισάρ, ἀλλ' ὅτι τῇ ἐνεργείᾳ τῆς δημογεροντίας τῆς ἑλληνορθοδόξου κοινότητος τῶν χωρίων τούτων ἐγκατεστάθησαν πρόσφυγες εἰς τὰ μέρη: οἷον κενοὺς ἀχυρῶνας καὶ δωμάτια, ἐντὸς τῶν ὁποίων οὐδεὶς εὑρίσκετο καὶ τῶν ὁποίων οἱ ἰδιοκτῆται εὑρίσκονται ἐν Ρουμανίᾳ, ὅτι ἐκτὸς τῶν οἰκιῶν τοῦ χωρίου Σκοπού, ἐντὸς τῶν ὁποίων ἀνέκαθεν κατῴκουν Μουσουλμάνοι, εἰς οὐδεμίαν οἰκίαν χριστιανικὴν ἐγκατεστάθησαν πρόσφυγες, ὅτι οὐδεὶς ἐκ τῶν κατοίκων τοῦ χωρίου Μάνδρα (Διδυμοτείχου) ἐξεδιώχθη ἔξω τῶν συνόρων ἀλλ' ὅτι οἱ κάτοικοι τοῦ ἐν λόγῳ χωρίου καναγίνονται εἰς τὰς ἐργασίας αὐτων ἐν τῷ χωρίῳ ἐν ἄκρᾳ ἡσυχίᾳ καὶ ὅτι ἐντὸς τῆς διοικήσεως Ραιδεστοῦ οὐδεμία πίεσις ἐξησκήθη ἐναντίων τῶν ἑλληνορθοδόξων ἐκ μέρους τῶν Μουσουλμάνων καὶ τῶν ὑπαλλήλων καὶ ὅτι τινὲς μόνον ἐκ τῶν κατοίκων τῶν ἑλληνορθοδόξων χωρίων μετηνάστευσαν οἰκείᾳ βουλήσει.

Ἐφ' ᾧ πρὸς δήλωσιν τῶν ἀνωτέρω ἐγράφη ὁ παρὼν φιλικὸς τεσκερές.

Τῇ 27 Μαΐου 1330]1914.

Ὁ ὑπουργὸς τῆς Δικαιοσύνης
καὶ τῶν Θρησκευμάτων

ΙΒΡΑΧΗΜ

ΤΗ Α. Ε. ΤΩ ΥΠΟΥΡΓΩ ΤΗΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ
ΚΑΙ ΤΩΝ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

Ἐξοχώτατε,

Λαμβάνομεν τὴν τιμὴν νὰ ὑποβάλωμεν τῇ Ὑμετέρᾳ Ἐξοχότητι ὅτι τὸν ἀπὸ πολλοῦ χρόνου φρικτὸν καταδιωγμὸν τοῦ ἡμετέρου Γένους ἐν Θράκῃ τὸ Πατριαρχεῖον μετὰ κατωδύνου ψυχῆς βλέπον, ἐπανειλημμένως ἀνηνέχθη τῇ σεβαστῇ κυβερνήσει καὶ προφορικῶς δι' ἐπιτροπῶν καὶ διὰ τακριρίων ἀπῄτει τὴν ἄρσιν τοῦ κακοῦ καὶ τελευταῖον καὶ πρὸς αὐτὸν τὸν Ἄνακτα· καὶ ἀνεγνώρισε μὲν πάντοτε ἡ σεβαστὴ Κυβέρνησις τὴν δικαίαν ἡμῶν ἀπαίτησιν καὶ ὑπεσχέθη ὅτι θὰ φροντίσῃ καὶ προνοήσῃ, ἀλλὰ δυστυχῶς οὐδὲν ἐγένετο· χιλιάδες δὲ οἰκογενειῶν ἀπωλέσθησαν καὶ μεθ' ὅλας αὐτῆς τὰς ὑποσχέσεις καὶ διαβεβαιώσεις ἐξακολουθεῖ ἡ καταστροφή. Ἐνῷ δὲ τὸ Πατριαρχεῖον εἶχε τὸν νοῦν καὶ ὅλην αὐτοῦ τὴν σκέψιν πρὸς τὰ ἐν Θράκῃ διαδραματιζόμενα, αἴφνης καὶ μετ' ἐκπλήξεως μανθά-

νει ὅτι τὸ κακὸν ὁρμητικώτατα ἐπέπεσε κατὰ τοῦ ἡμετέρου Γένους καὶ ἐν τῇ Ἀνατολῇ καὶ θύει καὶ ἀπολύει, τῇ ἐνοχῇ ὀργάνων δυστυχῶς τῆς σεβαστῆς Κυβερνήσεως· τοῦτο περιήγαγε τὸ Πατριαρχεῖον εἰς τὴν ἐσχάτην ἀπελπισίαν. Τὰ Δύο Διοικητικὰ Σώματα τῶν Πατριαρχείων, συναισθανόμενα τὴν φοβερὰν, ἣν φέρουσιν, εὐθύνην ἀπέναντι τοῦ Ἔθνους καὶ ἐν γένει τοῦ ὅλου χριστιανισμοῦ, συμμερίζονται τὸ βαρὺ πένθος τοῦ Ἔθνους, καταδικασθέντος, ὡς φαίνεται, εἰς ἐξόντωσιν· διὸ καὶ προέβησαν εἰς τὴν διακοπὴν τῆς λειτουργίας ἐκκλησιῶν καὶ σχολῶν, ἀποφασίζουσι νὰ ἀποχωρήσωσι τῆς ἐξασκήσεως τῶν καθηκόντων αὐτῶν, ἀπεκδυόμενα πάσης εὐθύνης καὶ ποιοῦνται ἔκκλησιν εἰς τὰς Ὀρθοδόξους Αὐτοκεφάλους Ἐκκλησίας καὶ ἐν γένει εἰς ἅπασαν τὴν χριστιανωσύνην, ἐκζητοῦντα τὴν σωτηρίαν.

Τῇ 27 Μαΐου 1330]1914.

εὐχέτης

Ὁ Πατριάρχης τῶν Ρωμαίων

ΓΕΡΜΑΝΟΣ

Ι

ΤΗ Α. ΠΑΝΑΓΙΟΤΗΤΙ ΤΩ ΠΑΤΡΙΑΡΧΗ ΤΩΝ ΡΩΜΑΙΩΝ

Παναγιώτατε,

Ἐλήφθη καὶ ὑπεβλήθη διὰ τεσκερὲ τῇ Μ. Βεζυρείᾳ τὸ τακρίριον τῆς Ὑμετέρας Παναγιότητος, δι' οὗ ἐκ-

θέτει ὅτι τὸ ὑμέτερον Πατριαρχεῖον, καίτοι ἐξ ἀφορμῆς τῶν ἀπὸ πολλοῦ καιροῦ ἐν Θράκῃ λαμβανόντων χώραν γεγονότων ἐπανειλημμένως ἀνηνέχθη τῇ σεβαστῇ Κυβερνήσει καὶ ὑπέβαλεν ὑπόμνημα τῇ Α. Α. Μεγαλειότητι ἐξαιτούμενον τὴν ἄρσιν τῆς καταστάσεως ταύτης, ἐν τούτοις, ἐπειδὴ δὲν ἐλήφθησαν τὰ ἀπαιτούμενα μέτρα, καὶ ἐπειδὴ ἀκολούθως ἡ κατάστασις αὕτη ἐπεξετάθη καὶ εἰς τὰ μέρη τῆς Ἀνατολῆς, ὡς ἐκ τούτου ἀπεφάσισεν ὅπως προβῇ εἰς τὸ κλείσιμον τῶν ἐκκλησιῶν καὶ σχολῶν καὶ ἀποχωρήσῃ τῆς ἐξασκήσεως τῶν εἰς αὐτὸ ἀνατεθειμένων καθηκόντων·

Ἡ Μ. Βεζυρεία ἀπαντητικῶς διέταξεν ὅπως κοινοποιηθῶσι τῇ Ὑμ. Παναγιότητι τὰ ἑξῆς:

Ἡ Αὐτοκρατορικὴ Κυβέρνησις εἶχεν ἤδη προβῇ ἀφ' ἑνὸς μὲν εἰς τὴν ἐξέτασιν καὶ ἄρσιν τῶν λόγων τῆς μεταναστεύσεως μέρους τινος ἐκ τῶν Ἑλληνοθωμανῶν, τῶν κατοικούντων εἰς τινα μέρη τῶν αὐτοκρατορικῶν νομαρχιῶν, ἀφ' ἑτέρου δὲ εἰς τὴν ἄρσιν πάσης καταστάσεως ἀντικειμένης εἰς τὸν σκοπὸν τῆς μεταξὺ τῶν διαφόρων στοιχείων ἁρμονικῆς συμβιώσεως καὶ συνεπαγομένης τὴν ζημίαν ἀλλήλων. Συνάμα δὲ ἐξησφάλισε καὶ τὸ ζήτημα τῆς εἰς τοὺς δικαιούχους ἐπιστροφῆς τῶν κατὰ τὴν μετανάστευσιν παρὰ τῶν Ἑλληνοθωμανῶν ἀδίκως κατασχεθέντων πραγμάτων καὶ κτημάτων, ὡς καὶ τὴν παρεμπόδισιν τῆς μὴ ἐπαναλήψεως τῶν τοιούτων πράξεων. Ἀπεφυλακίσθησαν δὲ προηγουμένως ἑξήκοντα ἐννέα Ἑλληνοθωμανοί, οἵτινες καθὰ ἐγνώσθη, εἶχον τεθῇ ὑπὸ κράτησιν κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο εἰς διάφορα μέρη, πρόκειται δὲ ν' ἀποφυλακισθῶσι καὶ οἱ λοιποί, ἐξεταζομένου ἀμέσως τοῦ βαθμοῦ καὶ τῆς φύσεως τῶν ἐγκλημάτων αὐτῶν. Ἐγένετο δὲ προσέτι εὐχαρίστως ἀποδεκτὴ ὑπὸ τῶν πρεσβειῶν τῶν Μ. φίλων Δυνάμεων καὶ ἡ πρότασις ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἀποστολὴν ὑπαλλήλων τινῶν παρὰ τῇ Αὐτοῦ Ἐξοχότητι τῷ ὑπουργῷ τῶν

Ἐσωτερικῶν Ταλὰτ βέη, εὑρισκομένῳ σήμερον εἰς τὰ μέρη τῆς Σμύρνης, ἐπὶ τῷ τέλει ἵνα λάβωσιν ἰδιαιτέρας πληροφορίας περὶ τῶν ληφθέντων μέτρων καὶ τῆς ἐκτελέσεως αὐτῶν.

Ἐπειδὴ συνεπῶς οὐδεὶς ὑπάρχει λόγος πρὸς παρεξηγήσεις περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου, καὶ ἐπειδὴ προφανὲς τυγχάνει ὅτι δὲν θὰ ἐπιδοκιμασθῇ ὑπὸ τῆς Αὐτοκρ. Κυβερνήσεως, ὅπως ἓν μέρος τῶν ὀθωμανῶν ὑπηκόων στερηθῇ τῆς ἐκπληρώσεως τῶν θρησκευτικῶν αὐτοῦ καθηκόντων καὶ τὰ τέκνα αὐτοῦ στερηθῶσι τῶν εὐεργετημάτων τῆς παιδείας, ὡς ἐκ τούτου δέον ἵνα ἀνοιχθῶσιν αἱ ἐκκλησίαι καὶ αἱ σχολαί.

Ἐφ' ᾧ ἐγγράφη ὁ παρὼν φιλικὸς τεσκερὲς ὅπως εὐαρεστηθῇ ἡ Ὑμ. Παναγιότης νὰ ἐκτελέσῃ τὸ προσῆκον καὶ δηλώσῃ ἡμῖν τὸ ἀποτέλεσμα.

Τῇ 12 Ἰουνίου 330]1914

Ὁ ὑπουργὸς τῆς Δικαιοσύνης
καὶ τῶν Θρησκευμάτων

ΙΒΡΑΧΗΜ

ΙΑ

ΤΗ Α. Ε. ΤΩ ΥΠΟΥΡΓΩ ΤΗΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

Ἐξοχώτατε,

Ἐγκαίρως ἐλήφθη καὶ ἐμελετήθη προσηκόντως ἐν συνεδριάσει τῶν Δύο Σωμάτων ὑπὸ τὴν προεδρείαν μου ὁ ὑπ'

ἀριθ. 55 καὶ ἡμερομ. 1 Σαμπὰν 332 καὶ 12 Χαζιρὰν 330 τεσκερές, δι' οὗ ἡ Ὑμετέρα Ἐξοχότης ἀπαντητικῶς εἰς τὸ πρὸς τὴν Μ. Βεζυρείαν ἀποσταλὲν πατριαρχικὸν τακρίριον ὑπὸ ἡμερομ. 27 Μαΐου 1914 δηλοῖ τὰς ἀγαθὰς διαθέσεις τῆς Κυβερνήσεως σχετικῶς πρὸς τὰ αἰτήματα ἡμῶν, τὰ ἀφορῶντα εἰς τὸν ἐξοντωτικὸν διωγμὸν καὶ εἰς τὴν ἐπάνοδον τῆς ἡσυχίας καὶ τάξεως, ὅτι δηλ. ἡ αὐτοκρατορικὴ Κυβέρνησις προέβη ἤδη εἰς ἐξακρίβωσιν των αἰτίων, ἕνεκα τῶν ὁποίων ἔνιοι τῶν ἑλληνοθωμανῶν κατοίκων νομαρχιῶν τινων τῆς ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας ἤρξαντο μεταναστεύοντες καὶ εἰς τὴν λῆψιν των μέσων, δι' ὧν θὰ ἤρετο ἡ κατάστασις αὕτη, ἡ ἀντικειμένη εἰς τὸν σκοπὸν τῆς μεταξὺ τῶν κατοίκων ἁρμονικῆς συμβιώσεως καὶ προκαλοῦσα τὴν ζημίαν ἀλλήλων, ἐξησφάλισε δὲ καὶ τὸ ζήτημα τῆς ἐπιστροφῆς τῶν κατὰ τὴν μετανάστευσιν ἀδίκως παρὰ τῶν ἑλληνοθωμανῶν καταληφθέντων πραγμάτων καὶ κτημάτων κτλ.

Τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον δηλοῦν ὅτι ἡ διακοπὴ τῆς λειτουργίας ἐκκλησιῶν καὶ σχολῶν προέκυψεν ἐκ τοῦ φοβεροῦ πένθους, ἐν ᾧ ἐβυθίσθη τὸ ἡμέτερον ἔθνος ἀπὸ τῶν φρικαλεοτήτων τοῦ διωγμοῦ, αἱ ὁποῖαι δυστυχῶς εἰσέτι ἐξακολουθοῦσιν ἀπηνῶς, ἡ δὲ θεραπεία τοῦ κακοῦ ἀνήκει ἀποκλειστικῶς τῇ Κυβερνήσει, παρατηρεῖ ὅτι μετ' εὐχαριστήσεως εἶδε τὰς ὡς ἄνω καθησυχαστικὰς ἐπαγγελίας τῆς Κυβερνήσεως καὶ θὰ προέβαινεν ἀμέσως, ἐπὶ τῇ βάσει τούτων εἰς τὸ ἄνοιγμα τῶν Ἐκκλησιῶν καὶ σχολῶν, ἐὰν διεπίστου ὅτι τὰ πράγματα ἀνταποκρίνονται εἰς τὰς κυβερνητικὰς ἐπαγγελίας. Ἀλλ, ἐπειδὴ αἱ πανταχόθεν ἐρχόμεναι εἰς τὰ Πατριαρχεῖα εἰδήσεις παριστῶσιν ὅτι τὸ κακὸν δὲν ἐξέλιπε, καίτοι δὲ τὸ ῥεῦμα τῆς μεταναστεύσεως φαίνεται ἀνασταλέν, οὐδεμία ὅμως εἰσέτι ἀποκατάστασις εἰς τὰ ἑστίας αὐτῶν ἐγένετο

τῶν ὁπωσδήποτε ἐκ τῶν χωρίων αὐτῶν ἀπελθόντων ἑλληνοθωμανῶν μετ' ἀποδόσεως τῶν παρ' αὐτῶν ἁρπαγέντων καὶ ἐξασφαλίσεως τῶν μέσων τῆς συντηρήσεώς των, χιλιάδες δὲ ψυχῶν μένουσιν ἄστεγοι καὶ στεροῦνται τῶν πάντων, ἐὰν δέ τινες ἐκβιάζωνται εἰς ἐπάνοδον, εἶναι γνωστὸν ὅτι ἡ ἐπάνοδος αὐτῶν, στερουμένων τῶν πάντων καὶ αὐτῶν ἔτι τῶν μέσων τῆς συντηρήσεως ,οὐδόλως σημαίνει ἀποκατάστασιν τῶν πραγμάτων εἰς τὴν προτέραν αὐτῶν θέσιν, θὰ ὁμολογήσῃ καὶ ἡ αὐτοκρατορικὴ Κυβέρνησις ὅτι, τούτων οὕτως ἐχόντων, δὲν δύναται τὸ Πατριαρχεῖον νὰ εἴπῃ ὅτι αἱ ἐπαγγελίαι τῆς Κυβερνήσεως ἐπραγματοποιήθησαν, τοσούτῳ μᾶλλον ὅσῳ ἐξακολουθεῖ ὑφιστάμενος ὁ πανταχοῦ τοῦ Κράτους. καὶ ἐν αὐτῇ τῇ Κων)πόλει, ὑπὸ ποικίλας μορφὰς ἐξασκούμενος κατὰ τῶν ἑλληνοθωμανῶν ἐμπορικὸς ἀποκλεισμός, δι' οὗ ἀνατρέπονται καὶ τὰ ἀγαθὰ σχέδια τῆς αὐτοκρατορικῆς Κυβερνήσεως, ἀποστερουμένου μέρους τῶν κατοίκων τῆς αὐτοκρατορίας τῶν μέσων τῆς συντηρήσεως.

Ὅσον δὲ ἀφορᾷ εἰς τοὺς ἐν ταῖς φυλακαῖς κρατουμένους, περὶ ὧν ὁ κυβερνητικὸς τεσκερὲς ἀναφέρει ὅτι 69 ἐξ αὐτῶν ἀπελύθησαν, οἱ δὲ λοιποὶ θὰ ἀποφυλακισθῶσιν ἐξεταζομένου τοῦ βαθμοῦ καὶ τῆς φύσεως τῶν πλημμελημάτων αὐτῶν, τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον παρατηρεῖ ὅτι αἱ φυλακίσεις αὗται προέρχονται ἐκ τῆς αὐτῆς αἰτίας, διὸ παρακαλεῖται ἡ αὐτοκρατορικὴ Κυβέρνησις ὅπως πάντας τοὺς συνεπείᾳ τοῦ διωγμοῦ ἐπὶ διαφόροις προφάσεσι συλληφθέντας καὶ εἰς τὰς φυλακὰς κρατουμένους πολυαρίθμους ἑλληνοθωμανοὺς ἀπολύσῃ ἀμέσως καὶ ἄνευ δικαστικῶν διατυπώσεων, ἀπονέμουσα ἀμνηστείαν καὶ εἰς τοὺς διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν καταδεδικασμένους, ὅπερ θέλει, μετὰ τῆς ἐκτελέσεως καὶ τῶν λοιπῶν, ὡς ἄνω, ἐπαγγελιῶν τῆς Κυβερνήσεως, πείσει τὸ Πατριαρχεῖον ὅτι πᾶς λόγος παρεξηγήσεως ἤρθη.

Τὸ Πατριαρχεῖον ἐν τέλει εὐχαριστεῖ τὴν αὐτοκρατορικὴν Κυβέρνησιν διὰ τὴν ὑπ' αὐτῆς ἐπιδεικνυομένην μέριμναν ὅπως μὴ μέρος τῶν κατοίκων τῆς αὐτοκρατορίας στερῆται τῆς ἐκτελέσεως τῶν θρησκευτικῶν αὐτοῦ καθηκόντων καὶ τὰ τέκνα αὐτοῦ τῆς εὐεργεσίας τῆς παιδείας, ἀλλ' ἐπιτρέπει ἑαυτῷ νὰ προβῇ εἰς τὴν παρατήρησιν ὅτι ἐὰν ὑπάρχῃ τις πρωτίστως καὶ ὑπὲρ πάντα ἄλλον ἐνδιαφερόμενος διὰ τὰ θρησκευτικὰ καθήκοντα καὶ τὴν ἐκπαίδευσιν τῶν ὀρθοδόξων τῆς αὐτοκρατορίας εἶναι τὸ ἀπὸ αἰώνων μόνον διὰ τοῦ ὀβολοῦ τῶν πτωχῶν, ὀρφανῶν, χηρῶν καὶ λοιπῶν χριστιανῶν, συντηροῦν τὰς Ἐκκλησίας καὶ σχολὰς αὐτοῦ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον.

Ἀπεκδεχόμενον δὲ τὴν πραγματοποίησιν τῶν ἀγαθῶν τῆς Κυβερνήσεως διαθέσεων διατελεῖ.

Τῇ 11 Σαπὰν 1332, τῇ 22 Ἰουνίου 1330]1914.

εὐχέτης

Ὁ Πατριάρχης τῶν Ρωμαίων

ΓΕΡΜΑΝΟΣ

ΙΒ

ΤΗ Α. Ε. ΤΩ ΥΠΟΥΡΓΩ ΤΗΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

Ἐξοχώτατε,

Τὰ Δύο Διοικητικὰ τῆς Ἐκκλησίας Σώματα λαβόντα ὑπ' ὄψιν τὴν ἐν Εὐρώπῃ ἐπελθοῦσαν ἐσχάτως κατάστασιν καὶ

ἐκτιμῶντα δεόντως τὴν ὑψίστην σπουδαιότητα τῆς ἐξαιρετικῆς θέσεως, ἐν ᾗ τὸ ὀθωμ. κράτος εὑρηται, πρὸς δὲ πεποιθότα ὅτι κατὰ γράμμα ἐκτελεσθήσονται αἱ συνεπείᾳ αἰτημάτων τοῦ Πατριαρχείου ἐκ μέρους τῆς Κυβερνήσεως δοθεῖσαι ὑποσχέσεις καὶ ἐπαγγελίαι, ὑποβάλλουσιν ὅτι ἀπεφασίσθη παμψηφεὶ τὸ ἄνοιγμα τῶν Ἐκκλησιῶν καὶ τῶν σχολῶν καὶ ἡ ἐπανάληψις τῆς λειτουργίαστοῦ Πατριαρχείου.

Τῇ 28 Ἰουνίου 330]1914.

εὐχέτης

Ὁ Πατριάρχης τῶν Ρωμαίων

ΓΕΡΜΑΝΟΣ

ΙΓ

ΤΗ Α. Ε. ΤΩ ΥΠΟΥΡΓΩ ΤΗΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ

ΚΑΙ ΤΩΝ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

Ἐξοχώτατε,

Συνημμένως ὑποβάλλεται σημείωμα λυπηρῶν γεγονότων συμβάντων κατὰ τὰς γενομένας τελευταίως μετατοπίσεις διαφόρων κοινοτήτων ἐν τῇ περιοχῇ Μαρμαρᾶ καὶ Θρακικῆς χερσονήσου. Περὶ πολλῶν ἐξ αὐτῶν καὶ προηγουμένως

τὸ Πατριαρχεῖον ἐπληροφόρησε τὴν σεβαστὴν Κυβέρνησιν καὶ ἐφείλκυσε τὴν προσοχὴν αὐτῆς· ἀλλ' ὡς τὰ γεγονότα καταδεικνύουσι, τὸ ἐπιτελούμενον εἰς βάρος τῶν χριστιανῶν κακὸν ὄχι μόνον δὲν ἐμετριάσθη, ἀλλ' ὀσημέραι τείνει νὰ λάβῃ διαστάσεις μείζονας καὶ εἰς ἄκρον δεινάς.

Ἐν πρώτοις ὁ μετατοπισμὸς καὶ ἐκπατρισμός, ὅστις ἐγένετο κατ' ἀρχὰς ἐν περιοχαῖς πολεμικῶν ἐνεργειῶν εἴτε παρουσῶν εἴτε ἐπικειμένων, ἤρξατο σήμερον ἐπεκτεινόμενος καὶ ἐπὶ περιοχῶν, εἰς ἃς δυσκόλως δύναται νὰ εὑρεθῇ πειστικὴ δικαιολογία τῆς ἀνάγκης αὐτῶν, β΄.) ὁ ἐκπατρισμὸς λαμβάνει πολλαχοῦ τὴν μορφὴν βιαίου διωγμοῦ τῶν κατοίκων, ἄνευ λόγου καὶ οὐδενὸς δεδομένου, ὑφισταμένων παντοίας κακώσεις, γ΄.) ἐνῷ δὲν πρόκειται περὶ ἀνθρώπων κριθέντων ἀξίων τιμωρίας τινὸς, ἀλλὰ ὁ σκοπὸς τῆς μετατοπίσεως αὐτῶν ἀφορᾷ εἰς τὴν ἀπομάκρυνσιν ἁπλῶς ἀπὸ τοῦ τόπου τῆς προτέρας κατοικίας αὐτῶν ὅπου, διὰ τοῦτον ἢ ἐκεῖνον τὸν λόγον, ἐκρίθη ἀσύμφορος ἡ παρουσία αὐτῶν, ἡ πρὸς αὐτοὺς διαγωγὴ οὐδόλως διαφέρει τῆς πρὸς τοὺς φωραθέντας ἐνόχους, δ΄.) ἐνῷ ἀναμφιβόλλως καὶ εὐχερέστερον καὶ φιλανθρωπότερον ἡ ἐγκατάστασις αὐτῶν ἠδύνατο νὰ γίνῃ εἰς μέρη καταλληλότερα καὶ προσφορώτερα, πολλάκις δὲ ἀφόβως νὰ ἐπαφεθῇ εἰς τοὺς πλείστους αὐτῶν ἡ ἐκλογὴ τῆς νέας αὐτῶν διαμονῆς, ἡ μεταφορὰ αὐτῶν καὶ ἐγκατάστασις γίνεται εἰς μέρη ἐπιτείνοντα τὴν λύπην καὶ ἀπελπισίαν αὐτῶν, ἡ ὅλη δὲ μετατόπισις αὐτῶν ἐκτελεῖται κατὰ τρόπον ὅστις ἐκθέτει εἰς κίνδυνον καὶ αὐτὴν τὴν ζωὴν αὐτῶν, ε΄.) κατὰ τὰς πλείστας τῶν περιπτώσεων, αἱ μετατοπίσεις αὗται ἐξετελέσθησαν ἐντὸς ἐλαχίστου χρονικοῦ διαστήματος, ἐνῷ οὐδὲν ὑπῆρχε γεγονὸς δικαιολογοῦν τὴν ἔκτακτον ταύτην καὶ αὐστηροτάτην σπουδήν, στ΄.) εἰς τοὺς οὕτω μετατοπιζομένους καὶ φυσικῶς βεβαίως ἦτο ἀδύνατον ἀλλὰ καὶ ῥητῶς ἀπηγορεύθη εἰς πολλὰ μέρη νὰ λάβωσ

μεθ' ἑαυτῶν οἱανδήποτε ἀποσκευήν, ζ.) εἰς τὰ πλεῖστα μέρη ἡ καταληφθεῖσα περιουσία τῶν ἐκπατρισθέντων ἐγένετο ἔρμαιον καὶ λάφυρον τοῦ πρώτου τυχόντος, τὰ ἐμπορεύματα ἐπωλήθησαν πρὸς ὄφελος ἄλλων, εἰς τοὺς κόπους τῶν ἀγρῶν καὶ τῶν κήπων αὐτῶν, ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ τῆς συγκομιδῆς, ὑπεισῆλθον ἄλλοι καὶ εἰς αὐτὴν δὲ τὴν ἀκίνητον αὐτῶν περιουσίαν ἀδεῶς ἐγκατεστάθησαν πρόσωπα, οὐδὲν δικαίωμα ἢ σχέσιν πρὸς αὐτὰ ἔχοντα.

Τὸ Πατριαρχεῖον γινῶσκον τὸ φιλόνομον καὶ νομοταγὲς τῶν χριστιανῶν αὐτοῦ δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ παραδεχθῇ ὅτι οἱ ἄνθρωποι οὗτοι ἐπραξαν ἢ ἠδύναντο νὰ πράξωσί τι ἐναντίον πρὸς τὰ συμφέροντα τοῦ Κράτους. Ἐν πάσῃ ὅμως περιπτώσει ἐκφράζον τὴν θλῖψιν αὐτοῦ διὰ τὰ ἄνευ βασίμου λόγου ἐφαρμοζόμενα ἐκτάκτως αὐστηρὰ μέτρα πρὸς τὸν ὑπ' αὐτὸ χριστιανικὸν πληθυσμόν, ἐν ἀντιθέσει ὅλως πρὸς τοὺς λοιποὺς τοῦ κράτους κατοίκους, εὐελπιστεῖ ὅτι ἡ σεβαστὴ Κυβέρνησις θὰ εὐαρεστηθῇ νὰ διατάξῃ φιλοδικαίως τὴν κατάπαυσιν παρομοίων λυπηρῶν γεγονότων καθὼς καὶ τὴν ἐξασφάλισιν τῶν περιουσιῶν τῶν οὕτως ἢ ἄλλως ἐκπατρισθέντων καὶ τὴν προσήκουσαν συντήρησιν αὐτῶν, τοσούτῳ μᾶλλον ὅσῳ τὸ Πατριαρχεῖον ἐξαντληθὲν τελείως ἀδυνατεῖ νὰ ἐπαρκέσῃ εἰς τὰς τοσαύτας ἀνάγκας τοσούτου πληθυσμοῦ· ὅπου δὲ τυχὸν ἐφεξῆς ἀδήριτος ἀνάγκη θὰ ἐπέβαλε τὴν χρῆσιν παρομοίων μέτρων, ἐπιδεικνύηται συμπάθεια καὶ φιλανθρωπία πρὸς τοὺς μετατοπιζομένους, μετριαζομένης τῆς θλίψεως αὐτῶν διὰ τῆς ἐνδείξεως φιλοστόργου μερίμνης, ἐκδηλουμένης διὰ τῆς παροχῆς ἐπαρκοῦς προθεσμίας πρὸς παρασκευὴν καὶ φροντίδα ἐξασφαλίσεως τῶν πραγμάτων αὐτῶν διὰ τῆς φροντίδος περὶ μετριάσεως ὅσον ἔνεστι τῶν ταλαιπωριῶν τῆς μετοικήσεως ἐξ ἧς τοσαῦτα, πρὸ πάντων εἰς τοὺς ἀσθενεῖς καὶ τὰ γυ-

ναικόπαιδα, ἐνδέχεται νὰ συμβῶσι δεινά, διὰ τῆς εἰς κατάλληλα μέρη ἐγκαταστάσεως αὐτῶν, διὰ τῆς ἐπαρκοῦς μερίμνης περὶ συντηρήσεως καὶ ὑγιεινῆς καταστάσεως αὐτῶν κατὰ τὸν χρόνων τῆς ἀναγκαστικῆς αὐτῶν μετατοπίσεως καὶ διὰ τῆς τελείας ἐξασφαλίσεως τῆς ἐν τῇ γενετείρᾳ αὐτῶν ἐγκαταλειφθείσης περιουσίας αὐτῶν.

Τῇ 19 Ἰουνίου 331]1915.

εὐχέτης

ὁ Πατριάρχης τῶν Ρωμαίων

ΓΕΡΜΑΝΟΣ

ΙΔ

ΤΗ Α. ΠΑΝΑΓΙΟΤΗΤΙ

ΤΩ ΠΑΤΡΙΑΡΧΗ ΤΩΝ ΡΩΜΑΙΩΝ

Παναγιώτατε,

Παρετηρήθη ὅτι γίνονται διαβήματα ἐκ μέρους θρησκευτικῶν τινων κέντρων διὰ τῆς ἐπιδόσεως τακριρίων ἢ ἀνεπισήμων ὑπομνημάτων, ἀφορώντων τὸ ζήτημα τῆς μεταφορᾶς κατοίκων, κατ' ἀνάγκην, ἐκ τῆς περιφερείας στρατιωτικῶν ζωνῶν εἰς ἄλλα μέρη. Ἡ λῆψις ὅμως τοιούτων

μέτρων, ἀπορρεόντων ἐκ λόγων στρατιωτικῶν ἀνήκει εἰς τὴν γνώμην καὶ ἐκτίμησιν τῶν στρατιωτικῶν ἀρχῶν, ἡ δὲ ἀνελλιπὴς αὐτῶν ἐφαρμογὴ καὶ ἐκτέλεσις, ὡς καὶ ἡ ἐξασφάλισις τῶν ρηθέντων κατοίκων εἶνε καθῆκον ἀνῆκον εἰς τοὺς πολιτικοὺς ὑπαλλήλους. Ἐπειδὴ ἡ ἐκ μέρους τῶν θρησκευτικῶν ἀρχηγῶν δι' οἱουδήποτε τρόπου ὑποβολὴ διαβημάτων καὶ δηλώσεων ἀναφορικῶς πρὸς τὰ, ὡς εἴρηται, μέτρα καὶ τὰς ἐνεργείας τῆς Κυβερνήσεως, δὲν συνάδει πρὸς τὴν θέσιν, τὴν ἰδιότητα καὶ τὴν ἁρμοδιότητα αὐτῶν, ἡ δὲ ἐξασφάλισις τοῦ σκοποῦ τούτου διὰ τῆς ὑποβολῆς αἰτήσεων, ὅταν δεήσῃ, ἐκ μέρους τοῦ λαοῦ πρὸς τὰ ἁρμόδια τμήματα καὶ δι' ἐπερωτήσεων ἐκ μέρους τῶν βουλευτῶν αὐτοῦ κατὰ τὴν τάξιν εἶνε καὶ νομιμωτέρα καὶ ἀποτελεσματικωτέρα, διὰ τοῦτο ἐγράφη ὁ παρὼν φιλικὸς τεσκερὲς, ὅπως τοὐντεῦθεν ἀπέχῃ καὶ ἡ Ὑμ. Παναγιότης τοιούτων ἀνακοινώσεων.

Τῇ 24 Μαΐου 1332]1916.

Ἐξ ὀνόματος τοῦ Ὑπουργοῦ

τῆς Δικαιοσύνης καὶ τῶν Θρησκευμάτων

ὁ ὑφυπουργὸς

ΓΙΟΤΣΟΤΦ ΚΕΜΑΛΗ

ΔΙΑΦΟΡΑ ΕΓΓΡΑΦΑ

ΙΕ

ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΗ ΚΑΙ ΣΥΝΟΔΙΚΗ ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ ΤΟΙΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΑΙΣ ΤΟΥ ΟΙΚΟΥΜΕΝ. ΘΡΟΝΟΥ

Ἱερώτατε Μητροπολῖτα κλπ.

Αἱ ἀδιαλείπτως καταφθάνουσαι εἰδήσεις περὶ τοῦ διενεργουμένου ἐξοντωτικοῦ κατὰ τοῦ εὐσεβοῦς ἡμῶν Γένους διωγμοῦ, βαθύτατα καταθλίψασαι καὶ συγκινήσασαι τὴν Μητέρα Ἐκκλησίαν, σύντονον προὐκάλεσαν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς τὴν ὀφειλετικὴν πρόνοιαν καὶ μέριμναν αὐτῆς πρὸς προστασίαν τῶν χριστιανῶν καὶ περιφρούρησιν τῶν ἀνθρωπίνων καὶ τῶν πολιτικῶν δικαίων αὐτῶν, ἅτινα κατὰ πρωτοφανῆ καὶ ἀνήκουστον τρόπον παρεβιάζοντο. Καίτοι ὅμως ἀδιακόπως ἐπὶ μῆνας ἤδη τὸ Πατριαρχεῖον ἀνεφέρετο εἰς τὴν Αὐτοκρατορικὴν Κυβέρνησιν, ἐπικαλούμενον καὶ ἐκλιπαροῦν τὴν ἀποτελεσματικὴν ἐνέργειαν καὶ προστασίαν αὐτῆς ὑπὲρ τῶν δεινῶς καταδιωκομένων καὶ ἀδικουμένων ὀρθοδόξων, καίτοι ἐπανειλημμένως καὶ διὰ τακριρίων καὶ δι' ἐπιτροπῶν κατηγγέλθησαν αἱ ἀνήκουστοι βιαιοπραγίαι, καταληστεύσεις καὶ ἀτιμώσεις καὶ διωγμοί, ὅμως οὐ μόνον βελτίωσίς τις ἄχρι τοῦδε τῆς θλιβερᾶς καταστάσεως οὐδεμία παρετηρήθη, ἀλλὰ τοὐναντίον καὶ ἐπὶ μᾶλλον καὶ

μᾶλλον τὸ κακὸν ἐπεξετάθη καὶ ηὔξησεν, ὄψιν ἤδη ἀπὸ ἱκανοῦ γενικοῦ καὶ συστηματικοῦ κατὰ τοῦ Γένους ἡμῶν διωγμοῦ λαβόν. Ἤδη γὰρ ἀπὸ μακροῦ τὰς πρώτας βιαιοπραγίας καὶ ἀδικοπραγίας κατὰ τῶν ὀρθοδόξων, τὰς διὰ τοῦ ἐκθέσμου ἐμπορικοῦ ἀποκλεισμοῦ καὶ τῶν ἐκνόμων φορολογιῶν ἀρξαμένας, διεδέξατο ὁ ἀνήκουστος ἐξοντωτικὸς διωγμὸς καὶ ἐκπατρισμὸς τῶν κατοίκων ὁλοκλήρων κοινοτήτων καὶ χωρίων ὀρθοδόξων ἐν Θράκῃ, οἵτινες ληστευόμενοι πρῶτον παντοιοτρόπως ἐμμέσως καὶ ἀμέσως καὶ ποικιλοτρόπως ἐκπτοούμενοι καὶ βιαζόμενοι ἠναγκάζοντο ἵνα ἀπέλθωσι τῆς γενεθλίου χώρας, γυμνοὶ καὶ λιμώττοντες, καταλιμπάνοντες τὰ ἱερά, τοὺς οἴκους, τοὺς ἀγρούς, τὰ ζῷα καὶ πᾶσαν τὴν οἰκιακὴν καὶ λοιπὴν περιουσίαν αὐτῶν εἰς τοὺς ἔξωθεν ἐκ παντοίων μερῶν καὶ χωρῶν ἐρχομένους καὶ τῇ ἀρωγῇ τῶν ἀρχῶν εἰς τὰ χωρία καὶ τοὺς οἴκους τῶν χριστιανῶν ἐγκαθιδρυομένους πρόσφυγας μουσουλμάνους. Ἐκ τῆς Θράκης δὲ μετὰ τῆς αὐτῆς καὶ μείζονος ἔτι βιαιότητος καὶ ληστρικῆς διαθέσεως μετεδόθη καὶ ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ ὁ ἐξοντωτικὸς διωγμὸς καὶ ὁ ἐξαναγκασμὸς τῶν ὀρθοδόξων πρὸς ἐκπατρισμόν, ὅπου καὶ φόνοι ἤδη ὀρθοδόξων πλεῖστοι σὺν τῇ λοιπῇ λεηλασίᾳ, ταῖς ἀτιμώσεσι καὶ τῷ βιαίῳ ἐκδιωγμῷ πολλαχοῦ ἐσημειώθησαν, φωναὶ δὲ ἀπέλπιδες πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν συνεχῶς ἤδη καταφθάνουσι, τὴν ἔλλειψιν καὶ ἐκεῖ πάσης προστασίας ἐκ μέρους τῶν ἀρχῶν τῆς ζωῆς, τιμῆς καὶ περιουσίας τῶν ὀρθοδόξων διεκτραγῳδοῦσαι καὶ καταγγέλλουσαι.

Ἡ ἀνήκουστος αὕτη κατάστασις τῆς καταπατήσεως τῶν στοιχειωδεστέρων ἀνθρωπίνων καὶ πολιτικῶν δικαίων, ἥτις οὐδὲ ἐν τοῖς ζοφερωτέροις χρόνοις τῆς ἀχαλιναγωγήτου τυραννίας καὶ αὐθαιρεσίας ἐσημειώθη, σαφῶς πλέον ἀπέδειξε καὶ ἐπεβεβαίωσεν ὅτι ἐν τῇ περιστάσει ταύτῃ οὐχὶ περὶ τυχαίων καὶ μεμονωμένων πρόκειται ἐκρήξεων φανατισμοῦ

καὶ μισαλλοδοξίας, οἷαι δυστυχῶς πολλάκις ἐν τῷ παρελθόντι εἰς βάρος τῶν χριστιανῶν κατὰ τὰς δυστυχεῖς ταύτας χώρας τῆς Ἀνατολῆς συνέβησαν, ἀλλ' ὅτι, καθάπερ εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἔκ τε τῶν ποικίλων κατὰ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Γένους ἡμῶν βιαίων δημοσιευμάτων καὶ ἐξ ἄλλων ἐνδείξεων ὑπετοπάζετο, εὑρισκόμεθα ὄντως πρὸ γενικοῦ καὶ συστηματικοῦ σχεδίου ἐξοντώσεως σύμπαντος τοῦ ὀρθοδόξου καὶ χριστιανικοῦ ἐκ τοῦ Κράτους τούτου πληθυσμοῦ, ὅπερ σχέδιον θρασέως ἐπινοηθὲν καὶ παρασκευασθὲν μετὰ θρασύτητος καὶ ἀναισχυντίας ἐφαμίλλου τίθεται ἤδη εἰς ἐφαρμογήν, οὐδενὸς νόμου οὐδὲ δικαίου ὑπ' ὄψιν λαμβανομένου.

Ἐνώπιον τοίνυν τῆς φοβερᾶς ταύτης καταστάσεως, ἣν ὁμοίαν ἡ Ἐκκλησία καὶ τὸ Γένος ἡμῶν οὐδέποτε οὐδὲ ἐν τῇ ἐσχάτῃ δυστυχίᾳ αὐτῶν ἐδοκίμασαν, τὰ Δύο ἐν τοῖς Πατριαρχείοις Σώματα, ἡ Ἁγία καὶ Ἱερὰ Σύνοδος καὶ τὸ Δ. Ε. Μ. Συμβούλιον, ἐξαντλήσαντα πλέον ἀτελεσφόρως πάντα τὰ συνήθη μέτρα ἐνεργείας πρὸς προστασίαν τῶν ληστευομένων καὶ ἐκδιωκομένων ἐκ τῶν οἰκιῶν αὐτῶν καὶ τῆς γενεθλίου χώρας ὀρθοδόξων χριστιανῶν καὶ εἰς ἀμηχανίαν τελείαν περιστάντα, διότι ἡ Αὐτοκρατορικὴ Κυβέρνησις, ἧς χρέος στοιχειῶδες ἐν τῇ προκειμένῃ περιστάσει ἦν ἵνα προστατεύσῃ φιλονόμους καὶ φιλησύχους πολίτας τοῦ Κράτους κατὰ τῶν παντοίων ἀλητῶν καὶ τῶν παρεκτρεπομένων κυβερνητικῶν ὀργάνων, ἐκτὸς ὑποσχέσεων καὶ ἐνθαρρυντικῶν διὰ λόγων διαβεβαιώσεων, οὐδὲν ἐξ ὅσων ἐπεβάλλετο ἐπραξε, τὰ Δύο, λέγομεν, Σώματα, κατάπληκτα πρὸ τοῦ μεγέθους τῆς ἐκραγείσης κατὰ τοῦ Γένους καὶ τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν λαίλαπος καὶ ἐν συναισθήσει τῆς ἐπιβαρυνούσης αὐτὰ ὡς θεματοφύλακας τῆς θρησκευτικῆς καὶ ἐθνικῆς παρακαταθήκης εὐθύνης, συνῆλθον τῇ 25ῃ λήγοντος μηνός,

ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης ἑορτῆς τῆς Πεντηκοστῆς, διὰ τὸ ἔκτακτον καὶ κρίσιμον τῶν καιρῶν, καὶ μετὰ βαθυτάτης ἀγωνίας καὶ θλίψεως τήν τε ὅλην ἄχρι τοῦδε σειρὰν τῶν ἀκατανομάστων ἀδικημάτων καὶ τὰ νεώτερα ἐκ Μικρᾶς Ἀσίας φοβερὰ ἀγγέλματα ὑπ' ὄψει ἔχοντα καὶ περὶ τοῦ πρακτέου διασκεψάμενα, ἀπεφάσισαν καὶ ὥρισαν τὰ ἀκόλουθα, ἤτοι: ἵνα πρὸς ἔνδειξιν τοῦ πένθους τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Γένους ἡμῶν, ἐπὶ τῷ ἀγρίῳ κατ' αὐτῶν διωγμῷ, διακοπῇ ἡ λειτουργία τῶν Ἐκκλησιῶν καὶ σχολῶν ἐν ἁπάσαις ταῖς ἐπαρχίαις, μέχρις οὗ βελτιωθῇ ἡ κατάστασις, καὶ περιορισθῇ ἡ τῆς δημοσίας ἐκκλησιαστικῆς λατρείας ἐκτέλεσις εἰς τὰ ἀπολύτως ἀπαραίτητα διὰ τὰς ἀνάγκας τῶν χριστιανῶν, κατὰ τὸ ἔγκλειστον ὧδε σημείωμα, ἵνα ἀργήσῃ ἐν τοῖς Πατριαρχείοις πᾶσα ἡ τακτικὴ ὑπηρεσία, ἐξακολουθήσωσι δὲ ἐργαζόμενα καὶ φροντίζοντα τὰ Δύο Σώματα μόνον περὶ τοῦ ἐκραγέντος καὶ συνέχοντος οὕτω κινδυνωδῶς τὰ καθ' ἡμᾶς ζητήματος τοῦ διωγμοῦ, καὶ ἵνα τέλος γνωσθῇ ἐπειγόντως καὶ πρὸς τὰς ἀδελφὰς αὐτοκεφάλους Ἐκκλησίας ἡ ἐκραγεῖσα κατὰ τῆς καθ' ἡμᾶς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας καὶ τοῦ ὑπ' αὐτὴν πληρώματος μεγίστη καὶ καταστρεπτικὴ αὕτη λαῖλαψ καὶ ζητηθῇ ἡ συναντίληψις καὶ αὐτῶν πρὸς προστασίαν καὶ σωτηρίαν τοῦ κινδυνεύοντος χριστιανικοῦ πληθυσμοῦ ἐν Τουρκίᾳ.

Ὅθεν ἀγγέλλοντες καὶ τῇ αὐτῆς Ἱερότητι διὰ τῆς παρούσης Πατριαρχικῆς ἡμῶν καὶ Συνοδικῆς Ἐγκυκλίου τοῦτο μὲν τὰς ἄχρι τοῦδε ἐνεργείας τῆς Ἐκκλησίας καὶ τὸ ἀποτέλεσμα αὐτῶν, ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὸν διενεργούμενον ἀπὸ ἱκανοῦ ἤδη κατὰ τοῦ εὐσεβοῦς ἡμῶν Γένους ἐξοντωτικὸν διωγμόν, τοῦτο δὲ καὶ τὰς ληφθείσας ὡς ἄνω ἐξ ἀνάγκης ἀποφάσεις, προτρεπόμεθα ὅπως φροντίσῃ καὶ αὕτη, ἅμα τῇ παραλαβῇ τῆς παρούσης, πρὸς ἐφαρμογὴν καὶ ἐν τῇ παροικίᾳ

αὐτῆς τῶν ἀποφάσεων, συγχρόνως δὲ ἐντείνῃ μετὰ τοῦ εὐσεβοῦς αὐτῆς ποιμνίου τὰς πρὸς τὸν Κύριον κατ' ἰδίαν ἐντεύξεις καὶ δεήσεις ὅπως ἐπίδῃ ἵλεως ἐπὶ τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὸ Γένος ἡμῶν καὶ μὴ δῷ ἵνα ἐν ταῖς ἡμέραις ἡμῶν ἐξαλειφθῇ ἡ ἁγία τοῦ Χριστοῦ πίστις ἐκ χωρῶν, αἵτινες ὑπῆρξαν ἡ κοιτὶς τῆς γενέσεως καὶ ἐξαπλώσεως τῆς ἁγίας καὶ ἀμωμήτου θρησκείας ἡμῶν. Ἡ δὲ τοῦ Θεοῦ χάρις καὶ τὸ ἄσειρον ἔλεος εἴη μετὰ τῆς Ἱερότητος αὐτῆς.

Ἐν Ἁγίῳ Ὄρει τῷ Ἀθῳ τῇ κθ' Μαΐου κθ'.

(Ἕπονται αἱ ὑπογραφαὶ τῆς Λ. Θ. Π. καὶ τῶν σεβ. συνοδικῶν ἀρχιερέων).

ΙΣΤ

ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΟΝ ΓΡΑΜΜΑ

ΠΡΟΣ ΤΑΣ

ΟΡΘΟΔΟΞΟΥΣ ΑΥΤΟΚΕΦΑΛΟΥΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

Βουλαῖς ἀνεξιχνιάστοις τοῦ τὰ πάντα κατὰ τὴν ἀπερινόητον Λύτοῦ σοφίαν διέποντος Κυρίου καὶ Θεοῦ ἡμῶν ἔμελλον ἄρα αἱ κατὰ τὴν ἐῴαν ταύτην λῆξιν χῶραι, αἵτινες ὑπῆρξαν ἡ κοιτὶς τοῦ Χριστιανισμοῦ, αὗται πρῶται δοξασθεῖσαι καὶ δοξάσασαι, ὅσον ἦν ἀνθρωπίνως δυνατόν, δι' ἔργων καὶ μνημείων ἀπαραμίλλων καὶ ἀνεξιτήλων τὴν παραδοθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Θεανθρώπου οὐράνιον διδασκαλίαν

τοῦ Εὐαγγελίου, ἔμελλον, λέγομεν, τῇ χρόνου φορᾷ, δεινῷ καὶ ἀνυποίστῳ ὑποπεσεῖν ἐπιδραμόντων ἔξωθεν ἀλλοθρήσκων κατακτητῶν ζυγῷ, ἡ μὲν μετὰ τὰς δέ, μέχρι καὶ αὐτῆς, τέλος, τῆς βασιλίδος καὶ περικαλλοῦς τοῦ Ἁγίου καὶ Ἰσαποστόλου Κωνσταντίνου Πόλεως, ἥτις ἐπὶ τοσούτους αἰῶνας ὁ λαμπρότερος ὑπῆρξεν ἐν τῇ Οἰκουμένῃ φάρος τῆς εὐσεβείας ἡμῶν. Ἐπῆλθον ἔκτοτε χρόνοι δυσχείμεροι καὶ ζοφεροί, καθ' οὓς ποῦ μὲν τελείως ἐξηφανίσθησαν καὶ ἐξέλιπον ἡ σειρὰ τῶν πυκνοτάτων ἐπισκοπικῶν ἑδρῶν καὶ ὁ κατ' αὐτὰς ἀκμάζων χριστιανικὸς πληθυσμός, οὗ τὰ εὐσεβῆ κατορθώματα μετὰ θαυμασμοῦ ἐν τῇ ἱστορίᾳ ἀναφέρονται καὶ ἀναγινώσκονται, ποῦ δὲ οἰκτρὰ καὶ ἐλεεινὰ μόνον περιεσώθησαν λείψανα καὶ συντρίμματα, ἐκ τοῦ ὅλου καταποντισμοῦ ἐπιπλεύσαντα, τὴν πάλαι δόξαν τῆς Ἐκκλησίας αὐτόθι ἀμυδρῶς ἀναμιμνήσκοντα καὶ ἐμφαίνοντα. Ἀλλὰ καὶ οὕτως ἐν τῷ δεινῷ καὶ γενικῷ κατακλυσμῷ οὐκ ἐξήλειπται παντελῶς τὸ ἅγιον τοῦ Χριστοῦ ἐν ταῖς χώραις ταύταις ὄνομα, ἵνα καὶ ἐν τῇ περιστάσει ταύτῃ ἐπαληθεύσῃ ἡ ἀψευδὴς τοῦ Κυρίου πρόρρησις, ὅτι «καὶ πύλαι Ἅδου οὐ κατισχύσουσιν Αὐτῆς», ἕως οὗ, τέλος, Θεοῦ καὶ πάλιν τοῦ Παναγάθου οἰκτείροντος, αἱ ἐπελθοῦσαι ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ παρελθόντος αἰῶνος ἐν ταῖς πολιτικαῖς τῶν ἐθνῶν καὶ κρατῶν πρὸς ἄλληλα σχέσεσι μεταβολαὶ καὶ ἡ ἐνεργοτέρα τῆς Χριστιανικῆς Εὐρώπης εἰς τὰ τῆς Ἀνατολῆς ἐπέμβασις εὐοίωνον ἐπήνεγκον καὶ ἐν τῇ τύχῃ τῶν χριστιανῶν τῆς Ἀνατολῆς μεταβολήν, τὴν ἀσφάλειαν τοὐλάχιστον καὶ ἀνεκτὴν ὁπωσοῦν διαβίωσιν ὑπισχνουμένην ἐν τῷ μέλλοντι τοῖς χριστιανοῖς, ἅτε διὰ συνθηκῶν ἤδη καὶ δι' ἐπισήμων τῆς Τουρκίας πρὸς τὰ Εὐρωπαϊκὰ Ἀνακτοβούλια ὑποχρεώσεων καθορισθείσης τῆς θέσεως τῶν ἐν τῷ Κράτει τούτῳ χριστιανῶν, ὡς πολιτῶν, δικαιουμένων ἀπολαύειν ἀφόβως τῶν στοιχειωδῶν ἀνθρωπίνων δικαίων καὶ τῆς ἀσφαλείας τῆς

ζωῆς, τιμῆς καὶ περιουσίας καὶ τῆς θρησκευτικῆς καὶ ἐθνικῆς ὑπάρξεως καὶ ὑποστάσεως αὐτῶν, ἀφειδῶν περὶ πάντων τούτων ἐκ μέρους τῆς Τουρκικῆς Κυβερνήσεως δοθεισῶν καὶ ἀναληφθεισῶν ἐπανειλημμένως ἐπισήμων ὑποσχέσεων καὶ ὑποχρεώσεων. Καὶ τὸ κατὰ τὸ ἔτος δὲ 1908 μετὰ νέων ἐπαγγελιῶν ἀναστηλωθὲν καὶ μετὰ τοσούτων ἐλπίδων ὑπό τε τῶν ὑπηκόων καὶ ὑπὸ τῆς Εὐρώπης χαιρετισθὲν ὀθωμανικὸν σύνταγμα οὐ μόνον καὶ τοῦτο τὰς κεχορηγημένας ὑπὲρ τῶν χριστιανῶν ἀσφαλείας ταύτας ἐπεβεβαίωσε καὶ ἐπέρρωσεν, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τὸ ἐλευθεριώτερον μάλιστα καὶ γενναιότερον ἐπεκτεῖναι ὑπισχνεῖτο τὰ δικαιώματα τῶν χριστιανῶν πολιτῶν, τὴν πλήρη σχεδὸν ἰσοπολιτείαν αὐτοῖς, καὶ οὐ ζητηθεῖσαν, ἐπαγγελλόμενον. Ἀλλά, φεῦ! ἐπέπρωτο, ὡς δοκεῖ, μετὰ τὰς δαψιλεῖς ἀκριβῶς καὶ ἀφειδεῖς τελευταίας ταύτας ἐπαγγελίας περὶ ἰσότητος, δικαιοσύνης, ἐλευθερίας καὶ ἀδελφότητος πάντων τῶν πολιτῶν καὶ δὴ τῶν χριστιανῶν, τῶν οὐδέποτε ἀσφαλείας βεβαίας ἐν τῷ Κράτει τούτῳ ἀπολαυσάντων καὶ τοσάκις ἐν ταῖς ἐλπίσι καὶ προσδοκίαις αὐτῶν ἀπατηθέντων, ἐπέπρωτο, λέγομεν, νέας πικροτάτας καὶ δεινοτάτας ἄρξασθαι τοῖς χριστιανοῖς δοκιμασίας καὶ συμφοράς, οἵαι οὐδὲ ἐν τοῖς ζοφερωτέροις χρόνοις ἐσημειώθησαν τῆς δουλείας αὐτῶν. Τὰ γὰρ ἐν τῇ πολυπαθεῖ Θρᾴκῃ ἀπὸ μηνῶν ἤδη κακούργως καὶ λῃστρικῶς κατὰ τοῦ φιλησύχου καὶ ἀθῴου χριστιανικοῦ πληθυσμοῦ τῇ ἐνοχῇ τῶν ἀρχῶν διαδραματιζόμενα, αἱ φρίκης καὶ ἀγριότητος καὶ βαρβαρότητος ἔμπλεοι βιαιοπραγίαι, καταλῃστεύσεις, ἀτιμώσεις καὶ διωγμοί, καὶ ὁ μετὰ τῆς αὐτῆς καὶ μείζονος ἔτι βιαιότητος καὶ λῃστρικῆς διαθέσεως ἀρξάμενος ἤδη καὶ ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ ἀπαίσιος ἐξοντωτικὸς κατὰ τοῦ ὀρθοδόξου χριστιανικοῦ πληθυσμοῦ διωγμός, οὐδεμίαν καταλείπουσιν ἀμφιβολίαν ὅτι οὐχὶ πλέον μεμονωμένων ἐκρήξεων φανατισμοῦ καὶ μισαλλοδοξίας κίνδυνοι, οἷοι πολλάκις ἐν τῷ

παρελθόντι κατὰ τὰς δυστυχεῖς ταύτας χώρας συνέβαινον τῆς Ἀνατολῆς, ἀλλὰ σύστημα ἤδη καὶ σχέδιον μεμελημένον γενικῆς ἐξοντώσεως καὶ ὀλέθρου συρρίζου ἀπειλεῖ τὸν ὀρθόδοξον ἐν Ἀνατολῇ λαόν. Ἤδη γὰρ ἀπὸ μακροῦ ἤρξατο καὶ διεξάγεται ἀνήκουστος ἐξοντωτικὸς διωγμὸς καὶ βίαιος ἐκπατρισμὸς τῶν κατοίκων ὁλοκλήρων κοινοτήτων, χωρίων καὶ πόλεων ἐν Θρᾴκῃ, οἵτινες, λῃστευόμενοι πρῶτον παντοιοτρόπως ἀμέσως καὶ ἐμμέσως, καὶ ποικιλοτρόπως ἐκπτοούμενοι καὶ βιαζόμενοι, ἐξαναγκάζονται ἵνα γυμνοὶ καὶ λιμώττοντες τῆς γενεθλίου χώρας αὐτῶν ἀπέρχωνται, καταλιμπάνοντες τὰ ἱερά, τοὺς οἴκους, τοὺς ἀγρούς, τὰ ζῷα καὶ πᾶσαν ἁπαξαπλῶς τὴν οἰκιακὴν καὶ λοιπὴν περιουσίαν αὐτῶν τοῖς ἔξωθεν, ἐκ παντοίων μερῶν καὶ τόπων ἐρχομένοις καὶ τῇ ἀρωγῇ τῶν ἀρχῶν εἰς τὰ χωρία καὶ τοὺς οἴκους τῶν χριστιανῶν ἐγκαθιδρυομένοις μουσουλμάνοις πρόσφυξι. Καὶ οὕτως ἡ Θρᾴκη, χώρα Εὐρωπαϊκή, ἐπὶ δύο χιλιετηρίδας τὸν χριστιανικὸν αὐτῆς χαρακτῆρα διατηρήσασα καὶ μέχρι σήμερον Μητροπόλεις 16 καὶ πληθυσμὸν χριστιανικὸν συμπαγέστατον καὶ ὑπερβαίνοντα μάλιστα τὸν μουσουλμανικὸν μέχρι πρὸ ὀλίγου ἀριθμοῦσα καὶ ἔχουσα, κινδυνεύει μετ' ὀλίγον, ἐὰν τὰ πράγματα χωρήσωσιν ἀκωλύτως, ὡς βαίνουσι, μεταβληθῆναι τάχιστα εἰς χώραν ἀποκλειστικῶς τουρκικὴν καὶ μουσουλμανικήν, καὶ ταῦτα ἐν ταῖς ἡμέραις τῆς ὑπάτης ἀκμῆς καὶ ἰσχύος τῶν χριστιανικῶν Εὐρωπαϊκῶν Δυνάμεων καὶ ὑπὸ τὰ ὄμματα αὐτὰ τῶν διπλωματικῶν ἀντιπροσώπων αὐτῶν. Ἀλλὰ καὶ ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ ἤδη μετὰ τῆς αὐτῆς καὶ μείζονος ἔτι βιαιότητος καὶ λῃστρικῆς διαθέσεως μεταδέδοται, οὐδενὸς κωλύοντος, ὁ ἐξοντωτικὸς κατὰ τῶν ὀρθοδόξων διωγμός, φωναὶ δὲ ἀπέλπιδες καὶ ἐκεῖθεν πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν συνεχῶς ἤδη καταφθάνουσι, τὸν βίαιον ἐκδιωγμὸν ἐκ τῆς γενεθλίου χώρας καὶ τὴν ἔλλειψιν πάσης προστασίας ἐκ μέρους τῶν ἀρχῶν τῆς ζωῆς, τιμῆς καὶ περιουσίας αὐτῶν ἐκτραγῳδοῦσαι καὶ καταγγέλλουσαι-

Κατάπληκτοι πρὸ τῆς ἀδοκήτως ἐκραγείσης ἀγρίας ταύτης ἐξοντωτικῆς λαίλαπος, ἥτις ὁσημέραι ἀντὶ τοῦ περισταλῆναι ἐπὶ μᾶλλον ἐνισχύεται καὶ ἐκτείνεται παντα-χοῦ τοῦ ὀρθοδόξου πληρώματος, διὰ παντοίων πιέσεων καὶ ἀδικοπραγιῶν καταδυναστευομένου καὶ πρὸς βίαιον ἐξαναγκαζομένου ἐκπατρισμὸν, τῶν ὕβρεων δὲ, τῶν ἀπειλῶν καὶ τοῦ ἐξευτελισμοῦ μηδὲ αὐτῆς φειδομένων τῆς γεραρᾶς Μ. Ἐκκλησίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τοῦ προκαθημένου αὐτῆς, μηδὲ αὐτῶν πλέον τῶν ἱερῶν τῆς θρησκείας καὶ εὐσεβείας ἡμῶν, ἡ Μετριότης ἡμῶν μετὰ τῶν περὶ ἡμᾶς Ἐκκλησιαστικῶν Διοικητικῶν Σωμάτων, ἐν συναισθήσει τῆς βαρείας εὐθύνης ἡμῶν ἀπέναντι τοῦ κινδυνεύοντος ποιμνίου ἡμῶν καὶ ἀπέναντι τῆς ὅλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας διὰ τὴν ἀπειλουμένην καταστροφὴν, μετὰ τὴν ἀτελέσφορον ἐπὶ μῆνας ἤδη, νυκτὸς καὶ ἡμέρας, διὰ τῶν ἰδίων δυνάμεων ἄμυναν καὶ τὴν ἐξάντλησιν πάντων τῶν συνήθων μέτρων ἐνεργείας πρὸς προστασίαν τῆς ἱερᾶς παρακαταθήκης, ἥτις ἔλαχε πεπιστευμένη ταῖς ἀσθενέσι δυνάμεσιν ἡμῶν ἐν ταῖς κρισίμοις ταύταις στιγμαῖς, ἔγνωμεν καθηκόντως, συνελθόντες ἐν θλίψει καὶ ὀδύνῃ εἰς σύσκεψιν κοινὴν, κηρῦξαι εὑρισκομένην καὶ ὀνόματι, ὡς πράγματι ἀπὸ μηνῶν τυχγάνει, ἐν διωγμῷ τὴν γεραρὰν καὶ παλαίφατον ἀλλὰ καὶ εἰς ἄκρον δυστυχῆ καὶ ὑπεράνθρώπως τεταλαιπωρημένην ἐπὶ αἰῶνας ἤδη Ἀποστολικὴν καὶ Πατριαρχικὴν Οἰκουμενικὴν Μεγάλην Ἐκκλησίαν τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τὸ ὑπ' Αὐτὴν ὀρθόδοξον χριστιανικὸν πλήρωμα, πένθος γενικὸν ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς διατάξαντες καὶ σιγὴν τῆς δημοσίας ἐν τοῖς ναοῖς λατρείας καὶ τῆς λειτουργίας τῶν σχολῶν, ἔκκλησιν δὲ ἅμα ἀγωνιώδη ὑπὲρ παραμυθίας καί, εἴ τις ἐστι δυνατή, συναντιλήψεως καὶ ἀρωγῆς πρὸς τὰς ἀδελφὰς Ὀρθοδόξους Αὐτοκεφάλους Ἐκκλησίας ποιήσασθαι, τοῦτο μὲν τὸν πόνον καὶ τὴν ὀδύνην

ἡμῶν, ὅση ἐστί, καὶ τὸν ἐπικρεμάμενον καθ' ἡμῶν κίνδυνον εἰς γνῶσιν καὶ αὐτῶν, ὡς μελῶν τοῦ ὅλου Ἁγίου τοῦ Χριστοῦ Σώματος, φέροντες, τοῦτο δὲ καὶ τὴν ἄμεσον αὐτῶν ἀδελφικὴν ἀντίληψιν πρὸς σωτηρίαν τοῦ κινδυνεύοντος ἐξαλειφθῆναι ἐν τῇ κοιτίδι αὐτοῦ χριστιανισμοῦ ἐπικαλούμενοι, ἵνα διὰ τῆς ἀπὸ κοινοῦ ἐνεργείας τῶν Ἀδελφῶν Ἐκκλησιῶν ἀποτραπῇ ὁ ἐπικρεμάμενος ἄφευκτος κίνδυνος καὶ μήποτε λεχθῇ ὅτι ἐν ταῖς ἡμέραις ἡμῶν διὰ τὴν ὀλιγωρίαν ἢ χλιαρότητα ἡμῶν τῶν πεπιστευμένων τὴν προστασίαν τοῦ εὐσεβοῦς τοῦ Κυρίου πληρώματος συνετελέσθη ὅ,τι καὶ ἐν δυσχερεστέροις ἔτι καὶ ζοφερωτέροις χρόνοις οὐκ ἐπετεύχθη κατὰ τῆς ἐνταῦθα Ἐκκλησίας τοῦ Θεοῦ. Πεποίθαμεν δὲ ἀκραδάντως, ὅτι αἱ Ἀδελφαὶ ἅγιαι Ἐκκλησίαι μανθάνουσαι τὸν ἐπικρεμάμενον τελείας ἐξοντώσεως τῆς Ἀδελφῆς καὶ Μητρὸς Ἐκκλησίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως μέγαν τοῦτον κίνδυνον, βαθέως καὶ αὗται, ὡς πάντοτε, αἰσθανθήσονται τὸν πόνον καὶ τὴν ὀδύνην ἡμῶν καὶ ἐν τῇ ὑπὲρ τῆς τιμαλφοῦς παρακαταθήκης τῆς Ὀρθοδοξίας καὶ τοῦ Χριστιανισμοῦ κοινῶς τοῖς πᾶσιν ἐπιβεβλημένῃ ὀφειλετικῇ μερίμνῃ, οὐ μόνον ἐντενοῦσι μεθ' ἡμῶν τὰς πρὸς τὸν Οὐράνιον τῆς Ἐκκλησίας Δομήτορα καὶ Κυβερνήτην ἐντεύξεις καὶ δεήσεις αὐτῶν ὑπὲρ τῆς κινδυνευούσης ἐνταῦθα Ἁγίας Ἐκκλησίας Αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ μετὰ πάσης σπουδῆς χεῖρα ἐκτενοῦσιν ἡμῖν παραμυθίας καὶ ἀρωγῆς ἐν τῇ δυσπαραμυθήτῳ καὶ ἀγωνιώδει θέσει ἡμῶν διὰ καταλλήλων καὶ αὗται ἐνεργειῶν παρά τε ταῖς ἰδίαις ἑκάστῃ εὐσεβέσι Κυβερνήσεσι καὶ δι' ὧν ἄλλων οἶδασι καὶ ὁ Θεὸς φωτίσει αὐτὰς μέσων ἐπειγόντως συντελοῦσαι εἰς τὴν παροχήν, ὅθεν δεῖ, τῆς ἀναγκαίας βοηθείας ὑπὲρ τοῦ κινδυνεύοντος χριστιανικοῦ πληθυσμοῦ καὶ πολιτισμοῦ ἐν Ἀνατολῇ.

Μετὰ τῆς τοιαύτης πεποιθήσεως καὶ παρακλήσεως ἀποτεινόμενοι διὰ τῆς παρούσης καὶ πρὸς τὴν Ἁγίαν Ἀδελφὴν Ἐκκλησίαν. . . διὰ τῆς Ἁγιωτάτης καὶ Σεβασμιοπροθήτου Παναγιότητος καὶ Σεβασμιότητος Αὐτῆς πᾶσαν τὴν δυνατὴν παραμυθίαν ἀπεκδεχόμενοι, «ὅτι καθ' ὑπερβολὴν ἐβαρύνθημεν ὑπὲρ δύναμιν, ὥστε ἐξαπορηθῆναι ἡμᾶς καὶ τοῦ ζῆν», κατασπαζόμεθα καὶ αὖθις ἐν φιλήματι ἁγίῳ τὴν ἀγάπην Αὐτῆς καὶ διατελοῦμεν.

Ἐν Ἁγίῳ Μαΐου κθ'.

Τῆς Ὑμῶν περισπουδάστου καὶ περιποθήτου Παναγιότητος καὶ Σεβασμιότητος Αὐτῆς ἀγαπητὸς ἐν Χριστῷ ἀδελφὸς

καὶ ὅλως πρόθυμος

(ὑπ.) † Ὁ Κων]πόλεως ΓΕΡΜΑΝΟΣ

ΙΖ

(Τηλεγράφημα τῇ 10 Ἀπριλίου 1914)

ΤΗ Α. Α. ΜΕΓΑΛΕΙΟΤΗΤΙ

ΤΩ ΚΡΑΤΑΙΟΤΑΤΩ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙ ΤΗΣ ΡΩΣΣΙΑΣ

ΝΙΚΟΛΑΩ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΒΙΤΣ

Εἰς Δειβατίαν

Ἐπικαλούμεθα βαθυσεβάστως τὴν προστασίαν τῆς Ὑμετέρας Εὐσεβεστάτης καὶ Κραταιοτάτης Μεγαλειότητος πρὸς σωτηρίαν τοῦ ὀρθοδόξου πληθυσμοῦ καὶ τοῦ χριστια-

νισμοῦ ἐν τῇ Ἀνατολικῇ Θράκῃ. Κατὰ ἀπάνθρωπον καὶ ἰταμὸν σχέδιον, ὅπερ φανερῶς πλέον ἐφαρμόζεται, ὁλόκληρος ὁ πληθυσμὸς οὗτος ἐξαναγκάζεται βαθμηδὸν εἰς ἐκπατρισμόν, ἵνα παραχωρήσῃ τὸν τόπον εἰς ἔξωθεν ἐρχομένους Μουσουλμάνους πρόσφυγας, ἀφοῦ πρότερον ἀπογυμνωθῇ ἀπὸ πᾶσαν τὴν ἀκίνητον καὶ κινητὴν περιουσίαν αὐτοῦ. Μόνη ἡ κραταιὰ προστασία καὶ ἐπέμβασις τῆς Ὑμετέρας εὐσεβεστάτης Μεγαλειότητος δύναται νὰ ἀναστείλῃ τὸ μέγα τοῦτο κακὸν καὶ σώσῃ τὴν Ὀρθοδοξίαν καὶ τὸν χριστιανισμὸν εἰς αὐτὰ τὰ πρόθυρα τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

† Ὁ Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως

ΓΕΡΜΑΝΟΣ

ΙΗ

ΤΟΙΣ ΕΞΟΧΩΤ. ΥΠΟΥΡΓΟΙΣ ΤΩΝ ΕΞΩΤΕΡΙΚΩΝ ΤΩΝ ΜΕΓΑΛΩΝ ΔΥΝΑΜΕΩΝ

Ἐξοχώτατε,

Εἰς τοὺς ἐπιδιδόντας τὸ παρὸν ὁσιολογιώτατον ἀρχιμανδρίτην.... καὶ ἐντιμοτάτους κυρίους.... ἀνετέθη ὑπὸ τοῦ καθ' ἡμᾶς Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ἡ ἐντολὴ ὅπως ἐμφανιζόμενοι ἐνώπιον τῆς Ὑμετέρας Ἐξοχότητος ἐπιδώσωσιν Αὐτῇ ἡμέτερον ὑπόμνημα ἀπευθυνόμενον πρὸς τὴν σεβασνὴν.... Κυβέρνησιν περὶ τῆς καταστάσεως τῶν ἐν Τουρκίᾳ ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν ἡμῶν χριστιανῶν. Ἐφ' ᾧ καὶ παρακαλεῖται ἡ ἐρίτιμος Αὐτῆς Ἐξοχότης ὅπως εὐαρεστηθῇ ἵνα δέξηται εὐμενῶς αὐτοὺς καὶ λάβῃ παρ' αὐτῶν τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος ὑπόμνημα, ὅπερ δὲν ἀμφιβάλλομεν ὅτι ἀξιωθήσεται εὐμενοῦς προσοχῆς ἐκ μέρους τῆς σεβ.... Κυβερνήσεως, χάριν τῆς σωτηρίας τῶν ἐν Ἀνατολῇ Χριστιανῶν, περὶ ὧν τοσαύτας ἐκ μέρους τῆς Τουρκίας κατὰ καιροὺς ἀνελήφθησαν ὑποχρεώσεις ἀπέναντι τῶν Εὐρωπαϊκῶν κρατῶν.

Ἐπὶ τούτοις διατελοῦμεν μετὰ βαθείας ἐκ τῶν προτέρων εὐγνωμοσύνης, τῆς Ὑμετέρας Ἐξοχότητος διάπυρος πρὸς Θεὸν εὐχέτης

καὶ ὅλως πρόθυμος

Ὁ Πατριάρχης Κων]πόλεως ΓΕΡΜΑΝΟΣ

Ἐν τοῖς Π]χείοις, τῇ 2 Ἰουνίου 1914.

ΙΘ

ΥΠΟΜΝΗΜΑ ΠΡΟΣ ΤΑΣ Μ. ΔΥΝΑΜΕΙΣ

Τὸ ἀντιχριστιανικὸν κίνημα, τὸ διαταράττον τώρα τὴν Τουρκίαν καὶ τοῦ ὁποίου νομίζει ἐπίκαιρον τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον νὰ φέρῃ εἰς γνῶσιν τῶν Μ. Εὐρωπαϊκῶν Δυνάμεων τὰς μυσαρὰς ἐκφάνσεις, ἀνεφάνη κατὰ πρῶτον ὅτε ὁ Τουρκικὸς στρατός, διαρκοῦντος τοῦ Βαλκωνικοῦ πολέμου ἀνακατέλαβε τὴν Ἀνατολικὴν Θράκην. Ἐγεννήθη ἐν τοῖς πέριξ τῆς Ἀδριανουπόλεως καὶ ἐκεῖθεν ἐπεξετάθη βαθμηδὸν καθ' ὅλην αὐτὴν τὴν ἐπαρχίαν, τῆς ὁποίας τὴν ἐθνολογικὴν σύστασιν αἱ Τουρκικαὶ ἀρχαὶ ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύ-

της εἶχον ἀποφασίσῃ νὰ ἀλλοιώσωσι, κηρύττουσαι πόλεμον ἐξοντώσεως ἐναντίον τοῦ Ἑλληνικοῦ στοιχείου. Ἐπιθέσεις, διευθυνόμεναι ἐναντίον τοῦ χριστιανικοῦ λαοῦ, συλλήψεις καὶ φυλακίσεις προκρίτων χριστιανῶν, ὑπὸ διαφόρους προφάσεις καὶ συνήθως μάλιστα ἄνευ λόγου, ἐνθαρρύνσεις τῶν ἀτάκτων στιφῶν Κούρδων καὶ Ἀράβων, οἵτινες μετασχόντες τοῦ πολέμου καὶ λεηλατήσαντες, διαρπάσαντες, καὶ ἀνοικτιρμόνως φονεύσαντες, παρέμειναν ἐν τῷ τόπῳ, τοιαῦτα ἦσαν τὰ ἐν ἀρχῇ ληφθέντα μέτρα. Ἀργότερον ἡ Ὀθωμανικὴ Κυβέρνησις ἐθεσεν εἰς ἐφαρμογὴν σωρείαν ὅλην γενικῶν καταπιεστικῶν καὶ καταθλιπτικῶν μέτρων, τὰ ὁποῖα ἐπέτρεψαν εἰς αὐτὰς τὰς ἐπισήμους ἀρχὰς νὰ τεθῶσιν ἐπὶ κεφαλῆς τῶν ἀθρόων διωγμῶν τοῦ ὀρθοδόξου χριστιανικοῦ λαοῦ.

Ἠδύνατό τις νὰ ὑποθέσῃ πρὸς στιγμήν, ὅτι ὅλαι αὗται αἱ βιαιότητες ἦσαν συνέπεια τῶν παθῶν, ἅτινα ἐξήγειρεν ὁ πόλεμος καὶ νὰ ἐλπίσῃ ὅτι ἐπρόκειτο περὶ γεγονότων, εἰς ἃ ἤθελε θέσῃ τέρμα ἡ σύναψις τῆς εἰρήνης καὶ ἡ ἐπαναφορὰ ὁμαλῆς τάξεως πραγμάτων. Ἐπίσης δὲ τὸ Πατριαρχεῖον ἔκρινεν ὅτι δὲν ἔπρεπε νὰ θορυβηθῇ ὑπὲρ τὸ δέον μήτε ἐκ τῶν δηλώσεων ἐπισήμων πολιτικῶν προσώπων, καθ' ἃς δηλώοεις ἡ Θρᾴκη εἶναι τόπος καθαρὸς Τουρκικὸς καὶ Μουσουλμανικός, μήτε ἐκ τῶν βαρυσημάντων δημοσιευμάτων τουρκικοῦ τύπου.

Ἡ ἐπιμονὴ ὅμως τοῦ κακοῦ ἔδωκεν ἡμῖν νὰ ἐννοήσωμεν, ὅτι αἱ συμφοραί, ἃς προὐκάλεσεν ἡ ἀνακατάληψις τῆς Θρᾴκης, ἦσαν τὰ πρῶτα βήματα ἐν τῇ ὁδῷ, ἡ ὁποία κατ' ἀνάγκην ὡδήγει εἰς τὴν συστηματικὴν ἐξόντωσιν τῶν χριστιανῶν ἐν Τουρκίᾳ. Ἐφάνη καθαρῶς, ὅτι τὸ πᾶν συνετελεῖτο ἐπὶ τῇ βάσει προδιαγεγραμμένου σχεδίου, τοῦ ὁποίου ἡ κατὰ γράμμα ἐφαρμογὴ θὰ ἐπιστοποίει τὴν ἀλήθειαν τῆς ἀνωτέρω ἀναφερομένης δηλώσεως, ὅτι ἡ Θρᾴκη εἶναι

χώρα καθαρῶς τουρκική. Ἀνάλογος ἐργασία ἤρχισεν ἀναφαινομένη συγχρόνως καὶ ἐν Μ. Ἀσίᾳ. Καὶ ἐκεῖ ἐπίσης αἱ χριστιανικαὶ κοινότητες κατεδικάσθησαν εἰς τέλειον ἀφανισμόν· ἐπαρχίαι τέως ἀνθοῦσαι κατέστησαν τὸ θέατρον τόσον ἀγρίας ἐρημώσεως, ὥστε οἱ χριστιανοί, ἵνα περισώσωσι τὴν πάντοτε ἐν κινδύνῳ διατελοῦσαν ὕπαρξίν των, ἠναγκάσθησαν νὰ ἐκπατρισθῶσιν ἐσπευσμένως, ἐγκαταλείποντες εἰς τὰς χεῖρας τῶν μουσουλμάνων τὰς περιουσίας καὶ τὰ ἀγαθά των. Καὶ ἐκεῖ λοιπὸν ἀκόμη ἡ ἐπιθυμία τῆς Τουρκικῆς Κυβερνήσεως τοῦ νὰ μειώσῃ τὴν σημασίαν τῶν ἐθνικῶν στοιχείων ἤρξατο πραγματοποιουμένη.

Ἠναγκασμένη νὰ λάβῃ ὑπ' ὄψιν τὴν κοινὴν γνώμην, ἥτις πάντοτε ἐξηγέρθη ἐναντίον αὐτῆς, ὅτι ἐπιδιώκει διὰ πράξεων πρωτοφανῶν ἐν τῇ ἱστορίᾳ τὴν ἐξόντωσιν ὁλοκλήρου λαοῦ, ἡ Ὀθωμανικὴ Κυβέρνησις, προνοοῦσα πρὸ παντὸς ἵνα ἀπαλλάξῃ ἑαυτὴν καὶ τοὺς πράκτορας αὐτῆς τῆς εὐθύνης, ἐπικαλεῖται σειρὰν συλλογισμῶν, ἐξ ὧν οὐδεὶς δύναται νὰ ἀντιστῇ εἰς τὴν λογικὴν ἐξέτασιν. Διϊσχυρίσθη ὅτι ἡ καταγγελλομένη κατάστασις εἶνε φυσικὸν ἀποτέλεσμα τοῦ πολέμου καὶ τῶν ἐξ αὐτοῦ δεινῶν.

Ἀλλὰ πῶς εἶνε δυνατὸν ν' ἀποδοθῶσιν εἰς τὸ αἴτιον τοῦτο πράξεις, αἱ ὁποῖαι ἀντὶ νὰ γίνωνται μεμονωμένως καὶ ἀτύκτως καὶ σποραδικῶς, ἐγένοντο τοὐναντίον ἐν τάξει καταπλησσούσῃ, καὶ ἐνῷ ἤρξαντο ἐξ Ἀδριανουπόλεως ἐπεξετάθησαν βαθμηδὸν καὶ μεθοδικώτατα καθ' ὅλην τὴν Θρᾴκην, ἔφθασαν εἰς τὰ πρόθυρα τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἡ ὁποία ἔμεινεν ἄθικτος, διῆλθε εἰς τὴν Μ. Ἀσίαν ὅπου ἐκδηλοῦνται διὰ μέσων ἐντελῶς ὁμοίων, εἰς τὰ ἑλληνικὰ παράλια, τὰ ὁποῖα χθὲς ἀκόμη πλούσια καὶ εὐτυχῆ σήμερον καλύπτονται ὑπὸ ἐρειπίων, ἐν τῷ μέσῳ τῶν ὁποίων ἀκούονται ἔτι οἱ θρῆνοι τῶν θυμάτων, ἐπικαλουμένων τὸν οἶκτον καὶ τὸ ἔλεος τοῦ χριστιανικοῦ κόσμου;

παύστως ὑπὸ τύπου, ὅστις ἐν χώρᾳ, ἐν ᾗ ἡ ἐλευθέρα ἐκφρασις τῶν σκέψεων εἶνε ἀπηγορευμένη, δὲν δύναται παρὰ νὰ εἶναι ἐπίσημος· ἐὰν παρατηρήσῃ τις ὅτι πρώτη φροντὶς τῶν κυβερνητικῶν ὑπαλλήλων, τῶν ἐπιπεφορτισμένων νὰ ἐκδιώξωσι τοὺς Χριστιανοὺς ἐκ τῶν ἑστιῶν αὐτῶν, εἶνε νὰ ἀποσπάσωσι διὰ τῆς βίας ὁμολογίας, ὑπογεγραμμένας παρ' αὐτῶν, ὅτι καταδικάζουσιν αὐτοὶ ἑαυτοὺς εἰς οἰκειθελῆ ἐξορίαν· ἐὰν ἀποβλέψῃ τις εἰς τὸν ἐμπορικὸν ἀποκλεισμόν, ὅστις ὑπὸ τὸ ἀδιάφορον ὄμμα τῆς ἀστυνομίας ἐφαρμόζεται καὶ ἐν αὐτῇ ἔτι τῇ Κωνσταντινουπόλει, ἐν ᾗ καταστήματα ἑλληνικὰ διηρπάγησαν καὶ ἐκλείσθησαν, καὶ ὅπου ἀπειλαὶ θανάτου ἀπηυθύνθησαν πρὸς τοὺς ἰδιοκτήτας· ἐὰν εἰς τὰ ἀνωτέρω προσθέσῃ τις τὰς αὐθαιρέτους συλλήψεις, τῶν ὁποίων θύματα καθ' ἑκάστην γίνονται οἱ χριστιανοὶ καὶ τὰς σωματικὰς βασάνους, τὰς ὁποίας ὑφίστανται διὰ συκοφαντικὰς καταγγελίας μυστικῶν καὶ ἀνευθύνων πρακτόρων, δύναταί τις ἀδιστάκτως νὰ ἀποφανθῇ περὶ τῆς ἀξίας τῶν ἀνωτέρω μνημονευθέντων ἐπιχειρημάτων τῆς Ὀθωμανικῆς Κυβερνήσεως ὡς καὶ περὶ τοῦ ζητήματος τοῦ γνῶναι, ἐὰν ἀληθεύῃ τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον ἐν τῷ διισχυρισμῷ του, ὅτι οἱ κυβερνῶντες ἐν Τουρκίᾳ ἔχουσι θέσει εἰς ἐφαρμογὴν σχέδιον τελείας ἐξοντώσεως τῶν Ἑλλήνων, σχέδιον καταστρεπτικώτατον ἐπίσης καὶ διὰ τὰς ἄλλας χριστιανικὰς ἐθνότητας τῆς χώρας ταύτης.

Τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, ἀφοῦ κατενόησε πλέον, ὅτι τὰ γεγονότα δὲν δύνανται νὰ λάβωσιν ἄλλην τροπήν, προσεπάθησε δι' ὅλων τῶν εἰς τὴν διάθεσιν αὐτοῦ μέσων νὰ μετριάσῃ τοὐλάχιστον τὰ ἐπακόλουθα. Εἰς τὰ ἐπανειλημμένα παρὰ τῇ ὀθωμανικῇ κυβερνήσει διαβήματα, εἰς τὰς πολυαρίθμους αἰτήσεις τὰς πρὸς αὐτὴν ἀπευθυνθείσας, αὕτη ἀπήντα μόνον διὰ παχειῶν μόνον ὑποσχέσεων. Ἀποτυχὸν

Ἡ Ὀθωμ. Κυβέρνησις ἐπικαλεῖται τὴν ἀνάγκην εἰς ἣν εὑρίσκεται, τοῦ νὰ ἐγκαταστήσῃ τοὺς μουσουλμάνους πρόσφυγας. Ἀλλὰ τοὺς πρόσφυγας τούτους, τοὺς ὁποίους ἀποσπᾷ ἐκ τῶν χωρῶν, τῶν περιελθουσῶν εἰς τὴν κυριαρχίαν τῶν Βαλκανικῶν κρατῶν, δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ἐγκαταστήσῃ, ὡς καὶ ἄλλοτε ἔπραξεν, ἐν Ἀνατολῇ μεταξὺ τῶν Μουσουλμανικῶν πληθυσμῶν; Καὶ πρᾶγμα παράδοξον, οἱ πρόσφυγες οὗτοι δὲν ἐγκαθίστανται εἰς τὰ πολυπληθῆ χριστιανικὰ χωρία, τῶν ὁποίων οἱ κάτοικοι μέχρις ἑνὸς ἐξεδιώχθησαν, ἀλλὰ ἐξακολουθοῦσι μεταβαίνοντες εἰς ἄλλους τόπους πρὸς ἐκπλήρωσιν τῆς ἀπαισίας αὐτῶν ἀποστολῆς. Εἰς τί ἄλλως τε ἀποβλέπει ἐγκατάστασις τῶν γεωργῶν τούτων εἰς τὰς παραλίους καὶ μεσογείους Ἑλληνικὰς πόλεις, ἂν μὴ εἰς τὴν ἐξαφάνισιν τῆς χριστιανικῆς ἐκεῖ πλειοψηφίας;

Ἡ Ὀθωμανικὴ Κυβέρνησις διὰ τοῦ στόματος τῶν ἐπισήμων αὐτῆς ἀντιπροσώπων διϊσχυρίζεται, ὅτι ἡ ἔξοδος τῶν χριστιανῶν ὀφείλεται εἰς ἔξωθεν ὑποκινήσεις καὶ ὅτι αἱ ἐκ μέρους τῶν Μουσουλμάνων βιαιοπραγίαι ὀφείλονται εἰς λόγους ἐκδικήσεως διὰ τὰ δεινὰ, τὰ ὁποῖα ὑπέστησαν οὗτοι ἀλλαχοῦ. Διὰ τῶν προφάσεων τούτων ἐπιδιώκουσι νὰ πείσωσιν ἡμᾶς, ὅτι δυνατὸν νὰ εὑρεθῶσιν ἄνθρωποι ὑγιεῖς τὸν νοῦν, οἵτινες ἑκουσίως καὶ οὐδενὸς βιάζοντος, ἤθελον δεχθῇ νὰ ἀνταλλάξωσι τὴν πραγματικότητα μὲ τὸ ἄγνωστον καὶ νὰ ἐγκαταλείψωσι τὰ διὰ τοῦ ἱδρῶτος τοῦ προσώπου των ἀποκτηθέντα ὑπάρχοντά των, ἵνα ἐπιδιώξωσι χιμαίρας καὶ δυστυχίας. Θὰ ἐπέτρεπε δὲ ἡμῖν ὁ διϊσχυρισμὸς οὗτος νὰ παραδεχθῶμεν, ὅτι ἡ Ὀθωμανικὴ Κυβέρνησις εἶνε ἀνίκανος νὰ ἐπιβάλῃ τὸν σεβασμὸν τῶν νόμων της.

Ἐὰν νῦν εἰς τοὺς διϊσχυρισμοὺς τούτους ἀντιταχθῇ τὸ μῖσος, μεθ' οὗ πᾶν τὸ χριστιανικὸν προπηλακίζεται ἀκατα-

ἐν τοῖς διαβήμασιν αὐτοῦ τούτοις τὸ Πατριαρχεῖον, ὑπέβαλε τὰ παράπονά του εἰς τὸν Ἄνακτα, ἀλλὰ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ διαβήματος τούτου διέψευσεν ἅπαξ ἔτι τὰς ἐλπίδας του. Ἀπεφάσισε τότε νὰ κλείσῃ τὰς ἐκκλησίας καὶ τὰς σχολάς του, ἀχρήστους πλέον διὰ λαόν, τοῦ ὁποίου ἡ ἀπώλεια φαίνεται ἐγγίζουσα.

Ὑπὸ τὴν ἀπειλὴν τοῦ κινδύνου τούτου, ὅστις πιέζει αὐτὸ πάντοθεν, τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον ἀπευθύνει σήμερον θερμὴν ἐκκλησιν εἰς τὰς Μ. Δυνάμεις, καὶ ἐπικαλεῖται τὴν προστασίαν αὐτῶν καὶ μεσολάβησιν. Ἐν ὀνόματι τοῦ ἀνθρωπισμοῦ, ἐν ὀνόματι τοῦ πολιτισμοῦ, ἐν ὀνόματι τῆς δικαιοσύνης, ἐν ὀνόματι τῶν πολλῶν συνθηκῶν, αἵτινες ἐγγυῶνται τὴν ὕπαρξιν τῶν χριστιανῶν ἐν Ἀνατολῇ ἐκλιπαρεῖ αὐτὰς, ὅπως ἐμποδίσωσι νὰ ἐκτελεσθῇ ἐπί τῶν ἡμερῶν ἡμῶν, ὅ,τι τυραννία αἰώνων ὅλων δὲν ἐτόλμησε νὰ ὀνειρευθῇ.

Ἐξηντλημένη ἐκ τοῦ ἀνίσου ἀγῶνος, τὸν ὁποῖον εἶνε ἀνάγκη νὰ διεξαγάγῃ πρὸς ὑπεράσπισιν τῶν δικαίων τοῦ ἐμπιστευθέντος αὐτῇ ποιμνίου, ἡ Ἐκκλησία Κωνσταντινουπόλεως δὲν ἐπιθυμεῖ νὰ φέρῃ μόνη ἐνώπιον τῆς ἱστορίας καὶ ἐνώπιον τοῦ χριστιανικοῦ κόσμου τὴν εὐθύνην καὶ ἀφιεροῖ τὰς ὑπολειπομένας δυνάμεις της εἰς τὸ νὰ ἐπικαλεσθῇ τὴν προστασίαν τῶν Μεγάλων Δυνάμεων ὑπὲρ τῶν ἐρειπίων τούτων τοῦ χριστιανισμοῦ τῆς Ἀνατολῆς.

Παρακαλεῖ λοιπὸν αὕτη κατ' ἀκολουθίαν αὐτὰς νὰ ἀποφασίσωσι τὴν εἰσαγωγὴν (ὡς ἐγένετο καὶ δι' ἄλλας ἐπαρχίας τοῦ ὀθωμανικοῦ κράτους) ἐν τῇ Εὐρωπαϊκῇ καὶ Ἀσιατικῇ Τουρκίᾳ μεταρρυθμίσεων, αἵτινες θὰ ἐγγυῶνται εἰς τοὺς Χριστιανοὺς τὴν ἀσφάλειαν τῆς ζωῆς, τῆς τιμῆς καὶ τῆς περιουσίας αὐτῶν, καὶ τὴν πολιτικὴν ἰσότητα μετὰ τῶν Μουσουλμάνων· νὰ ἐξεύρωσι τὰ μέσα τῆς ἀμέσου ἐπαναφορᾶς

εἰς τὰς πατρίδας των τῶν ἐκδιωχθέντων χριστιανῶν καὶ τῆς ἀπομακρύνσεως τῶν ἐπιδρομέων καὶ τῆς καταβολῆς εἰς αὐτοὺς ἀποζημιώσεων, ἀναλόγων πρὸς τὰς ἀπωλείας καὶ τὰ δεινά, ἅτινα προὐξένησεν αὐτοῖς ἡ ἐκδήλωσις τοῦ τρομεροῦ κατ' αὐτῶν πάθους τῶν Μουσουλμάνων.

Εἰσακούουσαι τῶν δικαίων αἰτήσεων τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου αἱ Μεγάλαι Δυνάμεις, θὰ ἀπομακρύνωσιν ἅπαξ ἔτι τοὺς κινδύνους, τοὺς ὁποίους ἡ Ἀσία ἐγκυμονεῖ διὰ τὸν Χριστιανισμὸν καὶ τὸν Πολιτισμόν.

Τῇ 2]15 Ἰουλίου 1914.

Κ

ΤΟΙΣ ΕΞΟΧΩΤΑΤΟΙΣ ΠΡΕΣΒΕΥΤΑΙΣ ΤΩΝ ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ Μ. ΔΥΝΑΜΕΩΝ

Ἐξοχώτατε,

Λαμβάνομεν τὴν τιμὴν ἵνα διαβιβάσωμεν συνημμένως τῇ Α. Ἐξοχότητι ἀντίγραφον ὑπομνήματος, ὅπερ πρόκειται νὰ ὑποβάλῃ τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον δι' ἰδιαιτέρων αὐτοῦ ἐπιτροπῶν πρὸς τὰς σεβαστὰς Κυβερνήσεις τῶν Εὐρωπαϊκῶν Δυνάμεων περὶ τοῦ διενεργουμένου γνωστοῦ ἐξοντωτικοῦ ἐν Τουρκίᾳ κατὰ τοῦ ἑλληνορθοδόξου πληθυσμοῦ διωγμοῦ. Ἡ Ἐπιτροπή, ἥτις ὡρίσθη πρὸς ἐπίδοσιν τοῦ ὑπομνήματος τούτου πρὸς τὴν σεβαστὴν... Κυβέρνησιν, ἀποτελεῖται ἐκ τοῦ ὁσιολογιωτάτου ἀρχιμανδρίτου.... καὶ τῶν κ. κ..... ἁπάντων διαμενόντων ἐν .... Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ

ταύτῃ ἐκφράζομεν τὴν πεποίθησιν ὅτι ἡ ἐρίτιμος Αὐτῆς Ἐξοχότης, ἐν γνώσει διατελοῦσα ἐκ τοῦ σύνεγγυς τοῦ μεγέθους καὶ τοῦ εἴδους τοῦ ἐκραγέντος κακοῦ, εὐαρεστηθήσεται ἵνα καὶ δι' ἰδίας Αὐτῆς εὐμενοῦς ἐκθέσεως ἐπιρρώσῃ τὸ διάβημα τοῦτο τοῦ Πατριαρχείου, χάριν τοῦ ἐν Τουρκίᾳ χριστιανικοῦ στοιχείου, περὶ οὗ τοσαύτας κατὰ καιροὺς ἡ Τουρκία ἀνέλαβεν ἐπισήμους ὑποχρεώσεις ἀπέναντι τῶν Εὐρωπαϊκῶν κρατῶν.

Ἐπὶ τούτοις βαθυτάτας ἐκφράζοντες ἐκ τῶν προτέρων ἐπὶ πᾶσιν εὐχαριστίας διατελοῦμεν μετ' εὐχῶν καὶ εὐλογιῶν ἐγκαρδίων.

Ἐν τοῖς Πατριαρχείοις, τῇ 4 Ἰουνίου 1914

† Ὁ Πατριάρχης Κων]πόλεως ΓΕΡΜΑΝΟΣ

ΜΕΡΟΣ Ε'.

ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ

ΤΟΥ

ΕΚΔΙΩΧΘΕΝΤΟΣ

ΟΜΟΓΕΝΟΥΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ

ΕΠΑΡΧΙΑΙ ΘΡΑΚΗΣ

Α

ΕΠΑΡΧΙΑ ΑΔΡΙΑΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

Διωγμὸς μετὰ τὸν Βαλκανικὸν πόλεμον.

Καζᾶς Ἀδριανουπόλεως.

Καρὰ Γιουσοὺφ 420. Μουσοὺλ Μπεϊλῆ 420. Δεμὶρ-Χανλὴ 210. Ὀρταξὴ 910. Ἀρναούτ-κιοϊ 133. Χηδὴρ ἀγᾶ 105. Χάβαρη 210.

Καζᾶς Χαφσᾶς

Χαφσᾶ 875. Χάσκιοϊ 595. Ἀμπαλὰρ 875. Ὁλ-πασα 1050. Ὀσμανλῆ 840. Γκέρδελι 910. Χεϊμπελὲρ 210. Μουσούλδζα 224.

Καζᾶς Βαβᾶ-Ἐσκῆ.

Βαβᾶ-Ἐσκῆ 1120 μόνον. Ἀλεπλῆ 1645. Κουμουρλὰρ 450. Γενί κιοϊ 1281. Δογάνδζα 707. Ναδιρλὶ 1050. Ἰμὰμπαζὰρ 525. Κούλελι 105.

Καζᾶς Λουλὲ-Βουργάζ.

Λουλὲ-Βουργὰζ 854 *μόνον*. Ἀϊβαλὴ 1120. Τουργουὶτ-*βέη* 490.

Ἐν ὅλῳ κ. 17334.

Β

ΕΠΑΡΧΙΑ ΣΑΡΑΝΤΑ ΕΚΚΛΗΣΙΩΝ

Διωγμὸς τοῦ 1914 (κ. 3500).

Καζᾶς Σαράντα-Ἐκκλησιῶν.

Κουγιοὺν-δερὲ 512.

Καζᾶς Μπουνὰρ-Χισάρ.

Κουρού-δερὲ 488. Γιανδζικλὰρ 1510. Εὐκάρυον 990.

Διωγμὸς κατὰ τὸν Εὐρωπαϊκὸν πόλεμον (κ. 11498).

Καζᾶς Μπουνὰρ-Χισάρ.

Σκοποὶ 5357.

Καζᾶς Σαράντα Ἐκκλησιῶν.

Πέτρα 2520. Σκόπελος 1545.

Καζᾶς Βιζύης.

Σκεπαστὸς 2071.

Ἐν ὅλῳ 14993.

Γ

ΕΠΑΡΧΙΑ ΔΙΔΥΜΟΤΕΙΧΟΥ

Διωγμὸς μετὰ τὸν Βαλκανικὸν πόλεμον (κ. 13148).

Καζᾶς Διδυμοτείχου.

Ἰμβλιδίνιον 501. Σκουρτοχῶρι 506. Τσομπανλὶ 505. Κουφόβουνο 310. Καπουδζὴ 388.

Καζᾶς Ὀρτάκιοϊ.

Μανδρίτσα 2050.

Καζᾶς Ἀδριανουπόλεως.

Ταταρ-κιοϊ 425. Καράκασημ 560. Ἀζατλῆ 593. Σαραπλὰρ 1260.

Καζᾶς Οὐζοὺν-κιοπροῦ.

Μέγα Ζαλοῦφι 3360 *μόνον*. Ἀσλαὰν 1190 *μόνον*.

Καζᾶς Σουφλίου.

Κιουπλίον 1500 *μόνον*.

Διωγμὸς κατὰ τὸν Εὐρωπ. πόλεμον (κ. 5368).

Καζᾶς Σουφλίου.

Δαγανδζῆ 668.

Καζᾶς Οὐζοὺν-κιοπροῦ.

Καράϊλε 286. Κοῦρτι 622. Καράμδζα 282. Πασᾶ-Γενι-

δζὲ 322. Λουλῆ 582. Γιαούπ 533. Τσαλῆ 389. Ἐσκῆ-κιοϊ 700. Καβακλῆ 714. Τσιφλικάκι 270.

Ἐν ὅλῳ κ. 18516.

Δ

ΕΠΑΡΧΙΑ ΑΙΝΟΥ

Διωγμὸς τοῦ 1914 (κ. 1457).

Καζᾶς Σουφλίου.

Ἀχὴρ-κιοϊ 237. Κόζ-κορὴ 131.

Καζᾶς Αἴνου.

Κεμερλῆ 215. Ἁγίασμα 535. Δουκιένη 67.

Καζᾶς Κεσσάνης.

Τσελεμπὴ 207. Ἀρβανίτες 65.

Διωγμὸς κατὰ τὸν Εὐρωπαϊκὸν πόλεμον (κ. 3067).

Καζᾶς Αἴνου.

Αἶνος 2100. Ἀμυγδαλιὰ 475. Μαΐστρος 492.

Ἐν ὅλῳ κ. 4524.

Ε

ΕΠΑΡΧΙΑ ΤΥΡΟΛΟΗΣ

Διωγμὸς τοῦ 1914.

Καζᾶς Τυρολόης.

Τυρολόη 4500 *μόνον*. Κερμένιον 2044.

Καζᾶς Μετρῶν.

Στράνδζα 4280. Ἀσκὸς 540. Καραδζά-κιοϊ 760 *μόνον*. Βελιγράδιον 340 *μόνον*.

Οἱ *κάτοικοι* 10 *τσιφλικίων* 1251.

Ἐν ὅλῳ κ. 13715.

ΣΤ

ΕΠΑΡΧΙΑ ΒΙΖΥΗΣ

Διωγμὸς τοῦ 1914 (κ. 20877).

Καζᾶς Βιζύης.

Βιζύη 2610 *μόνον*. Ἅγιος Ἰωάννης 845. Κρυόνερον 1650. Σαρακίνα 1050. Χασβουγᾶ 1200. Τοπτσὴ-κιοϊ 482. Μουσελὶμ 132. Μαγκριώτισσα 1218. Γιοβαλὴ 865. Ἅγιος Γεώργιος 1030. Τσακλῆ 533. Σεράγιον 1305. Καβάκι 120. Γιάτρος 168.

Καζᾶς Λουλὲ-Βουργᾶζ.

Ἀχμὲτ *βέη* 1058. Τσιφλίκι 1250. Μεσσήνη 682.

Καζᾶς Μηδείας.

Μήδεια 2495. Ἀχτσιδζίμη 305. Ὀργαὶ 1229.

Καζᾶς Βουνὰρ-Χισάρι

Τσόγγαρα 450.

Διωγμὸς κατὰ τὸν Εὐρωπαϊκὸν πόλεμον (κ. 8106).

Καζᾶς Βιζύης

Βιζύη οἱ ὑπολειφθέντες 250. Σοφίδες 1980.

Καζᾶς Μηδείας.

Σαμάκοβον 4220. Τρουγλιά 1056.

Καζᾶς Ἀγαθουπόλεως.

Ἅγιος Στέφανος 600.

Ἐν ὅλῳ κ. 28783.

Ζ

ΕΠΑΡΧΙΑ ΣΩΖΟΑΓΑΘΟΥΠΟΛΕΩΣ

Διωγμὸς μετὰ τὸν Βαλκανικὸν πόλεμον.

Καζᾶς Ἀγαθουπόλεως.

Ἀγαθούπολις 3200. Π. Βασιλικὸς 1785. Ν. Βασιλικὸς 365. Προδίβα 810. Κωστῆ 1580. Γαλατσάκι 110.

Ἐν ὅλῳ κ. 7850.

Η

ΕΠΑΡΧΙΑ ΔΕΡΚΩΝ

Διωγμὸς κατὰ τὸν Εὐρωπαϊκὸν πόλεμον

Διοίκησις Πέραν.

Βαθυρρύαξ 2387. Γενῆ Μαχαλὲ 1725. Κεφιλί-κιοϊ 129. Κιρὲτς-βουρνοῦ 112.

Καζᾶς Μακροχωρίου.

Ἅγιοι Πάντες 150. Ἀβάσσος 315. Βαξέ-κιοϊ 931. Δομούζ-δερὲ 606. Καλφᾶς 1218. Νύμφαι 104. Πύργος 3459. Φαναράκιον 470. Σαφρᾶς 574.

Καζᾶς Μετρῶν.

Ἁγιασματάκι 582. Λαζάρ-κιοϊ 679. Ἰμβροχῶρι 101.

Ἐν ὅλῳ κ. 13542.

Θ

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

Διωγμὸς κατὰ τὸν Εὐρωπαϊκὸν πόλεμον.

Διοίκησις Πέραν.

Σωσθένιον 320.

Η

ΕΠΑΡΧΙΑ ΣΗΛΥΒΡΙΑΣ

Διωγμὸς τοῦ 1914.

Καζᾶς Μ. Τσεκμεδζέ.

Οἰκονομιὸ 910.

Καζᾶς Σηλυβρίας.

Σινεκλὴ 348. Κιουτσοὺκ Σεϊμὲν 832. Ἄβρεν 870.

Ἐν ὅλῳ κ. 2960.

ΙΑ

ΕΠΑΡΧΙΑ ΗΡΑΚΛΕΙΑΣ

Διωγμὸς τοῦ 1914 (κ. 29081).

Καζᾶς Ραιδεστοῦ.

Ραιδεστὸς 3754 *μόνον*. Πάνιδον 2467. Κούμβαον 3149. Ναΐπ-κιοϊ 2490. Σχολάριον 5688. Σιμιτλὴ 2953. Τσανακτσῆ 750. Σελτζίκιοϊ 1388. Κιοσελὲζ 391. Ἡράκλεια 1466. Σουλτὰν-τσιφλὶκ 502.

Καζᾶς Τυρολόης.

Γενὶ-τσιφλὶκ 488.

Καζᾶς Χαριουπόλεως.

Χάσκιοϊ 712. Ρέπετσι 433.

Καζᾶς Μαλγάρων.

Χάσκιοϊ 276. Καλύβια 436 *μόνον*.

Καζᾶς Οὐζοὺν-κιοπροῦ.

Οὐζοὺν-κιοπροῦ 350 *μόνον*. Σουμπάς-κιοϊ 895.

Καζᾶς Καλλιπόλεως.

Μπαϊραμίτς 493.

Διωγμὸς κατὰ τὸν Εὐρωπαϊκὸν πόλεμον (κ. 22688).

Καζᾶς Οὐζοὺν-κιοπροῦ.

Οὐζοὺν-κιοπροῦ 790 *μόνον*. Λαλὰ-κιοϊ 236. Μαλκότσι 672. Κίρκιοϊ 556. Καβαδζίκι 790.

Καζᾶς Μαλγάρων.

Καρὰ-μπουνὰρ 580. Σουλτὰν-κιοϊ 1315. Καρναὶ 586.

Καζᾶς Κεσσάνης.

Κεσσάνη 3340 *μόνον*. Χιδὶρ-κιοϊ 293. Καρλὶ-κιοϊ 750. Παζὰρ δερὲ 475. Τσελτίκι 455. Χαδζιγύριον 1250. Μαῦρες 295. Βαρνίτσα 210. Καδὴ κιοϊ 242. Βεγενδίκιον 1366. Μαχμούτ-κιοϊ 522. Γραβοῦνα 1350. Μουζαλὴ 425. Σιγλὴ 350. Φακίρμα 485. Καρὰ τεπὲ 196.

Καζᾶς Καλλιπόλεως

Κουρουὺ-τσεσμὲ 90. Ἐξαμίλιον 1260, Μεγαρὶς 510. Καράτσαλι 300.

Καζᾶς Σουφλίου

Χιδίρ κιοϊ 293, Κουρουδζού-κιοϊ 450.

Καζᾶς Ὑψάλων

Ἰβρὶκ τεπὲ 2256.

Ἐν ὅλῳ κ. 51769.

ΙΒ

ΕΠΑΡΧΙΑ ΓΑΝΟΥ ΚΑΙ ΧΩΡΑΣ

Διωγμὸς τοῦ 1914.

Καζᾶς Μυριοφύτου

Καστάμπολις 1750. Ἰνδζέ-κιοϊ 1980. Μηλιὸ 1495. Εἰρηνοχώριον 285.

Καζᾶς Περιστάσεως

Νεοχώριον 1508.

Ἐν ὅλῳ κ. 7018.

ΙΓ

ΕΠΑΡΧΙΑ ΜΥΡΙΟΦΥΤΟΥ

Διωγμὸς κατὰ τὸν Εὐρωπαϊκὸν πόλεμον.

Καζᾶς Περιστάσεως.

Λούπιδα 1358. Ἡρακλείτσα 1400. Νεοχώριον 1302.

Ἐν ὅλῳ κ. 4060.

ΙΔ

ΕΠΑΡΧΙΑ ΚΑΛΛΙΟΥΠΟΛΕΩΣ

Διωγμὸς κατὰ τὸν Εὐρωπαϊκὸν πόλεμον.

Καζᾶς Καλλιπόλεως.

Καλλίπολις 4156. Καβακλὴ 894. Πλαγιάριον 2080. Νεοχώριον 2837. Γαλατᾶς 2270. Ἀγγελοχῶρι 2885. Ταϊφύριον 2578. Περγάζιον 915. Βαΐριον 2440.

Καζᾶς Ἑξὶ ἀμπάτ.

Μάδυτος 8650. Κριθιὰ 3120.

Ἐν ὅλῳ κ. 32825.

ΣΗΜ. 1. *Ἐκ τῶν ὡς ἄνω 14 ἐπαρχιῶν τῆς Α. Θράκης ὑπάγονται πολιτικῶς δέκα μὲν τῇ νομαρχίᾳ Ἀδριανουπόλεως, δύο (Τυρολόης καὶ Σηλυβρίας) τῇ ἀνεξαρτήτῳ διοικήσει*

Μετρῶν, μία (Δέρκων) τῇ τελευταίᾳ ταύτῃ ὡς καὶ τῇ νομαρχίᾳ Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἡ Ἀρχιεπισκοπὴ Κωνσταντινουπόλεως τῇ τελευταίᾳ ταύτῃ.

ΣΗΜ.2.Οἱ σημειούμενοι ἀριθμοὶ παριστῶσι τὸν ἀπὸ τοῦ Βαλκανικοῦ πολέμου καὶ ἐφεξῆς παρὰ τῶν Τούρκων ἐκδιωχθέντα ὁμογενῆ πληθυσμόν.

ΕΠΑΡΧΙΑΙ

Δ. ΚΑΙ Α. ΜΙΚΡΑΣ ΑΣΙΑΣ

ΙΕ

ΕΠΑΡΧΙΑ ΧΑΛΚΗΔΟΝΟΣ

Διωγμὸς κατὰ τὸν Εὐρωπαϊκὸν πόλεμον.

Καζᾶς Βέϊκοζ.

Ἀρβανιτοχώριον 1104.

Καζᾶς Χελῆς.

Ἄνω Νεοχώριον 1950. Κάτω Νεοχώριον 5700.

Καζᾶς Χαρταλιμῆς.

Μικρὸ Βακάλικοϊ 640.

Ἐν ὅλῳ κ. 9394.

Καζᾶς Χερροιάνων (=Σειράν).

Ἄνω Ταρσὸς 950. Κάτω Ταρσὸς 658. Πέλεν 496. Οὐλοὺ σεϊρὰν 315. Μαυρόλιθ 405. Τσαοὺλ 358. Ζίμον 398. Κιοὺν-πατοὺρ 185. Παπούση 305. Τζαπουτλὴ 297. Πιντσάντων 155. Τουμὰν ὀλουγοῦ 469. Σόμκι 240. Παροτσῆ 204.

Καζᾶς Κελκίτ.

Ταγκὰρ 270. Σιὸν 258.

Καζᾶς Τριπόλεως καὶ Καζᾶς Κερασοῦντος.

Οἱ ἐκδιωχθέντες ἀμφοτέρων τούτων τῶν περιφερειῶν ἀνέρχονται εἰς 35 χιλ. (ὅρα σελ. 259—260).

Καζᾶς Βαϊβούρτ.

Χαλβὰ μαδὲν 550.

Καζᾶς Ἀκ-δὰγ-Μαδέν.

Ἐξεδιώχθησαν ἐν ὅλῳ 2579 κάτοικοι ἐξ Ἀκ-δὰγ-Μαδὲν καὶ τῶν χωρίων: Καρὰ-πιρ, Κουλλάκ, Χάλχαδζη, Ἀκτάς, Πάτσατακ, Τσικρικτσῆ, Κιοὺλ πινάρ, Τὰτ-δερεσή, Κεγὶς ὀγλοῦ, Γεδὴ-σεχρή, Καδῆ-κισλά, Τουργούτ, Ὀλουδζά, Τεκὲ-κουνεγή, Ἀλμαλή, Κεῖσερή, Κοὺσ καγιά, Σαχηνὰ-δερὲ, Ἐβδζή, Τσάκαλ, Χοπούζ, Τοκούζ, Μπαχτσεδζίκ, Σεκέκαση, Καραδζόρεν.

Ἐν ὅλῳ κ. 64582.

ΛΒ

ΕΠΑΡΧΙΑ ΡΟΔΟΠΟΛΕΩΣ

Διωγμὸς κατὰ τὸν Εὐρωπαϊκὸν πόλεμον.

Καζᾶς Τοροβλ.

Ὁλόκληρον τὸ τμῆμα Σάντας (σελ. 265) (ἤτοι αἱ κοινότητες Ἰσχανάντων, Ὑπαπαντή, Πιστοφάντων, Τερψάντων, Ζουρναδζάντων, Κοπελάντων, Πινατάντων, Κοζλαράντων) κ. 4810.

Καζᾶς Μάτσκας.

Γιαννάντων 279. Δανείαχα 611. Κοστορδὸς 206. Κάτω Χορτοκόπι 123. Μονταντὸς 205. Σανόγια 209. Σαχνοὴ-Θέρσα 953. Σπήλαια-Χαβὰν 402.

Τὰ ἐπὶ τῆς τουρκικῆς ζώνης εὑρεθέντα καὶ εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Ἀργυρουπόλεως μετοικήσαντα χωρία (σελ. 265) κ. 8350.

Καζᾶς Γεμουρᾶς.

Κοσπιδὴ 1137. Σκόπια 194.

Ἐν ὅλῳ κ. 17479.

ΛΓ

ΕΠΑΡΧΙΑ ΤΡΑΠΕΖΟΥΝΤΟΣ

Διωγμὸς κατὰ τὸν Εὐρωπαϊκὸν πόλεμον (σελ. 274-282).

Καζᾶς Τριπόλεως.

Τρίπολις 2300. Κλεισέπορον 135.

Καζᾶς Ἐλεβῆ.

Ἐλεβὴ 1250.

Καζᾶς Ριζαίου.

Ρίζαιον 2000.

Καζᾶς Πλατάνων.

Πλάτανα 1900· Καλογενᾶ 460. Φὴζ 472. Καρτσέα 438. Ἀσσὼρ 550. Καλλιερᾶ 238. Στρουκὶ 513. Μωρσίνη 515. Ἀγρίδι 465. Φυσερᾶ 330. Φραγγουλάντων 122.

Καζᾶς Σουρμένων.

Κοινώνισσα 2245. Καρακουτζῆ 776. Μεξεζῆ 507. Τσικολῆ 1096. Μουλκάντων 528. Χουμουρκιάντων 632. Ἀσσοῦ 850 Χαλανικὴ 280.

Καζᾶς Ὄφεως.

Γίγα 306. Κωφίκα 135. Κρησίτσα 430. Λέκκα 34.

Καζᾶς Τραπεζοῦντος.

Κοιλάδι 730. Δούρχα 630. Μούντα 465. Ἀργαλὴ 402. Καρλούκη 420. Κομερᾶ 140. Κοῦχλα 570. Μικρὰ Σαμά-

ρουξα 345. Μεγάλη Σαμάρουξα 660. Ὄχτσα 270. Σέσερα 310. Φαντὰκ 170.

Κατὰ τὴν προέλασιν τῶν τούρκων καὶ τὴν φυγὴν τῶν Ρώσσων ὁ λαὸς πολλῶν ἐκ τῶν λοιπῶν κοινοτήτων πανικόβλητος πρὸ τῶν τουρκικῶν κακουργημάτων μετηνάστευσεν εἰς Ρωσσίαν (σελ. 282) οὕτως ὥστε ὁ ἀπελθὼν ὁμογενὴς πληθυσμὸς τῆς ἐπαρχίας ἀνέρχεται ἐν συνόλῳ εἰς 38434.

ΛΔ

ΕΠΑΡΧΙΑ ΑΜΑΣΕΙΑΣ

Διωγμὸς κατὰ τὸν Εὐρωπαϊκὸν πόλεμον.

Καζᾶς Πάφρας.

(Καϊτάλασα, Παντὰζ οὐσαγῆ, Καπουκλούκ, Δολουκλέρ, Πενλῆ οὐσαγῆ, Κοδζὲρ οὐσαγῆ, Τογὰν γιουβασῆ, Ἐβρὲν οὐσαγῆ, Σούρμελη, Κοτσουκλέρ, Δζανικλῆ γιουρδοῦ, Δομοὺζ ἀγή, Κόσελη χριστιανή, Κελλέρ, Δεγιρμὲν κουνεγί, Γελλὴ τεπέ Τασδζὴ οὐσαγή, Χορτικλέρ, Τσαχαλλή, Παντάζ οὐσαγῆ, Τσατάχ, Ὄρμανος, Κάβλααν, Παϊδερλῆ, Ναλικλάρ, Χρύση, Μενκενλέρ, Δζιριχλὰρ, Μουζμελέκ, Ὀσμὰν πεϊλή, Τασδζὴ οὐσαγή, Καριπὰν τσιφλικί, Ταρπογάζ, Κοσελίκ, Τοχουρλάρ, Σίρτ, Σοχοὺρ σεμιρτζή, Καραδζὰ κισλά, Φίλιππος Τερεσή, Τικενδζίκ, Κουσδζιλλέρ, Ἰορδὰν οὐσαγῆ, Ὀλδζεκλέρ, Χατμασά, Πεσκελλέρ Κιραζλῆ, Τασδζῆ, οὐσαγή, Γιρμὲν οὐσαγή, Κοὺρτ οὐσαγή, Ἀσμαδζάμ, Πὶρ γιουρδά, Τσάλκιοϊ, Ἀλαδζάμ, Καπὰ Τσικούρ, Σοκοῦ Τσικούρ, Γιάρ ἀλτή, Ὀτ-καγιασῆ, Ἀλέξι δεμιρτζῆ Ἀτ τεκέ, Κουμρὲν οὐσαγή, Κοσὲ κιοϊ, Κωσταντὶν οὐσαγή, Μουζαλάν, Τεβρέντ, Τοροὺν οὐσαγῆ, Καποῦ καγιᾶ, Γιαϊλά, Καρὰ πουνάρ, Πουλουδζὰ γιούρτ, Κουρλὲν σαμή, Τσιφτλίκ· Παπάζογλου ἀδασή, Ἐκὶζ τεπέ, Καρὰ τικέν, Μουαμλῆ, Ἄκ κουνεγή, Χιδιριλιᾶς, Ἐλγιαβούτ, Κουτσὲ σοῦ, Ὀρινδζὶκ χριστιανλάρ, Ἐλμαδζίκ, Κιδζὰ μπιγικλάρ, Κουσλαάν, Τιρλαχλάρ, Ἀρὰπ οὐσαγῆ, Πετσὶ χριστιανλαρή, Σελάμαλικ, Κολαϊ πασῆ, Πατλάρ, Μερίσογλου, Ἀσάρ, Κεστανέ, Ἀλμαλάν, Ἀρκαδάγ, Λοδζὲρ οὐσαγῆ, Σερνίτζ, Ὀρτά μαχαλέ, Διρεκλῆ, Ἄκ δζαλάν, Τοποὺρ οὐσαγῆ, Μουστιδζέντ, Κεΐκ ὀϊναγή, Καπὰν πογαζή, Ἀζαϊ-χριστιανλάρ, Κερεστεδζῆ, Κοβανλίκ, Κοὺρτ οὐσαγή, Παντὰζ οὐσαγή, Ἰνὲ-καζὲ-χριστιάν, Δζινὰρ καγιά, Καβακλιδζά, Μιδερὶς κεδιγί, Πογιαλουδζά, Φουρουνδζόγλου, Καράπουναρ, Κὸζ κιοϊ, Κιλλίκ, Τζουλχάκιοϊ, Ἀϊνδερεσή, Σαραλάν, Καράαγατζ, Τὰς κελίκ, Γιοκαρὶ τσετιρλίκ, Ἀσαγὴ τσενιρλίκ, Καρὰ χουσεΐν, Ἄκ κουνεγή, Πετὲς χριστιαν., Γικαρὴ ἐλμά, Μεϊτανδζίκ).

Ἐν ὅλῳ κ. 46455.

Καζᾶς Ἀμισοῦ.

(Δὲβ-Κερὶς, Κουρκενλὶ-Γιατὰκ, Γιέλλιδζε, Πακαδζὰκ, Κὲλ-καγιᾶ, Κὴρκ-χαρμὰν, Ἀλὴ-βέη Τὰς-Διπὲκ, Τοϊγὰρ, Ἀλὰν κιοϊ, Ἀσὰρ-ἀγὰδζ, Ὄκσε, Δζιρακμὰν, Κιοκδζὲ πινὰρ, Σινεμὰ τάς, Γιὲλ καρηγή, Ἰορδανάντον, Μανταρλί, Χιζιρλί, Σεϊτὰν αχτόν, Σαπανάκτον, Ἰνδζὲ κερίς, Δζὰμ ἀλάν, Ἀδὰ τεπέ, Καρὰ κιόλ, Δζαρδὰκ κερίς, Κὼδζ ἀλάν, Διοὺζ ἐρέν Κοὺρδ ἀλάν, Καμάν, Ταγκαρλὸι-Σαμλαντόν, Καρὰ τοχλοῦ Πιδζακδζὶ οὐσαγή, Ἀγιακλὴ ἀλάν, Ἀρουδζάκ, Ἐγκίζ, Κέρτμε, Πεκλίκ, Κιρὰ κιόλ, Καρὰ κιαβούρ, Πιτλὶ κελίκ, Σογοὺκ πινάρ· Διούζ-κιόϊ, Κιὲλ οὐσαγή, Κιὲλ ὀγλουλαρή, Κεστανὲ

σαϊβάν, Τσιφλίκ, Καγιὰ κιουνεΐ, Δζεβὶζ τεπέ, Καπὰ διούζ, Τσερεκλίκ, Ἀρσλὰν ταμί, Ἐλμὰ Τσουκούρ, Κουρκὲν πινάρ, Βαρελδζιλέρ, Καρὰ πεϊκλάρ, Τοκκὲλ Οὐσαγή, Τεκκὲ πινάρ, Καρὰ περδζίν, Κάτω Τσινίκ, Ἄνω Τσινίκ, Ζικαντόν, Κιοκτσέ, Τραπεζανλή, Κησλά, Τσάλ, Ἀζμάν, Κερπισλί, Σαρὴ γιούρτ, Γιαγπασάν, Φουνδονδζάκ, Φουρουνδζόγλου, Γυαϊλὰ κέρπ, Τσιμενλί, Ταφλάν κιοϊ, Κουλουδζὰ ποϊλάν, Κηζὴλ κιόλ, Ἐρικλί, Κοδζὰ δάγ, Ἀδζὴ σού, Καβαδζίκ, Κηζὴλ ὀγλάκ, Τσινκίρ, Ποκδζὰ ἀρμούδ, Κὰς δάγ, Ἀντρεανδόν, Τσινὰρ ἀγιλί, Κεσιλί, Καδήκιοϊ, Ἐλλές-κιοϊ, Τεκκέ-κιοϊ, Ἀχλατλί, Σολὰκ γερί, Γυὸν ὀλούκ, Κεπὲλ ὀγλοῦ). Ἐν ὅλῳ κ. 31408.

Καζᾶς Κάβζας.

(Γιουβὰ σηχή, Γιαγπασάν, Καβακδζὶ γιούρδ. Ἰμιρδζίκ, Κοσρούφ, Τσαΐρ ἰοζού. Ἐν ὅλῳ κ. 2770.

Καζᾶς Σινώπης.

(Σινώπη, Ἁγία Κυριακή, Προφήτης Ἠλίας, Καρατζάκιοϊ, Ἁγιαντζήκ, Τσάϊστα, Σέρνα, Γιοκαρί κιοϊ, Ἁγιαντών, Τόσος, Μόρζα, Χαλαβδί), ἐν ὅλῳ κ. 8737.

Ἐν ὅλῳ κάτοικοι 89370.

ΛΞ

ΕΠΑΡΧΙΑ ΝΕΟΚΑΙΣΑΡΕΙΑΣ

Διωγμὸς κατὰ τὸν Εὐρωπαϊκὸν πόλεμον.

Καζᾶς Ὀρδοῦ.

Κοτύωρα (Ὀρδοῦ) 8750. τὰ περίχωρα (σελ. 310) κ. 6689. Σασοῦ 375. Τεπὲ-μιλὴ 67. Τσαγιρλὴ-γιατὰκ 62. Κεδζιλισὴ 150.

Καζᾶς Οἰνόης.

Οἰνόη 3100. Κιρὲτσ τεπὲ 346. Δερὲ μπασὴ 490. Κιαρὲς 608. Τοὺζ μεσὲ 583.

Καζᾶς Τέρμε.

Τσαγκερὴς 612. Τσιλὰρ 540. Λιμὰν-δερὲ 560. Τσοκτὲ 534.

Καζᾶς Ἰνεπόλεως.

Ἰνέπολις 269. Παθέρειον 1418. Ἀτσίδηνον 652. Καραδζᾶ 367. Ἀσκορδάσιον 170.

Καζάς Δζίτε.

Δζίτε 284.

Καζάς Φάτσας.

Φάτσα 590 μόνον.

Ἐν ὅλῳ κ. 27216.

***

Ἐπαρχία Αἴνου.

(Προσθήκη εἰς σελ. 24—32. 376).

Ἐξεδιώχθησαν κατὰ τὸν Εὐρωπαϊκὸν πόλεμον καὶ τὰ χωρία: **Διαδόρεμ** (κ. 350) καὶ **Κίζ-καπὰν** (κ. 208). Ὁ ἐκδιωχθεὶς πληθυσμὸς τῆς ἐποχῆς ταύτης ἀνέρχεται εἰς 3825 καὶ ὁ συνολικὸς εἰς 5082.

Διόρθωσις. Ἐν σελίδι 25, στίχ. 17 ἀντὶ τῆς λέξεως **Σεφρῶν** ἀναγνωθι **Φεφρῶν.**

***

Ἐπαρχία Ἀκρωτανελλίων.

(Συμπλήρωσις εἰς σελ. 141). Τὸ ὑπόλοιπον μέρος τῆς **Λαμψάκου** μετετοπίσθη τῷ 1917, οὕτως ὥστε ὁλόκληρος ἡ κωμόπολις ἐξεπατρίσθη.

ΓΕΝΙΚΗ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΤΟΥ ΕΚΔΙΩΧΘΕΝΤΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ

Α'. ΕΠΑΡΧΙΑΙ ΘΡΑΚΗΣ

Ἐπαρχίαι	Μετὰ τὸν Βαλκανικὸν πόλεμον	Κατὰ τὸν Εὐρωπαϊκ. πόλεμον	Ἐν συνόλῳ
Ἀδριανουπόλεως	17334	—	17334
Αἴνου	1457	3625	5082
Ἀρχιεπισκοπὴ	—	320	320
Βιζύης	20677	8106	28783
Γάνου καὶ Χώρας	7018	—	7018
Δέρκων	13542	—	13542
Διδυμοτείχου	13148	5368	18516
Ἡρακλείας	29081	22688	51769
Καλλιουπόλεως	—	32825	32825
	102257	72932	175189

Ἐπαρχία		Μετὰ τὸν Βαλκανικὸν πόλεμον	Κατὰ τὸν Εὐρωπαϊκ. πόλεμον	Ἐν συνόλῳ
—		—	—	—
	Ἐκ μεταφ.	102257	72932	175189
Μυριοφύτου		—	4060	4060
Σαράντα Ἐκκλησιῶν		3500	11493	14993
Σηλυβρίας		2960	—	2960
Σωζουπόλεως		7850	—	7850
Τυρολόης		13715	—	13715
		130282	88485	218767

Β'. ΕΠΑΡΧΙΑΙ Δ. ΚΑΙ Α. ΜΙΚΡΑΣ ΑΣΙΑΣ

Ἐφέσου		49695	8239	57934
Ἡλιουπόλεως		—	9842	9842
Κρήνης		60496	—	60496
		110191	18081	128272
Σμύρνης		9250	—	9250
Κυδωνιῶν		5657	20730	26387
Μοσχονησίων		—	6000	6000
Φιλαδελφείας		—	1959	1959
Κυζίκου		8628	7519	16147
Ἀνέων		—	13813	13813
Δαρδανελλίων		19055	6520	25575
Νικομηδείας		444	8446	8890
Πισσιδείας		665	6395	7060
Προικοννήσου		—	29600	29600
Προύσης		—	12076	12076
		153890	131139	285029

Ἐπαρχίαι		Μετὰ τὸν Βαλκανικὸν πόλεμον	Κατὰ τὸν Εὐρωπαϊκ. πόλεμον	Ἐν συνόλῳ
		—	—	—
	Ἐκ μεταφ.	152890	131139	285029
Ρόδου		—	376	376
Ταρσοῦ καὶ Ἀδάνων		—	3650	3650
Χαλκηδόνος		—	9394	9394
		153890	144559	298449

Γ'. ΕΠΑΡΧΙΑΙ ΠΟΝΤΟΥ

Νεοκαισαρείας		—	27216	27216
Ἀμασείας		—	89370	89370
Κολωνίας		—	19938	19938
Ροδοπόλεως		—	17479	17479
Τραπεζοῦντος		—	38434	38434
Χαλδίας		—	64582	64582
		—	257019	257019

ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΙΣ ΤΗΣ ΓΕΝΙΚΗΣ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗΣ

	ΜΕΤΑ ΤΟΝ ΒΑΛ. ΠΟΛΕΜΟΝ	ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΕΥΡ. ΠΟΛΕΜΟΝ	ΕΝ ΣΥΝΟΛΩ
	—	—	—
Ἐπαρχίαι Θράκης	130282	88485	218767
» Δ. καὶ Α. Μ. Ἀσίας	153890	144559	298449
» Πόντου	—	257019	257019
	284172	490063	774235

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Ἔκθεσις Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς ὑπὲρ τῶν μετατοπισθέντων Ἑλληνικῶν πληθυσμῶν. Πρόλογος

ΜΕΡΟΣ Α'.

Οἱ διωγμοὶ καὶ τὰ μαρτύρια τοῦ ἐν Θράκῃ ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ.

Α.'	Ἐπαρχία	Ἀδριανουπόλεως	σελ.	3
Β.'	»	Σαράντα Ἐκκλησιῶν	»	14
Γ.'	»	Διδυμοτείχου	»	20
Δ.'	»	Αἴνου	»	24
Ε.'	»	Τυρολόης	»	33
ΣΤ.'	»	Βιζύης	»	41
Ζ.'	»	Σωζοαγαθουπόλεως	»	48
Η'.	»	Δέρκων	»	49
Θ'.	Ἀρχιεπισκοπὴ	Κωνσταντινουπόλεως	»	54
Ι'.	Ἐπαρχία	Μετρῶν	»	56
ΙΑ'.	»	Σηλυβρίας	»	58
ΙΒ'.	»	Ἡρακλείας	»	62
ΙΓ'.	»	Γάνου καὶ Χώρας	»	76
ΙΔ'.	»	Μυριοφύτου	»	83
ΙΕ'.	»	Καλλιουπόλεως	»	86

ΜΕΡΟΣ Β'.

Οἱ διωγμοὶ καὶ τὰ μαρτύρια τοῦ ἐν τῇ Δ. καὶ Α. Μικρᾷ Ἀσίᾳ ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ

ΙΣΤ'.	»	Χαλκηδόνος	»	99
ΙΖ'.	»	Νικομηδείας	»	106
ΙΗ'.	»	Νικαίας	»	115
Ιθ'.	»	Προύσης	»	119
Κ'.	»	Κυζίκου	»	124
ΚΑ'.	»	Προικοννήσου	»	130
ΚΒ'.	»	Δαρδανελλίων	»	134
ΚΓ'.	»	Κυδωνιῶν	»	142
ΚΔ'.	Ἐπισκοπὴ	Μοσχονησίων	»	157
ΚΕ'.	Ἐπαρχία	Σμύρνης	»	159
ΚΣΤ'.	»	Ἐφέσου	»	181
ΚΖ'.	»	Ἀνέων	»	196
ΚΗ'.	»	Κρήνης	»	198
ΚΘ'.	»	Φιλαδελφείας	»	205
Λ'.	»	Ἡλιουπόλεως	»	208
Ὑπόμνημα Μητροπολιτῶν τοῦ νομοῦ Σμύρνης			»	214
ΛΑ'.	Ἐπαρχία	Πισσιδείας	»	221
ΛΒ'.	»	Ἀγκύρας	»	225
ΛΓ'.	»	Ἰκονίου	»	227
ΛΔ'.	»	Καισαρείας	»	231

ΜΕΡΟΣ Γ'.

Οἱ διωγμοὶ καὶ τὰ μαρτύρια τοῦ ἐν Πόντῳ ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ.

ΛΕ'.	Ἐπαρχία	Κολωνίας	»	235

ΛΣΤ'. » Χαλδίας » 241
ΛΖ'. » Ροδοπόλεως » 264
Αἱ Σταυροπηγιακαὶ Μοναὶ τοῦ Πόντου » 269
ΛΗ'. Ἐπαρχία Τραπεζοῦντος » 273
Οἱ Σταυριῶται » 285
ΛΘ'. Ἐπαρχία Ἀμασείας » 289
Μ'. » Νεοκαισαρείας » 307

ΜΕΡΟΣ Δ'.

Ἔγγραφα Πατριαρχικὰ σχετιζόμενα πρὸς τοὺς διωγμοὺς τοῦ ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ.

Ἱστορικαὶ σημειώσεις » 319
Τακρίρια — τεσκερέδες » 323
Διάφορα ἔγγραφα » 351

ΜΕΡΟΣ Ε'.

Στατιστικὴ τοῦ ἐκδιωχθέντος ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ.

Ἐπαρχίαι Θρᾴκης » 373
» Δ. καὶ Α. Μικρᾶς Ἀσίας » 384
» Πόντου » 399
Γενικὴ στατιστικὴ » 409
Πίναξ τῶν περιεχομένων » 413

SISMANOGLIO

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΚΑΙ ΔΑΠΑΝΗ ΤΗΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ
ΤΩΝ ΜΕΤΑΤΟΠΙΣΘΕΝΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΠΛΗΘΥΣΜΩΝ

ISMANOGLIO
MEGARO